prakāśan naṃ. 419

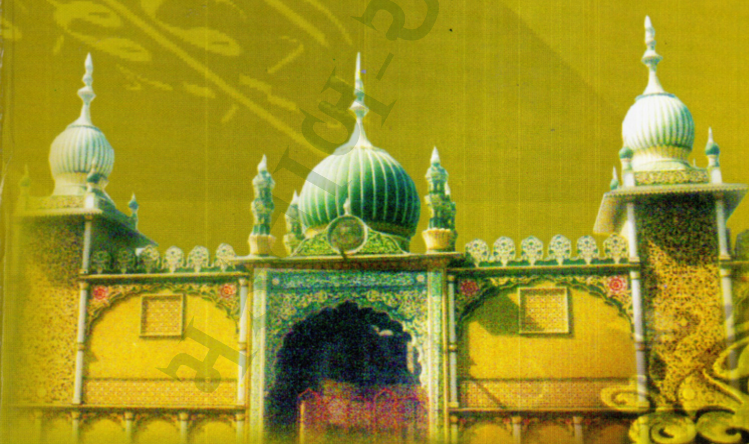
પ્રકાશન નં. ૪૧૯

નેકોંકી રૂહ–પરવર ઝિંદગીસે ઔર સૂદખોરોં, શરાબિયોં ઔર ઝાનિયોંકે હોલનાક અંજામસે બા–ખબર હોનેકે લિએ ઈબ્રત–આમોઝ કિતાબ

મૌતકા મંઝર

મ–અ

મરનેકે બા'દ કયા હોગા?

□ ખ્વાજા મુહમ્મદ ઈસ્લામ
લિપ્યંતર : હસન ભડકોદ્રવી

પ્રકાશન નં. ૪૧૯

નેકોંકી રૂહ-પરવર ઝિંદગીસે ઔર સૂદખોરોં, શરાબિયોં
ઔર ઝાનિયોંકે હોલનાક અંજામસે બા-ખબર હોનેકે લિએ
ઈબ્રત-આમોઝ કિતાબ

મૌતકા મંઝર

મ-અ

મરનેકે બા'દ કયા હોગા ?

☐ ખ્વાજા મુહમ્મદ ઈસ્લામ

લિપ્યંતર : હસન ભડકોદ્રવી

પ્રકાશન વિભાગ :
દારુલ ઉલૂમ ભરૂચ, મહમૂદનગર,
મુ. પો. કંથારીઆ-૩૯૨ ૧૬૨,
તા. જિ. ભરૂચ. (ગુજરાત-ઈન્ડિયા)

મૌતકા મંઝર

મ-અ

મરનેકે બા'દ કયા હોગા ?

● ખ્વાજા મુહમ્મદ ઈસ્લામ

લિપ્યંતર : હસન ભડકોદ્રવી

પ્રકાશન નં. : ૪૧૯

સન ઈ. : ૨૦૦૪

સન હિ. : ૧૪૨૫

પ્રત :

આવૃત્તિ : પહેલી

મૂલ્ય :

પ્રકાશન વિભાગ :

દારુલ ઉલૂમ ભરૂચ, મહમૂદનગર,

મુ. પો. કંથારીઆ–૩૯૨ ૧૬૨

તા. જિ. ભરૂચ. (GUJ.-INDIA)

كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ ط

હર એક જાનદારકો મૌતકા મઝા ચખના હૈ.

- મૌતકા મંઝર
- અહવાલે બરઝખ
- અહવાલે કિયામત
- અહવાલે જહન્નમ
- જન્નતકે નઝ્ઝારે
- ઈમાન પર અખ્લાકી જરાઈમકા અષર
- અલામાતે કિયામત
- સચ્ચે મોતી

પ્રકાશકીય....

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

નહ્‌મદુહૂ વ નુસલ્લી અલા રસૂલિહિલ્‌ કરીમ....

''વાંચન હેઠળની મૂલ્યવાન અને જાજરમાન કિતાબ **"મૌતકા મંઝર...."** વાંચક વર્ગના કરકમળમાં મૂકતાં **"પ્રકાશન વિભાગ"** (દારુલ ઉલૂમ ભરૂચ–કંથારીઆ) આનંદની લાગણી અનુભવે છે અને આવું વિકટ કામ પાર પાડવા બદલ અલ્લાહ તઆલાનો શુક્ર અદા કરે છે. **ફલિલ્લાહિલ્‌ હમ્દુ વશ્શુક્‌રુ અલા ઝાલિક.**

વાંચકોની અનુકૂળતા, સહૂલત અને સરળતા માટે કિતાબના લિપ્યંતરમાં ભારે છૂટછાટ લેવામાં આવી છે, કારણ કે શબ્દશઃ અને હૂબહૂ ભાષાપ્રયોગ કરવામાં અને શબ્દોચ્ચાર લખવામાં વાંચક વર્ગ માટે પ્રતિકૂળ અને કંટાળાજનક પરિસ્થિતિ ઊભી થવાનો પૂરેપૂરો સંભવ હતો.

સર્વથા, જેવું કામ કરી શકાયું તેવું આપની સામે અને આપના હાથમાં છે.

કિતાબના છપામણી–ખર્ચમાં ઉદાર સહાય પૂરી પાડનાર સખી સજ્જનોનો આભાર તો માનવો જ રહ્યો. તદુપરાંત, કિતાબની તૈયારીમાં ડગલે ને પગલે, વિવિધ તબક્કે સુંદર સહકાર પૂરો પાડનાર જનાબ ઝયનુલ આબિદીન મૌલાના ઈસ્માઈલ કંથારવી સા., જનાબ ઉસ્માનભાઈ અહમદ દેસાઈ સા. (માંકણ), મવલાના યાકૂબ યૂસુફ ભડકોદ્રવી સા. (ઝી. મ.), જનાબ હાજી આદમભાઈ વલી આકૂબત સિતપોણી સા. અને જનાબ ઈસ્હાકભાઈ અહમદ મહુધલવી સાહેબનો આભારવશ છું. જઝાહુમુલ્લાહ....

અલ્લાહુમ્મ તકબ્બલ મિન્ના.....

અલ્પજ્ઞ,

હસન ભડકોદ્રવી

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	વિગત	પૃષ્ઠ
(૭૫)	કિસ્સા સખિયોંકે બાદશાહકા........................	167
(૭૬)	નેકોંકે સાથ અલ્લાહકા મુઆમલા, કિસ્સા એક નેક ઔરતકા....	169
(૭૭)	અલ્લાહસે ડરનેવાલે નવજવાનકા કિસ્સા........................	171
(૭૮)	ફરિશ્તેકા લોગોંકી તરફ મિટ્ટી ફેંકના........................	172
(૭૯)	કિસ્સા તીન ભાઈઓંકા........................	173
	અહવાલે યવ્મુલ કિયામહ........................	177
	પેશ લફ્ઝ........................	179
(૮૦)	કિયામતકી મુખ્તસર કૈફિયત........................	181
(૮૧)	જબ લોગ કબ્રોંસે ઉઠાએ જાએંગે........................	187
(૮૨)	કિયામતકે રોઝ બદલા દેના હોગા........................	194
(૮૩)	મૈદાને હશ્રમેં સિફારિશ........................	202
(૮૪)	ચેહરોં પર બશાશત ઔર ઉદાસી........................	205
(૮૫)	આ'માલકા હિસાબ ઔર આ'માલકે તોલનેકા ઝિક્ર........................	206
(૮૬)	કિયામતકે રોઝ........................	209
(૮૭)	ઝકાત અદા ન કરનેવાલેકી સઝા........................	210
(૮૮)	અલ્લાહકી રાહમેં ખર્ચ ન કરનેકી સઝા........................	211
(૮૯)	ગરીબોં પર ખર્ચ ન કરનેકી સઝા........................	211
(૯૦)	માલકો અલ્લાહકી રાહમેં ખર્ચ ન કરનેકી સઝા........................	212
(૯૧)	હરામકારીકે લિએ બન-સંવર કર નિકલનેવાલોંકી સઝા........	213
(૯૨)	યતીમોંકા માલ ખાનેવાલોંકી સઝા........................	213
(૯૩)	બેઅમલ વાઈઝોંકી સઝા........................	214
(૯૪)	બેનમાઝીકી સઝા........................	215
(૯૫)	મુતકબ્બિરકી સઝા........................	216
(૯૬)	પેશાબમેં ઈહ્તિયાત ન કરનેવાલેકી સઝા........................	218
(૯૭)	રોઝહ-ખૂરકી સઝા........................	218
(૯૮)	ઝરૂરતસે ઝિયાદહ મકાન બનાનેકી સઝા........................	218
(૯૯)	કિસીકી ઝમીન દબાનેવાલોંકી સઝા........................	219
(૧૦૦)	ગીબત કરનેવાલોંકી સઝા........................	219
(૧૦૧)	ઈસ્તિહ્ઝાઅ્ બિલ મુસ્લિમ ઔર દો-રૂખી પૉલિસીકી સઝા.....	220
(૧૦૨)	લવાતત ઔર બહાઈમસે ઝિના વગયરહ........................	221
(૧૦૩)	દો બીવિયોંમેં અ-દ-મે મુસાવાતકી સઝા........................	223

ક્રમ	વિગત	પૃષ્ઠ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ط

ખબરદાર

તમામ તા'રીફેં ઉસી અલ્લાહકે લિએ હૈં જિસને બળે બળે ઝાલિમ ઔર જાબિર લોગોંકી ગરદનેં મૌતસે મરોળ દીં ઔર ઊંચે ઊંચે તખ્તોં પર અકડ કર બેઠનેવાલે બાદશાહોંકી કમરેં મૌતસે તોળ દીં ઔર બળે બળે ખઝાનોંકે માલિકોંકી ઉમ્મીદેં મૌતસે ખત્મ કર દીં. યહ સબ લોગ ઐસે થે જો મૌતકે ઝિક્રસે ભી નફરત કરતે થે, લેકિન અલ્લાહકા જબ વા'દા (મૌતકા વક્ત) આયા તો ઉનકો ઘળ્હેમેં ડાલ દિયા ઔર ઊંચે મહલોંસે ઝમીનકે નીચે પહુંચા દિયા. બિજલી ઔર કુમકમોંકી રોશનીસે, નરમ બિસ્તરોંસે કબરકે અંધેરેમેં પહુંચા દિયા. ગુલામોં ઔર બાંદિયોંસે ખેલનેકે બ–જાએ ઝમીનકે કીળોંકે હવાલે હો ગએ ઔર અછ્છે અછ્છે ખાને ઔર પીનેમેં લુત્ફ હાસિલ કરનેકે બ–જાએ ખાકમેં લૌટને લગે ઔર દોસ્તોંકી મજલિસોંકે બ–જાએ તન્હાઈકી વહ્શતમેં ગિરફતાર હો ગએ. પસ, ક્યા ઈન લોગોંને કિસી મઝબૂત કિલા'કે ઝરીએ મૌતસે અપની હિફાઝત કર લી, ઉસસે બચનેકે લિએ કોઈ દૂસરા ઝરીઆ ઈખ્તિયાર કર લિયા ? પસ, વહ ઝાત પાક હૈ, જિસકે કહર ઔર ગલબામેં કોઈ દૂસરા શરીક નહીં ઔર હમેશા રહનેકે લિએ સિર્ફ ઉસીકી તન્હા ઝાત હૈ, કોઈ ઈસકા મિષ્લ નહીં. પસ, જબ મૌત હર શખ્સકો પેશ આનેવાલી હૈ ઔર મિટ્ટીમેં જાકર મિલના હૈ ઔર કબરકે કીળોંકા સાથી બનના હૈ ઔર મુન્કર–નકીરસે સાબિકહ પડના હૈ ઔર ઝમીનકે નીચે મુદ્દતોં રહના હૈ ઔર વહાં બહુત

તવીલ ઝમાના તક ઠિકાના હૈ ઔર ફિર કિયામતકા સખ્ત મંઝર દેખના હૈ. ઉસકે બા'દ મા'લૂમ નહીં, જન્નતમેં જાના હૈ યા દોઝખ ઠિકાના હૈ. તો નિહાયત ઝરૂરી હૈ કે મૌતકા ફિક્ર હર વક્ત આદમી પર મુસલ્લત રહે. મેરે દોસ્તો ! દુન્યાકી ઝિંદગી ચાહે કિતની હી ઝિયાદહ હો જાએ, બહર હાલ ખત્મ હોનેવાલી હૈ ઔર ઉસકા માલો-મતાઅ ચાહે કિતના હી ઝિયાદહ હો જાએ, એક દિન છૂટનેવાલા હૈ. આખિરતકી ઝિંદગી કભી ભી ખત્મ ન હોનેવાલી હૈ. ઉસકી નેઅમતેં હમેશા હમેશા રહનેવાલી હૈં. ઐસી હાલતમેં ખુલી હૂઇ બાત હૈ કે આદમીમેં અગર ઝરા સી ભી અક્લ હો તો ઐસી ચીઝકો ઈખ્તિયાર કરના ચાહિએ, જો હમેશા અપને પાસ રહેગી. ઐસી ચીઝકે પીછે પડના જો કિસી તરહ ભી અપને પાસ હમેશા નહીં રહ સકતી, બેવકૂફીકી ઈન્તિહા હૈ. મગર હમ લોગોંકી અક્લ પર ગફલતકા પડદા પળા હૂવા હૈ. ઈસ ઈસ્ટેશનકે ડ્રોઈંગ રૂમકી ઝેબો-ઝીનત પર દિલ લગાએ બૈઠે હૈં ઔર કિયામ સિર્ફ ઈતના હૈ કે જબ રેલગાડી આ જાએ ઉસ પર સવાર હો જાના હૈ. ઈતને ઝરા સે વક્તમેં અગર આદમી અપને સફરકી તૈયારીમેં મશ્ગૂલ રહે, અપને સામાને સફરકો તૈયાર કર લે, જો ચીઝેં વતનમેં પહુંચકર કામ આનેવાલી હૈં ઉનકો ફરાહમ કરેં તો યકીનન્ ઈસકે લિએ કાર-આમદ હૈ. વહ અપના યહ કીમતી વક્ત ઔર થોડી સી ફુરસદ વહાંકે સેર-સપાટેમેં ખર્ચ કર દે, અપના સામાન બિખરા પડા રહે ઔર ખુદ ડ્રોઈંગ રૂમકી સફાઇ ઔર ઈસકે ફર્નીચરકો કરીનાસે રખનેમેં લગ જાએ યા ઉસસે બળ્હકર હિમાકત યહ કરે કે ઉસમેં લટકાનેકે વાસ્તે આઈને ઔર નકશે ખરીદનેમેં લગ જાએ તો અપના સામાન ભી ખોએગા ઔર અપની મતાઅ ભી ઝાએ' (ઝાઇઅ્) કરેગા.

અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ :

અય ઈમાનવાલો ! તુમકો તુમ્હારે માલ ઔર તુમ્હારી અવલાદ અલ્લાહકી યાદસે ગાફિલ ન કર દે ઔર જો ઐસા કરેગા ઐસે હી લોગ ખસારેવાલે હૈં ઔર જો કુછ અલ્લાહ તઆલાને તુમકો દિયા હૈ ઉસમેંસે ઉસસે પહલે પહલે ખર્ચ કર લો કે તુમમેંસે કિસીકી મૌતકા વક્ત આ જાએ ઔર વહ કહને લગે અય મેરે રબ ! મુઝકો થોળે દિનકી મુહલત ઔર ક્યૂં ન દી કે મેં ખૈરાત કર દેતા ઔર નેક લોગોંમેં હો જાતા. અલ્લાહ તઆલા કિસી શખ્સકો ભી જબ ઉસકી મૌતકા વક્ત આ જાએ હરગિઝ મુહલત

નહીં દેતા ઔર અલ્લાહ તઆલાકો તુમ્હારે સબ કામોંકી ખબર હૈ. માલો–મતાઅકી મશગૂલી, અહલો–અયાલકી મશગૂલી ઐસી ચીઝેં હૈં, જો અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકે અહકામાતકી તઅ્મીલમેં કોતાહીકા સબબ બનતી હૈં. ઐસા ન હો કે દેખતે આંખોં અહલો–અયાલ, માલો–મતાઅ સબકો છોડકર ચલ દો. આજ મુહલત હૈ, જો કરના હૈ કર લો :

રંગા લે ન ચુડિયાં, ગુન્ધા લે ન સી,
ન જાને બુલાલે પિયા, કિસ ઘડી,
તૂ ક્યા ક્યા કરેગી અરે દિન કે દિન,
તૂ દેખા કરેગી ખડી દિન કે દિન.

મેરે દોસ્તો ઔર બુઝુર્ગો ! તુમ લોગોં પર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ રહમ કરે, અપની ગફલતસે હોશિયાર હો જાઓ. અપની નીંદસે બેદાર હો જાઓ ઔર ઉસસે પેહલે પેહલે કે યહ શોર હો જાએ કે ફુલાં શખ્સ બીમાર હો ગયા હૈ, માયૂસીકી હાલતમેં હૈ. કોઈ અછ્છા હકીમ બતાઓ, કિસી અછ્છે ડાક્તરકો લાઓ, ફિર તુમ્હારે લિએ હકીમ ઔર ડાક્તર બાર બાર બુલાએં જાએં ઔર ઝિંદગીકી કોઈ ભી ઉમ્મીદ ન દિલાએ. ફિર યહ આવાઝ આને લગે કે ઉસને વસિય્યતેં શુરૂઅ કર દી, અય લો, ઉસકી ઝુબાન ભી ભારી હો ગઈ, અબ તો આવાઝ ભી અછ્છી તરહ નહીં નિકલતી. અબ તો વહ કિસીકો પહેચાનતા ભી નહીં. લંબે લંબે સાંસ ભી આને લગે. કરાહ ભી બન્દ ગઈ, પલકેં ભી ઝુકને લગીં. ઉસ વક્ત તુઝે આખિરતકે અહવાલ મહસૂસ હોને લગેંગે, લેકિન ઝુબાન તુતલા ગઈ. અબ કોઈ બાત કહ ભી નહીં સકતા. ભાઈબંધ–રિશ્તેદાર ખડે રો રહે હૈં. કહીં બેટા સામને આતા હૈ, બીવી સામને આતી હૈં, મગર ઝુબાન કુછ નહીં બોલતી. ઈતનેમેં બદનકે આ'ઝાસે રૂહ નિકલના શુરૂઅ હો જાતી હૈ ઔર આખિર વહ તો નિકલકર આસમાન પર ચલી જાતી હૈં. અઝીઝો–અકારિબ જલ્દી જલ્દી દફનાનેકી તૈયારી શુરૂઅ કર દેતેં હૈં. ઈયાદત કરનેવાલે રો–ધોકર ચુપ હો જાતે હૈં. દુશ્મન ખુશિયાં મનાતે હૈં. અઝીઝો–રિશ્તેદાર માલ બાંટનેમેં લગ જાતે હૈં ઔર મરનેવાલા અપને આ'માલમેં ફંસ જાતા હૈ. યહ હકીકત હૈ ઈસ ઝિંદગીકી. મૌતકા મુઆમલા નિહાયત સખ્ત હૈ ઔર હમ લોગ ઉસસે બહુત ગાફિલ હૈં. અપને મશાગિલકી વજહસે ઉસકા ઝિક્ર હી નહીં કરતે. અગર કરતે ભી હૈં તો મહઝ ઝુબાની તઝકિરહ, જો મુફીદ નહીં, બલ્કે

ઝરૂરત ઈસકી હૈ કે દિલકો સબસે ફારિગ કરકે ઈસ તરહ સોચે કે ગોયા વહ સામને હી હૈ, જિસકી સૂરત યહ હૈ કે અપને અઝીઝો—અકારિબ ઔર જાનેવાલે અહબાબકા હાલ સોચે કે ક્યૂંકર ઉનકો ચાર પાઈ પર લે જાકર મિટ્ટીકે નીચે દાબ દિયા. ઉનકી સૂરતોંકા, ઉનકે આ'લા મનસૂબોંકા ખ્યાલ કરેં ઔર ગૌર કરે કે અબ મિટ્ટીને ઈસ તરહ ઉનકી અછ્છી સૂરતોંકો પલટ દિયા હોગા. ઉનકે બદનકે ટૂકડે અલગ અલગ હો ગએ હોંગે. કિસ તરહ બચ્ચોંકો યતીમ, બીવીકો બેવા ઔર રિશ્તેદારોંકો રોતા છોડકર ચલ દિએ. ઉનકે સામાન, ઉનકે માલ, ઉનકે કપડે પડે રહ ગએ. યહી હશ્ર એક દિન મેરા ભી હોગા. કિસ તરહ વહ મજલિસોંમેં બેઠકર કહકહે લગાતે થે, આજ ખામોશ પડે હૈં. કિસ તરહ દુન્યાકી લઝઝતોંમેં મશગૂલ થે, આજ મિટ્ટીમેં પડે હૈં. કૈસા મૌતકો ભૂલા રખ્ખા થા. આજ ઉસકા શિકાર હો ગએ. કિસ તરહ જવાનીકે નશેમેં થે, આજ હાથ અલગ પડા હૈ, પાઉં અલગ પડા હૈ, ઝુબાનકો કીડે ચિમટ રહે હૈં, બદનમેં કીડે પડ ગએ હોંગે. ક્યા ખિલખિલાકર હસતે થે, આજ દાંત ગિરે પડે હોંગે. કૈસી કૈસી તદબીરેં સોચતે થે, બરસોંકે સામાન સોચતે થે, હાલાંકે મૌત સર પર થી, મરનેકા દિન કરીબ થા, મગર ઉન્હેં માલૂમ નહીં થા કે આજ રાતકો મેં નહીં હૂંગા. યહી હાલ મેરા હૈ. આજ મૈં ઈતને ઈન્તિઝામાત કર રહા હૂં, કલકી ખબર નહીં કે ક્યા હોગા :

આગાહ અપની મૌતસે કોઇ બશર નહીં,
સામાન સૌ બરસકા હૈ, પલકી ખબર નહીં.

અબ કિતાબકો શુરૂઅ કરનેસે પેહલે હમ દુઆ કરતે હૈં કે અલ્લાહ તઆલા અપને લુત્ફો—કરમસે હમ સબકો જો હર વક્ત મઆસી ઔર દુન્યામેં હી ગર્ક રહતે હૈં અપની તરફ રુજૂઅકી તૌફીક અતા ફરમાએં ઔર ઈસ નાપાક દુન્યાસે નફરતકા ઝાઈકા નસીબ ફરમાએ ઔર ઈસ કિતાબ (મૌતકા મંઝર મઅ મરનેકે બા'દ ક્યા હોગા)કો દુન્યાભરકે ઈન્સાનોંકો પઢકર અમલ કરનેકી તૌફીક અતા ફરમાએ.

મોહતાજે દુઆ,
ખ્વાજા મુહમ્મદ ઇસ્લામ

★ ★ ★

પહલા હિસ્સા

મૌતકા મંઝર

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે એક મરતબા મુઝસે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે મૈં તુમ્હેં દુન્યાકી હકીકત દિખાઉં ? મૈંને અર્ઝ કિયા, ઝરૂર ઈરશાદ ફરમાએં. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને મુઝે સાથ લેકર મદીનહ મુનવ્વરહસે બાહર એક કોળી પર તશરીફ લે ગએ, જહાં આદમિયોંકી ખોપડિયાં, પાખાને ઔર ફટે હૂએ ચીથળે ઔર હડ્ડિયાં પડી હૂઈ થીં. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : અબૂ હુરયરહ, યહ આદમિયોંકી ખોપડિયાં હૈં. યહ દિમાગ ઈસી તરહ દુન્યાકી હિર્સ કરતે થે જિસ તરહ તુમ લોગ ઉમ્મીદેં લગાએ હૂએ હો. આજ યહ બગૈર ખાલકે પડી હૂઈ હૈં ઔર ચંદ રોઝ ગુઝર જાનેકે બા'દ મિટ્ટી હો જાએગી. યહ પાખાને વહ રંગબેરંગકે ખાને હૈં, જિનકો બડી મહેનતસે કમાયા, હાસિલ કિયા, ફિર ઉનકો તૈયાર કિયા ઔર ખાયા. અબ યહ ઉસ હાલમેં પડે હૈં કે લોગ ઉસસે (નફરત કરકે) ભાગતે હૈં (વહ લઝીઝ ખાના જિસકી ખુશબૂ દૂરસે લોગોંકો અપની તરફ મુતવજ્જેહ કરતી થી આજ ઉસકા મુન્તહા યહ હૈ કે ઉસકી બદબૂસે લોગોંકો અપનેસે મુતનફ્ફિર કરતી હૈ) યહ ચીથળે વહ ઝીનતકા લિબાસ (થા જિસકો પહનકર આદમી અકડતા થા. આજ ઉસકા હાલ યહ હૈ) હૈ કે હવાએં ઉસકો ઈધરસે ઉધર ફેંકતી હૈ, યહ હડ્ડિયાં ઉન જાનવરોંકી હડ્ડિયાં હૈં જિન પર લોગ સવારિયાં કિયા કરતે થે (ઘોડોં પર બેઠકર મતકબ્બિર થે) ઔર દુન્યામેં ઘૂમતે થે. બસ જિસે ઉન અહવાલ પર (ઔર ઉનકે ઈબ્રતનાક અંજામ પર) રોના હો વહ ઉનકો દેખકર રોએ. હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હમ સબ બહુત રોએ.

એક ઔર હદીષમેં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે દુન્યા (ઝાહિરકે એ'તિબારસે) મીઠી ઔર સરસબ્ઝ હૈ ઔર હક તઆલા શાનુહૂને તુમકો ઉસમેં અપને અસ્લાફકા જાંનશીન ઈસ લિએ બનાયા હૈ તાકે વહ યહ દેખતે કે તુમ ઈસમેં ક્યા અમલ કરતે હો. બની ઈસ્રાઈલ પર જબ દુન્યાકી ફુતૂહાત હોને લગીં તો વહ ઉસકી ઝૈબો-ઝીનત ઔર ઔરતોં ઔર ઝેવરોંકે ચક્કરમેં પડ ગએ. દોસ્તો, ગૌર કરો, કહીં આજ હમ ભી તો ઔરતોંકે ચક્કરમેં નહીં પડ ગએ.

કિસ્સા હારૂન રશીદ બાદશાહકે લડકેકા :

હારૂન રશીદકા એક બેટા થા જિસકી ઉમર તકરીબન્ સોલહ સાલકી થી. વહ બહુત કષરતસે ઝાહિદોં ઔર બુઝુર્ગોંકી મજલિસમેં રહા કરતા થા ઔર અકષર કબ્રસ્તાન ચલા જાતા. વહાં જાકર કહતા કે તુમ લોગ હમસે પેહલે દુન્યામેં થે. દુન્યાકે માલિક થે, લેકિન ઉસ દુન્યાને તુમ્હેં નજાત ન દી. હત્તા કે તુમ કબરોંમેં પહુંચ ગએ. કાશ ! મુઝે ભી કિસી તરહ ખબર હોતી કે તુમ પર ક્યા ગુઝર રહી હૈ ઔર તુમસે ક્યા ક્યા સવાલો-જવાબ હૂએ હૈં ઔર અકષર યહ શે'ર પઢા કરતા થા : મુઝે જનાઝે હર દિન ડરાતે હૈં ઔર મરનેવાલોં પર રોનેવાલિયોંકી આવાઝેં મુઝે ગમગીન રખતી હૈં.

એક દિન વહ અપને બાપ (બાદશાહ)કી મજલિસમેં આયા. ઉસકે પાસ વુઝરાઅ્, ઉમરાઅ્ સબ જમા થે ઔર લડકેકે બદન પર એક કપડા મઅમૂલી ઔર સર પર એક લૂંગી બંધી હૂઈ થી. અરાકીને સલ્તનત આપસમેં કહને લગે કે ઈસ પાગલ લડકેકી હરકતોંને અમીરુલ મુઅમિનીનકો દૂસરે બાદશાહોંકી નિગાહમેં ઝલીલ કર દિયા હૈ. અગર અમીરુલ મુઅમિનીન ઉસકો તમ્બીહ કરે તો શાયદ યહ અપની ઈસ હાલતસે બાઝ આ જાએ. અમીરુલ મુઅમિનીનને યહ બાત સુનકર ઉસસે કહા કે બેટા ! તૂને મુઝે લોગોંકી નિગાહમેં ઝલીલ કર રખ્ખા હૈ. ઉસને યહ બાત સુનકર બાપકો તો કોઈ જવાબ નહીં દિયા, લેકિન એક પરિન્દા વહાં બેઠા થા. ઉસકો કહા કે ઉસ ઝાતકા વાસ્તા જિસને તુઝે પૈદા કિયા, તૂ મેરે હાથ પર આકર બેઠ જા. વહ પરિન્દા વહાંસે ઉડકર ઉસકે હાથ પર આકર બૈઠ ગયા. ફિર કહા કે અબ અપની જગહ પર ચલા જા. વહ હાથ

પરસે ઉઠ કર અપની જગહ ચલા ગયા. ઉસકે બા'દ ઉસને અર્ઝ કિયા કે અબ્બા જાન ! અસ્લમેં આપ દુન્યાસે જો મુહબ્બત કર રહે હૈં ઉસને મુઝે રુસ્વા કર રખ્ખા હૈ. અબ મૈંને યહ ઈરાદા કર લિયા હૈ કે આપસે જુદાઈ ઈખ્તિયાર કર લૂં. યહ કહકર વહાંસે ચલ દિયા ઔર એક કુર્આન શરીફ સિર્ફ અપને સાથ લિયા. ચલતે હૂએ માંને એક બહુત કીમતી અંગૂઠી ભી ઉસકો દે દી. (કે ઈહતિયાજકે વક્ત ઉસકો ફરોખ્ત કરકે કામમેં લાએ). વહ યહાંસે ચલકર બસરા પહુંચ ગયા ઔર મઝદૂરોંમેં કામ કરને લગા. હફ્તામેં સિર્ફ એક દિન શંબાકો મઝદૂરી કરતા ઔર આઠ દિન તક વહ મઝદૂરીકે પૈસે ખર્ચ કરતા ઔર આઠવેં દિન ફિર શંબાકો મઝદૂરી કર લેતા ઔર એક દિરહમ ઔર એક વાનિક (યા'ની દિરહમકા છટા હિસ્સા) મઝદૂરી લેતા. ઉસસે કમ યા ઝિયાદહ ન લેતા. એક વાનિક રોઝાનહ ખર્ચ કરતા. અબૂ આમિર બસરી (રહ.) કહતે હૈં કે મેરી એક દીવાર ગિર ગઈ થી. ઉસકો બનવાનેકે લિએ મૈં કિસી મેઅમારકી તલાશમેં નિકલા. (કિસીને બતાયા હોગા કે યહ શખ્સ ભી તઅમીરકા કામ કરતા હૈ). મૈંને દેખા કે નિહાયત ખૂબસૂરત લડકા બેઠા હૈ, એક જંબીલ પાસ રખી હૈ ઔર કુર્આન શરીફ દેખકર પઢ રહા હૈ. મૈંને ઉસસે પૂછા કે લડકે મઝદૂરી કરોગે ? કહને લગા : ક્યૂં નહીં કરેંગે. મઝદૂરીકે લિએ તો પૈદા હૂએ હૈં. આપ બતાઈએ, ક્યા ખિદમત મુઝસે લેની હૈ ? મૈંને કહા : ગારે મિટ્ટી (તઅમીર)કા કામ લેના હૈ. ઉસને કહા કે એક દિરહમ ઔર એક વાનિક મઝદૂરી હોગી ઔર નમાઝકે અવકાતમેં કામ નહીં કરૂંગા. મુઝે નમાઝકે લિએ જાના હોગા. મૈંને ઉસકી દોનોં શરતેં મંઝૂર કર લીં ઔર ઉસકો લાકર કામ પર લગા દિયા. મગરિબકે વક્ત જબ મૈંને દેખા તો ઉસને દસ આદમિયોંકે બ—કદ્ર કામ કિયા. મૈંને ઉસકો મઝદૂરીમેં દો દિરહમ દીએ. ઉસને શર્તસે ઝાઈદ લેનેસે ઈન્કાર કર દિયા ઔર એક દિરહમ ઔર એક વાનિક લેકર ચલા ગયા. દૂસરે દિન મૈં ફિર ઉસકી તલાશમેં નિકલા. વહ મુઝે કહીં ન મિલા. મૈંને લોગોંસે તહકીક કિયા કે ઐસી ઐસી સૂરતકા એક લડકા મઝદૂરી કિયા કરતા હૈ. કિસીકો માલૂમ હૈ કે વહ કહાં મિલેગા ? લોગોંને બતાયા કે વહ સિર્ફ શંબા હી કે દિન મઝદૂરી કરતા હૈ. ઉસસે પેહલે તુમ્હેં કહીં નહીં મિલેગા. મુઝે ઉસકે કામકો દેખકર ઐસી રગબત હૂઈ કે મૈંને આઠ દિન તક અપની તઅમીર બંદ કર દી ઔર શંબાકે દિન ઉસકી તલાશમેં નિકલા. વહ ઈસી તરહ બેઠા કુર્આન શરીફ

પકતા હુવા મિલા. મૈંને સલામ કિયા ઔર મઝદૂરી કરનેકો પૂછા. ઉસને વહી પેહલી દો શરતેં બયાન કીં. મૈંને મંઝૂર કર લીં. વહ મેરે સાથ આકર કામમેં લગ ગયા. મુઝે ઉસ પર હૈરત હો રહી થી કે પિછલે શંબાકો ઉસ અકેલેને દસ આદમિયોંકા કામ કિસ તરહ કર લિયા, ઈસ લિએ ઉસ મર્તબા મૈંને ઐસી તરહ છૂપકર કે વહ મુઝે ન દેખે ઉસકે કામ કરનેકા તરીકા દેખા તો યહ મંઝર દેખા કે વહ હાથમેં ગારા લેકર દીવાર પર ડાલતા હૈ ઔર પથ્થર અપને આપ હી એક–દૂસરેકે સાથ જુડતે ચલે જાતે હૈં. મુઝે યકીન હો ગયા કે યહ કોઇ અલ્લાહકા વલી હૈ ઔર અલ્લાહકે અવલિયાઅ્કે કામોંકી ગૈબસે મદદ હોતી હૈ. જબ શામ હૂઇ તો મૈંને ઉસકો તીન દિરહમ દેના ચાહે. ઉસને લેનેસે ઇન્કાર કર દિયા કે મૈં ઈતને દિરહમ ક્યા કરૂંગા ? ઔર એક દિરહમ ઔર એક વાનિક લેકર ચલા ગયા. મૈંને એક હફ્તા ફિર ઈન્તિઝાર કિયા ઔર તીસરે શંબાકો ફિર મૈં ઉસકી તલાશમેં નિકલા, મગર વહ મુઝે ન મિલા. મૈંને લોગોંસે તહકીક કિયા. એક શખ્સને બતાયા કે વહ તીન દિનસે બીમાર હૈ, ફુલાં વેરાન જંગલમેં પડા હૈ. મૈંને એક શખ્સકો ઉજરત દેકર ઉસ પર રાઝી કિયા કે વહ મુઝે ઈસ જંગલમેં પહુંચા દે. વહ મુઝે સાથ લેકર ઉસ વેરાન જંગલમેં પહુંચા તો મૈંને દેખા કે વહ બેહોશ પડા હૈ. આધી ઈંટકા ટુકડા સરકે નીચે રખા હુવા હૈ. મૈંને ઉસકો સલામ કિયા, ઉસને જવાબ ન દિયા. મૈંને દૂસરી મરતબા સલામ કિયા તો ઉસને (આંખ ખોલી ઔર) મુઝે પહેચાન લિયા. મૈંને જલ્દીસે ઉસકા સર ઈંટ પરસે ઉઠાકર અપની ગોદમેં રખ લિયા. ઉસને સર હટા લિયા ઔર કહા :

"મેરે દોસ્ત ! દુન્યાકી નેઅમતોંસે ધોકેમેં ન પડ. ઉમર ખત્મ હોતી જા રહી હૈ ઔર યહ નેઅમતેં સબ ખત્મ હો જાએંગી. જબ તૂ કોઇ જનાઝા લેકર કબ્રસ્તાનમેં જાએ તો યહ સોચતા રહા કર કે તેરા ભી એક દિન ઈસી તરહ જનાઝા ઉઠાયા જાએગા."

ઉસકે બા'દ ઉસને મુઝસે કહા કે અય અબૂ આમિર ! જબ મેરી રૂહ નિકલ જાએ તો મુઝે નહલાકર મેરે ઈસી કપડેમેં મુઝે કફન દે દેના. મૈંને કહા : મેરે મહબૂબ ! ઈસમેં ક્યા હરજ હૈ કે મૈં તેરે કફનકે લિએ નએ કપડે લે આઉં. ઉસને જવાબ દિયા કે નએ કપડોંકે લિએ ઝિંદા લોગ ઝિયાદહ મુસ્તહિક હૈં. (યહ જવાબ હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક (રદિ.)કા

જવાબ હૈ. ઉન્હોંને ભી અપને વિસાલકે વક્ત યહી ફરમાઈશ કી થી કે મેરી ઈન્હીં ચાદરોંમેં કફન દે દેના ઔર જબ ઉનસે નએ કપડેકી ઈજાઝત ચાહી ગઈ, તો ઉન્હોંને યહી જવાબ દિયા થા). લડકેને કહા કે કફન તો (પુરાના હો યા નયા બહરહાલ) બોસીદા હો જાએગા. આદમીકે સાથ તો સિર્ફ ઉસકા અમલ હી રહતા હૈ ઔર યહ મેરી લૂંગી ઔર લોટા કબર ખોદનેવાલેકો મઝદૂરીમેં દે દેના ઔર યહ અંગૂઠી ઔર કુર્આન શરીફ હારૂન રશીદ તક પહુંચા દેના ઔર ઉસકા ખયાલ રખના કે ખુદ ઉન્હીંકે હાથમેં દેના ઔર યહ કહ કર દેના કે એક પરદેશી લડકેકી મેરે પાસ અમાનત હૈ ઔર વહ આપસે યહ કેહ ગયા હૈ કે ઐસા ન હો કે ઈસી ગફલત ઔર ધોકેકી હાલતમેં આપકી મૌત આ જાએ. યહ કહ કર ઉસકી રૂહ નિકલ ગઈ. ઉસ વક્ત મુઝે મા'લૂમ હુવા કે યહ લડકા શાહઝાદા થા. ઉસકે ઈન્તિકાલકે બા'દ ઉસકી વસિય્યતકે મુવાફિક મૈંને ઉસકો દફન કર દિયા ઔર દોનોં ચીઝેં ગોર–કનકો દે દી ઔર કુર્આને પાક ઔર અંગૂઠી લેકર બગદાદ પહુંચા ઔર કસરે શાહીકે કરીબ પહુંચા તો બાદશાહકી સવારી નિકલ રહી થી. મૈં એક ઊંચી જગહ ખડા હો ગયા. અવ્વલ એક બહુત બડા લશ્કર નિકલા, જિસમેં તકરીબન્ એક હઝાર ઘોડે સવાર થે. ઈસ તરહ યકે બા'દ દીગર દસ લશ્કર નિકલે. દસવેં જથ્થેમેં ખુદ અમીરુલ મુઅમિનીન ભી થે. મૈંને ઝોરસે આવાઝ દેકર કહા : અય અમીરુલ મુઅમિનીન ! આપકો હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી કરાબતકા વાસ્તા, જરા સા તવક્કુફ કર લીજિએ. મેરી આવાઝ પર ઉન્હોંને મુઝે દેખા તો મૈંને જલ્દીસે આગે બઢકર કહા કે મેરે પાસ એક પરદેશી લડકેકી યહ અમાનત હૈ, જિસને મુઝે યહ વસિય્યત કી થી કે યહ દોનોં ચીઝેં આપ તક પહુંચા દૂં. બાદશાહને ઉનકો દેખકર (પહેચાન લિયા). થોડી દેર સર ઝુકાયા. ઉનકી આંખોંસે આંસૂ જારી હો ગએ ઔર એક દરબાનસે કહા કે ઈસ આદમીકો અપને સાથ રખો. જબ મૈં વાપસી પર બુલાઉં તો મેરે પાસ પહુંચા દેના. જબ વહ બાહરસે વાપસી પર મકાન પર પહુંચે તો મહલકે પડદે ગિરવા કર દરબાનસે ફરમાયા : ઉસ શખ્સકો બુલાકર લાઓ, અગરચે: વહ મેરા ગમ તાઝા હી કરેગા. દરબાન મેરે પાસ આયા ઔર કહને લગા કે અમીરુલ મુઅમિનીનને બુલાયા હૈ ઔર ઉસકા ખયાલ રખના કે અમીર પર સદમાકા બહુત અસર હૈ. અગર તુમ દસ બાતેં કરના ચાહો તો પાંચ હી પર ઈક્તિફા કરના. યહ કેહ કર વહ

મુઝે અમીરકે પાસ લે ગયા. ઉસ વક્ત અમીર બિલકુલ તન્હા બેઠે થે. મુઝસે ફરમાયા કે મેરે કરીબ આ જાઓ. મૈં કરીબ જાકર બેઠ ગયા. કહને લગે કે તુમ મેરે ઉસ બેટેકો જાનતે હો ? મૈંને કહા : જી હાં. મૈં ઉનકો જાનતા હૂં. કહને લગે : વહ ક્યા કામ કરતા થા ? મૈંને કહા : ગારે મિટ્ટીકી મઝદૂરી કરતે થે. કહને લગે : તુમને ભી મઝદૂરી પર કોઈ કામ ઉસસે કરાયા થા ? મૈંને કહા : કરાયા હૈ. કહને લગે : તુમ્હેં ઈસકા ખયાલ ન આયા કે ઉસકી હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે કરાબત થી (કે વહ હઝરાત હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકે ચચા હઝરત અબ્બાસ (રદિ.)કી અવલાદ હૈં). મૈંને કહા : અમીરુલ મુઅમિનીન ! પેહલે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂસે મઅઝિરત ચાહતા હૂં. ઉસકે બા'દ આપસે ઉઝર–ખ્વાહ હૂં. મુઝે ઉસ વક્ત ઈસકા ઈલ્મ હી ન થા કે યહ કૌન હૈ ? મુઝે ઈનકે ઈન્તિકાલકે વક્ત ઉનકા હાલ મા'લૂમ હુવા. કહને લગે : તુમને અપને હાથસે ઉસકો ગુસલ દિયા ? મૈંને કહા : જી હાં. કહને લગે : અપના હાથ લાઓ. મેરા હાથ લેકર અપને સીને પર રખ દિયા ઔર ચંદ શે'ર પઢ્હે, જિનકા તરજુમા યહ હૈ :

"અય વહ મુસાફિર ! જિસ પર મેરા દિલ પિગલ રહા હૈ ઔર મેરી આંખેં ઉસ પર આંસૂ બહા રહી હૈં. અય વહ શખ્સ ! જિસકા મકાન (કબર) દૂર હૈ, લેકિન ઉસકા ગમ મેરે કરીબ હૈ. બેશક, મૌત હર અછ્છેસે અછ્છે ઐશકો મુકદ્દર કર દેતી હૈ. વહ મુસાફિર એક ચાંદકા ટુકડા થા. (યા'ની ઉસકા ચહેરા) જો ખાલિસ ચાંદીકી ટહેની પર થા. (યા'ની ઉસકે બદન પર). પસ ચાંદકા ટુકડા ભી કબ્રમેં પહુંચ ગયા ઔર ચાંદીકી ટહેની ભી કબ્રમેં પહુંચ ગઈ."

ઉસકે બા'દ હારૂન રશીદને બસરા ઉસકી કબર પર જાનેકા ઈરાદા કિયા. અબૂ આમિર (રહ.) સાથ થે. ઉસકી કબર પર પહુંચ કર હારૂન રશીદને ચંદ શે'ર પઢ્હે, જિનકા તરજુમા યહ હૈ :

"અય વહ મુસાફિર ! જો અપને સફરસે કભી ભી ન લૌટેગા. મૌતને કમ ઉમરીકે હી ઝમાનામેં ઉસકો જલ્દીસે ઊંચક લિયા. અય મેરી આંખોંકી ઠંડક ! તૂ મેરે લિએ ઉન્સ ઔર દિલકા ચૈન થા. લંબી રાતોંમેં ભી ઔર મુખ્તસર રાતોંમેં ભી. તૂને મૌતકા વહ પ્યાલા પિયા હૈ જિસકો અનકરીબ તેરા બુઢ્હા બાપ બુઢ્હાપેકી હાલતમેં પીએગા, બલ્કે દુન્યાકા હર આદમી

ઉસકો પીએગા. ચાહે વહ જંગલકા રહનેવાલા હો યા શહરકા રહનેવાલા હો. પસ, સબ તારીફેં ઉસી વહ્દહૂ લા શરી–ક કે લિએ હૈં જિસકી લિખ્ખી હૂઈ તકદીરકે યહ કરિશ્મે હૈં."

અબૂ આમિર કહતે હૈં કે ઉસકે બા'દ જો રાત આઇ તો મૈં અપને વઝાઇફ પૂરે કરકે લેટા હી થા કે મૈંને ખ્વાબમેં એક નૂરકા કુબ્બહ દેખા. જિસકે ઉપર નૂર હી નૂર ફૈલ રહા હૈ. ઈસ નૂરકે અબરમેંસે ઉસ લડકેને મુઝે આવાઝ દેકર કહા : અબૂ આમિર ! તુમ્હેં હકતઆલા શાનુહૂ જઝાએ ખૈર અતા ફરમાએ (તુમને મેરી તજહીઝો–તકફીન કી ઔર મેરી વસિય્યત પૂરી કી). મૈંને ઉસસે પૂછા કે મેરે પ્યારે ! તેરા ક્યા હાલ ગુઝરા ? કહને લગા કે મૈં ઐસે મવલાકી તરફ પહુંચા હૂં જો બહુત કરીમ હૈ ઔર મુઝસે બહુત રાઝી હૈ. મુઝે ઉસ માલિકને વહ ચીઝેં અતા કીં, જો ન કભી કિસી આંખને દેખીં, ન કાનને સૂનીં, ન કિસીકે દિલ પર ઉનકા ખયાલ ગુઝરા.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે તવરાતમેં લિખા હૈ કે હકતઆલા શાનુહૂને ઉન લોગોંકે લિએ જિનકે પેહલૂ રાતકો ખ્વાબગાહોંસે દૂર રહતે હૈં (યા'ની તહજ્જુદ ગુઝારોંકે લિએ) વહ ચીઝેં તૈયાર કર રખ્ખી હૈં જિનકો ન કિસી આંખને દેખા, ન કાનને સૂના, ન કિસી આદમીકે દિલ પર ઉનકા ખયાલ ગુઝરા, ન ઉનકો કોઇ મુકર્રબ ફરિશ્તા જાનતા હૈ, ન કોઇ નબી–રસૂલ જાનતા હૈ ઔર યહ મઝમૂન કુર્આને પાકમેં ભી હૈ : "ફલા તઅ્લમૂ નફ્સુમ્ મા ઉખ્ફિ–ય લહુમ્ મિન કુર્રતિન્ અઅ્યુન" (સૂરએ સિજદહ, રુકૂઅ–૨) કિસી શખ્સકો ખબર નહીં જો જો આંખોંકી ઠંડકકા સામાન ઐસે લોગોંકે લિએ ખઝાન–એ–ગૈબમેં મવજૂદ હૈ. (દુર્રે મન્થૂર) ઉસકે બા'દ ઉસ લડકેને કહા કે હકતઆલા શાનુહૂને કસમ ખાકર ફરમાયા હૈ કે જો ભી દુન્યાસે ઈસ તરહ નિકલ આએ, જૈસા મૈં નિકલ આયા, ઉસકે લિએ યહી એ'ઝાઝ ઔર ઈકરામ હૈ, જો મેરે લિએ હૂએ.

સાહિબે રૌઝ કહતે હૈં કે યહ સારા કિસ્સા મુઝે ઔર તરીકાસે ભી પહુંચા હૈ. ઉસમેં યહ ભી હૈ કે કિસી શખ્સને હારૂન રશીદસે ઉસ લડકેકે મુતઅલ્લિક સવાલ કિયા તો ઉન્હોંને બતાયા કે મેરે બાદશાહ હોનેસે પેહલે યહ લડકા પૈદા હુવા થા. બહુત અચ્છી તરબિયત પાઇ થી, કુર્આને પાક ભી પઢતા થા ઔર ઉલૂમ ભી પઢે થે. જબ મૈં બાદશાહ બન ગયા તો

યહ મુઝે છોડકર ચલા ગયા થા. મેરી દુન્યાસે ઉસને કોઈ રાહત ન ઉઠાઈ. ચલતે વક્ત મૈંને હી ઉસકી માંસે કહા થા કે યહ અંગૂઠી દે દે. ઉસ અંગૂઠીકા યાકૂત બહુત ઝિયાદહ કીમતી થા, મગર વહ ઉસકો ભી કામમેં ન લાયા. મરતે વક્ત વાપસ કર ગયા. યહ લડકા અપને વાલિદહકા બડા ફરમાંબરદાર થા. (રવ્ઝ)

હુઝૂરે પાક (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઇરશાદે મુબારક મૌતકે બારેમેં :

હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે સમઝદાર શખ્સ વહ હૈ જો અપને નફ્સ પર કાબૂ રખ્ખે ઔર મૌતકે બા'દ કામ આનેવાલી ચીઝોંમેં મશ્ગૂલ રહે ઔર ઈસી કામકે લિએ તૈયારી ઉસકે બગૈર નહીં હોતી કે હર વક્ત ઉસકા ઈહતિમામ રહે. ઉસકા તઝકિરહ રહે. ઈસ લિએ કે જો શખ્સ દુન્યામેં મુન્હમિક હૈ ઔર ઉસકે ધોકાકી ચીઝોંમેં ફંસા હુવા હૈ, ઉસકી શહવતોં પર ફરેફ્તા હૈ, ઉસકા દિલ મૌતસે બિલકુલ ગાફિલ હોતા હૈ. ઈસીકો હક તઆલા શાનુહૂ ઈરશાદ ફરમાતે હૈં :

"આપ ઉનસે કહ દીજિએ કે જિસ મૌતસે તુમ ભાગતે હો વહ તુમકો આ પકડેગી. ફિર તુમ ઉસ ઝાતે પાકકી તરફ લે જાએ જાઓગે જો હર પોશીદહ ઔર ઝાહિર બાતકો જાનનેવાલી હૈ. ફિર વહ તુમકો તુમ્હારે સબ કિએ હૂએ કામ જતા દેગી. (ઔર ઉનકા બદલા દેગી)."

(સૂરએ જુમુઅહ, રુકૂઅ–૧)

ઉલમાને લિખા હૈ કે મૌતકે બારેમેં આદમી ચાર તરીકેકે હોતે હૈં : એક તો વહ લોગ હૈં જો દુન્યામેં મુન્હમિક હૈં, જિનકો મૌતકા ઝિક્ર ભી ઈસ વજહસે અછ્છા નહીં લગતા કે ઉસસે દુન્યાકી લઝ્ઝતેં છૂટ જાએંગી. ઐસા શખ્સ મૌતકો કભી યાદ નહીં કરતા ઔર અગર કભી કરતા ભી હૈ તો બુરાઈકે સાથ. ઈસ લિએ કે દુન્યાકે છૂટનેકા ઉસકો કલક ઔર અફસોસ હોતા હૈ. દૂસરા વહ શખ્સ હૈ જો અલ્લાહકી તરફ રુજૂઅ કરનેવાલા તો હૈ, મગર ઈબ્તિદાઈ હાલતમેં હૈ. મૌતકે ઝિક્રસે ઉસકો અલ્લાહ તઆલાકા ખૌફ ભી હોતા હૈ ઔર ઉસસે તૌબામેં પુખ્તગી ભી હોતી હૈ. યહ શખ્સ ભી મૌતસે ડરતા હૈ, મગર ન ઈસ વજહસે કે દુન્યા છૂટ જાએગી, બલ્કે ઈસ વજહસે કે ઈસકી તૌબા તામ નહીં હૈ. યહ ભી અભી મરના નહીં

ચાહતા, તાકે અપને હાલકી ઈસ્લાહ કર લે ઔર ઉસકી ફિક્રમેં લગા હુવા હૈ તો યહ શખ્સ મૌતકે નાપસંદ કરનેમેં મઅઝૂર હૈ ઔર યહ હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ઈસ ઈરશાદમેં દાખિલ ન હોગા જિસમેં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલાકે મિલનેકો નાપસંદ કરતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂ ભી ઉસકે મિલનેકો નાપસંદ ફરમાતે હૈં. ઈસ લિએ કે યહ શખ્સ હકીકતમેં અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકી મુલાકાતસે કરાહત નહીં કરતા, બલ્કે અપની તકસીર ઔર કોતાહીસે ડરતા હૈ. ઉસકી મિસાલ ઉસ શખ્સકી સી હૈ જો મહબૂબકી મુલાકાતકે લિએ ઉસસે પેહલે કુછ તૈયારી કરના ચાહતા હો, તાકે મહબૂબકા દિલ ખુશ હો. અલબત્તા યહ ઝરૂરી હૈ કે યહ શખ્સ ઉસકી તૈયારીમેં હર વક્ત મશગૂલ રહતા હો. ઉસકે સિવા કોઈ દૂસરા મશ્ગલા ઉસકો ન હો ઔર અગર યહ બાત નહીં હૈ તો ફિર યહ ભી પેહલે હી જૈસા હૈ. યહ ભી દુન્યામેં મુન્હમિક હી હૈ. તીસરા વહ શખ્સ હૈ જો આરિફ હૈ. ઉસકી તૌબા કામિલ હૈ. યહ લોગ મૌતકો મહબૂબ રખતે હૈં, ઉસકી તમન્ના કરતે હૈં. ઈસ લિએ કે આશિકકે લિએ મહબૂબકી મુલાકાતસે ઝિયાદહ બેહતર વક્ત કોન સા હોગા? મૌતકા વક્ત મુલાકાતકા વક્ત હૈ. આશિકકો વસ્લકે વા'દાકા વક્ત હર વક્ત ખુદ હી યાદ રહા કરતા હૈ. વહ કિસી વક્ત ભી ઉસકો નહીં ભૂલતા. યહી લોગ હૈં જિનકો મૌતકે જલ્દી આનેકી તમન્નાએં રહતી હૈં. વહ ઈસી કલકમેં રહતે હૈં કે મૌત આ હી નહીં ચુકતી કે ઉસ મઆસીકે ઘરસે જલ્દી ખલાસી હો.

એક રિવાયતમેં હૈ કે હઝરત હુઝયફા (રદિ.)કે ઈન્તિકાલકા વક્ત જબ કરીબ હુવા તો ફરમાને લગે : મહબૂબ (મૌત) ઈહતિયાજકે વક્ત આયા. જો નાદિમ હુવા, વહ કામ્યાબ નહીં હોતા. યા અલ્લાહ ! તુઝે માલૂમ હૈ કે હમેશા મુઝે ફક્ર ગિનાસે ઝિયાદહ મહબૂબ રહા ઔર બીમારી સિહ્હતસે ઝિયાદહ પસંદીદહ રહી ઔર મૌત ઝિંદગીસે ઝિયાદહ મરગૂબ રહી. મુઝે જલ્દીસે મૌત અતા કર દે કે તુઝસે મિલૂં.

ચોથી કિસમ જો સબસે ઊંચા દરજા હૈ, ઉન લોગોંકા હૈ જો હકતઆલા શાનુહૂકી રઝાકે મુકાબલેમેં તમન્ના ભી નહીં રખતે. વહ અપની ખ્વાહિશસે અપને લિએ ન મૌતકો પસંદ કરતે હૈં, ન ઝિંદગીકો. યહ ઈશ્કકી ઈન્તિહામેં રઝા ઔર તસ્લીમકે દરજાકો પહુંચે હૂએ હૈં. બહરહાલ, મૌતકા

ઝિક્ર હર હાલતમેં મૂજિબે અજરો–સવાબ હૈ કે જો શખ્સ દુન્યામેં મુન્હમિક હૈ ઉસકો ભી મૌતકે ઝિક્રસે ઉસકી લઝ્ઝતોંમેં કમી આએગી ઔર કુછ ન કુછ દુન્યાસે બુઅ્દ પૈદા હી હોગા. ઈસી લિએ હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે લઝ્ઝતોંકો તોડનેવાલી ચીઝ (મૌત)કો કષરતસે યાદ કિયા કરો. યા'ની ઈસકે ઝિક્રસે અપની લઝ્ઝતોંમેં કમી કિયા કરો, તાકે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકી તરફ રુજૂઅ હો સકે. એક હદીષમેં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે અગર જાનવરોંકો મૌતકે મુતઅલ્લિક ઈતની મઅલૂમાત હો જિતની તુમ લોગોંકો હૈ તો કભી કોઈ મોટા જાનવર તુમકો ખાનેકો ન મિલે (મૌતકે ખૌફસે દુબલે હો જાએ). હઝરત આઈશા (રદિ.)ને હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે દરયાફત કિયા કે કોઈ શખ્સ (બગૈર શહાદતકે ભી) શહીદોંકે સાથ હો સકતા હૈ ? હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે જો શખ્સ દિન રાતમેં બીસ મરતબા મૌતકો યાદ કરે વહ હો સકતા હૈ. (એક હદીષમેં હૈ કે જો શખ્સ બીસ મરતબા "અલ્લાહુમ્મ બારિક્ લી ફીલ મવ્તિ વ ફીમા બઅ્દલ્ મવ્તિ" પઢે વહ શહીદોંકે દરજામેં હો સકતા હૈ.) ઔર ઉન સબ ફઝીલતોંકા સબબ યહી હૈ કે મૌતકા કષરતસે ઝિક્ર કરના ઈસ ધોકાકે ઘરસે બેરગબતી પૈદા કરતા હૈ ઔર આખિરતકે લિએ તૈયારી પર આમાદહ કરતા હૈ ઔર મૌતસે ગફલત દુન્યાકી શહ્વતોં ઔર લઝ્ઝતોંમેં ઈન્હિમાક પૈદા કરતી હૈ.

અતા ખુરાસાની (રહ.) કહતે હૈં કે એક મરતબા હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા એક મજલિસ પર ગુઝર હુવા, જહાં ઝોરસે હંસનેકી આવાઝ આ રહી થી. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે અપની મજાલિસમેં લઝઝતોંકો મુકદ્દર કરનેવાલી ચીઝકા તઝકિરહ શામિલ કર લિયા કરો. સહાબા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! લઝઝતોંકો મુકદ્દર કરનેવાલી ચીઝ ક્યા હૈ ? હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે મૌત.

એક હદીષમેં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ આયા હૈ કે મૌતકો કષરતસે યાદ કિયા કરો. યહ ગુનાહોંકો ઝાઈલ કરતી હૈ ઔર દુન્યાસે બેરગબતી પૈદા કરતી હૈ. એક હદીષમેં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ

અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે અગર તુમકો યહ માલૂમ હો જાએ કે મરનેકે બા'દ તુમ પર ક્યા ક્યા ગુઝરેગી તો કભી રગબતસે ખાના ન ખાઓ, કભી લઝઝતસે પાની ન પીઓ.

એક સહાબી (રદિ.)કો હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને વસિય્યત ફરમાઈ કે મૌતકા ઝિક્ર કષરતસે કિયા કરો. યહ તુમ્હેં દૂસરી ચીઝોંમેં રગબતસે હટા દેગા. એક હદીષમેં હૈ કે મૌતકો કષરતસે યાદ કિયા કરો. જો શખ્સ મૌતકા કષરતસે ઝિક્ર કરતા હૈ ઉસકા દિલ ઝિંદા હો જાતા હૈ ઔર મૌત ઉસ પર આસાન હો જાતી હૈ. એક સહાબી (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! મુઝે મૌતસે મુહબ્બત નહીં હૈ, ક્યા ઈલાજ કરૂં ? હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : તુમ્હારે પાસ કુછ માલ હૈ ? ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા કે હૈ. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : ઉસકો આગે ચલતા કર દો. આદમીકા દિલ માલસે લગા રહતા હૈ. જબ ઉસકો આગે ભેજ દેતા હૈ તો ખૂદ ભી ઉસકે પાસ જાનેકો દિલ ચાહતા હૈ ઔર જબ પીછે છોડ જાતા હૈ તો ખૂદ ભી ઉસકે પાસ રહનેકો દિલ ચાહતા હૈ. એક હદીષમેં હૈ કે જબ દો તિહાઈ રાત ગુઝર જાતી તો હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ફરમાતે, લોગો ! અલ્લાહકો યાદ કર લો, અલ્લાહકો યાદ કર લો. અનકરીબ કિયામતકા ઝલઝલા, ફિર સૂર ફૂંકનેકા વક્ત આ રહા હૈ ઔર (હર શખ્સકી) મૌત અપની સારી સખ્તિયોં સમેત આ રહી હૈ. હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.)કા મા'મૂલ થા કે રોઝાનહ રાતકો ઉલમાઅ્કે મજમઅકો બુલાતે, જો મૌતકા, કિયામતકા ઔર આખિરતકા ઝિક્ર કરતે ઔર ઐસા રોતે જૈસા કે જનાઝા સામને રખા હો. ઈબ્રાહીમ તયમી (રહ.) કહતે હૈં કે દો ચીઝોંને મુઝસે દુન્યાકી હર લઝ્ઝતકો મુન્કતિઅ કર દિયા. એક મૌતને, દૂસરે કિયામતમેં હકતઆલા શાનુહૂકે સામને ખડા હોનેકે ફિક્રને. હઝરત કઅબ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે જો શખ્સ મૌતકો પેહચાન લે, ઉસ પર દુન્યાકી સારી મુસીબતેં આસાન હૈં. અશ્અસ (રહ.) કહતે હૈં કે હમ હઝરત હસન બસરી (રદિ.)કે પાસ જબ ભી હાઝિર હોતે જહન્નમકા ઔર આખિરતકા ઝિક્ર હોતા. એક ઔરતને હઝરત આયશા (રદિ.)સે અપને દિલકી કસાવતકી શિકાયત કી. હઝરત આયશા (રદિ.)ને ફરમાયા કે મૌતકા તઝકિરહ કષરતસે કિયા

કરો, દિલ નરમ હો જાએગા. ઉન્હોંને એસા હી કિયા. ઉસકે બા'દ હઝરત આયશા (રદિ.)કે પાસ આઈ ઔર ઉનકા બહુત બહુત શુક્રિયહ અદા કિયા.

અલ્લાહકી તરફસે ઇન્સાનોંકે લિએ મૌતકે બારેમેં અહકામાત :

આસ્માનોં પર જો ફરિશ્તે મુખ્તલિફ કામોં પર મુતઅય્યન હૈં, ઉનકો સાલભરકે અહકામાત એક રાતમેં મિલ જાતે હૈં કે ઈસ સાલ ફુલાં ફુલાં કામ કરને હૈં ઔર ફુલાં ફુલાં શખ્સકે મુતઅલ્લિક યહ અમલ દરઆમદ હોગા. ઉસમેં રિવાયત મુખ્તલિફ હૈં કે યહ અહકામ લયલતુલ કદ્રમેં મિલતે હૈં યા શબે બરાઅતમેં જોનસી ભી રાત હો. કષરતસે રિવાયાતમેં યહ મઝમૂન વારિદ હુવા હૈ કે ઉસ રાતમેં ઉન સબકી ફેહરિસ્ત ફરિશ્તોંકે હવાલે કર દી જાતી હૈ, જો ઈસ સાલમેં મરનેવાલે હૈં. દુન્યામેં આદમી નિહાયત ગફલતસે અપને લહ્‌વો-લઈબમેં મશગૂલ હોતા હૈ ઔર આસ્માનોં પર ઉસકી ગિરિફતારીકા વૉરંટ જારી હો ગયા હૈ. ઉસકી મૌતકા હુકમ સાદિર હો ચૂકા હૈ, જિસમેં ન કિસી સિફારિશકી ગુંજાઈશ હૈ, ન અપીલકી. ન જો વક્ત ઉસકી મૌતકા તજવીઝ હુવા હૈ ઉસમેં એક મિનટકી તાખીર હો સકતી હૈ. હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સૂરએ દુખાનકી તફસીરમેં ઈરશાદ ફરમાતે હૈં કે લયલતુલ કદ્રમેં લવ્હે મહફૂઝસે ઉન સબ ચીઝોંકો નકલ કિયા જાતા હૈ જો ઈસ સાલમેં હોનેવાલી હૈં કે ઈતના રિઝ્ક દિયા જાએગા, ફુલાં ફુલાં મરેગા, ફુલાં ફુલાં પૈદા હોગા, ઈતની બારિશ હોગી, હત્તા કે યહ ભી નકલ કિયા જાતા હૈ કે ઉસ સાલ ફુલાં ફુલાં શખ્સ હજકો જાએગા. એક હદીષમેં ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે તૂ આદમીકો દેખેગા કે વહ બાઝારોંમેં ચલ-ફિર રહા હૈ, લેકિન ઉસકા નામ ઉસ સાલકે મુર્દોંમેં લિખ્ખા જા ચૂકા હૈ. અબૂ નઝરહ (રહ.) કહતે હૈં કે ઈસ સાલમેં સાલભરકે સારે કામ (ફરિશ્તોં પર) મુન્કસિમ કર દીએ જાતે હૈં. તમામ સાલકી ભલાઈ-બુરાઈ, રોઝી ઔર મૌત, તકલીફેં ઔર નરખોંકી અરઝાની ઔર ગિરાની તમામ સાલકી દે દી જાતી હૈ.

હઝરત ઈકરમા (રદિ.) કહતે હૈં કે શબે બરાઅતમેં સાલભરકે અહકામ તય કરકે હવાલે કર દીએ જાતે હૈં. ઈસ સાલ મુર્દોંકી ફેહરિસ્ત ઔર હજ્જ કરનેવાલોંકી ફેહરિસ્ત દે દી જાતી હૈ. એક હદીષમેં હુઝૂર

(સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ વારિદ હૈ કે એક શા'બાનસે દૂસરે શા'બાન તક જિતને મરનેવાલે હૈં, ઉન સબકે અવકાત લિખ કર દે દીએ જાતે હૈં. હત્તા કે આદમી દુન્યામેં નિકાહ કરતા હૈ, ઉસકે બચ્ચે પૈદા હોતે હૈં, લેકિન આસ્માનોંમેં ઉસકા નામ મુર્દોંકી ફેહરિસ્તમેં આ ચૂકા હૈ. હઝરત આયશા (રદિ.) ફરમાતી હૈં કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) શા'બાનમેં કષરતસે રોઝા રખ્ખા કરતે થે. ઈસ લિએ કે ઈસમેં તમામ સાલમેં મરનેવાલોંકી ફેહરિસ્ત મુરત્તબ હોતી હૈ. હત્તા કે એક આદમી નિકાહ કરનેમેં મશ્ગૂલ હૈ ઔર વહાં ઉસકા નામ મુર્દોંમેં લિખ્ખા ગયા. એક આદમી હજકો જા રહા હૈ ઔર ઉસકા નામ મુર્દોંમેં હૈ.

એક ઓર હદીષમેં હૈ કે હઝરત આઈશા (રદિ.)ને હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે ઈસકી વજહ દરયાફ્ત કી કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) શા'બાનમેં રોઝે બહુત કષરતસે રખતે હૈં ? હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ઉસમેં સાલ ભરકે મુર્દોંકી ફેહરિસ્ત બનતી હૈ. મેરા દિલ ચાહતા હૈ કે મેરા નામ જબ મુર્દોંકી ફેહરિસ્તમેં આએ તો મૈં રોઝહદાર હૂં. એક હદીષમેં હૈ કે નિસ્ફ શા'બાનકી રાતકો હકતઆલા શાનુહૂ મલકુલ મૌતકો ઉસ સાલમેં મરનેવાલોંકી ઈત્તિલાઅ ફરમા દેતે હૈં. એક હદીષમેં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે રોઝાનહ હમેશા જબ આફતાબ નિકલતા હૈ તો વહ એ'લાન કરતા હૈ કે જો નેક કામ કરના હૈ કર લે, આજકા દિન તેરી ઉમરમેં ફિર કભી નહીં આએગા. (ઈસ લિએ ઈસ દિનમેં તેરી જો નેકિયાં લિખી જા સકતી હોં, લિખવા લે) ઔર દો ફરિશ્તે આસ્માનસે એલાન કરતે હૈં. એક ઉનમેંસે કહતા હૈ : અય નેકીકે તલબ કરનેવાલે ! ખુશખબરી દે (ઔર આગે બઢ) ઔર દૂસરા કહતા હૈ : અય બુરાઈકે કરનેવાલે ! બસ કર ઔર રુક જા (અપની હલાકતકા સામાન ઈકઠ્ઠા ન કર) ઔર દો ફરિશ્તે એલાન કરતે હૈં કે અય અલ્લાહ ! માલકો રોકકે રખનેવાલેકે માલકો બરબાદ કર. અતાઅ બિન યસાર (રહ.) કહતે હૈં કે જબ નિસ્ફ શા'બાનકી રાત હોતી હૈ તો મલકુલ મૌતકો એક ફેહરિસ્ત દે દી જાતી હૈ કે ઈસમેં જિનકે નામ હૈં ઉન સબકી ઈસ સાલમેં રૂહ કબ્ઝ કર લી જાએ. યહાં એક આદમી ફર્શ–ફરોશમેં લગા હુવા હૈ, નિકાહ કરનેમેં મશ્ગૂલ હૈ, મકાનકી તઅમીર કર રહા હૈ ઔર વહાં મુર્દોંકી ફેહરિસ્તમેં આ ગયા. (દુર્રે મન્ષૂર)

ઈમામ ગઝાલી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે આદમી મિસ્કીન પર અગર કોઈ આફત, કોઈ મુસીબત, કોઈ હાદસા, કોઈ રંજ, કોઈ તકલીફ, કોઈ મશક્કત, કોઈ ખૌફ કભી ભી ન આએ તબ ભી મૌતકી સખ્તી, નઝઅકી હાલત ઔર ઉસકા અંદેશા ઐસી ચીઝ હૈ જો ઉસકી સારી લઝ્ઝતોંકો મુકદ્દર કર દેનેકે લિએ કાફી હૈ. ઉસકી સારી રાહતો–આરામકો ખો દેનેવાલી ચીઝ હૈ. ઉસકી ગફલતકો ઝાઈલ કર દેનેકે લિએ ઉસીકા ફિક્ર બહુત કાફી હૈ. યહી ચીઝ ખુદ ઈતની સખ્ત હૈ કે ઉસકે ફિક્ર ઔર ઉસકી તૈયારીમેં આદમીકો હર વક્ત મશગૂલ રહના ચાહિએ. બિલખુસૂસ ઐસી હાલતમેં કે ઉસકા વક્ત માલૂમ નહીં કે કબ આ કર મુસલ્લત હો જાએ. એક હકીમકા કોલ હૈ કે રસ્સી દૂસરેકે હાથમેં હૈ, ન માલૂમ કબ ખીંચ લે. હઝરત લુકમાન (અલૈ.)કા ઈરશાદ અપને બેટેસે હૈ કે મૌત ઐસી ચીઝ હૈ જિસકા હાલ માલૂમ નહીં કે કબ આ પહુંચે. ઉસકે લિએ ઈસસે પેહલે પેહલે તૈયારી કર લે કે વહ દફઅતન્ આ જાએ ઔર વાકિઅ બડે તઅજ્જુબકી બાત હૈ કે અગર આદમી ઈન્તિહાઈ લઝ્ઝતોંમેં મશગૂલ હો, લહ્‌વો–લઈબકી ઊંચી મજલિસમેં શરીક હો ઔર ઉસકો યહ માલૂમ હો જાએ કે એક સિપાહી ઉસકી તલાશમેં હૈ, જો (કિસી જુર્મકી સઝામેં) ઉસકો પાંચ કોળે મારેગા તો સારી લઝ્ઝત, સારા ઐશો–આરામ મુકદ્દર હો જાએગા, (બલ્કે અગર સિર્ફ ઈતના હી માલૂમ હો જાએ કે ઉસકે પાસ ગિરિફતારીકા વૉરંટ હૈ, વહ આજ–કલમેં ઉસકો ગિરિફતાર કર લેગા તબ ભી સારી લઝ્ઝતેં ખત્મ હો જાએંગી, રાતકો નીંદ ઉડ જાએગી), હાલાંકે ઉસકો માલૂમ હૈ કે મલકુલ મૌત હર વક્ત ઉસ પર મુસલ્લત હૈ ઔર મૌતકી સખ્તિયાં (જો હઝારોં કોળોંસે બઢ કર હૈં) ઉસ પર મુસલ્લત કરનેવાલા હૈ, ફિર ભી હર વક્ત ઉસસે ગાફિલ રહતા હૈ. યહ જહાલત ઔર ગુરૂરકી ઈન્તિહા નહીં તો ઔર ક્યા હૈ ? હકીકત યહ હૈ કે મૌતકી સખ્તીકા હાલ વહી જાનતા હૈ જિસ પર ગુઝર ચૂકી હૈ, દૂસરેકો ઉસકી સખ્તીકા હાલ માલૂમ નહીં હોતા. વહ સિર્ફ કિયાસ કર સકતા હૈ યા મરનેવાલોંકી હાલત દેખકર કુછ અંદાઝા લગા સકતા હૈ ઔર કિયાસ ઉસ તરહ પર હો સકતા હૈ કે યહ તો ઝાહિર ચીઝ હૈ કે બદનકે જિસ હિસ્સામેં રૂહ નહીં હોતી ઉસકો કાટનેસે તકલીફ નહીં હોતી (બદનકી જો ખાલ મુર્દા હો જાતી હૈ ઉસકો કાટનેસે તકલીફ નહીં હોતી). લેકિન જિસ ઉઝ્‌વમેં ઔર જિસ હિસ્સામેં જાન હોતી હૈ ઉસમેં સૂઈ ચુભનેસે યા ઉસકે કાટનેસે સખ્ત તકલીફ હોતી હૈ. પસ, બદનકે જિસ ઉઝ્‌વ પર કોઈ ઝખ્મ

હોતા હૈ યા ઉસકો કાટા જાતા હૈ યા વહ જલ જાતા હૈ તો ઉસસે તકલીફ ઈસ વજહસે પહુંચતી હૈ કે રૂહકો ઔર ઝિંદગીકો ઉસ હિસ્સ–એ–બદનસે તઅલ્લુક હૈ. ઉસ ઉઝ્વકે ઝરીએસે રૂહ પર અસર પહુંચતા હૈ ઔર રૂહ સારે બદનમેં ફૈલી હૂઈ હૈ તો હર હર ઉઝ્વમેં ઉસકા બહુત થોડા સા હિસ્સા અસર કિએ હૂએ હૈ ઔર જિતના હિસ્સા ઉસ ઉઝ્વમેં હૈ ઉસીકે બ–કદ્ર રૂહકો તકલીફ પહુંચતી હૈં. જો બહુત થોડાસા હિસ્સા હૈ, લેકિન જો તકલીફ અઅ્ઝાઅ્ કે બજાએ બરાહે રાસ્ત સારી રૂહકો પહુંચે જો મૌતકે વક્ત હોતી હૈ ઉસકા અંદાઝા ઈસીસે હો સકતા હૈ કે કિતની હોગી. ઈસ લિએ કે મૌત બરાહે રાસ્ત સારી રૂહકો ખીંચતી હૈ, જો બદનકે સારે અઅ્ઝાઅ્મેં ફૈલી હૂઈ હૈ. ઈસ લિએ બદનકા કોઈ હિસ્સા ભી ઐસા નહીં હોતા જિસમેં ઈતની હી તકલીફ ન હો જિતની કે ઉસકે કાટનેમેં હોતી હૈ. ઈસ લિએ કે ઈસી ઉઝ્વકે કાટનેસે ઈસ વજહસે તકલીફ હોતી હૈ કે રૂહ ઉસસે જુદા હોતી હૈ ઔર અગર વહ મુર્દા હો, ઉસમેં રૂહ ન હો તો ઉસકે કાટનેસે ઝરા ભી તકલીફ નહીં હોતી. પસ, જબ રૂહકે ઝરાસે હિસ્સાકે જુદા હોનેસે ઈતની તકલીફ હોતી હૈ તો જબ સારી રૂહકો બદનકે તમામ હિસ્સોંસે ખીંચા જાએગા તો ઝાહિર હૈ કે કિતની તકલીફ હોગી, લેકિન બદનકા અગર એક હિસ્સા કાટા જાતા હૈ તો રૂહકા બકિય્યા હિસ્સા સારે બદનમેં મવજૂદ હોતા હૈ. વહ ઉસ વક્ત કવી હોતા હૈ, ઈસ લિએ આદમી ચિલ્લાતા હૈ, તડપતા હૈ, મગર જબ સારી રૂહ ખીંચી જાતી હૈ તો ઉસમેં ઝુઅ્ફકી વજહસે ઈતની કુવ્વત નહીં રહતી કે વહ કરાહનેસે કુછ આરામ પા લે. અલબત્તા, અગર બદન કવી હોતા હૈ તો ઉસકે બ–કદ્ર સાંસકે ઉખડનેકે વક્ત ઉસમેં આવાઝ પૈદા હોતી હૈ, જો સુનાઈ દી જાતી હૈ, કુવ્વત નહીં હોતી તો યહ ભી પૈદા નહીં હોતી. ઉસકે નિકલનેકે બાદ હર ઉઝ્વ આહિસ્તા આહિસ્તા ઠંડા હોના શુરૂઅ હો જાતા હૈ. સબસે પેહલે પાઉં ઠંડે હોતે હૈં ઈસ લિએ કે રૂહ પાઉંકી તરફસે સબસે પેહલે ખીંચતી હૈં ઔર વહાંસે નિકલકર મુંહકે ઝરીએસે જાતી હૈ, ફિર પિંડલિયાં ઠંડી હોતી હૈં, ફિર રાને. ઈસી તરહ હર હર ઉઝ્વ ઠંડા હોતા રહતા હૈ ઔર હર એક ઉઝ્વકો ઈતની હી તકલીફ હોતી હૈ જિતની ઉસકે કાટનેસે હોતી હૈં યહાં તક કે જબ રૂહ હલક તક પહુંચતી હૈ તો આંખોંસે નૂર જાતા રહતા હૈ. ઈસી વજહસે હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી દુઆઓંમેં યહ ભી દુઆ હૈ કે યા અલ્લાહ ! મુઝ પર મૌતકી ઔર નઝઅકી સખ્તી આસાન ફરમા. લોગ ભી હુઝૂર

(સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ઈત્તિબાઅમેં ઈસ દુઆકો માંગતે હૈં, મગર ઉસકી તકલીફસે નાવાકિફ હોનેકી વજહસે સરસરી તૌર પર માંગ લેતે હૈં. યહી વજહ હૈ કે અંબિયાએ કિરામ (અલૈ.) ઔર અવલિયાએ ઈઝામ (રહ.) મૌતસે બહુત ઝિયાદહ ડરતે થે.

હઝરત ઈસા (અલા નબિય્યીના વ અલયહિસ્સલાતુ વસ્સલામ)કા ઈરશાદ અપને હવારિય્યીનસે હૈ કે મેરે લિએ હક તઆલા શાનુહૂસે ઈસકી દુઆ કરો કે નઝઅકી તકલીફ મુઝ પર આસાન હો જાએ કે મૌતકે ડરને મુઝે મૌતકે કરીબ પહુંચા દિયા. કહતે હૈં કે બની ઈસરાઈલકે આબિદ લોગોંકી એક જમાઅત એક કબ્રસ્તાનમેં પહુંચી ઔર ઉન્હોંને આપસમેં મશ્વરા કિયા કે હકતઆલા શાનુહૂસે ઈસકી દુઆ કી જાએ કે ઉનમેંસે કોઈ મુરદા ઝાહિર હો, જિસસે હમ પૂછેં કે ક્યા ગુઝરી ? ઉન લોગોંને દુઆ કી. એક મુરદા ઉન પર ઝાહિર હુવા જિસકી પેશાની પર કષરતસે સિજદહ કરનેકા નિશાન ભી પડા હુવા થા. વહ કહને લગા કે તુમ મુઝસે ક્યા પૂછના ચાહતે હો ? મુઝે મરે હૂએ પચાસ સાલ હો ગએ, લેકિન મૌતકે વક્તકી તકલીફ અબ તક મેરે બદનસે નહીં ગઈ.

એક હદીષમેં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે યા અલ્લાહ ! તૂ રૂહકો પઠ્ઠોંસે, હડ્ડિયોંસે ઔર ઉંગલિયોંમેંસે નિકાલતા હૈ, મુઝ પર મૌતકી સખ્તી આસાન કર દે. હઝરત હસન (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને એક મરતબા મૌતકી સખ્તીકા ઝિક્ર ફરમાયા ઔર યહ ઈરશાદ ફરમાયા કે ઈતની તકલીફ હોતી હૈ જિતની તીન સો જગહ તલવારકે કાટનેસે હોતી હૈ. હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજ્હહૂ જિહાદ પર જબ તરગીબ દેતે તો ફરમાતે કે અગર તુમ કત્લ ન કિએ ગએ તો બિસ્તરોં પર મરોગે. કસમ હૈ ઉસ ઝાતકી જિસકે કબ્ઝામેં મેરી જાન હૈ કે હઝાર જગહ તલવારકે કાટનેસે મરનેકી તકલીફ ઝિયાદહ સખ્ત હૈ. અવઝાઈ (રહ.) કહતે હૈં કે હમેં યહ બાત પહુંચી હૈં કે મુરદોંકો કિયામતમેં ઉઠને તક મૌતકી તકલીફકા અષર મહસૂસ હોતા રહતા હૈ. હઝરત શદ્દાદ બિન ઔસ (રહ.) કહતે હૈં કે મૌત દુન્યા ઔર આખિરતકી સબ તકલીફોંસે ઝિયાદહ સખ્ત હૈ. વહ આરા ચલા દેનેસે ઝિયાદહ સખ્ત હૈ. વહ કૈંચિયોંસે કતર દેનેસે ઝિયાદહ સખ્ત હૈ. વહ દેગમેં પકા દેનેસે ઝિયાદહ સખ્ત હૈ. અગર મુરદે કબરસે ઉઠ કર મરનેકી તકલીફ

બતાએ તો કોઈ શખ્સ ભી દુન્યામેં લઝ્ઝતસે વક્ત નહીં ગુઝાર સકતા. મીઠી નીંદ ઉસકો નહીં આ સકતી.

કહતે હૈં કે હઝરત મૂસા અલા નબિય્યિના વ અલયહિસ્સલાતુ વસ્સલામકા જબ વિસાલ હુવા તો હક તઆલા શાનુહૂને દરયાફ્ત ફરમાયા કે મૌતકો કૈસા પાયા ? ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા કે મેં અપની જાનકો ઐસા દેખ રહા થા જૈસે ઝિંદા ચિડિયાકો ઉસ તરહ આગ પર ભૂના જા રહા હો કે ન ઉસકી જાન નિકલતી હો, ન ઉડનેકી કોઈ સૂરત હો. એક રિવાયતમેં હૈ કે ઐસી હાલત થી જૈસા કે ઝિંદા બકરીકી ખાલ ઉતારી જા રહી હો.

હઝરત આયશા (રદિ.) ફરમાતી હૈં કે જબ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા વિસાલ હો રહા થા તો પાનીસે ભરા હુવા પ્યાલા હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે કરીબ રખ્ખા હુવા થા. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) બાર બાર અપને મુબારક હાથકો પ્યાલામેં ડાલતે ઔર ફિર મુંહ પર મલતે થે ઔર ફરમાતે થે : યા અલ્લાહ ! નઝઅકી સખ્તી પર મેરી મદદ ફરમા. હઝરત ઉમર (રદિ.)ને હઝરત કઅબ (રદિ.)સે દરયાફ્ત કિયા કે મૌતકી કૈફિયત બયાન કરો. ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા કે અમીરુલ મુઅમિનીન ! જિસ તરહ એક કાંટેદાર તેહનીકો આદમીકે અંદર દાખિલ કર દિયા જાએ જિસકે સાથ બદનકા હર જુઝ્વ લિપટ જાએ, ફિર એકદમ ઉસકો ખીંચ લિયા જાએ. ઈસી તરહ જાન ખીંચી જાતી હૈ.

યહ સબ તો નઝઅકી મુખ્તસર કૈફિયત થી. ઉન સબકે અલાવા મલકુલ મૌત ઔર ઉસકે મદદગાર ફરિશ્તોંકી સૂરતોંકા એક ખૌફ એક મુસ્તકિલ મરહલા હૈ, જિસ સૂરત પર વહ ગુનહગારોંકી જાન નિકાલતે હૈં વહ ઐસી ડરાવની સૂરત હોતી હૈ કે કવી સે કવી આદમી ભી ઉસકે દેખનેકી તાકત નહીં રખતા. હઝરત ઈબ્રાહીમ અલા નબિય્યિના વઅલયહિસ્સલાતુ વસ્સલામને મલકુલ મૌતસે ફરમાયા કે તુમ જિસ સૂરત પર ફાજિર લોગોંકી જાન નિકાલતે હો વહ મુઝે દિખાઓ. ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા કે આપ ઉસકા તહમ્મુલ ન ફરમા સકેંગે. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)ને ફરમાયા કે નહીં, મેં તહમ્મુલ કર લૂંગા. હઝરત ઈઝરાઈલ (અલૈ.)ને અર્ઝ કિયા કે અચ્છા, દૂસરી તરફ મુંહ કર લીજિએ. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)ને જબ ઉપર દેખા તો એક નિહાયત કાલા આદમી (દેવકી શકલ), બાલ બહુત બડે બડે

ખડે હૂએ, નિહાયત સખ્ત બદબૂ, કાલે કપડે ઉસકે મુંહસે, નાકસે આગકી લપેટેં નિકલ રહી હૈં. હઝરત ઈબ્રાહીમ અલા નબિય્યિના વઅલયહિસ્સલામકો યહ હાલત દેખ કર ગશ આ ગયા. બડી દેરમેં ઈફાકા હુઆ તો મલકુલ મૌત અપની પેહલી સૂરત પર થે. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)ને ફરમાયા કે અગર ફાજિર શખ્સકે લિએ કોઈ દૂસરી આફત ન હો તબ ભી યહ સૂરત હી ઉસકી મૌતકે લિએ કાફી હૈ.

યહ ફાજિરોંકા હાલ હૈ, લેકિન અલ્લાહકે મુતીઅ બંદોંકી રૂહ નિકાલનેકે વક્ત વહ નિહાયત હી બેહતરીન સૂરતમેં હોતે હૈં. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)હી સે નકલ કિયા ગયા કે ઉન્હોંને મલકુલ મૌતસે ફરમાયા કે મુઝે ઈસ હયઅતકો ભી દિખાઓ તો ઉન્હોંને દેખા કે એક નિહાયત ખૂબસૂરત જવાન, નિહાયત નફીસ લિબાસ પેહને હૂએ, ખૂશ્બુએં મહેંકતી હુઈ સામને હૈં. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)ને ફરમાયા કે મુઅમિનકે લિએ અગર મરતે વક્ત ઈસ સૂરતકે અલાવા કોઈ ભી ફરહતકી ચીઝ ન હો તો યહ ભી કાફી હૈ.

કિસ્સા એક બાદશાહકા :

એક બાદશાહ થા, જિસકા ઈરાદા અપની મમલિકતકી ઝમીનકી સેરકા ઔર હાલ દેખનેકા હુવા. ઉસકે લિએ શાહાના જોડા મંગાયા. એક જોડા લાયા ગયા, વહ પસંદ ન આયા, દૂસરા મંગાયા ગયા. ગર્ઝ બાર બારકે બા'દ નિહાયત પસંદીદહ જોડા પહન કર સવારી મંગાઈ ગઈ. એક ઉમદા ઘોડા લાયા ગયા. પસંદ ન આયા તો ઉસકો વાપસ કરકે દૂસરા–તીસરા મંગાયા. જબ વહ ભી પસંદ ન આયા તો સબ ઘોડે સામને લાએ ગએ. ઉનમેંસે બેહતરીન ઘોડા પસંદ કરકે સવાર હુવા. શયતાન મરદૂદને ઉસ વક્ત ઓર ભી નખ્વત નાકમેં ફૂંક દી, નિહાયત તકબ્બુરસે સવાર હુવા. હશ્મો–ખદમ, ફૌજ પયાદહ સાથ ચલે, મગર બડાઈ ઔર તકબ્બુરસે બાદશાહ ઉનકી તરફ દેખના ભી ગવારા ન કરતા થા. રાસ્તામેં ચલતે ચલતે એક શખ્સ નિહાયત ખસ્તહ હાલ, પુરાને કપડોંમેં મિલા. ઉસને સલામ કિયા, બાદશાહને ઈલ્તિફાત ભી ન કિયા. ઉસ ખસ્તા હાલને ઘોડેકી લગામ પકડ લી. બાદશાહને ઉસકો ડાંટા કે લગામ છોડ, ઈતની બડી જુર્અત કરતા હૈ ? ઉસને કહા : મુઝે તુઝસે એક કામ હૈ. બાદશાહને કહા : અછ્છા, સબર કર. જબ મૈં સવારીસે ઉતરૂંગા ઉસ વક્ત કહ લેના. ઉસને કહા :

નહીં, અભી કહના હૈ ઔર યહ કેહ કર ઝબરદસ્તી લગામ છીન લી. બાદશાહને કહા : કેહ. ઉસને કહા : બહુત રાઝકી બાત હૈ, કાનમેં કહની હૈ. બાદશાહને કાન ઉસકે કરીબ કર દિયા. ઉસને કહા : મૈં મલકુલ મૌત હૂં, તેરી જાન લેના હૈ. યહ સુન કર બાદશાહકા ચેહરા ફક્ક હો ગયા ઔર ઝુબાન લડખડા ગઈ. ફિર કહને લગા કે અછ્છા મુઝે ઈતની મુહલત દે દે કે મૈં ઘર જાકર કુછ અપને સામાનકા નઝ્મ કર દૂં, ઘરવાલોંસે મિલ લૂં. ફરિશ્તેને કહા કે બિલકુલ મુહલત નહીં હૈ. અબ તૂ અપને ઘરકો ઔર સામાનકો કભી નહીં દેખ સકેગા. યહ કેહ કર ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કર લી. વહ ઘોડે પરસે લકડીકી તરહ નીચે ગિર ગયા. ઉસકે બા'દ વહ ફરિશ્તા મલકુલ મૌત એક નેક મુસલમાનકે પાસ ગયા કે વહ (નેક બંદા) ભી કહીં સફરમેં જા રહા થા. ઉસકો જાકર સલામ કિયા. ઉસને વઅલયકુમુસ્સલામ કહા. ઉસને કહા : મુઝે તેરે કાનમેં એક બાત કહની હૈ. ઉસને કહા : કહો. ઉસને કાનમેં કહા કે મૈં મલકુલ મૌત હૂં. ઉસને કહા : બહુત અછ્છા, ક્યા આએ, બડા મુબારક હૈ ઐસે શખ્સકા આના જિસકા ફિરાક બહુત તવીલ હો ગયા થા. મુઝસે તો જિતને આદમી દૂર હૈં ઉનમેં કિસીસે ભી મુલાકાતકા ઈતના ઈશ્તિયાક ન થા, જિતના તુમ્હારી મુલાકાતકા થા. ફરિશ્તેને કહા કે તુમ જિસ કામકે લિએ ઘરસે નિકલે હો ઉસકો જલ્દી પૂરા કર લો. ઉસને કહા કે મુઝે હકતઆલા શાનુહૂસે મિલનેસે ઝિયાદહ મહબૂબ કોઈ ભી કામ નહીં હૈ. ફરિશ્તેને કહા કે તુમ જિસ હાલત પર મરના અપને લિએ પસંદ કરતે હો, મૈં ઉસી હાલતમેં જાન કબ્ઝ કરૂંગા. ઉસ શખ્સને કહા કે તુમ્હેં ઉસકા ઈખ્તિયાર હૈ ? ફરિશ્તેને કહા : મુઝે યહી હુકમ દિયા ગયા હૈ (કે તુમ્હારી ખુશીકા ઈત્તિબાઅ કરું). ઉસ શખ્સને કહા કે અછ્છા તો મુઝે વુઝૂ કરકે નમાઝ પઢને દો ઔર જબ મૈં સિજદેમેં જાઉં તો મેરી રૂહ કબ્ઝ કર લેના. ચુનાન્ચેઃ ઉસને નમાઝ શુરૂઅ કી ઔર સિજદામેં ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કર લી ગઈ.

કિસ્સા એક માલદારકા :

એક શખ્સને બહુત સા માલ જમા કિયા થા ઔર કોઈ ચીઝ ભી ઐસી ન છોડી, જો અપને યહાં ન મંગા લી હો ઔર એક બહુત બડા આલીશાન મહલ તૈયાર કિયા જિસકે દો દરવાઝે થે. ઉન પર ગુલામ મુહાફિઝ મુકર્રર કીએ ઔર મકાનકી તૈયારી કી, બહુત બડી દઅવત કી, જિસમેં અપને સબ અઝીઝો—અહબાબકો જમા કિયા ઔર એક બડે આલીશાન તખ્ત પર

એક ટાંગ ખડી કરકે દૂસરી ટાંગ ઉસ પર રખ્ખે બેઠા થા. લોગ ખાના ખા રહે થે ઔર વહ અપને દિલમેં કહ રહા થા કે હર કિસમકા ઝખીરહ ઈતના જમા હો ગયા હૈ કે કઈ સાલ તક તો અબ ખરીદના ન પડેગા. યહ ખ્યાલ દિલમેં ગુઝર હી રહા થા કે એક ફકીર ફટે કપડે ગરદનમેં (ફકીરોં જૈસા) ઝોલા પડા હુવા દરવાઝા પર આયા ઔર ઈસ ઝોરસે કિવારોંકો પિટના શુરૂઅ્ કિયા કે ઉસકે તખ્ત તક આવાઝ પહુંચી. ગુલામ દોડે હૂએ બાહર આએ કે યહ કૌન નામઅકૂલ હૈ. ઉસસે જા કર પૂછા કે ક્યા બાત હૈ ? ઉસ ફકીરને કહા કે અપને સરદારકો મેરે પાસ ભેજ દો. ગુલામોંને કહા કે હમારે આકા તુઝ જૈસે ફકીરકે પાસ આએંગે ? ઉસને કહા : ઝરૂર આએંગે, ઉસસે જા કર કહ દો. વહ આકાકે પાસ ગએ ઔર ઉસસે કિસ્સા સુનાયા. ઉસને કહા કે તુમને ઉસકો મઝા ન ચખાયા ? ઈતનેમેં ઉસ ફકીરને દો બારહ પેહલેસે ભી ઝિયાદહ ઝોરસે કિવારોંકો પિટા, જિસ પર દરબાન દોડે હૂએ ફિર દરવાઝે પર આએ તો ઉસ ફકીરને કહા કે ઉસ અપને આકાસે કહ દો કે મેં મલકુત મૌત હૂં. યહ સુન કર ઉનકે હોશ ઉડ ગએ ઔર આકાસે જા કર કહા. ઉસ પર ભી મિટ્ટી છિત ગઈ ઔર બહુત આજિઝીસે કહને લગા કે ઉસસે યહ કહ દો કે મેરે ફિદયેમેં કિસી દૂસરેકો કબૂલ કર લે. ઈતનેમેં યહ ફકીર અંદર પહુંચ ગયા ઔર ઉસસે કહા કે તુઝે જો કુછ કરના હૈ કર લે. મેં તેરી રૂહ કબ્ઝ કીએ બગેર વાપસ નહીં જા સકતા. ઉસને અપના સબ માલ જમા કરાયા ઔર માલસે કહને લગા કે અલ્લાહકી તુઝ પર લા'નત હો કે તૂને ઔર તેરી મશ્ગૂલીને મુઝે અપને મૌલાકી ઈબાદતસે રોક દિયા ઔર ઈતના વક્ત ન દિયા કે મેં કિસી વક્ત યકસૂઈસે અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકો યાદ કર લેતા. હક તઆલા શાનુહૂને અપની કુદરતસે માલકો ગોયાઈ અતા કી. ઉસને કહા કે મુઝે લા'નત ક્યૂં કરતા હૈ ? મેરી હી વજહસે તૂ બડે બડે બાદશાહોં તક ઐસે વક્ત પહુંચ જાતા થા જબ કે નેક લોગ ઉનકે દરવાઝોંસે હટા દીએ જાતે થે. મેરી હી વજહસે તૂ નાઝુક નાઝુક ઔરતોંકી લઝ્ઝતેં હાસિલ કરતા થા. મેરી હી વજહસે તૂ બાદશાહોંકી તરહ રહતા થા. તૂ મુઝે બુરાઈકે મૌકોંમે ખર્ચ કરતા થા ઔર મેં ઈન્કાર નહીં કર સકતા થા. અગર તૂ મુઝે ખૈરકે મવાકિઅમેં ખર્ચ કરતા તો મેં તેરે કામ આતા. ઉસકે બા'દ મલકુલ મૌતને એકદમ ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કર લી.

કિસ્સા એક ઝાલિમકા :

વહબ બિન મુનબ્બહ (રહ.) કહતે હૈં કે એક મરતબા મલકુલ મૌત એક બહુત બડે ઝાલિમ–જાબિરકી રૂહ કબ્ઝ કરકે લે ગએ કે દુન્યામેં ઉસસે બડા ઝાલિમ કોઇ ન થા. વહ જા રહે થે. ફરિશ્તોંને ઉનસે પૂછા કે તુમને હમેશા જાને કબ્ઝ કી, તુમ્હેં કભી કિસી પર રહમ ભી આયા ? ઉન્હોંને કહા કે સબસે ઝિયાદહ તર્સ મુઝે એક ઔરત પર આયા, જો તન્હા જંગલમેં થીં. જબ હી ઉસકો બચ્ચા પૈદા હુવા થા. મુઝે હુક્મ હુવા કે ઇસ ઔરતકી જાન કબ્ઝ કર લૂં. મુઝે ઉસ ઔરતકી ઔર ઉસકે બચ્ચેકી તન્હાઇ પર બડા તર્સ આયા કે ઉસ બચ્ચાકા ઇસ જંગલમેં જહાં કોઇ દૂસરા નહીં હૈ, ક્યા બનેગા ? ફરિશ્તોંને કહા કે યહ ઝાલિમ જિસકી રૂહ તુમ લે જા રહે હો વહી બચ્ચા હૈ. મલકુલ મૌત હૈરતમેં રહ ગએ. કહને લગે : મૌલા, તૂ પાક હૈ, બડા મહેરબાન હૈ, જો ચાહતા હૈ કરતા હૈ.

હઝરત હસન બસરી (રહ.)કા ઈરશાદ મૌતકે બારેમેં :

હઝરત હસન બસરી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે જબ કોઇ શખ્સ મર જાતા હૈ ઔર ઉસકે ઘરવાલે રોના શુરૂઅ્ કરતે હૈં તો મલકુલ મૌત ઉસ મકાનકે દરવાઝે પર ખડે હોકર કહતે હૈં કે મૈંને ઉસકી રોઝી નહીં ખા લી (યહ અપની રોઝી ખત્મ કર ચૂકા થા). મૈંને ઉસકી ઉમર કમ નહીં કર દી. મુઝે તો ઇસ ઘરમેં ફિર આના હૈ ઔર બાર બાર આના હૈ, ઇતને સબ ખત્મ ન હો જાએં. હઝરત હસન (રહ.) ફરમાતે હૈં : ખુદાકી કસમ ! અગર ઘરવાલે ઇસ વક્ત ઉસ ફરિશ્તાકો દેખેં ઔર ઉસકી બાતેં સુન લેં તો મુર્દાકો ભૂલ જાએં ઔર અપની ફિક્રમેં પડ જાએં.

કિસ્સા બની ઇસ્રાઈલકે એક ઝાલિમકા :

યઝીદ રક્કાશી (રહ.) કહતે હૈં કે બની ઈસ્રાઈલકે ઝાલિમોંમેં એક ઝાલિમ અપને ઘરમેં બૈઠા હુવા અપની બીવીસે તખ્લિયહ કર રહા થા. ઇતનેમેં દેખા કે ઘરમેં એક અજનબી આદમી દરવાઝાસે ચલા આ રહા હૈ. યહ શખ્સ નિહાયત ગુસ્સામેં ઉસકી તરફ લપકા. ઉસસે પૂછા કે તૂ કૌન હૈ ઔર ઘરમેં આનેકી તુઝે કિસને ઇજાઝત દી ? ઉસને કહા કે મુઝે

ઉસ ઘરકે માલિકને અંદર આનેકો કહા હૈ ઔર મૈં વહ શખ્સ હૂં જિસકો ન કોઇ પડદા રોક સકતા હૈ ઔર ન બાદશાહોંકે પાસ જાનેકે લિએ મુઝે ઇજાઝતકી જરૂરત હોતી હૈ, ન કિસી ઝાલિમકે દબદબાસે ડરતા હૂં, ન કિસી મગરૂર મુતકબ્બિરકે પાસ જાનેસે મુઝે કોઇ ચીઝ માનિઅ હોતી હૈ. ઉસકી યહ ગુફ્તગુ સુનકર વહ ઝાલિમ ખૌફઝદહ હો ગયા, બદનમેં કપકપી આ ગઇ ઔર ઉંધે મુંહ ગિર ગયા. ઉસકે બા'દ નિહાયત આજિઝીસે કહને લગા : ફિર તો આપ મલકુલ મૌત હૈં. ઉસને કહા : હા, મૈં વહી હૂં. સાહિબે મકાનને કહા કે આપ મુઝે ઇતની મુહલત દે દેં કે મૈં વસિય્યતનામા લિખ દૂં. ફરિશ્તેને કહા કે અબ ઉસકા વક્ત દૂર ચલા ગયા. અફસોસ કે તેરી મુદત ખત્મ હો ચૂકી હૈ, સાંસ પૂરે હો ગએ ઔર તેરા વક્ત ખત્મ હો ગયા. અબ તેરે લિએ ઝરા સી તાખીરકી ભી ગુંઝાઇશ નહીં. સાહિબે મકાનને પૂછા કે આપ મુઝે કહાં લે જાએંગે ? ફરિશ્તેને કહા કે તેરે આ'માલ જો આગે ગએ હૂએ હૈં ઉનકે પાસ હી લે જાઉંગા (જૈસે અમલ કિએ હોંગે વૈસા હી ઠિકાના મિલેગા). ઔર જિસ કિસ્મકા ઘર તૂને ઉસ જહાનમેં બના રખ્ખા હોગા વહી તુઝે મિલેગા. ઉસને કહા કે મૈંને તો નેક આ'માલ કુછ ભી નહીં કિએ ઔર ન કોઇ ઉમદા ઘર અપને લિએ અબ તક બના રખ્ખા હૈ. ફરિશ્તેને કહા : ફિર તો લઝા નઝઝાઅતન લિશ્શવા—કી તરફ લે જાઉંગા. યહ સૂરએ મઆરિજ રુકૂઅ—૧ કી આયતકી તરફ ઇશારા હૈ જિસકા તરજુમા યહ હૈ કે બેશક, વહ આગ ઐસી દહકતી હૂઇ હૈ જો ખાલ તક ખીંચ લેગી ઔર ઉસ શખ્સકો જિસને (દુન્યામેં હકસે) મૂંહ ફેરા ઔર બેતવજ્જુહી કી વહ આગ ખુદ હી બુલા લેગી (અપની તરફ ખીંચ લેગી). ઉસકે બા'દ ઉસ ફરિશ્તેને ઉસકી જાન નિકાલ લી. ઘરમેં કોહરામ મચ ગયા. કોઇ રો રહા થા, કોઇ ચિલ્લા રહા થા. યઝીદ રક્કાશી (રહ.) કહતે હૈં કે અગર લોગોંકો યહ માલૂમ હો જાએ કે મુર્દા પર ઉસ વક્ત ક્યા ગુઝર રહી હૈ તો ઉસકે મરનેસે ઝિયાદહ આહો—બુકા ઇસ હાલત પર હોને લગે, જો ઉસ પર ગુઝર રહી હૈ.

કિસ્સા અલ્લાહવાલોંકી મૌતકે બારેમેં :

હઝરત સુફયાન સૌરી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે જિસ વક્ત મલકુલ મૌત દિલકી રગકો છૂતે હૈં, ઉસ વક્ત આદમીકા લોગોંકો પહેચાનના મવકૂફ હો જાતા હૈ, ઝુબાન બંદ હો જાતી હૈ ઔર દુન્યાકી સબ ચીઝોંકો ભૂલ

જાતા હૈ. અગર ઉસ વક્ત આદમી પર મૌતકા નશા સવાર ન હો તો તકલીફકી શિદ્દતસે પાસવાલોં પર તલવાર ચલાને લગે. બા'ઝ રિવાયાતમેં આયા હૈ કે જિસ વક્ત સાંસ હલકમેં હોતા હૈ ઉસ વક્ત શયતાન ઉસકો ગુમરાહ કરનેકી ઈન્તિહાઈ કોશિશ કરતા હૈ.

એક રિવાયતમેં હૈ કે મલકુલ મૌત નમાઝોંકે અવકાતમેં આદમિયોંકી જુસ્તજૂ કરતે હૈં, ખબર રખતે હૈં. અગર કિસી શખ્સકો નમાઝકે અવકાતકા ઈહતિમામ રખનેવાલા પાતે હૈં તો મરતે વક્ત ઉસકો ખૂદ હી કલિમ–એ–તય્યિબહ તલ્કીન કરતે હૈં ઔર શયતાનકો ઉસકે પાસસે હટા દેતે હૈં.

મુજાહિદ (રહ.) કહતે હૈં કે જબ આદમી મરનેકે કરીબ હોતા હૈ ઉસ વક્ત ઉસકે હમ–મજલિસોંકી સૂરતેં ઉસકે સામને કી જાતી હૈં. અગર ઉસકા બેઠના–ઉઠના નેક લોગોંકે પાસ હોતા હૈ તો યહ મજમા સામને લાયા જાતા હૈ ઔર ફાસિક–ફાજિર લોગોંકે પાસ હોતા હૈ તો વહ લોગ સામને લાએ જાતે હૈં. હઝરત યઝીદ બિન શજરહ સહાબી (રદિ.)સે ભી યહી બાત નક્લ કી ગઈ હૈ.

રબીઅ બિન બઝ્ઝહ (રહ.) એક ઈબાદતગુઝાર આદમી બસરામેં થે. વહ કહતે હૈં કે એક શખ્સ મરને લગા. લોગ ઉસકો લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહકી તલ્કીન કર રહે થે ઔર ઉસકી ઝુબાનસે નિકલ રહા થા (શરાબકા ગ્લાસ) તૂ ભી પી, મુઝે ભી પિલા, તૂ ભી પી, મુઝે ભી પિલા. ઈસી તરહ અહવાજમેં એક શખ્સકા ઈન્તિકાલ હો રહા થા. લોગ ઉસકો લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહ કહતે થે ઔર વહ કહ રહા થા; દસ દસ રૂપિયા, ગ્યારહ ગ્યારહ, બારહ બારહ.

ઉસકે બિલ મુકાબિલ જિન લોગોંને મરનેકી તૈયારિયાં કર રખ્ખી થી વહ દુન્યામેં મૌતકો યાદ રખતે થે. ઉસકે લિએ કુછ કારનામે કર રખ્ખે થે. ઉસકે લિએ મૌત ઐસી હી થી જિસકો હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને મુઅમિનકા તોહફા બતાયા હૈ. હઝરત બિલાલ (રદિ.)કી જબ વફાતકા વક્ત કરીબ થા, ઉનકી બીવી કહ રહી થીં "વા હુઝ્નાહુ", હાય અફસોસ, તુમ જા રહે હો ઔર વહ કહ રહે થે : વા ત–રબાહુ ગદન્ નલ્કલ્ અહિબ્બ–ત મુહમ્મદન્ વ હિઝ્બહૂ.... કૈસે મઝેકી બાત હૈ, કૈસે લુત્ફકી બાત હૈ કે કલકો દોસ્તોંસે મિલેંગે. હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ

અલયહિ વ સલ્લમ)સે મિલેંગે, ઉનકે સાથિયોંસે મિલેંગે.

હઝરત મુઆઝ (રદિ.)કા જબ ઈન્તિકાલકા વક્ત કરીબ થા તો ફરમાયા, યા અલ્લાહ ! તુઝે મા'લૂમ હૈ કે મૈં દુન્યામેં ઝિયાદહ દિન રહના ચાહતા થા, મગર ન ઈસ વજહસે કે મુઝે દુન્યાસે મુહબ્બત થી, ન ઈસ વજહસે કે યહાં નહરેં ઔર બાગ લગાઉં, બલ્કે ઈસ વજહસે ચાહતા થા કે ગરમિયોંકે દોપહરમેં રોઝહકી પ્યાસકા લુત્ફ ઉઠાઉં ઔર (દીનકે લિએ) મશક્કતમેં અવકાત ગુઝારૂં ઔર તેરે ઝિક્રકે હલકોંમેં શરીક હુવા કરૂં.

હઝરત સલમાન (રદિ.)કા જબ ઈન્તિકાલ હોને લગા તો વહ રોને લગે. કિસીને કહા કે રોનેકી ક્યા બાત હૈ, તુમ જાકર હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે મિલોગે. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા વિસાલ ઈસ હાલમેં હુવા કે તુમસે રાઝી થે. ફરમાને લગે કે મૈં ન મૌતકે ડરસે રો રહા હૂં, ન દુન્યાકે છૂટનેસે, બલ્કે મૈં ઈસ લિએ રો રહા હૂં કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હમસે એક અહદ લિયા થા કે દુન્યાસે ઈન્તિફાઅ્ હમારા સિર્ફ ઈતના હો જિતના મુસાફિરકા તોશા. મૈં ઉસ અહદકો પૂરા ન કર સકા, લેકિન જબ વિસાલ પર ઉનકે ઘરકા સામાન દેખા ગયા તો વહ દસ દિરહમસે કુછ ઝાઈદ થા ઔર એક દિરહમ ૦૩ કા હોતા હૈ. યહ થી વહ કુલ કાઈનાત જિસકી ઝિયાદતી પર રો રહે થે. ઉસકે બા'દ ઉન્હોંને થોડાસા મુશ્ક મંગવાયા ઔર બીવીસે ફરમાયા કે ઉસકો ભિગો કર મેરે બિસ્તર પર છિળક દો. મેરે પાસ ઐસી જમાઅત આ રહી હૈ જો ન ઈન્સાન હૈં, ન જિન્ન. હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારક (રદિ.)કી જબ વફાતકા વક્ત હુવા તો વહ હંસે ઔર ફરમાયા : લિમિષ્લિ ઝાલિ-ક ફલ્ યઅ્મલિલ આમિલૂન. ઈસી જૈસી ચીઝોંકે વાસ્તે લોગોંકો કામ કરના ચાહિએ (વહાંકી કુછ લઝ્ઝતેં, ફરહતેં સામને આઈ હૂઈ હોંગી). નીઝ જબ ઉનકી વફાતકા વક્ત થા તો ઉન્હોંને અપને ગુલામસે જિનકા નામ નસર થા, ફરમાયા કે મેરા સર ઝમીન પર રખ દો. વહ રોને લગે. ઉન્હોંને પૂછા કે રોનેકી ક્યા બાત હૈ ? નસરને કહા : આપ ઐસી રાહતોંમેં ઝિંદગી ગુઝારતે થે. અબ ઈસ તરહ ફકીરોંકી તરહ ઝમીન પર સર રખ કર મર રહે હૈં. ફરમાને લગે કે ચૂપ રેહ, મૈંને હકતઆલા શાનુહૂસે દુઆ કી થી કે મેરી ઝિંદગી માલદારોંકી સી હો ઔર મેરી મૌત ફકીરોંકી.

અતાઅ બિન યસાર (રહ.) કહતે હૈં કે એક શખ્સકે ઈન્તિકાલકા વક્ત

કરીબ થા. શયતાન ઉનકે પાસ આયા ઔર કહને લગા, તૂ મુઝસે છૂટ હી ગયા (મેરે બસમેં ન આયા). વહ ફરમાને લગે કે મુઝે તુઝસે અબ તક ભી ઈત્મીનાન નહીં હૈ. જરીરી (રહ.) કહતે હૈં કે મૈં હઝરત જુનૈદ (રહ.)કે પાસ ઉનકે ઈન્તિકાલકે વકત મૌજૂદ થા. વહ કુર્આન શરીફ પઢ રહે થે. કિસીને અર્ઝ કિયા કે યહ વકત (ઝુઅ્ફકા હૈ) યહ તિલાવતકા કયા વકત હૈ. ફરમાને લગે કે ઉસસે ઝિયાદહ અચ્છા વકત તિલાવતકા કૌન સા હોગા. મેરા આ'માલનામા ઈસ વકત બંદ હો રહા હૈ. હઝરત જુનૈદ (રહ.)સે કિસીને પૂછા કે હઝરત અબૂ સઈદ ખિઝાઝ (રહ.) ઈન્તિકાલકે વકત બહુત હી મઝે પર આ રહે થે, કયા બાત થી ? ફરમાને લગે કે અગર ઉસ વકત ઉનકી રૂહ ઈશ્તિયાકમેં ઉડ જાતી તબ ભી બઈદ ન થા. હઝરત ઝુન્નૂન મિસરી (રહ.)સે કિસીને ઈન્તિકાલકે કરીબ પૂછા કે કુછ ફરમાના હૈ, કોઈ ખ્વાહિશ હો તો બતા દેં. ફરમાયા : સિર્ફ યહ ખ્વાહિશ હૈ કે મરનેસે પેહલે ઉસકી મઅરિફત હાસિલ હો જાએ.

એક શખ્સ કહતે હૈં કે મૈં હઝરત મુમશાદ દીનોરી (રહ.)કે પાસ બૈઠા થા. એક ફકીર આયા ઔર કહને લગા કે યહાં કોઈ પાક–સાફ જગહ ઐસી હૈ જહાં કોઈ મર જાએ ? ઉન્હોંને એક જગહ ઈશારા કિયા, જહાં પાનીકા ચશ્મા ભી થા. વહ ઉસકે કરીબ ગયા. વુઝૂ કિયા ઔર નમાઝ પઢ્હી. ઉસકે બા'દ પાઉં ફૈલા કર લેટ ગયા ઔર મર ગયા.

અબૂ અલી રૂદબારી (રહ.)કી હમશીરહ ફાતિમા (રહ.) કહતી હૈં કે જબ મેરે ભાઈકા ઈન્તિકાલ હોને લગા તો ઉનકા સર મેરી ગોદમેં થા. ઉન્હોંને આંખ ખોલી ઔર ફરમાને લગે કે આસ્માનકે દરવાઝે ખુલ ગએ ઔર જન્નત મુઝય્યન કર દી ગઈ ઔર કહનેવાલા કહ રહા હૈ કે અબૂ અલી ! અગરચેઃ તુમ ઈતને ઊંચે દરજાકી ખ્વાહિશ નહીં કર રહે થે, મગર હમને તુમ્હેં ઊંચે દરજા પર પહુંચા દિયા. ફિર ઉન્હોંને દો શે'ર પઢ્હે જિનકા તર્જુમા યહ હૈ કે તેરે હકકી કસમ ! મૈંને કભી તેરે સિવા કિસીકી તરફ (મુહબ્બતકી નિગાહસે) આંખ ઉઠા કર ભી નહીં દેખા. મૈં દેખ રહા હૂં કે તૂ મુઝે અપની બીમાર આંખોંસે બેચેન કર રહા હૈ ઔર ઉન રુખસારોંસે જો હયાકી વજહસે સુર્ખ હો ગએ.

કિસ્સા એક બુત પરસ્તકા :

હઝરત અબ્દુલ વાહિદ બિન ઝૈદ (રહ.) (જો મશાઈખે ચિશ્તિયાકે સિલસિલામેં મશહૂર બુઝુર્ગ હૈં) ફરમાતે હૈં કે હમ લોગ એક મરતબા કશ્તીમેં સવાર જા રહે થે. હવાકી ગર્દિશને હમારી કશ્તીકો એક જઝીરામેં પહુંચા દિયા. હમને વહાં એક આદમીકો દેખા કે એક બુતકો પૂજ રહા હૈ. હમને ઉસસે પૂછા કે તૂ કિસકી પરસ્તીશ કરતા હૈ ? ઉસને ઉસ બુતકી તરફ ઈશારા કિયા. હમને કહા કે તેરા મઅબૂદ ખૂદ તેરા બનાયા હુવા હૈ ઔર હમારા મઅબૂદ ઐસી ચીઝેં બના દેતા હૈં. જો અપને હાથસે બનાયા હુવા હો વહ પૂજનેકે લાઈક નહીં હૈ. ઉસને કહા કે તુમ કિસકી પરસ્તીશ કરતે હો ? હમને કહા કે ઉસ પાક ઝાતકી જિસકા અર્શ આસ્માનકે ઉપર હૈ. ઉસકી ગિરિફ્ત ઝમીન પર હૈ. ઉસકી અઝમત ઔર બડાઈ સબસે બાલાતર હૈ. કહને લગા કે તુમ્હેં ઉસ પાક ઝાતકા ઈલ્મ કિસ તરહ હુવા ? હમને કહા કે ઉસને એક રસૂલ (કાસિદ) હમારે પાસ ભેજા, જો બહુત કરીમ ઔર શરીફ થા. ઉસ રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હમેં યહ સબ બાતેં બતાઈ. ઉસને કહા કે વહ રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) કહાં હૈ ? હમને કહા કે ઉસને જબ પયામ પહુંચા દિયા ઔર અપના હક પૂરા કર દિયા તો ઉસ માલિકને ઉનકો અપને પાસ બુલા લિયા, તાકે ઉસકે પયામ પહુંચાને ઔર ઉસકો અચ્છી તરહ પૂરા કર દેનેકા સિલા વ ઈન્આમ અતા ફરમાએ. ઉસને કહા કે ઉસ રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને તુમ્હારે પાસ કોઈ અમાનત છોડી હૈ ? હમને કહા કે ઉસ માલિકકા પાક કલામ હમારે પાસ છોડા હૈ. ઉસને કહા કે મુઝે વહ કિતાબ દિખાઓ. હમને કુર્આને પાક લાકર ઉસકે સામને રખ્ખા. ઉસને કહા કે મૈં તો પઢા હુવા નહીં હૂં, તુમ ઉસમેંસે મુઝે કુછ સુનાઓ. હમને એક સૂરત સુનાઈ. વહ સુનતે હૂએ રોતા રહા. યહાં તક કે વહ સૂરત પૂરી હો ગઈ. ઉસને કહા કે ઉસ પાક કલામવાલેકા હક યહી હૈ કે ઉસકી નાફરમાની ન કી જાએ. ઉસકે બા'દ વહ મુસલમાન હો ગયા. હમને ઉસકો ઈસ્લામકે અરકાન ઔર અહકામ બતાએ ઔર ચંદ સૂરતેં કુર્આને પાકકી સિખાઈ. જબ રાત હૂઈ ઔર ઈશાકી નમાઝ પઢ કર હમ સોને લગે તો ઉસને પૂછા કે તુમ્હારા મઅબૂદ ભી રાતકો સોતા હૈ ? હમને કહા કે વહ પાક ઝાત હય્યુન વ કય્યૂમ હૈ. વહ ન સોતા હૈ, ન ઉસકો નીંદ આતી હૈ. (આયતુલ કુર્સી) વહ કહને લગા કે તુમ કિસ કદર નાલાઈક બંદે હો કે

આકા તો જાગતા રહે ઔર તુમ સો જાઓ. હમેં ઉસકી બાતસે બડી હયરત હૂઈ. જબ હમ ઉસ જઝીરહસે વાપસ હોને લગે તો વહ કહને લગા કે મુઝે ભી અપને સાથ લે ચલો, તાકે મૈં દીનકી બાતેં સીખૂં. હમને અપને સાથ લે લિયા. જબ હમ શહરે ઉબાદાનમેં પહુંચે તો મૈંને અપને સાથિયોંસે કહા કે યહ શખ્સ નવમુસ્લિમ હૈ, ઉસકે લિએ કુછ મઆશકા ફિક્ર ભી ચાહિએ. હમને કુછ દિરહમ ચંદા કિયા ઔર ઉસકો દેને લગે. ઉસને પૂછા કે યહ ક્યા હૈ ? હમને કહા કે કુછ દિરહમ હૈં. ઉનકો તુમ અપને ખર્ચમેં લે આના. કહને લગા કે લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહ તુમ લોગોંને મુઝે ઐસા રાસ્તા દિખાયા કે જિસ પર ખૂદ ભી નહીં ચલતે. મૈં એક જઝીરહમેં થા, બુતકી પરસ્તીશ કરતા થા. ખુદાએ પાકકી પરસ્તીશ ભી ન કરતા થા. ઉસને ઈસ હાલતમેં ભી મુઝે ઝાઈઅ ઔર હલાક નહીં કિયા. હાલાંકે મૈં ઉસકો જાનતા ભી ન થા. પસ, વહ ઉસ વક્ત મુઝે ક્યૂંકર ઝાઈઅ કર દેગા. જબ કે મૈં ઉસકો પહેચાનતા ભી હૂં (ઉસકી ઈબાદત ભી કરતા હૂં). તીન દિનકે બાદ હમેં મા'લૂમ હુવા કે ઉસકા આખરી વક્ત હૈ, મૌતકે કરીબ હૈ. હમ ઉનકે પાસ ગએ ઔર ઉસસે પૂછા કે તેરી કોઈ હાજત હો બતા. કહને લગા કે મેરી તમામ હાજતેં ઉસ પાક ઝાતને પૂરી કર દીં, જિસને તુમ લોગોંકો જઝીરહમેં મેરી હિદાયતકે લિએ ભેજા થા. શૈખ અબ્દુલ વાહિદ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મુઝ પર દફ્અતન્ નીંદકા ગલબા હુવા. મૈં વહીં સો ગયા તો મૈંને ખ્વાબમેં દેખા કે એક નિહાયત સરસબ્ઝ શાદાબ બાગ હૈ. ઉસમેં એક નિહાયત હી નફીસ કુબ્બા બના હુવા હૈ. ઉસમેં એક તખ્ત બિછા હુવા હૈ. ઉસ તખ્ત પર એક નિહાયત હસીન લડકી કે ઉસ જૈસી ખૂબસૂરત ઔરત કભી કિસીને ન દેખી હોગી, યહ કહ રહી હૈ કે ખુદાકે વાસ્તે ઉસકો જલદી ભેજ દો. ઉસકે ઈશ્તિયાકમેં મેરી બેકરારી હદસે બઢ ગઈ. મેરી જબ આંખ ખુલી તો ઉસ નવમુસ્લિમકી રૂહ પરવાઝ કર ચુકી થી. હમને ઉસકી તજહીઝો-તકફીન કી ઔર દફન કર દિયા. જબ રાત હૂઈ તો મૈંને વહી બાગ ઔર કુબ્બા ઔર તખ્ત પર વહ લડકી ઉસકે પાસ દેખી ઔર વહ યહ આયતે શરીફહ પઢ રહા થા : વલ મલાઈકતુ યદ્ખુલૂન અલયહિમ મિન કુલ્લી બાબ.... (સૂ. રઅદ-૩) જિસકા તરજુમા યહ હૈ : ઔર ફરિશ્તે ઉનકે પાસ હર દરવાઝેસે આતે હોંગે ઔર ઉનકો સલામ કરતે હોંગે (જો હર કિસમકી આફતસે સલામતીકા મુઝ્દહ હૈ) ઔર યહ ઈસ વજહસે કે તુમને સબ્ર કિયા થા (ઔર દીન પર મઝબૂત જમે રહે)

પસ, ઈસ જહાનમેં તુમ્હારા અંજામ બહુત બેહતર હૈ.

હકતઆલા શાનુહૂકી અતાઅ ઔર બખ્શિશકે કરિશ્મે હૈં કે સારી ઉમર બુતપરસ્તી કી ઔર ઉસને અપને લુત્ફો–કરમસે મૌતકે કરીબ ઉન લોગોંકો ઝબરદસ્તી કશ્તીકે બેકાબૂ હો જાનેસે વહાં ભેજા ઔર ઉસકો આખિરતકી દૌલતસે માલામાલ કર દિયા. અલ્લાહુમ્મ લા માનિ–અ લિમા અઅ્તય્ત વલા મુઅ્તિ–ય લિમા મનઅ્ત. માલિકુલ મુલ્ક, જિસકો દેના ચાહે ઉસકો કોઈ રોકનેવાલા નહીં હે ઔર જિસકો તૂ ન ચાહે ઉસકો કોઈ દેનેવાલા નહીં.

કિસ્સા એક બાંદીકા :

હઝરત માલિક દીનાર (રહ.) એક મરતબા બસરાકી ગલિયોંમેં જા રહે થે. રાસ્તેમેં એક બાંદી ઐસી જાહોજલાલ હશમો–ખદમકે સાથ જા રહી થીં, જૈસા કે બાદશાહોંકી બાંદિયાં હોતી હૈં. હઝરત માલિક (રહ.)ને ઉસકો દેખા તો આવાઝ દેકર ફરમાયા કે અય બાંદી ! તુઝે તેરા માલિક ફરોખ્ત કરતા હે યા નહીં ? વહ બાંદી ઉસ ફકરાકો સુનકર (હેરાન રહ ગઈ). કહને લગીં, ક્યા કહા ? ઉન્હોંને ફિર ઈરશાદ ફરમાયા. ઉસને કહા કે અગર વહ ફરોખ્ત ભી કરે તો ક્યા તુઝ જૈસા ફકીર ખરીદ સકતા હૈ ? ફરમાને લગે : હા ઔર તુઝસે બેહતરકો ખરીદ સકતા હૂં. વહ બાંદી યહ સુનકર હંસ પડી ઔર અપને ખુદામકો હુક્મ દિયા કે ઉસ ફકીરકો પકડ કર હમારે સાથ લે ચલો (ઝરા મઝાક હી રહેગા). ખુદામને પકડ કર સાથ લે લિયા. વહ જબ ઘર વાપસ પહુંચી તો ઉસને અપને આકાસે યહ કિસ્સા સુનાયા. વહ ભી સુનકર બહુત હંસા ઔર ઉનકો અપને સામને લાનેકા હુક્મ દિયા. જબ યહ સામને પેશ કિએ ગએ તો ઉસ આકાકે દિલ પર એક હયબત સી ઉનકી છા ગઈ. વહ કહને લગા કે આપ ક્યા ચાહતે હૈં ? ઉન્હોંને ફરમાયા કે અપની બાંદી મેરે હાથ ફરોખ્ત કર દે. ઉસને કહા કે આપ ઉસકી કીમત દે સકતે હૈં ? હઝરત માલિક (રહ.)ને ફરમાયા કે મેરે નઝદીક ઉસકી કીમત ખજૂરકી દો ભીગી હૂઈ ઘુટલિયાં હૈં. યહ સુનકર સબ હંસને લગે. ઉસને પૂછા કે તુમને યહ કીમત કિસ મુનાસબતસે તજવીઝ કી ? ઉન્હોંને ફરમાયા કે ઉસમેં ઐબ બહુત હૈં. ઉસને પૂછા કે ઉસમેં ક્યા ક્યા ઐબ હૈં ? ફરમાને લગે કે અગર ઈત્ર ન લગાએં તો બદનમેંસે બૂ આને લગે. અગર દાંત સાફ ન કરે તો મુંહમેંસે સરાહન્દ

આને લગે. અગર બાલોંમેં તેલ–કંગી ન કરે તો વહ પરેશાન હાલ હો જાએં, જૂવેં ઉસમેં પડ જાએં (ઔર સરમેંસે બૂ આને લગે) ઝરા ઉમર ઝિયાદહ હો જાએગી તો બુઢ્ઢી બન જાએંગી (મૂંહ લગાનેકે ભી કાબિલ ન રહેગી). હૈઝ ઉસકો આતા હૈ, પેશાબ–પાખાના યહ કરતી હૈં. હર કિસમકી ગંદગિયાં (થૂંક, સીંક, રાલ, નાકકે ચૂહે વગૈરહ) ઉસમેંસે નિકલતે રહતે હૈં. ગમ, રંજ, મુસીબતેં ઉસકો પેશ આતી રહતી હૈં. ખૂદગર્ઝ ઇતની હૈ કે મહઝ અપની ગર્ઝસે તુઝસે મુહબ્બત ઝાહિર કરતી હૈં. મહઝ અપની રાહતો–આરામકી વજહસે તુઝસે ઉલફત જતાતી હૈં. (આજ કોઇ તકલીફ તુઝસે પહુંચ જાએ, સારી મુહબ્બત ખત્મ હો જાએ). ઇન્તિહાઇ બેવફા, કોઇ કૌલ–કરાર પૂરા ન કરે. ઉસકી સારી મુહબ્બત ઝૂટી હૈ. કલકો તેરે બાદ કિસી દૂસરેકે પેહલૂમેં બેઠેગી તો ઉસસે ભી ઐસી હી મુહબ્બતકે દાવે કરને લગેગી. મેરે પાસ ઉસસે હઝાર દરજા બેહતર બાંદી હૈ, જો ઉસસે નિહાયત કમ કીમત હૈ. વહ કાફૂરકે જૌહરસે બની હૂઇ હૈ. મુશ્ક ઔર ઝા'ફરાનકી મિલાવટસે પૈદા કી ગઇ હૈ. ઉસ પર મોતી ઔર નૂર લપેટા ગયા હૈ. અગર ખારે પાનીમેં ઉસકા આબે દહન ડાલ દિયા જાએ તો વહ મીઠા હો જાએ ઔર મુર્દાસે અગર વહ બાત કરે તો વહ ઝિંદા હો જાએ. અગર ઉસકી કલાઇ આફતાબકે સામને કર દી જાએ તો આફતાબ બેનૂર હો જાએ–ગહન હો જાએ. અગર વહ અંધેરેમેં આ જાએ તો સારા ઘર રોશન હો જાએ–ચમક જાએ. અગર વહ દુન્યામેં અપની ઝૈબો–ઝીનતકે સાથ આ જાએ તો સારા જહાં મુઅત્તર હો જાએ–ચમક જાએ. ઉસ બાંદીને મુશ્ક વ ઝા'ફરાનકે બાગોંમેં પરવરિશ પાઇ હૈ. યાકૂત ઔર મરજાનકી તેહનિયોંમેં ખેલી હૈં. હર તરહ નેઅમતોંકે ખૈમોંમેં ઉસકા મહલ સરાય હૈં. તસ્નીમ જો જન્નતકી નહેરોંમેંસે એક નહર હૈ–કા પાની પીતી હૈ. કભી વા'દા ખિલાફી નહીં કરતી. અપની મુહબ્બતકો નહીં બદલતી (હરજાઇ નહીં હૈ). અબ તુમ હી બતાઓ કે કીમત ખર્ચ કરનેકે એ'તિબારસે કૌનસી બાંદી ઝિયાદહ મવઝૂઅ હૈ ? સબને કહા કે વહી બાંદી જિસકી આપને ખબર દીં. આપને ફરમાયા કે ઉસ બાંદીકી કીમત હર વક્ત, હર ઝમાનેમેં, હર શખ્સકે પાસ મવજૂદ હૈ. લોગોંને પૂછા કે ઉસકી કીમત ક્યા હૈ ? આપને ફરમાયા કે ઇતની બડી અહમ ઔર આલીશાન ચીઝકે ખરીદનેકે લિએ બહુત મઅમૂલી કીમત અદા કરની પડતી હૈ ઔર વહ યહ હૈ કે રાતકા થોડાસા વક્ત ફારિગ કરકે સિર્ફ અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકે

લિએ કમ અઝ કમ દો રકઅત તહજ્જુદકી પળ્હ લી જાએં ઔર જબ તુમ ખાના ખાને બેઠો તો કિસી ગરીબ મોહતાજકો ભી યાદ કર લો ઔર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકી રઝાકો અપની ખ્વાહિશાત પર ગાલિબ કર દો. રાસ્તેમેં કોઇ તકલીફ દેનેવાલી ચીઝ કાંટા, ઈંટ વગૈરહ પડી દેખો તો ઉસકો હટા દો, દુન્યાકી ઝિંદગીકો મઅમૂલી ઈખ્રાજાતકે સાથ પૂરા કર દો ઔર અપના ફિક્રો–ગમ ઈસ ધોકેકે ઘરસે હટાકર હમેશા રહનેવાલે ઘરકી તરફ લગા દો. ઈન ચીઝોં પર ઈહતિમામ કરનેસે તુમ દુન્યામેં ઈઝ્ઝતકી ઝિંદગી ગુઝારોગે, આખિરતમેં બેફિક્ર ઔર એઅઝાઝો– ઈકરામકે સાથ પહુંચોગે ઔર જન્નત જો નેઅમતોંકા ઘર હૈ ઉસમેં અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ રબ્બુલ ઈઝઝતકે પડોસમેં હમેશા હમેશા રહોગે. ઉસ બાંદીકે આકાને બાંદીસે ખિતાબ કરકે પૂછા કે તૂને શૈખકી બાતેં સુન લીં. યહ સચ હૈ યા નહીં? બાંદીને કહા કે બિલકુલ સચ હૈ. શૈખને બડી નસીહત ઔર ખૈરખ્વાહી ઔર ભલાઈકી બાત બતાઇ હૈ. આકાને કહા કે અછ્છા તો તૂ અબ આઝાદ હૈ ઔર ઈતના ઈતના સામાન તેરી નઝર હૈ ઔર અપને સબ ગુલામોંસે કહા કે તુમ ભી સબ આઝાદ હો ઔર મેરે માલમેંસે ઈતના ઈતના માલ તુમ્હારી નઝર હૈ ઔર મેરા યહ ઘર ઔર જો કુછ માલ ઉસમેં હૈ સબ અલ્લાહકી રાહમેં સદકા હૈ ઔર ઘરકે દરવાઝે પર એક મોટેસે કપડેકા પડદા પડા હુવા થા ઉસકો ઉતાર કર અપને બદન પર લપેટ લિયા ઔર અપના સારા લિબાસે ફાખિરહ ઉતાર કર સદકા કર દિયા. ઉસ બાંદીને કહા કે મેરે આકા! તુમ્હારે બાદ મેરે લિએ ભી યહ ઝિંદગી અબ ખુશગવાર નહીં હૈ ઔર ઉસને ભી એક મોટા સા કપડા પહન કર અપના સારા ઝૈબો–ઝીનતકા લિબાસ ઔર અપના સારા માલો–મતાઅ સદકા કરકે આકાકે સાથ હો લી ઔર માલિક બિન દીનાર (રહ.) ઉનકો દુઆએં દેતે હૂએ ઉનસે રુખ્સત હો ગએ ઔર વહ દોનોં ઈસ સારે ઐશો–ઇશ્રતકો તલાક દેકર અલ્લાહકી ઇબાદતમેં મશગૂલ હો ગએ ઔર ઈસી હાલતમેં ઉનકા ઈન્તિકાલ હો ગયા. ગફરલ્લાહુ લના વ લહુમ.

કિસ્સા એક નવજવાનકા :

જઅફર બિન સુલયમાન (રહ.) કહતે હૈં કે મૈં હઝરત માલિક બિન દીનાર (રહ.)કે સાથ એક દફા બસરામેં ચલ રહા થા. એક આલીશાન મહલ પર ગુઝર હુવા, જિસકી તઅમીર જારી થી ઔર એક નવજવાન

બૈઠા હુવા મેઅમારોંકો હિદાયાત દે રહા થા કે યહાં યહ બનેગા, વહાં ઈસ તરહ બનેગા. માલિક બિન દીનાર (રહ.) ઈસ નવજવાનકો દેખકર ફરમાને લગે કે યહ શખ્સ કૈસા હસીન નવજવાન હૈ ઔર કિસ ચીઝમેં ફંસ રહા હૈ. ઉસકો ઈસ તઅમીરમેં કૈસા ઈન્હિમાક હૈ. મેરી તબીઅત પર તકાઝા હૈ કે મૈં અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂસે ઈસ નવજવાનકે લિએ દુઆ કરું કે વહ ઉસકો ઈસ ઝઘડેસે છુડા કર અપના મુખલિસ બંદા બના લે. કૈસા અચ્છા હુવા કે અગર યહ જન્નતકે નવજવાનોંમેં બન જાએ. જઅફર ચલ, ઈસ નવજવાનકે પાસ ચલેં. જઅફર (રહ.) કહતે હૈં કે હમ દોનોં ઉસ નવજવાનકે પાસ ગએ. ઉસકો સલામ કિયા. ઉસને સલામકા જવાબ દિયા (વહ માલિકસે વાકિફ થા). મગર માલિકકો પહેચાના નહીં. થોડી દેરમેં પહેચાના તો ખડા હો ગયા ઔર કહને લગા કે કૈસે તશરીફ આવરી હૂઈ ? માલિક (રહ.)ને ફરમાયા કે તુમને અપને ઈસ મકાન પર કિસ કદર રૂપિયા લગાનેકા ઈરાદા કિયા હૈ ? ઉસને કહા કે એક લાખ દિરહમ. માલિક (રહ.)ને ફરમાયા કે અગર તુમ યહ એક લાખ દિરહમ મુઝે દે દો તો મૈં તુમ્હારે લિએ જન્નતમેં એક મકાનકા ઝિમ્મા લેતા હૂં, જો ઈસસે બ–દરજહા બેહતર હોગા. ઉસમેં હશમો–ખદમ બહુતસે હોંગે. ઉસમેં ખૈમે ઔર કુબ્બે સુર્ખ યાકૂતકે હોંગે, જિન પર મોતી જડે હૂએ હોંગે. ઉસકી મિટ્ટી ઝઅફરાનકી હોગી, ઉસકા ગારા મુશ્કસે બના હુવા હોગા, જિસકી ખુશ્બૂએં મહકતી હોંગી. વહ કભી ન પુરાના હોગા, ન ટૂટેગા. ઉસકો મેઅમાર નહીં બનાએંગે, બલ્કે હક તઆલા શાનુહૂકે ''અમ્રે કુન''સે તૈયાર હો જાએગા. ઉસ નવજવાનને કહા કે મુઝે સોચનેકે લિએ આજ રાતકી મુહલત દીજિએ. કલ સુબ્હ આપ તશરીફ લાવેં તો મૈં ઉસકે મુતઅલ્લિક અપની રાય અર્ઝ કરુંગા. હઝરત માલિક (રહ.) વાપસ ચલે આએ ઔર રાતભર ઉસ નવજવાનકે ફિક્ર ઔર સોચમેં રહે. આખિર શબમેં ઉસકે લિએ બહુત આજિઝીસે દુઆ કી. જબ સુબ્હ હૂઈ તો હમ દોનોં ઉસકે મકાન પર ગએ. વહ નવજવાન દરવાઝાસે બાહર હી ઈન્તિઝારમેં બૈઠા થા ઔર જબ હઝરત માલિક (રહ.)કો દેખા તો બહુત ખુશ હૂવા. હઝરત માલિક (રહ.)ને ફરમાયા કે તુમ્હારી કલકી બાતમેં ક્યા રાય રહી ? ઉસ નવજવાનને કહા કે આપ ઉસ ચીઝકો પૂરા કરેંગે જિસકા કલ આપને વા'દા ફરમાયા થા. હઝરત માલિક (રહ.)ને ફરમાયા, ઝરૂર. ઉસને દરાહિમકે તોળે સામને લાકર રખ દીએ ઔર દવાત– કલમ લાકર રખ દિયા. હઝરત માલિક (રહ.)ને એક

પરચા લિખ્ખા, જિસમેં બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમકે બા'દ લિખ્ખા કે યહ ઈકરારનામા હૈ કે હઝરત માલિક (રહ.)ને ફુલાં શખ્સસે ઈસકા ઝિમ્મા લિયા હૈ કે ઉસકે ઈસ મહલકે બદલામેં હક તઆલા શાનુહૂકે યહાં ઉસકો ઐસા ઐસા મહલ જિસકી સિફત ઉપર બયાન કી ગઈ (જો જો સિફાત) ઉસ મકાનકી ઉપર ગુઝરીં વહ સબ લિખનેકે બા'દ લિખ્ખા કે મિલેગા, બલ્કે ઉસસે ભી કહીં ઝિયાદહ ઉમદા ઔર બેહતર જો ઉમદા સાયામેં હકતઆલા શાનુહૂકે કરીબ હોગા. યહ પરચા લિખ કર ઉસકે હવાલે કર દિયા ઔર એક લાખ દિરહમ ઉસસે લેકર ચલે આએ. જા'ફર (રહ.) કહતે હૈં કે શામકો હઝરત માલિક (રહ.)કે પાસ ઉસમેંસે ઈતના ભી બાકી ન થા કે એક વક્તકે ખાને હી કા કામ ચલ સકે. ઈસ વાકિઅહકો ચાલીસ દિન ભી ન ગુઝરે થે કે એક દિન હઝરત માલિક (રહ.) જબ સુબ્હકી નમાઝસે ફારિગ હૂએ તો મસ્જિદકે મેહરાબમેં એક પરચા પડા દેખા. યહ વહી પરચા થા જો હઝરત માલિક (રહ.)ને ઉસ નવજવાનકો લિખ કર દિયા થા ઔર ઉસકી પુશ્ત પર બગૈર રોશનાઈકે લિખ્ખા હુવા થા કે યહ અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકી તરફસે હઝરત માલિક (રહ.)કે ઝિમ્મહકી બરાઅત હૈ. જિસ મકાનકા તુમને ઉસ નવજવાનસે ઝિમ્મા લિયા થા વહ હમને ઉસકો પૂરા પૂરા દે દિયા ઔર ઉસસે સત્તર (૭૦) ગુના ઝિયાદહ દે દિયા. હઝરત માલિક (રહ.) ઉસ પરચાકો પબ્હ કર મુતહય્યર સે હૂએ. ઉસકે બાદ હમ ઉસ નવજવાનકે મકાન પર ગએ તો વહાં મકાન પર સિયાહીકા નિશાન થા. (જો સોગકી અલામતકે તૌર પર લગાયા હોગા). ઔર રોનેકી આવાઝેં આ રહીં થીં. હમને પૂછા તો મા'લૂમ હુવા કે ઉસ નવજવાનકા કલ ગુઝિસ્તા ઈન્તિકાલ હો ગયા. હમને પૂછા કે ઉસકા ગુસ્લે મય્યિત કિસને દિયા થા ? ઉસકો બુલાયા ગયા, હમને ઉસસે ઉસકે નહલાને ઔર કફનાનેકી કૈફિયત પૂછી. ઉસને કહા કે ઉસ નવજવાનને અપને મરનેસે પહલે મુઝે એક પરચા દિયા થા ઔર યહ કહા થા કે જબ તૂ મુઝે નહલા કર કફન પહનાએ તો યહ પરચા ઉસ કફનમેં રખ દેના. મૈંને ઉસકો નહલાયા, કફનાયા ઔર વહ પરચા ઉસકે કફનકે ઔર બદનકે દરમિયાનમેં રખ દિયા. હઝરત માલિક (રહ.)ને વહ પરચા અપને પાસસે નિકાલ કર ઉસકો દિખાયા. વહ કહને લગા કે યહ વહી પરચા હૈ. કસમ હૈ ઉસ ઝાતકી જિસને ઉસકો મૌત દી, યહ પરચા મૈંને ખૂદ ઉસકે કફનકે અંદર રખ્ખા થા. યહ મંઝર દેખ કર એક દૂસરા નવજવાન ઉઠા ઔર કહને લગા કે માલિક (રહ.) આપ મુઝસે

દો લાખ દિરહમ લે લીજિએ ઔર મુઝે ભી પરચા લિખ દીજિએ. હઝરત માલિક (રહ.)ને ફરમાયા કે વહ બાત અબ દૂર ચલી ગઈ. અબ નહીં હો સકતા. અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ જો ચાહતા હૈ વહ કરતા હૈ. ઉસકે બા'દ જબ ભી માલિક (રહ.) ઉસ નવજવાનકા ઝિક્ર ફરમાતે તો રોને લગતે ઔર ઉસકે લિએ દુઆ કરતે થે.

બુઝુર્ગોંકો ઈસ કિસ્મકે વાકિઆત બહુત કષરતસે પેશ આતે હૈં કે જોશમેં કોઈ બાત ઝુબાનસે નિકલ ગઈ તો હક તઆલા શાનુહૂ ઉસકો ઈસી તરહ પૂરા ફરમાતે હૈં. જિસકો હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે પાક ઈરશાદમેં ઈન અલફાઝસે નકલ કિયા ગયા કે બહુતસે બિખડે હૂએ બાલોંવાલે, ગુબાર આલૂદ વહ લોગ જિનકો લોગ અપને દરવાઝાસે હટા દેં ઔર ઉનકી પરવા ભી ન કરેં—ઐસે હૈં કે અગર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ પર કિસી બાતકી કસમ ખા લે તો વહ ઉનકી બાતકો પૂરા કરે.

કિસ્સા મૂસા બિન મુહમ્મદ બિન સુલયમાન અલ હાશિમીકા :

મુહમ્મદ બિન સમ્માક (રહ.) ફરમાતે હૈં કે બનૂ ઉમય્યહકે લોગોંમેં મૂસા બિન મુહમ્મદ બિન સુલયમાન અલ હાશિમી બહુત હી નાઝ પરવરદહ રઈસ થા. દિલકી ખ્વાહિશાત પૂરી કરનેમેં હર વક્ત મુન્હમિક રહતા. ખાનેમેં, પીનેમેં, લિબાસમેં, લહ્વો—લઈબમેં, ખ્વાહિશાત ઔર લઝ્ઝાતકી હર નો'અમેં આ'લા દરજા પર થા. લડકે—લડકિયોંમેં હર વક્ત મુન્હમિક રહતા. ન ઉસકો કોઈ ગમ થા, ન કોઈ ફિક્ર. ખૂદ ભી નિહાયત હી હસીન ચાંદકે ટુકડેકી તરહસે થા. અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકી હર નો'અકી દુન્યવી નેઅમત ઉસ પર પૂરી થી. ઉસકી આમદની તીન લાખ તીન હઝાર દીનાર (અશરફિયાં) સાલાના થી, જો સારી કી સારી ઈસી લહ્વો—લઈબમેં ખર્ચ હોતી થીં. એક ઊંચા બાલાખાના થા, જિસમેં કઈ ખિડકિયાં તો શારિએ આમકી તરફ ખુલી હૂઈ થીં, જિન પર બૈઠ કર વહ રાસ્તા ચલનેવાલોંકે નઝારે કરતા ઔર કઈ ખિડકિયાં દૂસરી જાનિબ બાગકી તરફ ખુલી હૂઈ થીં જિનમેં બૈઠ કર વહ બાગકી હવાએં ખાતા, ખૂશ્બૂએં સૂંઘતા. ઉસ બાલાખાનામેં એક હાથીદાંતકા કુબ્બા થા જો ચાંદીકી મેખોંસે જડા હુવા થા ઔર સોનેકા ઉસ પર ઝોલ થા. ઉસકે અંદર એક તખ્ત થા,

જિસ પર મોતિયોંકી ચાદર થી ઔર ઉસ હાશમીકે સર પર મોતિયોંકા જડા અમામા થા. ઉસ કુબ્બામેં ઉસકે યારો–અહબાબ જમા રહતે. ખુદ્દામ અદબસે પીછે ખડે રહતે, સામને નાચને–ગાનેવાલિયાં કુબ્બાસે બાહર મુજતમઅ્ રહતીં. જબ ગાના સુનનેકો દિલ ચાહતા, વહ સિતારકી તરફ એક નઝર ઉઠાતા ઔર સબ હાઝિર હો જાતીં ઔર જબ બંદ કરના ચાહતા હાથસે સિતારકી તરફ ઈશારા કર દેતા તો ગાના બંદ હો જાતા. રાતકો હમેશા જબ તક નીંદ ન આતી યહી શુગ્લ રહતા ઔર જબ (શરાબકે નશાસે) ઉસકી અક્લ જાતી રહતી તો યારાને મજલિસ ઉઠકર ચલે જાતે. વહ જોનસી લડકીકો ચાહતા, પકડ લેતા ઔર રાતભર ઉસકે સાથ ખલવત કરતા. સુબ્હકો વહ શતરંજ, ચોસર વગૈરહમેં મશગૂલ હો જાતા. ઉસકે સામને કોઈ રંજો–ગમકી બાત, કિસીકી મૌત, કિસીકી બીમારીકા તઝકિરહ બિલકુલ ન આતા. ઉસકી મજલિસમેં હર વક્ત હંસી ઔર ખુશીકી બાતેં, હંસાનેવાલે કિસ્સે ઔર ઈસી કિસમકે તઝકિરે રહતે. હર દિન નઈ નઈ ખૂશ્બૂએં જો ઉસ ઝમાનેમેં કહીં મિલતીં, વહ રોઝાનહ ઉસકી મજલિસમેં આતીં. ઉમદા ઉમદા ખૂશ્બૂઓંકે ગુલદસ્તે વગૈરહ હાઝિર કિએ જાતે. ઈસી હાલતમેં ઉસકે સત્તાઈસ બરસ ગુઝરે. એક રાતકો વહ હસ્બે મઅમૂલ અપને કુબ્બામેં થા. દફ્અતન્ ઉસકે કાનમેં એક ઐસી સુરીલી આવાઝ પડી, જો ઉસકે ગાનેવાલોંકી આવાઝસે બિલકુલ જુદા થી, લેકિન બડી દિલકશ થી. ઉસકી આવાઝને કાનમેં પડતે હી ઉસકો બેચૈન સા કર દિયા. અપને ગાનેવાલિયોંકો બંદ કર દિયા ઔર કુબ્બાકી ખિડકીસે બાહર સર નિકાલ કર ઉસ આવાઝકો સુનને લગા. વહ આવાઝ કભી કાનમેં પડ જાતી, કભી બંદ હો જાતી. ઉસને અપને ખુદ્દામકો હુક્મ દિયા કે યહ આવાઝ જિસ શખ્સકી આ રહી હૈ ઉસકો પકડ કર લે આઓ. શરાબકા દૌર ચલ રહા થા. ખુદ્દામ જલ્દીસે ઉસ આવાઝકી તરફ દૌડે. મસ્જિદમેં પહુંચે જહાં એક જવાન નિહાયત ઝઈફ બદન, ઝર્દ રંગ, ગરદન સુખી હૂઈ, હોઠોં પર ખુશ્કી આઈ હૂઈ, બાલ પરા ગંદા, પેટ કમરસે લગા હુવા, દો ઐસી છોટી છોટી લૂંગિયાં ઉસકે બદન પર કે ઉનસે કમમેં બદન ન ઢક સકે, મસ્જિદમેં ખડા હુવા અપને રબકે સાથ મશ્ગૂલે તિલાવત હૈ. યહ લોગ ઉસકો પકડ કર લે ગએ. ન ઉસસે કુછ કહા, ન કુછ બતાયા. એકદમ ઉસકો મસ્જિદસે નિકાલકર વહાં બાલાખાના પર લે જાકર ઉસકે સામને પેશ કર દિયા કે હુઝૂર, યહ હાઝિર હૈ. વહ શરાબકે નશામેં કહને લગા કે યહ કૌન

શખ્સ હૈ ? ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા કે હુઝૂર, યહ વહી શખ્સ હૈ જિસકી આવાઝ આપને સુની થી. ઉસને પૂછા કે તુમ ઉસકો કહાંસે લાએ હો ? વહ કહને લગે કે હુઝૂર, મસ્જિદમેં થા, ખડા હુવા કુર્આન શરીફ પઢ રહા થા. ઉસ રઈસને ઉસ ફકીરસે પૂછા કે તુમ ક્યા પઢ રહે થે ? ઉસને અઊઝુ બિલ્લાહ પઢ્હ કર યહ આયતેં બતાઈ :

ઇન્નલ અબ્રા-ર લફી નઈમ. અલલ અરાઇકિ યન્ઝુરૂન. તઅરિફુ ફી વુજૂહિહિમ નદ્દરતન નઈમ. યુસ્કવ્ન મિર્રહીકિમ મખ્તૂમ. ખિતામુહૂ મિસ્ક, વફી ઝાલિ-ક ફલ્યતનાફસિલ મુ-તનાફિસૂન. વ મિઝાજુહૂ મિન તસ્નીમ. અયનંય્ યશરબુ બિહલ્ મુકર્રબૂન. (સૂરએ તત્ફીફ)

જિનકા તરજૂમા યહ હૈ કે બેશક, નેક લોગ (જન્નતકી) બડી નેઅમતોંમેં હોંગે. મસહરિયોં પર બૈઠે હૂએ (જન્નતકે અજાઇબ) દેખતે હોંગે. અય મુખાતબ ! તૂ ઉનકે ચહેરોં પર નેઅમતોંકી શાદાબી, સરસબ્ઝી મહસૂસ કરેગા ઔર ઉનકે પીનેકે લિએ ખાલિસ શરાબ સર બ-મુહર જિસ પર મુશ્કકી મુહર હોગી, મિલેગી. (એક દૂસરે પર) હિર્સ કરનેવાલોંકો ઐસી હી ચીઝોંમેં હિર્સ કરના ચાહિએ (કે યહ નેઅમતેં કિસકો ઝિયાદહ મિલતી હૈં ઔર ઇનકા મિલના આ'માલકી વજહસે હોતા હૈ, ઈસ લિએ ઉન આ'માલમેં હિર્સ કરના ચાહિએ, જિનસે યહ નેઅમતેં હાસિલ હોં). ઔર ઉસ શરાબકી આમેઝિશ તસ્નીમકે પાનીસે હોગી (શરાબમેં કોઇ ચીઝ મિલાઇ જાતી હૈ તો ઉસસે ઉસકા જોશ ઝિયાદહ હો જાતા હૈ ઔર), વહ તસ્નીમ જન્નતકા એક ઐસા ચશ્મા હૈ જિસસે મુકર્રબ લોગ પાની પીતે હૈં (યા'ની ઈસ ચશ્માકા પાની મુકર્રબ લોગોંકો તો ખાલિસ મિલેગા ઔર નેક લોગોંકી શરાબમેં ઉસમેંસે થોડાસા મિલા દિયા જાએગા). ઉસકે બા'દ ઉસ ફકીરને કહા, અરે, ધોકેમેં પડે હૂએ તેરે ઈસ મહલકો, તેરે ઈસ બાલાખાનાકો, તેરે ઈન ફર્શોંકો ઉનસે ક્યા મુનાસબત, વહ બડી ઊંચી મસહરિયાં હૈં, જિન પર ફર્શ બિછે હૂએ હૈં. ઐસે ફર્શ જો બહુત બુલંદ હૈં. (સૂ. વાકિઅહ, રુકૂઅ-૧) ઉનકે અસ્તર દબીઝ રેશમકે હોંગે. (સૂ. રહમાન, રુકૂઅ-૩) વહ લોગ સબ્ઝ મુશજ્જર ઔર અજીબો-ગરીબ ખૂબસૂરત કપડોં પર તકિયા લગાએ હૂએ હૈં. (સૂ. રહમાન, રુકૂઅ-૩) અલ્લાહકા વલી ઉન મસહરિયોં પરસે ઐસે દો ચશ્મોંકો દેખેગા, જો દો બાગોંમેં જારી

હોંગે. (સૂ. રહમાન, રુકૂઅ–૩) ઉન દોનોં બાગોંમેં હર કિસ્મકે મેવેકી દો–દો કિસ્મેં હોંગી (કે એક હી કિસ્મકે મેવેકે દો મઝે હોંગે). (સૂ. રહમાન, રુકૂઅ–૩) વહ મેવે ન ખત્મ હોંગે, ન ઉનકી કુછ રોકટોક હોગી (જૈસા દુન્યામેં બાગવાલે તોડનેસે રોકતે હૈં). (સૂ. વાકિઅહ, રુકૂઅ–૧) વહ લોગ પસંદીદહ ઝિંદગીમેં બહુત બુલંદ મકામ પર જન્નતમેં હોંગે. (સૂ. અલ હાક્કહ, રુકૂઅ–૧) ઐસી આલી મકામ જન્નતમેં હોંગે જહાં કોઇ લગવ બાત ન સુનેંગે. ઉસમેં બેહતે હૂએ ચશ્મે હોંગે ઔર ઉસમેં ઊંચે ઊંચે તખ્ત બીછે હૂએ હોંગે ઔર આબખૂરે રખ્ખે હૂએ હોંગે ઔર બરાબર ગદ્દે લગે હૂએ હોંગે ઔર સબ તરફ કાલીન હી કાલીન ફૈલે હૂએ પડે હોંગે. (કે જહાં ચાહે બૈઠેં. સારી હી જગહ સદર નશીન હૈં). (સૂ. ગાશિયહ) વહ લોગ સાયોં ઔર ચશ્મોંમેં રહતે હોંગે. (સૂ. વલ મુર્સલાત, રુકૂઅ–૨) ઉસકે જન્નતકે ફલ હમેશા રહનેવાલે હોંગે (કભી ખત્મ ન હોંગે). ઉસકા સાયા હમેશા રહનેવાલા હોગા. યહ તો અંજામ હૈ મુત્તકી લોગોંકા ઔર કાફિરોંકા અંજામ દોઝખ હૈ. (સૂ. રઅદ, રુકૂઅ–૫) વહ કૈસી સખ્ત આગ હોગી (અલ્લાહ તઆલા હી મહફૂઝ રખ્ખે). બેશક, મુજરિમ લોગ જહન્નમકે અઝાબમેં હમેશા રહેંગે. વહ અઝાબ કિસી વક્ત ભી ઉનસે હલકા ન કિયા જાએગા ઔર વહ લોગ ઉસમેં માયૂસ પડે રહેંગે. (સૂ. ઝુખરુફ, રુકૂઅ–૬) બેશક, મુજરિમ લોગ બડી ગુમરાહી ઔર (હમાકતકે) જૂનૂનમેં પડે હૂએ હૈં (ઉનકો અપની હલાકત ઉસ દિન માલૂમ હોગી). જિસ દિન મુંહકે બલ ઘસીટ કર જહન્નમમેં ફેંક દીએ જાએંગે. (ઔર ઉનસે કહા જાએગા કે દોઝખકી આગ લગનેકા (ઉસમેં જલનેકા) મઝા ચખ્ખો. (સૂ. કમર, રુકૂઅ–૩) વહ લોગ આગમેં ઔર ખૌલતે હૂએ પાનીમેં ઔર કાલે ધૂએંકે સાયામેં હોંગે. (સૂ. વાકિઅહ, રુકૂઅ–૧) મુજરિમ આદમી ઈસ બાતકી તમન્ના કરેગા કે ઉસ દિનકે અઝાબસે છૂટનેકે લિએ અપને બેટોંકો, બીવીકો, ભાઈકો ઔર સારે કુમ્બાકો જિનમેં વહ રહતા થા ઔર તમામ રૂએ ઝમીનકે આદમિયોંકો અપને ફિદયેમેં દે દે, પર કિસી તરહ અઝાબસે બચ જાએ, લેકિન યહ હરગિઝ હરગિઝ ન હોગા. વહ આગ ઐસી શોઅલાવાલી હૈ કે બદનકી ખાલ તક ઉતાર દેગી ઔર વહ આગ ઐસે શખ્સકો ખૂદ બુલાએગી જિસને (દુન્યામેં હકસે) પીઠ ફેરી હોગી ઔર (અલ્લાહ તઆલાકી ઈતાઅતસે) બેરુખી કી હોગી ઔર (નાહક) માલ જમા કિયા હોગા ઔર ઉસકો ઉઠા કર હિફાઝતસે રખ્ખા હોગા. (સૂ. મઆરિજ, રુકૂઅ–૧) યહ શખ્સ નિહાયત સખ્ત મશક્કતમેં હોગા ઔર

નિહાયત સખ્ત અઝાબમેં ઔર અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકે ગુસ્સામેં હોગા ઔર યહ લોગ ઈસ અઝાબસે કભી નિકલનેવાલે નહીં હોંગે. (ઈસ કલામમેં ઈસ ફકીરને જન્નત ઔર દોઝખકી બહુત સી આયાતકી તરફ ઈશારા કર દિયા જિનકી સૂરત ઔર રુકૂઅકા હવાલા લિખ દિયા ગયા. પૂરી આયાત મ–અ તરજુમા કુર્આન શરીફસે દેખી જા સકતી હૈ).

વહ હાશિમી રઈસ ફકીરકા કલામ સુન કર અપની જગહસે ઉઠા ઔર ફકીરસે મુઆનકા કિયા ઔર ખૂબ ચિલ્લા કર રોયા ઔર અપને સબ અહલે મજલિસકો કહ દિયા કે તુમ સબ ચલે જાઓ ઔર ફકીરકો સાથ લેકર સહનમેં ગયા ઔર એક બોરીયે પર બેઠ ગયા ઔર અપની જવાની પર નૌહા કરતા રહા ઔર અપની હાલત પર રોતા રહા ઔર ફકીર ઉસકો નસીહત કરતા રહા, યહાં તક કે સુબ્હ હો ગઈ. ઉસને અપને સબ ગુનાહોંસે અવ્વલ ફકીરકે સામને તૌબા કી ઔર અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂસે ઈસકા અહ્દ કિયા કે આઈન્દા કભી કોઈ ગુનાહ ન કરેગા. ફિર દો બારહ દિનમેં સારે મજમાકે સામને તૌબા કી ઔર મસ્જિદકા કોના સંભાલ કર અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકી ઈબાદતમેં મશગૂલ હો ગયા ઔર અપના સારા સાઝો–સામાન, માલો–મતાઅ સબ ફરોખ્ત કરકે સદકા કર દિયા ઔર નોકરોંકો મૌકૂફ કર દિયા ઔર જિતની ચીઝેં ઝુલ્મો–સિતમસે લી થીં સબ અહલે હુકૂકકો વાપસ કી. ગુલામ ઔર બાંદિયોંમેંસે બહુતસે આઝાદ કિએ ઔર બહુતસે ફરોખ્ત કરકે ઉનકી કીમત સદકા કર દી ઔર મોટા લિબાસ ઔર જવકી રોટી ઈખ્તિયાર કી. તમામ રાત નમાઝ પઢતા, દિનકો રોઝા રખતા. હત્તા કે બુઝુર્ગ ઔર નેક લોગ ઉસકે પાસ ઝિયારતકો આને લગે ઔર ઈતના મુજાહદહ ઉસને શુરૂઅ કર દિયા કે લોગ ઉસકો અપને હાલ પર રહમ ખાનેકી ઔર મશક્કતમેં કમી કરનેકી ફરમાઈશ કરતે ઔર ઉસકો સમઝાતે કે હક તઆલા શાનુહૂ નિહાયત કરીમ હૈ, વહ થોડી મેહનત પર બહુત ઝિયાદહ અજ્ર અતા ફરમાતે હૈં, મગર વહ કહતા કે દોસ્તો ! મેરા હાલ મુઝ હી કો માલૂમ હૈ. મૈંને અપને મવલાકી રાત–દિન નાફરમાનિયાં કી હૈં. બડે સખ્ત સખ્ત ગુનાહ કિએ હૈં. યહ કહ કર વહ રોને લગતા ઔર ખૂબ રોતા. ઈસી હાલતમેં નંગે પાઉં પૈદલ હજકો ગયા. એક મોટા કપડા બદન પર થા. એક પ્યાલા ઔર એક થૈલા સિર્ફ સાથ થા. ઈસી હાલતમેં મક્કા મુકર્રમહ પહુંચા ઔર હજકે બા'દ વહીં કિયામ કર લિયા, વહીં

ઇન્તિકાલ હુવા. રહિમલ્લાહુ રહ્મતંવ્ વાસિઅહ. મક્કાકે કિયામમેં રાતકો હતીમમેં જા કર ખૂબ રોતા ઔર ગિળગિળાતા ઔર કહેતા કે મેરે મવલા ! મેરી કિતની ખલવતેં ઐસી ગુઝર ગઇં જિનમેં મૈંને તેરા ખયાલ ભી ન કિયા. મૈંને કિતને બડે બડે ગુનાહોંસે તેરા મુકાબલા કિયા. મેરે મવલા ! મેરી નેકિયાં સારી જાતી રહીં (કે કુછ ભી ન કમાયા) ઔર મેરે ગુનાહ મેરે સાથ રહ ગએ. હલાકત હૈ મેરે લિએ ઉસ દિન જિસ દિન તુઝસે મુલાકાત હોગી (યા'ની મરનેકે બાદ). મેરે લિએ હલાકત પર હલાકત હૈ. યા'ની બહુત ઝિયાદહ હલાકત હૈ ઉસ દિન જિસ દિન મેરે આ'માલનામે ખોલે જાએંગે. આહ, વહ મેરી રુસ્વાઇયોંસે ભરે હૂએ હોંગે. વહ મેરે ગુનાહોંસે પુર હોંગે, બલ્કે તેરી નારાઝીસે મુઝ પર હલાકત ઉતર ચૂકી હૈ ઔર તેરા ઇતાબ મુઝ પર હલાકત હૈ જો તેરે ઉન ઇહસાનો પર હોગા જો હમેશા તૂને મુઝ પર કિએ ઔર તેરી ઉન નેઅમતોં પર હોગા જિનકા હમેશા મૈંને ગુનાહોંસે મુકાબલા કિયા ઔર તૂ મેરી સારી હરકતોંકો દેખ રહા થા. મેરે આકા ! તેરે સિવા મેરા કૌનસા ઠિકાના હૈ જહાં ભાગ કર ચલા જાઉં. તેરે સિવા કૌન ઐસા હૈ જિસસે ઇલ્તિજા કરૂં. તેરે સિવા કૌન હૈ જિસ પર કિસી કિસમકા ભરોસા કરૂં. મેરે આકા ! મૈં ઇસ કાબિલ હરગિઝ નહીં હૂં કે તુઝસે જન્નતકા સવાલ કરું. અલબત્તા મહઝ તેરે કરમસે, તેરી અતાઅ્સે, તેરે ફઝલસે ઉસકી તમન્ના કરતા હૂં કે તૂ મુઝ પર રહમ ફરમા દે ઔર મેરે ગુનાહ માફ કર દે. **ફઇન્ન-ક અહ્લુત્તક્વા વ અહ્લુલ્ મગફિરહ.**

કિસ્સા અલ્લાહકે આશિક લડકેકા :

હઝરત માલિક બિન દીનાર (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મૈં હજકે લિએ જા રહા થા. રાસ્તેમેં એક જવાનકો દેખા કે પૈદલ ચલ રહા હૈ, ન તો ઉસકે પાસ સવારી હૈ, ન તોશા, ન પાની. મૈંને ઉસકો સલામ કિયા. ઉસને સલામકા જવાબ દિયા. મૈંને કહા કે જવાન ! કહાંસે આ રહે હો ? કહને લગા કે ઉસીકે પાસસે. મૈંને કહા : કહાં જા રહે હો ? કહા : ઉસીકે પાસ. મૈંને કહા : તોશા કહાં હૈ ? કહા : ઉસીકે ઝિમ્મા હૈ. મૈંને કહા : યહ રાસ્તા બગૈર તોશા ઔર પાનીકે તય નહીં હોગા. આખિર તેરે સાથ કુછ હૈ ભી ? કાફ-હા યા ઐન-સૉદ, ઉસને કહા : મૈંને સફરકે શુરૂઅકે વક્ત પાંચ હર્ફ તોશાકે લિએ પકડ લિએ થે. મૈંને પૂછા : વહ પાંચ હુરૂફ કૌનસે હૈં ? ઉસને કહા : અલ્લાહ તઆલાકા પાક ઇરશાદ કાફ-હા યા ઐન-સૉદ.

મૈંને પૂછા : ઉસકે ક્યા મઅના હૂએ ? કહને લગા કે 'કાફ' કે મઅના કાફી—કિફાયત કરનેવાલા. 'હા' કે મઅના હાદી—હિદાયત કરનેવાલા. 'યા' કે મઅના મવૂવી—ઠિકાના દેનેવાલા. 'ઐન' કે મઅના આલિમ—હર બાતકા જાનનેવાલા. 'સૉદ' કે મઅના સાદિક—અપને વા'દાકા સચ્ચા. પસ, જિસ શખ્સકા સાથી કિફાયત કરનેવાલા, હિદાયત કરનેવાલા, જગા દેનેવાલા, બાખબર ઔર સચ્ચા હો વહ બરબાદ હો સકતા હૈ યા ઉસકો કિસી બાતકા ખૌફ હો સકતા હૈ ? ક્યા વહ શખ્સ ભી ઉસકા મોહતાજ હૈ કે તોશા ઔર પાની લાદે લાદે ફિરે. હઝરત માલિક (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને ઉસકી ગુફ્તગૂ સુન કર અપના કુર્તા ઉસકો દેના ચાહા. ઉસને કબૂલ કરનેસે ઈન્કાર કર દિયા ઔર કહા, બડે મિયાં ! દુન્યાકે કુર્તેસે નંગા રહના અચ્છા હૈ. દુન્યાકી હલાલ ચીઝોંકા હિસાબ દેના હૈ ઔર ઉસકી હરામ ચીઝોંકા અઝાબ ભુગતના હૈ. જબ રાતકા અંધેરા હુવા તો ઉસ જવાનને અપના મુંહ આસ્માનકી તરફ કિયા ઔર યહ કહા : અય વહ પાક ઝાત જિસકો બંદોંકી ઈતાઅતસે ખૂશી હોતી હૈ ઔર બંદોંકે ગુનાહોંસે ઉસકા કુછ નુકસાન નહીં હોતા. મુઝે વહ ચીઝ અતા ફરમા જિસસે તુઝે ખૂશી હોતી હૈ યા'ની ઈતાઅત ઔર વહ ચીઝ મુઆફ ફરમા દે જિસસે તેરા કોઈ નુકસાન નહીં યા'ની ગુનાહ. ઉસકે બા'દ જબ લોગોંને એહરામ બાંધા ઔર લબ્બૈક કહા તો વહ ચુપ થા. મૈંને કહા : તુમ લબ્બૈક નહીં પઢતે. કહને લગા : મુઝે યહ ડર હૈ કે મૈં લબ્બૈક કહૂં ઔર વહાંસે જવાબ મિલે લા લબ્બૈ—ક વલા સઅદૈક. ''ન તેરી લબ્બૈક મુઅતબર, ન સઅદૈક મુઅતબર''. ન મૈં તેરા કલામ સુનતા હૂં, ન તેરી તરફ ઈલ્તિફાત કરતા હૂં. ઉસકે બા'દ વહ ચલા ગયા. ઉસકે બા'દ મૈંને સારે રાસ્તે ઉસકો નહીં દેખા. આખિરમેં મિનામેં વહ નઝર પડા ઔર ઉસને ચંદ શે'ર પઢે, જિનકા તરજુમા યહ હૈ કે વહ મહબૂબ જિસકો મેરા ખૂન બહાના અચ્છા માલૂમ હોતા હૈ, મેરા ખૂન હરમમેં ભી ઉસકે લિએ હલાલ હૈ ઔર હરમસે બાહર ભી. ખુદાકી કસમ ! અગર મેરી રૂહકો યહ પતા ચલ જાએ કે વહ કિસ પાક ઝાતકે સાથ અટકી હૂઈ હૈ તો કદમકે બ—જાએ સરકે બલ ખડી હો જાએ. ઓ મલામત કરનેવાલે ! મુઝે ઈસકે ઈશ્કમેં મલામત ન કર, અગર તુઝે વહ નઝર આ જાએ જો મૈં દેખતા હૂં તો કભી ભી લબ કુશાઈ ન કરે. લોગ અપને બદનસે બયતુલ્લાહકા તવાફ કરતે હૈં અગર વહ અલ્લાહકી પાક ઝાતકા તવાફ કરતે તો હરમસે ભી બેનિયાઝ હો જાતે. ઈદકે દિન લોગોંને તો

ભેડ—બકરીકી કુર્બાની કી, લેકિન મા'શૂકને મેરી જાનકી ઉસ દિન કુર્બાની કી. લોગોંને હજ કિયા હૈ ઔર મેરા હજ અપની સુકુનકી ચીઝકા હૈ. લોગોંને કુર્બાનિયાં કી હૈં, મૈં તો અપને ખૂનકી ઔર અપની જાનકી કુર્બાની કરતા હૂં. ઉસકે બા'દ યહ દુઆ કી કે અય અલ્લાહ ! લોગોંને કુર્બાનિયોંકે સાથ તેરા તકર્રુબ હાસિલ કિયા. મેરે પાસ કોઈ ચીઝ કુર્બાનીકે લિએ નહીં હૈ, સિવાએ અપની જાનકે. મૈં ઉસકો તેરી બારગાહમેં પેશ કરતા હૂં. તૂ ઉસકો કબૂલ કર લે. ઉસકે બા'દ એક ચીખ મારી ઔર મુર્દા હોકર ગિર ગયા. ઉસકે બા'દ ગૈબસે એક આવાઝ આઈ કે યહ અલ્લાહકા દોસ્ત હૈ, ખુદાકા કતીલ હૈ. માલિક (રહ.) કહતે હૈં કે મૈંને ઉસકી તજહીઝો—તકફીન કી ઔર રાત ભર ઉસકી સોચમેં પરેશાન ઔર મુતફક્કિર રહા. ઈસીમેં આંખ લગ ગઈ તો ખ્વાબમેં ઉસકો દેખા. મૈંને પૂછા કે તુમ્હારે સાથ ક્યા મુઆમલા હુવા ? કહને લગે કે જો શુહદાએ બદ્રકે સાથ હુવા.

કિસ્સા એક લડકેકા :

એક બુઝુર્ગ ફરમાતે હૈં કે મૈં એક સાલ સખ્ત તરીન ગરમીકે ઝમાનેમેં હજકો ચલા. લૂ બડી શિદ્દતસે ચલતી થી. એક દિન જબ કે મૈં વસ્ત હિજાઝમેં પહુંચ ગયા, ઈત્તિફાકન્ કાફલાસે બિછડ ગયા ઔર મુઝે કુછ ગુનૂદકી સી આ ગઈ. દફઅતન્ આંખ જો ખુલી તો મુઝે ઈસ જંગલ બયાબાનમેં એક આદમી નઝર આયા તો મૈં જલ્દી જલ્દી ઉસકી તરફ ચલા તો દેખા કે એક કમ—સિન લડકા થા, જિસકી દાઢી ભી ન નિકલી થી ઔર ઈસ કદર હસીન કે ગોયા ચૌદવીં રાતકા ચાંદ હૈ, બલ્કે દોપહરકા સૂરજ. ઉસ પર નાઝો—નેઅમતકે કરિશ્મે ચમક રહે હૈં. મૈંને ઉસકો સલામ કિયા. ઉસને કહા : ઈબ્રાહીમ, વ અલયકુમુસ્સલામ. મેરા નામ લેને પર મુઝે ઈન્તિહાઈ હયરત હૂઈ ઔર મુઝસે સુકૂત ન હો સકા. મૈંને બડે તઅજ્જુબસે પૂછા કે સાહિબઝાદે ! તુઝે મેરા નામ કિસ તરહ માલૂમ હુવા ? તૂને તો મુઝે કભી દેખા ભી નહીં. કહને લગા કે ઈબ્રાહીમ ! જબસે મુઝે મઅરિફત હાસિલ હૂઈ હૈ, અંજાન નહીં બના ઔર જબસે મુઝે વિસાલ નસીબ હુવા હૈ કભી ફિરાક નહીં હુવા. મૈંને પૂછા કે ઈસ સખ્ત ગરમીમેં ઈસ જંગલમેં તુઝે ક્યા મજબૂરી ખીંચ કર લાઈ ? કહને લગા કે ઈબ્રાહીમ ! ઉસકે સિવા મૈંને કભી કિસીસે ઉન્સ પૈદા નહીં કિયા ઔર ન ઉસકે સિવા કભી કિસીકો સાથી ઔર રફીક બનાયા. મૈં ઉસકી તરફ

બિલકુલ મુન્કતિઅ્ હો ચુકા હૂં ઔર ઉસકે મઅબૂદ હોનેકા ઇકરાર કર ચુકા હૂં. મૈંને પૂછા કે તેરે ખાને–પીનેકા ઝરીઆ ક્યા હૈ ? કહને લગા કે મહબૂબને અપને ઝિમ્મા લે રખ્ખા હૈ. મૈંને કહા કે ખુદાકી કસમ ! મુઝે ઉન અવારિઝકી વજહસે જો મૈંને ઝિક્ર કિએ તેરી જાનકે હલાક હો જાનેકા અંદેશા હૈ તો ઉસને રોતે હૂએ કે ઉસકી આંખોંસે આંસૂઓંકી લળી મોતિયોંકી તરહસે ઉસકે રુખસારોં પર પડ રહી થીં, ચંદ શે'ર પળ્હે જિસકા તરજુમા યહ હૈ કે, "કૌન શખ્સ ડરા સકતા હૈ મુઝકો જંગલકી સખ્તીસે, હાલાંકે ઉસ જંગલકો અપને મહબૂબકી તરફ ચલ કર કતઅ કર રહા હૂં ઔર ઉસ પર ઇમાન લા ચુકા હૂં. ઇશ્ક મુઝકો બેચેન કર રહા હૈ ઔર શૌક ઉભારે લિએ જાતા હૈ ઔર અલ્લાહકા ચાહનેવાલા કભી કિસી આદમીસે નહીં ડર સકતા. અગર મુઝે ભૂક લગેગી તો અલ્લાહકા ઝિક્ર મેરા પેટ ભરેગા ઔર અલ્લાહકી હમ્દકી વજહસે મૈં પ્યાસા નહીં હો સકતા ઔર અગર મૈં ઝઇફ હૂં તો ઉસકા ઇશ્ક મુઝે હિજાઝસે ખુરાસાન તક (યા'ની પૂરબસે પશ્ચિમ તક) લે જા સકતા હૈ. તૂ મેરે બચપનકી વજહસે મુઝે હકીર સમઝતા હૈ. અપની મલામતકો છોડ, જો હોના થા હો ચુકા. મૈંને પૂછા કે તુઝે ખુદાકી કસમ ! અપની સહીહ સહીહ ઉમર બતા, ક્યા હૈ ? કહને લગા કે તૂને બડી સખ્ત કસમ મુઝકો દે દી, જો મેરે નઝદીક બહુત હી બડી હૈ. મેરી ઉમર બારહ બરસકી હૈ. ફિર વહ કહને લગા કે ઇબ્રાહીમ ! તુઝે મેરી ઉમર પૂછનેકી ક્યા ઝરૂરત પેશ આઇ ? મૈંને બતા તો દી હૈ. મૈંને કહા કે તુઝે મેરી બાતોંને હયરતમેં ડાલ દિયા. કહને લગા કે અલ્લાહકા શુક્ર હૈ કે ઉસને બડી નેઅમતેં અતા ફરમાઇ ઔર અલ્લાહકા ફઝલ હૈ કે ઉસને અપને બહુતસે મુઅમિન બંદોંસે અફઝલ બનાયા.

ઇબ્રાહીમ (રહ.) કહતે હૈં કે મુઝે ઉસકી હુસ્ને સૂરત, હુસ્ને સીરત ઔર શીરીં કલામ પર બડા હી તઅજ્જુબ હુવા. મૈંને કહા કે સુબ્હાનલ્લાહ ! હક તઆલા શાનુહૂને કૈસી કૈસી સૂરતેં બનાઇ હૈં. ઉસને થોડી દેર નીચેકો સર ઝુકા લિયા. ફિર ઉપરકી તરફ મુંહ ઉઠા કર બહુત તિરછી કડવી નિગાહસે મુઝે દેખા ઔર ચંદ શે'ર પળ્હે જિનકા તરજુમા યહ હૈ : "અગર મેરી સઝા જહન્નમ હો તો મેરે લિએ હલાકત હૈ. ઉસ વક્ત મેરી રોનક ઔર ખૂબસૂરતી ક્યા બનાએગી ? ઉસ વક્ત મેરી સારી ખૂબિયોંકો અઝાબ ઐબદાર બના દેગા ઔર જહન્નમમેં તવીલ અરસા

તક રોના પડેગા ઔર જબ્બાર જલ્લ જલાલુહૂ યહ ફરમાએગા : ઓ બદતરીન ગુલામ ! તૂ મેરે નાફરમાનોંમેં હૈ. તૂને દુન્યામેં મેરા મુકાબલા કિયા, મેરી હુક્મ ઉદૂલી કી. ક્યા તૂ મેરે અહ્દો–પૈમાનકો (જો અઝલમેં હૂએ થે) ભૂલ ગયા થા યા મેરી (કિયામતકી) મુલાકાતકો ભૂલ ગયા થા. (અય ઈબ્રાહીમ !) તૂ ઈસ દિન દેખેગા કે ફરમાંબરદારોંકે મુંહ ચૌદવીં રાતકે ચાંદકી તરહ ચમક રહે હોંગે ઔર હક તઆલા શાનુહૂ અપને ઉપરસે અનવારકે પડદે હટા દેંગે, જિસકી વજહસે યહ ફરમાંબરદાર ઉસ પાક ઝાતકી ઝિયારતસે ઐસે મબહૂત હો જાએંગે કે ઉસકે મુકાબલેમેં હર નેઅમત ઔર હર રાહતકો ભૂલ જાએંગે ઔર હક તઆલા શાનુહૂ ઉન ફરમાંબરદારોંકો હયબત ઔર ખૂશનુદીકા લિબાસ પહનાએંગે ઔર ઉનકે ચેહરોંકો રોનક ઔર શાદાબી અતા હોગી.'' યહ અશઆર પઢ કર કહને લગા : અય ઈબ્રાહીમ ! મહજૂર વહ હૈ જો દોસ્તસે મુન્કતિઅ હો ગયા ઔર વિસાલ ઉસકો હાસિલ હૈ, જિસને અલ્લાહકી ઈતાઅતસે વાફિર હિસ્સા લિયા હો, લેકિન ઈબ્રાહીમ અપને રુફકાએ સફરસે બિછળ ગએ હો. મૈંને કહા : હા, મૈં ઐસા હી રહ ગયા. તુઝસે અલ્લાહકે વાસ્તે સવાલ કરતા હૂં કે તૂ મેરે લિએ દુઆ કરે કે મૈં અપને સાથિયોંસે જા મિલૂં. મેરે ઈસ કહને પર ઉસ લળકેને આસ્માનકી તરફ દેખા ઔર કુછ આહિસ્તા આહિસ્તા ઝુબાનસે કહા કે મુઝે ઉસકે હોંટ હરકત કરતે હૂએ માલૂમ હૂએ, ઈસ વકત મુઝે દફ્અતન્ નીંદકા ઝોકા સા આયા યા બેહોશી સી હૂઈ. ઈસસે જો મૈંને ઈફાકા પાયા તો કાફલાકે બીચમેં ઊંટ પર અપને આપકો પાયા ઔર મેરે ઊંટ પર જો મેરા સાથી થા વહ મુઝસે કહ રહા થા : ઈબ્રાહીમ ! હોશિયાર રહો. સંભલે રહો. ઐસા ન હો કે ઊંટ પરસે ગિર જાઓ ઔર ઉસ લડકેકા મુઝે કુછ પતા ન ચલા કે વહ આસ્માન પર ઊડ ગયા યા ઝમીનકે અંદર ઉતર ગયા. જબ હમ સારા રાસ્તા તય કરકે મક્કા મુકર્રમા પહુંચ ગએ ઔર મૈં હરમ શરીફમેં દાખિલ હુવા તો ક્યા દેખતા હૂં કે વહ લડકા કા'બા શરીફકા પડદા પકડે હૂએ રો રહા હૈ ઔર ચંદ શે'ર પઢ રહા હૈ જિનકા તરજૂમા યહ હૈ : ''મૈં કા'બાકા પડદા પકડ રહા હૂં ઔર બયતુલ્લાહકી ઝિયારત ભી કર રહા હૂં, લેકિન દિલમેં જો કુછ હૈ ઉસકો ઔર રાઝકી બાતકો તૂ ખૂબ જાનતા હૈ. મૈં બયતુલ્લાહકી તરફ પૈદલ ચલ કર આયા હૂં, કહીં સવાર નહીં હુવા. ઈસ લિએ કે મૈં બાવજૂદ અપની કમ–સિન ફરેફ્તા આશિક હૂં. મૈં બચપન હી સે તુઝ પર મરને લગા હૂં

જબ કે મૈં ઈશ્કકો જાનતા ભી ન થા ઔર અગર લોગ મલામત કરે કિસી બાત પર તો મૈં અભી ઈશ્કકા તિફ્લે મક્તબ હૂં. અય અલ્લાહ ! અગર મેરી મૌતકા વક્ત આ ગયા હો તો શાયદ મૈં તેરે વસ્લસે બહરયાબ હો સકૂં.'' ઈસકે બા'દ વહ બેઈખ્તિયાર સિજદેમેં ગિર ગયા ઔર મૈં દેખતા રહા. ઉસકે બા'દ મૈં ઉસકે પાસ ગયા ઔર ઉસકો હિલાયા તો વહ ઈન્તિકાલ કર ચૂકા થા. રદિયલ્લાહુ અન્હૂ વ અરદાહૂ. ઈબ્રાહીમ (રહ.) કહતે હૈં કે મુઝે ઈસકે ઈન્તિકાલકા બડા સખ્ત સદમા હુવા. મૈં વહાંસે ઉઠ કર અપની કિયામગાહ પર આયા ઔર ઉસકે કફન દેનેકે લિએ કપડા લિયા ઔર મદદકે લિએ એક-દો આદમી સાથ લિએ ઔર વહાં પહુંચા જહાં ઉસકો મુર્દા છોડકર આયા થા તો ઉસકી નઅશકા કહીં પતા ન ચલા. વહાં દૂસરે હાજિયોંસે દરયાફ્ત કિયા, મગર કિસીકો ભી પતા ન ચલા કે કિસીને ઉસકો દેખા હો તો મૈંને સમઝા કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને ઉસકો લોગોંકી આંખોંસે પોશીદહ ફરમા દિયા હૈ. મૈં વહાંસે અપની કિયામગાહ પર વાપસ આ ગયા ઔર મુઝે કુછ ગુનૂદગી સી આ ગઈ તો મૈંને ઉસકો ખ્વાબમેં દેખા કે વહ એક બહુત બડે મજમામેં હૈ ઔર પેશ પેશ હૈ ઔર ઉસ પર ઈસ કદર નૂર ચમક રહા હૈ ઔર ઐસે ઉમદા જોડે હૈં કે ઉનકી સિફત બયાનમેં નહીં આ સકતી. મૈંને ઉસસે પૂછા કે તૂ વહી લડકા હૈ ? કહને લગા કે, મૈં વહી હૂં. મૈંને પૂછા કે ક્યા તેરા ઈન્તિકાલ નહીં હુવા ? ઉસને કહા કે હાં, હો ગયા. મૈંને કહા કે મૈંને તો તુઝે તજહીઝો-તકફીનકે લિએ બહુત તલાશ કિયા, કહીં પતા ન ચલા. કહને લગા કે ઈબ્રાહીમ ! સુન, જિસને મુઝે મેરે શહરસે નિકાલા ઔર અપની મુહબ્બતમેં ફરેફ્તા કિયા ઔર અઝીઝો-અકારિબસે જુદા કિયા ઉસીને મુઝે કફન દિયા ઔર કિસી દૂસરેકા મુહતાજ નહીં બનને દિયા. મૈંને પૂછા કે હક તઆલા શાનુહૂને મરનેકે બા'દ તેરે સાથ ક્યા મુઆમલા કિયા ? ઉસને કહા કે અલ્લાહ જલ્લ જલાલુહૂને મુઝે અપને સામને ખડા કિયા ઔર ફરમાયા કે તૂ ક્યા ચાહતા હૈ ? મૈંને અર્ઝ કિયા કે ઈલાહા ! તૂ હી મકસૂદ હૈ ઔર તેરી હી મુઝે આરઝૂ હૈ. ફરમાયા કે બેશક, તૂ મેરા સચ્ચા બંદા હૈ ઔર જો તૂ માંગે ઈસકે લિએ કોઈ રુકાવટ નહીં હૈ. મૈંને અર્ઝ કિયા કે મૈં યહ ચાહતા હૂં કે મેરે ઝમાનેકે તમામ આદમિયોંમેં મેરી સિફારિશ કબૂલ ફરમા લે. ઈરશાદ હુવા કે ઉન સબકે બારેમેં તેરી સિફારિશ મકબૂલ હૈ. ઈબ્રાહીમ (રહ.) કહતે હૈં કે ઉસકે બા'દ ઈસ લડકેને ખ્વાબમેં મુઝસે રુખ્સતી મુસાફહા કિયા ઔર મૈં નીંદસે

બેદાર હો ગયા. મૈંને અપને હજકે જો અરકાન બાકી થે વહ પૂરે કિએ, લેકિન ઈસ લડકેકી યાદસે ઔર ઈસકે રંજસે મેરે દિલકો કરાર ન થા. મૈં હજસે ફારિગ હોકર વાપિસ હુવા, લેકિન રાસ્તામેં સારે કાફલાવાલે કહતે થે કે ઈબ્રાહીમ (રહ.) ! તેરે હાથકી મહકસે હર શખ્સ હયરાન હૈ કે કૈસી ખૂશ્બૂ આ રહી હૈ ઔર ઈસ વાકિઅહકે નકૂલ કરનેવાલે કહતે હૈં કે મરને તક ઈબ્રાહીમ (રહ.)કે હાથોંમેંસે વહ ખૂશ્બૂ આતી રહી.

કિસ્સા એક નવજવાનકા :

હઝરત ઈબ્રાહીમ ખવાસ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મૈં એક સાલ હજકે લિએ જા રહા થા. બહુતસે રફીક સાથ થે. ચલતે ચલતે એક મરતબા મુઝે તન્હાઈકા ગલબા હુવા ઔર યહ દિલમેં તકાઝા હુવા કે સબકા સાથ છોડ કર અકેલે ચલૂં. મૈંને ઈસ રાસ્તાકો છોડ કર જિસ પર સબ ચલ રહે થે, એક દૂસરા તન્હાઈકા રાસ્તા ઈખ્તિયાર કર લિયા ઔર મૈં તીન દિન ઔર તીન રાત બરાબર ચલતા રહા. ન તો મુઝે ઉનમેં ખાનેકા ખયાલ આયા, ન પીનેકા, ન કોઈ ઔર હાજત પેશ આઈ. તીન દિન–રાત ચલનેકે બા'દ મૈં એક ઐસે જંગલમેં પહુંચ ગયા જો બડા શાદાબ સરસબ્ઝ ઔર હર કિસમકે ફલ ઔર ફૂલ ઉસમેં લગે હૂએ જો બડે મહકદાર થે ઔર ઉસકે બીચમેં એક ચશ્મા હૈ. મુઝે યહ ખ્યાલ હુવા કે યહ તો જન્નત હૈ ઔર મૈં સખ્ત હેરતમેં પડ ગયા. મૈં ઈસી ફિક્રો–સોચમેં થા કે એક જમાઅત આતી નઝર આઈ, જિનકે ચેહરે તો આદમિયોં જૈસે થે ઔર ઉન પર મુરક્કઅ્ ચાદરેં ઔર ખુશ્નૂમા લૂંગિયાં થીં. ઉન લોગોંને આ કર મુઝકો ઘેર લિયા ઔર સલામ કિયા. મૈંને સલામકા જવાબ દિયા ઔર કહા કે તુમ કહાં, મૈં કહાં. ફિર મુઝે ખયાલ હુવા કે યહ જિન્નાતકી કૌમ હૈ. ઈતનેમેં ઉનમેંસે એકને કહા કે હમમેં એક મસ્અલામેં ઈખ્તિલાફ હો રહા હૈ ઔર હમ જિન્નાતમેંસે હૈં, જિન્હોંને બયઅતુલ ઉકબાકી રાતમેં હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે અલ્લાહકા પાક કલામ સુના થા. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે પઢનેકી આવાઝમેં હમેં દુન્યાકે સારે કામોંસે છૂડા દિયા ઔર યહ જગહ અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને હમારે લિએ મુઝય્યન ફરમા દી. મૈંને પૂછા કે ઈસ જગહસે વહ જગહ કિતની દૂર હૈ, જહાં મૈંને અપને સફરકે સાથિયોંકો છોડા હૈ. મેરે ઈસ સવાલ પર એક શખ્સને ઉનમેંસે તબસ્સુમ કરતે હૂએ કહા કે અબુલ ઈસ્હાક ! અલ્લાહ જલ્લ

શાનુહૂકે ભી અજીબ ભેદ હૈં. ઈસ જગહ તુમ્હારી કૌમકા કભી કોઈ શખ્સ બ-જુઝ એક આદમીકે નહીં આયા. એક જવાન તુમ્હારી જિન્સસે આયા થા, ઉસકા યહાં ઈન્તિકાલ હો ગયા થા ઔર યહ દેખ, ઉસકી કબર હૈ. ઉસકી કબર મૈંને દેખી કે ઈસ પાનીકે તાલાબકે કિનારહ થી. ઉસકે ગિર્દ છોટા સા બાગીચા થા, જિસમેં ઐસે ફૂલ લગ રહે થે કે મૈંને ઉસ જૈસે કભી નહીં દેખે થે. ફિર વહ જિન્ન કહને લગા કે ઈસ જગહકે ઔર ઉસકે દરમિયાન ઈતને ઈતને મહીનોંકા યા ઈતને ઈતને બરસોંકા રાસ્તા હૈ. ઈબ્રાહીમ (રહ.)ને કહા કે અછૂછા, ઈસ જવાનકા હાલ મુઝે બતાઓ. ઉનમેંસે એકને સુનાયા કે હમ લોગ ઈસ ચશ્માકે કિનારહ બૈઠે હૂએ ઈશ્કકે બારેમેં બહસ કર રહે થે કે ઈતનેમેં એક જવાન આયા ઔર ઉસને આકર સલામ કિયા. હમને સલામકા જવાબ દિયા ઔર હમને પૂછા કે નવજવાન, કહાંસે આએ હો. ઉસને કહા કે શહર નીશાપૂરસે આયા હૂં. હમને પૂછા કે ઈસ શહરકો છોળે હૂએ કિતને દિન હૂએ ? ઉસને કહા કે સાત દિન હૂએ હૈં. હમને પૂછા કે શહરસે કિસ ઈરાદાસે ચલે થે ? ઈસ જવાનને કહા કે મૈંને અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકા પાક ઈરશાદ સુના હૈ : **વ અનીબૂ ઇલા રબ્બિકુમ વ અસ્લિમૂ લહૂ મિન કબ્લિ અંય્યઅ્તિયકુમુલ અઝાબુ સુમ્મ લા તુન્સરૂન.** (સૂ. ઝૂમર, રૂકૂઅ-૬)

તરજૂમા : "તુમ અપને રબકી તરફ રુજૂઅ કરો ઔર ઉસકી ફરમાંબરદારી કરો, કબ્લ ઉસકે કે તુમ પર અઝાબ હોને લગે. ફિર ઉસ વક્ત તુમ્હારી કિસી તરફસે ભી કોઈ મદદ ન કી જાએ." હમને ઉસ નવજવાનસે પૂછા કે ઈનાબત ક્યા હૈ ઔર અઝાબ ક્યા હૈ ? ઉસને બયાન કરના શુરૂઅ કિયા ઔર જબ અઝાબ બયાન કરના શુરૂઅ કિયા તો એક ચીખ મારી ઔર મર ગયા. હમ લોગોંને ઉસકો ઈસ કબરમેં દફન કર દિયા. ઈબ્રાહીમ (રહ.) કહતે હૈં કે મુઝે ઈસ કિસ્સાસે બડી હયરત હૂઈ. ઉસકે બા'દ મૈં ઈસ જવાનકી કબરકે નઝદીક ગયા તો ઉસકે સિરહાને નરગિસકે ફૂલોંકા એક બહુત બડા ગુલદસ્તા રખ્ખા થા ઔર ઉસકી કબ્ર પર યહ લફ્ઝ લિખ્ખે હૂએ થે : હાઝા કબ્રુહબીબિલ્લાહિ કતીલિલ્ ગયૂરહ– "યહ અલ્લાહકે દોસ્તકી કબર હૈ, જો ગયરતકા કત્લ કિયા હુવા હૈ" ઔર નરગિસકે એક પત્તે પર ઈનાબહકી તફસીર લિખ્ખી હૂઈ થી. મૈંને ઉસકો પળ્હા. ઈન જિન્નાતને મુઝસે ઈસકા મતલબ પૂછા. મૈંને ઉસકા

મતલબ બતાયા તો વહ બહુત ખુશ હૂએ ઔર મઝેમેં લૌટને લગે. જબ ઉસસે ઈન્હેં સુકૂન સા હુવા તો કહને લગે કે હમારા વહ મસ્અલા જિસ પર ઝઘડા થા, હલ હો ગયા. ઈબ્રાહીમ (રહ.) કહતે હૈં કે ફિર મુઝે કુછ ગુનૂદગી સી આઈ. ઈસકે બા'દ જો મેરી આંખ ખુલી તો મૈં મસ્જિદે આયશા (રદિ.)કે પાસ થા (જો તન્ઈમકે પાસ મક્કા મુકર્રમાકે કરીબ હૈ.) ઔર મેરે કપડોંમેં ફૂલોંકા એક ગુલદસ્તા થા, જો એક સાલ તક મેરે પાસ રહા. એક સાલ તક ઉસમેં કોઈ તગય્યુર ન હુવા. ઉસકે ચંદ અય્યામ બા'દ વહ ખૂદ બ ખૂદ ગુમ હો ગયા.

કિસ્સા એક ઔરતકા :

અબુલ હસન સિરાજ (રહ.) કહતે હૈં કે મૈં એક મરતબા હજકો ગયા. મૈં તવાફ કર રહા થા, મેરી નિગાહ એક ઐસી હસીન ઔરત પર પડી જિસકે ચેહરેકા હુસ્ન ચમક રહા થા. મૈંને કહા વલ્લાહ, ઐસી હસીન ઔરત મૈંને આજ તક નહીં દેખી. યહ ઉસકે ચેહરેકી સારી રૌનક ઈસ વજહસે હૈ કે ઉસકો કભી કોઈ રંજો-ગમ નહીં પહુંચા. ઉસને મેરી યહ બાત સુન લીં. કહને લગીં : તુમને યહ ક્યા કહા. વલ્લાહ, મૈં ગમોંમેં જકડી હૂઈ હૂં ઔર મેરા દિલ ફિક્રોંસે ઔર આફતોંસે ઝખ્મી હૈ ઔર કોઈ ભી મેરે ગમોંમેં મેરા શરીક નહીં રહા. મૈંને પૂછા કે ક્યા હુવા ? કહને લગીં કે મેરે ખાવિન્દને કુર્બાનીકી એક બકરી ઝબહ કી. મેરે દો છોટે બચ્ચે ખેલ રહે થે ઔર એક બચ્ચા દૂધ પીતા મેરી ગોદમેં થા. મૈં ગોશ્ત પકાનેકે લિએ ઉઠીં તો ઉન દોનોં લડકોંમેંસે એકને દૂસરેસે કહા કે મૈં તુઝે બતાઉં કે અબ્બાને બકરી કિસ તરહ ઝબહ કી. ઉસને કહા કે બતા, તો ઉસને છોટે ભાઈકો લિટાકર બકરીકી તરહ ઝબહ કર દિયા. ફિર વહ ઉસકો ઝબહ કરકે ડરકે મારે ભાગ ગયા ઔર પહાડ પર ચઢ ગયા. વહાં એક ભેળયેને ઉસકો ખા લિયા. બાપ ઉસકી તલાશમેં નિકલા ઔર ઢૂંઢતે ઢૂંઢતે પ્યાસકી શિદ્દતસે મર ગયા. મૈં દૂધ પીતે બચ્ચેકો બિઠા કર દરવાઝા તક ગઈ કે શાયદ ખાવિન્દકા કુછ પતા કિસીસે મિલે તો વહ બચ્ચા ઘિસટતા હુવા હાંડીકે પાસ પહુંચ ગયા જો ચુલ્હે પર રખ્ખી હૂઈ જોશસે પક રહી થીં. ઉસકો જો ઈસને હિલાયા વહ પકતી પકતી ઉસ પર ગિર ગઈ, જિસસે ઉસ બચ્ચેકા સારે બદનકા ગોશ્ત જલ કર હડ્ડિયોંસે અલગ હો ગયા. મેરી એક બળી લડકી થીં, જો અપને ખાવિન્દકે ઘર થીં, ઉસકો જબ ઈસ સારે કિસ્સાકી ખબર પહુંચી તો

વહ ખબર સુન કર ઝમીન પર ગિર ગઈ. ઈસીમેં ઉસકી ભી મૌત મુકદ્દર થી, વહ ભી મર ગઈ. મુકદ્દરને ઈન સબકે દરમિયાનસે મુઝે અકેલીકો છોડ દિયા. મૈંને કહા : ઈન મુસીબતોં પર તુઝે કિસ તરહ સબર આયા ? વહ કહને લગીં કે જો શખ્સ સબર ઔર બેસબ્રીમેં અલગ અલગ ગૌર કરેગા વહ ઉનકે દરમિયાન બહુત બૌને બઈદ પાએગા. સબરકા અંજામ મહમૂદ હૈ ઔર બેસબ્રી પર કોઈ અજર નહીં મિલતા. ફિર ઉસને તીન શે'ર પઢ્હે ઔર ચલ દીં જિનકા તરજૂમા યહ હૈ કે મૈંને સબર કિયા ઈસ લિએ કે સબર બેહતરીન એઅતિમાદકી ચીઝ હૈ ઔર અગર બેસબ્રીસે મુઝે કોઈ ફાયદા પહુંચ સકતા તો કરતી. મૈંને ઐસી મુસીબતોં પર સબર કિયા. અગર વહ મુસીબતેં સખ્ત પહાડોં પર પડતીં તો વહ પહાડ ભી ટુકડે ટુકડે હો જાતે. મૈંને અપને આંસૂઓં પર કુદરત પાઈ. પસ, ઉનકો નિકલનેસે રોક દિયા. અબ વહ આંસૂ અંદર હી અંદર મેરે દિલ પર ગિર રહે હૈં.

કિસ્સા રાશિદ બિન સુલયમાનકા :

હઝરત દહ્હાક બિન મુઝાહિમ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મૈં જુમ્આકી શબમેં કૂફામેં જામિઅ મસ્જિદકે ઈરાદાસે નિકલા. ચાંદની રાત થી. મસ્જિદકે સહનમેં એક જવાનકો મૈંને દેખા કે સિજદામેં પડા હુવા બે–તહાશા રો રહા હૈ. મૈંને ખયાલ કિયા કે યહ કોઈ વલી હૈ. મૈં ઉસકે કરીબ ગયા તાકે ઉસકી બાત સુનૂં તો વહ યહ કહ રહા થા :

તરજૂમા : "અય ઈઝઝતવાલે ! તેરે હી ઉપર મુઝકો ભરોસા હૈ. ખુશહાલ હૈ વહ જિસકા તૂ મકસૂદ હૈ. ખુશહાલ હૈ વહ જો સારી રાત ખૌફ ઔર ડરમેં ગુઝાર દે ઔર ઈઝઝતવાલે હી સે અપની મુસીબતકા ઈઝહાર કરે ઔર ઉસકો ઉસસે બઢ્હ કર કોઈ ઈલ્લત ઔર કોઈ મર્ઝ ન હો કે ઉસકો અપને મૌલાસે ઈશ્ક રહે. જબ વહ અંધેરી રાતમેં તને તન્હા આજિઝી કરનેવાલા હો તો અલ્લાહકી તરફસે ઉસકી પુકારકા જવાબ હો ઔર લબ્બૈક હો." બાર બાર કહ રહા થા ઔર રો રહા થા. ઉસકે બેઈખ્તિયાર રોનેસે મુઝે ભી ઉસ પર તર્સ ખા કર રોના આ ગયા. ફિર ઉસને ઐસી કલામ કી જિસસે મૈં યહ સમઝા કે ઉસકો કોઈ ખાસ નૂર નઝર આયા ઔર ઉસને કિસીકો યહ દો શે'ર પઢ્હતે હુએ સુના જિનકા તરજૂમા

યહ હૈ : "મેરે બંદે, મૈં મવજૂદ હૂં, તૂ મેરી હિફાઝતમેં હૈ ઔર જો કુછ તૂ કહ રહા હૈ, હમ ઉસકો સૂન રહે હૈં. તેરી આવાઝકે મેરે ફરિશ્તે મુશ્તાક હૈં ઔર તેરે સારે ગુનાહ હમને મુઆફ કર દીએ." હઝરત દહ્હાક (રહ.) કહતે હૈં કે ફિર મૈંને ઉસકો સલામ કિયા, ઉસને જવાબ દિયા. મૈંને કહા કે હક તઆલા શાનુહૂ તુમ્હારી ઈસ રાતમેં બરકત અતા ફરમાએ ઔર તુમ પર રહમ કરે, તુમ કૌન હો.

કહને લગે : "મૈં રાશિદ બિન સુલયમાન હૂં." મૈંને નામસે ઉનકો પહેચાન લિયા, ક્યૂંકે મૈં પેહલેસે ઉનકે હાલાત સુનતા રહતા થા ઔર ઉનસે મિલનેકા મુશ્તાક થા, મગર ઉસ પર કાદિર ન હો સકા થા. આજ અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને ઐસા સહલ કર દિયા. મૈંને ખિદમતમેં રહનેકી દરખાસ્ત કી તો ફરમાયા કે યહ બહુત દુશ્વાર હૈ. ભલા, જો શખ્સ રબ્બુલ આલમીનસે મુનાજાતકી લઝ્ઝત પાતા હો વહ મખ્લૂકસે કબ ઉન્સ રખ સકતા હૈ. કહને લગે કે વલ્લાહ, અગર હમારે ઝમાનાકે આદમિયોં પર પેહલે મશાઈખમેંસે કિસીકા ગુઝર હો તો વહ કહ દેગા કે યહ લોગ તો આખિરતકે દિન પર ઈમાન ભી નહીં રખતે. યહ કહ કર રાશિદ (રહ.) મેરી નઝરસે ગાઈબ હો ગએ. અલ્લાહ જાને વહ આસ્માન પર ચળ્હ ગએ યા ઝમીનમેં ઉતર ગએ. મુઝે ઉનકી જુદાઈસે રંજ હુવા ઔર મૈંને અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કી કે મરનેસે પહલે પહલે ઉનસે ફિર મુલાકાત નસીબ હો જાએ. ઈત્તિફાકસે મૈં એક મરતબા હજકો ગયા તો કા'બા શરીફકી દીવારકે સાયા તલે ઉનકો બૈઠે દેખા ઔર એક મજમા ઉનકે પાસ થા જો સૂરએ અન્આમ ઉનકો સુના રહા થા. જબ ઉન્હોંને મુઝે દેખા તો તબસ્સુમ ફરમાયા કે યહ ઉલમાઅ્કી મહરબાની હૈ ઔર વહ અવલિયાઅ્કી તવાઝુઅ થી. ફિર ઉઠે ઔર મુઝસે મુસાફહા ઔર મુઆનકહ કિયા ઔર ફરમાયા કે તુમને અલ્લાહસે દુઆ કી થી કે મરનેસે પેહલે મુઝસે મુલાકાત હો જાએ ? મૈંને અર્ઝ કિયા કે જી હાં, દુઆ કી થી. ફરમાયા : અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ અલા ઝાલિક. મૈંને અર્ઝ કિયા કે અલ્લાહ આપ પર રહમ કરે, ઈસ રાતકો જો કુછ આપને દેખા થા ઔર સુના થા વહ મુઝે બતા દીજિએ. ઉન્હોંને ઝોરસે એક ઐસી ચીખ મારી જિસસે મૈં યહ સમઝા કે ઉનકે દિલકા પડદા ફટ ગયા ઔર બેહોશ હોકર ગિર ગએ ઔર જો મજમા ઉનકે પાસ થા ઔર પળ્હ રહા થા વહ ચલા ગયા. જબ ઉનકો હોશ આયા તો ફરમાયા

કે મેરે ભાઈ ! ક્યા તુઝે યહ મઅલૂમ નહીં કે અલ્લાહકે ચાહનેવાલોંકે દિલોંમેં કિસ કદર ખોફ ઔર હયબત ઉસકે અસરારકે ખોલનેમેં હોતી હૈ. મૈંને પૂછા કે અચ્છા યહ કૌન લોગ થે, જો આપકે પાસ પઢ્હ રહે થે. ફરમાયા કે યહ જિન્નાતકી જમાઅત થી. કદીમ તઅલ્લુકાતકી બિના પર મૈં ઉનકા ઈહતિરામ કરતા હૂં. યહ હર સાલ મેરે સાથ હજ કિયા કરતે હૈં ઔર મુઝકો કુર્આન શરીફ સુનાયા કરતે હૈં. ફિર ઉન્હોંને મુઝકો રુખ્સત કિયા ઔર ફરમાયા કે હક તઆલા શાનુહૂ જન્નતમેં તુમકો મિલા દે, જહાં ન કોઈ જુદાઈ હોગી, ન મશક્કત, ન ગમ હોગા, ન કુલ્ફત. યહ કહ કર ફિર મુઝસે ગાઈબ હો ગએ. ઉસકે બા'દ મૈંને ઉનકો નહીં દેખા.

કિસ્સા એક લડકીકા :

મુહમ્મદ બિન હુસૈન બગદાદી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મૈં એક સાલ હજકો ગયા. મૈં ઈત્તિફાકસે મક્કાકે બાઝારસે ગુઝર રહા થા કે એક બુઢ્હા આદમી એક લડકીકા હાથ પકડે હૂએ થા. લડકીકા રંગ મુતગય્યર હો રહા થા. બદન બહુત લાગિર, લેકિન ઉસકે ચહરે પર એક નૂરાની ચમક થી. વહ બુઢ્હા પુકાર રહા થા કે કોઈ ઈસ લડકીકા ખરીદાર હૈ, કોઈ હૈ જો ઉસકો પસંદ કરે, કોઈ હૈ જો બીસ (૨૦) અશરફીસે ઉસકી કીમત ઝિયાદહ દે. ઈસ શર્ત પર કે મૈં ઉસકે હર ઐબસે બરી હૂં. મૈંને ઉસ શૈખકે કરીબ જાકર પૂછા કે ઈસ બાંદીકી કીમતકા હાલ તો મઅલૂમ હો ગયા, ઉસમેં ઐબ ક્યા હૈ ? વહ કહને લગા કે યહ લડકી પાગલ હૈ, હર વક્ત ગમઝદા રહતી હૈં, રાતભર નમાઝ પઢ્હતી હૈં, દિનભર રોઝા રખતી હૈં, ન ખાતી હૈં, ન પીતી હૈં, હર જગહ બિલકુલ તન્હાઈ પસંદ કરતી હૈં. જબ મૈંને ઉસકી બાત સૂની તો વહ લડકી મુઝે પસંદ આ ગઈ ઔર મૈંને ઉસકો ખરીદ લિયા ઔર અપની કિયામગાહ પર લે ગયા. મૈંને ઉસકો દેખા કે વહ ઝમીનકી તરફ સર ઝુકાએ બૈઠી હૈં. ફિર ઉસને સર ઉઠાયા ઔર કહને લગીં કે મેરે છોટે આકા ! આપકા વતન કહાં હૈ ? અલ્લાહ તઆલા આપ પર રહમ કરે. મૈંને કહા કે ઈરાક હૈ. કહને લગીં કે કૌન સા ઈરાક—બસરા યા કૂફા ? મૈંને કહા કે દોનોં નહીં. કહને લગીં કે તો ક્યા આપ બગદાદકે રહનેવાલે હૈં ? મૈંને કહા : હાં. કહને લગીં : વાહ વાહ, વહ તો આબિદોંકા શહર હૈ, ઝાહિદોંકા શહર હૈ. મુઝે તઅજ્જુબ હુવા કે યહ બાંદી એક કોઠરીસે દૂસરી કોઠરીમેં જાનેવાલી ઉસકો આબિદોં—ઝાહિદોંકી ક્યા

ખબર ? મૈંને ઉસસે દિલ્લગીકે તૌર પર પૂછા કે તૂ ઉનમેંસે કિન કિન આબિદોંકો જાનતી હૈં ? કહને લગીં : માલિક બિન દીનાર (રહ.)કો, બિશ્ર હાફી (રહ.)કો, સાલિહ મુરય (રહ.)કો, અબૂ હાતિમ સજસ્તાની (રહ.)કો, મઅરૂફ કર્ખી (રહ.)કો, મુહમ્મદ બિન હુસૈન બગદાદી (રહ.)કો, રાબિઅહ અદવિય્યહ (રહ.)કો, શઅવાનહ (રહ.)કો, મયમૂનહ (રહ.)કો.

મૈંને ઉસસે પૂછા કે તુઝે ઈન સબકા હાલ કિસ તરહ માલૂમ હુવા ? કહને લગીં કે અય જવાન ! મૈં ઉનકો કૈસે ન જાનૂં. ખુદાકી કસમ ! યહ લોગ દિલોંકે તબીબ હૈં. યહ વહ લોગ હૈં જો આશિકકો મા'શૂકકા રાસ્તા બતાતે હૈં. ફિર ઉસને ચાર શે'ર પઢે જિનકા તરજુમા યહ હૈ : "યહ વહ લોગ હૈં જિનકે ફિક્ર અલ્લાહકે સાથ વાબસ્તા હો ગએ. પસ, ઉનકે લિએ કોઈ ફિક્ર હી કિસી ઔરકા નહીં રહા. ઉન લોગોંકા મકસદ સિર્ફ ઉનકા મવલા ઔર ઉનકા સરદાર હૈ. ક્યા હી બેહતરીન મકસદ હૈ, જો સિર્ફ એક બેનિયાઝ ઝાતકે વાસ્તે હૈં. ન તો દુન્યા ઉનસે ઉલઝતી હૈં ઔર ન ખાનોંકી ઉમ્દગી, ન દુન્યાકી લઝ્ઝતેં, ન અવલાદ, ન ઉનસે અછ્છા લિબાસ ઝઘડતા હૈ. ન માલકી રોઝ-અફઝૂં ઝિયાદતી, ન તઅદાદકી કષરત." ઉસકે બા'દ મૈંને કહા કે અય લડકી ! મૈં મુહમ્મદ બિન હુસૈન હી હૂં. કહને લગીં કે મૈંને અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કી થી કે તુમસે મેરી કહીં મુલાકાત હો જાએ. તુમ્હારી વહ દિલકશ આવાઝ ક્યા હૂઈ, જિસસે તુમ મુરીદીનકે દિલોંકો ઝિંદા કિયા કરતે થે ઔર સુનનેવાલોંકી આંખેં ઉસસે ભર જાયા કરતી થીં. મૈંને કહા કે બહાલ મવજૂદ હૈ. કહને લગીં કે ખુદાકી કસમ ! મુઝે કુર્આને પાક કુછ સુના દો. મૈંને બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ પઢી તો ઉસને બહુત ઝોરસે એક ચીખ મારી ઔર બેહોશ હો ગઈ. મૈંને ઉસ પર પાની છિળકા, જિસસે ઉસકો ઈફાકા હુવા તો કહને લગીં, જિસકે નામકા યહ અસર હૈ, અગર મૈં ઉસકો પહેચાન લૂં ઔર જન્નતમેં ઉનકો દેખ લૂંગી તો ક્યા હાલ હોગા ? ફિર કહને લગીં કે અછૂછા પઢિએ. અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ આપ પર રહમ કરે. મૈંને યહ આયત પઢી : અમ્ હસિબલ્લઝીનજ્ તરહુસ્સય્યિઆતિ અન્નજ્અ-લહુમ કલ્લઝી-ન આમનૂ વઅમિલુસ્સાલિહાતિ સવાઅમ્ મહ્યાહુમ વ-મ-માતુહુમ સા-અ મા યહ્કુમૂન." (સૂ. જાષિયહ, રુકૂઅ-૨) "જો લોગ બુરે કામ કરતે હૈં ક્યા વહ

યહ ગુમાન કરતે હૈં કે હમ ઉનકો ઉન લોગોંકે બરાબર કર દેંગે જો ઈમાન લાએ ઔર અચ્છે અમલ કિએ કે ઉન સબકા જીના–મરના એક જૈસા હો જાએ. (જો ઐસા ગુમાન કરતે હૈં) બહુત બુરી તજવીઝ કર રહે હૈં." યહ આયત સુનકર વહ કહને લગીં કે અલ્લાહકા શુક્ર હૈ કે હમને કભી કિસીકી ન પરસ્તિશ કી, ન કિસી સનમકો બોસા દિયા ઔર કુછ પઢિયે, અલ્લાહ આપ પર રહમ કરે. મૈંને પઢા : **ઈન્ના અઅ્તદ્ના લિઝ્ઝાલિમી–ન નારન્ અહા–ત બિહિમ સુરાદિકુહા વઇંય યસ્તગીષૂ યુગાષૂ બિમા ઇન્ કલ્મુહ્લિ યશ્વિલ વુજૂહ, બિઅ્સશ્શરાબ. વસાઅત્ મુર્તફ–કા.** (સૂ. કહફ, રુકૂઅ–૪) "બેશક, હમને ઝાલિમોંકે લિએ આગ તૈયાર કર રખ્ખી હૈ જિસકી કનાતેં ઉનકો ચારોં તરફસે ઘેરે હોંગી ઔર અગર વહ લોગ ફરયાદ કરેંગે તો ઐસે પાનીસે ઉનકી ફરયાદ–રસી કી જાએગી જો તેલકે તલછટકી તરહ (બદ હયઅત) હોગા (ઔર ઐસા સખ્ત ગરમ) મુંહોંકો પુકારેગા. ક્યા હી બુરા પાની હોગા ઔર (જહન્નમ) ક્યા હી બુરા ઠિકાના હોગા. વહ કહને લગીં કે તુમને અપને દિલ પર નાઉમ્મીદી લાઝિમ કર દી. અપને દિલકો ઉમ્મીદ ઔર ખૌફકે દરમિયાન મુઅત્તર કરો. કુછ ઔર પઢો. અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ આપ પર રહમ કરે. તો મૈંને પઢા : **વુજૂહુંય યવ્મઇઝિમ્ મુસ્ફિરતુન દાહિકતુમ મુસ્તબ્શિરહ.** (સૂ. અબસ) બહુતસે ચેહરે ઈસ દિન ખંડાં વ શાદાં હોંગે ઔર યહ પઢા : **વુજૂહુંય્ યવ્મઇઝિન્ નાદિરતુન્ ઇલા રબ્બિહા નાદિરહ.** (સૂ. કિયામહ, રુકૂઅ–૧) "બહુતસે ચેહરે ઉસ દિન બા–રોનક હોંગે ઔર અપને રબકી તરફ દેખતે હોંગે." ઉસ પર વહ કહને લગીં કે હાય, મુઝે ઈસ દિન ઉસકી મુલાકાતકા કિતના ઈશ્તિયાક હોગા, જિસ દિન વહ અપને દોસ્તોંકે લિએ તજલ્લી ફરમાએગા. કુછ ઔર પઢિએ. અલ્લાહ તઆલા આપ પર રહમ કરે. મૈંને યહ આયત પઢી : **યતૂફુ અલયહિમ્ વિલ્દાનુમ્ મુખલ્લદૂ–ન. બિઅકવાબિંવ્ વ અબારિ–ક વ કઅ્સિમ મિમ્ મઈનિન્ લા યુસદ્દઉ–ન અન્હા વલા યુન્ઝિફૂન.** (સૂ. વાકિઅહ, રુકૂઅ–૧) ચંદ આયતેં લિઅસ્હાબિલ યમીન તક યા'ની સૂરએ વાકિઅહકે પહલે રુકૂઅકે ખત્મ તક પઢી. જિનકા તરજુમા યહ હૈ કે ઉન (આ'લા દરજાવાલોં)કે પાસ ઐસે લડકે જો હમેશા લડકે હી રહેંગે, યહ ચીઝેં લેકર હમેશા આતે–જાતે રહેંગે. આબખૂરે ઔર આફતાબેં ઔર ઐસે ગ્લાસ જો બહેતી હૂઈ શરાબસે ભરે ગએ હોંગે કે ન ઉસ શરાબસે ઉનકો સરકા દર્દ હોગા (યા'ની ચક્કર આએગા), ન અક્લમેં ફુતૂર આએગા

ઔર ઐસે મેવે લેકર આએંગે જિનકો યહ લોગ પસંદ કરેં ઔર પરિન્દોંકા ગોશ્ત જો ઉનકો મરગૂબ હો ઔર ઉનકે લિએ ખૂબસૂરત બડી બડી આંખોંવાલી હૂરેં હોંગી જૈસા કે (હિફાઝતસે) પોશીદા રખ્ખા હુવા મોતિ. યહ સબ કુછ બદલા હૈ ઉન આ'માલકા જો વહ (દુન્યામેં) કિયા કરતે થે. (યહ લોગ જન્નતમેં) ન બકબક સુનેંગે, ન કોઈ ઔર બેહૂદા બાત. બસ, સલામ હી સલામકી આવાઝ (હર તરફસે) આએગી ઔર (નંબર દો કે હઝરાત) જો દાહનેવાલે હૈં (યા'ની ઉનકે આ'માલનામે દાહને હાથમેં મિલે હૈં) વહ દાહનેવાલે ભી કૈસે અચ્છે આદમી હૈં. વહ ઉન બાગોંમેં રહેંગે, જહાં બગૈર કાંટોંકી બેરિયાં હોંગી ઔર તહ–બ–તહ કેલે લગે હૂએ હોંગે ઔર બહુત લંબા સાયા હોગા ઔર બહેતા હુવા પાની હોગા ઔર બહુત કષરતસે મેવે હોંગે જો ન ખત્મ હોંગે ઔર ન ઉનમેં કિસી કિસમકી રોકટોક હોગી. (જિતના જિસકા દિલ ચાહે ખાએ) ઔર ઊંચે ઊંચે ફર્શ હોંગે ઔર ઉનકે લિએ ભી ઔરતેં (હોગી જિનકો) હમને ખાસ તૌરસે બનાયા યા'ની ઐસા બનાયા કે વહ (હમેશા હમેશા) કુંવારિયાં હી રહેંગી. (યા'ની સોહબતકે બા'દ ફિર કુંવારી બન જાએંગી) ઔર (નાઝો–અંદાઝકે લિહાઝસે) મહબૂબા હોંગી ઔર (જન્નતવાલોંકી) હમઉમર હોંગી ઔર યહ સબ ચીઝેં દાહનેવાલોંકે લિએ હૈં." (તરજુમા ખત્મ હુવા) ફિર વહ લડકી મુઝસે કહને લગીં કે મેરા ખ્યાલ હૈ કે તુમને ભી હૂરોંસે મંગની કી હે, કુછ ઉનકે મહરોંકે વાસ્તે ભી ખર્ચ કિયા હે ? મૈંને પૂછા કે મુઝે બતા દે કે ઉનકા મહર ક્યા હોગા ? મૈં તો ફકીર આદમી હૂં. કહને લગીં કે રાતકો તહજ્જુદ પઢના, દિનકો રોઝા રખના ઔર ફુકરાઅ્ વ મસાકીંનસે મુહબ્બત રખના. ઉસકે બા'દ ઈસ બાંદીને છે શે'ર પઢે જિનકા તરજુમા યહ હૈ : "અય વહ શખ્સ જો હૂરોંસે ઉનકે પડદામેં મંગની કરતા હૈ ઔર ઉનકે આલી મરતબાકે બાવજૂદ ઉનકા તાલિબ હૈ, કોશિશકે સાથ ખડા હો જા. સુસ્તી હરગિઝ ન કર, નફ્સસે મુજાહદા કર, ઉસકો સબ્રકા આદી બના, રાતકો તહજ્જુદ પઢા કર, દિનકો રોઝા રખ્ખા કર. યહ ઉનકા મહર હૈ. અગર તેરી દોનોં આંખે ઉનકો ઈસ હાલમેં દેખ લે જબ કે વહ તેરી તરફ મુતવજ્જેહ હો રહી હોં ઔર ઉનકે સીનોં પર અનારોંકી તરહસે ઉનકે પિસ્તાન ઉભર રહે હોં ઔર વહ અપની હમઉમર લડકિયોંકે સાથ ચલ રહી હો ઔર ઉનકે સીનોં પર ચમકતે હૂએ હાર પડે હૂએ હોં તો ઉસ વક્ત તેરી નિગાહમેં યહ દુન્યાકી જિતની ઝૈબો–ઝીનત હૈ સારી હી સુબુક

બન જાએ." યહ અશઆર પઢ્હ કર ઉસકો બેહોશી તારી હો ગઈ. મૈંને ફિર ઉસકે ચેહરે પર પાની વગયરહ છિળકા તો ઉસકો ઈફાકા હુવા તો ઉસને કહા : અય અલ્લાહ ! તૂ મુઝે અઝાબસે બચાઈઓ. બેશક, મૈં અપને ગુનાહોંકા જો મુઝસે સાદિર હૂએ ઈકરાર કરનેવાલી હૂં. તૂને કિતની કષરતસે મેરી ખતાઓંકી લગ્ઝિશેં મુઆફ ફરમાઈ હૈં. તૂ બડે ફઝલવાલા હૈ, બડે ઈહસાનવાલા હૈ. લોગ મુઝે અચ્છા ગુમાન કરતે હૈં, લેકિન અગર તૂ મેરી ખતાએં માફ ન કર દે તો મૈં બદતરીન હૂં. મેરે લિએ કોઈ તદબીર નહીં. ઈસકે સિવા કે તેરી બખ્શિશકી ઉમ્મીદ હૈ ઔર તેરે સાથ મુઝે હુસ્ને ઝન હૈ (કે તૂ ઝરૂર કરમ કરેગા).

યહ અશઆર પઢ્હ કર ઉસ બાંદીકો ફિર ગશી હો ગઈ. મૈં જો ઉસકે કરીબ પહુંચા તો વહ મર ચૂકી થીં. મુઝે ઉસકે ઈન્તિકાલકા બેહદ સદમા હુવા. મૈં ઉઠકર બાઝાર ગયા કે ઉસકી તજહીઝો–તકફીનકા સામાન ખરીદ કર લાઉં. જબ મૈં બાઝારસે લૌટા તો વહ કફની–કફનાઈ, ખૂશ્બૂ લગી હૂઈ મુઅત્તર નઅશ રખ્ખી હૂઈ થીં. દો સબ્ઝ કપડોંમેં ઉસકા કફન થા, જો જન્નતકા લિબાસ થા. કફનમેં દો સતરેં નૂરસે લિખ્ખી હૂઈ થીં. પહેલી સતર પર લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લા–હ મુહમ્મદુર્રસૂલુલ્લાહ લિખ્ખા હુવા થા. દૂસરી પર યહ આયત અલા ઈન્ન અવલિયા અલ્લાહિ લા ખવ્ફુન અલયહિમ વલા હુમ યહ્ઝનૂન. "ખબરદાર રહો કે અલ્લાહકે વલીયોંકો ન તો ખૌફ હોતા હૈ, ન ગમગીન હોતે હૈં." મૈં ઔર મેરે સાથી ઉસકે જનાઝેકો ઉઠાકર લે ગએ. જનાઝાકી નમાઝ પઢ્હ કર દફના દિયા ઔર ઉસકી કબર પર સૂરએ યાસીન શરીફ પઢ્હ કર અપને હુજરામેં ચલા આયા. મેરી આંખોંસે આંસૂ બેહ રહે થે. દિલ ઉસકે ફિરાકમેં ગમગીન થા. વાપસ આકર મૈંને દો રકઅત નમાઝ પઢ્હી ઔર સો ગયા. ખ્વાબમેં દેખા કે વહ લડકી જન્નતમેં ફિર રહી હૈ. નિહાયત મહકતે હૂએ ઝઅફરાનકે બાગીચેમેં હૈં. રેશમકે ઔર ઈસ્તબરકકે જોડે પહન રહી હૈં. ઉસકે સર પર એક મોતિયોંસે જડા હુવા તાજ હૈ ઔર પાઉંમેં સુર્ખ યાકૂતકે જૂતે હૈં. મુશ્ક વ અંબરકી ખૂશ્બૂ ઉસસે મહક રહી હૈં. ઉસકા ચેહરા શમ્સો–કમરસે ઝિયાદહ રોશન હૈ. મૈંને કહા કે અય લડકી ! જરા ઠેહરો તો, યહ તો બતાઓ કે યહ મરતબા કિસ અમલકી બદૌલત તુઝે મિલા. કહને લગીં કે ફુકરાઅ્ ઔર મસાકિનકી મુહબ્બતસે ઔર ઈસ્તિગફારકી કષરતસે ઔર

મુસલમાનોંકે રાસ્તેમેંસે તકલીફ દેનેવાલી ચીઝોંકે હટા દેનેસે. ફિર ઉસને તીન શે'ર પઢે જિનકા તરજૂમા યહ હૈ : મુબારક હૈ વહ શખ્સ જિસકી આંખે રાતોંકો જાગતી હો ઔર અપને માલિકકે ઇશ્કકી બેચેનીમેં રાત ગુઝાર દે ઔર કિસી દિન અપની કોતાહિયોં પર નૌહા કર લિયા કરે ઔર અપની ખતાઓં પર રો લિયા કરે ઔર શબકો અકેલા ખડા હો. અલ્લાહકે અઝાબકે ખૌફસે અખ્તર શુમારી (બેચેનીસે રાતકો જાગના) કરતા હો. ઉસ હાલકી હક તઆલા શાનુહૂકી નિગાહ હિફાઝત કર રહી હો.

કિસ્સા એક નવજવાન ઇસાઈકા :

હઝરત શૈખ ઇબ્રાહીમ ખવાસ (રહ.)કા મા'મૂલ થા કે જબ કહીં સફરકો તશરીફ લે જાતે તો ન કિસીસે તઝકિરહ કરતે, ન કિસીકો ખબર હોતી. એક લોટા હાથમેં લિયા ઔર ચલ દીએ. હામિદ અસ્વદ (રહ.) કહતે હૈં કે એક મરતબા મૈં ભી મસ્જિદમેં હાઝિરે ખિદમત થા. આપ હસ્બે મા'મૂલ લોટા લેકર ચલ દીએ. મૈં ભી પીછે પીછે હો લિયા. જબ હમ કાદસિયહમેં પહુંચે તો આપને દરયાફ્ત ફરમાયા કે હામિદ, કહાંકા ઇરાદા હૈ ? મૈંને અર્ઝ કિયા કે મૈં તો હમરકાબીકે લિએ ચલ પડા. ફરમાયા કે મેરા ઇરાદા તો મક્કા મુકર્રમહ જાનેકા હૈ. મૈંને અર્ઝ કિયા કે મૈં ભી ઇન્શાઅલ્લાહ વહીં ચલૂંગા. જબ હમકો ચલતે ચલતે તીન દિન હો ગએ તો એક નવજવાન હમારે સાથ ઓર ભી હો લિયા ઔર એક દિન-રાત વહ હમારે સાથ ચલતા રહા, લેકિન ઉસને એક ભી નમાઝ ન પઢી. મૈંને શૈખસે અર્ઝ કિયા કે યહ તીસરા આદમી જો હમારે સાથ મિલ ગયા હૈ, નમાઝ નહીં પઢતા. શૈખને ઉસસે પૂછા કે તૂ નમાઝ ક્યૂં નહીં પઢતા ? ઉસને કહા કે મેરે ઝિમ્મે નમાઝ નહીં હૈ. આપને ફરમાયા કે ક્યૂં, ક્યા તૂ મુસલમાન નહીં હૈ ? ઉસને કહા કે નહીં, મૈં તો નસરાની હૂં, લેકિન મૈં નસરાનિયતમેં ભી તવક્કુલ પર ગુઝર કરતા હૂં. મેરે નફ્સને યહ દા'વા કિયા થા કે વહ તવક્કુલમેં પુખ્તા હો ગયા. મૈંને ઉસકો ઝુટલાયા ઔર ઉસ જંગલ બયાંબાંમેં જહાં મઅબૂદકે સિવા કોઇ ભી નહીં હૈ, લા ડાલા. તાકે ઉસકે દા'વાકા ઇમ્તિહાન કરૂં. શૈખ ઉસકી યહ બાત સુન કર ચલ દીએ ઔર મુઝસે ફરમાયા કે ઉસસે તઅર્રુઝ ન કરો, તુમ્હારે સાથ પડા ચલતા રહે. વહ હમારે સાથ ચલતા રહા, યહાં તક કે હમ બ વતને મર્વ પર પહુંચે. વહાં શૈખને અપને મૈલે કપડે બદનસે ઉતારે ઔર ઉનકો ધોયા.

ફિર ઉસ લડકેસે પૂછા કે તુમ્હારા ક્યા નામ હૈ ? ઉસને કહા કે અબ્દુલ મસીહ. શૈખને ફરમાયા : અબ્દુલ મસીહ, યહ મક્કાકી દહલીઝ હૈ યા'ની હરમ આ ગયા ઔર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને મુશ્રિકોંકા દાખિલા ઉસમેં મમનૂઅ કરાર દિયા હૈ. ચુનાન્ચે ઇરશાદ હૈ : ઇન્નમલ મુશ્રિકૂન ન–જસુન ફલા યક્રબુલ્ મસ્જિદલ્ હરામ. "મુશ્રિકીન નાપાક હૈં. વહ મસ્જિદે હરામકે કરીબ ભી ન હોં" ઔર અપને નફ્સકા જો તૂ ઇમ્તિહાન કરના ચાહતા થા વહ તુઝ પર ઝાહિર હી હો ગયા. પસ, ઐસા ન હો કે તૂ મક્કામેં દાખિલ હો જાએ. અગર હમ તુઝે વહાં દેખેંગે તો એ'તિરાઝ કરેંગે. હામિદ (રહ.) કહતે હૈં કે હમ ઉસકો વહીં છોડકર આગે બઢ ગએ. મક્કા મુકર્રમા પહુંચે. ઉસકે બા'દ જબ હમ ફરાગત પર પહુંચે તો ક્યા દેખતે હૈં કે વહ લડકા ઇહરામ બાંધે હૂએ લોગોંકે મુંહ દેખતા હુવા હમારે પાસ પહુંચ ગયા ઔર શૈખકે ઉપર ગિર પડા. શૈખને પૂછા કે અબ્દુલ મસીહ, ક્યા ગુઝરી, ક્યા હુવા ? કહને લગા કે ઐસા ન કહો, અબ મૈં અબ્દુલ મસીહ નહીં હૂં, બલ્કે ઉસકા ગુલામ હૂં જિસકે હઝરત મસીહ (અલૈ.) ભી ગુલામ થે. હઝરત ઇબ્રાહીમ (રહ.)ને પૂછા કે અપની સરગુઝશ્ત તો સુનાઓ. કહને લગે કે જબ તુમ મુઝે વહાં છોળકર ચલે આએ તો મૈં ઇસી જગહ બૈઠ ગયા ઔર જબ મુસલમાનોંકા એક ઔર કાફલા આયા તો મૈં ભી મુસલમાનોંકી તરહ ઇહરામ બાંધકર અપને આપકો મુસલમાન ઝાહિર કરકે ઉનકે સાથ હો લિયા. જબ મક્કા મુકર્રમા પહુંચકર બયતુલ્લાહ પર મેરી નઝર પડી તો ઇસ્લામકે અલાવા જિતને મઝહબ થે વહ સબ એકદમ મેરી નિગાહસે ગિર ગએ. મૈંને ગુસલ કિયા, મુસલમાન હુવા ઔર ઇહરામ બાંધા ઔર આજ સુબ્હસે તુમકો ઢૂંઢતા ફિરતા હૂં. ઉસકે બા'દસે હમ ઔર વહ સાથ હી રહે, યહાં તક કે સૂફિયાએ્ હી કી જમાઅતમેં ઉસકા ઇન્તિકાલ હુવા. (રૌઝ)

કિસ્સા હઝરત ઇમામ હુસૈન (રદિ.)કી આલમેંસે એક બચ્ચેકા :

હઝરત બહલોલ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મૈં એક મરતબા બસરાકી એક સડક પર જા રહા થા. રાસ્તેમેં ચંદ લડકે અખરોટ ઔર બાદામસે ખેલ રહે થે ઔર એક લડકા ઉનકે કરીબ ખડા રો રહા થા. મુઝે યહ ખ્યાલ હુવા કે ઇસ લડકેકે પાસ બાદામ ઔર અખરોટ નહીં હૈં, ઇનકી વજહસે

રો રહા હૈ. મૈંને ઉસસે કહા કે બેટા ! તુઝે મૈં અખરોટ ઔર બાદામ ખરીદ દૂંગા, તૂ ભી ઉનસે ખેલના. ઉસને મેરી તરફ નિગાહ ઉઠા કર કહા કે અરે બેવકૂફ ! ક્યા હમ ખેલકે વાસ્તે પૈદા હૂએ હૈં ? મૈંને પૂછા કે ફિર કિસ કામકે વાસ્તે પૈદા હૂએ હો ? કહને લગા કે ઈલ્મ હાસિલ કરનેકે વાસ્તે ઔર ઈબાદત કરનેકે વાસ્તે. મૈંને કહા કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ તેરી ઉમરમેં બરકત કરે, તૂને યહ બાત કહાંસે માલૂમ કી ? કહને લગા કે હક તઆલા શાનુહૂકા ઈરશાદ હૈ : **અ-ફ હસિબ્તુમ અન્ન-મા ખલક્નાકુમ અબ-સા.** (સૂ. મુઅમિનૂન, રુકૂઅ-૬) "ક્યા તુમ્હારા યહ ગુમાન હૈ કે હમને તુમકો યૂં હી બેકાર પૈદા કિયા હૈ ઔર યહ કે તુમ હમારે પાસ લૌટાએ નહીં જાઓગે ? મૈંને કહા કે બેટા ! તૂ તો બડા હકીમ માલૂમ હોતા હૈ, મુઝે કુછ નસીહત કર. ઉસને ચાર શે'ર પઢે જિનકા તરજુમા યહ હૈ કે મૈં દેખ રહા હૂં કે દુન્યા હર વક્ત ચલ ચલાઉમેં હૈં (આજ યહ ગયા, કલ વહ ગયા). હર વક્ત ચલનેકે લિએ દામન ઉઠાએ કદમ ઔર પિંડલી પર (દૌડનેકે લિએ તૈયાર રહતી હૈ.) પસ, ન તો દુન્યા કિસી ઝિંદગીકે લિએ બાકી રહતી હૈ, ન કોઈ ઝિંદા દુન્યાકે લિએ બાકી રહતા હૈ. ઐસા મા'લૂમ હોતા હૈ જૈસા કે મૌત ઔર હવાદિષ દો ઘોડે હૈં, જો તેઝીસે આદમીકી તરફ દોડે ચલે આ રહે હૈં. પસ ઓ બેવકૂફ ! જો દુન્યાકે સાથ ધોકામેં પડા હુવા હૈ ઝરા કર ઔર દુન્યાસે અપને લિએ કોઈ (આખિરતમેં કામ આનેવાલી) એ'તિમાદકી ચીઝેં લે લે."

યહ શે'ર પઢ કર ઉસ લડકેને આસ્માનકી તરફ મુંહ કિયા ઔર દોનોં હાથ ઉઠાએ ઔર આંસૂઓંકી લળી ઉસકે રુખ્સારોં પર જા રહી થી. કહ રહા થા :

"અય વહ પાક ઝાત કે ઉસીકી તરફ આજિઝી કી જાતી હૈ ઔર ઉસી પર એ'તિમાદ કિયા જાતા હૈ. અય વહ પાક ઝાત કે જબ ઉસસે કોઈ શખ્સ ઉમ્મીદ બાંધ લે તો વહ નામુરાદ નહીં હો સકતા. ઉસકી ઉમ્મીદ ઝરૂર પૂરી હોતી હૈ."

યહ શે'ર પઢ કર વહ બેહોશ હોકર ગિર ગયા. મૈંને જલ્દીસે ઉસકા સર ઉઠા કર અપની ગોદમેં રખ લિયા ઔર અપની આસ્તીનસે ઉસકે મુંહ પર જો મિટ્ટી વગયરહ લગ ગઈ થી, પૂંછને લગા. જબ ઉસકો હોશ આયા તો મૈંને કહા કે બેટા ! અભી સે તુમ્હેં ઈતના ખૌફ ક્યૂં હો ગયા ? અભી તો

તુમ બહુત બચ્ચે હો. અભી તુમ્હારે નામ–એ–આ'માલમેં કોઇ ગુનાહ ભી ન લિખ્ખા જાએગા. કહને લગા કે બહલોલ ! હટ જાઓ. મૈંને અપની વાલિદહકો હમેશા દેખા હૈ કે જબ વહ આગ જલાના શુરૂઅ કરતી હૈં તો પેહલે છોટી છોટી છપટિયાં (લકડિયાં) હી ચુલ્હેમેં રખતી હૈં. ઉસકે બા'દ બડી લકડિયાં રખતી હૈં. મુઝે યહ ડર હૈ કે કહીં જહન્નમકી આગમેં છોટી છોટી લકડિયોંકી જગહ મૈં ન રખ દિયા જાઉં. મૈંને કહા કે સાહિબઝાદે ! તુમ તો બડે હકીમ માલૂમ હોતે હો. મુઝે કોઇ મુખ્તસર સી નસીહત કરો. ઉસને ઉસ પર દો શે'ર પઢે જિનકા તરજુમા યહ હૈ કે, ''મૈં ગફલતમેં પડા રહા ઔર મૌતકો હાંકનેવાલા મેરે પીછે પીછે મૌતકો હાંકે ચલા આ રહા હૈ, અગર મૈં આજ ન ગયા તો કલ ઝરૂર જાઉંગા. મૈંને અપને બદનકો અચ્છે અચ્છે ઔર નરમ નરમ લિબાસસે આરાસ્તા કિયા, હાલાંકે મેરે બદનકે લિએ (કબરમેં જાકર) ગલને ઔર સડનેકે સિવા ચાર–એ–કાર નહીં. વહ મંઝર ગોયા ઇસ વક્ત મેરે સામને હૈ, જબ કે મૈં કબરમેં બોસીદહ પડા હુવા હૂંગા. મેરે ઉપર મિટ્ટીકા ઢેર હોગા ઔર નીચે કબરકા ઘડા હોગા ઔર મેરા હુસ્નો–જમાલ સારા કા સારા જાતા રહેગા ઔર બિલકુલ મિટ જાએગા. હત્તા કે મેરી હડ્ડિયોં પર ન ગોશ્ત રહેગા, ન ખાલ રહેગી. મૈં દેખ રહા હૂં કે ઉમર તો ખત્મ હોતી જા રહી હૈ ઔર આરઝૂએં હૈં કે પૂરી નહીં હો સકતી ઔર બડા તવીલ સફર સામને હૈ ઔર તોશા ઝરા ભી સાથ નહીં ઔર મૈંને ખુલ્લમ ખુલ્લા ગુનાહોંકે સાથ અપને નિગેહબાન ઔર મુહાફિઝકા મુકાબલા કિયા ઔર બડી બુરી હરકતેં કી હૈં જો અબ વાપસ ભી નહીં હો સકતીં (યા'ની જો ગુનાહ કર ચુકા હૂં વહ બે–કિયા નહીં હો સકતા) ઔર મૈંને લોગોંસે છુપાનેકે લિએ પડદે ડાલે કે મેરા એબ કિસી પર ઝાહિર ન હો, લેકિન મેરે જિતને મખ્ફી ગુનાહ હૈં વહ કલકો ઉસ માલિકકે સામને ઝાહિર હોંગે (ઉસકી પેશીમેં પેશ હોંગે). ઉસમેં શક નહીં કે મુઝે ઉસકા ખૌફ ઝરૂર થા, લેકિન મૈં ઉસકે ગાયતે હિલ્મ પર ભરોસા કરતા રહા (જિસકી વજહસે જુરઅત હોતી રહી), ઔર ઉસ પર એ'તિમાદ કરતા રહા કે વહ બડા ગફૂર હૈ, ઉસકે સિવા કૌન માફી દે સકતા હૈ. બેશક, તમામ તારીફેં ઉસી પાક ઝાતકે લિએ હૈં. અગર મૌતકે ઔર મરનેકે બા'દ ગલને ઔર સડનેકે સિવા કોઇ દૂસરી આફત ન ભી હોતી ઔર મેરે રબકી તરફસે જન્નતકા વા'દા ઔર દોઝખકી ધમકી ન ભી હોતી તબ ભી મરને ઔર સડને હી ને ઇસ બાત પર કાફી તમ્બીહ

મૌજૂદ થી કે લહ્વો–લઈબસે ઈહતિરાઝ કિયા જાતા, લેકિન ક્યા કરેં કે હમારી અકલ ઝાઈલ હો ગઈ. (કિસી બાતસે ભી ઈબ્રત હાસિલ નહીં હોતી. બસ, અબ ઉસકે સિવા કોઈ ચારહ નહીં કે) કાશ ! ગુનાહોંકા બખ્શનેવાલા મેરી મગફિરત કર દે. જબ કિસી ગુલામસે કોઈ લગઝિશ હોતી હૈ તો આકા હી ઉસકો માફ કરતા હૈ. બેશક, મૈં બદતરીન બંદા હું, જિસને અપને મવલાકે અહ્દમેં ખયાનત કી ઔર નાલાયક ગુલામ ઐસે હી હોતે હૈં કે ઉનકા કોઈ કૌલો–કરાર મુઅતબર નહીં હોતા. મેરે આકા ! જબ તેરી આગ મેરે બદનકો જલાએગી તો મેરા ક્યા હાલ બનેગા, જબ કે સખ્તસે સખ્ત પથ્થર ભી ઉસ આગકો બરદાશ્ત નહીં કર સકતે. મૈં મૌતકે વક્ત ભી તને તન્હા રહ જાઉંગા, કબરમેં ભી અકેલા હી જાઉંગા, કબરસે ભી અકેલા હી ઉઠુંગા (કિસી જગહ ભી કોઈ મેરા મુઈન વ મદદગાર ન હોગા). પસ, અય વહ પાક ઝાત જો ખૂદ અકેલી હૈં, વહ્દહૂ લા શરી–ક હૈં, ઐસે શખ્સ પર રહમ કર જો બિલકુલ તને તન્હા રહ ગયા.'' બહલોલ (રહ.) કહતે હૈં કે ઉસકે યહ અશ્આર સુન કર મુઝ પર ઐસા અસર હુવા કે મૈં ગશ ખાકર ગિર ગયા. બડી દેરકે બાદ જબ મુઝે હોશ આયા તો વહ લડકા જા ચૂકા થા. મૈંને ઉન બચ્ચોંસે દરયાફ્ત કિયા કે યહ બચ્ચા કૌન થા ? વહ કહને લગે કે તૂ ઉસકો નહીં જાનતા ? યહ હઝરત ઈમામ હુસૈન (રદિ.)કી અવલાદમેં હૈં. મૈંને કહા કે મુઝે ખૂદ હી હયરત હો રહી થી કે યહ ફલ કિસ દરખ્તકા હૈ. વાકિઈ યહ ફલ ઈસી દરખ્તકા હો સકતા થા. હક તઆલા શાનુહૂ હમેં ઈસ ખાનદાનકી બરકતોંસે મુન્તફિઅ ફરમાએ, આમીન !

કિસ્સા અલ્લાહકે આશિકકા :

અબૂ સઈદ મૂસિલી (રહ.) કહતે હૈં કે ફતહ બિન સઈદ (રહ.) ઈદુલ અદહાકી નમાઝ પઢ કર ઈદગાહસે દેરમેં વાપસ હૂએ. વાપસીમેં દેખા કે મકાનોંકે અંદરસે કુર્બાનીકે ગોશ્ત પકનેકા ધુવાં હર તરફસે નિકલ રહા હૈ તો રોને લગે ઔર કહને લગે કે લોગોંને કુર્બાનિયોંસે આપકા તકર્રુબ હાસિલ કિયા. મેરે મહબૂબ ! કાશ, મુઝે મા'લૂમ હો જાતા કે મૈં કુર્બાની કિસ ચીઝકી કરૂં ? યહ કેહકર બેહોશ હોકર ગિર ગએ. મૈંને પાની છિડકા. દેરમેં હોશ આયા. ફિર ઉઠ કર ચલે. જબ શહરકી ગલિયોંમેં પહુંચે તો ફિર આસ્માનકી તરફ મુંહ ઉઠાકર કહને લગે કે મેરે મહબૂબ !

તુઝે મેરે રંજો—ગમકા તવીલ હોના ભી મા'લૂમ હૈ ઔર મેરા યહ ગલી ગલી ફિરના ભી તુઝે મા'લૂમ હૈ, મેરે મહબૂબ ! તૂ મુઝે યહાં કબ તક કૈદ રખેગા. યહ કેહકર બેહોશ હોકર ગિર ગએ. મૈંને ફિર પાની છિળ્કા, ફિર ઈફાકા હો ગયા ઔર ચંદ રોઝ બા'દ ઈન્તિકાલ હો ગયા.

કિસ્સા એક ઝાલિમકા :

બુખારાકા એક હાકિમ બડા સખ્ત ઝાલિમ થા. એક દિન વહ અપની સવારી પર ચલા જા રહા થા. રાસ્તેમેં એક કુત્તા નઝર પડા, જિસકો ખારિશ હો રહી થી ઔર સર્દીને ઉસકો બહુત સતા રખ્ખા થા. ઉસ ઝાલિમકી ઉસ પર નિગાહ પડતે હી આંખોંમેં આંસૂ ભર આએ ઔર અપને એક નોકરસે કહા કે ઈસ કુત્તેકો મેરે ઘર લે જા. મેરે આને તક ઉસકા ખયાલ રખિઓ. યહ કેહ કર વહ અપને કામસે જહાં જા રહા થા, ચલા ગયા. જબ વાપસ આયા તો ઉસ કુત્તેકો મંગાયા ઔર ઘરકે એક કોનેમેં ઉસકો બંધવા દિયા. ઉસકે સામને ટુકડા ડાલા, પાની રખવાયા ઔર ઉસકે બદન પર તેલ મલવા કર એક કપડેકી ઝુલ્ફ ઉસકે ઉપર ડલવાઈ. ઉસકે કરીબ આગ રખવાઈ તાકે ઉસકી ગરમીસે ઉસ પરસે સર્દીકા અષર ઝાઈલ હો જાએ ઔર ઈસ કિસ્સાકો દો હી દિન ગુઝરે થે કે ઉસ ઝાલિમકા ઈન્તિકાલ હો ગયા. એક બુઝુર્ગને જો ઉસકે મઝાલિમ ઔર ઉસકી હાલતસે ખૂબ વાકિફ થે ઉસકો ખ્વાબમેં દેખા. ઉસસે પૂછા કે ક્યા ગુઝરી ? ઉસને કહા કે હક તઆલા શાનુહૂને મુઝે અપને સામને ખડા કિયા ઔર ફરમાયા કે તૂ કુત્તા થા (યા'ની કુત્તોં જૈસા કામ કરતા થા, ઈન્સાનોં જૈસે કામ નહીં કરતા થા) ઈસ લિએ હમને ભી એક કુત્તે હી કો તુઝકો દે દિયા (યા'ની ઉસ ખારિશી કુત્તેકે તુફૈલ તેરી બખ્શિશ કર દી) ઔર મેરે ઝિમ્મે જો હુકૂક થે ઉનકા ખૂદ અદા કરનેકા ઈરાદા ફરમા લિયા.[૧] હક તઆલા શાનુહૂકી ઝાત બડી કરીમ હૈ. વહ સારે કરીમોંકા માલિક હૈ. બાદશાહ હૈ, ઉસકે કરમ તક કોઈ કહાં તક પહુંચ સકતા હૈ. કિસી શખ્સકી કોઈ અદના સી ચીઝ ભી ઉસકો પસંદ આ જાએ તો ઉસ શખ્સકા બેડા પાર હૈ. આદમી ઉસકી ખુશ્નૂદીકી તલાશમેં રહે. ન માલૂમ કિસકી ક્યા બાત આકાકો પસંદ આ જાએ.

---

૧. મુસામરાત

બાઈસે ઈબ્રત કિસ્સા :

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે કારૂન હઝરત મૂસા (અલૈ.)કી બિરાદરીસે થા. ઉનકા ચચાઝાદ ભાઈ થા. (દુન્યવી) ઉલૂમમેં બહુત તરક્કી કી થી ઔર હઝરત મૂસા (અલૈ.) પર હસદ કરતા થા. હઝરત મૂસા (અલૈ.)ને ઉસસે ફરમાયા કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને મુઝે તુમસે ઝકાત વુસૂલ કરનેકા હુક્મ દિયા હૈ. ઉસને ઝકાત દેનેસે ઈન્કાર કર દિયા ઔર લોગોંસે કહને લગા કે મૂસા (અલૈ.) ઈસ નામસે તુમ્હારે માલોંકો ખાના ચાહતા હૈ. ઉસને નમાઝકા હુક્મ કિયા, તુમને બરદાશ્ત કિયા. ઉસને ઔર અહકામ જારી કિએ જિનકો તુમ બરદાશ્ત કરતે રહે. અબ વહ તુમ્હેં ઝકાતકા હુક્મ દેતા હૈ ઉસકો ભી બરદાશ્ત કરો. લોગોંને કહા કે યહ હમસે બરદાશ્ત નહીં હોતા, તુમ હી કોઈ તરકીબ બતાઓ. ઉસને કહા કે મૈંને યહ સોચા હૈ કે કિસી ફાહિશા ઔરતકો ઉસ પર રાઝી કિયા જાએ, જો હઝરત મૂસા (અલૈ.) પર ઈસકી તોહમત લગાએ કે વહ મુઝસે ઝિના કરના ચાહતે હૈં.

લોગોંને એક ફાહિશા ઔરતકો બહુત કુછ ઈન્આમકા વા'દા કરકે રાઝી કર લિયા કે વહ હઝરત મૂસા (અલૈ.) પર ઈલ્ઝામ લગાએ. ઉસકે રાઝી હોને પર કારૂન હઝરત મૂસા (અલૈ.)કે પાસ ગયા ઔર ઉનસે કહા કે અલ્લાહ તઆલાને જો અહકામ આપકો દીએ હૈં વહ બની ઈસ્રાઈલકો સબકો જમા કરકે સુના દીજિએ. હઝરત મૂસા (અલૈ.)ને ઉસકો પસંદ ફરમાયા ઔર સારે બની ઈસ્રાઈલકો જમા કિયા ઔર જબ સબ જમા હો ગએ તો હઝરત મૂસા (અલૈ.)ને અલ્લાહ તઆલાકે અહકામ બતાને શુરૂઅ કિએ કે મુઝે યહ અહકામ દીએ હૈં કે ઉસકી ઈબાદત કરૂં, કિસીકો ઉસકા શરીક ન કરૂં, સિલહ રહમી કરૂં ઔર દૂસરે અહકામ ગિનવાએ જિનમેં યહ ભી ફરમાયા કે અગર કોઈ બીવીવાલા ઝિના કરે તો ઉસકો સંગસાર કિયા જાએ. ઉસ પર લોગોંને કહા કે ઔર અગર આપ ખૂદ ઝિના કરે તો ? હઝરત મૂસા (અલૈ.)ને ફરમાયા કે અગર મૈં ઝિના કરૂં તો મુઝે ભી સંગસાર કિયા જાએ. લોગોંને કહા કે આપને ઝિના કિયા હૈ. હઝરત મૂસા (અલૈ.)ને (તઅજ્જુબસે) ફરમાયા કે મૈંને ? લોગોંને કહા કે જી હાં, આપને ! ઔર યહ કહ કર ઉસ ઔરતકો બુલા કર ઉસસે પૂછા કે તૂ હઝરત મૂસા (અલૈ.)કે મુતઅલ્લિક ક્યા કહતી હૈ ? હઝરત મૂસા (અલૈ.)ને

ભી ઉસકો કસમ દેકર ફરમાયા કે તૂ ક્યા કહતી હૈં ? ઈસ ઔરતને કહા કે જબ આપ કસમ દેતે હૈં તો બાત યહ હૈ કે ઈન લોગોંને મુઝસે ઈતને ઈતને ઈન્આમકા વા'દા કિયા હૈ કે મૈં આપ પર ઈલ્ઝામ લગાઉં. આપ ઈસ ઈલ્ઝામસે બિલ્કુલ બરી હૈં. યહ સુનકર હઝરત મૂસા (અલૈ.) રોતે હૂએ સિજદેમેં ગિર ગએ. અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકી તરફસે સિજદે હી મેં વહી આઈ કે રોનેકી ક્યા બાત હૈ ? તુમ્હેં ઈન લોગોંકો સઝા દેનેકે લિએ હમને ઝમીન પર તસલ્લુત દે દિયા. તુમ જો ચાહો ઉનકે મુતઅલ્લિક ઝમીનકો હુક્મ દો. હઝરત મૂસા (અલૈ.)ને સિજદાસે સર ઉઠાયા ઔર ઝમીનકો હુક્મ ફરમાયા કે ઉનકો નિગલ જા. ઉસને એડિયોં તક નિગલા થા કે વહ આજિઝીસે હઝરત મૂસા (અલૈ.)કો પુકારને લગે. હઝરત મૂસા (અલૈ.)ને ફિર હુક્મ ફરમાયા કે ઉનકો ધંસા દે. હત્તા કે વહ લોગ ગરદન તક ધંસ ગએ. ફિર બહુત ઝોરસે વહ હઝરત મૂસા (અલૈ.)કો પુકારતે રહે. હઝરત મૂસા (અલૈ.)ને ફિર ઝમીનકો યહી ફરમાયા કે ઉનકો લે લે, વહ સબકો નિગલ ગઈ. ઉસ પર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકી તરફસે હઝરત મૂસા (અલૈ.) પર વહી આઈ કે વહ તુમ્હેં પુકારતે રહે ઔર તુમસે આજિઝી કરતે રહે. મેરી ઈઝ્ઝતકી કસમ ! અગર વહ મુઝે પુકારતે ઔર મુઝસે દુઆ કરતે તો મૈં ઉનકી દુઆકો કબૂલ કર લેતા.

કિસ્સા હઝરત દાવૂદ (અલૈ.)કા :

રિવાયત હૈ કે અબૂ હુરયરહ (રદિ.)સે ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે હઝરત દાવૂદ (અલૈ.) નિહાયત શર્મો-હયાવાલે થે. જબ બાહર જાતે તો દરવાઝા બંદ કર દેતે થે. એક દિન દરવાઝા બંદ કરકે નિકલે. જબ વાપસ આએ ઔર દરવાઝા ખોલા તો દેખા કે ઘરકે અંદર એક શખ્સ ખડા હૈ. આપને પૂછા કે તૂ કૌન હૈ ? કહા કે મૈં વહ શખ્સ હૂં કે બાદશાહોંસે નહીં ડરતા ઔર દરબાન મુઝકો અંદર જાનેસે નહીં રોક સકતે. આપને ફરમાયા : "કસમ ખુદાકી, તુમ મલકુલ મૌત હો. મુબારક હો તુમ અલ્લાહ તઆલાકા હુક્મ લાએ હો." વહ કહ કર ઉસી જગહ ચાદર ઓઢ કર લેટ ગએ ઔર મલકુલ મૌતને આપકી રૂહ કબ્ઝ કી.

રિવાયત કિયા તબરાનીને હુસૈન (રદિ.)સે કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ

અલયહિ વ સલ્લમ)કે પાસ મરઝુલ મૌતમેં જિબ્રઈલ (અલૈ.) હાલ દરયાફ્ત કરનેકે લિએ નાઝિલ હૂએ ઔર પૂછા કે આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા મિજાઝ કૈસા હૈ ? ફરમાયા કે અય જિબ્રઈલ ! મર્ઝકી તકલીફ ઝિયાદહ હૈ. ઈસ દરમિયાનમેં મલકુલ મૌતને દરવાઝે પર આવાઝ દી ઔર અંદર આનેકી ઈજાઝત તલબ કી. જિબ્રઈલ (અલૈ.)ને કહા કે અય મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! યહ મલકુલ મૌત હૈ. આપકે પાસ આનેકી ઈજાઝત તલબ કરતે હૈં. ઈસસે પેહલે કિસીસે ઈજાઝત ન ચાહી ઔર આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે બા'દ ભી કિસીસે ઈજાઝત ન ચાહેંગે. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે અંદર આનેકી ઈજાઝત દો. જિબ્રઈલ (અલૈ.)ને ઈજાઝત દી. મલકુલ મૌત સામને આકર ખડે હૂએ ઔર કહા કે અલ્લાહ તઆલાને મુઝકો આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે પાસ ભેજા હૈ ઔર મુઝકો હુક્મ દિયા હૈ કે આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી તાબેદારી કરૂં. પસ, અગર આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ઈજાઝત દેં કે મૈં આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી રૂહ કબ્ઝ કરૂં તો કબ્ઝ કરૂંગા ઔર અગર ઈજાઝત ન દેં તો કબ્ઝ ન કરૂંગા. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે, "અય મલકુલ મૌત ! કયા તુમ ઐસા કર સકોગે ?" કહા કે હા, યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ). અલ્લાહને મુઝકો ઐસા હી હુક્મ દિયા હૈ. ફિર જિબ્રઈલ (અલૈ.)ને આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે કહા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! અલ્લાહ તઆલા આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી મુલાકાતકા મુશ્તાક હૈ. પસ, ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને, અય મલકુલ મૌત ! અલ્લાહકે હુક્મકી તા'મીલ કરો. મલકુલ મૌતને આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી રૂહ કબ્ઝ કી.

જહાં ભી જાઓ, મૌત આ કર રહેગી :

રિવાયત હૈ ખુષયમહ (રદિ.)સે કે મલકુલ મૌત એક બાર હઝરત સુલયમાન (અલૈ.)કી મજલિસમેં આએ ઔર એક શખ્સકી તરફ તઅજ્જુબસે કુછ દેર તક દેખતે રહે. જબ મલકુલ મૌત ચલે ગએ તો ઉસને

હઝરત સુલયમાન (અલૈ.)સે પૂછા : "યહ કૌન શખ્સ હૈ ?" આપને ફરમાયા કે મલકુલ મૌત. ઉસને કહા કે વહ મેરી તરફ ઇસ તરહ દેખતે થે કે ગોયા મેરી રૂહ કબ્ઝ કરનેકા ઇરાદા રખતે હૈં. આપને ફરમાયા : તૂ ક્યા ચાહતા હૈ ? ઉસને કહા કે મુઝે હિન્દુસ્તાનમેં પહુંચા દીજિએ. આપને હવાકો હુક્મ દિયા કે ઉસકો ઉઠાકર હિન્દુસ્તાનમેં રખ દે. હવાને ઉસકો હિન્દુસ્તાનમેં પહુંચા દિયા. ફિર મલકુલ મૌત હઝરત સુલયમાન (અલૈ.)કે પાસ આએ. આપને પૂછા : તુમ ક્યૂં ઉસ શખ્સકો ગૌરસે દેખતે થે ? કહા કે મુઝે તઅજ્જુબ ઉસ બાતસે થા કે અલ્લાહ તઆલાકા હુક્મ મેરે પાસ પહુંચા હૈ કે મૈં ઉસકી રૂહ હિન્દુસ્તાનમેં કબ્ઝ કરૂં ઔર યહ આપકે પાસ બૈઠા હૈ.

મલકુલ મૌત ઔર ઉનકે સાથવાલે ફરિશ્તોંકે બયાનમેં :

ફરમાયા અલ્લાહ તઆલાને **હત્તા ઇજા ઝા-અ અહદકુમુલ મવ્તુ તવફ્ફત્હુ રુસુલુના વહુમ લા યુફર્રિતૂન** (તરજુમા) "યહાં તક કે તુમમેંસે કિસીકી મૌત આ જાતી હૈ તો લે લેતે હૈં ઉસકો હમારે ફરિશ્તે ઔર યહ ઝિયાદતી નહીં કરતે." ઇબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)ને ઇસ આયતકી તફસીરમેં ફરમાયા હૈ કે ઉસસે મલકુલ મૌતકે મદદગાર ફરિશ્તે મુરાદ હૈં ઔર વહબ બિન મુનબ્બહ કહતે હૈં કે જો ફરિશ્તે ઇન્સાનકે પાસ આતે હૈં ઔર ઉસકી ઉમર લિખતે હૈં, વહી ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કરતે હૈં ઔર બા'દ કબ્ઝ કરનેકે મલકુલ મૌતકો દેતે હૈં ઔર મલકુલ મૌત ઉનકે સરદાર હૈં.

રિવાયત હૈ અબૂ હુરયરહ (રદિ.)સે કે જબ અલ્લાહ તઆલાને આદમ (અલૈ.)કે પૈદા કરનેકા ઇરાદા કિયા તો જો ફરિશ્તે અર્શ ઉઠાએ હૂએ હૈં ઉનમેંસે એક કો ઝમીનકી તરફ ભેજા કે કુછ મિટ્ટી લા દે. જબ મિટ્ટી લેનેકા ઇરાદા કિયા તો ઝમીનને કહા કે તુઝકો કસમ હૈ ઉસ ઝાતે પાકકી જિસને તુઝકો ભેજા હૈ કે મુઝસે મિટ્ટી ન લે કે કલકે રોઝ ઉસકો આગમેં જલના હોગા. ફરિશ્તેને યહ સુન કર મિટ્ટી ન લી. જબ પરવરદિગારકે પાસ ગયા તો પરવરદિગારને પૂછા : "તુમકો કિસને મેરા હુક્મ બજા લાનેસે બાઝ

રખ્ખા ? ફરિશ્તેને અર્ઝ કિયા કે ખુદાવંદા ! ઉસને તેરી કસમ દી, ઈસ લિએ મૈંને નહીં લિયા. ફિર અલ્લાહ તઆલાને દૂસરા ફરિશ્તા ઝમીનકી તરફ ભેજા. ઉસકો ભી ઝમીનને ઈસી તરહ કસમ દી, યહાં તક કે અલ્લાહ તઆલાને કુલ ફરિશ્તોંકો એક એક કરકે ભેજા ઔર મિટ્ટી લાનેસે સબ આજિઝ રહે. તબ અલ્લાહ તઆલાને મલકુલ મૌતકો ભેજા. મલકુલ મૌતને મિટ્ટી લેનેકા ઈરાદા કિયા તો ઝમીનને ઉસી તરહ કસમ દી. મલકુલ મૌતને કહા : જિસને મુઝકો ભેજા હૈ ઉસકા હુક્મ બજા લાના ઝરૂરી હૈ. ફિર ઝમીનકે હર હિસ્સે ભલે ઔર બુરેસે થોડી થોડી મિટ્ટી લેકર પરવરદિગારકે પાસ હાઝિર હૂએ ઔર જન્નતકે પાનીસે ખમીર કરકે આદમ (અલૈ.)કા બદન તૈયાર કિયા. જહરીને ભી ઐસી હી રિવાયત કી હૈ ઔર કહા, અવ્વલ ફરિશ્તા ઈસ્રાફીલ (અલૈ.) થે ઔર દૂસરે ફરિશ્તે મીકાઈલ (અલૈ.). ઔર ઈબ્ને મસઊદ ઔર બહુતસે સહાબાને કહા કે અવ્વલ ફરિશ્તા જિબ્રઈલ (અલૈ.), મીકાઈલ (અલૈ.) થે.

નહ્‌મદૂહુ વ નુસલ્લી અલા રસૂલિહિલ કરીમ.

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ.

તજહીઝુલ અમવાત

જિસમે નક્શ–એ–તફસીલે કફન ઔર મસાઈલે ઝરૂરિય્યહ હસ્બે ઝૈલ આઠ ફસ્લમેં મુન્કસિમ હે :

પેહલી ફસ્લ : જાન કન્દનીકે બયાનમેં.

દૂસરી ફસ્લ : ગુસ્લ દેનેકે બયાનમેં.

તીસરી ફસ્લ : કફન દેનેકે બયાનમેં.

ચોથી ફસ્લ : જનાઝહ લે જાનેકે બયાનમેં.

પાંચવીં ફસ્લ : નમાઝે જનાઝહકે બયાનમેં.

છટ્ઠી ફસ્લ : કબર ઔર દફનકે બયાનમેં.

સાતવીં ફસ્લ : ઝિયારતે કબ્રકે બયાનમેં.

આઠવીં ફસ્લ : મસાઈલે ઝરૂરિય્યહકે બયાનમેં.

અલ્લાહ તઆલા મુસલમાનોંકો ઉસસે નફા' બખ્શે ઔર નેક અમલકી તૌફીક દે.

પેહલી ફસ્લ :

જાન કન્દનીકે બયાનમેં : જબ કિસી પર મૌતકે આષાર ઝાહિર હોં યા'ની ઉસકે દોનોં કદમ ઢીલે હો જાએં"ઔર નાક કજ હો જાએ ઔર કનપટ્ટિયોંમેં ગળ્હે પડ જાએં ઔર ચહેરેકા ચમડા ખીંચ જાએ તો ચાહિએ કે ઉસકો કિબ્લા રુખ દાહની કરવટ લિટાએ ઔર મુસ્તહબ હૈ કે કલિમ–એ–

શહાદતકી તલકીન ઈસ તરહ કરેં કે નેક આદમી ઉસકે પાસ બુલંદ આવાઝસે કહે : અશ્હદુ અલ્લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહુ વહ્દહૂ લા શરી–ક લહૂ વ અશ્હદુ અન્ન મુહમ્મદન્ અબ્દુહૂ વ રસૂલુહ ઔર ઉસકો પઢનેકે લિએ ઈસરાર ન કરે, ઈસ વાસ્તે કે વહ અપની તકલીફમેં મુબ્તલા હૈ. અગર વહ એક બાર પઢ લે તો કાફી હૈ. ઉસકે બા'દ અગર વહ કોઈ બાત કરે તો ફિર ઈસી તરહ એક બાર તલકીન કર દે ઔર મુસ્તહબ હૈ કે ઈસકે પાસ બૈઠકર સૂરએ યાસીન પઢે ઔર અચ્છે આદમી મુત્તકી વ પરહેઝગાર વહાં પર આએં. જબ મર જાએ તો કપડેકી પટ્ટીસે ઉસકી દાઢી સરકે સાથ બાંધેં ઔર નરમીસે આંખે બંદ કર દેં ઔર બાંધતે વક્ત કહેં : બિસ્મિલ્લાહિ વઅલા મિલ્લતિ રસૂલિલ્લાહ. અલ્લાહુમ્મ યસ્સિર અલયહિ અમ્રહૂ વસહ્હિલ અલયહિ મા બઅ્દહૂ વઅસ્ઈદ્હૂ બિ લિકાઈ–ક વજ્અલ મા ખર–જ ઈલયહિ ખયરમ્ મિમ્મા ખરજ અન્હુ. ઔર ઉસકે હાથ–પૈર સીધે કર દેં ઔર મુસ્તહબ હૈ કે ઉસકે કપડે ઉતાર કર એક ચાદર ઓઢા દેં ઔર ચારપાઈ યા ચોકી પર રખ્ખેં, ઝમીન પર ન છોડેં. ફિર ઉસકે દોસ્ત–આશ્ના–મુહલ્લાવાલોંકો ખબર દેં તા કે ઉસકી નમાઝમેં શરીક હોં ઔર ઉસકે લિએ દુઆ કરેં ઔર મુસ્તહબ હૈ કે ઉસકે ઝિમ્મહ જો કુછ કર્ઝ હો ઉસકો અદા કર દેં ઔર તજહીઝો–તકફીનમેં જલદી કરેં. ગુસ્લ દેનેસે પેહલે ઉસકે પાસ કુર્આન શરીફ પઢના મના હૈ.

દૂસરી ફસ્લ :

ગુસ્લ દેનેકે બયાનમેં : મય્યિતકો ગુસલ દેના ફર્ઝે કિફાયા હૈ. જબ ગુસ્લ દેનેકા ઈરાદા કરે તો ગુસ્લકી ચૌકીકો ખૂશબૂકી ધૂની દેં યા'ની એક બાર યા તીન બાર યા પાંચ બાર ઉસકે ચારોં તરફ ધૂની ફેરેં ઔર ઉસ પર મુર્દાકો લિટાએં ઔર બેહતર યહ હૈ કે ચારોં તરફ પરદા કર લેં. ફિર કપડે ઉતારેં ઔર નાફસે ઝાનૂ તક છુપાએં ઔર એક કપડા હાથમેં લપેટેં ઔર આગે–પીછેસે ઉસકા સતર પાની ડાલ કર પાક કરેં ઔર વુઝૂ કરાએં, લેકિન મય્યિત અગર બચ્ચા હો તો વુઝૂકી હાજત નહીં. ઈસ વુઝૂકા તરીકા યહ હૈ કે પેહલે મુંહ ધોએં, ફિર દોનોં હાથ કહ્નિયોં સમેત ધોકર મસહ કરેં, ફિર દોનોં પાઉં ધોએં ઔર દાહને ઉઝ્વકો પેહલે ધોએં ઔર મુંહ ઔર નાકમેં પાની ન ડાલેં. બા'ઝ ઉલમાઅ્ને ફરમાયા હૈ કે કપડા તર કરકે ઉસકે મુંહમેં ફેરેં ઔર દાંત મલકર સાફ કરેં ઔર લબકી મેલ છુડાએં

ઔર નાકકો તર કપડેસે અંદરસે સાફ કરેં ઔર ગુસલકા પાની ગરમ કર લેં ઔર અગર હો સકે તો બૈરકી પત્તી મિલા કર પકાએં ઔર છાન લેં ઔર અગર સરમેં બડે બાલ હોં તો ખિતમી પાનીમેં ખૂબ મલકર છાન લેં. ઈસ પાનીસે સર ઔર દાઢ્હી ધોએં યા સાબૂનસે ધોએં. ફિર મય્યિતકો બાઈં કરવટ લિટાકર દાહને પેહલૂકો સરસે પાઉં તક ગુસ્લ દેં, ફિર દાહની કરવટ લિટાકર ગુસ્લ દેં, તાકે સબ જગહ પાની પહુંચ જાએ. ફિર પીઠકી તરફ સહારા દેકર બિઠાએં ઔર શિકમ ઉપરસે નીચેકી તરફ આહિસ્તા આહિસ્તા મલેં, અગર કુછ નજાસત નિકલે તો સાફ કરેં ઔર ગુસ્લ યા વુઝૂ ન દોહરાએં ઔર સર ઔર દાઢ્હીમેં કંગી ન કરેં, ન નાખુન તરાશેં, ન લબ ઔર બગલકે બાલ દૂર કરેં.

જો શખ્સ દરિયામેં ડૂબ કર મર ગયા ઉસકો ભી ગુસ્લ દેના વાજિબ હૈ. અગર ઈસ કદર ફૂલ ગયા હૈ કે ગુસ્લ નહીં દે સકતે તો ભી ઉસ પર પાની બહાના વાજિબ હૈ ઔર જો લડકા પૈદા હોકર મર ગયા ઉસકા ભી ગુસ્લ વાજિબ હૈ. ચાહિએ કે ઉસકા નામ રખ્ખે ઔર ગુસ્લ દેકર નમાઝ પઢ્હેં ઔર જો મુર્દા પૈદા હો યા કચ્ચા બચ્ચા પૈદા હુવા યા'ની ઉસકે આ'ઝા દુરુસ્ત નહીં હૂએ ઉસકો ભી ગુસ્લ દેં[1] ઔર કપડેમેં લપેટકર દફન કરેં. ઉસ પર નમાઝે જનાઝહ નહીં હૈં. જિસ મય્યિતકે મો'મિન યા કાફિર હોનેકા હાલ મા'લૂમ ન હો, પસ અગર ઈસ્લામકી અલામત ઈસમેં પાઈ જાએ યા દારુલ ઈસ્લામમેં હો તો ઉસકા હુકૂમ મુસલમાનકા હૈ ઔર જો શખ્સ સમંદરકે સફરમેં મર જાએ તો ગુસ્લ વ કફન વ નમાઝે જનાઝહકે બા'દ ઉસકો વઝની ચીઝસે બાંધકર સમંદરમેં ડાલ દેં. બેહતર હૈ કે ગુસ્લ દેનેવાલા ભી બાવુઝૂ હો ઔર અગર જનાબતવાલા યા હૈઝ વ નિફાસવાલી ઔરત યા કાફિર ગુસ્લ દે તો કરાહતકે સાથ જાઈઝ હૈ ઔર મુસ્તહબ હૈ કે મય્યિતકી કરાબતવાલા ગુસ્લ દે ઔર અગર ઉસકો ગુસ્લ દેનેકા તરીકા મા'લૂમ ન હો તો પરહેઝગાર આદમી ગુસ્લ દે ઔર ગુસ્લ દેનેવાલેકો ચાહિએ કે અછ્છી તરહ ગુસ્લ દે કે તમામ બદનમેં પાની પહુંચ જાએં ઔર અગર મય્યિતકી ખૂબી દેખે તો ઉસકો બયાન કરે ઔર અગર બુરાઈ દેખે મષલન્ બદબૂ યા ઉસકી સૂરતકી બે–રોનકી યા કિસી ઉઝ્વમેં બુરાઈ તો ઉસકો ઝાહિર ન કરેં. મર્દોંકો મર્દ ગુસલ દેં ઔર ઔરતોંકો ઔરત ઔર છોટે લડકે–લડકીકે ગુસ્લમેં ઈખ્તિયાર હૈ, ચાહે મર્દ દે, ચાહે ઔરત.

---

1. ઔર નામ રખ્ખેં. અગર લડકા–લડકીકા નિશાન ન મા'લૂમ હો તો ઉસકા નામ ઐસા રખ્ખેં, જો ઔરત–મર્દમેં મિલતા–જુલતા હો. જૈસે બિસ્મિલ્લાહ, રહમત, નેઅમત, હશ્મત વગૈરહ. કઝા કિસ્સિલાહ.

ઔર ઝરૂરતકે વક્ત ઔરત અપને શૌહરકો ગુસ્લ દે સકતી હૈં, લેકિન શૌહર અપની બીવીકો ગુસ્લ નહીં દે સકતા. અગર ઔરત મર ગઇ ઔર ગુસ્લ દેનેવાલી ઔરત નહીં હૈ તો અગર મર્દ મહરમ મવજૂદ હૈ તો અપને હાથસે તયમ્મુમ કરા દે ઔર અગર શૌહર હૈ તો હાથમેં કપડા લપેટ કર તયમ્મુમ કરાએ ઔર અગર અજનબી હૈ તો ભી કપડા લપેટકર તયમ્મુમ કરાએ ઔર હાથકે તયમ્મુમ કરાનેકે વક્ત નિગાહ નીચી રખ્ખે. બુઢ્ઢી ઔર જવાન ઔરતકા એક હુક્મ હૈ ઔર અગર મર્દ મર જાએ ઔર ગુસ્લ દેનેવાલા મર્દ નહીં હૈ તો ઔરત ઝી–રહમ મહરમ તયમ્મુમ કરાએ ઔર અગર યહ ન હો તો અજનબી ઔરત હાથમેં કપડા લપેટ કર તયમ્મુમ કરાએ. અગર લડકા મર ગયા ઔર બાપ કાફિર હૈ તો ઉસસે ગુસ્લ દિલાના મુનાસિબ નહીં. બેહતર યહ હૈ કે મુસલમાન ગુસ્લ દે. અગર કોઇ શખ્સ સફરમેં મર ગયા ઔર પાની નહીં મિલતા તો તયમ્મુમ કરાકે નમાઝે જનાઝહ પઢ્હે. ફિર અગર પાની મિલ જાએ તો ગુસ્લ દે કર દો બારહ નમાઝ પઢ્હે.

તીસરી ફસ્લ :

કફન દેનેકે બયાનમેં : મય્યિતકો કફન દેના ફર્ઝે કિફાયહ હૈ. મર્દકે લિએ મસ્નૂન કફન તીન કપડે હૈં : ઇઝાર, કુર્તા, લિફાફા ઔર સિર્ફ ઇઝાર, લિફાફા ભી કાફી હૈ ઔર મજબૂરીકે વક્ત જો મિલ જાએ ઉસીકા કફન દે. ઇઝાર, લિફાફા સરસે કદમ તક ઔર કુર્તા બગૈર આસ્તીન ઔર કલીકા ગરદનસે કલમ તક હો ઔર મુતઅખ્ખિરીન ફુકહાને મય્યિત આલિમકે વાસ્તે અમામહ બાંધના ભી બેહતર લિખ્ખા હૈ, મગર શિમ્લા મુંહકી તરફ રખ્ખે ઔર ઔરતકે લિએ મસ્નૂન પાંચ કપડેં હૈં : કુર્તા, ઇઝાર, ઓઢ્હની, લિફાફા, સીનાબંદ ઔર સિર્ફ ઇઝાર, લિફાફા ઔર ઓઢ્હની ભી કાફી હૈ. કુર્તા મૂંઢોંસે ટખ્નોં તક ઔર સીનાબંદ સીનાસે ઘૂંટનોં તક યા નાફ તક ઔર ઓઢ્હની દો હાથ લંબી, દો બાલિશ્ત ચોડી ઔર ઇઝાર વ લિફાફા સરસે પૈર તક હોના ચાહિએ. લાચારીકે વક્ત ઔરતકો દો કપડે ઔર મર્દકો એક કપડા ભી જાઇઝ હૈ ઔર બગૈર લાચારીકે મકરૂહ હૈ ઔર જો લડકે–લડકિયાં જવાન હોનેકે કરીબ હોં, ઉનકા હુકમ મર્દ ઔર ઔરતકા હૈ ઔર જો લડકા છોટા હો ઉસકે લિએ અદના દરજા એક કપડા ઔર છોટી લડકીકે વાસ્તે અદના દરજા દો કપડે હૈં.

મર્દોંકે લિએ ખાલિસ રેશમી કપડે ઔર કુસુમ–ઝઅફરાનકે રંગે હુએ કપડેકા કફન દેના મકરૂહ હૈ ઔર ઔરતકે લિએ જાઈઝ હૈ.

સબસે અચ્છા કફન સફેદ કપડેકા હૈ ઔર નયા–પુરાના યક સાં હૈ. જો મય્યિત માલદાર હો ઔર ઉસકે વર્ષહ કમ હોં ઉસકો કફન દેના મસ્નૂન અફઝલ હૈ ઔર જિસકે માલ કમ ઔર વર્ષહ ઝિયાદહ હોં ઉસકો કિફાયતી અફઝલ હૈ.

કફન પહનાનેકા તરીકા યહ હૈ કે કફનકો પેહલે એક બાર યા તીન બાર યા પાંચ બાર ખૂશબૂકી ધૂની દેં. ફિર મર્દકે લિએ પેહલે લિફાફા બિછાએં. ઉસકે ઉપર ઈઝાર. ફિર મય્યિતકો ઉસ પર લિટા કર કુરતા પહેનાએં ઔર સર ઔર દાળ્હી ઔર બદનમેં ખૂશબૂ લગાએં, મગર મર્દકે વાસ્તે ઝઅફરાનકી ખૂશબૂ ન લગાએં ઔર મય્યિતકી પેશાની, નાક ઔર દોનોં હાથ ઔર દોનોં ઝાનૂ ઔર દોનોં કદમ પર કાફૂર લગાએં. ઉસકે બા'દ ઈઝારકો પેહલે બાઈં તરફસે, ફિર દાહની તરફસે લપેટેં. ઈસી તરહ લિફાફા ભી લપેટેં ઔર ગિરહ દેં.

ઔરતકે લિએ પેહલે સીનાબંદ, ફિર લિફાફા બિછાએં. ઈસ પર ઈઝાર ફિર મય્યિતકો ઉસ પર રખ કર કુરતા પહેનાએં ઔર બાલકે દો હિસ્સે કરકે દોનોં તરફસે કુર્તેકે ઉપર કર દેં ઔર ઓળ્હની ઉસકે સર પર ઓળ્હા કર દોનોં કિનારોંસે દોનોં તરફકે બાલ છૂપાએં ઔર ઉસકે ઉપર ઈઝાર, ફિર લિફાફા, ફિર સીનાબંદ સીનાકે ઉપર બગલોંસે નિકાલ કર ઘૂટનોંકે નીચે તક લપેટેં. કફન પહેનાને ઔર ખૂશબૂ લગાનેમેં હજકે ઈહરામવાલે ઔર બે ઈહરામવાલે બરાબર હૈં. જિસકે પાસ માલ ન હો ઉસકા કફન ઉસ શખ્સકે ઝિમ્મહ પર હૈ જિસ પર ઉસકા નાન--નફકા વાજિબ હૈ ઔર ઔરતકા કફન શૌહરકે ઝિમ્મહ હૈ ઔર અગર શૌહર ગરીબ હૈ તો ભી ઉસકા કફન ઔરત પર વાજિબ નહીં, બલ્કે મહલ્લાવાલોં પર વાજિબ હૈ. અગર કોઈ મુસાફિર યા ગરીબ મર ગયા ઔર લોગોંસે ચંદા કરકે ઉસકા કફન ખરીદા ઔર જો કુછ રૂપિયા બચ ગયા પસ, અગર માલૂમ હો કે યહ ફુલાંકા રૂપિયા હૈ તો ઉસકો દે દેના ચાહિએ, વરના દૂસરે કિસી ગરીબકે કફનમેં લગાએં. અગર ઉસકા ભી મૌકા ન હો તો સદકા કર દેં.

★ નકશ-એ-તફસીલે કફન ★

નામે પારચા	તૂલ	અર્ઝ	અંદાઝન પયમાઇશ	કૈફિયત
૧ ઇઝાર	૨ ગઝ	૧ ગઝસે ૨ ગઝ	સરસે પાઉં તક	૧૪ યા ૧૫ યા ૧૬ ગિરહ અર્ઝકા કપડા હો તો દેઢ પાટમેં હોગા.
૨ લિફાફા	૨ ગઝ	,,	ઇઝારસે ૪ ગિરહ ઝાઇદ	,,
૩ કમીસ યા કફની	૨ ગઝસે ૨૦ ગઝ	૧ ગઝ	કંધેસે નિસ્ફ સાક તક	૧૪ ગિરહ યા ૧ ગઝ અર્ઝકી તૈયાર હોતી હૈ. ૨ બરાબર હિસ્સા કરકે ૧ ચાક ખોલ કર ગલેમેં ડાલતે હૈં.
૪ સીનાબંદ	૨ ગઝ	૧ ગઝ	ઝેરે બગલસે ઘૂટનોં તક	,,
૫ સરબંદ	૧ ગઝ	૧૨ ગિરહ	જહાં તક આ જાવે	સરકે બાલ ૨ હિસ્સા કરકે ઔર ઉસમેં લપેટ કર દાએં–બાએં જાનિબ સીનેકે રખ્ખે જાતે હૈં.

મુતઅલ્લિકાતે કફન : તેહબંદ–બદનકી મોટાઇસે તીન ગિરહ ઝાઇદ. બડે આદમિકે લિએ અગર તૂલ કાફી હૈ ઔર અર્ઝમેં નાફસે પિંડલી તક ચૌદહ ગિરહ અર્ઝ કાફી હૈ. યહ દો હોને ચાહિએં. દસ્તાનહ છે ગિરહ. તૂલ તીન ગિરહ અર્ઝ. બ–કદ્રે પંજ–એ–દસ્ત બના લેં. યહ ભી દો અદદ હોં. બાકી સામાન–ઘડે દો અદદ, લોટા એક અદદ, તખ્ત–એ–ગુસલ એક, લોબાન, રૂઇ, ગુલે ખૈરૂ, કાફૂર હસબે ઝરૂરત. તખ્તા યા લકડી બરાએ પટાઉ, કબર બ–કદ્રે પયમાઇશ.

ચોથી ફસ્લ :

જનાઝહ લે જાનેકે બયાનમેં : જનાઝહ લે જાનેકે વાસ્તે મસ્નૂન તરીકા યહ હૈ કે ચાર આદમી ચારોં પાયા પકડ કર લે ચલેં. ઈસ તરહ કે દસ દસ કદમ પર મૂંઢેં બદલેં ઔર ચારોં પાએ પર ઈસી તરહ કરેં. ઈસસે ભી અફઝલ તરીકા યહ હૈ કે સિરહાનેકા પાયા પેહલે અપને દાહને મૂંઢે પર રખ્ખેં. દસ કદમકે બા'દ ઈસકે પીછેવાલા પાયા ફિર દસ કદમકે બા'દ સિરહાનેકા દૂસરા પાયા અપને બાએં મૂંઢે પર રખ્ખેં, ફિર દસ કદમકે બા'દ ઉસકે પીછેવાલા પાયા મૂંઢેં પર રખ્ખેં. ઈસી તરહ હર શખ્સ રદો–બદલ કરતા જાએ ઔર જો બચ્ચા શીરખ્વાર હો યા ઉસસે કુછ બડા હો ઉસકી મય્યિત હાથ પર લે જાના જાઈઝ હૈ ઔર જનાઝા લેકર તેઝીસે ચલના ચાહિએ, લેકિન ન ઈસ કદર કે જનાઝા હિલને લગે ઔર જનાઝાકા સર આગે રહના ચાહિએ. જનાઝાકે સાથ ચલનેવાલે દાહને–બાએં ન ચલેં, બલ્કે પીછે પીછે ઈત્મીનાનસે ચલેં. આગે ચલના ભી જાઈઝ હૈ, લેકિન અગર જનાઝા દૂર નિકલ ગયા તો તેઝ ચલ સકતેં હૈં ઔર દૌડ ભી સકતે હૈં. પૈદલ ચલના અફઝલ હૈ ઔર સવારીસે ભી જાના જાઈઝ હૈ, મગર ઉસકો જનાઝાકે આગે જાના મકરૂહ હૈ. અગર જનાઝા અપને હમસાયાકા હૈ યા કરાબતદારકા યા કિસી નેક આદમીકા હૈ તો ઉસકે સાથ જાના નફલ નમાઝ પઢનેસે અફઝલ હૈ. જનાઝાકે સાથ જાનેવાલે ખામોશ રહેં. બાતચીત કરના યા દુઆ–તિલાવતે કુર્આન બુલંદ આવાઝસે કરતે હૂએ જાના મકરૂહ હૈ. જબ કબ્રસ્તાન પહુંચે તો જનાઝા રખનેસે પેહલે બૈઠના મકરૂહ હૈ ઔર અફઝલ યહ હૈ કે જબ તક મિટ્ટી દેકર કબર બરાબર ન હો તબ તક ન બૈઠે. મય્યિતકે મકાન પર યા જનાઝાકે સાથ નૌહા કરના, આવાઝસે રોના, મુસીબતકા બયાન કરના, કપડે ફાડના હરામ હૈ. યહ રસમ જાહિલિય્યતકી હૈ, ઈસસે બચના ચાહિએ. ચુપકે રોનેમેં ગુનાહ નહીં ઔર સબ્ર કરના હર હાલમેં અફઝલ હૈ ઔર ઔરતોંકો જનાઝાકે સાથ ન જાના ચાહિએ. અગર કોઈ ઔરત રોનેવાલી સાથ હો જાએ તો ઉસકો મના' કરેં. બેહતર હૈ કે અપને આદમી જનાઝા લે ચલેં ઔર ઉજરત દેકર ભી લે જાના જાઈઝ હૈ.

પાંચવીં ફસ્લ :

નમાઝે જનાઝાકે બયાનમેં : નમાઝે જનાઝા ફર્ઝે કિફાયહ હૈ.

અગર એક આદમી પઢ દે તો ભી ફર્ઝ અદા હો જાએગા, વરના સબકે સબ ગુનહગાર હોંગે. નમાઝે જનાઝાકે વાસ્તે શર્ત હે કે મય્યિતકો ગુસ્લ દિયા ગયા હો. અગર કિસીકો બગૈર ગુસ્લકે ઔર બગૈર નમાઝે જનાઝાકે દફન કિયા યા નમાઝે જનાઝા પઢ કર ગુસ્લ દિયા ઔર દફન કર દિયા યા બગૈર ગુસ્લકે નમાઝે જનાઝા પઢી ઔર દફન કિયા તો તીન દિનકે અંદર કબ્ર પર નમાઝે જનાઝા પઢી જાએગી ઔર જો શખ્સ મુસલમાન બાદશાહકે હુકમસે ફિર ગયા યા ડકેટી કરને લગા યા માં-બાપકો કત્લ કિયા ઉન સબ પર નમાઝે જનાઝા નહીં પઢી જાએગી ઔર જિસને દુશ્મન પર તલવાર ચલાઇ ઔર ધોકેસે અપની ગરદન પર પડી ઔર કત્લ હો ગયા યા કિસીને ખૂદકુશી કર લી યા કિસાસમેં યા સંગસાર કરકે મારા ગયા ઉન સબ પર નમાઝે જનાઝા પઢી જાએગી. નમાઝે જનાઝાકી ઇમામતકા મુસ્તહિક શહરકા ઇમામ હૈ. ઇસકે બા'દ મુહલ્લાકા ઇમામ, ફિર મય્યિતકા કરાબતદાર ઔર ઔરતોં ઔર નાબાલિગોંકો ઇમામતકા હક નહીં હૈ. અગર મય્યિતને વસિય્યત કી કે ફુલાં શખ્સ મેરી નમાઝ પઢાએ તો યહ વસિય્યત બાતિલ હૈ. અગર મય્યિતકા કોઇ રિશ્તેદાર વલી નહીં હૈ તો અગર મય્યિત ઔરત હે તો ઉસકા શૌહર વલી હોગા, વરના અહલે મુહલ્લા જો ઉસકે હમસાયા હૈં. જિસ પર એક બાર નમાઝ હો ચુકી ઉસકા ફર્ઝ અદા હો ગયા. અબ દો બારહ ઉસ પર નમાઝ નહીં હૈ. અગર મગરિબકે વક્ત જનાઝા આયા તો ફર્ઝ અદા કરકે નમાઝે જનાઝા પઢે. ઉસકે બા'દ સુન્નત. જો શર્તે પંજ વક્ત નમાઝકી હૈં વહી નમાઝે જનાઝાકી ભી હૈં ઔર જિન ચીઝોંસે વક્તી નમાઝ ફાસિદ હોતી હૈ, ઉસીસે નમાઝે જનાઝા ભી ફાસિદ હોતી હૈ. નિય્યત નમાઝે જનાઝાકી યહ હૈ કે મૈં અલ્લાહકે વાસ્તે ઇસ ફર્ઝકો અદા કરતા હૂં, કા'બા શરીફકી તરફ મુતવજ્જેહ હોકર ઔર મુકતદી યહ ભી નિય્યત કરે કે મૈં ઇસ ઇમામકે પીછે પઢતા હૂં. અગર સિર્ફ યહ નિય્યત કરે કે મૈંને ઇસ ઇમામકી ઇકિતદા કી તો ભી સહીહ હૈ. નમાઝે જનાઝાકી સિહ્હતકે લિએ યહ શર્ત હે કે મય્યિત સામને રખ્ખી હો ઔર અફઝલ યહ હૈ કે મુકતદિયોંકી તીન સફ કરેં. મષલન્ અગર સાત આદમી મૌજૂદ હોં તો એક ઇમામ ઔર તીન આદમીકી પેહલી સફ ઔર દો કી દૂસરી સફ ઔર એકકી તીસરી સફ કી જાએ ઔર ઇમામ મય્યિતકે સીનાકે સામને ખડા હો. નમાઝે જનાઝામેં ચાર તકબીરેં હૈં. અગર એક તકબીર ભી છૂટ જાએ તો દો બારહ પઢની પડેગી.

તરકીબ ઉસકી યહ હૈ કે પેહલે કાનોં તક હાથ ઉઠા કર અલ્લાહુ અકબર કહે ઔર સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ વબિહમ્દિ–ક વ તબારકસ્મુ–ક વ તઆલા જદ્દુ–ક વજલ્લ સનાઉ–ક વલા ઈલા–હ ગયરુક પઢે. ફિર અલ્લાહુ અકબર કહ કર જો દુરૂદ યાદ હો પઢે. ફિર અલ્લાહુ અકબર કહ કર અલ્લાહુમ્મગ્ફિર લી હય્યિના વ મય્યિતિના વશાહિદિના વ ગાઈબિના વ સગીરિના વ કબીરિના વ ઝ–કરિના વ ઉન્ષાના. અલ્લાહુમ્મ મન અહ્યયતહૂ મિન્ના ફઅહ્યિહી અલલ્ ઈસ્લામ, વમન તવફ્ફયતહૂ મિન્ના ફતવફ્ફહૂ અલલ્ ઈમાન પઢે ઔર જિસકો યહ દુઆ યાદ ન હો તો જો દુઆ યાદ હો પઢે. ફિર અલ્લાહુ અકબર કહે ઔર અગર મય્યિત લડકા હૈ તો યહ દુઆ પઢે : અલ્લાહુમ્મજ્ અલ્હૂ લના ફ–રતંવ્ વજઅલ્હૂ લના અજ્રંવ્ વ ઝુખ્રંવ્ વજઅલ્હૂ લના શાફિઅંવ્ વ મુશફ્ફઆ ઔર અગર મય્યિત લડકી હૈ તો યહ દુઆ પઢે : અલ્લાહુમ્મજ્ અલ્હા લના ફ–રતંવ્ વજ્અલ્હા લના અજ્રંવ્ વ ઝુખ્રંવ્ વજ્અલ્હા લના શાફિઅતંવ્ વ મુશફ્ફઅહ. જિસકો યહ દુઆ યાદ ન હો તો જો દુઆ યાદ હો પઢે. ફિર અલ્લાહુ અકબર કહ કર દોનોં તરફ સલામ ફેરેં. સિર્ફ ઈમામ તકબીર બુલંદ આવાઝસે કહે ઔર મુક્તદી આહિસ્તા કહેં ઔર જો શખ્સ દરમિયાને નમાઝકે આએ તો ખડા રહે. જબ ઈમામ તકબીર કહે તો શરીક હો જાએ ઔર જબ ઈમામ સલામ ફેરે તો બાકી તકબીરેં પૂરી કરકે સલામ ફેરેં. અગર બહુતસે જનાઝે જમા હો ગએ હૈં તો ઈખ્તિયાર હૈ, ચાહે હર એકકી નમાઝ અલગ અલગ પઢે, ચાહે સબકો સામને રખકર એક નમાઝ સબકી નિય્યતસે પઢે. નમાઝે જનાઝા મેદાનમેં, ઈદગાહમેં, ઘરમેં જાઈઝ હૈ. અલબત્તા, જિસ મસ્જિદમેં જમાઅત હોતી હૈ ઉસમેં મકરૂહ હૈ, લેકિન બારિશ વગૈરહકે વક્ત હર્જ નહીં.

છટી ફસ્લ :

કબ્ર ઔર દફનકે બયાનમેં : મય્યિતકો દફન કરના ફર્ઝે કિફાયા હૈ ઔર કબ્ર દો કિસમકી હોતી હૈં : એક લહદ યા'ની બગલી ઔર દૂસરી સંદૂકી. લહદ વહ હૈ કે કબર તૈયાર કરનેકે બા'દ લંબાઈમેં પછ્છમકી તરફ એક ઘડા નહરકે મિષ્લ ખોડ કર ઈસમેં મય્યિતકો રખ્ખેં ઔર યહ તરીકા સુન્નતે રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે મુવાફિક હૈ ઔર જહાં ઝમીન નરમ હો વહાં સંદૂકી ખોદના જાઈઝ હૈ ઔર સંદૂકી વહ હૈ કે

કબર તૈયાર કરનેકે બા'દ કબ્રકી લંબાઈમેં એક ઘડા નહરકી સૂરત બીચ કબ્રકે ખોદેં ઔર મુર્દાકો રખ્ખેં. ઉસકે ઉપર તખ્તા રખ કર બંદ કર દેં ઔર મિટ્ટી ડાલેં. કબરકી ગહરાઈ આદમીકે સીના તક હો, અગર કદકે બરાબર હો તો અફઝલ હૈ ઔર ચોળાઈ બ–કદ્ર આધે કદકે હોની ચાહિએ. મચ્યિતકો કબ્રમેં ઉતારને વાલે મઝબૂત, નેક બખ્ત ઔર પરહેઝગાર હોં. પેહલે મય્યિતકો કબ્રકે કિનારે પછૂછમકી તરફ રખ કર કબ્રમેં ઉતારેં ઔર લહદમેં રખતે વક્ત યહ કહેં : બિસ્મિલ્લાહિ વ અલા મિલ્લતિ રસૂલિલ્લાહ. મય્યિત અગર ઔરત હો તો કબ્રમેં ઉતારનેકે લિએ ઈસકે કરાબતદાર મહરમ હોં તો અફઝલ હૈં ઔર ઔરતકો ઉતારતે વક્ત કબ્ર પર પર્દા કર લેં. ફિર મય્યિતકો દાહની કરવટ કિબ્લા રુખ લિટાએં ઔર કફનકી ગિરૂહેં ખોલ દેં ઔર કચ્ચી ઈંટ યા બાંસ વગયરહસે લહદ બંદ કરેં ઔર મિટ્ટી ગિરાએં ઔર દૂસરી મિટ્ટી ઉસમેં ન મિલાએં. બેહતર હૈ કે સિરહાનેસે મિટ્ટી ગિરાએં ઔર હર શખ્સકો તીન બાર મિટ્ટી દેના ચાહિએ. પેહલી મરતબા મિટ્ટી ડાલતે વક્ત કહે : મિન્હા ખલક્નાકુમ. દૂસરી મરતબા કહે : વ ફીહા નુઈદુકુમ. તીસરી મરતબા કહે : વમિન્હા નુખ્રિજુકુમ તારતન્ ઉખ્રા. ફિર કબ્રકો દસ્તૂરકે મુવાફિક બના દેં ઔર પાની છિળકેં. કબ્રકો ચબૂતરાકી શકલ પર બનાના યા કબ્ર પર કુછ કરના મના હૈ ઔર કબ્ર પર મસ્જિદ યા મકાન બનાના યા ઉસ પર બૈઠના યા સોના યા ઉસ પર ચલના યા પાખાના પેશાબ કરના યા પથ્થર વગયરહ લગા કર ઉસ પર લિખના મકરૂહ હૈ ઔર મુસ્તહબ હૈ કે દફનકે બા'દ કબ્રકે પાસ દો ઘંટા તક બૈઠેં ઔર કુર્આન શરીફ પઢ્હેં ઔર દુઆ કરેં. ઉસસે મય્યિતકી મગફિરત હોતી હૈ ઔર સવાબ મિલતા હૈ ઔર અઝાબમેં કમી હોતી હૈ. ઉસકે બા'દ કબ્રકી ઝિયારત કરતે રહેં ઔર કબ્રકે પાસ ખડે હોકર જો કુછ હો સકે પઢ્હ કર ઉસકા સવાબ મય્યિતકી રૂહકો બખ્શેં. જો શખ્સ સફરમેં મરે ઉસકો વહીંકે કબ્રસ્તાનમેં દફન કરના અફઝલ હૈ ઔર કબ્રસ્તાનકી ઘાસ કાટના ઔર ઉસકે દરખ્તોંકી તાઝી શાખકા કાટના મકરૂહ હૈ.

સાતવીં ફસ્લ :

ઝિયારતે કબ્રકે બયાનમેં : કબ્રકી ઝિયારત હર હફ્તામેં કરના મુસ્તહબ હૈ ઔર જુમુઅહ (જુમ્અહ) વ શંબા વ દોશંબા વ પંજશંબાકા દિન અફઝલ હૈ ઔર શબે બરાઅતમેં ઔર ઝિલ્હજ્જહકે દસ દિનોંમેં ઔર

ઇદૈનમેં ઔર અશ્ર-એ-મુહર્રમમેં ભી કબ્રોંકી ઝિયારત કરના અફઝલ હૈ. મુહમ્મદ બિન વાસિઅ (રહ.)ને ફરમાયા હૈ કે પંજશંબા વ જુમ્આકે દિન ઝિયારત કરનેવાલોંકો મુર્દા પહેચાનતા હૈ. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) હર સાલ શુહદાએ ઉહુદકી ઝિયારતકો મદીના મુનવ્વરહસે જાતે થે ઔર આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે બા'દ હઝરત અબૂબક્ર વ ઉમર (રદિ.) ભી જાતે થે. અલ્લામહ ઈબ્ને હજર અસ્કલાની (રહ.)ને લિખા હૈ કે અગર ઝિયારત કરનેવાલે કબ્રકે પાસ બિદઆત ઔર બુરે કામ કરતે હોં યા મર્દોંકે સાથ ઔરતોંકા ભી હુજૂમ હોતા હો તો ઈસ વજહસે ઝિયારતે કબ્રકો તર્ક કરના બડી ગલતી હૈ. ચાહિએ કે કબ્રકી ઝિયારત કરતે રહેં ઔર બુરાઈયોંકે રોકને ઔર બંદ કરનેકી કોશિશ કરેં. અગર બુઢ્ઢી ઔરત મૌતકો યાદ કરને ઔર સવાબ પહુંચાનેકી નિય્યતસે કબ્રકી ઝિયારતકો જાએ તો જાઈઝ હૈ. જબ ઝિયારતે કબ્રકા ઈરાદા કરે તો મુસ્તહબ હૈ કે પેહલે દો રકા'ત નમાઝ પઢે, હર રકા'તમેં બા'દ સૂરએ ફાતિહાકે આયતુલ કુરસી એક બાર ઔર કુલ હુવલ્લાહ તીન બાર પઢે ઔર ઉસકા સવાબ મય્યિતકો બખ્શે તો અલ્લાહ તઆલા ઈસકી કબ્ર મુનવ્વર કરતા હૈ ઔર ઉસકો ભી બડા સવાબ મિલતા હૈ. ઉસકે બા'દ સીધા કબ્રસ્તાન ચલા જાએ ઔર જૂતા ઉતાર દેં ઔર કબ્રકે સામને કિબ્લાકી તરફ પીઠ કરકે ખડા હો ઔર યહ કહેં : અસ્સલામુ અલયકુમ યા અહ્‌લલ કુબૂરિ યગફિરુલ્લાહુ લના વલકુમ અન્તુમ લના સલફુન્ વ નહ્‌નુ બિલ્અષર. ફિર જો કુછ હો સકે પઢ કર સવાબ પહુંચાએ. અગર હો સકે તો સૂરએ ફાતિહા ઔર અલિફ-લામ-મીમ....સે મુફલિહૂન તક ઔર આયતુલ કુરસી ઔર આમનર્રસૂલુ....સે આખિર સૂરહ તક ઔર સૂરએ યાસીન ઔર તબારકલ્લઝી, અલ્હાકુમુત્તકાષુર ઔર કુલ હુવલ્લાહ ગિયારહ બાર યા સાત બાર પઢે ઔર યહ કહે કે યા અલ્લાહ ! ઈસકા સવાબ ફુલાંકો પહુંચા દે. અબૂબક્ર બિન સઈદ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મુસ્તહબ યહ હૈ કે કુલ હુવલ્લાહ દસ બાર યા સાત બાર પઢ કર સવાબ પહુંચાએ. અગર મય્યિત ગુનહગાર હૈ તો ઉસકી મગફિરત હોગી ઔર અગર નેક હૈ તો પઢનેવાલેકી મગફિરત હોગી. ઉલમાને ફરમાયા હૈ કે જો નવાફિલ અદા કરે ચાહિએ કે ઉસકા સવાબ કુલ મુઅમિનીન વ મુઅમિનાતકો બખ્શેં. હર એક કો પૂરા પૂરા સવાબ મિલતા હૈ ઔર કિસીકે સવાબમેં કમી નહીં હોતી. યહી મઝહબ અહલે સુન્નત વલ જમાઅતકા હૈ.

રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી વફાતકે બા'દ હઝરત ઉમર (રદિ.) હર સાલ આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે વાસ્તે ઉમરહ કરતે થે ઔર ઈબ્ને મુઅફ્ફિકને આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે વાસ્તે સત્તર (૭૦) હજ કિએ ઔર ઈબ્ને સિરાજ (રહ.)ને દસ હઝારસે ઝિયાદહ આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે વાસ્તે ખત્મે કુર્આન કિયા.

ફાયદા : જિસકે ઘરમેં ગમી હો ઉસકે યહાં તીન દિન તક ગમખ્વારીકે લિએ જાના મુસ્તહબ હૈ ઔર મુહલ્લાવાલોં ઔર કરાબતદારોં ઔર દોસ્ત–આશનાકો ગમખ્વારીકે વાસ્તે જાના બાઈષે સવાબ હૈ. ઉસકે ઘરકે સબ છોટે–બડેકો સબ્રકે કલિમાત કહે ઔર તસલ્લી દેં. તસલ્લી દેનેમેં ઈસ તરહ કહના ચાહિએ કે અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારી મય્યિતકી મગફિરત કરે, ઉસકે ગુનાહ મુઆફ ફરમાએ, ઉસ પર અપની રહમત નાઝિલ કરે ઔર તુમ લોગોંકો સબ્રકી તવફીક દે. ગમખ્વારીકે વાસ્તે ચાહિએ કે મય્યિતવાલે અપને ઘર યા મસ્જિદમેં બૈઠનેકા ઈન્તિઝામ કરેં. એક દિન યા દો દિન યા તીન દિન તક ઉસકે યહાં જાએં ઔર સબ્ર વ તસલ્લીકી તલ્કીન કરેં. બુલંદ આવાઝસે રોના, કપડે ફાડના, અપને મુંહ પર યા સીના પર મારના, સર પર ખાક ડાલના ઔર મર્દોંકો સિયાહ લિબાસ પહનના યહ સબ જાહિલિય્યતકી રસ્મેં હૈં, ઈસસે પરહેઝ કરના ચાહિએ ઔર દિલસે રોને, આંસૂ બહાનેમેં મુઝાઈકા નહીં. હમસાયા કરાબતદારોંકો મય્યિતકે ઘરવાલોંકે વાસ્તે દો–એક વક્ત ખાના પકવા કર ભેજના જાઈઝ હૈ ઔર જો યહ દસ્તૂર હૈ કે તીસરે યા ચોથે દિન યા ઉસકે બા'દ મય્યિતકે ઘરવાલે ખાના પકાતે હૈં ઔર મુહલ્લાકી ઔર કરાબતવાલોંકી દા'વત કરતે હૈં, યહ જાઈઝ નહીં. ઐસે દસ્તૂરકો છોડ દેના ચાહિએ. બેહતર તરીકા યહ હૈ કે જબ ચાહે ખાના પકવા કર ગરીબોં ઔર મુહતાજોંકો ખિલાએં ઔર ઉસકા સવાબ મય્યિતકો બખ્શ દેં.

આઠવીં ફસ્લ :

મસાઈલે ઝરૂરિય્યહકે બયાનમેં : (૧) અગર કોઈ શખ્સ દરિયામેં ડૂબ કર મર ગયા હો તો વહ જિસ વક્ત નિકાલા જાએ, ઉસકો ગુસ્લ દેના ફર્ઝ હૈ. પાનીમેં ડૂબના ગુસ્લકે લિએ કાફી ન હોગા, ઈસ લિએ કે મય્યિતકા

ગુસ્લ દેના ઝિંદા લોગોં પર ફર્ઝ હૈ ઔર ડૂબનેમેં કોઈ ઉનકા ફે'લ નહીં હુવા. હાં, અગર નિકાલતે વક્ત ગુસ્લકી નિય્યતસે ઉસકો પાનીમેં હરકત દે દી જાએ તો ગુસ્લ હો જાએગા. ઈસી તરહ અગર મય્યિતકે ઉપર પાની બરસ જાએ યા ઓર કિસી તરહ પાની પહુંચ જાએ તબ ભી ઉસકો ગુસ્લ દેના ફર્ઝ રહેગા.

(૨) અગર કિસી આદમીકા સિર્ફ સર કહીં દેખા જાએ તો ઉસકો ગુસ્લ ન દિયા જાએગા, બલ્કે યૂં હી દફન કર દિયા જાએગા ઔર અગર કિસી આદમીકા બદન નિસ્ફસે ઝિયાદહ કહીં મિલે તો ઉસકો ગુસ્લ દેના ઝરૂરી હૈ, ખ્વાહ સરકે સાથ મિલે યા બે સરકે ઔર અગર નિસ્ફસે ઝિયાદહ ન હો, બલ્કે નિસ્ફ હો તો અગર સરકે સાથ હો તો ગુસ્લ દિયા જાએગા, વરના નહીં.

(૩) અગર કોઈ મય્યિત કહીં દેખી જાએ ઔર કિસી કરીનેસે યહ મા'લૂમ ન હો કે યહ મુસલમાન થા યા કાફિર તો અગર દારુલ ઈસ્લામ (મુરાદ વહ જગહ જહાં મુસલમાન ઝિયાદહ રહતે હોં)મેં યહ વાકિઅહ હુવા તો ઉસકો ગુસલ દિયા જાએગા ઔર નમાઝ ભી પઢી જાએગી.

(૪) અગર મુસલમાનોંકી નઅશેં કાફિરોંકી નઅશોંમેં મિલ જાએં ઔર કોઈ તમીઝ બાકી ન રહે તો ઉન સબકો ગુસલ દિયા જાએગા ઔર અગર તમીઝ બાકી રહે તો મુસલમાનોંકી નઅશેં અલાહિદા કરકે લે જાએં ઔર સિર્ફ ઉન્હીંકો ગુસ્લ દિયા જાએ.

(૫) અગર મુસલમાનકા કોઈ અઝીઝ કાફિર હો ઔર વહ મર જાએ તો ઉસકી નઅશ હમ–મઝહબકો દી જાએ. ચાહે ઉસકા કોઈ હમ–મઝહબ હો યા ન હો, મગર લેના કબૂલ ન કરે તો બ–દરજએ મજબૂરી વહ મુસલમાન ઉસ કાફિરકો ગુસલ દે, મગર ન મસ્નૂન તરીકેસે યા'ની ઉસકો વુઝૂ ન કરાએ ઔર સર ઉસકા સાફ ન કરાયા જાએ. કાફૂર વગૈરહ ઉસકે બદનમેં ન મલા જાએ, બલ્કે જિસ તરહ નજિસ ચીઝકો ધોતેં હૈં ઈસી તરહ ઉસકો ધોએં ઔર કાફિર ઈસ ગુસલસે પાક નહીં હોતા.

(૬) મુર્તદ અગર મર જાએ તો ઉસકો ભી ગુસલ ન દિયા જાએ ઔર અગર ઉસકે અહલે મઝહબ ઉસકી નઅશ માંગે તો ઉનકો ભી ન દી જાએ.

(૭) અગર પાની ન હોનેકે સબબસે કિસી મય્યિતકો તયમ્મુમ કરાયા ગયા હો ઔર ફિર પાની મિલ જાએ તો ઉસકો ગુસલ દે દેના ચાહિએ.

(૮) નમાઝે જનાઝહ : બા'દ ગુસ્લે મય્યિત અગર નજાસતે હકીકી ઉસકે બદનસે ખારિજ હૂઈ હો ઔર ઉસ સબબસે ઉસકા બદન બિલકુલ નજિસ હો જાએ તો કુછ મુઝાઈકા નહીં, નમાઝ દુરુસ્ત હૈ.

(૯) અગર બેગુસ્લ યા તયમ્મુમ કરાએ હૂએ દફન કર ચુકે હોં ઔર કબ્ર પર મિટ્ટી ભી પડ ચુકી હો તો ફિર ઉસકી નમાઝ ઉસકી કબ્ર પર ઉસી હાલતમેં પઢના જાઈઝ હૈ.

(૧૦) અગર કોઈ મુસલમાન બગૈર નમાઝ પઢે હૂએ દફન કર દિયા ગયા હો તો ઉસકી નમાઝ ઉસકી કબ્ર પર પઢી જાએગી, જબ તક કે ઉસકી નઅશ ફટ જાનેકા અંદેશા ન હો ઔર નઅશ ફટનેકી મુદત હર જગહકે એ'તિબારસે મુખ્તલિફ હૈ. ઉસકા તઅય્યુન નહીં હો સકતા. યહી અસલ હૈ ઔર બા'ઝને તીન દિન ઔર બા'ઝને એક માહકી મુદત બયાન કી હૈ.

(૧૧) દફન : બિલા ઉઝર જનાઝહકો કિસી જાનવર યા ગાડી વગૈરહ પર રખ કર લે જાના ભી મકરૂહ હૈ ઔર ઉઝર હો તો બિલા કરાહત જાઈઝ હૈ. મષલન્ કબ્રસ્તાન બહુત દૂર હો.

(૧૨) યહ ભી જાઈઝ હૈ કે અગર બગલી કબર ન ખોદ સકે તો મય્યિતકો કિસી સંદૂકમેં રખ કર દફન કર દેં. ખ્વાહ સંદૂક લકડીકા હો યા પથ્થરકા યા લોહેકા, મગર બેહતર યહ હૈ કે ઈસ સંદૂકમેં મિટ્ટી બિછા દી જાએ.

(૧૩) ઔરતકો કબરમેં રખતે વક્ત પરદા કરકે રખના મુસ્તહબ હૈ ઔર અગર મય્યિતકે બદનકે ઝાહિર હો જાનેકા ખૌફ હો તો ફિર પરદા કરના વાજિબ હૈ.

(૧૪) બા'દ દફન કર ચુકનેકે કબર પર કોઈ ઈમારત મષલન્ ગુંબદ યા કુબ્બે વગૈરહકે બનાના બગર્ઝે ઝીનત હરામ હૈ ઔર મઝબૂતીકી નિય્યતસે મકરૂહ હૈ.

(૧૫) મય્યિતકી કબર પર કોઈ ચીઝ બ–તૌરે યાદદાશ્તકે લિખના જાઈઝ નહીં.

(૧૬) જબ કબરમેં મિટ્ટી પડ ચુકે તો ઉસકે બા'દ મય્યિતકો કબ્રસે નિકાલના જાઈઝ નહીં. હાં, અગર કિસી આદમીકી હકતલફી હૂઈ હો તો નિકાલના જાઈઝ હૈ.

મિષાલ : (૧૭) જિસ ઝમીનમેં ઉસકો દફન કિયા હે વહ કિસી દૂસરેકી મિલ્કિયતમેં હો ઔર વહ ઉસકે દફન પર રાઝી ન હો.

(૧૮) કિસી શખ્સકા માલ કબ્રમેં રહ ગયા હો.

(૧૯) અગર કોઈ ઔરત મર જાએ ઔર ઉસકે પેટમેં ઝિંદા બચ્ચા હો તો ઉસકા પેટ ચાક કરકે વહ બચ્ચા નિકાલ લિયા જાએ.

(૨૦) કબ્લ દફનકે નઅશકા એક મકામસે દૂસરે મકામમેં દફન કરનેકે લિએ લે જાના ખિલાફે અવલા હે, જબ કે વહ દૂસરા મકામ એક–દો મીલસે ઝિયાદહ ન હો ઔર અગર ઉસસે ઝિયાદહ હો તો જાઈઝ નહીં ઔર બા'દ દફનકે નઅશ ખોદ કર લે જાના તો હર હાલતમેં નાજાઈઝ હે.

(૨૧) તીન દિનકે બા'દ તઅઝિયત કરના મકરૂહે તન્ઝીહી હે, લેકિન અગર તઅઝિયત કરનેવાલા યા મય્યિતકે અઈઝૂઝા સફરમેં હોં ઔર તીન દિનકે બા'દ આએં તો ઈસ સૂરતમેં તીન દિનકે બા'દ ભી તઅઝિયત મકરૂહ નહીં.

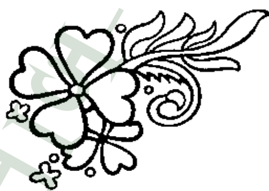
(૨૨) અપને લિએ કફન તૈયાર રખના મકરૂહ નહીં. કબ્રકા તૈયાર રખના અલબત્તા મકરૂહ હે.

યહ હકીકત હે ઈસ ઝિંદગીકી :

તુમ લોગોં પર અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂ રહમ કરે, અપની ગફલતસે હોશિયાર હો જાઓ. અપની નીંદસે બેદાર હો જાઓ. ઈસસે પેહલે પેહલે કે યહ શોર હો જાએ કે ફુલાં શખ્સ બીમાર હો ગયા હે. માયૂસીકી હાલત હે, કોઈ અછ્છા હકીમ બતાઓ, કિસી અછ્છે ડાક્તરકો લાઓ. ફિર તુમ્હારે લિએ હકીમ ઔર ડાક્તર બાર બાર બુલાએ જાએં ઔર ઝિંદગીકી કોઈ ઉમ્મીદ ન દિલાએ. ફિર યહ આવાઝ આને લગે કે ઉસને વસિય્યતેં શુરૂઅ્ કર દીં. લો, અબ ઉસકી તો ઝુબાન ભી ભારી હો ગઈ, અબ તો આવાઝ ભી અછ્છી તરહ નહીં નિકલતી, અબ તો વહ કિસીકો પહેચાનતા ભી નહીં. લંબે લંબે સાંસ ભી આને લગે, કરાહ બન્હ ગઈ, પલકેં ભી ઝૂકને લગીં. ઈસ વક્ત તુઝે આખિરતકે અહવાલ મહસૂસ હોને લગેંગે, લેકિન ઝુબાન તુતલા ગઈ. અબ કોઈ બાત કહ ભી નહીં સકતા, ભાઈબંદ, રિશ્તેદાર ખડે હોકર રો રહે હૈં. કહીં બેટા સામને આતા હે, ભાઈ સામને

આતા હૈ, બીવી સામને આતી હૈં, મગર ઝુબાન કુછ નહીં બોલતી. ઈતનેમેં બદનકે અઅ્ઝાસે રૂહ નિકલના શુરૂઅ હો જાતી હૈ ઔર આખિર વહ તો નિકલ કર આસ્માન પર ચલી જાતી હૈ, અઝીઝો–અકારિબ જલદી જલદી દફનાનેકી તૈયારી શુરૂઅ્ કર દેતેં હૈં, ઈયાદત કરનેવાલે રો–ધો કર ચુપ હો જાતે હૈં, દુશ્મન ખુશિયાં મનાતે હૈં, અઝીઝ–રિશ્તેદાર માલ બાંટનેમેં લગ જાતે હૈં ઔર મરનેવાલા અપને આ'માલમેં ફંસ જાતા હૈં.

યહ હકીકત હૈ ઈસ ઝિંદગીકી.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ط

અહવાલે
બરઝખ

"કબ્ર જન્નતકા એક બાગ હૈ યા જહન્નમકા એક ઘળ્હા.

લોગો ! નેક અમલ કરકે અપની કબ્રોંકો જન્નતકા બાગ બના લો. બુરે આ'માલ કરકે અપની કબ્રોંકો જહન્નમકા ઘળ્હા ન બનાઓ."

નહ્‌મદૂહુ વ નુસલ્લી અલા રસૂલિહિલ કરીમ.

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ.

તમ્હીદ

અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ આલમીન. વસ્સલાતુ અલા ખયૂરી ખલ્કિહી સય્યિદિના મુહમ્મદિન્ સય્યિદિલ્ મુરસલીન. વ અલા આલિહી વ સહ્‌બિહી હુદાતિ દીનિલ્ મતીન, વ મન તબિ–અહુમ બિઈહ્‌સાનિન્ ઈલા યવ્‌મિદ્દીન.

સરવરે આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ઈરશાદાતસે વાઝિહ તૌર પર મા'લૂમ હોતા હૈ કે મરનેવાલેકો ગો હમ બ–ઝાહિર મુર્દા સમઝતે હૈં, લેકિન હકીકતમેં વહ ઝિંદા હોતા હૈ. ગો ઉસકી ઝિંદગી હમારી ઈસ ઝિંદગીસે મુખ્તલિફ હોતી હૈ. હુઝૂરે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે મુર્દાકી હડ્ડી તોડના ઐસા હી હૈ જૈસે ઝિંદગીમેં ઉસકી હડ્ડી તોડી જાએ. એક મરતબા સરવરે આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હઝરત અમ્ર ઈબ્ને હઝ્‌મ (રદિ.)કો એક કબ્રસે તકિયા લગાએ હૂએ બૈઠા દેખકર ફરમાયા કે ઈસ કબ્રવાલેકો તકલીફ ન દેં.[1]

જબ ઈન્સાન મર જાતા હૈ તો ઈસ આલમસે મુન્તકિલ હો કર આલમે બરઝખમેં પહુંચ જાતા હૈ. ખ્વાહ અભી ઈસે કબ્રમેં ભી ન રખ્ખા જાએ યા આગમેં ભી ન જલાયા જાએ. ઉસમેં સમઝ ઔર શુઊર હોતા હૈ. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે જબ નઅશ (ચાર પાઈ વગૈરહ પર) રખ દી જાતી હૈ ઔર ઉસકે બા'દ કબ્રસ્તાન લે જાનેકે લિએ લોગ ઉસે ઉઠાતે હૈં તો અગર વહ નેક થા તો કહતા હૈ કે મુઝે જલ્દ લે ચલો ઔર અગર વહ નેક ન થા તો ઘરવાલોંસે કહતા હૈ કે હાય મેરી

---

૧. મિરકાત.

બરબાદી ! મુઝે કહાં લે જાતે હો ? (ફિર ફરમાયા કે) ઈન્સાનકે સિવા હર ચીઝ ઉસકી આવાઝ સુનતી હૈ. અગર ઈન્સાન ઉસકી આવાઝ સુન લે તો ઝરૂર બેહોશ હો જાએ.[1] મૌતકે બા'દસે કિયામત કાઈમ હોને તક હર શખ્સ પર જો ઝમાના ગુઝરતા હૈ ઈસે બરઝખ કહા જાતા હૈ. બરઝખકે લુગવી મઅના પરદા ઔર આડકે હૈં. ચૂંકેઃ યહ ઝમાના દુન્યા વ આખિરતકે દરમિયાન એક આડ હોતા હૈ, ઈસ લિએ ઉસે બરઝખ કહતે હૈં.

ચૂંકેઃ આમ ઈન્સાન અપને મુર્દોંકો દફન કિયા કરતે હૈં ઈસ લિએ અહાદીષે શરીફહમેં બરઝખકી રાહત યા અઝાબકે બારેમેં કબ્ર હી કા લફ્ઝ આતા હૈ. ઉસકા મતલબ યહ નહીં કે જિન ઈન્સાનોંકો આગમેં જલા દિયા જાતા હૈ યા પાનીમેં જો બહા દીએ જાતે હૈં વહ બરઝખમેં ઝિંદા નહીં રહતે. દરઅસ્લ અઝાબ વ સવાબકા તઅલ્લુક રૂહસે હૈ ઔર યહ બાત ભી યાદ રહે કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ જલે હૂએ ઝર્રોંકો ભી જમા' કરકે અઝાબ વ સવાબ દેને પર કાદિર હૈં. હદીષ શરીફમેં વારિદ હૈ કે (પેહલે ઝમાનેમેં) એક શખ્સને બહુત ઝિયાદહ ગુનાહ કિએ. જબ વહ મરને લગા તો ઉસને અપને બેટોંકો વસિય્યત કી કે જબ મૈં મર જાઉં તો મુઝે જલા દેના ઔર મેરી આધી રાખકો હવામેં ઉડા દેના ઔર આધી સમંદરમેં બહા દેના. યહ વસિય્યત કરકે ઉસને કહા કે અગર ખુદા મુઝ પર કાદિર હો ગયા ઔર ઉસને ઉસકે બાવજૂદ ભી મુઝે ઝિંદા કર લિયા તો મુઝે ઝરૂર બિઝ ઝરૂર ઝબરદસ્ત અઝાબ દેગા. જો (મેરે અલાવહ) સારે જહાનોંમેંસે ઔર કિસીકો ન દેગા. જબ વહ મર ગયા તો ઉસકે બેટોંને ઐસા હી કિયા જૈસા કે ઉસને વસિય્યત કી થી. ફિર અલ્લાહ તઆલાને સમંદરકો હુક્મ દિયા કે ઈસ શખ્સકે જિસ્મકે સારે ઝર્રોંકો જમા' કર દે. સમંદરને અપને અંદરકે સારે ઝર્રોંકો જમા' કર દિયા ઔર ઈસી તરહ હવાકો હુક્મ દિયા. ઈસને ભી ઈસ શખ્સકે જિસ્મકે સારે ઝર્રોંકો જમા' કર દિયા. સારે ઝર્રે જમા' ફરમા કર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને ઈસે ઝિંદા ફરમા દિયા. ફિર ઉસસે ફરમાયા કે તૂને ઐસી વસિય્યત ક્યૂં કી ? ઉસને અર્ઝ કિયા કે અય મેરે પરવરદિગાર ! તેરે ડરસે મૈંને ઐસા કિયા ઔર આપ ખૂબ જાનતે હૈં. ઉસ પર અલ્લાહ તઆલાને ઉસેં બખ્શ દિયા.[2] જો અલ્લાહ તઆલાસે ડરતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા ઉસે બખ્શ દેતા હૈ.

---

૧. બુખારી, ૨. બુખારી વ મુસ્લિમ.

હદીષ શરીફકી રિવાયાતસે યહ ભી મા'લૂમ હોતા હૈ કે મુઅમિન બંદે બરઝખમેં એક–દૂસરેકી ઝિયારત ભી કરતે હૈં ઔર ઈસ આલમસે જાનેવાલેસે યહ ભી દરયાફ્ત કરતે હૈં કે ફુલાંકા ક્યા હાલ હૈ ઔર ફુલાં કિસ હાલતમેં હૈ. હઝરત સઈદ બિન ઝુબૈર (રહ.) ફરમાતે થે કે જબ મરનેવાલા મર જાતા હૈ તો બરઝખમેં ઉસકી અવલાદ ઉસકા ઈસ તરહ ઈસ્તિકબાલ કરતી હૈ, જૈસે દુન્યામેં કિસી બાહરસે આનેવાલેકા ઈસ્તિકબાલ કિયા જાતા હૈ ઔર હઝરત સાબિત બનાની (રહ.) ફરમાતે થે કે જબ મરનેવાલા મર જાતા હૈ તો આલમે બરઝખમેં ઉસકે અઝીઝો–અકારિબ જો પેહલે મર ચુકે હૈં ઉસે ઘેર લેતે હૈં ઔર વહ આપસમેં મિલ કર ઈસ ખૂશીસે ભી ઝિયાદહ ખૂશ હોતે હૈં જો દુન્યામેં કિસી બાહરસે આનેવાલેસે મિલકર હોતી હૈ.[૧] હઝરત કૈસ બિન કબીસહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે જો શખ્સ મુઅમિન નહીં હોતા ઉસે મુર્દોંસે બાતચીત કરનેકી ઈજાઝત નહીં દી જાતી. કિસીને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! ક્યા મુર્દે ભી કલામ કરતે હૈં ? ઈરશાદ ફરમાયા કે હાં, ઔર એક–દૂસરેકી ઝિયારત ભી કરતે હૈં.[૨]

૧. ઈબ્ને અબિદ્દુન્યા, ૨. ઈબ્ને હિબ્બાન.

બરઝખકા બયાન

અરબી લુગતમેં બરઝખ દો ચીઝોંકે દરમિયાન "રોક"કો કહતે હૈં ઔર શરઈ ઈસ્તિલાહમેં વ મિંવ્વરાઈહિમ બરઝખુન ઈલા યવ્મિ યુબ્અષૂન. દુન્યા ઔર આખિરતકે દરમિયાન વહ આલમ બરઝખ કહલાતા હૈ, જિસમેં મરનેકે બા'દસે કિયામત તક આદમી રહતા હૈ. ફર્રાંરને કહા હૈ કે બરઝખ મરનેકે દિનસે દો બારહ ઝિંદા કિએ જાનેકે દિન તક કા ઝમાના હૈ. જો મરા વહ બરઝખમેં દાખિલ હો ગયા.

યા'ની અલ્લાહ તઆલાને અપની કુદરતે કામિલહ ઔર હિકમતે બાલિગહસે આદમ (અલૈ.)કો મિટ્ટીસે પૈદા કિયા ઔર તમામ અશ્યાઅ્કે નામ ઉનકો સિખાએ, મસ્જૂદે મલાઈક બનાયા ઔર દહશતકો ઉનકા મિસ્કીન બનાયા. ફિર ઉનકી મન્શા—એ તખલીકકો પૂરા કરનેકે લિંએ ઉનકો ઝમીન પર ઉતારા. ઈસ તરહ ઉનકે લિએ પેહલા ઘર જન્નત, દૂસરા ઘર દુન્યા, તીસરા ઘર બરઝખ, ચોથા ઘર ફિર જન્નત મુકર્રર કિયા ઔર અવલાદે આદમકે લિએ અવ્વલ ઘર માંકા પેટ, દૂસરા દુન્યા, તીસરા બરઝખ ઔર ચોથા જન્નત યા દોઝખ મુકર્રર કિયા. હર ઘરકે લિએ મુનાસિબ અહકામ મુઅય્યન ફરમાએ. દુન્યાકો દારે અમલ ઔર મઝર—એ—આખિરત કરાર દિયા. પસંદીદહ ઔર ગૈર પસંદીદહ આ'માલકી તા'લીમકે લિએ અંબિયાઅ્ અલયહિમુસ્સલામકો મબઊષ ફરમા કર ઈન્સાન પર અઝીમ ઈહસાન ફરમાયા. સબ અંબિયાઅ્ (અલૈ.)કી નુબુવ્વત ઔર ઉનકી તા'લીમકા હક માનનેવાલે મુઅમિનીન ઔર ઈન્કાર કરનેવાલે કાફિર હૂએ. મૌતસે કિયામત તકકા ઝમાના બરઝખ કહલાતા હૈ. ઉસમેં મુઅમિન રાહતમેં ઔર કાફિર તકલીફમેં રહતા હૈ. હકીકી જઝા—સઝા હિસાબો—કિતાબકે બા'દ હોગી.

મૌતકા આગાઝ :

(૧) હઝરત હસન (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે જબ અલ્લાહ તઆલાને આદમ (અલૈ.) ઔર ઉનકી ઝુર્રિયતકો પૈદા કિયા તો ફરિશ્તોંને અર્ઝ કિયા કે ઈલાહી ! યહ તમામ ઝુર્રિયતે આદમ ઝમીનમેં સમા ન સકેગી. ફરમાયા કે મૈં મૌતકો પૈદા કરૂંગા. ફરિશ્તોંને અર્ઝ કિયા કે મૌતકો પૈદા કિયા ગયા તો ઉનકી ઝિંદગી ખુશગવાર ન રહેગી. ઈરશાદ હુવા કે મૈં ઉમ્મીદકો પૈદા કરૂંગા. (ઇબ્ને અબી શયબહ ફિલ મુસન્નફ, ઈમામ અહમદ ફિઝ્ઝુહદ)

(૨) મુજાહિદ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે જબ આદમ (અલૈ.)કો ઝમીન પર ઉતારા ગયા તો ઉનસે અલ્લાહ રબ્બુલ ઇઝ્ઝતને ફરમાયા કે અય આદમ (અલૈ.) ! બિગડનેકે લિએ બનાવ ઔર ફના હોનેકે લિએ અવલાદ જનો (અબૂ નઈમ ફિલ હિલ્યહ). અય બુલંદતરીન મહલકે રહનેવાલે ! તૂ અનકરીબ મિટ્ટીમેં દફન કિયા જાએગા. એક ફરિશ્તા રોઝાનહ યહ નિદા દેતા હૈ; જનો (પૈદા કરો) મૌતકે લિએ ઔર તઅમીર કરો ઉજાડકે લિએ.

અહવાલે કબ્ર :-

જબ કોઈ નેક બંદા મરતા હૈ તો ફરિશ્તે ઉસકો કબ્રમેં બિઠાતે હૈં. વહ ઐસી હાલતમેં બૈઠતા હૈ કે ન ઉસકો કોઈ ગભરાહટ હોતી હૈ, ન ઉસ પર કોઈ મુસલ્લત હોતા હૈ. ફિર ઉસસે અવ્વલ તો ઈસ્લામકે મુતઅલ્લિક સવાલ કિયા જાતા હૈ કે તૂ ઈસ્લામકે બારેમેં ક્યા કહતા થા ? ઉસકે બા'દ ફિર ઉસસે પૂછા જાતા હૈ કે તૂ ઈસ શખ્સકે (યા'ની હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે બારેમેં ક્યા કહતા હૈ ? વહ કહતા હૈ કે યહ મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) હૈં, જો અલ્લાહ તઆલા શાનૂહુકે પાસસે હમારે પાસ વાઝિહ દલીલેં લેકર આએ. હમને ઉન સબકો સચ્ચા માના જો હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) લેકર આએ થે. ઉસકે બા'દ ઉસકો અવ્વલ દોઝખકા એક મકામ દિખાયા જાતા હૈ, જહાં વહ દેખતા હૈ કે આદમી એક–દૂસરે પર ટૂટે પડે હૈં. ફિર ઉસસે કહા જાતા હૈ કે ઈસ જગહકો દેખ. હક તઆલા શાનુહૂને તુઝે ઈસ આફતસે નજાત અતા ફરમા દી. ઉસકે બા'દ ઉસકો જન્નતકા એક મુકામ દિખાયા જાતા હૈ, જહાં વહ નિહાયત ઝૈબો–ઝીનત દેખતા હૈ ઔર ઉસકે લુત્ફકે મનાઝિર દેખતા હૈ. ફિર ઉસસે કહા જાતા હૈ કે યહ જગહ તેરે રહનેકી હૈ (કિયામતકે બા'દ તૂ

યહાં લાયા જાએગા). તૂ દુન્યામેં આખિરતકા યકીન કરનેવાલા થા ઔર ઈસી પર તેરી મૌત હૂઈ ઔર ઈસી પર કિયામતમેં તૂ કબ્રસે ઉઠાયા જાએગા ઔર જબ કોઈ બુરા આદમી મરતા હૈ તો ઉસકો કબ્રમેં બિઠાયા જાતા હૈ, વહ નિહાયત ગભરાહટ ઔર ખૌફ–ઝદહ હોકર બૈઠતા હૈ ઔર ઉસસે ભી વહી સવાલ હોતા હૈ, (જો પેહલે ગુઝરા) વહ જવાબ દેતા હૈ કે મુઝે તો કુછ ખબર નહીં. લોગોંકો મૈંને જો કહતે સુના થા વહી મૈં ભી કહ દેતા થા. ઉસકે લિએ અવ્વલ જન્નતકા દરવાઝા ખોલ કર ઉસકો વહાંકી ઝૈબો–ઝીનત ઔર જો નેઅમતેં વહાં હૈં દિખાઈ જાતી હૈં. ફિર ઉસસે કહા જાતા હૈ કે યહાં તેરા અસ્લ મુકામ થા, મગર તુઝે યહાંસે હટા દિયા ગયા. ફિર ઉસકો જહન્નમ દિખાઈ જાતી હૈ જહાં એક પર દૂસરા ટૂટા પડા હૈ ઔર ઉસસે કહા જાતા હૈ કે અબ તેરા ઠિકાના યહ હૈ, તૂ દુન્યામેં શક હી મેં રહા, ઉસી પર મરા ઔર ઉસી પર કિયામતમેં ઉઠાયા જાએગા.[૧]

હઝરત અબૂ કતાદહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે પાસસે એક જનાઝહ ગુઝરા. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસકો દેખકર ફરમાયા કે યહ શખ્સ યા તો રાહત પાનેવાલા હૈ યા ઉસસે રાહત હો ગઈ. ઉસકે બા'દ ઈરશાદ ફરમાયા કે મુઅમિન બંદા તો મર કર દુન્યાકી મશક્કતોં ઔર તકલીફોંસે રાહત પા લેતા હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકી રહમતકે અંદર ચલા જાતા હૈ (યહ તો રાહત પાનેવાલા હુવા) ઔર ફાજિર આદમી જબ મરતા હૈ તો દૂસરે આદમી ઔર આબાદિયાં ઔર દરખ્ત ઔર જાનવર સબકે સબ ઉસકી મૌતસે રાહત પા લેતે હૈં.[૨] ઈસ લિએ કે ઉસકે ગુનાહોંકી નહૂસતસે દુન્યામેં આફાત નાઝિલ હોતી હૈં બારિશ બંદ હોતી હૈ, જિસકી વજહસે શહરોંમેં ફસાદ હોતા હૈ ઔર દરખ્ત ખુશ્ક હોને લગતે હૈં. જાનવરોંકો ચારહ મિલના મુશ્કિલ હો જાતા હૈ. ઈસકી વજહસે ઉસકી મૌતસે સબકો રાહત મિલતી હૈ કે ઉસકી નહૂસતસે સબકો તકલીફ પહુંચ રહી થી.

હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને એક મરતબા મેરા મૂંઢા પકડ કર ફરમાયા કે દુન્યામેં ઐસે રહો જૈસે કોઈ અજનબી, બલ્કે રાસ્તા ચલતા મુસાફિર હોતા હૈ. હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે જબ તૂ સુબ્હ કરે તો શામકા ઈન્તિઝાર

૧. તરગીબ. ૨. મિશ્કાત.

ન કર ઔર જબ શામ કરે તો સુબ્હકા ઈન્તિઝાર ન કર ઔર અપની સિહ્હતકે ઝમાનેમેં મર્ઝકે ઝમાનેકે લિએ તોશા લે લે (કે જો આ'માલ સિહ્હતમેં કરતા હોગા, મર્ઝમેં ઉનકા સવાબ મિલતા રહેગા) ઔર અપની ઝિંદગીમેં મૌતકે લિએ તોશા લે લે.[3]

કબ્રકી પુકાર :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હમ એક મરતબા હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી મઈય્યતમેં એક જનાઝાકે સાથ ચલે. કબ્રસ્તાનમેં પહુંચ કર હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) એક કબ્રકે પાસ તશરીફ ફરમા હૂએ ઔર ઈરશાદ ફરમાયા કે કબ્ર પર કોઈ દિન ઐસા નહીં ગુઝરતા જિસમેં વહ નિહાયત ફસીહ ઔર સાફ આવાઝકે સાથ યહ એલાન નહીં કરતી કે અય આદમકે બેટે ! તૂ મુઝે ભૂલ ગયા. મૈં તન્હાઈકા ઘર હૂં, અજનબિય્યતકા ઘર હૂં, મૈં વહશતકા ઘર હૂં, મૈં કીડોંકા ઘર હૂં, મૈં નિહાયત તંગીકા ઘર હૂં, મગર ઈસ શખ્સકે લિએ જિસ પર અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂ મુઝે વસીઅ બના દે. ઈસકે બા'દ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે કબ્ર જન્નતકે બાગોંમેંસે એક બાગ હૈ યા દોઝખકે ઘળ્હોંમેંસે એક ઘળ્હા હૈ.

કબ્રકા ખૌફ :

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે એક મરતબા હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) મસ્જિદમેં તશરીફ લાએ તો બા'ઝ લોગોંકે હંસીકી વજહસે દાંત ખુલ રહે થે. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે અગર તુમ લઝ્ઝતોંકો તોડનેવાલી મૌતકો કષરતસે યાદ કરતે તો વહ ઈન ચીઝોંમેં મશગૂલ હોનેસે રોક દેતી, જિનસે હંસી આઈ. હર શખ્સકી કબ્ર રોઝાનહ યહ એ'લાન કરતી હૈ કે મૈં બિલકુલ તન્હાઈકા ઘર હૂં, મૈં સબસે અલાહિદા રહનેકા ઘર હૂં, મૈં કીડોંકા ઘર હૂં. જબ નેક મુઅમિન દફન હોતા હૈ તો કબ્ર ઉસસે કહતી હૈ કે તેરા આના મુબારક હૈ, તેરે આનેસે બડી ખુશી હૂઈ. જિતને લોગ મેરી પુશ્ત પર ચલતે થે ઉનમેં તૂ મુઝે બહુત પસંદ થા, આજ તૂ મેરે પાસ આયા હૈ તો મૈં અપના તર્ઝે અમલ તુઝે દિખાઉંગી. ઉસકે બા'દ વહ ઈતની વસીઅ હો જાતી

3. અષઝા.

હે કે જહાં તક મુર્દાકી નઝર જાએ વહાં તક ઝમીન ખુલ જાતી હૈ ઔર એક ખિડકી જન્નતમેં ખુલ જાતી હૈ (જિસસે વહાંકી ખુશ્બૂએં, હવાએં વગયરહ આતી રહતી હૈં) ઔર જબ કોઈ બદકાર યા કાફિર દફન હોતા હૈ તો ઝમીન ઉસસે કહતી હૈં કે તેરા આના બડા નામુબારક હૈ. તેરે આનેસે બહુત હી બુરા હુવા. જિતને લોગ મેરી પુશ્ત પર ચલતે થે તૂ ઉનમેં મુઝે બહુત હી બુરા લગતા થા. આજ તૂ મેરી મા–તહ્તીમેં આયા હૈ તો મૈં અપના તર્ઝે અમલ તુઝે દિખાઉંગી. યહ કહ કર વહ ઐસી મલતી હૈ (યા'ની ઉસકો ભીંચતી હૈ) કે મુર્દાકી હડ્ડિયાં–પસલિયાં એક–દૂસરેમેં ઘૂસ જાતી હૈં. હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને એક હાથકી ઉંગલિયાં દૂસરે હાથમેં ડાલકર બતાયા કે ઈસ તરહ હડ્ડિયાં–પસલિયાં એક જાનિબકી દૂસરી જાનિબમેં ઘૂસ જાતી હૈં ઔર સત્તર (૭૦) અઝદહે ઉસકો ડંસના શુરૂઅ કર દેતે હૈં ઔર વહ ઐસે ઝહરીલે હોતે હૈં કે અગર ઉનમેંસે એક ભી ઝમીનકે ઉપર ફૂંક માર દે તો કિયામત તક ઝમીન પર ઘાસ ઉગના બંદ હો જાએ, યહ સબકે સબ કિયામત તક ઉસકો કાટતે રહેંગે. ઉસકે બા'દ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે કબ્ર યા તો જન્નતકે બાગોંમેંસે એક બાગ હૈ યા દોઝખકે ઘળ્હોંમેંસે એક ઘળ્હા હૈ. હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે એક શખ્સને હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે દરયાફ્ત કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! સબસે ઝિયાદહ સમઝદાર ઔર સબસે ઝિયાદહ મુહતાજ આદમી કૌન હૈં ? હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે જો શખ્સ મૌતકો કષરતસે યાદ રખતા હો ઔર મૌતકે લિએ હર વક્ત તૈયારીમેં મશ્ગૂલ રહતા હો, યહી લોગ હૈં જો દુન્યાકી શરાફત ઔર આખિરતકા ઈકરામ હાસિલ કરનેવાલે હૈં.[1]

કિસ્સા હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રદિ.) કા :

હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રદિ.) એક મરતબા એક જનાઝહકે સાથ તશરીફ લે ગએ ઔર કબ્રસ્તાનમેં પહુંચ કર અલાહિદહ એક જગા' બૈઠકર કુછ સોચને લગે. કિસીને અર્ઝ કિયા કે અમીરુલ મુઅમિનીન ! આપ ઈસ જનાઝહકે વલી થે, આપ હી અલાહિદહ બૈઠ ગએ ? ફરમાયા કે હાં, મુઝે એક કબ્રને આવાઝ દે દી ઔર મુઝસે યૂં

૧. તરગીબ.

કહા કે અય ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રદિ.) ! તૂ મુઝસે યહ નહીં પૂછતા કે મૈં ઇન આનેવાલોંકે સાથ ક્યા ક્યા કરતી હૂં ? મૈંને કહા કે તૂ ઝરૂર બતા. ઉસને કહા કે ઉનકે કફન ફાડ દેતી હૂં, બદનકે ટુકડે ટુકડે કર દેતી હૂં, ખૂન સારા ચૂસ લેતી હૂં, ગોશ્ત ખા લેતી હૂં ઔર બતાઓ કે આદમીકે જોળોંકે સાથ ક્યા કરતી હૂં, મૂંઢોંકો બાહોંસે જુદા કર દેતી હૂં ઔર બાહોંકો પહોંચોંસે જુદા કર દેતી હૂં ઔર સુરીનોંકો બદનસે જુદા કર દેતી હૂં ઔર સુરીનોંસે રાનોંકો જુદા કર દેતી હૂં ઔર રાનોંકો ઘૂટનોંસે ઔર ઘૂટનોંકો પિંડલિયોંસે ઔર પિંડલિયોંકો પાઉંસે જુદા કર દેતી હૂં. યહ ફરમા કર ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રદિ.) રોને લગે ઔર ફરમાયા કે દુન્યાકા કિયામ બહુત હી થોડા હૈ ઔર ઉસકા ધોકા બહુત ઝિયાદહ હૈ. ઉસમેં જો અઝીઝ હૈ વહ આખિરતમેં ઝલીલ હૈ. ઉસમેં જો દૌલતવાલા હૈ વહ આખિરતમેં ફકીર હૈ. ઉસકા જવાન બહુત જલ્દ બુઢ્ઢા હો જાએગા. ઉસકા ઝિંદા બહુત જલ્દ મર જાએગા. ઉસકા તુમ્હારી તરફ મુતવજ્જેહ હોના તુમકો ધોકેમેં ન ડાલ દે, હાલાંકે તુમ દેખ રહે હો કે યહ કિતની જલદી મુંહ ફેર લેતી હૈ ઔર બેવકૂફ વહ હૈ જો ઇસકે ધોકેમેં ફંસ જાએ. કહાં ગએ ઉસકે વહ દિલ દાદહ જિન્હોંને બડે બડે શહર આબાદ કિએ, બડી બડી નહ્રૅં નિકાલીં, બડે બડે બાગ લગાએ ઔર બહુત થોડે દિન રહ કર સબકો છોડ કર ચલ દીએ. વહ અપની સિહ્હત ઔર તંદુરસ્તીસે ધોકેમેં પડે કે સિહ્હતકે બેહતર હોનેસે ઉનમેં નિશાત પૈદા હુવા ઔર ઉસસે ગુનાહોંમેં મુબ્તલા હૂએ. વહ લોગ ખુદાકી કસમ ! દુન્યામેં માલકી કષરતસે કાબિલે રશ્ક થે. બાવજૂદ યહ કે માલકે કમાનેમેં ઉનકો રુકાવટેં પેશ આતી થીં, મગર ફિર ભી ખૂબ કમાતે થે. ઉન પર લોગ હસદ કરતે થે, લેકિન વહ બેફિક્ર માલકો જમા' કરતે રહતે થે ઔર ઉસકે જમા' કરનેમેં હર કિસમકી તકલીફકો ખુશીસે બરદાશ્ત કરતે થે, લેકિન અબ દેખ લો કે મિટ્ટીને ઉનકે બદનોંકા ક્યા હાલ કર દિયા ઔર ખાકને ઉનકે બદનોંકો ક્યા બના દિયા, કીડોંને ઉનકે જોળોં ઔર ઉનકી હડ્ડિયોંકા ક્યા હાલ બનાયા. વહ લોગ દુન્યામેં ઊંચી ઊંચી મસહરિયોં પર ઊંચે ઊંચે ફર્શ ઔર નરમ નરમ ગદ્દોં પર નોકરોં ઔર ખાદિમોંકે દરમિયાન આરામ કરતે થે. અઝીઝો–અકારિબ, રિશ્તેદાર ઔર પડોસી હર વક્ત દિલદારીકો તૈયાર રહતે થે, લેકિન અબ ક્યા હો રહા હૈં. આવાઝ દેકર ઉનસે પૂછો કે ક્યા ગુઝર રહી હૈ ? ગરીબ–અમીર સબ એક મેદાનમેં પડે હૂએ હૈં. ઉનકે

માલદારસે પૂછો કે ઉસકે માલને ક્યા કામ દિયા, ઉનકે ફકીરસે પૂછો કે ઉસકે ફકીરને ક્યા નુકસાન કિયા, ઉનકી ઝબાનકા હાલ પૂછો જો બહુત ચહકતી થી, ઉનકી આંખોંકો દેખ, જો હર તરફ દેખતી થી, ઉનકી નરમ નરમ ખાલોંકા હાલ દરયાફ્ત કર, ઉનકે ખૂબસૂરત ઔર દિલરુબા ચેહરોંકા હાલ પૂછ કે ક્યા હુવા, ઉનકે નાઝુક બદનકો મા'લૂમ કર કે કહાં ગયા ઔર કીડોંને ઉન સબકા ક્યા હશ્ર બનાયા, ઉનકે રંગ કાલે કર દીએ, ઉનકા ગોશ્ત ખા લિયા, ઉનકે મુંહ પર મિટ્ટી ડાલ દી, આ'ઝાઅૂકો અલગ અલગ કર દિયા, જોળોંકો તોડ દિયા, આહ ! કહાં હૈં ઉનકે વહ ખુદ્દામ જો હર વક્ત "હાઝિર હૂં, જી" કહતે થે, કહાં હૈં ઉનકે વહ ખૈમે ઔર કમરે જિનમેં આરામ કરતે થે, કહાં હૈં ઉનકે વહ માલ ઔર ખઝાને જિનકો જોળ જોળ કર રખતે થે, ઉન હશમો-ખદમને ઉનકો કબ્રમેં ખાનેકે લિએ કોઇ તોશા ભી ન દિયા ઔર ઉસકી કબ્રમેં કોઇ બિસ્તરા ભી ન બિછા દિયા, કોઇ તકિયા ભી ન રખ દિયા, ઝમીન હી પર ડાલ દિયા. કોઇ દરખ્ત, ફૂલ- ફૂલવાડી ભી ન લગા દી. આહ ! અબ વહ બિલકુલ અકેલે પડે હૈં, અંધેરેમેં પડે હૈં, ઉનકે લિએ અબ રાત-દિન બરાબર હૈં, દોસ્તોંસે મિલ નહીં સકતે, કિસીકો અપને પાસ બુલા નહીં સકતે, કિતને નાઝુક બદન મર્દ, નાઝુક બદન ઔરતેં, આજ ઉનકે બદન બોસીદહ હૈં, ઉનકે આ'ઝાઅૂ એક-દૂસરેસે જુદા હૈં, આંખેં નિકલકર મુંહ પર ગિર ગઈ, ગરદન જુદા હૂઇ પડી હૈં, મુંહમેં પાની-પીપ વગૈરહ ભરા હુવા હે ઔર સારે બદનમેં કીડે ચલ રહે હૈં, વહ ઇસ હાલમેં પડે હૈં ઔર ઉનકી જોરૂઓંને દૂસરે નિકાહ કર લિએ, વહ મઝે ઉડા રહી હૈં. બેટોંને મકાનોં પર કબઝા કર લિયા, વારિષોંને માલ તકસીમ કર લિયા, મગર બા'ઝ ખુશનસીબ ઐસે ભી હૈં જો અપની કબરોંમેં ભી લઝ્ઝતેં ઉડા રહે હૈં, તરો-તાઝા ચહેરોંકે સાથ રાહતો-આરામમેં હૈં (લેકિન યહ વહી લોગ હૈં, જિન્હોંને ઇસ ધોકેસે ઘરમેં ઉસ ઘરકો યાદ રખ્ખા. ઇસકી ઉમ્મીદોંસે ઉસકી ઉમ્મીદોંકો મુકદ્દમ કિયા ઔર અપને લિએ તોશા જમા' કર દિયા ઔર અપને પહુંચનેસે પેહલે અપને જાનેકા સામાન કર દિયા). અય વહ શખ્સ ! જો કલકો કબ્રમેં ઝરૂર જાએગા, તુઝે ઇસ દુન્યાકે સાથ આખિર કિસ ચીઝને ધોકેમેં ડાલ રખ્ખા હૈ. તુઝે ઉમ્મીદ હૈ કે યહ કમબખ્ત દુન્યા તેરે સાથ રહેગી, ક્યા તુઝે યહ ઉમ્મીદ હૈ કે તૂ ઉસકો કૂચકે ઘરમેં હમેશા રહેગા. તેરે યહ વસીઅ મકાન, તેરે બાગોંકે પકે હૂએ ફલ, તેરે નરમ નરમ બિસ્તરે, તેરે ગરમી-સરદીકે

જોળે, યહ સબકે સબ એકદમ રખ્ખે રહ જાએંગે, જબ મલકુલ મૌત આ કર મુસલ્લત હો જાએગા, કોઇ ચીઝ ઉસકો ન હટા સકેગી. પસીનોં પર પસીનેં આને લગેંગે, પ્યાસકી શિદ્દત બળ્હ જાએગી ઔર જાં-કનીકી સખ્તીમેં કરવટેં બદલતા રહ જાએગા. અફસોસ સદ અફસોસ ! અય વહ શખ્સ જો આજ મરતે વક્ત અપને ભાઇકી આંખ બંદ કર રહા હૈ, અપને બેટેકી આંખ બંદ કર રહા હૈ, અપને બાપકી આંખ બંદ કર રહા હૈ. ઇનમેંસે કિસીકો નહલા રહા હૈ, કિસીકો કફન દે રહા હૈ, કિસીકે જનાઝેકે સાથ જા રહા હૈ, કિસીકો કબ્રકે ઘળ્હેમેં ડાલ રહા હૈ, કલકો તુઝે ભી યહ સબ કુછ પેશ આના હૈ ઔર ભી ઇસ કિસમકી બાતેં ફરમાઇ. ફિર દો શે'ર પળ્હે જિનકા તરજુમા યહ હૈ : "આદમી ઐસી ચીઝકે સાથ ખુશ હોતા હૈ જો અનકરીબ ફના હોનેવાલી હૈ ઔર લંબી લંબી આરઝૂઓં ઔર દુન્યાકી ઉમ્મીદોંમેં મશ્ગૂલ રહતા હૈ. અરે બેવકૂફ ! ખ્વાબકી લઝ્ઝતોંસે ધોકેમેં નહીં પડા કરતે, તેરા દિન સારા ગફલતમેં ગુઝરતા હૈ ઔર તેરી રાત સોનેમેં ગુઝરતી હૈ ઔર મૌત તેરે ઉપર સવાર હૈ, આજ તૂ વહ કામ કર રહા હૈ કે કલકો ઉન પર રંજ કરેગા, દુન્યામેં ચોપાએ ઇસી તરહ ઝિંદગી ગુઝારતે હૈં જિસ તરહ તૂ ગુઝાર રહા હૈ." કહતે હૈં કે ઇસ વાકિઅહકે બા'દ એક હફ્તા ભી ન ગુઝરા થા કે હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રદિ.)કા વિસાલ હો ગયા. રદિયલ્લાહુ અન્હૂ વ અરદાહૂ.

મૌતકે વક્ત ઔર મૌતકે બા'દ મુઅમિનકા એ'ઝાઝ ઔર કાફિરકી ઝિલ્લત :

હઝરત જાબિર બિન ઝિયાદ (રહ.)કે જબ ઇન્તિકાલકા વક્ત કરીબ થા, કિસીને પૂછા કે કિસ ચીઝકી રગબત હૈ ? ફરમાયા કે હસન (રદિ.)સે મુલાકાત કરના ચાહતા હૂં. હઝરત હસન બસરી (રહ.) તશરીફ લાએ તો લોગોંને કહા કે હસન (રહ.) આ ગએ હૈં તો હઝરત જાબિર (રદિ.) ફરમાને લગે કે ભાઇ ! યહ રુખ્સતકા વક્ત હૈ, અબ જા રહે હૈં. યહ ખબર નહીં કે જન્નતકી તરફ યા જહન્નમકી તરફ. હઝરત તમીમે દારી (રહ.) કહતે હૈં કે હક તઆલા શાનુહૂ મલકુલ મૌતસે ફરમાતે હૈં કે મેરે ફુલાં વલીકે પાસ જાઓ ઔર ઉસકી રૂહ લે આઓ. મૈંને ઉસકા ખૂશીમેં ઔર ગમમેં દોનોંમેં ઇમ્તિહાન લે લિયા. વહ ઐસા હી નિકલા જૈસા કે મૈં ચાહતા

થા. ઉસકો લે આઓ તાકે દુન્યાકી મશક્કતોંસે ઉસકો રાહત મિલ જાએ. મલકુલ મૌત પાંચસો (૫૦૦) ફરિશ્તોંકી જમાઅતકે સાથ ઉસકે પાસ આતે હૈં. ઉન સબકે પાસ જન્નતકે કફન હોતે હૈં. ઉનકે હાથોંમેં રયહાનકે ગુલદસ્તે હોતે હૈં, જિનમેં હર એકમેં બીસ (૨૦) રંગ હોતે હૈં ઔર હર રંગમેં નઈ ખૂશ્બૂ હોતી હૈં ઔર એક સફેદ રેશમી રૂમાલમેં મહકતા હુવા મુશ્ક હોતા હૈ. મલકુલ મૌત ઉસકે સિરહાને બૈઠતે હૈં ઔર ફરિશ્તે ઉસકો ચારોં તરફસે ઘેર લેતે હૈં ઔર ઉસકે હર ઉઝ્વ પર અપના હાથ રખતે હૈં ઔર યહ મુશ્કવાલા રૂમાલ ઉસકી થોળીકે નીચે રખતે હૈં ઔર જન્નતકા દરવાઝા ઉસકી નિગાહકે સામને ખોલ દેતે હૈં. ઉસકે દિલકો જન્નતકી નઈ નઈ ચીઝોંસે બહલાયા જાતા હૈ જૈસા કે બચ્ચેકે રોનેકે વક્ત ઉસકે ઘરવાલે મુખ્તલિફ ચીઝોંસે ઉસકા દિલ બહલાતે હૈં. કભી ઉસકી હૂરેં સામને કર દી જાતી હૈં, કભી વહાંકે ફન, કભી ઉમદા ઉમદા લિબાસ ગર્ઝ મુખ્તલિફ ચીઝેં ઉસકે સામને કી જાતી હૈં. ઉસકી હૂરેં (બીવિયાં) ખુશીમેં કૂદને લગતી હૈં. ઈન સબ મંઝરોંકો દેખ કર ઉસકી રૂહ બદનમેં ફરકને લગતી હૈ (જૈસા કે પિંજરેમેં જાનવર નિકલનેકો ફરકતા હૈ) ઔર મલકુલ મૌત ઉસસે કહતા હૈ કે અય મુબારક રૂહ ! ચલ ઐસી બેરિયોંકી તરફ જિસમેં કાંટા નહીં હૈ ઔર ઐસે કીકેલોંકી તરફ જો તહ્ બ તહ્ લગે હૂએ હૈં ઔર ઐસે સાયેકી તરફ જો નિહાયત ગહરા ઔર વસીઅ હૈ ઔર પાની બેહ રહે હૈં (યહ ચંદ મંઝરોંકી તરફ ઈશારા હૈ જો કુર્આને પાકમેં સૂરએ વાકિઅહકી ઈસ આયતે શરીફહમેં ઝિક્ર કી ગઈ : ફી સિદ્‌રિમ મખ્દૂદ. વ તલ્હિમ મન્દૂદ. વ ઝિલ્લિમ્ મમ્દૂદ. (અલ-આયત, રૂકૂઅ-૧) ઔર મલકુલ મૌત ઐસી નરમીસે બાત કરતા હૈ જૈસા કે માં અપને બચ્ચેસે બાત કરતી હૈં. ઈસ વજહસે કે ઉસકો યહ બાત મા'લૂમ હૈ કે યહ રૂહ હક તઆલા શાનુહૂકે યહાં મુકર્રબ હૈ ઔર ઈસ રૂહકે સાથ લુત્ફસે પેશ આતા હૈ તાકે હક તઆલા શાનુહૂ ઈસ ફરિશ્તેસે ખુશ હોં. વહ રૂહ બદનમેંસે ઐસી તરહ સહૂલતસે નિકલતી હૈ જૈસા કે આટેમેંસે બાલ નિકલ જાતા હૈ. જબ રૂહ નિકલતી હૈ તો સબ ફરિશ્તે ઉસકો સલામ કરતે હૈં ઔર જન્નતમેં દાખિલ હોનેકી બશારત દેતે હૈં. જિસકો કુર્આને પાકમેં અલ્લઝી-ન ત-ત-વફ્ ફહુમુલ્ મલાઈકતુ તય્યિબીન અલ આયત (સૂ. નહ્લ, રુકૂઅ-૪)મેં ઝિક્ર ફરમાયા હૈ ઔર અગર વહ મુકર્રબ બંદોંમેં હોતા હૈ તો સૂરએ વાકિઅહમેં ઉસકે મુતઅલ્લિક ઈરશાદ હૈ : ફરવ્હુંવ્ વ રય્હાનુંવ્ વ જન્નતુન્નઈમ. (રુકૂઅ-૩) પસ, જિસ વક્ત

રૂહ બદનસે જુદા હોતી હૈ તો વહ બદનસે કહતી હૈં કે હક તઆલા શાનુહૂ તુઝકો જઝાએ ખૈર દે, તૂ અલ્લાહ તઆલાકી બંદગી ઔર ઈતાઅતમેં જલ્દી કરનેવાલા થા, ઉસકી નાફરમાનીમેં સુસ્તી કરનેવાલા થા, તુઝે આજકા દિન મુબારક હો. તૂને ખુદ ભી અઝાબસે નજાત પાઈ ઔર મુઝે ભી નજાત દી ઔર યહી મઝમૂન બદન રુખ્સતકે વક્ત રૂહસે કહતા હૈ. ઉસકી જુદાઈ પર ઝમીનકે વહ હિસ્સે રોતે હૈં જિન પર વહ અકષર ઈબાદત કિયા કરતા થા. આસ્માનકે વહ દરવાઝે રોતે હૈં જિનસે ઉસકે આ'માલ ઉપર જાયા કરતે થે ઔર જિનસે ઉસકા રિઝ્ક ઉતરા કરતા થા. ઉસકે બા'દ વહ પાંચસો (૫૦૦) ફરિશ્તે મય્યિતકે પાસ જમા' હો જાતે હૈં ઔર જબ નેહલાનેવાલે ઉસકો કરવટ દેતે હૈં તો વહ ફરિશ્તે ફૌરન્ ઉસકો કરવટ દેને લગતે હૈં ઔર જબ વહ કફન પહનાતે હૈં તો ઉસસે પેહલે વહ ફૌરન્ અપના લાયા હુવા કફન પહના દેતે હૈં, જબ વહ ખૂશ્બૂ મલતે હૈં તો વહ ફરિશ્તે ઉસસે પહલે અપની લાઈ હૂઈ ખૂશ્બૂ મલ દેતે હૈં. ઉસકે બા'દ વહ ઉસકે દરવાઝાસે કબ્ર તક દોનોં જાનિબ કતાર લગા કર ખડે હો જાતે હૈં ઔર ઉસકે જનાઝહકા દુઆ ઔર ઈસ્તિગફારકે સાથ ઈસ્તિકબાલ કરતે હૈં.

યહ સારે મંઝર શયતાન દેખ કર ઈસ કદર ઝોરસે રોતા હૈ કે ઉસકી હડ્ડિયાં ટૂટને લગતી હૈં ઔર અપને લશ્કરોંસે કહતા હૈ કે તુમ્હારા નાશ હો જાએ, યહ તુમસે કિસ કદર છૂટ ગયા. વહ કહતે હૈં કે યહ મા'સૂમ થા.

ઉસકે બા'દ જબ હઝરત મલકુલ મૌત (અલૈ.) ઉસકી રૂહ લે કર ઉપર જાતે હૈં તો હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) સત્તર (૭૦) હઝાર ફરિશ્તોંકે સાથ ઉસકા ઈસ્તિકબાલ કરતે હૈં. યહ ફરિશ્તે ઉસકો હક તઆલા શાનુહૂકી તરફસે બશારત દેતે હૈં. ઉસકે બા'દ જબ મલકુલ મૌત (અલૈ.) ઉસકો અર્શ તક લે જાતે હૈં તો વહાં પહુંચ કર વહ રૂહ સિજદેમેં ગિર જાતી હૈ. હક તઆલા શાનુહૂકા ઈરશાદ હોતા હૈ કે મેરે બંદેકી રૂહકો સિદ્રિમ્ મખ્દૂદિંવ્ વ તલ્હિમ્ મન્દૂદ. અલ આયહ. (સૂ. વાકિઅહ, રુકૂઅ-૧)મેં પહુંચા દો. જબ ઉસકી નઅશ કબ્રમેં રખ્ખી જાતી હૈ તો ઉસકી નમાઝ ઉસકી દાઈં તરફ આ કર ખડી હો જાતી હૈ, રોઝહ બાઈં તરફ ખડા હો જાતા હૈ, કુર્આને પાકકી તિલાવત ઔર અલ્લાહકા ઝિક્ર સરકી તરફ ખડા હો જાતા હૈ ઔર જમાઅતકી નમાઝકો જો કદમ ચલે હૈં વહ પાઉંકી તરફ ખડે હો જાતે હૈં

ઔર (મસાઈબ પર ઔર ગુનાહોંસે) સબ્ર કબ્રકે એક જાનિબ ખડે હો જાતે હૈં. ઉસકે બા'દ અઝાબ ઉસ કબ્રમેં અપની ગરદન નિકાલતા હૈ ઔર મુર્દા તક પહુંચના ચાહતા હૈ, લેકિન અગર વહ દાઈં જાનિબસે આતા હૈ તો નમાઝ ઉસકો કહતી હૈ કે પરે હટ, યહ શખ્સ ખુદાકી કસમ દુન્યામેં હમેશા મશક્કત ઉઠાતા રહા, અભી ઝરા રાહતસે સોયા હૈ. ફિર વહ બાઈં જાનિબસે આતા હૈ તો રોઝહ ઈસી તરહ ઉસકો હટા દેતા હૈ. ફિર વહ સરકી તરફસે આતા હૈ તો તિલાવત ઔર ઝિક્ર ઉસકો રોક દેતે હૈં કે ઈધરકો તેરા રાસ્તા નહીં હૈ. ગર્ઝ વહ જિસ જાનિબસે જાના ચાહતા હૈ, ઉસકો રાસ્તા નહીં મિલતા. ઈસ લિએ કે અલ્લાહકે વલીકો હર જાનિબસે ઈબાદતોંને ઘેર રખ્ખા હૈ. વહ અઝાબ આજિઝ હોકર વાપસ ચલા જાતા હૈ. ઉસકે બા'દ સબ્ર જો એક કોનેમેં ખડા થા, ઈન ઈબાદતોંસે કહતા હૈ કે મૈં ઈસ ઈન્તિઝારમેં થા કે કિસી જાનિબ (ઈબાદતકી કિસી કિસમકી કમઝોરીસે) કુછ ઝુઅફ હો તો મૈં ઉસ જાનિબસે મુઝાહમત કરૂંગા, મગર અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કે તુમને મિલકર ઉસકો દફા' કર દિયા. અબ મૈં (આ'માલ તુલનેકી) તરાઝુકે વક્ત ઉસકે કામ આઉંગા.

ઉસકે બા'દ દો ફરિશ્તે ઉસ મુર્દાકે પાસ આતે હૈં, જિનકી આંખેં બિજલીકી તરહ ચમકતી હૈં ઔર આવાઝ બાદલોંકી ઝોરદાર ગર્જકી તરહ હોતી હૈ. ઉનકે દાંતોંકી કુચલિયાં ગાયકે સીંગોંકી તરહ હોતી હૈં. ઉનકે મુંહસે સાંસકે સાથ આગકી લપેટેં નિકલતી હૈં, બાલ ઈતને બડે કે પાઉં તક લટકે હૂએ. ઉનકે એક મૂંઢેસે દૂસરે મૂંઢે તક ઈતના ફાસલા કે દિનમેં ચલ કર પૂરા હો, મહરબાની ઔર નરમી ગોયા ઉનકે પાસસે કભી નહીં ગુઝરી (અલબત્તા સખ્તીકા મુઆમલા મુઅમિનોંકે સાથ નહીં કરતે, લેકિન હયઅત હી ક્યા કમ હૈ). ઉનકો મુન્કર નકીર કહા જાતા હૈ. ઉનમેંસે હર એકકે હાથમેં એક એક ઈતના બડા ઔર ભારી હથોડા કે અગર સારી દુન્યાકે ઈન્સાન ઔર જિન્નાત મિલકર ઉઠાએં તો ભી ઉનસે ન ઉઠ સકે. વહ આકર મુર્દેસે કહતે હૈં, બૈઠ જા. મુર્દા એકદમ બૈઠ જાતા હૈ ઔર કફન ઉસકે સરસે નીચે સુરીન તક આ જાતા હૈ. વહ સવાલ કરતે હૈં કે તેરા રબ કૌન હૈ ? તેરા મઝહબ ક્યા હૈ ? તેરે નબીકા ક્યા નામ હૈ ? મુર્દા કહતા હૈ કે મેરા રબ અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ હૈ, જો વહ્દહુ લા શરી-ક લહૂ હૈ (વહ

તને તન્હા માલિક હૈ, કોઈ ઉસકા શરીક નહીં). મેરા દીન ઇસ્લામ હૈ, મેરે નબી મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) હૈં, જો ખાતમુન્નબિય્યીન હૈં. વહ દોનોં કહતે હૈં કે તૂને સહીહ કહા હૈ. ઉસકે બા'દ વહ કબ્રકી દીવારોંકો સબ તરફસે હટા દેતે હૈં જિસસે વહ ઊપરસે ઔર ચારોં જાનિબ દાઈં–બાઈં સિરહાને પાઈંતીસે બહુત ઝિયાદહ વસીઅ હો જાતી હૈ. ઉસકે બા'દ વહ કહતે હૈં કે ઉપર સર ઉઠાઓ. મુર્દા જબ સર ઉઠાતા હૈ તો ઉસકો એક દરવાઝા નઝર આતા હૈ જિસમેંસે જન્નત નઝર આતી હૈ. વહ કહતે હૈં કે અય અલ્લાહકે વલી ! વહ જગહ તુમ્હારે રહનેકી હૈ. ઇસ વજહસે કે તુમને અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકી ઇતાઅત કી હૈ. હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ફરમાતે હૈં કે કસમ હૈ ઉસ પાક ઝાત કી જિસકે કબ્ઝેમેં મેરી જાન હૈ કે ઇસકો ઉસ વક્ત ઐસી ખુશી હોતી હૈ, જો કભી ન લોટેગી. ઉસકે બા'દ વહ ફરિશ્તે કહતે હૈં કે અપને પાઉંકી તરફ દેખો. વહ દેખતા હૈ તો જહન્નમકા એક દરવાઝા નઝર આતા હૈ (જિસસે ઉસકી હાલત નઝર આતી હૈ). વહ ફરિશ્તે કહતે હૈં કે અય અલ્લાહકે વલી ! તૂને ઇસ દરવાઝાસે નજાત પા લી. ઉસ વક્ત ભી મુર્દાકો ઇસ કદર ખુશી હોતી હૈ કે જો કભી ભી ન લોટેગી. ઇસકે બા'દ ઉસ કબ્રમેં સતત્તર (૭૭) દરવાઝે જન્નતકી તરફ ખુલ જાતે હૈં, જિનમેંસે વહાંકી ઠંડી હવાએં ઔર ખૂશ્બૂએં આતી રહતી હૈં ઔર કિયામત તક યહી મંઝર રહેગા.

ઉસકે બા'દ દૂસરેકી હાલત સુનો કે હક તઆલા શાનુહૂ મલકુલ મૌતસે ફરમાતે હૈં કે મેરે દુશ્મનકે પાસ જાઓ ઔર ઉસકી જાન નિકાલ લાઓ. મૈંને ઉસ પર હર કિસ્મકી ફરાખી રખ્ખી. અપની નેઅમતેં (દુન્યામેં ચારોં તરફસે) ઉસ પર લાદ દીં, મગર વહ મેરી નાફરમાનીસે બાઝ નહીં આયા. લાઓ, આજ ઉસકો સઝા દૂં. મલકુલ મૌત (અલૈ.) નિહાયત તકલીફ–દેહ સૂરતમેં ઉસકે પાસ આતે હૈં. ઇસ સૂરતસે કે બારહ આંખેં ઉનમેં હોતી હૈં. ઉનકે પાસ એક ગુર્ઝ (લોહેકા મોટાસા દંડા) જહન્નમકી આગકા બના હુવા હોતા હૈ, જિસમેં કાંટેં હોતે હૈં. ઉનકે સાથ પાંચસો (૫૦૦) ફરિશ્તે જિનકે સાથ તાંબેકા એક ટુકડા હોતા હૈ ઔર હાથોંમેં જહન્નમકી આગકે બડે બડે અંગારે ઔર આગકે કોળે હોતે હૈં, જો દહકતે હૂએ હોતે હૈં. મલકુલ મૌત આતે હી વહ ગુર્ઝ ઉસ પર મારતે હૈં જિસકે કાંટેં ઉસકે હર રગો–પેમેં ઘુસ જાતે હૈં, ફિર વહ ઉસકો ખીંચતે હૈં ઔર બાકી ફરિશ્તે ઉન

કોળોંસે ઉસકે મુંહકો સૂરીનકો મારના શુરૂઅ કર દેતે હૈં, જિસસે વહ મુર્દા ગશ ખાને લગતા હૈ. વહ ઉસકી રૂહકો પાઉંકી ઉંગલિયોંસે નિકાલ કર એડીમેં રોક દેતે હૈં ઔર પિટાઈ કરતે રહતે હૈં. ફિર એડીસે નિકાલ કર ઘુટનોંમેં રોક દેતે હૈં, ફિર વહાંસે નિકાલ કર (ઔર જગહ જગહ ઈસ લિએ રોકતે હૈં તાકે દેર તક તકલીફ પહુંચાઈ જાએ) પેટમેં રોક દેતે હૈં ઔર વહાંસે ખીંચકર સીનેમેં રોક દેતે હૈં. ફિર ફરિશ્તે ઉસ તાંબેકો ઔર જહન્નમકે અંગારોંકો ઉસકી થોળીકે નીચે રખ દેતે હૈં ઔર મલકુલ મૌત (અલૈ.) કહતે હૈં કે અય મલઊન રૂહ ! નિકલ ઔર ઉસ જહન્નમકી તરફ ચલ, જિસકી સિફત (કુર્આને પાકકી સૂરએ વાકિઅહ, રુકૂઅ–૨ મેં) ફી સમૂમિંવ્ વ હમીમિન્.....અલ આયહ હૈ, જિસકા તરજુમા યહ હૈ કે વહ લોગ આગમેં ઔર ખોલતે હૂએ પાનીમેં ઔર સિયાહ ધૂએંકે સાયેમેં જો ન ઠંડા હોગા, ન ફરહત–બખ્શ હોગા, (બલ્કે નિહાયત તકલીફ દેનેવાલા હોગા). ફિર જબ ઉસકી રૂહ બદનસે રુખ્સત હોતી હૈ તો વહ બદનસે કહતી હૈં કે હક તઆલા શાનુહૂ તુઝે બુરા બદલા દે, તૂ મુઝે અલ્લાહકી નાફરમાનીમેં જલ્દીસે લે જાતા થા ઔર ઉસકી ઈતાઅતમેં સુસ્તી કરતા થા. તૂ ખૂદ ભી હલાક હુવા ઔર મુઝે ભી હલાક કિયા ઔર યહી મઝમૂન બદન રૂહસે કહતા હૈ ઔર ઝમીનકે વહ હિસ્સે જિન પર વહ અલ્લાહકે ગુનાહ કિયા કરતા થા ઉસ પર લા'નત કરતે હૈં ઔર શયતાનકે લશ્કર દોડે હૂએ અપને સરદાર ઈબ્લીસકે પાસ જાકર ખુશખબરી સુનાતે હૈં કે એક આદમીકો જહન્નમ તક પહુંચા દિયા. ફિર જબ વહ કબ્રમેં રખ્ખા જાતા હૈ તો ઝમીન ઉસ પર ઈતની તંગ હો જાતી હૈ કે ઉસકી પસલિયાં એક–દૂસરેમેં ઘૂસ જાતી હૈં. ફિર ઉસ પર કાલે સાંપ મુસલ્લત હો જાતે હૈં, જો ઉસકી નાક ઔર પાઉંકે અંગૂઠેસે કાટના શુરૂઅ કરતે હૈં, યહાં તક કે દરમિયાનમેં દોનોં જાનિબકે સાંપ આ કર મિલ જાતે હૈં. ફિર ઉસકે પાસ દો ફરિશ્તે (મુન્કર નકીર જિનકી હયઅત અભી ગુઝર ચુકી હૈ) આતે હૈં ઔર ઉસસે પૂછતે હૈં કે તેરા રબ કૌન હૈ ? તેરા દીન ક્યા હૈ ? તેરે નબી કૌન હૈં ? વહ હર સવાલકે જવાબમેં લા ઈલ્મી ઝાહિર કરતા હૈ ઔર ઉસકે જવાબ પર ઉસકો ગુર્ઝસે ઈસ કદર ઝોરસે મારતે હૈં કે ઉસ ગુર્ઝકી ચિંગારિયાં કબ્રમેં ફૈલ જાતી હૈં. ઉસકે બા'દ ઉસકો કહતે હૈં કે ઉપર દેખ. વહ ઉપરકી જાનિબ જન્નતકા દરવાઝા ખુલા હુવા દેખતા હૈ (ઉસકી બાગો–બહાર વહાંસે નઝર આતી હૈ). વહ ફરિશ્તે ઉસસે કહતે હૈં કે અલ્લાહકે

દુશ્મન ! અગર તૂ અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકી ઈતાઅત કરતા તો યહ તેરા ઠિકાના હોતા. હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ફરમાતે હૈં કે ઉસ ઝાતકી કસમ જિસકે કબ્ઝેમેં મેરી જાન હૈ કે ઉસકો ઉસ વક્ત ઐસી હસરત હોતી હૈ કે ઐસી હસરત કભી ભી ન હોગી. ફિર દોઝખકા દરવાઝા ખોલા જાતા હૈ ઔર વહ ફરિશ્તે કહતે હૈં કે અલ્લાહકે દુશ્મન ! અબ તેરા યહ ઠિકાના હૈ.

કબ્રમેં લોગોંકી હાલત :

એક બુઝુર્ગ કહતે હૈં કે મૈંને હક તઆલા શાનુહૂસે દુઆ કી કે મુઝે કબ્રસ્તાનવાલોંકા હાલ દિખા દે. મૈંને એક રાતકો દેખા કે ગોયા કિયામત કાઈમ હો ગઈ ઔર લોગ અપની કબ્રોંસે નિકલને લગે. ઉનકો મૈંને દેખા કે કોઈ તો સુંદુસ પર (જો એક ખાસ આ'લા કિસમકા રેશમ હૈ) સો રહા હૈ, કોઈ રેશમ પર હૈ, કોઈ ઊંચે ઊંચે તખ્ત પર હૈ, કોઈ ફૂલોં પર હૈ, કોઈ હંસ રહા હૈ, કોઈ રો રહા હૈ. મૈંને કહા કે યા અલ્લાહ ! અગર યહ સબ એક હી હાલમેં હોતે તો કૈસા અછ્છા થા. એક શખ્સને ઉન મુર્દોમેંસે કહા કે યહ આ'માલકે તફાવુતકી વજહસે હૈ. સુંદુસવાલે તો અછ્છી આદતોંવાલે હૈં ઔર રેશમવાલે શુહદાઅ્ હૈં ઔર ફૂલોંવાલે કષરતસે રોઝહ રખનેવાલે હૈં, વહ લોગ હૈં જો અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકી વજહસે આપસમેં મુહબ્બત રખતે થે.

એક કફનચોર થા. વહ કબ્રેં ખોદ કર કફન ચુરાયા કરતા થા. ઉસને એક કબ્ર ખોદી તો ઉસમેં એક શખ્સ ઊંચે તખ્ત પર બૈઠે હૂએ દેખા. કુર્આને પાક ઉનકે સામને રખ્ખા હુવા થા. વહ કુર્આન શરીફ પઢ રહે થે ઔર ઉનકે તખ્તકે નીચે એક નહર ચલ રહી થીં. ઉસ પર ઐસી વહશત તારી હો ગઈ કે વહ બેહોશ હોકર ગિર પડા. લોગોંને ઉસકો કબ્રસે નિકાલા. તીન દિનકે બા'દ હોશ આયા. લોગોંને કિસ્સા પૂછા તો ઉસને સારા હાલ સુનાયા. બા'ઝ લોગોંને ઉસ કબ્રકો દેખનેકી તમન્ના કી. ઉસસે પૂછા કે કબ્ર બતા દે. ઉસને ઈરાદા ભી કિયા કે ઉનકો લે જાકર કબ્ર દિખાઉં. રાતકો ખ્વાબમેં ઉસ કબ્રવાલે બુઝુર્ગકો દેખા. વહ કહ રહે હૈં કે અગર તૂને મેરી કબ્ર બતાઈ તો ઐસી આફતોંમેં ફંસ જાએગા કે યાદ કરેગા. ઉસને અહ્દ કર લિયા કે નહીં બતાઉંગા.

કબ્રમેં અઝાબકી વજહસે મય્યિતકા ચીખના ઔર લોહેકે ગુર્ઝોંસે ઉસકો મારા જાના :

હઝરત બરાઅ ઈબ્ને આઝિબ (રદિ.)કી એક રિવાયતમેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે જબ કાફિર જવાબ દેતા હૈ કે હાય હાય ! મુઝે પતા નહીં તો આસ્માનસે મુનાદી આવાઝ દેતા હૈ કે ઉસને જૂઠ કહા. ઉસકે નીચે આગ બિછા દો ઔર ઉસે આગકા પહેનાવ પહના દો ઔર ઉસકે લિએ દોઝખકા એક દરવાઝા ખોલ દો. ચુનાન્ચે: દરવાઝા ખોલ દિયા જાતા હૈ જિસકે ઝરીએ દોઝખકી તપિશ ઔર સખ્ત ગરમ લૂ આતી રહતી હૈ ઔર ઉસકી કબ્ર તંગ કર દી જાતી હૈ. યહાં તક કે ઉસકી પસલિયાં ઈધરસે ઉધર હો જાતી હૈં. ફિર ઉસકો અઝાબ દેનેકે લિએ એક (અઝાબ દેનેવાલા) મુકર્રર કર દિયા જાતા હૈ, જો અંધા ઔર બહેરા હોતા હૈ. ઉસકે પાસ લોહેકા એક ગુર્ઝ હોતા હૈ જિસકી હકીકત યહ હૈ કે અગર વહ પહાડ પર માર દિયા જાએ તો પહાડ ઝરૂર મિટ્ટી હો જાએ. (ફિર ઈરશાદ ફરમાયા કે) ઈસ ગુર્ઝકો એક મરતબા મારતા હૈ તો ઉસકી આવાઝકો ઈન્સાન ઔર જિન્નાતકે અલાવા પૂરબ–પછ્છમકે દરમિયાનકી સારી મખ્લૂક સુનતી હૈં. એક મરતબા મારનેસે વહ મિટ્ટી હો જાતા હૈ ઔર ફિર રૂહ લૌટા દી જાતી હૈ.[1]

બુખારી ઔર મુસ્લિમકી એક રિવાયતમેં હૈ કે ઈસ ગુર્ઝકે મારે જાનેસે વહ ઈસ ઝોરસે ચીખતા હૈ કે ઈન્સાન ઔર જિન્નાતકે સિવા ઉસકે કરીબકી હર ચીઝ ઉસકી ચીખો–પુકાર સુનતી હૈ.

સવાલ : યહાં યહ બાત દરયાફ્ત–તલબ હૈ કે ઈન્સાનોં ઔર જિન્નાતોંકો મય્યિતકે મારને ઔર ઉસકે ચીખનેકી આવાઝ ક્યૂં નહીં સુનાઈ દેતી ? તો ઉસકા જવાબ યહ હૈ કે ઈન્સાનોં ઔર જિન્નાતકો આલમે બરઝખસે વાસ્તા પડતા હૈ. અગર ઉનકો અઝાબે કબ્ર દિખા દિયા જાએ યા કાનોંસે વહાંકે મુસીબત–ઝદોંકી ચીખો–પુકારકી આવાઝ સુના દી જાએ તો ઈમાન લે આએં ઔર નેક અમલ કરને લગે. હાલાંકે ખુદાકે યહાં ઈમાન બિલ ગૈબ મુઅ્તબર હૈ કે સિર્ફ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી બાત સુન કર માન લે, ચાહે સમઝમેં આએ યા ન આએ. બહર

1. અહમદ વ અબૂ દાવૂદ.

હાલ આપકી બાતકો સહીહ માને, ઉસકો ઈમાન ફરમાયા ગયા હૈ.

તરજુમા : બિલા શુબા જો લોગ અપને રબસે બિન દેખે ડરતે હૈં ઉનકે લિએ મગફિરત હૈ ઔર બડા અજ હૈ.

અગર દોઝખ વ જન્નત ઔર બરઝખકે હાલાત આંખોંસે દિખા દીએ જાએં તો ફિર ઈમાન બિલ ગૈબ ન રહે ઔર સબ માન લેં ઔર મુઅમિન હો જાએં, મગર ખુદાકે યહાં આંખોંસે દેખે હૂએ પર ઈમાન લાના મુઅ્તબર નહીં હૈ. ઈસી વજહસે મરતે વક્ત ઈમાન લાનેકા એ'તિબાર નહીં હૈ. ક્યૂં કે ઉસ વક્ત અઝાબકે ફરિશ્તે નઝર આ જાતે હૈં. ફલમ્ યકુ યન્ફઊહુમ્ ઈમાનુહુમ લમ્મા રઅવ્ બઅ્સના. (સૂ. મુઅમિન–૧) સો ઉનકો ઉનકા ઈમાન લાના નફા'મંદ ન હુવા જબ કે ઉન્હોંને હમારા અઝાબ દેખ લિયા.

જબ કિયામતકો ઉઠ ખડે હોંગે ઔર ફિર જન્નત–દોઝખ આંખસે દેખ લેંગે તો સબ હી ઈમાન લે આએંગે ઔર રસૂલોંકી બાતેં તસ્દીક કર લેંગે, મગર ઉસ વક્તકા ઈમાન ઔર તસ્દીક મુઅ્તબર નહીં હૈ.

ઈન્સાનોંકો અઝાબે કબ્રકે ન દિખાને ઔર ઉસકી આવાઝ ન સુનાનેમેં યહ મસ્લિહત ભી મા'લૂમ હોતી હૈ કે ઈન્સાન ઉસકો બરદાશ્ત નહીં કર સકતે. અગર અઝાબે કબ્રકા હાલ આંખોંસે દેખ લેં યા કાનોંસે સુન લે તો બેહોશ હો જાએં. જૈસા કે હઝરત અબૂ સઈદ (રદિ.)કી રિવાયતમેં હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે નાફરમાનકી મય્યિતકો જબ લોગ ઉઠાકર ચલતે હૈં તો વહ કહતા હૈ કે, "હાય મેરી બરબાદી ! મુઝે કહાં લે જા રહે હો ?" ઉસકી ઈસ આવાઝકો ઈન્સાનકે સિવા હર ચીઝ સુનતી હૈં ઔર અગર ઈન્સાન સુન લે તો બેહોશ હો જાએ.[૧]

અલબત્તા ખુદાવંદે આલમને અપને રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો બરઝખકી ચીઝેં ન સિર્ફ બતા દીં, બલ્કે દિખા ભી દીં. ચૂં કેઃ આપમેં ઉનકો બરદાશ્તકા ઝર્ફ મવજૂદ થા, હત્તા કે દોઝખકે મંઝરકો દેખકર ભી આપકે હંસને, બોલને ઔર સહાબા (રદિ.)કે સાથ ઉઠને–બેઠને ઔર ખાને–પીનેમેં ફર્ક ન આતા થા. હઝરત અબૂ અય્યૂબ (રદિ.) રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) એક

૧. બુખારી શરીફ.

મરતબા આફતાબ ગુરૂબ હોનેકે બા'દ (મદીના મુનવ્વરહસે) બાહર તશરીફ લે ગએ. આપને એક આવાઝ સુની (જો ભયાનક આવાઝ થી) ઉસકો સુનકર ફરમાયા કે યહૂદિયોંકો ઉનકી કબ્રોંમેં અઝાબ હો રહા હૈ.

હઝરત ઝૈદ બિન સાબિત (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) એક મરતબા અપને ખચ્ચર પર સવાર હો કર કબીલ–એ–બનૂ નજ્જારકે એક બાગમેં તશરીફ લે જા રહે થે ઔર હમ ભી આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે સાથ થે કે અચાનક આપકા ખચ્ચર બિડક ગયા ઔર ઐસા બિડકા કે કરીબ થા કે આપકો ગિરા દે. વહીં પાંચ યા છે કબ્રેં થીં. ઉનકે બારેમેં રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને દરયાફ્ત ફરમાયા કે ઈન કબ્રવાલોંકો કૌન પહેચાનતા હૈ ? એક શખ્સને અર્ઝ કિયા કે મૈં પહેચાનતા હૂં. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસસે દરયાફ્ત ફરમાયા કે યહ કબ મરે થે ? ઉસને કહા કે ઝમાન–એ–શિર્કમેં મરે થે. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે ઈન્સાનકો કબ્રોંમેં અઝાબ દિયા જાતા હૈ. સો અગર મુઝે ડર ન હોતા કે તુમ આપસમેં (મુર્દોંકો) દફન કરના છોડ દોગે તો ખુદાસે ઝરૂર દુઆ કરેતા કે તુમકો (ભી) ઈસ કબ્રકે અઝાબકા કુછ હિસ્સા સુના દે, જિસે મૈં સુન રહા હૂં.

અઝાબે કબ્રકી હોલનાક કિસ્મેં :

(૧) હઝરત સમુરહ બિન જુન્દુબ (રદિ.)કા બયાન હૈ કે નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) અકષર અપને અસ્હાબસે દરયાફ્ત ફરમાયા કરતે થે કે ક્યા તુમમેંસે કિસીને કોઈ ખ્વાબ દેખા હૈ ? એક દિન સુબ્હકો આપને અઝ ખૂદ બયાન કરના શુરૂઅ કિયા કે આજકી રાત મેરે પાસ દો આદમી આએ ઔર મુઝકો બયતુલ મુકદસકી તરફ લે ગએ ઔર હમ એક આદમી પર ગુઝરે જો લેટા હુવા થા ઔર એક દૂસરા આદમી ઉસકે સરકો પથ્થરસે કુચલ રહા થા. પથ્થર મારતા તો સર ચૂર ચૂર હો જાતા ઔર પથ્થર દૂર લુળક જાતા. ફિર વહ આદમી પથ્થર લેને જાતા ઈતનેમેં ઉસકા સર સહીહ સાલિમ હો જાતા ઔર વહ વાપસ આકર ફિર પથ્થરસે મારને લગતા. ઈસી તરહ બરાબર હોતા રહા. મૈંને અપને સાથીસે કહા કે સુબ્હાનલ્લાહ, યહ દોનોં કૌન શખ્સ હૈં ? મેરે સાથીને કહા કે

અભી ઔર આગે ચલીએ. હમ આગે ચલે તો દેખા કે એક આદમી ગદ્દે પર લેટા હુવા હૈ ઔર એક શખ્સ લોહેકે આંકળાસે ઉસકી બાછૂંકો ગુદ્દી તક ચીરતા હૈ. એક તરફસે ઉસકા મુંહ ચીરકર જબ દૂસરી તરફસે ચીરને લગતા હૈ તો પેહલા ચીરા હુવા દુરુસ્ત હો જાતા હૈ. ઈસી તરહ બાર બાર ચીરતા હૈ ઔર ફિર દુરુસ્ત હો જાતા હૈ. મૈંને કહા કે સુબ્હાનલ્લાહ, યહ કૌન હૈ ? મુઝસે કહા ગયા કે અભી ઔર આગે ચલિએ. ચુનાન્ચે: હમ આગે બળ્હે તો એક તન્નૂર મિલા, ઉસમેં બડા શોરોગુલ હો રહા થા. તન્નૂરમેં ઝાંકા તો નંગે મર્દ ઔર ઔરતેં થીં. આગકી લપટેં ઉનકે નીચેસે લપકતીં ઔર વહ શોર મચાને લગતે. વહાં બદબૂ ના–કાબિલે બરદાશ્ત થી. મૈંને પૂછા કે યહ કૌન હૈં ? મુઝકો હુક્મ હુવા કે અભી ઔર આગે ચલિએ. હમ એક નહર પર ગુઝરે જિસકા પાની ખૂનકી તરહ સુર્ખ થા. ઉસમેં એક આદમી તૈર રહા થા ઔર એક દૂસરા આદમી નહરકે કિનારે બહુતસે પથ્થર લિએ ખડા થા. વહ તૈરનેવાલા જબ કિનારે પર આતા તો અપના મુંહ ખોલ દેતા ઔર કિનારેવાલા આદમી એક પથ્થર ઉસકે મુંહમેં લુકમાકે તૌર પર ડાલ દેતા. ઈસી તરહ બાર બાર હોતા રહા. મૈંને પૂછા કે યહ કૌન લોગ હૈં ? જવાબ મિલા કે અભી ઔર આગે ચલિએ. હમ આગે બળ્હે તો એક સરસબ્ઝો–શાદાબ બાગ પર ગુઝરે ઔર બાગકે બીચમેં એક ઈતના લંબા શખ્સ થા કે મેં ઉસકે સરકો નહીં દેખ પાતા થા. ઈસ દરાઝ કદ શખ્સકે ગિર્દ બહુત સે બચ્ચે થે. મૈંને ઉન બચ્ચોંકો કભી નહીં દેખા થા. મૈંને પૂછા કે યહ કૌન લોગ હૈં ? જવાબ મિલા કે અભી ઔર આગે ચલિએ. ફિર હમ એક ઐસે વસીઅ ઔર હસીન બાગમેં પહુંચે કે મૈંને ઐસા બાગ કભી નહીં દેખા થા. અપને સાથીકે હુક્મસે મૈં અંદર દાખિલ હુવા. ઉસમેં એક ઐસા શહર થા કે સોને–ચાંદીકી ઈંટોંસે ઉસકી તામીર હૂઈ થી. હમ શહરકે દરવાઝે પર આએ, દરવાઝા ખુલવાયા ઔર હમ ઉસમેં દાખિલ હો ગએ. અંદર પહુંચે તો હમારે સામને ચંદ આદમી આએ જિનકા આધા જિસ્મ નિહાયત ખૂબસૂરત ઔર આધા જિસ્મ બદસૂરત થા. મેરે સાથીને ઉનસે કહા કે તુમ ઉસ સામનેવાલી નહરમેં કૂદ પડો. વહ જાકર કૂદ પડે. વહ નહર બહુત વસીઅ થી ઔર ઉસકા પાની દૂધકી તરહ સફેદ થા. જબ વહ નહરસે નિકલકર વાપસ આએ તો ઉનકી બદસૂરતી ખત્મ હો ગઈ ઔર પૂરા જિસ્મ નિહાયત હસીન હો ગયા. મેરે સાથીને મુઝસે કહા કે યહ જન્નતે અદ્દન હૈ ઔર યહીં તુમ્હારા ઠિકાના

હૈ. મૈંને નિગાહ ઉઠાઈ તો એક સફેદ મહલ નઝર આયા. સાથીને કહા કે યહ ભી તુમ્હારા ઠિકાના હૈ. મૈંને કહા કે અલ્લાહ તઆલા તુમકો બરકત દે, મુઝે અપને ઈસ ઠિકાનેમેં ઝરા દાખિલ હોને દો. ઉન્હોંને કહા કે અભી તો નહીં, મગર તુમ ઝરૂર ઈસ મહલમેં દાખિલ હોંગે. મૈંને શુરૂઅસે અબ તક જો હયરતનાક મંઝર દેખે થે ઉનકે બારેમેં અપને સાથીસે હકીકતે હાલ દરયાફ્ત કી. ઉસને બતાયા કે (૧) પેહલા શખ્સ જિસકા સર પથ્થરસે કુચલા જા રહા થા વહ, વહ શખ્સ હૈ જિસને કુર્આને પાકકી તા'લીમ હાસિલ કરકે ઉસકો ભૂલા દિયા ઔર ફર્ઝ નમાઝ તર્ક કરકે સો રહતા થા. યહ બરતાઉ ઉસકે સાથ કિયામત તક હોતા રહેગા ઔર વહ (૨) દૂસરા શખ્સ જિસકા જડબા ચીરા જા રહા થા વહ, વહ આદમી હૈ જો કે સુબ્હકો અપને ઘરસે ચલતા હૈ, જૂઠ બોલતા ફિરતા હૈ. યહ બરતાઉ ઉસકે સાથ કિયામત તક હોતા રહેગા ઔર (૩) તીસરે વહ મર્દ–ઔરત જો તન્નૂરમેં નંગે જા રહે હૈં વહ ઝિનાકાર લોગ હૈં ઔર (૪) ચોથા શખ્સ જો નહરમેં તૈરતા હૈ ઔર કિનારે પર પથ્થરકા લુકમા પાતા હૈ વહ, વહ શખ્સ હૈ જો સૂદ ખાયા કરતા થા ઔર (૫) પાંચવાં શખ્સ જો આગ સુલગા રહા હૈ વહ દારોગ–એ–જહન્નમ હૈ ઔર (૬) છટા લંબા આદમી જો કે બાગમેં નઝર આયા વહ ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) હૈં ઔર ઉનકે ગિર્દ વહ બચ્ચે હૈં જિનકી મૌત ફિતરત પર યા'ની ઈસ્લામ પર હૂઈ ઔર વહ (૭) સાતવીં કિસમકે લોગ જિનકા આધા જિસ્મ ખૂબસૂરત ઔર આધા બદસૂરત હૈ વહ, વહ લોગ હૈં જિન્હોંને નેક આ'માલકે સાથ બુરે આ'માલ ભી કિએ હૈં, મગર ફિર ઉનકો રહમતને અપને દામનમેં લે લિયા ઔર બુરાઈકા દાગ સાફ હો ગયા. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ઉસકે બા'દ ઉન દોનોં સાથિયોંને અપના તઆરુફ કરાયા કે મૈં જિબ્રઈલ (અલૈ.) હૂં ઔર યહ મીકાઈલ (અલૈ.) હૈં. (બુખારી–બયહકી)

ઉલમાએ ફરમાતે હૈં કે યહ હદીષ અઝાબે બરઝખકે સુબૂતમેં નસ્સે સરીહ હૈ, ક્યૂંકે અમ્બિયાએ અલયહિસ્સલામકા ખ્વાબ સચ્ચા હોતા હૈ ઔર વાકિઅહકે મુતાબિક હોતા હૈ. હદીષમેં જો યહ ફરમાયા કે ઉનકે સાથ કિયામત તક યહ બરતાઉ હોગા ઉસસે ઝાહિર હૈ કે યહ બરઝખકે વાકિઆત હૈં.

(૨) હઝરત અલી (રદિ.)કી રિવાયતસે મઝકૂરહ બાલા રિવાયતમેં

મઝીદ યહ ભી હૈ કે જો શખ્સ આગ સુલગા કર ચક્કર લગા રહા હૈ વહ દારોગ–એ–જહન્નમ હૈ. જબ કોઇ ચીઝ ઉસ આગસે બાહર નિકલતી હૈ તો ફૌરન્ વહ દારોગા ઉસકો આગમેં લૌટા દેતા હૈ. નીઝ જો નંગે મર્દ–ઔરત થે વહ ઝાની થે ઔર બદબૂ ઉનકી શર્મગાહોંસે નિકલતી થી ઔર એક ગિરોહ મોટે પેટવાલોંકા ભી નઝર આયા થા, જિનકી મક્અદોંમેં આગ ભરી જાતી ઔર મુંહસે બાહર નિકાલી જાતી થી. યહ કીમે લૂત (અલૈ.)કા અમલ કરનેવાલે થે ઔર વહ નહર જો દૂધકી તરહ સફેદ થી વહ કૌષરકી નહર થી. (ઇબ્ને અસાકિર)

(૩) હઝરત અબૂ સઇદ ખુદરી (રદિ.)કી રિવાયતમેં હૈ કે નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ગુઝર એક ઐસે દસ્તરખ્વાન પર ભી હુવા જહાં ભૂના હુવા ઉમદા ગોશ્ત થા, મગર વહાં ખાનેવાલા કોઇ ન થા ઔર એક દસ્તરખ્વાન ઐસા થા જિસ પર બદબૂદાર ગોશ્ત થા. વહાં કુછ લોગ થે. પૂછને પર બતાયા ગયા કે યહ વહ લોગ હૈં જો હલાલકો છોડકર હરામકો પસંદ કરતે થે.

આં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) એક ઐસે ગિરોહ પર ભી ગુઝરે જિનકે શિકમ ઘરકી તરહ વસીઅ વ અરીઝ થે. જબ વહ ઉઠના ચાહતે તો ગિર પડતે ઔર હસરતસે કહતે કે અય ખુદા ! તૂ કિયામતકો ન કાઇમ કર, વહ ગિરયા વઝારી કિયા કરતે થે. દરયાફ્ત કરને પર મા'લૂમ હુવા કે યહ ઉમ્મતે મુહમ્મદિયહકે સૂદખ્વાર હૈં. ઐસે ગિરોહ પર ભી ગુઝર હુવા જિનકે હોંટ ઊંટકે હોટોંકી તરહ થે. ઉનકે મુંહમેં પથ્થરોંકા લુકમા દિયા જાતા ઔર પથ્થર મક્અદસે બાહર આ જાતે. પૂછને પર મા'લૂમ હુવા કે યહ વહ લોગ હૈં જો યતીમોંકા માલ નાહક ખા લિયા કરતે થે. ઐસે ગિરોહ પર ભી ગુઝર હુવા જિનકી પસલિયોંસે ગોશ્ત કાટકર ખૂદ ઉન્હીંકો ખિલાયા જાતા ઔર યહ કહા જાતા કે ખા લે, જિસ તરહ અપને ભાઇકા ગોશ્ત ખાયા કરતા થા. દરયાફ્ત કરને પર મા'લૂમ હુવા કે યહ હમ્માઝૂન યા'ની ગીબત કરનેવાલે ઔર લમ્માઝૂન હૈં યા'ની લોગોંકી ઐબ–જોઇ કરનેવાલે. યહ બરતાઉ ઉન લોગોંકે સાથ કિયામત તક રહેગા.

(બયહકી, દલાઇલુન્નુબુવ્વહ)

(૪) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)કી રિવાયતમેં આયા હૈ કે નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) મેઅરાજકી રાત ઐસે ગિરોહ

પર ગુઝરે જિનકે સર પથ્થરોંસે કુચલે જાતે ઔર ફિર સહીહ સાલિમ હો જાતે તો દોબારહ કુચલે જાતે. ઈસી તરહ બાર બાર હોતા રહા. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને દરયાફ્ત ફરમાયા કે અય જિબ્રઈલ (અલૈ.) ! યહ કૌન લોગ હૈં ? જવાબ મિલા કે યહ વહ લોગ હૈં જિનકે સર નમાઝસે બોઝલ હો જાતે થે યા'ની નમાઝકો બડા બોઝ સમઝ કર ઉતાર ફેંકતે, જૈસે તૈસે અદા કરતે યા યહ કે અદા હી ન કરતે થે. ઉસકે બા'દ એક ગિરોહ ઐસા નઝર આયા જિનકી શર્મગાહોં પર સિર્ફ લત્તે થે. ઊંટ–બકરિયોંકી તરહ ચરતે થે ઔર થોર, ગરમ પથ્થર વગયરહ ખા રહે થે. દરયાફ્ત કરને પર બતાયા ગયા કે યહ વહ લોગ હૈં જો અપને માલોંસે ઝકાત–સદકાત નહીં નિકાલતે થે. ફિર એક ગિરોહ ઔરતોં ઔર મર્દોંકા નઝર આયા જિનકે સામને પકા હુવા ઉમદા ગોશ્ત થા ઔર સાથ હી કચ્ચા ઔર ખરાબ ગોશ્ત થા. વહ લોગ ઉમદા ઔર પકે હૂએ ગોશ્તકો છોડ કર કચ્ચે ઔર ખરાબ ગોશ્તકો ખાને લગે. દરયાફ્ત કરને પર મા'લૂમ હુવા કે યહ વહ મર્દ હૈં જો અપની હલાલ બીવિયોંકો છોડ કર બદકાર ઔરતોંકે પાસ જાતે હૈં. યહ વહ ઔરતેં હૈ જો અપને ખાવિન્દોંકો છોડ કર ગૈર મર્દોંકે પાસ જાતી હૈં.

ઉસકે બા'દ એક ઐસા શખ્સ નઝર આયા જિસને એક ઈતના બડા ગઠ્ઠર જમા' કર રખ્ખા થા કે ઉસકો ઉઠાનેકી તાકત નહીં થી, ઉસકે બા–વુજૂદ ઉસ પર ઔર ઝિયાદહ બોઝ લાદ રહા થા. દરયાફ્ત કરને પર બતાયા ગયા કે યહ વહ શખ્સ હૈ જિસકે પાસ લોગોંકી અમાનતેં જમા' હૈં ઔર ઉન અમાનતોંકો અદા કરનેકી કુદરત ઈસમેં નહીં હૈ.

ઉસકે બા'દ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) એક ગિરોહ પર ગુઝરે જિનકી ઝબાનેં ઔર હોંટ લોહેકી કેંચિયોંસે કતરે જા રહે થે. કતરનેકે બા'દ સહીહ સાલિમ હો જાતે ઔર ફિર કતરે જાતે. બાર બાર ઈસી તરહ હોતા રહા. દરયાફ્ત કરને પર બતાયા ગયા કે યહ ફિત્ના–ફસાદ બરપા કરનેવાલે વાઈઝ–ખતીબ હૈં. (ઇબ્ને અદી, બયહકી)

(૫) હઝરત અબૂ ઉમામહ (રદિ.)કી રિવાયતમેં આં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ખ્વાબકા વાકિઅહ મઝકૂર હૈ. વહ બયાન કરતે હૈં કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : મૈંને એક ખ્વાબ દેખા હૈ ઔર યહ સચ્ચા ખ્વાબ હૈ, તુમ ઉસકો ખૂબ સમઝ

લો. મૈંને ખ્વાબમેં દેખા કે મેરે પાસ એક આદમી આયા. ઉસને મેરા હાથ પકડા ઔર અપને સાથ લેકર ચલા. રાસ્તેમેં એક બડા પહાડ નઝર આયા. ઉસને મુઝકો ચઢનેકે લિએ કહા. મૈંને કહા કે ઈસ લંબે પહાડ પર મૈં કૈસે ચઢૂં ? ઉસને કહા કે મૈં તુમ્હારે લિએ ઉસ પર ચઢના આસાન કર દૂંગા. ફિર મૈંને કદમ ઉઠાયા તો એક ઝીનહ પર રખ્ખા. ઈસી તરહ કદમ આગે બઢતા ગયા ઔર હર કદમ પર ઝીનહ મિલતા ગયા. પહાડ પર ચઢ કર કુછ દૂર ગએ તો કઈ મર્દ ઔર ઔરતેં ઐસે નઝર આએ કે ઉનકી બાંછેં કટી હૂઈ થી. મૈંને પૂછા કે યહ કૌન લોગ હૈં ? તો બતાયા ગયા કે યહ વહ લોગ હૈં જિનકા અમલ ઉનકે કૌલકે ખિલાફ હુવા કરતા થા. ફિર આગે ચલકર કુછ ઔરત ઔર મર્દ ઐસે મિલે જિનકે કાનોં ઔર આંખોંમેં મૈખેં ઠકી હૂઈ થીં. દરયાફ્ત કરને પર બતાયા ગયા કે યહ વહ લોગ હૈં કે નાજાઈઝ બાતોંકે સુનને ઔર નાજાઈઝ ચીઝોંકે દેખનેકી કોશિશ કરતે થે. ફિર આગે ચલ કર કઈ ઔરતેં લટકી હૂઈ નઝર આઈ. ઉનકે સર નીચે ઔર પૈર ઉપર થે ઔર સાંપ ઉનકી છાતિયોંકો ડંસ રહે થે. પૂછને પર બતાયા ગયા કે યહ વહ ઔરતેં હૈં જો અપની ઔલાદકો અપના દૂધ પિલાનેસે રોકતી થીં. આગે ચલ કર કઈ ઔરત વ મર્દ ઐસે નઝર આએ જો સર નીચે કરકે લટકાએ ગએ થે ઔર વહ ઝમીનકે કીચડકો ચાટ રહે થે. પૂછને પર બતાયા ગયા કે યહ વહ રોઝાદાર હૈં જો વક્તસે પેહલે રોઝા ખોલ દેતે થે. આગે ચલકર તીન આદમી શરાબે તહૂરા પીતે હૂએ ઔર ખુશીકે નગ્મે ગાતે હૂએ મિલે. પૂછને પર મા'લૂમ હુવા કે યહ ઝૈદ બિન હારિષહ, ઝઅફરે તય્યાર ઔર અબ્દુલ્લાહ બિન રવાહા (રદિયલ્લાહુ અન્હુમ) હૈં. (ઈબ્ને ખુઝયમા, ઈબ્ને હિબ્બાન વગયરહ)

કબ્રમેં લોગોંકી મુખ્તલિફ હાલતેં :

હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન સમુરહ (રદિ.) બયાન કરતે હૈં કે એક દિન રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) હમારે પાસ તશરીફ લાએ ઔર ફરમાયા કે મૈંને આજકી રાત અજીબો–ગરીબ ચીઝેં દેખીં. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે ઉસકે પાસ મૌતકા ફરિશ્તા ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કરને આયા. પસ, ઈસ શખ્સકા અપને વાલિદૈનકે સાથ સુલૂક વ ઈહસાન કરના આગે બઢા ઔર મલકુલ મૌતકો ઉસકે પાससે લૌટા દિયા. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે કબ્રકા અઝાબ

ઉસકે આસપાસ ઘેરે હૂએ થા, લેકિન ઉસકા વુઝૂ આયા ઔર ઉસને અઝાબસે નજાત દી. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક ઐસે શખ્સકો દેખા જિસકો શયાતીનને ઘેર લિયા થા. ચુનાન્ચેઃ અલ્લાહ તઆલાકા ઝિક્ર આગે બઢ્હા ઔર શયાતીનસે નજાત દિલાઈ. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે અઝાબકે ફરિશ્તોંને ઉસકો ઘેર રખ્ખા થા, લેકિન નમાઝને ઉનકે અઝાબસે ઉસકો બચા લિયા. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે પ્યાસકે મારે ઝુબાન નિકાલે હૂએ હૈં ઔર જિસ હૌઝ પર જાતા હૈ નાકામ લૌટા દિયા જાતા હૈ. ચુનાન્ચેઃ ઉસકા રોઝા આયા ઔર ઉસને ઉસકો સૈરાબ કર દિયા. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે અમ્બિયાએ કિરામ અપને અપને હલકે બના કર બૈઠે હૈં ઔર યહ શખ્સ જબ ઉનકે હલકેકે કરીબ પહુંચતા હૈ તો ઉસકો નિકાલ કર બાહર કર દેતે હૈં. ચુનાન્ચેઃ ઉસકા ગુસ્લે જનાબત આયા ઔર ઉસને ઈસ શખ્સકા હાથ પકડ કર મેરે કરીબ બિઠા દિયા. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે ઉસકે દાએં–બાએં, આગે–પીછે ઔર ઉપર–નીચે તારીકી હી તારીકી હૈ. વહ શખ્સ ઈસ તારીકીકી વજહસે હૈરાન–પરેશાન થા કે ઉસકા હજ ઔર ઉમરહ આયા ઔર ઈસ તારીકીસે ઉસકો નજાત દિલા કર નૂરમેં દાખિલ કિયા. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે વહ મુઅમિનોંસે બાત કરતા હૈ, લેકિન વહ ઉસસે બેરુખી બરત રહા હૈ, ચુનાન્ચેઃ ઉસકા સિલા–રહ્‌મ આયા ઔર ઉસને કહા કે અય મુઅમિનો ! ઈસ શખ્સસે બેરુખી ન કરો, ઉસસે બાતચીત કરો. ફિર ઉસસે બાતેં કીં. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે અપને હાથસે આગકી લપટકો ઔર શરારોંકો રોક રહા થા કે મુંહ ન જલે, ચુનાન્ચેઃ ઉસકા સદકા આયા ઔર ઉસને ઉસકે મુંહ ઔર સરકી હિફાઝત કી. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે મલાઈક–એ–અઝાબને ઉસકે હર ઉઝ્‌વકો ગિરિફ્તમેં લે લિયા, લેકિન ઉસકી દા'વતો–તબ્લીગને ઉનસે બચાકર મલાઈક–એ–રહમતસે મિલા દિયા. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે ઉસકે નામ–એ–આ'માલને તરાઝૂકે બાએં પલળેકો ઝુકા દિયા, ચુનાન્ચેઃ ઉસકા ખૌફે ખુદાવંદી આયા ઔર ઉસને ઈસ તરાઝૂકે દાએં પલળેકો ઝુકા દિયા. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે ઉસકી તરાઝૂ આ'માલસે હલકી–ફુલકી રહ ગઈ તો ઉસકે પાસ વહ બચ્ચે આ ગએ જો બચપનમેં મર ગએ થે. ઉન્હોંને આકર ઈસ તરાઝૂકો વઝની કર દિયા. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે જહન્નમકે

કિનારે પર ખડા હૈ. ઉસકા અલ્લાહસે ડરના આયા ઔર ઉસને જહન્નમકે કિનારેસે દૂર કર દિયા. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે વહ આગમેં ગિર પડા. ઉસકા વહ આંસૂ વહાં આયા જો અલ્લાહકે ડરસે ઉસકી આંખોંસે બહા થા. ઉસ આંસૂને ઉસકો આગસે નિકાલા. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે પુલસિરાત પર ખડા હૈ ઔર થરથર કાંપ રહા હૈ. ચુનાન્ચે અલ્લાહકે સાથ જો ઉસકો હુસ્ને ઝન થા, ઉસ હુસ્ને ઝનને બન્દ કર ઉસકી થરથરી દૂર કી ઔર પુલસે ગુઝાર દિયા. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે પુલસિરાત પર કભી ચૂતડોંકે બલ ચલતા હૈ ઔર કભી ઘૂટનોંકે બલ. ચુનાન્ચેઃ મુઝ પર ઉસકા દુરૂદ ભેજના આયા ઔર ઉસકા હાથ પકડ કર ખડા કર દિયા. ફિર વહ પુલસિરાત પર સીધા ચલા ગયા. મૈંને અપની ઉમ્મતકે એક શખ્સકો દેખા કે જન્નતકે દરવાઝોંકી તરફ જબ વહ પહુંચા તો ઉસ પર દરવાઝે બંદ કર દીએ ગએ, ફિર ઉસકા કલિમ—એ—શહાદત આયા ઔર ઉસને દરવાઝોંકો ખોલ કર ઉસકો જન્નતમેં દાખિલ કર દિયા. મૈંને કઈ આદમિયોંકો દેખા કે ઉનકે હોંટ કતરે જા રહે હૈં. મૈંને પૂછા કે યહ કૌન લોગ હૈં ? જવાબ મિલા કે યહ ચુગલખોર લોગ હૈં. મૈંને કઈ આદમિયોંકો દેખા કે અપની ઝુબાનોંકે સહારે લટકે હૂએ હૈં. મૈંને પૂછા કે યહ કૌન લોગ હૈં ? જવાબ મિલા કે યહ મુસલમાન મર્દોં ઔર ઔરતોં પર તોહમત લગાનેવાલે હૈં. (તબરાની, નવાદિરુલ ઉસૂલ, તરગીબ)

ઈમામ શાફઈ (રહ.)ને બા'ઝ બુઝુર્ગોંસે રિવાયત બયાન કી હૈ કે ઉન્હોંને અલ્લાહસે દુઆ કી કે અહલે કુબૂરકે અહવાલ ઉન પર ઝાહિર કર દે. ચુનાન્ચેઃ એક રાત ઉનકે લિએ કબરેં શક હો ગઈ. ઉન્હોંને દેખા કે બા'ઝ મુર્દે સુંદુસ પર, બા'ઝ હરીર પર, બા'ઝ દીબાઝ પર ઔર બા'ઝ રયહાન ઔર તખ્તોં પર સો રહે હૈં. ઉનમેંસે બા'ઝ રો રહે હૈં ઔર બા'ઝ હંસ રહે હૈં. ઉન્હોંને કહા કે અય રબ ! અગર તૂ ચાહતા તો યહ તમામ મુર્દે અપને મરાતિબકે લિહાઝસે બરાબર હોતે. યહ સુન કર એક કબ્રસે આવાઝ આઈ કે અય શખ્સ ! યહ મરાતિબ સબ આ'માલકી વજહસે હૈં. સુંદુસ પર સોનેવાલે વહ લોગ હૈં જો અચ્છે અખ્લાક રખતે હૈં. હરીર વ દીબાઝવાલે વહ લોગ હૈં જો અલ્લાહકી રાહમેં શહીદ હૂએ ઔર રયહાન પર સોનેવાલે રોઝહદાર હૈં ઔર તખ્તોં પર સોનેવાલે વહ લોગ હૈં જો અલ્લાહ હી કે લિએ એક—દૂસરેસે મુહબ્બત રખતે થે ઔર રોનેવાલે

ગુનહગાર લોગ હૈં ઔર હંસનેવાલે વહ લોગ હૈં, જિન્હોંને અપને ગુનાહોંસે તૌબા કર લી હૈ. (રવઝુર્રિયાહીન)

હાફિઝ ઈબ્ને કય્યિમ (રહ.)ને ફરમાયા કે અઝાબકો લાઝિમ કરનેવાલે અસ્બાબસે બચના ઝરૂરી હૈ ઔર અઝાબે કબ્રસે બચાનેવાલા એક બડા સબબ યહ હૈ કે જબ આદમી સોનેકા ઈરાદા કરે તો ઘડી ભર પેહલે બૈઠ કર અપને નફ્સસે હિસાબ લે કે ક્યા કમાયા ઔર ક્યા ખોયા. ફિર ગુનાહોંસે ખાલિસ તૌબા કરે ઔર ફિર સો રહે ઔર જબ બેદાર હો તો અમલે સાલિહકી તરફ લપકે ઔર ઝિંદગીકો ગનીમત ખયાલ કરકે જો કુછ કમી રહ ગઈ હૈ ઉસકી તકમીલ કરે. અલ્લાહ તઆલા જિસકે સાથ ભલાઈકા ઈરાદા કરતા હૈ ઉસકો ઈસકી તૌફીક દેતા હૈ. (કિતાબુર્રૂહ)

પાંચ કબ્રોંકે ચશ્મ-દીદ હાલાતને ગુનેહગારકો તૌબા પર આમાદહ કર દિયા :-

હદીષમેં મન્કૂલ હૈ કે એક જવાન આદમી નિહાયત ગમગીન, અબ્દુલ મલિકકે પાસ આયા. અબ્દુલ મલિકને ઉસકે રંજો—ગમકી વજહ પૂછી તો ગમ—ઝદહને કહા કે મૈં અપને ગુનાહકે સબબ ગમગીન હૂં. અબ્દુલ મલિકને ઉસસે કહા કે તેરા ગુનાહ ઝમીનો—આસ્માનસે બડા તો નહીં હૈ ? ઉસને કહા કે બડા હૈ. ફિર અબ્દુલ મલિકને કહા કે તેરા ગુનાહ અર્શસે બડા તો નહીં હૈ ? ઉસને કહા કે ઉસસે ભી બડા હૈ. અબ્દુલ મલિકને કહા કે તેરા ગુનાહ બડા હૈ યા અલ્લાહ તઆલાકી રહમત ? ઉસ પર ઉસ નવજવાનને ખામોશી ઈખ્તિયાર કી. ફિર અબ્દુલ મલિકને પૂછા કે તેરા ગુનાહ કૌન સા હૈ ? ઉસને બતાયા કે મૈં કફનચોર થા. પાંચ કબ્રોંકે મુર્દોંને મુઝે તૌબા પર આમાદહ કિયા. ઉન કબ્રોંકે હાલાત યહ હૈ કે મૈંને એક કબ્રકો જબ ખોદા તો ઉસકે મુર્દેકો દેખા કે ઉસકા મુંહ કિબ્લાકી તરફસે ફેર દિયા ગયા થા ઔર ઉસકો દૂસરા અઝાબ ભી દિયા જા રહા થા. મૈં ડર કર વહાંસે લૌટા. હાતિફે ગૈબીને આવાઝ દી કે તૂ ઈસ મુર્દેસે ક્યૂં નહીં પૂછતા કે વહ અઝાબમેં કિસ વજહસે ગિરિફ્તાર હૈ ? મૈંને જવાબ દિયા કે યહ બાત મૈં નહીં પૂછ સકતા. ચુનાન્ચે: ઉસ હાતિફને બતાયા કે યહ શખ્સ નમાઝકો હકીર સમઝતા થા, ઈસ લિએ ઉસકો અઝાબ હો રહા હૈ.

મૈંને એક દૂસરી કબ્ર ખોદી તો દેખા કે ઈસ કબ્રકા મુર્દા બિલકુલ

સુવ્વર હો ગયા થા ઔર તોક ઔર બેડિયોંસે જકડા હુવા થા. મૈં યહ દેખકર લૌટને લગા. હાતિફે ગૈબીને પુકાર કર મુઝસે કહા કે તૂ ઉસ મુર્દાસે અઝાબકા સબબ ક્યૂં નહીં પૂછતા ? મૈંને કહા કે યહ સવાલ મેરી કુદરતસે બાહર હૈ. હાતિફને કહા કે યહ શરાબ પીતા થા. અલ્લાહકી હરામ કી હૂઈ ચીઝકો ઉસને હરામ નહીં કિયા.

મૈંને એક તીસરી કબર ખોદી તો દેખા કે ઉસકા મુર્દા આગકી મેખોંસે બંધા હુવા થા ઔર ઉસકી ઝુબાન ગુદીકી તરફ નિકલી હૂઈ થીં. મૈં ડર કર વાપસ હોને લગા તો હાતિફે ગૈબીને આવાઝ દી કે મય્યિતસે ઈસકી વજહ ક્યૂં નહીં પૂછતા ? મૈંને કહા કે સવાલકી મુઝમેં તાકત નહીં. ઉસને કહા કે યહ લોગોંકે માલ દબાનેકી કોશિશ કરતા થા.

મૈંને એક ચોથી કબર ખોદી તો દેખા કે મુર્દા આગમેં જલ રહા થા ઔર ફરિશ્તે ઉસકો માર રહે થે ઔર વહ ચીખ રહા થા. મૈં ડર કર વાપસ હોને લગા. હાતિફે ગૈબીને આવાઝ દેકર કહા કે તૂ મુર્દાસે ઈસ અઝાબકી વજહ ક્યૂં નહીં પૂછતા ? મૈંને કહા કે સવાલકી મુઝમેં કુવ્વત નહીં. હાતિફને બતાયા કે યહ જૂઠા શખ્સ થા ઔર જૂઠી કસમેં ખાયા કરતા થા.

મૈંને એક પાંચવીં કબર ખોદી તો દેખા કે ફરિશ્તે ઈસ મુર્દેકો આગકે સુતૂનસે માર રહે થે ઔર મુર્દા ખૂબ ચિલ્લા રહા થા. મૈં ડર કર વાપસ હોને લગા તો હાતિફે ગૈબીને પુકાર કર કહા કે તૂ ઉસ અઝાબકા સબબ ક્યૂં નહીં પૂછતા ? મૈંને કહા કે મેરે અંદર ઈતની તાકત નહીં હૈ. ફિર હાતિફે ગૈબીને ખૂદ બતાયા કે યહ એક ખલંદરા થા. શતરંજ વગયરહ ખેલા કરતા થા. હાલાંકે અલ્લાહકે રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસસે મના' ફરમાયા હૈ.

મતલબ યહ કે કબ્રકા અઝાબ દિલ, આંખ, કાન, ઝુબાન, પેટ, શર્મગાહ, હાથ-પાઉં ઔર સારે બદનકે ગુનાહોંકે સબબસે હોતા હૈ ઔર ઉન આ'ઝા'સે જો નેક કામ હોતે હૈં ઉન પર અજર મિલતા હૈ.

એક ઔરતકા ગુનાહકી સઝાકે લિએ અપને આપકો પેશ કરના :

વસારિ-ઉ ઈલા મગ્ફિરતિમ્ મિર્ રબ્બિકુમ્ વજન્નતિન્ અર્દુ-

હસ્સમાવાતુ વલ્ અર્દ, ઉઈદ્દત્ લિલ્ મુત્તકી–ન. અલ્લઝી–ન યુન્ફિકૂ–ન ફિસ્સર્રાઈ વદર્રાઈ વલ કાઝિમીનલ્ ગયૃઝ વલ્ આફી–ન અનિન્નાસ. વલ્લાહુ યુહિબ્બુલ્ મુહ્સિનીન. (સૂરએ આલિ ઈમરાન, રુકૂઅ–૨)

તરજુમા : ઔર દોડો ઉસ બખ્શિશકી તરફ જો તુમ્હારે રબકી તરફસે હૈ ઔર દોડો ઈસ જન્નતકી તરફ જિસકા ફેલાવ સારે આસ્માન ઔર ઝમીન હૈ. જો તૈયાર કી ગઈ હૈ ઐસે મુત્તકી લોગોંકે લિએ જો અલ્લાહકી રાહમેં ખર્ચ કરતે હૈં, ફરાખીમેં ભી ઔર તંગીમેં ભી ઔર ગુસ્સાકો ઝબ્ત કરનેવાલે ઔર લોગોંકી ખતાઓંકો મુઆફ કરનેવાલે હૈં ઔર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ મહબૂબ રખતે હૈં એહસાન કરનેવાલોંકો.

ફાયદા : ઉલમાઅ્ને લિખ્ખા હૈ કે બા'ઝ લોગોંને બની ઈસ્રાઈલકી ઈસ બાત પર રશ્ક કિયા થા કે જબ કોઈ શખ્સ ઉનમેંસે ગુનાહ કરતા તો ઉસકે દરવાઝે પર વહ લિખ્ખા હુવા હોતા ઔર ઉસકા કફ્ફારા ભી કે ફુલાં કામ ઉસ ગુનાહકે કફ્ફારેમેં કિયા જાએ. મષલન્ નાક કાટ દી જાએ, કાન કાટ દિયા જાએ વગયરહ, વગયરહ. ઉન હઝરાતકો ઉસ પર રશ્ક થા કે કફ્ફારા અદા કરનેસે ઉસ ગુનાહકે ઝાઈલ હો જાનેકા યકીન થા ઔર ગુનાહકી અહમ્મિય્યત ઉન હઝરાતકી નિગાહમેં ઈતની સખ્ત થી કે ઈસ કિસમકી સઝાઓંકો ભી ઉસકે મુકાબલેમેં હલકા ઔર કાબિલે રશ્ક સમઝતે થે. ઉન હઝરાતકે જો વાકિઆત હદીષકી કિતાબોંમેં આતે હૈં વહ વાકિઈ ઐસે હી હૈં કે બશરિય્યતસે કિસી ગુનાહકે સરઝદ હો જાનેકે બા'દ ઉસકી હયબત ઔર અહમ્મિય્યત ઉન પર બહુત ઝિયાદહ મુસલ્લત હો જાતી. મર્દ તો મર્દ થે હી, ઔરતોંમેં ભી યહી જઝબા થા. એક ઔરતસે ઝિના સાદિર હો ગયા તો ખૂદ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં હાઝિર હુઈ, ખૂદ એ'તિરાફે ઝુલ્મ કિયા ઔર ગુનાહસે પાક હોનેકે શૌકમેં અપને આપકો સંગસાર હોનેકે લિએ પેશ કિયા ઔર સંગસાર હો ગઈ. ક્યૂં, ઈસ લિએ કે ગુનાહકી હયબત ઉનકે દિલમેં ઈસ મરનેસે બહુત ઝિયાદહ થી.

સદકએ જારિયહ ઔર ઔલાદ વગયરહકી તરફસે ઈસ્તિગફારકા નફા :

અ–ન અબી હુરયરહ (રદિ.) કાલ, કાલ રસૂલુલ્લાહિ સલ્લલ્લાહુ

અલયહિ વ સલ્લમ ઈઝા માતલ્ ઈન્સાનુ ઈન્ક-ત-અ અન્હૂ અમ-લુહૂ, ઈલ્લા મિન્ સલા-સતિન્, સ-દ-કતુન્ જારિ-યતુન્ અવ ઈલ્મુન્ યુન્ત-ફ-ઉ બિહી અવ વ-લ-દુન્ સાલિહુન્ યદઉ લહૂ.

(રવાહૂ મુસ્લિમ કિલ મિશ્કાત. કુલ્લુ વ અબૂ દાવૂદ વન્નસાઈ વ ગયરુહુમા)

તરજુમા : હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા પાક ઈરશાદ હૈ કે જબ આદમી મર જાતા હૈ તો ઉસકે આ'માલકા સવાબ ખત્મ હો જાતા હૈ, મગર તીન ચીઝેં ઐસી હૈં જિનકા સવાબ મરનેકે બા'દ ભી મિલતા રહતા હૈ. એક સદકએ જારિયહ, દૂસરે વહ ઈલ્મ જિસસે લોગોંકો નફા' પહુંચતા રહે ઔર તીસરા સાલિહ અવલાદ જો ઉસકે લિએ મરનેકે બા'દ દુઆ કરતી રહે.

ફાયદા : અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકા કિસ કદર ઝિયાદહ ઈન્આમો-ઈહસાન હૈ, લુત્ફો-કરમ હૈ કે આદમી અગર યહ ચાહે કે મર જાનેકે બા'દ જબ કે ઉસકે આ'માલકા વક્ત ખત્મ હો જાએ, વહ અમલ કરનેસે બેકાર હો જાએ, વહ કબરમેં મીઠી નીંદ પડા સોતા રહે ઔર ઉસકે આ'માલે હસનહમેં ઈઝાફા હોતા રહે તો ઉસકા ઝરીઅહ ભી અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને અપને ફઝલસે પૈદા ફરમા દિયા. હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉનમેંસે તીન ચીઝેં ઈસ હદીષે પાકમેં ઝિક્ર ફરમાઈ હૈ. એક સદકએ જારિયહ યા'ની કોઈ ઐસી ચીઝ સદકા કર ગયા જિસકા નફા' બાકી રહનેવાલા હો. મષલન્ કોઈ મસ્જિદ બનવા ગયા જિસમેં લોગ નમાઝ પઢતે રહે તો જબ તક ઉસમેં નમાઝ હોતી રહેગી ઉસકો સવાબ ખૂદ બ ખૂદ મિલતા રહેગા. ઈસી તરહ કોઈ મુસાફિરખાના, કોઈ મકાન કિસી દીની કામકે લિએ બનવા કર વકફ કર દિયા, જિસસે મુસલમાનોંકો યા દીની કામોંકો નફા' પહુંચતા રહા તો ઉસ નફા'કા સવાબ ઉસકો મિલતા રહેગા. કોઈ કુવાં રિફાહે આમકે લિએ બનવા ગયા તો જબ તક ઉસસે લોગ પાની પીતે રહેંગે, વુઝૂ વગયરહ કરતે રહેંગે ઉસકો મરનેકે બા'દ ભી ઉસકા સવાબ પહુંચતા રહેગા. એક ઔર હદીષમેં હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ વારિદ હુવા હૈ કે આદમીકે મરનેકે બા'દ જિન ચીઝોંકા સવાબ ઉસકો મિલતા હૈ એક તો વહ ઈલ્મ હૈ જો કિસીકો સિખાયા હો ઔર ઈશાઅત કી હો ઔર વહ સાલિહ ઔલાદ હૈ જિસકો છોડ ગયા હો ઔર વહ કુર્આન શરીફ જો મીરાષમેં છોડ ગયા

હો ઔર વહ મસ્જિદ હૈ ઔર મુસાફિરખાના હૈ જિનકો બના ગયા હો ઔર નહરેં જો જારી કર ગયા હો ઔર વહ સદકા હૈ જો અપની ઝિંદગી ઔર સિહ્હતમેં ઈસી તરહ દે ગયા હો કે મરનેકે બા'દ ઉસકા સવાબ મિલતા રહે.[૧]

'સવાબ મિલતા રહે'' કા મતલબ યહ હૈ કે સદક–એ–જારિયહકે તૌર પર દે ગયા, મષલન્ વકફ કર ગયા હો ઔર ઈલ્મકી ઈશાઅતકા મતલબ યહ હૈ કે કિસી મદ્રસામેં ચંદા દિયા હો યા કોઈ દીની કિતાબ તા'લીફ કી હો યા પળ્હનેવાલોંકો તકસીમ કી હો યા મસ્જિદોં ઔર મદ્રસોંમેં કુર્આને પાક યા કિતાબેં વકફ કી હોં. એક ઔર હદીષમેં હૈ કે આદમીકે મરનેકે બા'દ સાત ચીઝોંકા સવાબ ઉસકો મિલતા રહતા હૈ : કિસીકો ઈલ્મ પળ્હા ગયા હો, કોઈ નહર જારી કર દી હો, કોઈ કુવાં બના દિયા હો, કોઈ દરખ્ત લગા દિયા હો, કોઈ મસ્જિદ બના દી હો, કુર્આને પાક મીરાષમેં છોડા હો યા ઐસી અવલાદ છોડી હો જો ઉસકે લિએ દુઆએ મગફિરત કરતી રહે ઔર ઉન સબ ચીઝોંમેં યહ ભી ઝરૂરી નહીં કે સારી તન્હા ખૂદ હી કી હો, બલ્કે અગર કિસી ચીઝમેં થોડી બહુત શિર્કત ભી અપની હો ગઈ તો બ–કદ્ર અપને હિસ્સાકે ઉસકે સવાબમેંસે હિસ્સા મિલતા રહેગા. દૂસરી ચીઝ ઉપરકી હદીષમેં વહ ઈલ્મે દીન હૈ જિસસે લોગોંકો નફા' પહુંચતા રહે. મષલન્ કિસી મદ્રસામેં કોઈ કિતાબ વકફ કર ગયા. જબ તક વહ કિતાબ બાકી હૈ, ઉસસે લોગ નફા' ઉઠાતે રહેંગે, ઉસકો સવાબ ખુદ બ ખુદ મિલતા રહેગા. કિસી તાલિબે ઈલ્મકો અપને ખર્ચસે હાફિઝે કુર્આન યા આલિમ બના ગયા. જબ તક ઉસકે ઈલ્મો–હિફ્ઝસે નફા' પહુંચતા રહેગા ચાહે વહ હાફિઝ ઔર આલિમ ખૂદ ઝિંદા રહે યા ન રહે, ઉસ શખ્સકો ઉસકા સવાબ મિલતા રહેગા. મષલન્ કિસી શખ્સકો હાફિઝ બનાયા થા. ઉસને દસ–બીસ લડકોંકો કુર્આને પાક પળ્હા દિયા ઔર વહ હાફિઝ ઉસકે બા'દ મર ગયા તો જબ તક યહ લડકે કુર્આને પાક પળ્હતે–પળ્હાતે રહેંગે, ઈસ હાફિઝકો મુસ્તકિલ સવાબ મિલતા રહેગા ઔર ઉસ હાફિઝ બનાનેવાલેકો અલાહિદા સવાબ હોતા રહેગા ઔર ઈસી તરહસે જબ તક ઈન પળ્હનેવાલે લડકોંકા સિલસિલા પળ્હાનેકા કિયામત તક ચલતા રહેગા, ઈસ અસલ હાફિઝ બનાનેવાલેકો સવાબ ખુદ બ ખુદ મિલતા રહેગા. ચાહે

૧. મિશ્કાત શરીફ.

યહ લોગ સવાબ પહુંચાએં યા ન પહુંચાએં. યહી સૂરત બિ–અય્નિહી કિસી શખ્સકો આલિમ બનાનેકી હૈ કે જબ તક બિલા વાસ્તા યા બિલ વાસ્તા ઉસકે ઈલ્મસે લોગોંકો નફા'કા સિલસિલા ચલતા રહેગા, ઈસ અવ્વલ આલિમ બનાનેવાલેકો ઉન સબકા સવાબ મિલતા રહેગા ઔર યહાં ભી વહી પેહલી બાત હૈ કે યહ ઝરૂરી નહીં કે પૂરા હાફિઝ યા પૂરા આલિમ ખુદ તને તન્હા બનાએ. અગર કિસી હાફિઝકે હિફ્ઝમેં અપની તરફસે મદદ હો ગઈ, કિસી આલિમકે ઈલ્મ હાસિલ કરનેમેં અપની તરફસે કોઈ ઈઆનત હો ગઈ તો ઉસ ઈઆનતકે બ–કદ્ર સવાબકા સિલસિલા કિયામત તક જારી રહેગા. ખુશનસીબ હૈં વહ લોગ જિનકી કિસી કિસમકી જાની યા માલી કોશિશ ઈલ્મકે ફેલાનેમેં, દીનકે બકા ઔર હિફ્ઝમેં લગ જાએ કે દુન્યાકી ઝિંદગી ખ્વાબસે ઝિયાદહ નહીં, ન માલૂમ કબ ઈસ આલમસે એકદમ જાના હો જાએ, જિતના ઝખીરહ અપને લિએ છોડ જાએગા વહી દેર પા ઔર કાર–આમદ હૈ. અઝીઝો–અકારિબ, અહબાબ, રિશ્તેદાર સબ દો–ચાર દિન રોકર યાદ કરકે અપને અપને મશાગિલમેં લગ કર ભૂલ જાએંગે. કામ આનેવાલી ચીઝેં યહી હૈં જિનકો આદમી અપની ઝિંદગીમેં અપને લિએ કભી ફના ન હોનેવાલે બેંકમેં જમા' કર જાએ કે સરમાયા મહફૂઝ રહે ઔર નફા' કિયામત તક મિલતા રહે. તીસરી ચીઝ જો ઈસ હદીષે પાકમેં ઝિક્ર કી ગઈ હૈ વહ અવલાદે સાલિહ હૈ, જો મરનેકે બા'દ દુઆએ ખૈર ભી કરતી રહે. અવ્વલ તો અવલાદકા સાલિહ બના જાના ભી મુસ્તકિલ સદકએ જારિયહ હૈ કે જબ તક વહ કોઈ ભી નેક કામ કરતી રહેગી, અપને આપકો ઉસકા સવાબ મિલતા રહે. ફિર અગર વહ નેક અવલાદ વાલિદૈનકે લિએ દુઆ ભી કરતે રહે ઔર જબ વહ સાલિહ હૈ તો દુઆએં કરતી રહેગી. યહ મુસ્તકિલ ઝખીરહ વાલિદૈનકે લિએ હૈ.

નેક ઔરતકા કિસ્સા ''રવ્ઝ''મેં લિખ્ખા હૈ જિસકો બાહિયહ કહતે થે, બડી કષ્રતસે ઈબાદત કરનેવાલી થી. જબ ઉસકા ઈન્તિકાલ હોને લગા તો ઉસને અપના સર આસ્માનકી તરફ ઉઠાયા ઔર કહા કે અય વહ ઝાત ! જો મેરા તોશા ઔર મેરા ઝખીરહ હૈ ઔર ઉસી પર મેરા ઝિંદગી ઔર મૌતમેં ભરોસા હૈ, મુઝે મરતે વક્ત રુસ્વા ન કીજિઓ ઔર કબ્રમેં મુઝે વહશતમેં ન રખિઓ. જબ વહ ઈન્તિકાલ કર ગઈ તો ઉસકે લડકેને યહ ઈહતિમામ શુરૂઅ્ કર દિયા

કે હર જુમ્અહકો વહ માંકી કબ્ર પર જાતા ઔર કુર્આન શરીફ પળ્હ કર ઉસકો સવાબ બખ્શતા ઔર ઉસકે લિએ ઔર સબ કબ્રસ્તાનવાલોંકે લિએ દુઆ કરતા. એક દિન ઉસ લડકેને અપની માંકો ખ્વાબમેં દેખા ઔર પૂછા કે અમ્મા ! તુમ્હારા ક્યા હાલ હૈ ? માંને જવાબ દિયા કે મૌતકી સખ્તી બડી સખ્ત ચીઝ હૈ. મૈં અલ્લાહકી રહમતસે કબ્રમેં બડી રાહતસે હૂં. રયહાન મેરે નીચે બિછી હૂઇ હૈ. રેશમકે તકિયે લગે હૂએ હૈં, કિયામત તક યહી બરતાઉ મેરે સાથ રહેગા. બેટેને પૂછા કે કોઇ ખિદમત મેરે લાયક હો તો કહો. ઉસને કહા કે તૂ હર જુમ્અહકો મેરે પાસ આકર કુર્આને પાક પળ્હતા હૈ, ઉસકો ન છોડના. જબ તૂ આતા હૈ તો સારે કબ્રસ્તાનવાલે ખુશ હોકર મુઝે ખુશખબરી દેને આતે હૈં કે તેરા બેટા આ ગયા. મુઝે ભી તેરે આનેકી બડી ખુશી હોતી હૈ ઔર ઉન સબકો ભી બહુત ખુશી હોતી હૈ. વહ લડકા કહતા હૈ કે મૈં ઇસી તરહ હર જુમ્અહકો ઇહતિમામસે જાતા થા. એક દિન મૈંને ખ્વાબમેં દેખા કે બહુત બડા મજમા' મર્દોં ઔર ઔરતોંકા મેરે પાસ આયા. મૈંને પૂછા કે તુમ કૌન લોગ હો, ક્યૂં આએ હો ? વહ કહને લગે કે હમ ફુલાં કબ્રસ્તાનકે આદમી હૈં. હમ તુમ્હારા શુક્રિયહ અદા કરને આએ હૈં, તુમ હર જુમ્અહકો હમારે પાસ આતે હો ઔર હમારે લિએ દુઆએ મગફિરત કરતે હો ઇસસે હમકો બડી ખુશી હોતી હૈ, ઉસકો જારી રખના. ઉસકે બા'દસે મૈંને ઔર ભી ઝિયાદહ ઇહતિમામ ઉસકા શુરૂઅ કર દિયા. એક ઔર આલિમ ફરમાતે હૈં કે એક શખ્સને ખ્વાબમેં દેખા કે એક કબ્રસ્તાનકી સબ કબ્રેં એકદમ શક્ક હો ગઇ ઔર મુર્દે ઉનમેંસે બાહર નિકલ કર ઝમીન પરસે જલ્દી જલ્દી કોઇ ચીઝ ચુન રહે હૈં, લેકિન એક શખ્સ ફારિગ બૈઠા હૈ, વહ કુછ નહીં ચુનતા. મૈંને ઉસકે પાસ જાકર સલામ કિયા ઔર ઉસસે પૂછા કે યહ લોગ ક્યા ચુન રહે હૈં ? ઉસ શખ્સને કહા કે જો લોગ કુછ સદકા, દુઆ, દુરૂદ વગયરહ કરકે ઇસ કબ્રસ્તાનવાલોંકો ભેજતે હૈં ઉસકી બરકાત સમેટ રહે હૈં. મૈંને કહા કે તુમ ક્યૂં નહીં ચુનતે ? ઉસને કહા કે મુઝે ઇસ વજહસે ઇસ્તિગ્ના હૈ કે મેરા એક લડકા હૈ જો ફુલાં બાઝારમેં જલેબિયાં (હલવેકી એક કિસમ હૈ જો મુંહકો ચિપક જાતી હૈ) બેચા કરતા હૈ. વહ રોઝાનહ મુઝે એક કુર્આન શરીફ પળ્હ કર બખ્શતા હૈ. મૈં સુબ્હકો ઉઠકર ઇસ બાઝારમેં ગયા. મૈંને એક નવજવાનકો દેખા કે વહ જલેબિયાં ફરોખ્ત કર રહા હૈ ઔર ઉસકે

હોંટ હિલ રહે હૈં. મૈંને પૂછા કે તુમ ક્યા પળ્હ રહે હો ? ઉસને કહા કે મૈં રોઝાનહ એક કુર્આને પાક ખત્મ કરકે અપને વાલિદકો હદિયા પેશ કરતા હૂં. ઈસ કિસ્સાકે અરસાકે બા'દ મૈંને ફિર એક મરતબા ઈસ કબ્રસ્તાનકે આદમિયોંકો ઉસી તરહ ચુનતે દેખા ઔર ઈસ મરતબા ઈસ શખ્સકો ભી ચુનતે દેખા જિસસે પેહલી મરતબા બાત હૂઈ થી. ફિર મેરી આંખ ખુલ ગઈ. મુઝે ઉસ પર તઅજ્જુબ થા. સુબ્હ ઉઠકર ફિર મૈં ઈસી બાઝારમેં ગયા. તહકીકસે માલૂમ હુવા કે ઉસ લડકેકા ઈન્તિકાલ હો ગયા.[૧]

હઝરત સાલિહ મરવી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મૈં એક મરતબા જુમ્અહકી શબમેં અખીર રાતમેં જામિઅ મસ્જિદ જા રહા થા કે સુબ્હકી નમાઝ વહાં પળ્હૂં. સુબ્હમેં દેર થી, રાસ્તેમેં એક કબ્રસ્તાન થા, વહાં એક કબ્રકે કરીબ બૈઠ ગયા. બૈઠતે હી મેરી આંખ લગ ગઈ. મૈંને ખ્વાબમેં દેખા કે સબ કબ્રેં શક્ક હો ગઈં ઔર ઉનમેંસે મુર્દે નિકલ કર આપસમેં હંસી ખૂશી બાતેં કર રહે હૈં. ઉનમેં એક નવજવાન ભી કબ્રસે નિકલા, જિસકે કપડે મૈલે ઔર વહ મગમૂમ સા એક તરફ બૈઠ ગયા. થોડી દેરમેં આસ્માનસે બહુતસે ફરિશ્તે ઉતરે જિનકે હાથોંમેં ખ્વાન થે, જિન પર નૂરકે રૂમાલ ઢકે હૂએ થે. વહ હર શખ્સકો એક ખ્વાન દેતે થે ઔર જો ખ્વાન લે લેતા થા વહ અપની કબ્રમેં ચલા જાતા થા. જબ સબ લે ચુકે તો યહ જવાન ખાલી હાથ અપની કબ્રમેં જાને લગા. મૈંને ઉસસે પૂછા કે ક્યા બાત હૈ, તુમ ઈસ કદર ગમગીન ક્યૂં હો, ઔર યહ ખ્વાન કૈસે થે ? ઉસને કહા કે યહ ખ્વાન ઉન હદાયાકે થે જો ઝિંદા લોગ અપને અપને મુર્દોંકો ભેજતે હૈં. મેરા કોઈ ઓર તો હૈ નહીં જો ભેજે. એક વાલિદહ હૈ, મગર વહ દુન્યામેં ફંસ રહી હૈં, ઉસને દૂસરી શાદી કર લી. વહ અપને ખાવિન્દમેં મશગૂલ રહતી હૈં, મુઝે કભી ભી યાદ નહીં કરતી. મૈંને ઉસસે ઉસકી વાલિદહકા પતા પૂછા ઔર સુબ્હકો ઉસ પતા પર જાકર ઉસકી વાલિદહકો પડદેકે પીછે બુલાયા ઔર ઉસસે ઉસકે લડકેકા પતા પૂછા ઔર યહ ખ્વાબ ઉસે સુનાયા. ઉસ ઔરતને કહા કે બેશક, વહ મેરા લડકા થા. મેરે જિગરકા ટુકડા થા. મેરી ગોદ ઉસકા બિસ્તર થા. ઉસકે બા'દ ઉસ ઔરતને મુઝે એક હઝાર દિરહમ દીએ કે મેરે લડકે ઔર મેરી આંખોંકી ઠંડકકે લિએ ઉસકો સદકા કર દેના ઔર મૈં આઈન્દા હમેશા ઉસકો દુઆ ઔર સદકેસે યાદ રખૂંગી, કભી ભી

૧. રવ્ઝ.

ન ભૂલુંગી. હઝરત સાલિહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને ફિર ખ્વાબમેં ઉસ મજમા'કો ઈસી તરહ દેખા ઔર ઉસ નવજવાનકો ભી બડે અછ્છે પોશાકમેં બહુત ખુશ દેખા. વહ મેરી તરફકો દોડા હુવા આયા ઔર કહને લગા કે સાલિહ (રદિ.) હક તઆલા શાનુહૂ તુમ્હેં જઝાએ ખૈર અતા ફરમાએ, તુમ્હારા હદિયા મેરે પાસ પહુંચ ગયા.

ઈસ કિસમકે હઝારોં વાકિઆત કુતુબમેં મવજૂદ હૈ. પસ, અગર કોઈ શખ્સ યહ ચાહતા હૈ કે મેરી અવલાદ મેરે મરનેકે બા'દ ભી મેરે કામ આએ તો અપને મકદૂરકે મુવાફિક ઉસકો નેક ઔર સાલિહ બનાનેકી કોશિશ કરના ચાહિએ કે યહ હકીકતમેં અવલાદકે લિએ ભી ખૈરખ્વાહી હૈ ઔર અપને લિએ ભી કાર–આમદ હૈ. અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકા પાક ઈરશાદ હૈ : યા અય્યુહલ્લઝી–ન આમનૂ કૂ અન્ફુસકુમ્ વ અહ્લીકુમ્ નારા. (સૂ. તહરીમ)

તરજુમા : અય ઈમાનવાલો ! અપને આપકો ઔર અપને અહ્લો–અયાલકો (જહન્નમકી) આગસે બચાઓ.

ઝૈદ બિન અસ્લમ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને યહ આયતે શરીફહ તિલાવત ફરમાઈ તો સહાબા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! અપને અહલો–અયાલકો કિસ તરહ આગસે બચાએં ? હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે ઉનકો ઐસે કામોંકા હુકમ કરતે રહો જિસસે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ રાઝી હોં ઔર ઐસી ચીઝોંસે રોકતે રહો જો અલ્લાહ તઆલાકો નાપસંદ હોં. હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજ્હહૂસે ઈસ આયતે શરીફહકી તફસીરમેં નકલ કિયા ગયા હૈ કે અપને આપકો ઔર અપને અહલકો ખૈરકી બાતોંકી તા'લીમ ઔર તમ્બીહ કરતે રહો.[1] હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ નકલ કિયા ગયા હૈ કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ ઈસ બાપ પર રહમ કરે જો અવલાદકી ઈસ બાતમેં મદદ કરે કે વહ બાપકે સાથ નેકીકા બરતાઉ કરે. યા'ની ઐસા બરતાઉ ઉસસે ન કરે જિસસે નાફરમાની કરને લગે.[2] અવલાદકો નેક બનાના ભી ઈસમેં દાખિલ હૈ, અગર વહ નેક ન હોગી તો

૧. દુર્રે મન્સૂર ૨. ઈહયા.

ફિર વાલિદૈનકે સાથ જો કરે વહ બરમહલ હૈ. એક હદીષમેં હૈ કે બચ્ચેકા સાતવેં દિન અકીકહ કિયા જાએ ઔર ઉસકા (અછ્છા) નામ રખા જાએ ઔર જબ છેઃ બરસકા હો તો ઉસકો આદાબ સિખાએ જાએં ઔર જબ નવ બરસકા હો જાએ તો ઉસકા બિસ્તર અલાહિદા કર દિયા જાએ (યા'ની દૂસરોંકે પાસ ન સોએ) ઔર જબ તેરહ બરસકા હો જાએ તો નમાઝ ન પળ્હને પર મારા જાએ ઔર જબ સોલહ બરસકા હો જાએ તો નિકાહ કર દિયા જાએ. ફિર ઉસકા બાપ ઉસકા હાથ પકડ કર યહ કહે કે મૈંને તુઝે આદાબ સિખા દીએ, તા'લીમ દે દી, નિકાહ કર દિયા. અબ મૈં અલ્લાહસે પનાહ માંગતા હૂં દુન્યામેં તેરે ફિત્નેસે ઔર આખિરતમેં તેરી વજહસે અઝાબસે.[1] તેરી વજહસે અઝાબકા મતલબ યહ હૈ કે બહુત સી અહાદીષમેં મુખ્તલિફ ઉન્વાનાતસે યહ ઈરશાદે નબવી (સલ.) વારિદ હુવા હૈં કે જો શખ્સ કોઈ બુરા તરીકા ઈખ્તિયાર કરતા હૈ તો ઉસકો અપને ફે'લકા ગુનાહ ભી હોતા હૈ ઔર જિતને લોગ ઉસકી વજહસે ઉસ પર અમલ કરેંગે ઉન સબકા ગુનાહ ભી ઉસકો હોગા. ઈસ તરહ પર કે કરનેવાલોંકે અપને ગુનાહમેં કોઈ કમી ન હોગી. ઉનકો અપને ફે'લકા મુસ્તકિલ ગુનાહ હોગા ઔર ઉસકો ઝરીઅહ ઔર સબબ બનનેકા મુસ્તકિલ ગુનાહ હોગા. ઈસ બિના પર જો અવલાદ અપને બડોંકી બુરી હરકાત ઉનકે અમલકી વજહસે ઈખ્તિયાર કરતી હૈં ઉન સબકા ગુનાહ બડોંકો ભી હોતા હૈ, ઈસ લિએ અપને છોટોંકે સામને બુરી હરકાત કરનેસે ખુસૂસિય્યતસે ઈહતિરાઝ કરના ચાહિએ. ઈસ હદીષ શરીફમેં તેરહ બરસકી ઉમરમેં નમાઝ ન પળ્હને પર મારનેકા હુક્મ હૈ ઔર બહુત સી અહાદીષમેં હૈં કે બચ્ચેકો જબ સાત બરસકા હો જાએ તો નમાઝકા હુકમ કરો ઔર જબ દસ બરસકા હો જાએ તો નમાઝ ન પળ્હને પર મારો. યહ રિવાયાત અપની સિહ્હત ઔર કષરતકે લિહાઝસે મુકદ્દમ હૈં. બહરહાલ બચ્ચેકે નમાઝ ન પળ્હને પર બાપકો મારનેકા હુકમ ઔર ઉસ પર નમાઝમેં તમ્બીહ ન કરના અપના જુર્મ હૈ ઔર ઉસકે બિલ મુકાબિલ અગર ઉસકો નમાઝ, રોઝહ ઔર દીની અહકામકા પાબંદ ઔર આદી બના દિયા તો ઉસકે આ'માલે હસનહકા સવાબ અપને આપકો ભી મિલેગા ઔર ઉસકે સાથ જબ વહ સાલિહ બનકર વાલિદૈનકે લિએ દુઆ ભી કરેગા તો ઉસસે ભી ઝિયાદહ અજ્રો—સવાબ મિલતા રહેગા.

---

1. ઈહયા.

ઈબ્ને માલિક (રહ.) કહતે હૈં કે હદીષે બાલામેં અવલાદકો સાલિહકે સાથ ઈસ લિએ મુકદમ કિયા હૈ કે સવાબ ગૈર સાલિહ અવલાદકા નહીં પહુંચતા ઔર ઉસકી દુઆકા ઝિક્ર અવલાદકો દુઆકી તરગીબ દેનેકે લિએ હૈ. ચુનાન્ચેઃ યહ કહા ગયા હૈ કે વાલિદકો સાલિહ અવલાદકે અમલકા સવાબ ખૂદ પહુંચતા રહતા હૈ. ચાહે વહ દુઆ કરે યા ન કરે. જૈસા કે કોઈ શખ્સ રિફાહે આમકે લિએ કોઈ દરખ્ત લગા દે ઔર લોગ ઉસકા ફલ ખાતે રહે તો ઉન ખાનેવાલોંકે ખાનેકા સવાબ ઉસકો મિલતા રહેગા. ચાહે યહ લોગ દરખ્ત લગાનેવાલેકે લિએ દુઆ કરે યા ન કરે. અલ્લામહ મુનાદી (રહ.) કહતે હૈં કે વાલિદકો દુઆકે સાથ તમ્બીહ ઔર તહરીઝકે તૌર પર ઝિક્ર ફરમાયા કે વહ દુઆ કરે, વરના દુઆ હર શખ્સકી નાફિઅ હૈ. ચાહે વહ અવલાદ હો યા ન હો. ઈસ હદીષ શરીફમેં તીન ચીઝોંકા ઝિક્ર ઈહતિમામકી વજહસે કિયા હૈ. ઉનકે અલાવહ ઔર ભી બા'ઝ ચીઝેં અહાદીષમેં ઐસી આઈ હૈં જિનકે મુતઅલ્લિક યહ વારિદ હુવા હૈ કે ઉનકા દાઈમી સવાબ મિલતા રહતા હૈ. મુતઅદ્દદ અહાદીષમેં યહ મઝમૂન વારિદ હુવા હૈ કે જો શખ્સ કોઈ નેક તરીકા જારી કર દે ઉસકો અપને અમલકા સવાબ ભી મિલેગા ઔર જિતને આદમી ઉસ પર અમલ કરેંગે ઉન સબકે અમલકા સવાબ ઉસકો મિલતા રહેગા ઔર કરનેવાલોંકે અપને અપને સવાબમેં કોઈ કમી ન હોગી ઔર જો શખ્સ બુરા તરીકા જારી કર દે ઉસ પર અપને કિએકા ભી ગુનાહ હૈ ઔર જિતને આદમી ઉસ પર અમલ કરેંગે ઉન સબકે અમલકા ગુનાહ ભી ઉસકો હોગા ઔર ઈસકી વજહસે ઉનકે ગુનાહોંમેં કોઈ કમી ન હોગી. ઈસી તરહ એક ઔર હદીષમેં હૈ કે હર શખ્સકે અમલકા સવાબ મરનેકે બા'દ ખત્મ હો જાતા હૈ, મગર જો શખ્સ અલ્લાહકે રાસ્તેમેં સરહદોંકી હિફાઝત કરનેવાલા હૈ ઉસકા સવાબ કિયામત તક બઢતા રહતા હૈ.

મૌતસે આ'માલકા મુન્કતિઅ હો જાના :

(૧) હઝરત અબૂ સઈદ મુઅલ્લા (રદિ.) બયાન કરતે હૈં કે મરને પર આ'માલકે સહીફે લપેટ દિએ જાતે હૈં ઔર મુર્દા ન અમલે સાલિહ પર કાદિર હોતા હૈ, ન સલામકા જવાબ દેને પર.

યા'ની મુર્દા ઐસી સલામ પર કુદરત નહીં રખતા જિસ પર

ઈબાદતકી હૈષિયતસે અજ્રો—સવાબ મુરત્તિબ હોતા હૈ, બલ્કે મુર્દાકા સલામ સિર્ફ "જવાબે સલામ" હોતા હૈ, જો અસ્સલામુ અલયકુમ યા અહ્‌લલ્ કુબૂર કહનેવાલોંકે જવાબમેં દિયા જાતા હૈ. સહીહ અહાદીષમેં ઉસકા સુબૂત વારિદ હૈ.

(૨) મુતર્રિફ ઈબ્ને સિખ્ખિર (રહ.) ફરમાતે હૈં કે જુમ્અહકી રાતમેં એક મેદાન પર મેરા ગુઝર હુવા ઔર મૈં જુમ્અહકી રાતકે અલાવહ ઔર રાતોંમેં ભી વહાંસે ગુઝરતા થા તો મૈંને વહાં એક બરહના કૌમ દેખી. ઉનકો મૈંને સલામ કિયા, ઉન્હોંને મુઝે સલામકા જવાબ ન દિયા. મૈં ઠહર ગયા. વહ આપસમેં કહને લગે કે યહ મુત્તરિફ બિન શખીર (રહ.) હૈં. મૈંને કહા કે તઅજ્જુબ હૈ કે તુમ મેરા ઔર મેરે બાપકા નામ તો જાનતે હો ઔર સલામકા જવાબ નહીં દેતે. ઉન્હોંને કહા કે અય મુત્તરિફ ! હમ મુર્દે હૈં. હમારે નામ—એ—આ'માલ આ'માલે સાલિહાસે લપેટ દીએ ગએ હૈં. હમ અગર સલામકા જવાબ દેને પર કાદિર હોતે તો દુન્યા ઔર દુન્યાકી સારી અશ્યાઅ્કે ઈવઝમેં હમ ઉસકો લે લેતે. મૈંને ઉનસે કહા કે મૈં તુમ સબકો નંગે બદન દેખતા હૂં ઉસકી ક્યા વજહ હૈ ? ઉન્હોંને કહા કે હમારે કફન ફટ ગએ હૈં ઔર હમારે પાસ કોઈ ઐસી ચીઝ નહીં પહુંચી જિસસે હમ અપની શર્મગાહકો છુપા સકે. મૈંને ઉનસે કહા કે તુમ સબકે જમા' હોનેકી ક્યા વજહ હૈ ? ઉન્હોંને કહા કે હર કબ્રમેં સત્તર (૭૦) મુર્દે જમા' હો ગએ હૈં તો હમારી તા'દાદ બહુત હો ગઈ. ઈસ લિએ આપ હમેં એક જગહ જમા' દેખતે હૈં. મૈંને કહા કે ક્યા તુમ શરમાતે નહીં હો કે તુમ્હારે સાથ ઔરતેં ભી હૈં ઔર તુમ નંગે હોનેકી હાલતમેં એક દૂસરેકો દેખતે હો. ઉન્હોંને કહા કે અય મુત્તરિફ ! મૌતકી તલ્ખી ઔર સકરાતને હમારી અકલેં છીન લી હૈં જિસકી વજહસે મર્દ અપને મર્દ હોને ઔર ઔરત અપને ઔરત હોનેકો નહીં જાનતીં. મૈંને કહા કે ઉસકી ક્યા વજહ હૈ કે મૈંને તુમકો ઈસ રાતમેં દેખા, બકિય્યહ ઔર રાતોંમેં ઈસ જગહ મૈંને કિસીકો નહીં દેખા. ઉન્હોંને કહા કે યહ જુમ્અહકી રાત હૈ. હમ ઈસ રાતકો નિકલતે હૈં ઔર દેખતે હૈં કે હમારી અવલાદ ઔર ઘરવાલે યાદ કરતે હૈં ઔર હમેં સવાબ પહુંચાનેકી નિય્યતસે ખયરાત કરતે હૈં યા નહીં. જબ મૈંને જાનેકા ઈરાદા કિયા તો ઉન્હોંને કહા કે અય મુત્તરિફ ! ઠહર જાઓ. હમેં તુમસે એક બાત કહની હૈ ઔર વહ યહ કે જબ જુમ્અહ આએ તો તુમ આમ

લોગોંમેં વઅઝ–બયાન કરના ઔર યહ કહના કે હમારે કફન ગલ ગએ, બદન ગલ કર સડ ગયા ઔર હડ્ડિયાં બોસીદહ હો ગઈ ઔર તુમ હમેં ભૂલ ગએ. લિહાઝા અબ તુમ હમારી હાલત પર રહમ કરો ઔર નેક આ'માલકે લિએ અપની ઝિંદગિયોંકો ગનીમત જાનો, ક્યૂંકે હમ ઉનકે છોડનેસે યહાં પશેમાન હૂએ હૈં.

મતલબ યહ હૈ કે અમવાતકો સદકાતકા સવાબ પહુંચતા હૈ ઔર વહ ઉસકે મુન્તઝિર રહતે હૈં કે હમારા કોઇ અઝીઝ હમેં સવાબ પહુંચાએ. યહ ભી મા'લૂમ હુવા કે તવીલ ઝમાના ગુઝરને પર ભી મૌતકી તલ્ખી ઝાઈલ નહીં હોતી ઔર અમવાતકે જિસ્મ ભી ઔર ઉનમેંસે હર એકકી રૂહ અપને શખ્સસે વાબસ્તા હૈં, લેકિન યહ બરઝખી જિસ્મ કહલાતા હૈ જો દુન્યવી જિસ્મસે મુખ્તલિફ હોતા હૈ. વહ ઈસ બાતકો ભી બુરા સમઝતે હૈં કે ઝિંદા લોગ દુન્યામેં મશગૂલ હો ઔર ઉનકા યહ કૌલ કે હમેં સલામકા જવાબ દેને પર કુદરત નહીં હૈ. હાલાંકે હદીષમેં આયા હૈ કે અમવાત સલામકા જવાબ દેતે હૈં ઔર ઝિયારત કરનેવાલોંકો પહચાનતે હૈં. તો ઈસકા મતલબ યહ હૈ કે સલામકા જવાબ હમ બ–તૌરે ઈબાદત નહીં દે સકતે કે ઉસ પર સવાબ ઔર અજ્ર મુરત્તિબ હો, બલ્કે વહ બ–તૌરે ઉન્સકે સલામકા જવાબ દેતે હૈં, લેકિન ઉન્હોંને મુત્તરિફકો ઈસ તરહ ભી સલામકા જવાબ નહીં દિયા જિસસે ઉનકા મકસદ ઈન્તિહાઈ હસરતકા ઈઝહાર થા. બા'ઝ ઉલમાને યહ વજહ બયાન કી હૈ કે ઉનકા યહ કહના કે હમ સલામ કરને પર કુદરત નહીં રખતે. ઉસસે મુરાદ યહ હૈ કે ઈસ તરહ સલામકા જવાબ દેના કે ઝિયારત કરનેવાલા ઉસકો સુન લે, હમારી કુદરતસે ખારિજ હૈ. હમ આહિસ્તા સલામકા જવાબ દેતે હૈં જિસકો ઝાઈર સુન નહીં સકતા.

(૩) હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજહહૂ ફરમાતે હૈં કે મુઅમિનકી બાકી માન્દહ ઉમરકી કોઇ કીમત નહીં હૈ. ઈસ લિએ કે કિયામતમેં અગર દુન્યા ઔર જો કુછ દુન્યામેં હૈં સબ મુઅમિનકો મિલ જાએ તો યહ ઉસકે એક ગુનાહકો ભી દૂર નહીં કર સકતી ઔર દુન્યાકી એક ઘડીકી ઉમર અગર ઈસમેં મુઅમિન નાદિમ હો ગયા ઔર તૌબા કર લી તો બરસોંકે ગુનાહોંકો મિટા દેગી.

અલીમ કુંદીકા બયાન :

અલીમ કુંદી બયાન કરતે હૈં કે મૈં અબૂ અબ્સ ગિફારીકે સાથ એક છત પર થા. ઉન્હોંને એક કૌમકો વબાકે ખૌફસે શહર છોડતે હૂએ દેખ કર ફરમાયા : અય વબા ! તૂ મુઝે અપની તરફ લે લે. યહ કલિમા અબૂ અબ્સને તીન બાર કહા. અલીમ કુંદીને ઉનસે યહ સુન કર કહા કે ક્યા તુમને રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે યહ નહીં સુના કે આપ મના' ફરમાયા કરતે થે કે કોઇ મૌતકી તમન્ના ન કરે, ઈસ લિએ કે મૌતકે વક્ત અમલ મુન્કતિઅ્ હો જાતા હૈ ઔર ઉસકા મૌકા નહીં રહતા કે વહ તૌબા કરકે અલ્લાહકી ખૂશ્નુદી હાસિલ કરે. અબૂ અબ્સને કહા કે મૈંને રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો યહ ફરમાતે હૂએ સુના હૈ કે તુમ છે ચીઝોંકે વાકિઅ હોનેસે પહલે મૌતકી તરફ સબકત કરો : (૧) બેવકૂફોંકી હુકૂમત, (૨) કમીનોંકી કષરત, (૩) હુકમ ઔર ફેસલાકી ખરીદો-ફરોખ્ત, (૪) જબ કતલ કરનેકો હલકા સમઝા જાને લગે, (૫) સિલહ રહમીકે રિશ્તે તોડે જાને લગે ઔર, (૬) ગાનેકે તરીકે પર કુર્આનકો પઢનેકા ઔર સુનનેકા ઝૌક બઢને લગે.

(ઇબ્ને અબ્દુલ બર્ર, મરવઝી, અહમદ, તબરાની)

મલકુલ મૌત રોઝાનહ હર ઘરમેં ચક્કર લગાતા હૈ :

હઝરત હસન (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મલકુલ મૌત હર ઘરમેં તીન મરતબા રોઝાનહ ચક્કર લગા કર દેખતે હૈં કે કિસકા રિઝ્ક પૂરા હો ગયા, કિસકી મુદ્દતે ઉમર પૂરી હો ગઇ. જિસકા રિઝ્ક પૂરા હો જાતા હૈ ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કર લેતે હૈં ઔર જબ ઉસકે ઘરવાલે ઉસકી મૌત પર રોતે હૈં તો મલકુલ મૌત દરવાઝેકી ચોખટ પર ખડે હોકર કહતે હૈં કે મેરા કોઇ ગુનાહ નહીં, મુઝે તો ઉસીકા હુક્મ દિયા ગયા થા. વલ્લાહ, મૈંને ન તો ઉસકા રિઝ્ક ખાયા, ન ઉસકી ઉમર ઘટાઇ, ન ઉસકી મુદ્દતે ઉમરસે કુછ હિસ્સા કમ કિયા. મૈં તુમ્હારે ઘરોંમેં બાર બાર આતા રહૂંગા. યહાં તક કે તુમમેંસે કિસીકો ભી બાકી નહી છોડૂંગા. હઝરત હસન (રદિ.)ને ફરમાયા કે અગર મય્યિતકે ઘરવાલે મલકુલ મૌતકા ખડા હોના દેખ લે ઔર ઉનકા કલામ સુન લે તો અપની મય્યિતસે ગાફિલ હો જાએં ઔર અપને ઉપર રોએં.

(ઇબ્ને અબીદુન્યા, અબુલ શૈખ)

પહલે મલકુલ મૌત લોગોંકે સામને ઝાહિર હો કર રૂહ કબ્ઝ કરતે થે :

(૧) અબુઝ્ઝુબૈર જાબિર બિન ઝૈદ (રદિ.) રિવાયત કરતે હૈં કે મલકુલ મૌત બગૈર દુઃખ–દર્દકે રૂહ કબ્ઝ કિયા કરતે થે, લોગોંને ઉનકો બુરા–ભલા કહના શુરૂઅ્ કિયા. ઉન્હોંને અલ્લાહ તઆલાસે ઉસકી શિકાયત કી તો અલ્લાહ તઆલાને બીમારિયોંકો મુકર્રર કર દિયા. લોગ મૌતકો બીમારીકી તરફ મનસૂબ કરને લગે ઔર મલકુલ મૌતકો ભૂલ ગએ. (મરવઝી, ઇબ્ને અબીદુન્યા, અબુલ શૈખ)

મતલબ યહ હૈ ચંદ મખ્સૂસ બંદોંકો છોડ કર બાકી સબ હી બીમારીકી તરફ મન્સૂબ કરને લગે.

(૨) અઅ્મશ (રહ.) રિવાયત કરતે હૈં કે મલકુલ મૌત પેહલે લોગોંકે સામને ઝાહિર હોતે ઔર કહતે કે તૂ અપની હાજત પૂરી કર લે, મૈં તેરી રૂહ કબ્ઝ કરના ચાહતા હૂં. ઉસ પર ઉનકી શિકાયત કી ગઇ. અલ્લાહ તઆલાને બીમારિયોંકો પૈદા કિયા ઔર મૌતકો ખુફિયહ કર દિયા.

(અબૂ નઇમ)

(૩) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે મલકુલ મૌત લોગોંકે પાસ આતે થે. હઝરત મૂસા (અલૈ.)કે પાસ આએ તો ઉન્હોંને થપ્પર માર દિયા, જિસસે મલકુલ મૌતકી એક આંખ ફૂટ ગઇ. મલકુલ મૌતને બારગાહે ઇલાહીમેં શિકાયત કી કે ઇલાહી ! તેરે બંદે મૂસા (અલૈ.)ને મેરી આંખ ફોડ દી ઔર અગર વહ આપકે નઝદીક મુકર્રમ વ મુહતરમ ન હોતે તો મૈં ભી આંખ ફોડ દેતા. અલ્લાહ તઆલાને ઉનસે ફરમાયા કે તુમ મેરે બંદેકે પાસ જાઓ ઔર ઉનસે કહ દો કે વહ અપના હાથ કિસી બૈલકી ખાલ પર રખ દે. ઉનકે હાથકે નીચે જિતને બાલ હોંગે હર બાલકે ઇવઝમેં એક સાલકી ઉમર બખ્શ દૂંગા. મલકુલ મૌતને અલ્લાહ રબ્બુલ ઇઝ્ઝતકા યહ પયગામ હઝરત મૂસા (અલૈ.)કો પહુંચાયા તો મૂસા (અલૈ.)ને કહા કે ઉસકે બા'દ ક્યા હોગા ? મલકુલ મૌતને કહા કે ઉસકે બા'દ ભી મૌત આએગી. તો મૂસા (અલૈ.)ને કહા કે જબ મૌત આની હી હૈ તો અભી સહી. ફિર હઝરત મૂસા (અલૈ.)કો એક સેબ દિયા, જિસકો ઉન્હોંને સૂંઘના

શુરૂઅ્ કિયા ઔર મલકુલ મૌતને ઉનકી રૂહ કબ્ઝ કર લી. અલ્લાહ તઆલાને મલકુલ મૌતકી આંખકો દુરુસ્ત કર દિયા. ઉસકે બા'દ મલકુલ મૌત લોગોંકે પાસ પોશીદહ તૌર પર આને લગે.

(ઇમામ અહમદ, બઝ્ઝાર, હાકિમ વ સહીહ)

વાલિદૈનકી નાફરમાની, કત્લે મુસ્લિમ ઔર શૈખેનકો બુરા કહના સૂએ ખાતિમહકા સબબ હૈ :

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબી ઔફા (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રિસાલતે મઆબ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં એક શખ્સ હાઝિર હોકર અર્ઝ કરને લગા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! યહાં એક નવજવાન શખ્સ હૈ, ઇસ વક્ત વહ નઝઅ્કે આલમમેં હૈ. ઉસકો કલિમ–એ–તય્યિબહકી તલકીન કી જાતી હૈ, લેકિન ઉસકે મુંહસે યહ કલિમહ અદા નહીં હો રહા હૈ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને દરયાફ્ત કિયા કે ક્યા વહ ઇસ કલિમહકો અપની ઝિંદગીમેં નહીં કહતા થા ? લોગોંને અર્ઝ કિયા કે વહ બરાબર કલિમા–ગો રહા હૈ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ફિર કોઇ વજહ નહીં કે જો શખ્સ ઝિંદગીમેં યહ કલિમહ કહતા રહા હો વહ આખિર વક્તમેં ન કહ સકે. ફિર હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ઉઠે. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે સાથ હમ લોગ ભી ઉઠ કર ચલે. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ઉસ નવજવાનકે પાસ તશરીફ લાએ ઔર ફરમાયા કે લા ઇલા–હ ઇલ્લલ્લાહુ પઢ. ઉસને અર્ઝ કિયા કે મૈં ઉસકો કહનેકી કુદરત નહીં રખતા. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને દરયાફ્ત કિયા કે ઉસકી ક્યા વજહ હૈ ? ઉસને અર્ઝ કિયા કે ઇસકી વજહ યહ હૈ કે મૈં અપની વાલિદહકી નાફરમાની કરતા થા. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને દરયાફ્ત કિયા કે ક્યા તેરી વાલિદહ ઝિંદા હૈં ? ઉસને અર્ઝ કિયા કે હાં. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ઉસકે પાસ આદમી ભેજ કર બુલવાઓ. ચુનાન્ચે: વહ બુલવાઇ ગઈ. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઇસ ઔરતસે દરયાફ્ત કિયા કે ક્યા યહ તેરા બેટા હૈ ? ઉસને કહા કે હાં. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને સવાલ કિયા કે અગર આગ દહકાઇ જાએ ઔર યહ કહા જાએ કે અગર તૂ ઇસ લડકેકી સિફારિશ ન કરેગી તો ઉસકો દહકતી હૂઇ આગમેં

ડાલ દિયા જાએગા તો ક્યા તૂ ઈસકી સિફારિશ ન કરેગી ? ઔરતને કહા કે ઉસ વક્ત તો મૈં ઝરૂર ઈસકી સિફારિશ કરૂંગી. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે અલ્લાહકો ઔર હમ સબકો ગવાહ બના કર કહ દે કે મૈં ઈસ બેટેસે રાઝી હો ગઈ. ચુનાન્ચેઃ ઉસને રઝામંદીકા ઈઝહાર કિયા. ફિર નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈસ કરીબુલ મૌત જવાનસે ફરમાયા કે લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહ કેહ. ઈસને સાફ સાફ લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહ કહ દિયા. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ખુશ હોકર ફરમાયા કે તા'રીફ હૈ ઉસ ખુદાકે લિએ જિસને મેરે સબબસે ઈસ નવજવાનકો આગસે નજાત દી. (બયહકી, તબરાની)

અબ્દુર્રહમાન મુહારિબી (રહ.)કા બયાન હૈ કે એક શખ્સકી મૌતકા વક્ત કરીબ આયા. જબ ઉસસે કલિમ–એ–તય્યિબહ પઢનેકો કહા ગયા તો ઉસને કહા કે યહ પાક કલિમહ અદા કરનેકી મૈં કુદરત નહીં રખતા, ક્યૂંકે મૈં ઉન લોગોંકી સોહબતમેં રહા કરતા થા જો હઝરત અબૂબક્ર (રદિ.) ઔર હઝરત ઉમર (રદિયલ્લાહુ અન્હુમા)કો બુરા–ભલા કહા કરતે થે. (ઈબ્ને અસાકિર)

સરકારે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હઝરત અબૂ કતાદહ (રદિ.)કો ચંદ આદમિયોંકે હમરાહ મદીનાકે પહાડ ઝમકી તરફ ભેજા. મુસલમાનોંકે ઈસ લશ્કરસે આમિર ઈબ્ને સુબૂત નામી એક શખ્સકી મુલાકાત હો ગઈ. ઉન્હોંને અસ્હાબે રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો દેખ કર કલિમ–એ–ઈસ્લામ અદા કિયા. મુસલમાન ઉનકે ઈસ્લામ લાને પર યકીન નહીં રખતે થે, ઈસ લિએ ઉનકે સલામકા જવાબ ન દિયા ઔર મુહલ્લમ બિન જુષામહને આગે બઢ કર ઉનકો કત્લ કર દિયા. ઈસી બારેમેં બ–તૌરે ડાંટકે યહ આયત નાઝિલ હૂઈ : યા અય્યુહલ્લઝી–ન આમનૂ ઈઝા દરબ્તુમ્ ફી સબીલિલ્લાહિ ફતબય્યનૂ વલા તકૂલૂ લિમન્ અલ્કા ઈલયકુમુસ્સલામ લસ્ત મુઅ્મિના. મુહલ્લમ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં મુઆફીકી દરખ્વાસ્ત લેકર હાઝિર હૂએ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે લા ગફરલ્લાહુ લ–ક યા'ની અલ્લાહ તુઝકો મુઆફ ન કરે. યહ સુન કર મુહલ્લમ આબ–દીદહ હોકર મજલિસસે ઉઠે ઔર ઈસી હફ્તામેં ઉનકા ઈન્તિકાલ હો ગયા. જબ ઉનકો દફન કિયા ગયા તો ઝમીનને ઉનકો બાહર નિકાલ કર ડાલ દિયા. તીન

બાર દફન કિએ ગએ ઔર હર બાર ઈસી તરહ ઝમીનને અપને સીનેસે નિકાલ કર બાહર ડાલ દિયા. આખિરકાર પથ્થરોંકે દરમિયાન ઉનકો છોડ દિયા ગયા. રહમતે આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો જબ ઈસ વાકિઅહકી ખબર પહુંચી તો આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ઝમીન તો ઉસસે ભી બદતર લોગોંકો અપને સીનેમેં જગા' દેતી હૈ, લેકિન ઈસ વાકિઅહસે અલ્લાહ તઆલા તુમ લોગોંકો ઈબ્રત દિલાના ચાહતા હૈ, તાકે તુમ્હારી આંખે ખુલ જાએ.

મૌતકે વક્ત ફરિશ્તોંકા આ'ઝા'કો છૂના ઔર સૂંઘના :

દાવૂદ બિન અબી હિન્દ (રહ.) અપની આપબીતી બયાન કરતે હૈં કે મૈં સખ્ત બીમાર પડા. ઈસી હાલતમેં દેખા કે એક બડા સર ઔર પુરગોશ્ત મૂંહેવાલા શખ્સ નમૂદાર હુવા. વહ સુદાનિયોંકી હમ–શકલ થા. મૈંને ઉસકો દેખ કર ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલયહિ રાજિઊન પઢા. મૈંને અપને દિલમેં કહા કે યહ મેરી રૂહ કબ્ઝ કરેગા, લેકિન મૈં કાફિર તો નહીં હૂં કે યહ કાલા ફરિશ્તા મેરી રૂહ કબ્ઝ કરે. ક્યૂંકે મૈંને સુના થા કે કાફિરકી રૂહકો કાલા ફરિશ્તા કબ્ઝ કરતા હૈ. ઈસી હયરતકે આલમમેં ઘરકી છતકે ટૂટનેકી આવાઝ મૈંને સુની. ફિર છત બિલકુલ ખુલ ગઈ ઔર આસ્માન નઝર આને લગા. આસ્માનસે દો ફરિશ્તે સફેદપોશ ઉતરે ઔર દોનોંને ડાંટ કર કાલે શખ્સકો ભગા દિયા. કાલા શખ્સ દૂર હટ કર મેરી તરફ દેખને લગા ઔર વહ દોનોં ફરિશ્તે ઉસકો ડાંટતે રહે. ફિર ઉન સફેદપોશ ફરિશ્તોંમેંસે એક મેરે સિરહાને ઔર દૂસરા પાઉંકી જાનિબ બેઠા. સિરહાનેવાલેને પાઉંકી તરફ બેઠનેવાલેસે કહા કે તૂ ઉસકે પૈરોંકો છૂ કર માલૂમ કર, ચુનાન્ચે: ઉસને મેરે પૈરોંકો છૂ કર કહા કે યહ ઉન પૈરોંસે નમાઝકી તરફ ચલ કર જાયા કરતા થા. ફિર પાઉંવાલે ફરિશ્તેને સિરહાનેવાલેસે મુંહકો છૂનેકો કહા. ઉસને મેરે કવ્વેકો છૂ કર કહા કે યહ મુંહ અલ્લાહકી યાદસે તરો–તાઝા હૈ.

(ઇબ્ને અબીદુન્યા કિતાબુ મન આશ બઅ્દલ મૌત)

હઝરત અબૂ કલાબહ (રદિ.) બયાન કરતે હૈં કે મેરા એક ભતીજા જિસકા નામ માજુન થા, શદીદ બીમાર હુવા. અબૂ કલાબહ (રદિ.)ને

શાયદ ઉસકી ગલતિયોંકી વજહસે બીમારીમેં ઉસકી ઈબાદત ન કી, લેકિન જબ નઝઅકા વક્ત હુવા તો અબૂ કલાબહ (રદિ.)કે દિલમેં મુહબ્બત વ શફકતને જોશ મારા. ઉન્હોંને કહા કે યહ મેરે અઝીઝ ભાઈકા બેટા હૈ. અબ ઉસકા મુઆમલા અલ્લાહ તઆલાસે હૈ, ઈબાદત કરની ઝરૂરી હૈ, ચુનાન્ચે: ઈસ રાત અબૂ કલાબહ (રદિ.) અપને ભતીજેકે પાસ રાતભર બૈઠે રહે. ઈસી રાતકા વાકિઅહ અબૂ કલાબહ (રદિ.) બયાન કરતે હૈં કે દો કાલે આદમી હથોડે લિએ હૂએ નમૂદાર હૂએ. ફિર દો ફરિશ્તે ઘરકી છતસે ઉતરતે હૂએ દિખાઈ દીએ. મૈંને ઉનકી આવાઝ સુની કે એક ફરિશ્તા દૂસરેસે કહ રહા થા : તૂ ઉસ મરીઝકે પાસ જા કર મા'લૂમ કર કે ઉસકે પાસ કોઈ નેકી ભી હૈ કે નહીં. ચુનાન્ચે: ઉસમેંસે એક ફરિશ્તા મેરે ભતીજેકે પાસ આયા ઔર ઉસકે સર, પેટ ઔર પાઉંકો સૂંઘા. ફિર વાપસ જાકર અપને સાથીસે કહને લગા કે મૈંને સરકો સૂંઘા, ઉસમેં કુર્આન નહીં પાયા. ઉસકે પેટકો સૂંઘા તો રોઝહકા નામોનિશાન ન મિલા ઔર ઉસકે પાઉંકો સૂંઘા તો એક રાત ભી ઈબાદતકે લિએ ખડે રહનેકા કોઈ અસર ન પાયા. ઉસકે બા'દ દૂસરા ફરિશ્તા આયા ઔર ઉસને ઉસકા સર, પેટ, હથેલી ઔર પાઉંકો સૂંઘા. ફિર મૈંને સુના કે વહ કહ રહા હૈ કે તઅજ્જુબ હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને ઈસ શખ્સકો મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ઉમ્મતમેં લિખ્ખા હૈ, લેકિન ઉમ્મતે મુહમ્મદિય્યહ (સલ.)કી ખસ્લતોંમેંસે કોઈ ખસ્લત ભી ઉનમેં નહીં પાઈ જાતી. ફિર ઈસી હૈરતકે આલમમેં ઉસ ફરિશ્તેને મેરે ભતીજેકા મુંહ ખોલ કર ઉસકી ઝબાનકી નોકકો નિચોડા. અબૂ કલાબહ (રદિ.)કા બયાન હૈ કે ઉસ વક્ત મૈંને ફરિશ્તાકો અલ્લાહુ અકબર કહતે હૂએ સુના. નીઝ મૈંને ઉસ ફરિશ્તાકી આવાઝ સુની. વહ કહ રહા થા કે મૈંને ઉસકી ઝુબાનકી નોક પર એક તકબીર પાઈ. યહ તકબીર ઉસને રોમકે શહર અંતાકિયામેં બડે ઈખ્લાસસે કહી થી. ઝુબાન નિચોડનેકે બા'દ મુશ્કકી ખૂશબૂ ફૈલ ગઈ ઔર ઉસી વક્ત મેરે ભતીજેકી રૂહ કબ્ઝ હો ગઈ. અબૂ કલાબહ (રદિ.)કા બયાન હૈ કે જબ ફરિશ્તા રૂહ કબ્ઝ કરકે ચલા તો ઉસને દરવાઝે પર ખડે હૂએ દોનોં સિયાહફામ આદમિયોંસે કહા કે તુમ દોનોં લૌટ જાઓ, ઈસ મય્યિત પર તુમ્હારા કોઈ કાબૂ નહીં હૈ. સુબ્હકો અબૂ કલાબહ (રદિ.)ને જબ અપને ભતીજેકી યહ સરગુઝશ્ત લોગોંકો સુનાઈ તો સબ બહુત મુતઅષ્ષિર હૂએ ઔર સબને

ઉસકી નમાઝે જનાઝહ પઢ્હ કર દુઆએ મગફિરત કી. (નવાદિરુલ ઉસૂલ)

મૌતકે વક્ત મલાઈકહકી હુઝૂરી :

હસન બિન સાલિહ (રહ.)કા બયાન હૈ કે મેરે ભાઈ અલી બિન સાલિહકી વફાત જિસ રાતકો હૂઈ, ઉસી રાતમેં ઉન્હોંને મુઝસે કહા કે અય ભાઈ ! ઝરા મુઝે પાની પિલાઓ. મૈં નમાઝ પઢ્હ રહા થા ઈસ લિએ નમાઝસે ફારિગ હોનેકે બા'દ પાની પેશ કિયા. ઉસ પર ઉન્હોંને કહા કે મૈં તો અભી પી ચૂકા હૂં. મૈંને દોબારહ પીનેકો કહા તો ઉન્હોંને ફિર યહી જવાબ દિયા. મૈંને હૈરતસે પૂછા કે ઈસ બાલાખાનામેં મેરે ઔર આપકે અલાવહ કોઈ તીસરા આદમી નહીં, ફિર કિસને પિલાયા ? મેરે ભાઈને જવાબ દિયા કે અભી અભી જિબ્રઈલ (અલૈ.) પાની લેકર તશરીફ લાએ ઔર મુઝે પાની પિલાનેકે બા'દ ઉન્હોંને ખૂશખબરી દી કે તૂ, તેરા ભાઈ ઔર તેરી માં ઉન લોગોંકે સાથ હૈં જિન પર અલ્લાહ તઆલાને અપના ઈન્આમ કિયા યા'ની નબિય્યિન, સિદ્દીકીન ઔર શુહદાઅ વ સાલિહીનકે સાથ. (ઈબ્ને સંદહ વગયરહ)

અબ્દુર્રહમાન બિન ગનમ અશ્અરી (રદિ.)કી રિવાયત હૈ કે હઝરત મુઆઝ બિન જબલ (રદિ.)કા લડકા તાઊને અમવાસ[1] મેં ફોત હો ગયા. ઉસકી વફાત પર હઝરત મુઆઝ (રદિ.)ને સબ્ર વ શુક્રસે કામ લિયા. ફિર જબ હઝરત મુઆઝ (રદિ.)કો એક લડાઈમેં કાફિરોંકા નેઝા લગા ઔર વફાતકા વક્ત કરીબ આયા તો આપકે મુંહસે યહ જુમલા નિકલા કે "દોસ્ત અપની ઝરૂરતસે આયા હૈ. વહ શખ્સ કામિયાબ ન હોગા જો દોસ્તકી હાજત પૂરી કરનેમેં નદામત વ મઅઝિરત કરે." અબ્દુર્રહમાનકા બયાન હૈ કે મૈંને યહ અજીબ જુમલા સુન કર મુઆઝ (રદિ.)સે દરયાફ્ત કિયા કે આપકો કુછ નઝર આ રહા હૈ ? ઉન્હોંને જવાબમેં કહા કે હાં. મૈંને અપને લડકેકી વફાત પર જિસ સબ્રસે કામ લિયા થા ઉસકી અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે ઈજ્ઝત અફઝાઈ હૂઈ હૈ. મેરે પાસ ઉસ વક્ત મેરા લડકા આયા ઔર ઉસને ખૂશખબરી દી કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) અપને સાથ મુકર્રબ ફરિશ્તોં ઔર શુહદાઅ વ સાલિહીનકી એક સો સફોંકા

૧. શામમેં એક જગહકા નામ અમવાસ હૈ. ઈબ્તિદાઈ ઈસ્લામમેં વહાં શદીદ તાઊન (પ્લેગ) ફૈલા થા. ઈસી મુનાસબતસે તાઊને અમવાસ પડ ગયા.

લેકર મુઆઝ (રદિ.)કી રૂહ પર નમાઝ પઢેંગે ઔર ફિર જન્નતમેં લે જાએંગે. મુઆઝ (રદિ.) યહાં તક ગુફ્તગુ કરકે ફિર બેહોશ હો ગએ. બેહોશીકે આલમમેં હમને દેખા કે વહ કિસીસે મુસાફહા કરકે કહ રહે હૈં કે "મરહબા, મરહબા! મૈં તુમ્હારે પાસ આયા. ઇતના કહ કર વહ દુન્યાસે રુખ્સત હો ગએ. ઉનકી વફાતકે બા'દ મૈંને ખ્વાબમેં દેખા કે ઉનકે આસપાસ ઐસે લોગોંકા એક ઇઝદિહામ હૈ જો સફેદ કપડે પહને હુએ હૈં ઔર ઘોડોં પર સવાર હૈં ઔર ઇસી મજમા'મેં મુઆઝ (રદિ.) યહ ના'રા લગા રહે હૈં. નેઝોંકે ઝખ્મ ઔર તાઊનકી આફત પર સબ્ર કરનેકી યહ જઝા હૈ ઔર ફિર યહ આયત પઢ રહે હૈં : અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિલ્લઝી સ–દ–ક–ના વઅ્દહૂ વ અવરષનલ્ અર્દ નતબવ્વ–ઉ મિનલ્ જન્નતિ હયષુ નશાઉ ફનિઅ્મ અજ્રુલ આમિલીન.[1] અબ્દુર્રહમાન (રદિ.)કા બયાન હૈ કે ઉસકે બા'દ મૈં ખ્વાબસે બેદાર હો ગયા. (ઇબ્ને અસાકિર)

હઝરત સુફયાન (રહ.)ને હઝરત દાવૂદ બિન અબી હિન્દ (રહ.)કા વાકિઅહ બયાન કિયા હૈ કે જબ દાવૂદ (રહ.) તાઊનકે મર્ઝમેં મુબ્તલા હોકર બેહોશ હો ગએ તો થોડી દેરકે બા'દ ફિર હોશમેં આકર બયાન કરને લગે કે મેરે પાસ દો શખ્સ આએ. એકને દૂસરેસે પૂછા કે ઉસકે પાસ તૂને ક્યા પાયા ? ઉસને કહા કે તસ્બીહો–તકબીર ઔર મસ્જિદકી તરફ જાના. નીઝ કુર્આન મજીદકા કુછ હિસ્સા ભી ઉસકો યાદ હૈ. (અબૂ નઈમ)

તૌબાકા વક્ત કબ ખત્મ હોતા હૈ ? :

(૧) હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે "સુમ્મ યતુબૂ–ન મિન્ કરીબ"[2] કી તફસીરમેં મરવી હૈ કે ઇસમેં તૌબાકા જો આખરી વક્ત બયાન કિયા ગયા હૈ વહ મલકુલ મૌતકો દેખનેસે પેહલેકા વક્ત મુરાદ હૈ. (ઇબ્ને અબી હાતિમ)

(૨) હઝરત બક્ર બિન અબ્દુલ્લાહ મુઝની (રદિ.)સે મરવી હૈ કે તૌબાકા વક્ત બહુત દરાઝ હોતા હૈ, લેકિન જબ મૌતકે ફરિશ્તે નઝર

---

૧. સબ તા'રીફેં ઉસી ખુદાકે લાઇક હૈં જિસને વા'દા હમકો સચ કર દિખાયા ઔર હમકો ઇસ સરઝમીનકા માલિક બના દિયા કે હમ ઇસ બહિશ્તમેં જહાં ચાહેં સુકૂનત ઇખ્તિયાર કરેં. ગર્ઝ ક્યા હી અચ્છા સિલા' હૈ મહેનત કરનેવાલોંકા. (કન્ઝુર્રહમાન)

૨. ફિર વહ કરીબ હી વક્તમેં યા'ની હુઝૂરે મૌતસે પેહલે તૌબા કર લેતે હૈં. (કન્ઝુર્રહમાન)

આને લગતે હૈં તો તૌબાકા વક્ત ખત્મ હો જાતા હૈ ઔર બંદા ભી દુન્યાસે બેખબર હો જાતા હૈ. (ઇબ્ને અબીદુન્યા)

હઝરત મુઆવિયહ બિન અબી સુફયાન (રદિ.)સે યહ વાકિઅહ મરવી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને બયાન ફરમાયા કે બની ઈસ્રાઈલમેં એક બડા ગુનહગાર શખ્સ થા, ઉસને સત્તાનવે (૯૭) ઈન્સાનોંકો કત્લ કિયા થા. જબ ઉસકો અપની ગલતીકા ઈહસાસ હુવા તો એક રાહિબકી ખિદમતમેં હાઝિર હો કર અર્ઝ કિયા કે અય રાહિબ ! મૈંને કોઇ બુરાઇ નહીં છોડી હૈ, યહાં તક કે મૈંને સત્તાનવેં (૯૭) ઇન્સાનોંકો નાહક કત્લ કિયા હૈ. ક્યા મેરે લિએ તૌબાકી કોઇ રાહ નિકલ સકતી હૈ ઔર તૌબા કબૂલ હો સકતી હૈ ? રાહિબને કહા કે અબ તેરે લિએ માફીકી કોઇ સૂરત નહીં હૈ. યહ સુન કર વહ શખ્સ બડા માયૂસ હુવા ઔર ઉસ રાહિબકો કત્લ કરકે ચલા ગયા. જાતે જાતે એક દૂસરે રાહિબકે પાસ પહુંચા ઔર અપની સાબિકહ તમામ બુરાઈયોંકો ઝિક્ર કરકે તૌબાકી સૂરત દરયાફ્ત કી. દૂસરે રાહિબને ભી ઉસકો નફીમેં જવાબ દિયા, ચુનાન્ચેઃ માયૂસીકે આલમમેં ઉસને દૂસરે રાહિબકો ભી કત્લ કર દિયા ઔર આગે બઢ્હા. એક તીસરે રાહિબકે પાસ ગયા ઔર ઉસસે ભી ઈસી તરહ અપને ગુનાહોંકા ઝિક્ર કિયા ઔર તૌબાકી રાહ દરયાફ્ત કી. તીસરે રાહિબને ભી ઉસકો યહી જવાબ દિયા કે અબ તૌબાકી કોઇ સૂરત નહીં. યહ સુન કર ઉસને તીસરે રાહિબકો ભી કત્લ કર દિયા. અબ ઇસ કાતિલકે મક્તૂલીનકી તા'દાદ એક સો (૧૦૦) હો ગઈ. ઉસકે બા'દ એક ચોથે રાહિબકે પાસ આયા ઔર ઉસસે અપને જરાઇમકા ઝિક્ર કરકે તૌબાકી સૂરત દરયાફ્ત કી. ઉસ રાહિબને કહા કે અગર મૈં યહ જવાબ દૂં કે જો શખ્સ અલ્લાહકી તરફ રુજૂઅ હોતા હૈ અલ્લાહ ઉસકી તરફ રુજૂઅ નહીં હોતા તો યહ જૂઠ હોગા, ઈસ લિએ મૈં તુઝસે કહતા હૂં કે તૂ અબ તૌબા કર ઔર ફિર અપને આ'માલ દુરુસ્ત કરનેકે લિએ ફુલાં મુકામકે દૈરમેં જાકર વહાંકે આબિદોંકે સાથ અલ્લાહ તઆલાકી ઈબાદત કર. રાહિબકી યહ બાત સુન કર ઉસકો ઉમ્મીદ બંધી ઔર ઉસને તૌબા કરકે ઉસ દૈરકી રાહ લી. જબ વહ દરમિયાની રાસ્તા તક પહુંચા તો અલ્લાહને અપને ફરિશ્તેકો હુકમ દિયા ઔર ઉસકી રુહ વહીં રાસ્તે હી મેં કબ્ઝ કર લી ગઇ. ઉસકે મરતે હી અઝાબ વ રહમતકે ફરિશ્તે ઉસકો ઉઠાનેકે લિએ ઝઘડને લગે. અચાનક

એક તીસરા ફરિશ્તા આયા ઔર ઉસને ફૈસલા કિયા કે યહ શખ્સ જહાંસે ચલા થા ઔર જિસ ગાઉંકી તરફ જા રહા થા ઉન દોનોં ગાઉંકા ફાસલા નાપો. અગર યહ તવ્વાબીનકે ગાઉંસે ઝિયાદહ કરીબ હો તો ઉસકો નેકોંમેં શુમાર કરો, વરના ગુનહગારોંમેં. ચુનાન્ચેઃ જબ ફાસલાકી પયમાઈશ હૂઈ તો એક બાલિશ્ત તવ્વાબીનકે ગાઉંસે ઝિયાદહ કરીબ થા. ઈસ લિએ ઉસકો બખ્શ દિયા ગયા ઔર રહમતકે ફરિશ્તોંને ઉસકો ઉઠા લિયા. (અબૂ નઈમ)

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)કા બયાન-કર્દહ એક વાકિઅહ :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)ને યહ વાકિઅહ બયાન કિયા હૈ કે એક શખ્સ શદીદ બીમાર હુવા. હમ લોગ ઉસકે પાસ બૈઠે હૂએ થે. અચાનક બીમાર બેહિસ્સો–હરકત હો ગયા. હમને ઉસકો મુર્દા સમઝ કર કપડા ઢાંક દિયા ઔર ઉસકી આંખોંકો બંદ કર દિયા. જબ હમ ઉસકો ગુસલ દેનેકે લિએ ઉઠાને ગએ તો ઉસને હરકત કી. હમ સબને કહા કે સુબ્હાનલ્લાહ ! હમ તો યહ સમઝતે થે કે તુમ મર ચુકે હો. યહ સુન કર ઉસ શખ્સને કહના શુરૂઅ્ કિયા કે બેશક, મૈં મર હી ચુકા થા. મરનેકે બા'દ મુઝકો મેરી કબ્રમેં લે ગએ. એક ખૂબસૂરત ઔર ખૂશ્બૂદાર આદમીને મુઝકો કબ્રમેં રખ દિયા. અચાનક એક કાલી બદબૂદાર ઔરત નમૂદાર હૂઈ ઔર ઉસને મેરી બુરાઈયાં એક એક કરકે ઈસ તરહ ગિનવાની શુરૂઅ્ કીં કે મૈં ઉસસે શર્મસાર હોને લગા. ઔરતસે મેરી બહષ હોતી રહી. ઔરતને કહા કે અછ્છા ચલ, હમારા ઝઘડા વહાં તય હોગા. ચુનાન્ચેઃ મૈં ચલા ઔર એક કુશાદહ ઘરમેં દાખિલ હુવા જિસમેં ચાંદીકા એક ચબૂતરા થા. ઉસકે એક ગોશામેં મસ્જિદ થી ઔર એક શખ્સ ખડા નમાઝ પઢ રહા થા. ઉસ નમાઝીને નમાઝમેં સૂરએ નમ્લ પઢના શુરૂઅ્ કી ઔર પઢતે પઢતે કિસી આયત પર ઠહર ગયા. મૈંને ઉસકો લુકમા દે દિયા. જબ વહ નમાઝસે ફારિગ હુવા તો ઉસને મુઝસે દરયાફ્ત કિયા કે તુઝે યહ સૂરત યાદ હૈ ? મૈંને કહા કે હાં. યહ સુન કર ઉસને અપને તકિયેકે નીચેસે એક કિતાબ નિકાલી ઔર પઢને લગા. ઉસી વક્ત વહ કાલી ઔરત જલ્દીસે ઉસકે પાસ આકર કહને લગીં કે ઈસને યહ બુરાઈ કી, ઈસને યહ બુરાઈ કી ઔર ફિર વહ ખૂબસૂરત ઔર ખૂશ્બૂદાર શખ્સ ભી આ ગયા. ઉસને ઔરતકી તરદીદ કરતે હૂએ મેરી ખૂબિયાં ગિનવાના શુરૂઅ્ કીં. ઉસ પર ઈસ મસ્જિદકે એક

નમાઝીને કહા કે બંદાને અપની જાન પર ઝુલ્મ કિયા હે, લેકિન અલ્લાહ તઆલાને ઉસકી બુરાઈઓંકો દરગુઝર ફરમા દિયા. મઝીદ યહ કહા કે અભી ઈસ શખ્સકી મૌત નહીં આઈ હૈ. અભી તો પીરકે દિન ઉસકી મૌત આએગી. અબૂ હુરયરહ (રદિ.) કહતે હૈં કે ઈસ બીમાર શખ્સને કહા કે તુમ લોગ ઈસ વાકિઅહકો સામને રખ કર ખયાલ રખના કે અગર મેરી વફાત પીરકે દિન હૂઈ તો મુઝે ઉમ્મીદ હૈ કે મૈંને જો કુછ દેખા હૈ વહ સચ હૈ ઔર મુઝે નજાત મિલેગી ઔર અગર મૈં પીરકે દિન ન મરા તો સમઝના કે મૈંને જો કુછ દેખા ઔર કહા વહ બીમારીકા હઝયાન થા. ચુનાન્ચે: વહ શખ્સ પીર તક અછ્છા રહા ઔર પીરકે દિન અસરકે બા'દ ઉસકા ઈન્તિકાલ હો ગયા. (ઇબ્ને અબીદુન્યા)

રૂહોંકા બા-હમ તઆરુફ :

અબૂ નઈમને બયાન કિયા હૈ કે જિસ વક્ત હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજ્હહૂકે પોતે હઝરત હસન (રદિ.) શદીદ બીમાર હૂએ તો ઉન પર સખ્ત ગભરાહટ તારી હૂઈ. ઉસી વક્ત એક આદમી ઉનકે પાસ આ કર કહને લગા કે અય અબૂ મુહમ્મદ ! તુમ્હારી ગભરાહટ શાયદ ઈસ લિએ હૈ કે તુમ્હારી રૂહ તુમ્હારે જિસ્મસે જુદા હો રહી હૈ ઔર તુમ મૌતકી તરફ જા રહે હો. અગર ઈસી લિએ ગભરા રહે હો તો સુન લો કે તુમ મરનેકે બા'દ અપને માં–બાપ હઝરત અલી (રદિ.) ઔર હઝરત ફાતિમા (રદિ.)સે મિલોગે, અપને નાના હઝરત મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ઔર નાની હઝરત ખદીજા (રદિ.)કા દીદાર હાસિલ હોગા. અપને ચચા હમ્ઝહ (રદિ.) ઔર જઅફર (રદિ.)કો દેખકર આંખેં ઠંડી હોગી, અપને મામૂ કાસિમ વ તય્યિબ મુતહ્હર વ ઈબ્રાહીમ (અલયહિમસ્સલામ)કા શર્ફે મુલાકાત હાસિલ હોગા ઔર અપની ખાલાઓં રુકય્યહ (રદિ.), કુલષૂમ (રદિ.) વ ઝયનબ (રદિ.)સે મિલકર ખૂશ હોંગે. જબ હઝરત હસન (રદિ.)ને સુના કે મરતે હી ઉન લોગોંસે મુલાકાત હોનેવાલી હૈ તો ઉનકી ગભરાહટ દૂર હો ગઈ. (ઇબ્ને અસાકિર)

હઝરત કૈષ બિન સઅદ (રહ.)કી રિવાયત હૈ કે મુલ્કે શામકા એક આદમી શહીદ હો ગયા. શહાદતકે બા'દ ઉસકા બાપ જો કે ઝિંદા થા, હર જુમ્અહકી રાતકો ખ્વાબમેં અપને શહીદ બેટેસે મિલતા ઔર બાતેં કરકે

ગમ ગલત કરતા. એક જુમ્અહકી રાત ઐસા હુવા કે બાપને અપને બેટેકો નહીં દેખા. ફિર ઉસકે બા'દવાલે જુમ્અહકી રાતમેં બાપને અપને બેટેકો ખ્વાબમેં દેખા તો ઉસસે શિકાયત કી કે બેટે, તૂ એક હફ્તા મુઝસે ગાઈબ રહા, જિસસે મુઝકો તકલીફ હૂઈ. બેટેને કહા કે ગુઝસ્તા જુમ્અહકી રાત મૈં ઈસ લિએ ન આ સકા કે હમ તમામ શહીદોંકો હુક્મ હુવા થા કે હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.)કી આમદ આમદ હૈ. તમામ લોગ ઉનકા ઈસ્તિકબાલ કરેં ઔર ઉનસે મુલાકાત કરેં. મૈં ઉનસે મુલાકાત કરનેકે લિએ રુક ગયા થા. જિસ રાતકા યહ વાકિઅહ હૈ ઉસી રાત હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.)કા ઈન્તિકાલ હુવા થા ઔર ઉનકે એ'ઝાઝમેં શહીદોંકો હુક્મ દિયા ગયા થા કે ઉસ નેક બંદેસે મુલાકાત કરેં.

(અબૂ નઈમ)

મુઅમિનસે ફરિશ્તોંકા કહના કે દુલ્હનકી તરહ સો જા ઔર મુનાફિક વ કાફિરકો ઝમીનકા ભીંચના :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે જબ મય્યિતકો કબ્રમેં રખ દિયા જાતા હૈ તો ઉસકે પાસ દો ફરિશ્તે આતે હૈં, જિનકા રંગ સિયાહ ઔર આંખેં નીલી હોતી હૈં, જિનમેંસે એક કો મુન્કર ઔર દૂસરેકો નકીર કહા જાતા હૈ. વહ દોનોં ઉસસે પૂછતે હૈં કે તૂ ક્યા કહતા હૈ ઉન સાહિબકે બારેમેં (જો તુમ્હારી તરફ ભેજે ગએ). વહ અગર મુઅમિન હૈ તો જવાબ દેતા હૈ કે વહ અલ્લાહકે બંદે ઔર ઉસકે રસૂલ (સલ.) હૈં. મૈં ગવાહી દેતા હૂં કે અલ્લાહકે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં ઔર બિલા શુબા' મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) અલ્લાહકે બંદે ઔર ઉસકે રસૂલ હૈં. યહ સુન કર વહ દોનોં કહતે હૈં કે હમ તો જાનતે થે કે તૂ ઐસા હી જવાબ દેગા. ફિર ઉસકી કબ્ર સત્તર (૭૦) હાથ મુરબ્બઅ્ કુશાદહ કર દી જાતી હૈ, ફિર મુનવ્વર કર દી જાતી હૈ. ફિર ઉસસે કહ દિયા જાતા હૈ કે (અબ તૂ) સો જા. વહ કહતા હૈ કે મૈં તો અપને ઘરવાલોંકો (અપના હાલ) બતાનેકે લિએ જાતા હૂં. વહ કહતે હૈં કે (યહાં આકર જાનેકા કાનૂન નહીં હૈ), તૂ સો જા, જૈસા કે દુલ્હન સોતી હૈ. જિસે ઉસકે શૌહરકે સિવા કોઈ નહીં ઉઠા સકતા (લિહાઝા વહ આરામસે કબ્રમેં રહતા હૈ). યહાં તક કે અલ્લાહ ઉસે કિયામતકે રોઝ ઉસ જગહસે ઉઠાએગા.

ઔર અગર મરનેવાલા મુનાફિક (યા કાફિર) હોતા હૈ તો વહ મુન્કર–નકીરકો જવાબ દેતા હૈ કે મૈંને જો લોગોંકો કહતે સુના હૈં વહી કહા (ઉસસે ઝિયાદહ મૈં કુછ નહીં જાનતા). વહ દોનોં કહતે હૈં કે હમ તો ખૂબ જાનતે થે કે તૂ ઐસા હી જવાબ દેગા. ફિર ઝમીનસે કહા જાતા હૈ કે ઉસકો ભીંચ દે. ચુનાન્ચે: ઝમીન ઉસે ભીંચ દેતી હૈ જિસકી વજહસે ઉસકી પસલિયાં ઇધરકી ઉધર ચલી જાતી હૈં. ફિર વહ કબ્રકે અંદર અઝાબ હી મેં રહતા હૈ. યહાં તક કે (કિયામતકો) અલ્લાહ ઉસે વહાંસે ઉઠાએગા.[1]

ઇન અહાદીષસે મા'લૂમ હુવા કે ઇમાનવાલે આલમે બરઝખમેં મુત્મઇન હોંગે ઔર ઉનકે હોશો–હવાસ સાલિમ રહેંગે. હત્તા કે ઉનકો નમાઝકા ધ્યાન હોગા ઔર ફરિશ્તોંકે સવાલકા જવાબ દેનેમેં બેખૌફ હોંગે ઔર જબ અપના અચ્છા હાલ દેખ લેંગે તો ઘરવાલોંકો ખુશખબરી દેનેકે લિએ ફરિશ્તોંસે કહેંગે કે મૈં અભી નહીં સોતા. ઘરવાલોંકો ખબર કરને જાતા હૂં ઔર ઇન્તિહાઇ ખૂશીમેં અપના અંજામ બ–ખૈર દેખકર ફૌરન હી કિયામત કાયમ હોનેકા સવાલ કરેંગે. તાકે જલ્દસે જલ્દ જન્નતમેં પહુંચે. જિસ પર ખુદાવંદે આલમકા કરમ હો ઉસકે હોશો–હવાસ બાકી રહતે હૈં ઔર ઉસસે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ સહીહ જવાબ દિલાતે હૈં. જૈસા કે સૂરએ ઇબ્રાહીમમેં ફરમાયા : યુષબ્બિતુલ્લાહુલ્લઝી–ન આમનૂ બિલ્કવ્લિષ્પાસાબિતી ફિલ્હયાતિદ્દુન્યા વફિલ આખિરહ (ઇમાનવાલોંકો અલ્લાહ ઉસ પક્કી બાત યા'ની (કલિમ–એ–તય્યિબહ)સે દુન્યા વ આખિરતમેં મઝબૂત રખતા હૈ).

હઝરત ઉમર (રદિ.)સે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે અય ઉમર (રદિ.) ! ઉસ વક્ત તુમ્હારા ક્યા હાલ હોગા જબ કે લોગ તુમકો કબ્રમેં રખ કર ઔર મિટ્ટી ડાલ કર ચલે જાએંગે, ફિર તુમ્હારે પાસ કબ્રકે મુમ્તહિન (ઇમ્તિહાન લેનેવાલે) આએંગે, જિનકી આવાઝ સખ્ત ગુર્ઝકી હોગી ઔર જિનકી આંખેં નઝર ઉંચક લેનેવાલી બિજલીકી તરહ હોંગી. સો વહ તુમકો હિલા ડાલેંગે ઔર તુમસે હાકિમાનહ ગુફ્તગૂ કરેંગે. બતાઓ, ઉસ વક્ત તુમ્હારા ક્યા હાલ હોગા ? હઝરત ઉમર (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! ક્યા ઉસ વક્ત હમારી અકલેં હમારે સાથ હોંગી ? આપ

---

૧. તિરમિઝી.

(સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે હાં, ઈસી તરહ તુમ્હારી અકલેં તુમ્હારે પાસ હોંગી, જૈસી આજ હૈં ! યહ સુન કર હઝરત ઉમર (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે બસ, તો મૈં નિપટ લૂંગા.[1]

બરઝખવાલોંકા મુઅમિનસે પૂછના કે ફુલાંકા ક્યા હાલ હૈ ? :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) રિવાયત ફરમાતે હૈં કે હઝરત રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે જબ ફરિશ્તે મુઅમિનકી રૂહકો લેકર (ઉન) મુઅમિનીનકી અરવાહકે પાસ લે જાતે હૈં (જો પહલેસે જા ચુકે હૈં) તો વહ અરવાહ ઉસકે પહુંચને પર એસી ખુશ હોતી હૈં કે (ઈસ દુન્યામેં) તુમ ભી અપને કિસી ગાઈબકે આને પર ઈતના ખૂશ નહીં હોતે. ફિર ઉસસે પૂછતે હૈં કે ફુલાંકા ક્યા હાલ હૈ ? ફુલાંકા ક્યા હાલ હૈ ? ફિર વહ (ખુદ હી આપસમેં) કહતે હૈં કે અછ્છા, અભી ઠહરો. ફિર પૂછ લેના. છોડ દો, ઝરા આરામ કરને દો. ચૂંકેઃ દુન્યાકે ગમમેં મુબ્તલા થા, ફિર (વહ બતાને લગતા હૈ કે ફુલાં ઈસ તરહ હૈ ઔર ફુલાં ઈસ તરહ હૈ ઔર) વહ કિસી શખ્સકે બારેમેં કહતા હૈ જો ઉસસે પેહલે મર ચુકા થા કે વહ તો મર ગયા. ક્યા તુમ્હારે પાસ નહીં આયા ? યહ સુન કર વહ કહતે હૈં કે (જબ વહ દુન્યાસે આ ગયા ઔર હમારે પાસ નહીં આયા તો) ઝરૂર ઉસકો દોઝખમેં પહુંચા દિયા ગયા.[2]

મુજાહિદ, મુરાબિત ઔર શહીદ :

હઝરત મિકદામ બિન મઅદીકરબ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે આં હઝરત સય્યિદે આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે અલ્લાહકે પાસ શહીદકે લિએ છે ઈન્આમ હૈ : (૧) ખૂનકા પેહલા કતરહ ગિરતે હી બખ્શ દિયા જાતા હૈ ઔર જન્નતમેં જો ઉસકા ઠિકાના હૈ વહ ઉસે દિખાયા જાતા હૈ, (૨) ઔર વહ કબ્રકે અઝાબસે મહફૂઝ કર દિયા જાતા હૈ, (૩) ઔર વહ બડી ગભરાહટસે મહફૂઝ રહેગા (જો સૂર ફૂંકે જાનેકે વક્ત લોગોંકી હોગી) ઔર (૪) ઉસકે સર પર ઈઝ્ઝતકા તાજ રખ્ખા જાએગા, જિસકા (એક એક) યાકૂત દુન્યા ઔર જો કુછ દુન્યામેં હૈ

---

૧. તબરાની વગયરહ બ હવાલએ શોકે વતન. ૨. અહમદ, નસાઈ વરિંવાયતુ તવીલતુન્.

ઉન સબસે બેહતર હોગા, (૫) બહત્તર (૭૨) હૂરે ઈન* ઉસકે જોડેકે લિએ દી જાએંગી. (૬) ઔર સત્તર (૭૦) ફરિશ્તોંકે હકમેં ઉસકી સિફારિશ કબૂલ કી જાએગી.[૧]

હઝરત સલમાન ફારસી (રદિ.) રિવાયત ફરમાતે હૈં કે આં હઝરત સય્યિદે આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા હૈ કે અલ્લાહ તઆલાકે રાસ્તેમેં ઈસ્લામી મુલ્ક[૨] કી સરહદકી હિફાઝત એક રાત–દિન કરના એક મહિનાકે (નફલી) રોઝે રખને ઔર રાતોં રાત નમાઝમેં એક માહ તક ખડે રહનેસે બેહતર હૈ ઔર યહ હિફાઝત કરનેવાલા અગર (ઈસી હાલતમેં) મર ગયા તો જો અમલ વહ કરતા થા ઉસકા સવાબ ઉસકે લિએ બરાબર (કિયામત તક) જારી રખ્ખા જાએગા ઔર ઉસકા રિઝ્ક જારી રહેગા. (જો શહીદોંકે લિએ જારી રહતા હૈ) ઔર કબ્રમેં ફિત્ના ડાલનેવાલોંસે અમનમેં રહેગા.[૩]

હઝરત અબૂ અય્યૂબ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે જો શખ્સ દુશ્મનસે મુકાબિલ હુઆ ઔર ફિર સાબિતકદમ રહા, યહાં તક કે મક્તૂલ યા ગાલિબ હો ગયા તો કબ્રકે અંદર ફિત્નામેં ન ડાલા જાએગા.[૪]

કબ્રસ્તાનકા ગોશા ગોશા મુઅમિનકે લિએ બનાવ-સિંગાર કરતા હૈ :

હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રહમતે આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે જબ કિસી મુઅમિનકી વફાત હોતી હૈ તો કબ્રસ્તાનકા ગોશા ગોશા ઉસકે લિએ બનાવ–સિંગાર કરતા હૈ ઔર હર ગોશા યહી આરઝૂ કરતા હૈ કે યહ મેરે પાસ દફન હો, લેકિન જબ કિસી કાફિરકી મૌત હોતી હૈ તો કબ્રસ્તાનમેં તારીકી પૈદા હો જાતી હૈ ઔર કબ્રસ્તાનકા ગોશા ગોશા અલ્લાહ તઆલાસે પનાહ માંગ કર ફરિયાદ કરતા હૈ કે યહ બદબખ્ત મેરે પાસ દફન ન કિયા જાએ.

(હકીમ, તિરમિઝી, ઈબ્ને અસાકિર, ઈબ્ને અદી)

* હૂરે ઈન–બડી બડી આંખોંવાલી હૂરેં. ૧. તિરમિઝી, ઈબ્ને માજહ. ૨. ઈસ્લામી મુલ્કકી સરહદકે મુહાફિઝકો મુરાબત કહતે હૈં. ૩. મિશ્કાત શરીફ અ–ન મુસ્લિમ શરીફ. ૪. નસાઈ વ તબરાની.

કબરકા મુર્દોસે ખિતાબ :

(૧) હઝરત અબૂ સઈદ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે સરવરે કાઈનાત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : લોગો ! લઝ્ઝતોંકો ખત્મ કરનેવાલી મૌતકો યાદ કિયા કરો. કબ્ર હર દિન અપને મુર્દોસે ખિતાબ કરતે હૂએ યહ એ'લાન કરતી હૈ કે મૈં ગુરબત વ તન્હાઈકા ઘર હૂં, મિટ્ટી ઔર કીડોંકા ઘર હૂં. જબ મુઅમિનકો દફન કિયા જાતા હૈ તો કબ્ર ઉસકો મરહબા કહતી હૂઈ ખૂશખબરી સુનાતી હૈ કે મેરી પુશ્ત પર ચલનેવાલોંમેં તૂ મુઝે બડા મહબૂબ થા. આજ મૈં તેરી હો ગઈ ઔર તૂ મેરી તરફ આ ગયા તો અબ મેરે ઈહસાનકો દેખ લેગા. યહ કહ કર કબ્ર તા–હદ્દે નિગાહ કુશાદહ હો જાતી હૈ ઔર જન્નતકા દરવાઝા ખુલા નઝર આતા હૈ.

(તિરમિઝી)

(૨) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)કા બયાન હૈ કે રસૂલે મકબૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) એક જનાઝહમેં શરીક હૂએ. મૈં ભી આપકે હમરાહ થા. આપ એક કબ્રકે પાસ બૈઠ ગએ ઔર ફરમાયા કે યહ કબ્ર હર દિન બ–આવાઝે બુલંદ કહતી હૈ કે અય આદમકી ઔલાદ ! તૂ ક્યૂં મુઝે ભૂલ ગયા ? ક્યા તુઝે યહ મા'લૂમ નહીં કે મૈં તન્હાઈકા ઘર, ગુરબતકા ઘર, વહશતકા ઘર, કીડોં–મકોડોંવાલા ઘર હૂં ઔર મૈં બહુત તંગ ઘર હૂં, મગર અલ્લાહ જિસકે લિએ કુશાદગીકા હુકમ ફરમા દે ઉસકે લિએ મૈં કુશાદહ હો જાઉંગી. ઉસકે બા'દ આં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે કબ્ર યા તો જન્નતકા એક ચમન હૈ યા આગકા એક તન્નૂર હૈ. (તબરાની)

(૩) હઝરત અબૂ હજ્જાજ શિમાલી (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રહમતે આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે મુર્દા જબ કબ્રમેં રખ્ખા જાતા હૈ તો કબ્ર ઉસસે કહતી હૈ કે અય ઈબ્ને આદમ ! તૂ હલાક હુવા. તુઝે કિસ ચીઝને મુઝસે ધોકેમેં રખ્ખા ? ક્યા તુઝે મા'લૂમ ન થા કે મૈં ફિત્ના વ તારીકી ઔર કીડોં–મકોડોંકા ઘર હૂં. તુઝે કિસ ચીઝને મુઝસે બેહકા કર નિડર કર દિયા થા ઔર તૂ મેરી પુશ્ત પર ખૂબ અકડ કર ચલતા થા. અગર વહ મુર્દા નેક હોતા હૈ તો ઉસકી તરફસે કબરકો જવાબ દેનેવાલે જવાબ દેતે હૈં કે અય કબ્ર ! તૂ ઝરા દેખ કે ઉસકે અમલ કૈસે હૈં, યહ

અછ્છાઈ ઈખ્તિયાર કરતા થા ઔર બુરાઈસે બાઝ રહતા થા. યહ સુન કર કબ્ર કહતી હૈ કે બેશક, યહ નેક થા. અબ મૈં ઉસકે લિએ સરસબ્ઝ હો જાતી હૂં. મુર્દેકા જિસ્મ ઉસ વક્ત મુનવ્વર હો જાતા હૈ ઔર ઉસકી રૂહ અલ્લાહ તઆલાકી તરફ ચઢા દી જાતી હૈ.

(હકીમ, તિરમિઝી, અબૂલ યઅ્લા, ઈબ્ને અબીદુન્યા)

(૪) હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉબૈદ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે મકબૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે મુર્દા કબ્રમેં બૈઠતા હૈ ઔર ઉન લોગોંકી પૈરોંકી આવાઝ ભી સુનતા હૈ જો ઉસકે જનાઝહકે સાથ કબ્ર તક ગએ હૈં. મુર્દાસે ઉસકી કબર કહતી હૈ કે અય ઈબ્ને આદમ ! તેરી હલાકત હો, તૂને મેરી તંગી, બદબૂ, હીલ ઔર કીડે–મકોડોંકા ખૌફ ન કિયા, ઈસી લિએ તૂને ઈન ચીઝોંસે બચનેકે લિએ તૈયારી ન કી. (ઈબ્ને અબીદુન્યા)

(૫) હઝરત ઝૈદ બિન શજરહ (રદિ.)સે મરવી હૈ કે કાફિરો–ફાજિર મુર્દેસે કબર કહતી હૈ કે ક્યા તુઝે મેરી તારીકી, મેરી વહશત, મેરી તન્હાઈ વ તંગી ઔર મેરા ગમ યાદ નહીં રહા ? (ઈબ્ને અબી શયબહ)

આ'માલકા મુજસ્સમ હોના :

આ'માલે સાલિહા વ સય્યિઅહએ જિસ્મ બન કર સાહિબે આ'માલકો કબ્ર વ હશ્રમેં રાહતો–તકલીફ પહુંચાએંગે. આ'માલ અગર્ચે અઅ્રાઝ હૈં, લેકિન ખુદાકી કુદરતસે કોઈ બઈદ નહીં કે અઅ્રાઝકો મુજસ્સમ કર દે. હમકો અહવાલે આખિરત પર ઈમાન લાના ચાહિએ. ખ્વાહ હમારી કોતાહ અક્લમેં આએ યા ન આએ.

(૧) હઝરત નવાસ બિન સમ્આન (રદિ.)સે મરવી હૈ કે રસૂલે મકબૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ને ઈરશાદ ફરમાયા કે જો લોગ કુર્આન શરીફ પઢતે ઔર ઉસ પર અમલ કરતે થે, વહ કિયામતકે દિન ઈસ હાલતમેં હોંગે કે કુર્આન શરીફ ઉનકે સાથ હોગા ઔર સૂરએ બકરહ ઔર આલિ ઈમરાન ઉસકે આગે આગે હોગી. યહ દોનોં સૂરતેં અપને પઢનેવાલેકી તરફસે હુજ્જત કરેગી. (મુસ્લિમ)

(૨) હઝરત ઈબ્ને મુબારક (રહ.)ને હઝરત ઝૈદ બિન અસ્લમ

(રદિ.)સે રિવાયત કી હૈ કે કિયામતકે દિન મુઅમિનકા અમલ અછ્છીસે અછ્છી શક્લો–સૂરતમેં મુજસ્સમ હોકર આએગા. ઈસ પર ખૂબસૂરત શબાબ હોગા, ચેહરા હસીન હોગા ઔર ખૂશ્બૂ મહક રહી હોગી. ઈસી શકલકે સાથ યહ અમલ ઉસ સાહિબે અમલકે પેહલૂમેં બેઠેગા. જબ ઈસ શખ્સકો કોઈ ગભરાહટ હોગી તો યહ અમલ ઉસકો અમાનમેં રખેગા ઔર ખૌફકે વક્ત ઉસકો સુકૂન પહુંચાએગા. યહ દેખ કર મુઅમિન કહેગા કે અલ્લાહ તુઝકો જઝાએ ખૈર દે, તૂ બડા અછ્છા સાથી હૈ. ઝરા યહ તો બતા કે તૂ કૌન હૈ ? અમલ કહેગા કે ક્યા તૂ મુઝે નહીં પહેચાનતા ? મૈં તો તેરે સાથ સાથ દુન્યામેં ભી રહા ઔર કબ્રમેં ભી. મેં તેરા અમલ હૂં. તેરા અમલ અછ્છા રહા, ઈસ લિએ તૂ મુઝે અછ્છા પા રહા હૈ. આ જા, મેરે ઉપર સવાર હો જા. મેં દુન્યાકી તવીલ મુદ્દત તક તેરે ઉપર સવાર રહા હૂં, અબ તૂ સવાર હો જા. ચુનાન્ચેઃ ઉસ મુઅમિનકો સવાર કરકે વહ અમલ અલ્લાહ તઆલાકી તરફ લાએગા ઔર અર્ઝ કરેગા કે ખુદાવંદા ! દુન્યામેં જિન લોગોંને તિજારત કી, ઉનકો તિજારતકા નફા મિલા. જિન લોગોંને સન્અતો–હિરફત ઈખ્તિયાર કી, ઉનકો ઉસકા હિસ્સા મિલ ગયા, લેકિન યહ ઐસા શખ્સ હૈ કે ઉસને અપને નફ્સકો મેરે સાથ મસ્રૂફ રખ્ખા. અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા : બતા, તૂ ક્યા માંગતા હૈ ? વહ અર્ઝ કરેગા કે તેરી મગફિરત વ રહમત. અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા કે મેંને ઉસકો બખ્શ દિયા. ફિર ઉસકો ઈઝ્ઝત વ તકરીમકા કીમતી જોડા પહનાયા જાએગા ઔર ઉસકે સર પર વકારો–કરામતકા ઐસા તાજ રખ્ખા જાએગા કે ઉસકા એક મોતી દો દિનકી મસાફતસે ચમકેગા. ઉસકે બા'દ અમલ કહેગા કે અય રબ ! યહ શખ્સ અપને અમલકી મશ્ગૂલિયતસે મુહતાજ વ મિસ્કીન હો ગયા થા ઔર અપને વાલિદૈન પર ખર્ચ કરનેસે મઅઝૂર હો ગયા થા. જબ કે દૂસરે લોગ કારોબારે દુન્યા કરકે ખૂદ ભી નફા'–અંદોઝ હૂએ ઔર વાલિદૈનકો ભી દિયા. ઈસ દરખ્વાસ્ત પર ઉસકે વાલિદૈનકો ભી વહી સબ નેઅમતેં દી જાએંગી જો ઈસ નેક શખ્સકો દી ગઈ હૈં. ઉસકે બર–અક્સ જો નાફરમાન બંદા હોગા ઉસકે સામને ઉસકા અમલ બદતરીન શકલો–સૂરતમેં પેશ હોગા, બદબૂ ઉઠ રહી હોગી. વહ નાફરમાનકે પેહલૂમેં બેઠેગા. જબ કોઈ ગભરાહટ ઔર ખૌફ ઉસકો લાહિક હોગા તો વહ અમલ ઉસમેં ઔર ઈઝાફા' કર દેગા. ઉસ પર નાફરમાન કહેગા કે તૂ બુરા સાથી હૈ, તૂ કૌન હૈ ? વહ કહેગા કે તૂ મુઝે નહીં પહેચાનતા, મૈં તેરા

અમલ હૂં. તૂ સર ઝુકા કે મૈં તુઝ પર સવાર હો જાઉં. ક્યૂંકે દુન્યવી ઝિંદગીમેં તૂ મુઝ પર સવાર રહા હૈ.

કબ્રમેં ગરીબ ઔર અમીરકા હાલ :

હઝરત અમ્ર બિન મુસ્લિમ (રહ.)કા બયાન હૈ કે એક ગોર–કનને અપની ઝિંદગીકા વાકિઅહ ઈસ તરહ બયાન કિયા કે મૈંને એક મરતબા તીન મુર્દોંકે લિએ લગાતાર કબ્રં ખોદીં. મૈં દો કબ્રોંકો ખોદ કર તીસરી કબ્ર ખોદ રહા થા કે મુઝે શદીદ ગરમી મહસૂસ હૂઈ. મૈંને કબ્ર પર કંબલ ડાલ દિયા ઔર નીચે ઉસકે સાયેમેં બૈઠ ગયા. ઈસ દૌરાનમેં મૈંને અજીબ મંઝર દેખા કે દો શખ્સ શિહાબી ઘોડે પર સવાર હોકર આએ ઔર પેહલી કબ્ર પર ખડે હોકર એક શખ્સને દૂસરેસે કહા કે "લિખ." દૂસરેને કહા કે "મૈં ક્યા લિખૂં ?" પેહલે શખ્સને કહા "લિખ." ફર્સખે તૂલ ઔર એક ફર્સખે અર્ઝ. ઉસકે બા'દ યહ દોનોં શખ્સ દૂસરી કબ્રકે પાસ આએ ઔર એક શખ્સને દૂસરેસે કહા કે લિખ. ઉસને જવાબમેં કહા કે ક્યા લિખૂં ? ચુનાન્ચે: પહલે શખ્સને કહા કે લિખ મદ્દે બસર તક યા'ની તા હદ્દે નિગાહ. ફિર દોનોં તીસરી કબ્રકે પાસ આએ ઔર મૈં ઉસીકે અંદર સાયેમેં થા. એકને દૂસરેસે કહા કે લિખ. દૂસરેને કહા કે મૈં ક્યા લિખૂં ? ઉસ પર પેહલે શખ્સને કહા કે લિખ, શહાદતકી ઉંગલી ઔર અંગૂઠેકે દરમિયાનકા ફાસલા. ઈસ મંઝરકો દેખનેકે બા'દ મૈં બેઠ કર તીનોં જનાઝોંકા શિદ્દતસે ઈન્તિઝાર કર રહા થા. ચુનાન્ચે: એક જનાઝા આયા. ઉસકે સાથ બહુત કમ આદમી થે. મૈંને પૂછા કે યહ કિસકી મય્યિત હૈ ? લોગોંને બતાયા કે યહ એક અયાલદાર ગરીબ બેહિશ્તી સક્કા હૈ. ઉસકે પાસ કોઈ સામાન નહીં થા. હમને ઉસકી તજહીઝો–તકફીનકા સામાન કર દિયા હૈ. યહ સુન કર મૈંને કબ્ર ખોદનેકી મઝદૂરી યહ કહ કર લૌટા દી કે ઉસકે ઘરવાલોં પર ખર્ચ કર દો ઔર ફિર ઉસકો ઉસકી કબ્રમેં દફન કર દિયા ગયા. ફિર દૂસરા જનાઝા આયા. ઉસ જનાઝહકે સાથ સિવાએ ઉઠાનેવાલોંકે ઔર કોઈ ન થા. યહ જનાઝા ઉસ દૂસરી કબ્રકે પાસ આયા જિસકે બારેમેં દોનોં સવારોંને "તા હદ્દે નિગાહ" કહા થા. મૈંને પૂછા કે યહ કિસકા જનાઝા હૈ ? લોગોંને બતાયા કે યહ એક મુસાફિર ગરીબુલ વતન હૈ. નિહાયત બે–કસીમેં એક ઘોડે પર મરા પડા થા, ચુનાન્ચે: મૈંને ઉસકી કબ્ર પર કોઈ મજદૂરી ન લી ઔર ફિર વહ દફન કર દિયા ગયા. ફિર તીસરે જનાઝેકે

લિએ ઈશા તક ઈન્તિઝાર કિયા. ઈશાકે બા'દ એક જનાઝા આયા. મૈંને પૂછા તો લોગોંને બતાયા કે યહ મશ્હૂર ઔર સરમાયાદાર ખાનદાનકી મુઅતબર ઔરતકા જનાઝહ હૈ. ઉસ જનાઝામેં કાફી ઈઝૂદિહામ થા. યહ ઔરત ઈસ તીસરી કબ્રમેં દફન કર દી ગઈ, જિસકે બારેમેં દોનોં સવારોંને યહ કહા થા કે દો ઉંગલિયોંકે ફાસલાકે દરમિયાન ઉસ કબ્રકી વુસ્અત હૈ. (કિતાબુરૂહ, શર્હુસ્સુદૂર)

અઝાબે કબ્ર જાનો-તન પર હોતા હૈ :

એક મજૂસી અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરત ઉમર (રદિ.)કી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા. ઉસકે પાસ તીન મુર્દા સરોંકી ખોપડિયાં થીં. ઉસને કહા કે અય ઉમર ! તુમ્હારે સાહિબ (પયગમ્બર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ફરમાતે હૈં કે જો શખ્સ ઈસ્લામકે સિવા કિસી દૂસરે દીન પર મરેગા, વહ આગમેં જલાયા જાએગા. ઉસ મજૂસીને યહ આયત ભી પઢી[1] : અન્નારુ યુઅ્રદૂ-ન અલય્હા ગુદુવ્વંવ્ વ અશિય્યા. હઝરત ઉમર (રદિ.)ને ફરમાયા : બેશક, હમારે આકા હઝરત મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ફરમાન સહીહ હૈ. યહ સુન કર ઉસ મજૂસીને વહ તીનોં સર નિકાલે ઔર કહા કે યહ સર મેરે બાપકા હૈ, યહ સર મેરી માંકા હૈ ઔર યહ સર મેરી બહનકા હૈ. યહ તીનોં મજૂસી દીન પર મરે હૈં. મૈં અપના હાથ ઈન ખોપડિયોં પર રખતા હૂં તો મુઝે ગરમી મહસૂસ નહીં હોતી (યા'ની તુમ્હારે પયગમ્બરકે કોલકે મુતાબિક ઈન ખોપડિયોંકો ગરમ હોના ચાહિએ, ક્યૂંકે યહ આગ પર પેશ કી જાતી હૈં) યહ સુન કર હઝરત ઉમર (રદિ.)ને અપને ખાદિમકો ભેજ કર હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજ્હહૂકો બુલાયા. જબ હઝરત અલી (રદિ.) તશરીફ લાએ તો હઝરત ઉમર (રદિ.)ને મજૂસીસે કહા કે અચ્છા, અબ તૂ ઝરા અપને એ'તિરાઝકો દુહરા દે. ઉસને એ'તિરાઝ દુહરાયા. એ'તિરાઝ સુન કર હઝરત અલી (રદિ.)ને એક લોહા ઔર પથ્થર મંગવાયા. જબ હાઝિર કિયા ગયા તો આપને મજૂસીસે કહા કે તૂ ઈસ લોહે ઔર પથ્થર પર હાથ રખ કર બતા કે ગરમ હૈ યા સર્દ ? મજૂસીને હાથ રખ કર કહા કે યહ તો સર્દ હૈ. હઝરત અલી (રદિ.)ને ફિર ફરમાયા : અચ્છા, તૂ લોહેકો પથ્થર પર માર. જબ મજૂસીને લોહેકો પથ્થર પર મારા તો ઉસમેંસે ચિંગારી નિકલ પડી. ઉસ પર હઝરત અલી (રદિ.)ને મજૂસીકો ખિતાબ કરકે ફરમાયા કે જિસ તરહ

અલ્લાહ તઆલાને અપની કુદરતસે ઠંડે પથ્થર ઔર લોહેકે દરમિયાન આગ પૈદા કર દી હૈ, ઈસી તરહ વહ ઈસ ચીઝ પર ભી કાદિર હૈ કે જિન ખોપડિયોંમેં તુઝકો ગરમી મહસૂસ નહીં હોતી ઉનકે અંદર ગરમી પૈદા કર દી હો ઔર તુઝે મહસૂસ વ મા'લૂમ ન હો રહી હો. યહ ખોપડિયાં જિનકો સર્દ મહસૂસ કર રહા હૈ ઉનકો અલ્લાહ તઆલા ઈસ તરહ આગ પર પેશ કરતા હૈ કે તૂ ઈસકી ગરમી મહસૂસ નહીં કરતા, હાલાંકે વહ અલ્લાહ તઆલાકી આગમેં જલતી રહતી હૈ. યહ બાત સુન કર મજૂસી લા–જવાબ હો ગયા.

પેશાબમેં ઈહતિયાત ન કરના અઝાબે કબ્રકા સબબ હૈ :

હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) અપના એક દૂસરા વાકિઅહ બયાન ફરમાતે હૈં કે એક સફર પર જા રહા થા કે દૂર જાહિલિય્યતકી કબ્રોંમેંસે એક કબ્ર પર ગુઝર હુવા. અચાનક કબ્રસે એક આદમી નિકલા. વહ આગકે શો'લોંસે ઘિરા હુવા થા ઔર ઉસકી ગરદનમેં આગકી એક ઝંજીર થી. મેરે પાસ પાનીકા એક મશ્કીઝહ થા. ઉસને મુઝે દેખ કર કહા કે અય અબ્દુલ્લાહ ! ઝરા મુઝે પાની પિલા દે. ઈતનેમેં એક દૂસરા શખ્સ કહને લગા કે અય અબ્દુલ્લાહ ! ઉસકો હરગિઝ પાની ન પિલાના, યહ કાફિર હૈ. ફિર ઉસને ઝંજીર પકડ કર ઉસકી કબ્રમેં લૌટા દિયા.

ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) કહતે હૈં કે રાસ્તેમેં યહ વાકિઅહ દેખ કર મેં આગે બઢ્હા ઔર રાતકે વક્ત એક બુઢિયાકે મકાનમેં ઠહર ગયા. ઉસ મકાનકે સામને કુછ દૂરી પર એક કબ્ર થી. મૈંને રાતકો ઉસ કબ્રસે એક આવાઝ સુની. આવાઝસે યહ અલફાઝ ઝાહિર હો રહે થે : "બવ્લુન્ વમા બવ્લુન્, શન્નુન્ વ મા શન્નુન્–યા'ની પેશાબ કૌન સા પેશાબ. મુશ્ક ઔર કૌન સી મુશ્ક." યહ આવાઝ સુન કર મૈંને બુઢિયાસે પૂછા કે યહ કૌન સી કબ્ર હૈ ઔર કૈસી આવાઝ હૈ. ઉસને જવાબ દિયા કે ઉસ કબ્રકા મુર્દા મેરા ખાવિન્દ થા. જબ વહ પેશાબ કરતા થા તો ઈહતિયાત નહીં કરતા થા. મેં બારહા સમઝાતી રહી કે તૂ જાનવરોંસે ભી બદતર હૈ કે ઊંટ જબ પેશાબ કરતા હૈ તો ટાંગોંકો ફેલા લેતા હૈ, તાકે પેશાબસે બચે ઔર તૂ ઝરા ભી ઈહતિયાત નહીં કરતા, લેકિન યહ મેરી નસીહત પર અમલ નહીં કરતા થા ઔર અબ

ઈસીકા યહ અંજામ હૈ કે જબસે યહ મરા હૈ બરાબર બવ્લુન્ વમા બવ્લુન્ ચિલ્લાયા કરતા હૈ. યા'ની પેશાબ ઔર કૌન સા પેશાબ, વહી જિસસે ઈહતિયાત ન કરનેકી વજહસે આજ અઝાબ ઉઠા રહા હૂં. વહ સાહિબે બહાદુર ભી ગૌર કર લેં જો ખડે હોકર પેશાબ કરતે હૈં. ઉનકા આધા પેશાબ પટલૂનમેં હોતા હૈ ઔર આધા ટાંગોં પર. કુત્તા જબ પેશાબ કરતા હૈ તો વહ ભી ટાંગ ઉઠા લેતા હૈ, મગર યહ સાહિબે બહાદુર વૈસે હી કર લેતે હૈં. યહ કુત્તોંસે ભી બદતર હૈ. ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને બુઢિયાસે પૂછા કે શન્નુન્ વ મા શન્નુન્ ક્યૂં પુકાર રહા હૈ ? ઉસ પર બુઢિયાને જવાબ દિયા કે એક દિન એક પ્યાસા શખ્સ ઉસકે પાસ આયા ઔર પાની માંગા. ઉસને એક ખાલી મશકકી તરફ ઈશારા કરકે કહા કે ઉસમેં પાની ભરા હુવા હૈ, તૂ લે લે. પ્યાસેને મશકકો દેખા તો ઉસમેં એક કતરહ ભી પાની ન થા. પ્યાસકી શિદ્દતસે વહ ગિર કર મર ગયા. જબસે મેરે ખાવિન્દકા ઈન્તિકાલ હુવા હૈ તબસે બરાબર શન્નુન્ વ મા શન્નુન્–પુકારા કરતા હૈ. યા'ની હાય વહ મશક ! જો મેરે અઝાબકા સબબ હૂઈ. ઈબ્ને ઉમર (રદિ.)કા બયાન હૈ કે જબ મૈં સફરસે લૌટા તો ઈસ સરગુઝશ્તકી તફસીલ આં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં અર્ઝ કી. આપને ઉસ વક્ત યહ નસીહત કી કે કોઈ શખ્સ અકેલા સફર ન કિયા કરે. (ઈબ્ને અબીદુન્યા)

નાહક ખૂન કરના અઝાબે કબ્રકા સબબ હૈ :

સદકહ બિન ખાલિદ (રહ.)ને દમિશ્કકે બા'ઝ મશાઈખસે રિવાયત બયાન કી હૈ. મશાઈખ કહતે હૈં કે હમ હજકો ગએ. હમારા એક સાથી રાસ્તેમેં ઈન્તિકાલ કર ગયા. હમને વહાંકી આબાદીમેંસે એક કુદાલ આરિયતમેં લેકર ઉસકી કબ્ર ખોદી ઔર ઉસ મુર્દહકો ઉસમેં દફન કિયા. દફન કરનેકે બા'દ યાદ આયા કે કુદાલ કબ્ર હી મેં ભૂલ ગએ. હમને કબ્રકો ફિર ખોદા તો ક્યા દેખતે હૈં કે ઉસ મુર્દહકી ગરદન ઔર દોનોં હાથોંકો ઉસ કુદાલમેં બાંધ દિયા ગયા હૈ. હમને યહ વહ્શતનાક મંઝરકો દેખ કર કબ્રકો મિટ્ટીસે બંધ કર દિયા ઔર કુદાલકો ન નિકાલ સકે. કુદાલકે માલિકકો ઉસકી કીમત દેકર રાઝી કર લિયા. જબ હમ સફરસે લૌટ કર વાપસ આએ તો ઉસ મુર્દાકી બીવીસે ઉસકા હાલ પૂછા. ઉસને બતાયા કે મેરા ખાવિન્દ એક શખ્સકે હમરાહ જા રહા થા. ઉસ શખ્સકે પાસ માલ થા. મેરે ખાવિન્દને ઉસકો કત્લ કરકે ઉસકા સારા માલ લૂટ લિયા થા ઔર

ઈસી માલસે હજકો જા રહા થા.

કિસ્સા એક બાદશાહકી ખોપળીકા :

ઈબ્ને જવઝી (રહ.)ને રિવાયત બયાન કી હૈ કે હઝરત ઈસા (અલૈ.) અપને સાથિયોંકે હમરાહ જા રહે થે. રાસ્તેમેં કિસી મુર્દેકી એક ખોપળી નઝર આઈ. આપકે સાથિયોંને દરખ્વાસ્ત કી કે અય રૂહુલ્લાહ ! આપ અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કરેં કે ઈસ ખોપળીકો કુવ્વતે ગોયાઈ અતા ફરમા દે ઔર યહ ખોપળી ગુઝરે હૂએ અજીબ વાકિઆત હમકો સુના દે. ઈસસે હમકો ઈબ્રત હાસિલ હોગી. હઝરત ઈસા (અલૈ.)ને દો રકા'ત નમાઝ પઢી ઔર અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કી. આપકી દુઆ કબૂલ હૂઈ ઔર ખોપળી બોલ ઉઠી કે અય રૂહુલ્લાહ ! પૂછીએ, ક્યા પૂછતે હૈં ? અલ્લાહ તઆલાકા હુક્મ હૈ કે મૈં આપકી બાતોંકા જવાબ દૂં. આપને પૂછા કે તૂ ઈસ ઝમીનમેં કૌન શખ્સિય્યત રખતા થા. ખોપળીને જવાબ દિયા કે મૈં ઈસ ઝમીનકા બાદશાહ થા. હઝાર બરસ ઝિંદા રહા, હઝાર અવલાદ મુઝસે હૂઈ, હઝાર શહર ફતહ કિએ, હઝાર લશ્કરોંકો શિકસ્ત દી ઔર હઝાર બાદશાહોંકો કત્લ કિયા. બિલ્આખિર, ઈસ ફાતિહે ઝમાનાકો મૌત આઈ. મૈંને અચ્છી તરહ માલૂમ કર લિયા કે ઝુહ્દ વ તકવાસે બઢ કર કોઈ દૌલત નહીં ઔર હિર્સ વ તમઅ્મેં હલાકત હી હલાકત હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલાકી તકદીર પર રાઝી રહનેમેં સબસે બળી ઈઝ્ઝત હૈ. (મુખ્તસર મુદહીસ)

હઝરત સઈદ બિન મુસય્યિબ (રહ.)કા બયાન હૈ કે હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજ્હહૂકે હમરાહ હમ લોગ મદીનાકે કબ્રસ્તાનમેં ગએ. હઝરત અલી (રદિ.)ને કબ્રવાલોં પર સલામ કરકે કહા કે તુમ અપની ખબર બતાઓગે યા હમ બતાએં ? સઈદ કહતે હૈં કે હમને વઅલયકુમુસ્સલામકી આવાઝ સુની ઔર યહ જવાબ સુના કે કોઈ કહનેવાલા યહ કેહ રહા થા : "અય અમીરુલ મુઅમિનીન ! તુમ હમકો ખબર દો કે હમારે બાદ ક્યા હુવા ?" હઝરત અલી (રદિ.)ને કહા કે "સુન લો ! તુમ્હારી બીવિયોંને દૂસરી શાદી કર લીં. તુમ્હારે માલ બટ ગએ. તુમ્હારી ઔલાદ યતીમોંમેં શામિલ હો ગઈં ઔર જિસ મકાનકો તુમને બળા મુસ્તહ્કમ બનાયા થા. ઉસમેં તુમ્હારે દુશ્મન આબાદ હો ગએ." યહ સુન કર એક મુર્દહને અપને યહાંકી ખબર બતાતે હૂએ કહા કે "હમારે કફન પારહ પારહ હો ગએ.

બાલ ઝળ કર બિખળ ગએ. ખાલેં રેઝા' રેઝા' હો ગઈં. આંખેં બહકર રુખ્સાર પર આ ગઈં ઔર નથનોંમેંસે પીપ બહ રહી હૈ. હમને જો કુછ આગે ભેજા ઉસકો પાયા ઔર જો પીછે છોડા ઉસમેં નુકસાન હુવા. હમ તો અપને આ'માલ હી કે મમનૂને કરમ હૈં. (તારીખે નીશાપૂર)

રૂહ ઔર જિસ્મકા ઝઘડા :

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રૂહ જિસ્મસે ઝઘડા કરેગી ઔર કહેગી કે તૂને સબ કુછ કિયા હૈ ઔર જિસ્મ કહેગા કે તૂને હુકમ દિયા. તૂને જિસ ચીઝકો અછ્છા બના કર દિખાયા, મૈંને કિયા. ઈસ લડાઈકે ફૈસલેકે લિએ અલ્લાહ તઆલા એક ફરિશ્તેકો ભેજેગા. જો કહેગા કે તુમ દોનોંકી મિષાલ ઐસી હૈ જૈસે એક અપાહજને અંધેસે કહા, મૈંને એક ફલ દેખા, મગર મૈં વહાં તક પહુંચ નહીં સકતા. ફિર અંધેને કહા કે તૂ મેરે ઉપર સવાર હો જા ઔર ફલ તોડ લે. ચુનાન્ચેઃ અપાહજ અંધે પર સવાર હો ગયા ઔર ઉસને ફલોંકો તોડ લિયા. યહ મિષાલ દેકર ફરિશ્તા રૂહ વ જિસ્મસે કહેગા કે બતાઓ, ઉન દોનોં આદમિયોંમેંસે કૌન શખ્સ હદસે તજાવુઝ કરનેવાલા હૈ ? રૂહ વ જિસ્મ કહેંગે કે દોનોં હી બરાબર હૈં. ઈસ પર ફરિશ્તા કહેગા કે તુમ દોનોંને અપની જાનોંકો હુકૂમ દિયા ઔર જિસ રૂહકે લિએ મિષ્લ સવારીકે હૈ ઔર રૂહ ઉસ પર સવાર હૈં.

હઝરત અનસ (રદિ.)ને મરફૂઅ રિવાયત બયાન કી હૈ કે રૂહ વ જિસ્મ કિયામતકે દિન ઝઘડા કરેંગે. જિસ્મ કહેગા કે મૈં તો ખજૂરકે તનેકી તરહ પડા હુઆ થા. અગર રૂહ ન હૂઈ તો મૈં ન હાથ હિલા સકતા, ન પાઉં ઔર રૂહ કહેગી કે મૈં તો એક હવા થી, અગર જિસ્મ ન હોતા તો મૈં કુછ કરનેકી તાકત ન રખતી. ઉસકે બા'દ મઝકૂરહ બાલા રૂહ વ જિસ્મકી મિષાલ અપાહજ ઔર અંધેકી બયાન ફરમા કર રૂહ વ જિસ્મ દોનોંકી શરીકે કાર કર લિયા જાએગા. (દાર કુત્ની, ઝવાઈદે ઝુહદ)

કિસ્સા એક માસૂમ સય્યિદકા :

રબીઅ બિન સુલયમાન (રહ.) કહતે હૈં કે મૈં હજકે લિએ જા રહા થા. મેરે સાથ મેરે ભાઈ થે ઔર એક જમાઅત થી. જબ હમ કૂફામેં પહુંચે તો વહાં ઝરૂરિય્યાતે સફર ખરીદનેકે લિએ બાઝારોંમેં ઘૂમ રહા થા કે એક વેરાન સી જગહમેં એક ખચ્ચર મરા હુવા થા ઔર એક ઔરત જિસકે

કપડે બહુત પુરાને બોસીદહ થે, ચાકૂ લિએ હુએ ઉસકે ટુકડે ગોશ્તકે કાટ કાટ કર એક ઝંબીલમેં રખ રહી થી. મુઝે યહ ખયાલ હુવા કે યહ મુરદાર ગોશ્ત લે જા રહી હૈ, ઇસ પર સુકૂત હરગિઝ ન કરના ચાહિએ. અજીબ નહીં કે યહ કોઈ ભઠિયારી ઔરત હૈ. યહી પકા કર લોગોંકો ખિલાએગી. મૈં ચુપકેસે ઉસકે પીછે હો લિયા. ઇસ તરહ કે વહ મુઝે ન દેખે. વહ ઔરત એક બડે મકાનમેં પહુંચી જિસકા દરવાઝા ભી ઊંચા થા. ઉસને જાકર દરવાઝા ખિટખિટાયા તો અંદરસે આવાઝ આઈ કે કૌન હૈ ? ઉસને કહા કે ખોલો, મૈં હી બદહાલ હૂં. દરવાઝા ખોલા ગયા ઔર ઉસમેંસે ચાર લડકિયાં આઈં, જિનકે ચેહરેસે બદહાલી ઔર મુસીબતકે આષાર ઝાહિર હો રહે થે. વહ ઔરત અંદર આ ગઈ ઔર વહ ઝંબીલ ઇન લડકિયોંકે સામને રખ દી. મૈં કિવારોંકી દરઝોંસે ઝાંક રહા થા. મૈંને દેખા કે અંદરસે ઘર બિલકુલ બરબાદ–ખાલી થા. ઉસ ઔરતને રોતે હુએ લડકિયોંકો આવાઝ દી કે લો, ઇસકો પકા લો ઔર અલ્લાહકા શુક્ર અદા કરો. અલ્લાહ તઆલાકા અપને બંદોં પર ઇખ્તિયાર હૈ. ઉસીકે કબઝામેં લોગોંકે કુલૂબ હૈં. વહ લડકિયાં ઉસકો કાટ કાટ કર આગ પર ભૂંજને લગીં. મુઝે બહુત ઝીક હૂઈ. મૈંને બાહરસે આવાઝ દી કે અય અલ્લાહકી બંદી ! અલ્લાહકે વાસ્તે ઇસકો ન ખા. વહ કહને લગીં કે તૂ કૌન હૈ ? મૈંને કહા કે મૈં એક પડોસી આદમી હૂં. અય પડોસી ! તૂ હમસે ક્યા ચાહતા હૈ ? હમ ખૂદ હી મુકદરકે કૈદી હૈં. તીન સાલસે હમારા ન કોઈ મુઇન, ન મદદગાર. તૂ હમસે ક્યા ચાહતા હૈ ? મૈંને કહા કે મજૂસિયોંકે એક ફિર્કાકે સિવા મુરદાર ખાના કિસી મઝહબમેં જાઇઝ નહીં. વહ કહને લગીં કે હમ ખાનદાને નુબુવ્વતકે શરીફ (સય્યિદ) હૈં. ઇન લડકિયોંકા બાપ બડા શરીફ થા. વહ અપને હી જૈસોંસે ઉનકા નિકાહ કરના ચાહતા થા. ઉસકી નૌબત ન આઈ ઔર ઉસકા ઇન્તિકાલ હો ગયા. જો તર્કહ ઉસને છોડા થા વહ ખત્મ હો ગયા. હમેં મા'લૂમ હૈ કે મુરદાર ખાના જાઇઝ નહીં, લેકિન ઇઝતિરારમેં જાઇઝ હો જાતા હૈ. હમારા ચાર દિનકા ફાકા' હૈ. રબીઅ (રહ.) કહતે હૈં કે ઉસકે હાલાત સુન કર મુઝે રોના આ ગયા ઔર મૈં રોતા હુવા દિલસે બેચૈન વહાંસે વાપસ હુવા ઔર મૈંને અપને ભાઇસે આકર કહા કે મેરા ઇરાદા તો હજકા નહીં રહા. ઉસને મુઝે બહુત સમઝાયા, હજકે ફઝાઇલ બતાએ કે હાજી ઐસી હાલતમેં લૌટતા હૈ કે ઉસ પર કોઈ ગુનાહ નહીં રહતા વગૈરહ વગૈરહ. મૈંને કહા કે બસ, લંબી ચૌડી બાતેં ન કરો. યહ કહ કર

મૈંને અપને કપડે ઔર ઈહરામકી ચાદરેં ઔર જો સામાન મેરે સાથ થા વહ સબ લિયા ઔર નકદ છેસો દિરહમ થે વહ લે લિએ ઔર ઉનમેંસે સો દિરહમકા આટા ખરીદા ઔર સો દિરહમકા કપડા ખરીદા ઔર બાકી દિરહમ જો બચે વહ આટેમેં છુપા કર ઉસ બુઢિયાકે ઘર પહુંચા ઔર યહ સબ સામાન ઔર આટા વગૈરહ ઉસકો દે દિયા. ઉસ ઔરતને અલ્લાહકા શુક્ર અદા કિયા ઔર કહને લગીં કે અય ઈબ્ને સુલયમાન ! જા, અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ તેરે અગલે–પિછલે સબ ગુનાહ મુઆફ કરે ઔર તુઝે હજકા સવાબ અતા કરે ઔર અપની જન્નતમેં તુઝે જગા અતા ફરમાએ ઔર ઐસા બદલા અતા ફરમાએ જો તુઝે ભી ઝાહિર હો જાએ. સબસે બળી લડકીને કહા કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ તેરા અજર દો ચંદ કરે ઔર તેરે ગુનાહ મુઆફ કરે. દૂસરીને કહા કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ તુઝે ઉસસે બહુત ઝિયાદહ અતા ફરમાએ જિતના તૂને હમે દિયા. તીસરીને કહા કે હક તઆલા શાનુહૂ હમારે દાદેકે સાથ તેરા હશ્ર કરે. ચોથીને જો સબસે છોટી થીં કહા કે અય અલ્લાહ ! જિસને હમ પર ઈહસાન કિયા તૂ ઉસકા નેઅમુલ બદલ ઉસકો જલદી અતા કર ઔર ઉસકે અગલે–પિછલે ગુનાહ મુઆફ કર. રબીઅ (રહ.) કહતે હૈં કે હિજાઝકા કાફલા રવાના હો ગયા. મૈં કૂફા હી મેં મજબૂરન્ પડા રહા કે વહ સબ હજસે ફારિગ હોકર લૌટ ભી આએ. મુઝે ખ્યાલ હુવા કે ઉન હિજાઝકા ઈસ્તિકબાલ કરું. ઉનસે અપને લિએ દુઆ કરવાઉં, કિસીકી મકબૂલ દુઆ મુઝે ભી લગ જાએ. જબ હિજાઝકા એક કાફલા મેરી આંખોંકે સામને આ ગયા તો મુઝે અપને હજસે મહરૂમી પર બહુત અફસોસ હુવા ઔર રંજકી વજહસે મેરે આંસૂ નિકલ આએ. જબ મૈં ઉનસે મિલા તો મૈંને કહા કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ તુમ્હારા હજ કબૂલ કરે ઔર તુમ્હારે ઈખ્રાજાતકા બદલ અતા ફરમાએ. ઉનમેંસે એકને કહા કે યહ દુઆ કૈસી ? મૈંને કહા કે ઐસે શખ્સકી દુઆ જો દરવાઝા તકકી હાઝિરીસે મહરૂમ હો. વહ કહને લગે કે બળે તઅજ્જુબકી બાત હૈ કે અબ તૂ વહાં જાનેસે ઈન્કાર કરતા હૈ. તૂ હમારે સાથ અરફાતકે મૈદાનમેં નહીં થા ? તૂને હમારે સાથ રમી ઔર જમરાત નહીં કી ? તૂને હમારે સાથ તવાફ નહીં કિએ ? મૈં અપને દિલમેં સોચને લગા કે યહ અલ્લાહકા લુત્ફ હૈ. ઈતનેમેં ખુદ મેરે શહરકે હાજિયોંકા કાફલા આ ગયા. મૈંને કહા કે હકતઆલા શાનુહૂ તુમ્હારી સઈ મશકૂર ફરમાએ, તુમ્હારા હજ કબૂલ ફરમાએ. વહ ભી યહી કહને લગે કે તૂ હમારે સાથ અરફાત પર નહીં

થા ? યા રમી–જમરાત નહીં કી, અબ ઈન્કાર કરતા હૈ. ઉનમેંસે એક શખ્સ આગે બઢા ઔર કહને લગા કે ભાઈ, અબ ઈન્કાર ક્યૂં કરતે હો, ક્યા બાત હૈ ? આખિર તુમ હમારે સાથ મક્કામેં નહીં થે યા મદીનહમેં નહીં થે ? જબ હમ કબ્રે અતહરકી ઝિયારત કરકે બાબે જિબ્રઈલસે બાહરકો આ રહે થે ઉસ વક્ત ઈઝ્દિહામકી કષરતકી વજહસે તુમને યહ થેલી મેરે પાસ અમાનત રખવાઈ થી, જિસકી મુહર પર લિખ્ખા હુવા હૈ : મન્ આ–મ–લ–ના ર–બિ–હ (જો હમસે મુઆમલા કરતા હૈ, નફા કમાતા હૈ). યહ તુમ્હારી થેલી વાપસ હૈ. રબીઅ (રહ.) કહતે હૈં કે વલ્લાહ, મૈંને ઈસ થેલીકો કભી ઉસસે પહલે દેખા ભી ન થા. ઈસકો લેકર ઘર વાપસ આયા, ઈશાકી નમાઝ પઢી, અપના વઝીફા પૂરા કિયા. ઈસી સોચમેં જાગતા રહા કે આખિર યહ કિસ્સા ક્યા હૈ ? ઈસીમેં મેરી આંખ લગ ગઈ તો મૈંને હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખ્વાબમેં ઝિયારત કી. મૈંને હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો સલામ કિયા ઔર હાથ ચૂમે. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને તબસ્સુમ ફરમાતે હુએ સલામકા જવાબ દિયા ઔર ઈરશાદ ફરમાયા કે અય રબીઅ (રહ.) ! આખિર હમ કિતને ગવાહ ઈસ પર કાઈમ કરેં કે તુમને હજ કિયા ? તૂ માનતા હી નહીં ? સુન, બાત યહ હૈ કે જબ તૂને ઈસ ઔરત પર જો મેરી અવલાદ થીં, સદકા કિયા ઔર અપના ઝાદે રાહ ઈષાર કરકે અપના હજ મુલ્તવી કર દિયા તો મૈંને અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કી કે વહ ઈસકા નેઅમુલ બદલ તુઝે અતા ફરમાએ તો હક તઆલા શાનુહૂને એક ફરિશ્તા તેરી સૂરતકા બના કર ઉસકો હુકમ ફરમા દિયા કે વહ કિયામત તક હર સાલ તેરી તરફસે હજ કિયા કરે ઔર દુન્યામેં તુઝે યહ ઈવઝ દિયા કે છેસો દિરહમકે બદલે છેસો દીનાર (અશરફિયાં) અતા કીં. તૂ અપની આંખકો ઠંડી રખ. ફિર હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને યહી અલ્ફાઝ ઈરશાદ ફરમાએ : મન્ આ–મ–લ–ના ર–બિ–હ. રબીઅ (રહ.) કહતે હૈં કે જબ મૈં સો કર ઉઠા ઔર ઉસ થેલીકો ખોલા તો ઈસમેં છેસો અશરફિયાં થીં. (રૌઝતુસ્સાવી)

કિસ્સા સખિયોંકે બાદશાહકા :-

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે નકલ કિયા ગયા હૈ કે હઝરત હસન (રદિ.), હઝરત હુસૈન (રદિ.) એક મરતબા બહુત બીમાર હો ગએ તો

હઝરત અલી (રદિ.) ઔર હઝરત ફાતિમા (રદિ.)ને નઝર (મન્નત) માની કે અગર વહ તંદુરસ્ત હો જાએ તો શુક્રાનહકે તૌર પર તીન તીન રોઝે દોનોં હઝરાત રખ્ખેંગે. અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકે ફઝલસે સાહિબઝાદોંકો સિહ્હત હો ગઇ. ઇન હઝરાતને શુક્રાનહકે રોઝે રખને શુરૂઅ્ કરમા દીએ, મગર ઘરમેં ન સહરકે લિએ કુછ થા, ન ઇફતારકે લિએ. ફાકા' પર રોઝહ શુરૂઅ કર દિયા. સુબ્હકો હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજ્હહૂ એક યહૂદીકે પાસ તશરીફ લે ગએ, જિસકા નામ શમ્ઉન થા કે અગર તૂ કુછ ઊન–ધાગહ બનાનેકે લિએ ઉજ્રત પર દે દે તો મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી બેટી ઇસ કામકો કર દેગી. ઉસને ઉનકા એક ગઠર તીન સાઅ્ જવકી ઉજ્રત તય કરકે દે દિયા. હઝરત ફાતિમા (રદિ.)ને ઉસમેંસે એક તિહાઇ કાતા ઔર એક સાઅ્ જો ઉજ્રતકે લેકર ઉનકો પીસા ઔર પાંચ નાન ઉસકે તૈયાર કિએ. એક એક અપના મિયાં–બીવીકા, દો દોનોં સાહિબઝાદોંકા ઔર એક બાંદીકા જિસકા નામ ફિઝ્ઝહ થા. રોઝહમેં દિન ભરકી મઝદૂરી ઔર મેહનતકે બા'દ જબ હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજ્હહૂ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે સાથ મગરિબકી નમાઝ પઢહ કર લૌટે ઔર ખાના ખાનેકે લિએ દસ્તરખ્વાન બિછાયા ગયા. હઝરત અલી (રદિ.)ને એક ટુકડા તોડા હી થા કે એક ફકીરને દરવાઝાસે આવાઝ દી કે અય મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ઘરવાલો! મૈં એક ફકીર–મિસ્કીન હૂં, મુઝે ખાના દો. અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ તુમ્હેં જન્નતકે દસ્તરખ્વાનસે ખાના ખિલાએ. હઝરત અલી (રદિ.)ને હાથ રોક લિયા. હઝરત ફાતિમા (રદિ.)સે મશ્વરહ કિયા તો ઉન્હોંને ફરમાયા કે ઝરૂર દે દીજિએ. વહ સબ રોટિયાં ઉસકો દે દીં ઔર ઘરવાલે સબકે સબ ફાકા'સે રહે. ઇસી હાલમેં દૂસરે દિનકા રોઝહ શુરૂઅ્ કર દિયા. દૂસરે દિન ફિર હઝરત ફાતિમા (રદિ.)ને દૂસરી તિહાઇ ઊન કાતી ઔર એક સાઅ્ જવકા ઉજ્રત લે કર ઉસકો પીસા, રોટિયાં પકાઇ ઔર જબ હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજ્હહૂ ઔર હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) મગરિબકી નમાઝ પઢહ કર તશરીફ લાએ ઔર સબકે સબ ખાનેકે લિએ બૈઠે તો એક યતીમને દરવાઝાસે સવાલ કિયા ઔર અપની તન્હાઇ ઔર ફકકા ઇઝહાર કિયા. ઇન હઝરાતને ઇસ દિનકી રોટિયાં ઉસકે હવાલે કર દીં ઔર ખૂદ પાની પી કર તીસરે દિનકા રોઝહ શુરૂઅ્ કર દિયા ઔર સુબ્હકો હઝરત ફાતિમા (રદિ.)ને ઊનકા બાકી હિસ્સા કાતા ઔર એક સાઅ્ જવકા જો

રહ ગયા થા વહ લે કર પીસા, રોટિયાં પકાઈ ઔર મગરિબકી નમાઝકે બા'દ જબ ખાને બૈઠે તો એક કૈદીને આ કર આવાઝ દી ઔર અપની સખ્ત હાજત ઔર પરેશાનીકા ઈઝહાર કિયા. ઈન હઝરાતને ઈસ દિનકી રોટિયાં ભી ઉસકો દે દીં ઔર ખૂદ ફાકા'સે રહે. ચોથે દિન સુબ્હકો રોઝહ તો થા નહીં, લેકિન ખાનેકો ભી કુછ નહીં થા. હઝરત અલી (રદિ.) દોનોં સાહિબઝાદોંકો લેકર હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં હાઝિર હૂએ. ભૂક ઔર ઝુઅ્ફકી વજહસે ચલના ભી મુશ્કિલ હો રહા થા. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હઝરત અલી (રદિ.)સે ફરમાયા કે તુમ્હારી તકલીફ ઔર તંગીકો દેખ કર મુઝે બહુત હી તકલીફ હોતી હૈ. ચલો, ફાતિમાકે પાસ ચલેં. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) હઝરત ફાતિમા (રદિ.)કે પાસ તશરીફ લાએ, વહ નમાઝ પઢ રહી થીં. ભૂકકી શિદ્દતસે આંખેં ગિર ગઈ થીં, પેટ કમરસે લગ રહા થા. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉનકો અપને સીનેસે લગાયા ઔર હક તઆલા શાનુહૂસે ફરિયાદ કી. ઉસ પર હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) સૂરએ દહ્રકી આયત ''વયુત્ઈમુનત્તઆ–મ અલા હુબ્બિહી મિસ્કીનંવ્ વ યતીમંવ્ વ અસીરા'' લેકર આએ ઔર ઉસ પરવાન–એ ખૂશખબરીકી મુબારકબાદી દી. અલ્લામહ સિયૂતી (રહ.)ને દૂર્રે મન્થૂરમેં બ–રિવાયતે ઈબ્ને મર્દવિય્યહ હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે મુખ્તસરન્ યહ મઝમૂન નકલ કિયા હૈ કે યહ આયતેં હઝરત અલી (રદિ.) ઔર હઝરત ફાતિમા (રદિ.)કી શાનમેં નાઝિલ હૂઈ હૈં.

નેકોંકે સાથ અલ્લાહકા મુઆમલા, કિસ્સા એક નેક ઔરતકા :

એક બુઝુર્ગ ફરમાતે હૈં કે મૈં એક મરતબા તવાફ કર રહા થા. દફ્અતન્ મૈંને એક લડકીકો દેખા કે ઉસકે કંધે પર એક બચ્ચા બહુત કમ–સિન બૈઠા હૈ ઔર વહ યહ નિદા કર રહી હૈ કે અય કરીમ, અય કરીમ ! તેરા ગુઝરા હુવા ઝમાના (યા'ની કૈસા મૂજિબે શુક્ર હૈ). મૈંને પૂછા કે વહ ક્યા ચીઝ હૈ જો તેરે ઔર મવલાકે દરમિયાન ગુઝરી. કહને લગીં કે મૈં એક મરતબા કશ્તી પર સવાર થીં ઔર તાજિરોંકી એક જમાઅત હમારે સાથ થીં. તૂફાની હવા ઐસે ઝોરસે આઈ કે વહ કશ્તી ગર્ક હો ગઈ ઔર સબકે સબ હલાક હો ગએ. મૈં ઔર યહ બચ્ચા એક તખ્તા પર રહ ગએ ઔર એક હબશી

આદમી દૂસરે તખ્તા પર. હમ તીનકે સિવા કોઈ ભી ઉનમેંસે ન બચા. જબ સુબ્હકા ચાંદના હુવા તો ઉસ હબશીને મુઝે દેખા ઔર પાનીકો હટાતા હટાતા મેરે તખ્તેકે પાસ પહુંચ ગયા ઔર જબ ઉસકા તખ્તા મેરે તખ્તેકે સાથ મિલ ગયા તો વહ ભી મેરે તખ્તે પર આ ગયા ઔર મુઝસે બૂરી બાતકી ખ્વાહિશ કરને લગા. મૈંને કહા કે અલ્લાહસે ડર, હમ કિસ મુસીબતમેં મુબ્તલા હૈં. ઉસસે ખલાસી ઈસકી બંદગીસે ભી મુશ્કિલ હો રહી હૈ, ચે: જાએ કે ઉસકા ગુનાહ ઐસી હાલતમેં કરેં. કહને લગા કે ઈન બાતોંકો છોડ, ખુદાકી કસમ ! યહ કામ હોકર રહેગા. યહ બચ્ચા મેરી ગોદમેં સો રહા થા. મૈંને ચુપકે ચુપકેસે એક ચુટકી ઉસકો ભર લી જિસકી વજહસે યહ એકદમ રોને લગા. મૈંને ઉસસે કહા કે અછ્છા, ઝરા ઠહર જાઈએ, ઈસ બચ્ચાકો મૈં સુલા દૂં. ફિર જો મુકદરમેં હોગા હો જાએગા. ઉસ હબશીને ઉસ બચ્ચાકી તરફ હાથ બળ્હા કર ઉસકો સમંદરમેં ફેંક દિયા. મૈંને અલ્લાહ પાકસે કહા કે અય વહ પાક ઝાત ! જો આદમીકે ઔર ઉસકે દિલી ઈરાદેમેં ભી હાઈલ હો જાતી હૈ, મેરે ઔર હબશીકે દરમિયાન તૂ હી અપની તાકત ઔર કુદરતસે જુદાઈ કર. બેતરદ્દુદ, તૂ હર ચીઝ પર કાદિર હૈ. ખુદાકી કસમ ! મૈં ઈન અલફાઝકો અભી પૂરા ભી ન કરને પાઈ થી કે સમંદરસે એક બહુત બડે જાનવરને મુંહ ખોલે હૂએ સર નિકાલા ઔર ઈસ હબશીકા એક લુકમા બના કર સમંદરમેં ઘૂસ ગયા ઔર મુઝે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને મહઝ અપની તાકત ઔર કુદરતસે ઈસ હબશીસે બચાયા. વહ હર ચીઝ પર કાદિર હૈ, પાક હૈ, ઉસકી બળી શાન હૈ. ઉસકે બા'દ સમંદરકી મોજેં મુઝે થપેડતી રહીં, યહાં તક કે વહ તખ્તા એક જઝીરેકે કિનારેસે લગ ગયા. મૈં વહાં ઉતર ગઈ ઔર યહ સોચતી રહી કે યહાં ઘાસ ખાતી રહૂંગી, પાની પીતી રહૂંગી. જબ તક કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ કોઈ સહુલતકી સૂરત પૈદા કરે. ઉસીકી મદદસે કોઈ સૂરત હો સકતી હૈ. ચાર દિન મુઝે ઈસ જઝીરેમેં ગુઝર ગએ. પાંચવેં દિન મુઝે એક બળી કશ્તી સમંદરમેં ચલતી હૂઈ નઝર આઈ. મૈંને એક ટીલા પર ચળ્હ કર ઈસ કશ્તીકી તરફ ઈશારા કિયા ઔર જો કપડા મેરે ઉપર થા ઉસકો ખૂબ હિલાયા. ઉસમેંસે તીન આદમી એક છોટીસી નાવ પર બૈઠ કર મેરે પાસ આએ. મૈં ઉનકે સાથ ઈસ નાવ પર બૈઠ કર ઉસ કશ્તી પર પહૂંચી તો મેરા યહ બચ્ચા જિસકો હબશીને સમંદરમેં ફેંક દિયા થા, ઉનમેંસે એક આદમીકે પાસ થા. મૈં ઉસકો દેખ કર ઉસ પર ગિર પડી. મૈંને ઉસકો ચૂમા, ગલેસે લગાયા

ઔર મૈંને કહા કે યહ તો મેરા બચ્ચા હૈ. મેરા જિગર-પારહ હૈ. વહ કશ્તીવાલે કહને લગે કે તૂ પાગલ હૈ, તેરી અકલ મારી ગઇ હૈ. મૈંને કહા કે ન મૈં પાગલ હૂં, ન મેરી અકલ મારી ગઇ હૈ. મેરા અજીબ કિસ્સા હૈ. ફિર મૈંને ઉનકો અપની સરગુઝશ્ત સુનાઇ. યહ માજરા સુન કર સબને હૈરતસે સર ઝુકા લિયા ઔર કહને લગે કે તૂને તો બળી હૈરતકી બાત સુનાઇ. અબ હમ તુઝે ઐસી હી બાત સુનાએં જિસસે તુઝે તઅજ્જુબ હોગા. હમ ઈસ કશ્તીમેં બળે લુત્ફસે ચલ રહે થે. હવા મુવાફિક થી. ઇતનેમેં એક જાનવર સમંદરકે પાનીકે ઉપર આયા. ઉસકી પુશ્ત પર યહ બચ્ચા થા ઔર ઉસકે સાથ હી એક ગૈબી આવાઝ હમને સુની કે અગર ઈસ બચ્ચાકો ઉસકી પુશ્ત પરસે ઉઠા કર અપને પાસ ન લિયા તો તુમ્હારી કશ્તી ડિબો દી જાએગી. હમમેંસે એક આદમી ઉઠા ઔર ઈસ બચ્ચાકો ઉસકી પુશ્ત પરસે ઉઠા લિયા ઔર વહ જાનવર ફિર પાનીકે અંદર ચલા ગયા. તેરા વાકિઅહ ઔર યહ વાકિઅહ દોનોં બળી હૈરતકે હૈં ઔર હમ સબ અહ્દ કરતે હૈં કે આજકે બા'દસે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ હમેં કભી કિસી ગુનાહ પર ન દેખેગા. ઉસકે બા'દ ઉન સબને તૌબા કી કે વહ પાક ઝાત કિતની મહરબાન હૈ, બંદોંકે અહવાલકી ખબર રખનેવાલી હૈ, બેહતરીન ઈહસાનાત કરનેવાલી હૈ, વહ પાક ઝાત મુસીબત-ઝદોંકી મુસીબતકે વક્ત મદદકો પહુંચનેવાલી હૈ. (રવ્ઝ)

અલ્લાહસે ડરનેવાલે નવજવાનકા કિસ્સા :

રિવાયત હૈ કે હઝરત ઉમર (રદિ.)કે ઝમાનેમેં એક નવજવાન ઈબાદતગુઝાર મસ્જિદમેં ઈબાદત કિયા કરતા થા. હઝરત ઉમર (રદિ.) ઉસકી ઈબાદતસે તઅજ્જુબ કરતે થે. ઉસકા બાપ બહુત ઝઈફ હો ગયા થા. યહ જવાન ઈશાકી નમાઝ પઢ કર બાપકી ખિદમતકે વાસ્તે જાતા. રાસ્તેમેં એક ઔરત ઉસ પર ફરેફ્તા હો ગઈ. હર રોઝ ઉસકો બુલાતીં ઔર છેડતી થીં. એક દિન યહ જવાન ઉસકે સાથ ચલા. ઔરત ઘરકે અંદર ગઈ. જબ યહ દરવાઝા પર પહુંચા ઔર અંદર જાનેકા ઈરાદા કિયા તો યહ આયત યાદ આઇ : ઈન્નલ્લઝીનત્તકવ્ ઈઝા મસ્સહુમ્ તાઈફુમ્ મિનશ્શયતાનિ તઝક્કરુ ફઈઝાહુમ મુબ્સિરૂન. ''યા'ની જો લોગ પરહેઝગાર હૈં, જબ ઉનકો શયતાનકી તરફસે કોઇ ખતરા ડાલનેવાલા પૈદા હો જાતા હૈ તો યાદ કર લેતે હૈં ઔર દેખને લગતે હૈં (હકીકતે અમ્રકો).'' ઉસ

વક્ત અલ્લાહ તઆલાકા ખૌફ ઉસકે દિલ પર ઈસ કદર ગાલિબ હુવા કે ઝમીન પર ગિરા ઔર બેહોશ હો ગયા. જબ બહુત અરસા ગુઝરા તો ઉસકા બાપ તલાશ કરનેકો ઘરસે નિકલા તો દેખા કે વહ બેહોશ પડા હૈ. ઉસકો ઘર ઉઠવા લાયા. જબ હોશ હુવા તો પૂછા કે સચ બયાન કર, જો તુઝ પર ગુજરા હૈ. જવાનને વહ આયત પઢી ઔર ચીખ માર કર ઝમીન પર ગિરા ઔર જાન નિકલ ગઈ. લોગોંને ગુસલ વ કફન દિયા. સુબ્હકો યહ વાકિઅહ હઝરત ઉમર (રદિ.)સે કિસીને બયાન કિયા. આપ ઈસ જવાનકે બાપકે પાસ ગમખ્વારીકે વાસ્તે ગએ ઔર ફરમાયા કે મુઝકો ઉસ વક્ત ખબર ક્યૂં નહીં દી. કહા કે અય અમીરુલ મુઅમિનીન ! રાતકા વક્ત થા, તકલીફકે ખયાલસે આપકો ખબર ન દી. આપને ફરમાયા કે મુઝકો ઉસ કબ્રકે પાસ લે ચલો. જબ આપ અસ્હાબકે સાથ કબ્ર તક પહુંચે તો ફરમાયા : વલિમન્ ખા–ફ મકા–મ રબ્બિહી જન્નતાન. "યા'ની જો શખ્સ અપને રબકે પાસ ખડે હોનેસે ડરેગા ઉસકો દો જન્નતેં મિલેંગી." નવજવાનને કબ્રસે દો બારહ જવાબ દિયા : "અય ઉમર (રદિ.) ! બેશક, મેરે રબને મુઝકો દો જન્નતેં દીં.

ફરિશ્તેકા લોગોંકી તરફ મિટ્ટી ફેંકના :

રિવાયત હૈ હઝરત અનસ (રદિ.)સે કે જનાઝેકે સાથ જાનેવાલોં પર અલ્લાહ તઆલા એક ફરિશ્તા મુકર્રર કરતા હૈ. જબ લોગ મય્યિતકો દફન કરતે હૈં તો વહ ફરિશ્તા કબ્રસે એક મુટ્ઠી મિટ્ટી લેકર ઉનકી તરફ ફેંકતા હૈ ઔર કહતા હૈ કે તુમ લોગ અપની દુન્યાકી તરફ લૌટ જાઓ, અલ્લાહ તુમ્હારી મય્યિતકો તુમ્હારે દિલસે ભુલા દે. અબ યહ લોગ અપની મય્યિતકો ભૂલ જાતે હૈં ઔર અપને દુન્યવી કામમેં લગ જાતે હૈં. ગોયા કે મય્યિત ઈન લોગોંમેંસે ન થી ઔર ન યહ લોગ મય્યિતકે થે. ઉસકો મુસ્નદુલ ફિરદૌસમેં રિવાયત કિયા હૈ ઔર ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સલલ્લલાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે અલ્લાહ તઆલાને કબ્રસ્તાનમેં એક ફરિશ્તા મુકર્રર કર રખ્ખા હૈ. જબ મય્યિતકો દફન કરકે લૌટતે હૈં તો કબ્રકી એક મુટ્ઠી મિટ્ટી લેકર ફરિશ્તા ઉનકી તરફ ફેંકતા હૈ ઔર કહતા હૈ કે તુમ લોગ અપની દુન્યાકી તરફ લૌટ જાઓ ઔર અપની મય્યિતકો ભૂલ જાઓ.

કિસ્સા તીન ભાઈઓંકા :

રિવાયત હૈ ઈબ્ને અસાકિરસે કે સદકહ બિન ઝૈદને મુલ્કે તરાબ્લુસમેં તીન કબ્રેં બુલંદ ઝમીન પર દેખીં. પેહલી કબ્ર પર લિખ્ખા થા કે ઝિંદગીકા આરામ વહ શખ્સ નહીં પા સકતા જિસકો યકીન હૈ કે મૌત આએગી ઔર હમારા મુલ્ક હમસે છીન લેગી ઔર કબ્રમેં હમકો સુલા દેગી. દૂસરી કબ્ર પર લિખ્ખા થા કે ઝિંદગીકા આરામ વહ નહીં પા સકતા જિસકો યકીન હૈ કે ઝર્રા ઝર્રાકા સવાલ હોગા ઔર અપને કિએકા બદલા પાએગા. તીસરી કબ્ર પર લિખ્ખા થા કે ઝિંદગીકા આરામ વહ નહીં પા સકતા જિસકો યકીન હૈ કે કબ્ર હમારી જવાનીકો ખાકમેં મિલા દેગી ઔર હમારા ચહેરા ઔર તમામ આ'ઝાઅ્કો રેઝા' રેઝા' કર દેગી. યહ દેખ કર મુઝે તઅજ્જુબ હુવા ઔર મૈં ઉસકે કરીબવાલી આબાદીમેં ગયા. એક બુઢ્હેસે મૈંને ઈન કબ્રોંકી હાલત દરયાફ્ત કી. ઉસને કહા કે તીન ભાઈ થે. એક ઈનમેંસે બાદશાહકા મુલાઝિમ થા ઔર લશ્કરકા સિપહસાલાર થા. દૂસરા માલદાર સૌદાગર થા. તીસરા દુરવેશ થા ઔર રાત–દિન ઈબાદત કરતા થા. જબ ઉસ દુરવેશકે ઈન્તિકાલકા વક્ત આયા તો ઉસકે દોનોં ભાઈ ઉસકે પાસ આએ ઔર કહને લગે કે અગર તુમકો કુછ વસિય્યત કરની હૈ તો કરો. ઉસને જવાબ દિયા કે ન મેરે પાસ માલ હૈ, ન મુઝ પર કિસીકા કર્ઝ હૈ, ન મેરે પાસ કુછ અસબાબ હૈં, લેકિન તુમસે ઈસ બાત પર ઈકરાર લેતા હૂં કે જબ મૈં મર જાઉં તો ઈસ ટીલા પર દફન કરના ઔર મેરી કબ્ર પર લિખ દેના કે ઝિંદગીકા આરામ વહ નહીં પા સકતા, જિસકો યકીન હૈ કે ઝર્રા ઝર્રાકા સવાલ હોગા ઔર અપને કિએકા બદલા પાએગા. ઉસકે બા'દ તીન દિન તક બરાબર મેરી કબ્રકી ઝિયારત કરના, ઉસસે તુમકો નસીહત મિલેગી. ફિર બા'દ મરનેકે દોનોંને તીન દિન તક બરાબર ઉસકી કબ્રકી ઝિયારત કી. તીસરે દિન સિપહસાલારને ઝિયારત કરકે જાનેકા કસ્દ કિયા તો કબ્રકે અંદરસે દીવાર ગિરનેકી આવાઝ સુની. વહ ખૌફસે કાંપને લગા ઔર ડરતા હુવા મકાન ચલા ગયા. રાતકો અપને ભાઈકો ખ્વાબમેં દેખા તો પૂછા કે અય ભાઈ ! વહ કૈસી આવાઝ થી ? કહા કે ફરિશ્તેને મુઝસે કહા કે ફુલાં દિન એક મઝલૂમને તુઝસે ફરિયાદ કી થી ઔર તૂને ઉસકી મદદ ન કી. યહ કેહ કર એક ગુર્ઝ મારા. યહ આવાઝ ઉસી ગુર્ઝકી થી. જબ સુબ્હ હૂઈ તો ઉસને અપને ભાઈ સોદાગર ઔર

અપને દોસ્તોંકો બુલા કર કહા કે અબ મૈં તુમ લોગોંકે દરમિયાન નહીં રહૂંગા ઔર બાદશાહકી સોહબત ઔર મુલાઝમતકી મુઝકો હાજત નહીં. ઉસી વક્ત ઐશો–આરામ દુન્યાકા છોડા ઔર પરવરદિગારકી ઈબાદતમેં મશ્ગૂલ હુવા ઔર પહાડકા રાસ્તા ઈખ્તિયાર કિયા. જબ ઉસકી વફાતકા ઝમાના આયા તો ઉસકા ભાઈ સોદાગર આયા ઔર કહા કે અય ભાઈ ! અગર કુછ વસિય્યત કરના હો તો કરો. ઉસને જવાબ દિયા કે મેરે પાસ ન માલ હૈ, ન મુઝ પર કિસીકા કર્ઝ હૈ, લેકિન મૈં તુમસે ઈકરાર લેતા હૂં કે જબ મૈં મર જાઉં તો મેરે ભાઈકી કબ્રકે પાસ મુઝકો દફન કરના ઔર મેરી કબ્ર પર લિખ દેના કે ઝિંદગીકા આરામ વહ નહીં પા સકતા જિસકો યકીન હૈ કે મૌત આએગી ઔર હમારા મુલ્ક છીન લેગી ઔર હમકો કબ્રમેં સુલા દેગી ઔર તીન દિન તક મેરી કબ્રકી ઝિયારત કરના. ફિર જબ ઉસને ઈન્તિકાલ કિયા તો તીન દિન તક કબ્રકી ઝિયારત કી. જબ તીસરે દિન ઝિયારત કરકે જાનેકા ઈરાદા કિયા તો કબ્રકે અંદરસે એક ઐસી આવાઝ સુની કે ઉસકા હોશ ઉડ ગયા ઔર ડરતા હુવા મકાન પર આયા. રાતકો ખ્વાબમેં અપને ભાઈકો દેખા તો પૂછા કે તુમ્હારા ક્યા હાલ હૈ ? કહા કે અછ્છા હૂં. તૌબાસે મેરે સબ ગુનાહ મુઆફ હો ગએ. મૈંને પૂછા કે મેરા ભાઈ કૈસા હૈ ? કહા કે વહ નેક લોગોંકે સાથ બળે દરજે પર હૈ. ફિર મૈંને પૂછા કે મેરા હાલ ક્યા હોગા ? કહા કે જો જૈસા અમલ કરેગા વૈસા બદલા પાએગા. તુમકો લાઝિમ હૈ કે ફુરસદકો ગનીમત જાનો ઔર નેક અમલકા તોશા તય્યાર કરો. જબ સુબ્હ હૂઈ તો ઉસને ભી દુન્યાસે મુંહ ફેરા ઔર અપના કુલ માલ ફુકરાઅ્ વ મસાકીનકો તકસીમ કિયા ઔર અલ્લાહ તઆલાકી ઈબાદતમેં ઝિંદગી બસર કી. જબ ઉસકે ઈન્તિકાલકા વક્ત આયા તો ઉસકા લડકા આયા ઔર કહા કે અય બાપ ! કુછ વસિય્યત કીજિએ. બાપને જવાબ દિયા કે મેરે પાસ તો માલ નહીં કે વસિય્યત કરું, લેકિન તુઝસે ઈસ બાતકા ઈકરાર લેતા હૂં કે જબ મૈં મર જાઉં તો અપને દોનોં ચચાકી કબ્રકે પાસ મુઝકો દફન કરના ઔર મેરી કબ્ર પર લિખના કે ઝિંદગીકા આરામ વહ નહીં પા સકતા જિસકો યકીન હૈ કે કબ્ર હમારી જવાનીકો ખાકમેં મિલા દેગી ઔર હમારે ચેહરા ઔર તમામ આ'ઝાઅ્કો રેઝા' રેઝા' કર દેગી ઔર તીન દિન તક બરાબર મેરી કબ્રકી ઝિયારત કરના. જવાન લડકેને તીન દિન તક કબ્રકી ઝિયારત કી. તીસરે દિન કબ્રસે એક ખૌફનાક આવાઝ સુની ઔર ગમગીન હોકર ઘર આયા. રાતકો

અપને બાપકો ખ્વાબમેં દેખા. ઉસને કહા કે તૂ ભી જલ્દ હમારે પાસ આએગા. અપને સફરકા સામાન દુરુસ્ત કર ઔર જિસ ઘરમેં તુઝકો આના હૈ ઉસકે વાસ્તે મુસ્તઈદ હો જા ઔર દુન્યાદારોંકે માનિન્દ બેફિક્ર ન હો કે મૌતકે વક્ત તુઝકો અફસોસ ઔર શરમિન્દગી હો. જલ્દી કર ઔર જલ્દી કર ઔર જલ્દી કર.

રાવી બયાન કરતા હૈ કે ઈસ લડકેને જિસ રાતકો યહ ખ્વાબ દેખા થા, ઉસકી સુબ્હ, મૈં ઉસકે પાસ ગયા. ઉસને ખ્વાબકા હાલ મુઝસે બયાન કિયા ઔર કહા કે મેરી ઝિંદગીકે તીન મહીને યા તીન દિન બાકી રહ ગએ હૈં, ક્યૂંકે બાપને તીન બાર મુઝસે તાકીદ કી. તીસરે દીન ઉસને ઘરકે લોગોંકો જમા' કિયા ઔર સબસે રુખ્સત હુઆ ઔર કિબ્લા રુખ હોકર કલિમ–એ–શહાદત પઢા ઔર ઈન્તિકાલ કર ગયા.

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ ط

કાલલ્લાહુ તઆલા
ફદમ્મરનાહા તદ્મીરા
(તબ ઉખાડ માર ઉનકો ઉઠા કર)

અહવાલે યવ્મુલ કિયામહ

નહ્‌મદૂહુ વ નુસલ્લી અલા રસૂલિહિલ કરીમ.

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ.

પેશ લફ્ઝ

અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ આલમીન. વસ્સલાતુ અલા ખયૂરિ ખલ્કિહી સય્યિદિના મુહમ્મદિન્ સય્યિદિલ મુરસલીન. વ અલા આલિહી વસહ્‌બિહી હુદાતિદ્દીનિલ્ મતીન, વમન તબિઅહુમ બિઇહ્‌સાનિન્ ઈલા યવ્‌મિદ્દીન.

અમ્મા બા'દ ! ઈસ દુન્યામેં જો ભી આયા હર એકને ઉસકો છોડ કર દૂસરે આલમકા રાસ્તા લિયા. યા'ની અપની ઉમરકે સાંસ પૂરે કરકે મૌતકી કઠિન ખાઈકો તય કરકે બરઝખમેં પહુંચા. બરઝખમેં અઝાબ ઔર તકલીફેં ભી હૈં ઔર આરામ વ રાહત ભી હૈં. અપને અપને આ'માલકે એ'તિબારસે બરઝખમેં મુખ્તલિફ હાલાતસે ગુઝરના પડતા હૈ. દુન્યાસે જો જાતા હૈ, બરઝખમેં જગહ પા લેતા હૈ. ગર્ઝ યહ કે હર આનેવાલા જાએગા ઔર

સબ ઠાઠ પડા રહ જાએગા જબ લાદ ચલેગા બંજારા

જિસ તરહ ઈન્સાનોં ઔર જિન્નાતકી ઉમરેં મુકર્રર હૈં, ઈસી તરહ ઈસ આલમકી ઉમર ભી મુકર્રર હૈ. જબ ઈસ આલમકી ઉમર તમામ હોગી, અચાનક ઈસકે મજમૂએકો મૌત આ જાએગી. અફરાદકે ચલે જાનેકો મૌત ઔર પૂરે આલમકે ખત્મ હો જાનેકો કિયામત કહતે હૈં. મૌત વ હયાતકી હિકમત બયાન ફરમાતે હૂએ અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને ઈરશાદ ફરમાયા હૈ : "જિસને પૈદા કિયા મૌતકો ઔર ઝિંદગીકો તાકે તુમકો જાંચા જાએ કે તુમમેં કૌન અચ્છે કામ કરતા હૈ."

યા'ની મૌત વ હયાતકા સિલસિલા ઈસ લિએ હૈ કે અલ્લાહ રબ્બુલ

આલમીન તુમ્હારે આ'માલકી જાંચ કરે કે કૌન બુરે કામ કરતા હૈ ઔર કૌન અછ્છે કામ કરતા હૈ ઔર અછ્છે અછ્છે કામ કરનેવાલા કૌન હૈ! પેહલી ઝિંદગીમેં અમલકા મૌકા દેકર ઔર તરીકે કાર બતા કર ઇન્સાનકો ઇમ્તિહાનમેં ડાલા, ફિર દૂસરી ઝિંદગી રખ્ખી ગઇ, જિસકા એ'લાન પયગમ્બરોંકી ઝબાની વાઝિહ કર દિયા ગયા કે અય ઇન્સાનો! તુમકો મરના હૈ ઔર મરનેકે બા'દ જી ઉઠના હૈ ઔર જી ઉઠ કર ખાલિક વ માલિકકે હુઝૂરમેં જવાબ–દહી કરના હૈ.

બરઝખકે બા'દ ઇસ જિસ્મકો જો દો બારહ ખાસ ઝિંદગી દેકર હિસાબો–કિતાબકે લિએ અલ્લાહ તઆલા અપની પેશીમેં તમામ મખ્લૂકકો બુલાએંગે, ઉસકો કિયામત કહતે હૈં. યહાંકી ઝિંદગી પેહલી દોનોં ઝિંદગિયોંસે મુખ્તલિફ હૈ. યહાં પર કિસી કિસ્મકા કોઇ અમલ નહીં. ન અબ કોઇ સવાબ પહુંચ સકતા હૈ. તમામ ઇન્સાનોંકે આ'માલનામે બંદ કર દીએ ગએ. જો મસ્જિદ બનાઇ થી વહ બિસ્માર કર દી ગઇ. ઉસકા મદ્રસા તોડ ફોડ કર બરબાદ કર દિયા ગયા. ઉસકી કિતાબેં ઝાઇઅ્ કર દી ગઇ. ઉસકે રિશ્તેદાર, અવલાદ, શાગિર્દ વ અહબાબ ફના હોકર સબ એક જગહ જમા કર દીએ ગએ. આઇન્દા હર કિસ્મકી નેકીકા સિલસિલા બંદ ઔર ઉસકી સબ ઉમ્મીદેં ખત્મ કર દી ગઇ. જો નેકિયાં બ–ઝાતે ખૂદ ઉસને કી થીં યા ઉસકે લિએ કી ગઇ થીં, વહ સબકી સબ કલમબંદ હોકર દફતરમેં પહુંચ ચુકીં ઔર આજકે દિન અહકમુલ હાકિમીનકે યહાં જો લેને–દેનેવાલે (મુદઇ, મુદઆ અલયહિમ) હૈ વહ ભી સબકે સબ હાઝિર હૈં. ઇસ લિએ હિકમતે ઇલાહી હરગિઝ હરગિઝ ઇસકો નહીં ચાહતી કે ઇસકો દુન્યાકે હાલમેં સઝા વ જઝા દી જાએ, ક્યૂંકે યહ શખ્સ અભી અમલમેં મશગૂલ હૈ. ઉસકી ઝિંદગી બાકી હૈ. મુમકિન હૈ કે યહ અપની જવાનીકે ઝમાનેમેં જવાનીકે જોશ ઔર નાદાનીસે કોઇ ગુનાહ કર બૈઠે ઔર અખીર ઉમરમેં ઇસ પર નાદિમ હોકર તૌબા કર લે ઔર ફિર અલ્લાહકી ગફ્ફારી જોશમેં આકર ઉસકો મુઆફ કર દે.

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ

અહવાલે યવ્મુલ કિયામહ

કિયામતકી મુખ્તસર કૈફિયત :-

કિયામતસે ચાલીસ સાલ યા માહ યા હફ્તા પેહલે હઝરત ઈસ્રાફીલ (અલૈ.) સૂર (ખાસ કિસ્મકા નરસિંગા) પહલી મરતબા ફૂંકેંગે. ઉસકી આવાઝ ઈસ કદર વહશતનાક ઔર ખૌફનાક હોગી કે તમામ જાનદાર ચીઝેં ઈન્સાન, ચરિન્દ-પરિન્દ, ઝમીનકે ઉપર રહનેવાલે ઔર અંદર રહનેવાલે ઈસ હૌલનાક વહશત ઔર ખૌફસે કાંપને લગેંગે. બદન પર લર્ઝહ ઔર કપકપી, ચેહરોંકે રંગ ફક, દિલોંકી હરકત ઈન્તિહાઈ તેઝ હોની શુરૂઅ્ હો જાએગી, આંખેં અંદરકો બૈઠ જાએંગી ઔર ઈસી હાલત પર સબકો મૌત આ જાએગી : યવ્મ તરજુફૂર્ રાજિફતુ તત્બઉહર્ રાદિફહ્. કુલૂબુંય્ યવ્મઈઝિંવ્ વાજિફતુન અબ્સારુહા ખાશિઅહ્.

(સૂ. નાઝિઆત, પારહ ૩૦)

તરજુમા :- જિસ દિન હિલેગી હિલનેવાલી, પીછે આએગી ઉસકે એક ચીખ. દિલ ઇસ ઝોરસે કાંપતે હોંગે ઔર આંખે ખૌફઝદહ હોંગી, ઝમીન પર ઈતના ઝબરદસ્ત ઝલઝલા આએગા કે તમામ રૂએ ઝમીન પર કોઈ ઈમારત, કોઈ પહાડ, કોઈ દરખ્ત અપની જગા' પર નહીં રહેગા. ઝમીનકી બુલંદિયાં ઔર પસ્તિયાં નશેબ ઔર ફરાઝ સબ એક સા ઔર બરાબર હો જાએંગી. વઇઝલ્ અરદુ મુદ્દત. (પારહ ૩૦) આસ્માન ફટ કર બેજાન જિસ્મકી તરહ હો જાએગા. સૂરજ ઔર ચાંદ-સિતારે ટૂટ કર ગદલે ઔર બેનૂર હો જાએંગે. દરિયાઓંમેં આગ લગા દી જાએગી. ઈન્સાન પતંગોંકી તરહ હવામેં ઉડતે હૂએ હોંગે. ગર્ઝ યહ કે આસ્માન-ઝમીનમેં ઐસા તગય્યુર વ તબદુલ આએગા જો ઈસસે પેહલે કભી ખયાલમેં ન થા

ઔર મવજૂદહ તમામ નિઝામ દરહમ બરહમ કર દિયા જાએગા. ન કોઈ પહાડ રહેગા, ન કોઈ દરખ્ત, ન યહ ચશ્મે, ન કોઈ બસનેવાલા. ઉસકે બા'દ અર્શે ઈલાહીસે એક ખાસ બારિશ હોગી, જિસકે પાનીકી યહ તા'ષીર હોગી કે જિસ પર વહ પાની પહુંચ જાએગા ઉસકો સરસબ્ઝ ઔર ઝિંદા હોનેકે કાબિલ કર દેગા.

ફિર દો બારહ ઈસ્રાફીલ (અલૈ.)કો હુકૂમ હોગા કે ફિર સૂર ફૂંકો. ચુનાન્ચે: ઈસ દફા'કી આવાઝમેં યહ તા'ષીર હોગી કે તમામ રૂહેં અપને અપને જિસ્મોંમેં લૌટ આએંગી ઔર અબ કી દુન્યા નયે ઢંગ પર પૈદા હોગી : બિ–યદિકલ્ ખયૂરુ ઈન્ન–ક અલા કુલ્લિ શયૂઈન કદીર. તરજુમા : તેરે હાથ ઈખ્તિયાર હૈ. બેશક, અય અલ્લાહ ! તૂ હર ચીઝ પર પૂરી કુદરત રખતા હૈ. વહી ઈસ્રાફીલ હૈ, વહી સૂર, વહી આવાઝ, પેહલી મરતબા તબાહી હી તબાહી. દૂસરી મરતબા આબાદી હી આબાદી : યફ્અલુ મા યશા–ઉ વ યહ્કુમુ મા યુરીદ. તરજુમા : જો કુછ ચાહતા હૈ કરતા હૈ ઔર જો કુછ વહ ચાહતા હૈ ફૈસલા કરતા હૈ. અબ જિન લોગોંને ગુઝરી હૂઈ મુરદાર દુન્યામેં ખુદાકી ઈતાઅત ઔર નફ્સકી મુખાલફત કી હોગી, વહ ઈસ હાદિષહમેં આરામ વ ચૈનકે સાથ બગૈર કિસી ખતરા ઔર ખૌફકે ખુશિયાં કરતે હૂએ સુર્ખરૂ હો કર ઉઠેંગે : અલા ઈન્ન અવલિયા અલ્લાહિ લા ખવ્ફુન અલયહિમ વલા હુમ યહ્ઝનૂન. (પારહ ૧૧) વુજૂહુંય્ યવ્મઈઝિન્ નાઈમતુલ્ લિસઅ્યિહા રાદિયહ્. (પારહ ૩૦) તરજુમા : ઈસ રોઝ બહુતસે ચેહરે બા–રોનક ઔર અપને નેક આ'માલકી વજહસે રાઝી–ખુશ હોંગે ઔર જિન લોગોંને ઈસ મુર્દા દુન્યામેં નફ્સકી ઈતાઅત ઔર ઉસકી ખ્વાહિશાત પર અમલ કિયા વહ ખૌફ–ઝદહ હોંગે, ચેહરોં પર હવાઈયાં ઔર વહશતકે આષાર હોંગે. ઉનકી આંખેં બેરોનક તારીક ઔર ફટી હોંગી : "યા વય્લ–ના મમ્ બ–અષ્–ના મિમ્ મરકદિના કહતે હૂએ ઉઠેંગે યા'ની હાય અફસોસ ! હમકો કિસને ઉઠા દિયા હમારી આરામગાહસે. (સૂ. યાસીન, પારહ ૨૩)

જબ તમામ ઈન્સાનોંકો દો બારહ ઝિંદા કર દિયા જાએગા તો ઉન સબ આદમિયોંકે અલાહિદા અલાહિદા જથ્થે ઔર લાઈનેં કર દી જાએંગી. યહૂદીયોંકી એક લાઈન, નસારાકી એક લાઈન, મુશ્રિકીનકી એક લાઈન ઔર મુસલમાનોંકો એક લાઈનમેં ખડા કર દિયા જાએગા ઔર ફિર હર

પયગમ્બરકી જમાઅતમેં નેક લોગોંકો એક જગહ ઔર બદ લોગોંકો એક જગહ, નમાઝીયોં ઔર રોઝહદારોંકો અલાહિદા અલાહિદા, હરામકારોંકો જુદા, શરાબીયોંકો જુદા, ચોરોંકો અલગ, ડાકૂઓંકો અલગ ગર્ઝ યહ કે હર કિસમકે લોગ જુદા જુદા લાઈનોંમેં તરતીબ દેકર ખડે કર દીએ જાએંગે ઔર ઈસી તરતીબ વ ઈન્તિઝામકે સાથ અલ્લાહકી પોલીસ યા'ની ફરિશ્તે ખુદાકી અદાલતમેં પેશ કરેંગે : યવ્મ યુન્ફખુ ફિસ્સૂરિ ફતઅ્તૂ-ન અફ્વાજા. (સૂ. નબા, પારહ ૩૦) ઈસકે બા'દ આસ્માન ખોલા જાએગા તાકે ફરિશ્તે ઈન્સાનોંકે રોઝનામચે (આ'માલનામે) લેકર વહાંસે ઉતરે ઔર જાહિલ : વ-ફુતિહતિસ્સમા-ઉ ફકાનત્ અબ્વાબા. (પારહ ૩૦) ઔર યહ આસ્માનકી ડરાળેં હી જન્નતકે રાસ્તે બન જાએંગી. ઉલમાઅ્ને આસ્માનકે ફટનેકા યહ સબબ લિખ્ખા હૈ કે અર્શે ઈલાહી પર ખુદા તઆલા ખાસ તજલ્લી ડાલેંગે. જિસકે બાઈષ વહ નીચેકો સરકેગા ઔર ઉસકે સદમા ઔર ટક્કરસે આસ્માન ફટ જાએગા. અબ યહ ફરિશ્તે ઈન આ'માલનામોંકો લોગોંકે હવાલે કરેંગે, જિન્હોંને મુર્દા દુન્યામેં યહ આ'માલ કિએ થે ઔર ઈન આ'માલનામોંકે હવાલે કરનેકી યહ તરતીબ હોગી કે ફરમાંબરદારોંકો દાહની તરફસે દેંગે ઔર નાફરમાનોંકો બાઈ તરફસે. અવ્વલુઝ્ ઝિક્ર અસ્હાબુલ્ યમીન. ષાનિયુઝ્ ઝિક્રકો અસ્હાબુશ્શિમાલ કહતે હૈં : વ અસ્હાબુલ્ યમીનિ મા અસ્હાબુલ્ યમીન. વ અસ્હાબુશ્શિમાલિ મા અસ્હાબુશ્શિમાલ. (સૂ. વાકિઅહ, પારહ ૨૮)

દૂસરી જગહ ઉસકી તફસીલ ઈસ તરહ પર કી : ''ફિર જિસકે દાહને હાથમેં આ'માલનામા દિયા જાએગા વહ ખૂશ હોકર ફરિશ્તોંસે કહેગા કે લો, પઢહો મેરી કિતાબ જિસમેં મેરી સરાસર ભલાઈ હી ભલાઈ હૈ. મૈં દિલસે યકીન રખતા થા કે આખિરતમેં મુઝે હિસાબ દેના હોગા, ઈસ લિએ દુન્યામેં મૈં અપને નફ્સકા તાબેદાર ન થા, બલ્કે ખુદાકી ફરમાંબરદારીકા ખ્યાલ રખતા થા. પસ, ઐસા હી શખ્સ પસંદીદહ ઐશો-આરામમેં હોગા ઔર ઈસી પર બસ નહીં કરેંગે, બલ્કે ઊંચે મરતબેવાલી જન્નતમેં દાખિલ હોગા, જિસકે મકાનાત ઉમદા ફર્શ, નફીસ-બરતન સોને-ચાંદીકે હોંગે ઔર વહાં પર નહરેં જારી હોંગી. ફવ્વારે ઉબલતે હોંગે, દરખ્ત સરસબ્ઝ હરે-ભરે ફલોંસે ઈસ કદર લળે હૂએ હોંગે કે ઝુકે પડે હૂએ હોંગે. ઈસ તૌરસે કે જિસ ફલકી તરફ જન્નતી ઈશારા કરેગા ઉસ ફલકા દરખ્ત અપની

ટહની ફલસે લદી હૂઈ ઉસકે પાસ લે આએગા ઔર ઉનકો ખૂશખબરી દી જાએગી કે ખાઓ ઔર પીઓ, ખૂબ મઝે લે લે કર ઈસ ચીઝકા બદલા જો તુમને ગુઝિશ્તા અય્યામમેં મુર્દા દુન્યામેં અપને નફ્સકે ખિલાફ ઔર અપની ખ્વાહિશાતકો છોડ કર અપને અસલી માલિકકી ઈતાઅત કી થી.

(સૂરએ હાક્કહ, પારહ ૨૯)

સવાલ : નેક લોગોંકે નામ–એ–આ'માલ દાહને હાથમેં ક્યૂં દીએ જાએંગે ?

જવાબ : ક્યૂં કે દાહના હાથ બાએં પર ગાલિબ રહતા હૈ. ઈસ હાથમેં દેનેકે અંદર ઈશારા હૈ કે ઉસકી નેકિયાં ગાલિબ ઔર વઝની હૈં. ઉસકી બદિયોં પર ફઅમ્મા મન્ ષકુલત્ મવાઝીનુહૂ ફહુ–વ ફિ ઈ–શતિર્ રાદિયહ્. જિસકી તોલેં વઝની હો ગઈ વહ દિલ ચાહતે ઐશો–આરામમેં હોગા.

સવાલ : જન્નતકે ફલ જન્નતીકે જી ચાહને પર ખુદ–બ–ખુદ બગૈર તોડે ઉસકે મુંહમેં આકર કૈસે પડ જાએંગે ? ક્યા ઈન દરખ્તોંમેં જાન હોગી ? ફિર અગર જાન ભી હો તો બગૈર જન્નતીકે ઈશારા કિએ ઔર ઉસકે બગૈર બુલાએ ઉનકો પતા કૈસે ચલેગા ?

જવાબ : જન્નતીકે દિલમેં અલ્લાહ તઆલા બિજલીકી તરહ કુવ્વત દે દેંગે ઔર હમરાઝકે ઉસકા કનકશન જન્નતકી હર ચીઝસે મિલા દેંગે ઔર ઉસકે ઈરાદેમેં વહ ખાસિયત હોગી જો બિજલીકે સ્વીચ (બટન)મેં હોતી હૈ. જબ રોશનીકો દિલ ચાહા ઉસકા બટન દબા દિયા તો રોશની હો ગઈ. જબ હવાકા દિલ ચાહા તો પંખેકા બટન દબા દિયા, હવા ચલ પડી વગૈરહ વગૈરહ. બહરહાલ, વહ લોગ જિનકે આ'માલનામે બાએં હાથમેં દે દીએ જાએંગે પસ, વહ ઈન્તિહાઈ હસરતકે સાથ કહેંગે કે કાશ ! યહ આ'માલનામે હમકો ન મિલતે ઔર હમકો ખબર હી ન હોતી કે હમારા ક્યા કુછ હિસાબ હૈ. ક્યૂંકે આ'માલનામે દેખ કર ઉન લોગોંકો બદઆ'માલિયાં યાદ આએંગી ઔર ઉસસે ઉનકી રૂહકો સદમા પહુંચેગા તો યહ હસરતકે સાથ કહેંગે :

"અય કાશ ! દુન્યાકી મૌત હી મેરા ફેસલા કર દેતી ઔર મૈં દો બારહ ઝિંદા ન હોતા જો ઈસ અઝાબમેં મુબ્તલા હોતા. હાય અફસોસ ! કુછ કામ ન આયા મુઝે મેરા માલ. હાય અફસોસ ! અબ મૈં ક્યા કરૂં ? બરબાદ હો

ગયા મેરા ઝોર ઔર મેરી તાકત." (સૂ. હાક્કહ, પારહ ૨૯)

સવાલ : અગર મુજરિમીન (ગુનહગાર લોગ) અપને આ'માલનામે દેખ કર ખુદાકે સામને ઈન્કાર કર દે તો ઈસકા ક્યા ઈન્તિઝામ હૈ ?

જવાબ : અવ્વલ તો યહ લોગ અપને આ'માલનામે દેખ કર ખૂદ હી શરમિન્દહ ઔર ખૌફ–ઝદહ હો જાએંગે, ક્યૂંકે આ'માલનામોંકે સાથ હર હર જુર્મકા ફોટો (તસ્વીર) ભી ઉનકે સામને મવજૂદ હોગા. જૈસે અગર કિસી શખ્સને ઝિના કિયા યા ચોરી કી ઔર ઝિના કરતે વક્ત યા ચોરી કરતે વક્ત ઉસકા ફોટો લે લિયા જાએ ઔર જબ યહ મુલ્ઝમ મેજિસ્ટ્રેટકી અદાલતમેં હાઝિર હો તો પોલીસ ઉસકી રિપોર્ટ પેશ કરતે વક્ત ઈસ મૌકાકા ફોટો ભી પેશ કર દે તો ક્યા યહ મુલ્ઝમ અપને ફે'લસે ઈન્કાર કર દેગા ?

જવાબ (૨) : દૂસરે, ઝમીન પર જો ભી જુર્મ યા નેકી કી જાએગી, યહ ઝમીન અલ્લાહકે સામને સબ કુછ ઝાહિર કર દેગી : યવ્‌મઈઝિન્‌ તુહદ્દિષુ અખ્બાર–હા. (સૂરએ ઝિલઝાલ, પારહ ૩૦) [તરજુમા : ઉસ રોઝ ઝમીન અપને ઉપર કિએ હુએ તમામ અમલોંકો (બ તૌરે સુલતાની ગવાહકે) ઝાહિર કર દેગી.] ઈસકી મિષાલ ઈસ તરહ સમઝો કે ગ્રામોફોનકે રેકર્ડમેં કિસી કારીકા કુર્આને તિલાવત ભરા ગયા ઔર કારીને ઉસ રેકર્ડકે વક્ત કુર્આનકો ગલત પઢ્હા. જબ યહ રેકર્ડ તૈયાર હો ગયા તો ઉન કારી સાહિબકે સામને ઈસ રેકર્ડકો મશીન પર ચઢ્હાયા ગયા, તાકે કુર્આન સુને, લેકિન અબ વહ રેકર્ડ કુર્આન ગલત સુનાને લગા, ક્યૂંકે ઈસ બેચારહમેં તો જિસ તરહ ભરા ગયા હૈ, વહ ગરીબ ઈસી તરહ તો પઢ્હેગા. યહ કારી ઈસ રેકર્ડકો સુન કર ક્યા અપની ગલતીસે ફિર જાએગા ? હરગિઝ નહીં ઔર અગર કોઈ બેશરમ કારી અપની ગલતી તસ્લીમ ન ભી કરે તો ક્યા સુનનેવાલે ઈસ કારીકો સચ્ચા સમઝ લેંગે, લેકિન બા–વુજૂદ ઈસ કદર ઈન્તિઝામકે બા'દ બેહયા ફિર ભી સાફ ઈન્કાર કર બેઠેંગે કે યહ હમારે આ'માલ નહીં તો હુજ્જત તમામ કરનેકે લિએ અલ્લાહ તઆલા યહ ઈન્તિઝામ ફરમાએંગે કે ઉનકી ઝબાનોંકો બંદ કર દેંગે : અલ્‌યવ્મુ નખ્તિમુ અલા અફ્વાહિહિમ વતુકલ્લિમુના અયદીહિમ વતશહદુ અરજુલુહુમ બિમા કાનૂ યક્સિબૂન. (સૂ. યાસીન, પારહ ૨૩) ઔર ખુદ બ–ખુદ ઉનકે હાથ–પાઉં ઉનકે ખિલાફ ગવાહી દેની શુરૂઅ્‌ કર દેંગે. ગોયા કે અલ્લાહ તઆલા

ઉનકે હાથ–પાઉંકો બોલનેકી તાકત દેકર હમારે ખિલાફ હમારે હી હાથ–પાઉંકો ગવાહીમેં પેશ કરેંગે ઔર કિયામતકા દિન પચાસ હઝાર સાલકા હોગા : કા–ન મિક્દારુહૂ ખમ્સી–ન અલ્ફ સનહ (તરજુમા : હૈ ઉસકી મિકદાર પચાસ હઝાર સાલ), લેકિન અલ્લાહ તઆલા અપની તમામ મખ્લૂકકે હિસાબો–કિતાબસે સાત–આઠ ઘંટામેં ફારિગ હો જાએંગે ઔર ફિર અસ્હાબુલ યમીન પરહેઝગારોં, ફરમાંબરદારોંકો ખિતાબ હોગા. અય ચૈન વ આરામ પાનેવાલે નફ્સ ! તૂ અપને રબકી રહમતકે સાએમેં ચલ, ઈસ તરહસે કે તૂ અપને મવલાસે ખૂશ હો ઔર મવલા તુઝસે રાઝી હો ઔર મેરે ખાસ બંદોંમેં શામિલ હોકર મેરી જન્નતમેં દાખિલ હો : યા અય્યતુહન્નફ્સુલ્ મુત્મઈન્નહ્. ઈર્જિઈ ઈલા રબ્બિકિ રાદિયતમ્ મર્દિય્યહ. ફદ્ખુલી ફી ઈબાદી વદ્ખુલી જન્નતી. (સૂ. ફજર, પારહ ૩૦) અબ યહ લોગ જન્નતમેં જાનેકે લિએ ચલેંગે. ઉસ વક્ત જન્નત તો ઉનકો નઝર આએગી, લેકિન વહાં પર જાનેકા કોઈ રાસ્તા ન મિલેગા. તબ યહ લોગ હઝરત આદમ (અલૈ.)કે પાસ આએંગે ઔર ઉનસે કહેંગે કે અય હમારે બાપ ! જન્નતકા રાસ્તા ખોલ દીજિએ. આદમ (અલૈ.) ફરમાએંગે કે ભાઈ ! મૈં ઉસકા અહલ નહીં, તુમ ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)કે પાસ જાઓ. ગર્ઝ યહ કે આખિરમેં જનાબે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી સિફારિશસે જન્નત ઔર દોઝખકે દરમિયાન એક પુલ કાઈમ કિયા જાએગા, જિસકો પુલસિરાત કહતે હૈં. ઉસ પરસે ઈનકો ગુઝરના હોગા ઔર ઉસ વક્ત ફિર શફાઅતકી ઈજાઝત દી જાએગી ઔર સબસે પેહલે હમારે હઝરત મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) અપની ઉમ્મતકો વહાંસે લેકર ગુઝરેંગે ઔર ઉસ દિન રસૂલોંકે સિવા કોઈ ભી દમ નહીં મારેગા ઔર રસૂલોંકી ઝુબાનોં પર સિર્ફ યહી કલિમા હોગા : **અલ્લાહુમ્મ સલ્લિમ સલ્લિમ–ઈલાહી ઉનકો સલામતીસે ગુઝાર, અય અલ્લાહ ! તૂ હી બેડા પાર લગાનેવાલા હૈ ઔર તૂ હી પાર ઉતારેગા. પસ, પયગમ્બરોંકી ઈતાઅત કરનેવાલે મુસલમાન હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી શફાઅતકી બ–દૌલત અપને અપને આ'માલ ઔર દરજેકે મુવાફિક ઉસ પુલકો ઈસ તરહ ઉબૂર કરેંગે કે બા'ઝ તો પલક ઝપકનેકી મિકદારમેં ઉસકો પાર કર લેંગે ઔર બા'ઝ બિજલીકી તરહ ગુઝર જાએંગે ઔર બા'ઝ લોગ હવાકી તરહ ઝરા સી દેરમેં યહાંસે પાર**

હો જાએંગે. બા'ઝ પરિન્દોંકી તરહ ઈસ પુલ પરસે ગુઝર જાએંગે.

(બુખારી શરીફ)

હત્તા કે અદના દરજાકા મુસલમાન જો ગુનાહોંમેં ડૂબા હુવા હોગા, ગિરતે-પડતે સાત હઝાર (૭૦૦૦) સાલમેં ઉસ પુલકો પાર કરેગા. હઝરત ફુઝૈલ બિન અયાઝ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે પુલસિરાતકી હકીકી મસાફત તીન હઝાર (૩૦૦૦) સાલકી હૈ. એક હઝાર (૧૦૦૦) સાલકી ચ્ઢાઈ, એક હઝાર (૧૦૦૦) સાલકી ઉતરાઈ ઔર એક હઝાર (૧૦૦૦) સાલકી ઉસકી ચોટી યા'ની હમવાર હિસ્સા હૈ. ગર્ઝ યહ કે વહ ઈસ કદર ખતરનાક મુકામ હોગા કે નબી ભી વહાં અલ્લાહુમ્મ સલ્લિમ સલ્લિમ કહતે હોંગે. (જવાહિરુત્તફાસીર) ઔર યહ લોગ વહાંસે ગુઝર કર ગિરોહ ગિરોહ હો કર જન્નતકી તરફ રવાના કિએ જાએંગે ઔર જબ જન્નતકે પાસ પહુંચેંગે તો ઈસકે દરવાઝે ઉનકે ઈન્તિઝારમેં પહલે હી સે ખૂલે હૂએ હોંગે, તાકે ઈસકે અંદર દાખિલ હોનેમેં ઝરા ભી દેર ન લગે તો વહાંકે મુહાફિઝ ફરિશ્તે જો ઉનકે ઈસ્તિકબાલકે લિએ પહલેસે હી વહાં પર મૌજૂદ હોંગે ઉનકો સલામી સલામી દેંગે. યા'ની અસ્સલામુ અલયકુમ કહેંગે ઔર ખુશ આમદેદ કહ કર કહેંગે કે તુમ ઈસ જન્નતમેં હમેશા હમેશાકે લિએ દાખિલ હો જાઓ.

જબ લોગ કબ્રોંસે ઉઠાએ જાએંગે :

ફકીહ અબુલ્લૈષ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે કિયામતકે દિન જબ લોગ અપની કબ્રોંસે ઉઠાએ જાએંગે ઉસ વક્ત સત્તર (૭૦) બરસ તો ઐસી હાલતમેં ખડે રહેંગે કે ઉનકી તરફ ઈલ્તિફાત ભી ન હોગા. વહ ઈસ પરેશાનીમેં ઈતના રોએંગે કે આંસૂ ખત્મ હો જાએંગે ઔર આંસૂઓંકી જગહ ખૂન નિકલને લગેગા. ઈસકે બા'દ મૈદાને હશ્રકી તરફ બુલાએ જાએંગે ઔર ફરિશ્તે આસ્માનોંસે ઉતરને શુરૂઅ્ હોંગે. હર આસ્માનકે ફરિશ્તે એક એક હલકા બના કર એક આસ્માનવાલે દૂસરે આસ્માનવાલોંકે પીછે ખડે હોંગે : વયવ્મ તશક્કકુસ્સમા-ઉ બિલ ગમામિ વનુઝ્ઝિલલ્ મલાઈકતુ તન્ઝીલા. અલ મુલ્કુ યવ્મઈઝિનિલ હક્કુ લિર્રહમાન. વકા-ન યવ્મન્ અલલ્ કાફિરી-ન અસીરા. વયવ્મ યઉદ્દુઝ્ ઝાલિમુ અલા યદયહિ યકૂલુ યા લયતનિ ત્તખઝ્તુ મઅર્રસૂલિ સબીલા. યા વયલતા લયતની

લમ્ અત્તખિઝ્ ફુલાનન્ ખલીલા. લકદ્ અદલ્લની અનિઝ્ ઝિક્રિ બઅ્દ ઈઝ ઝા—અની વ કાનશ્શયતાનુ લિલ ઈન્સાનિ ખુઝૂલા.

જિસકા તરજુમા યહ હૈ કે જિસ દિન આસ્માન બદલી પરસે ફટ જાએગા ઔર ફરિશ્તે કષરતસે ઉતારે જાએંગે. ઉસ દિન હુકૂમત રહમાન હી કી હોગી (યા'ની હિસાબ—કિતાબ, જઝા—સઝામેં કિસીકા દખલ ન હોગા). ઔર વહ દિન કાફિરોં પર બળા સખ્ત હોગા, જિસ દિન ઝાલિમ આદમી અપને હાથ કાટ કાટ ખાએગા ઔર કહેગા કે ક્યા હી અછ્છા હોતા કે મૈં રસૂલ (અલયહિસ્સલામ)કે સાથ રાસ્તા પર લગ લેતા. હાય મેરી શામત ! (કે મૈંને ઐસા ન કિયા ઔર) ક્યા અછ્છા હોતા કે મૈં ફુલાં શખ્સકો (જિસને નેક કામસે રોકા) દોસ્ત ન બનાતા. ઉસને મુઝકો નસીહત કરનેકે બા—વુજૂદ ઉસસે બેહકા દિયા ઔર શયતાન તો ઈન્સાનકો (ઐન વક્ત પર સબકો કુલ્લી તૌર પર) ઈમ્દાદ કરનેસે જવાબ દે હી દેતા હૈ. (જિસકા મુફસ્સલ કિસ્સા સૂરએ ઈબ્રાહીમમેં હૈં.) એક ઔર હદીષમેં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે ઉસ વક્ત હક તઆલા શાનુહૂકી તરફસે ઈરશાદ હોગા કે અય જિન્નો—ઈન્સ ! મૈંને દુન્યામેં તુમ્હેં નસીહત કર દી થી. આજ તુમ્હારે યહ આ'માલ સામને હૈં. જો શખ્સ અપને આ'માલનામેમેં ભલાઈ પાએ વહ અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકા શુક્ર અદા કરે ઔર જો નેકી ન પાએ વહ અપને આપ હી કો મલામત કરે (કે નસીહતકી બાત ન માની). ઉસકે બા'દ હક તઆલા શાનુહૂ હુકમ ફરમાએંગે કે ઉસકા અઝાબ સામને આ જાએગા. જિસકો દેખ કર હર શખ્સ ઘૂટનોંકે બલ ગિર જાએગા. જિસકો સૂરએ જાષિયહ રુકૂઅ ૪મેં ઈરશાદ ફરમાયા હૈ કે તૂ હર જમાઅતકો દેખેગા કે ઘૂટનોંકે બલ ગિરી હૂઈ હૈં ઔર હર જમાઅત અપને આ'માલનામાકી તરફ બુલાઈ જાએગી. ઉસકે બા'દ લોગોંકે દરમિયાનમેં ફૈસલે શુરૂઅ હો જાએંગે. હત્તા કે જાનવરોં તક કે દરમિયાનમેં ભી ઈન્સાફ કિયા જાએગા ઔર બે—સીંગવાલી બકરીકે લિએ સીંગવાલી બકરીસે બદલા લિયા જાએગા. ઉસકે બા'દ જાનવરોંકો હુકમ હો જાએગા કે તુમ મિટ્ટી બન જાઓ (તુમ્હારા મુઆમલા અબ ખત્મ હો ગયા), ઉસ વક્ત કાફિર લોગ યહ તમન્ના કરેંગે ઔર કાફિર કહેગા : યા લયૂતની કુન્તુ તુરાબા. (સૂ. અમ્મ, રુકૂઅ ૨) કાશ ! મૈં મિટ્ટી હો જાતા.

એક હદીષમેં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ

કે લોગ જૈસા કે અપની માંકે પેટસે પૈદા હોતે હૈં, ઐસે હી નંગે મૈદાને હશ્રમેં હોંગે. હઝરત આઈશા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ.) ! સબકે સરમેં નંગા હોનેસે કૈસી શરમ આએગી. એક–દૂસરેકો દેખેંગે. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ઉસ વક્ત લોગ અપની અપની મુસીબતમેં ઈસ કદર ગિરિફ્તાર હોંગે કે એકકો દૂસરેકે દેખનેકી મુહલત હી ન હોગી. સબકી આંખેં ઉપરકી તરફ લગી હૂઈ હોંગી. હર શખ્સ અપને આ'માલે બદકે બ–કદ્ર પસીનેમેં ગર્ક હોગા. કિસીકા પસીના પાઉં તક ચઢ્હા હૂવા હોગા. કિસીકા પિંડલી તક, કિસીકા પેટ તક, કિસીકા મુંહ તક આયા હૂવા હોગા. ફરિશ્તે અર્શકે ચારોં તરફ હલકા બનાએ હૂએ હોંગે. ઉસ વક્ત એક એક શખ્સકા નામ લેકર પુકારા જાએગા. જિસકો પુકારા જાએગા વહ મજમા'સે નિકલ કર વહાં હાઝિર હોગા. જબ વહ હક તઆલા શાનુહૂકે સામને ખડા કિયા જાએગા તો એ'લાન કિયા જાએગા કે ઈસકે ઝિમ્મહ જિસ જિસકા મુતાલબા હો વહ આએ. ઉસકે ઝિમ્મહ જિસ જિસકા કોઈ હક હોગા યા ઉસકી તરફસે ઉસ પર કિસી કિસ્મકા ઝુલ્મ હોગા વહ એક એક કરકે પુકારા જાએગા ઔર નેકિયોંમેંસે ઉનકે હુકૂક અદા કિએ જાએંગે ઔર અગર નેકિયાં નહીં હોંગી યા નહીં રહેંગી તો ઉન લોગોંકે ગુનાહ ઉસ પર ડાલ દીએ જાએંગે ઔર જબ વહ અપને ગુનાહોંકે સાથ દૂસરે ગુનાહોંકો ભી સર લે લેગા તો ઉસસે કહા જાએગા કે જા, અપની માં 'હાવિયહ'મેં ચલા જા. (સૂરએ કારિઅહમેં ઈસકા બયાન હૈ યા'ની દહકતી હૂઈ જહન્નમમેં). હિસાબ ઔર અઝાબકી ઈસ શિદ્દતકો દેખતે હૂએ કોઈ મુકર્રબ ફરિશ્તા યા નબી ઐસા ન હોગા જિસકો અપના ખૌફ ન હો, મગર વહ લોગ જિનકો હક તઆલા શાનુહૂ મહફૂઝ ફરમા દે. ઈસ વક્ત હર શખ્સસે ચાર ચીઝોંકા સવાલ હોગા કે ઉમર કિસ કામમેં ખત્મ કી, બદન કિસ કામમેં લાયા ગયા, અપને ઈલ્મ પર ક્યા અમલ કિયા ઔર માલ કહાંસે કમાયા ઔર કહાં ખર્ચ કિયા. ઈકરિમહ (રદિ.) કહતે હૈં કે ઉસ દિન બાપ અપને બેટેસે કહેગા કે મૈં તેરા બાપ થા, મૈં તેરા વાલિદ થા. વહ બેટા ઉસકે ઈહસાનાતકા ઈકરાર કરેગા. ઉસકે બા'દ બાપ કહેગા કે મુઝકો સિર્ફ એક નેકીકી ઝરૂરત હૈ જો એક ઝર્રહકે બરાબર હો. શાયદ ઉસકી વજહસે મેરા પલળા ઝુક જાએ. બેટા કહેગા કે મુઝે ખૂદ હી મુસીબત પેશ આ રહી હૈ, મુઝે અપના હાલ માલૂમ નહીં હૈ કે મુઝ પર ક્યા ગુઝરેગી. મૈં તો કોઈ નેકી નહીં દે સકતા. ઉસકે

બા'દ વહ શખ્સ અપની બીવીસે ઈસી તરહ અપને ઈહસાન ઔર તઅલ્લુકાત જતા કર નેકી માંગેગા. વહ ભી ઈસી તરહ ઈન્કાર કર દેગી. (ગર્ઝ ઈસી તરહસે હર શખ્સસે માંગતા ફિરેગા). યહી વહ ચીઝ હૈ જિસકો હક તઆલા શાનુહૂને વઈન્ તદ્‌ઉ મુષ્કલતુન્ ઈલા હિમ્લિહા લા યુહ્‌મલુ મિન્હુ શયઉંવ્ વ કા–ન ઝા કુર્બા (સૂ. ફાતિર, રુકૂઅ–૩) ફરમાયા, જિસકા તરજુમા યહ હૈ કે ઔર (ઉસ દિન) કોઈ દૂસરેકા બોઝ (ગુનાહકા) ન ઉઠાએગા. (ઔર ખૂદ તો કોઈ કિસીકી ક્યા મદદ કરતા) અગર કોઈ બોઝકા લદા હુવા (યા'ની ગુનહગાર) કિસીકો અપના બોઝ ઉઠાનેકે લિએ બુલાએગા તબ ભી ઉસમેંસે કુછ ભી બોઝ ન ઉઠાયા જાએગા. (યા'ની કિસી કિસ્મકી ઉસકી મદદ ન કરેગા), અગર્ચે વહ શખ્સ કરાબતદાર હી ક્યૂં ન હો.[1]

ઈકરિમહ (રદિ.)કી યહ રિવાયત દુર્રે મન્સૂરમેં ઝિયાદહ વાઝિહ અલ્ફાઝમેં હૈ જિસકા તરજુમા યહ હૈ કે બાપ–બેટેસે અવ્વલ પૂછેગા કે મૈંને દુન્યામેં તેરે સાથ કૈસા બરતાઉ કિયા થા ? વહ બહુત તા'રીફેં બાપકે બરતાઉકી કરેગા. ઉસકે બા'દ બાપ કહેગા કે મૈં આજ તુઝસે સિર્ફ એક નેકી માંગતા હૂં, શાયદ ઉસીસે મેરા કામ ચલ જાએ. બેટા કહેગા કે અબ્બા જાન ! તુમને બહુત હી મુખ્તસર ચીઝ કહી હૈ, લેકિન ઉસકે બા–વુજૂદ મૈં સખ્ત મજબૂર હૂં કે મુઝે ખુદ યહી ખૌફ હૈ જો તુમ્હેં હૈ. ઉસકે બા'દ યહી સવાલ–જવાબ બીવીસે હોગા : યવ્‌મલ્ લા યજ્‌ઝી વાલિદુન્ અંવ્ વલદિહિ ઔર ઈરશાદ હૈ : યવ્‌મ યફિર્રુલ્ મર્‌ઉ મિન્ અખીહી... અલ આયહ[2] યા અય્યુહન્નાસુત્તકૂ રબ્બકુમ્.....અલ આયહ. હક તઆલા શાનુહૂકા ઈરશાદ હૈ કે અય લોગો ! અપને રબસે ડરો ઔર ઉસ દિનસે ડરો જિસમેં ન કોઈ બાપ અપને બેટેકી તરફસે કુછ મુતાલબા અદા કર સકેગા ઔર ન કોઈ બેટા હી ઐસા હૈ કે વહ અપને બાપકી તરફસે ઝરા સા મુતાલબા ભી અદા કર દે ઔર બેશક અલ્લાહ તઆલાકા વા'દા સચ્ચા હૈ (કે યહ દિન ઝરૂર આનેવાલા હૈ). સો તુમકો દુન્યવી ઝિંદગી ધોકેમેં ન ડાલ દે કે તુમ ઉસમેં મુન્હમિક હોકર ઉસ દિનકો ભૂલ જાઓ ઔર ન તુમકો ધોકા દેનેવાલા શયતાન ધોકેમેં ડાલ દે કે ઉસકે બહકાનેમેં આ કર તુમ ઉસ દિનસે ગાફિલ હો જાઓ. ફ ઈઝા જાઅતિસ્સાખ્ખતુ યવ્‌મ યફિર્રુલ્ મર્‌ઉ.....અલ આયહ. પસ, જિસ દિન કાનોંકો બેહરા કર દેનેવાલા શોર બરપા હોગા (યા'ની

૧. તમ્બીહુલ ગાફિલીન. ૨. દુર્રે મન્સૂર.

કિયામતકા દિન આ જાએગા. વહ ઐસા દિન હોગા) જિસ દિન આદમી અપને ભાઈસે, અપની માંસે, અપને બાપસે ઔર અપની બીવીસે ઔર અપની અવલાદસે ભાગેગા (કોઈ કિસીકે કામ ન આએગા). ઉસ દિન હર શખ્સકો અપના હી ઐસા મશ્ગલા હોગા, જો ઉસકો દૂસરેકી તરફ મુતવજ્જેહ ન હોને દેગા. ઈસ આયતે શરીફહકી તફસીરમેં કતાદહ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે કિયામતકે દિન હર શખ્સકો યહ બાત બહુત શાક હોગી કે કોઈ ઉસકી જાન–પહેચાનવાલા કરીબી રિશ્તેદાર નઝર પડ જાએ. ઈસ ડરસે કે કહીં વહ અપના કોઈ મુતાલબા પેશ ન કર દે.[1] કુર્આને પાકમેં બહુત કષરતસે યહ મઝમૂન મુખ્તલિફ ઉન્વાનાતસે ઝિક્ર ફરમાયા ગયા હૈ. સૂરએ બકરહકે રુકૂઅ ૬ મેં હૈ : વત્તકૂ યવ્મલ્ લા તજ્ઝી નફ્સુન્ અન્ નફ્સિન....અલ આયહ. ઔર ડરો તુમ ઐસે દિનસે જિસમેં કોઈ શખ્સ કિસીકી તરફસે ન (જાની) બદલા દે સકેગા (મષલન્ એકકી નમાઝકે બદલેમેં દૂસરેકી નમાઝ કબૂલ કર લી જાએ) ઔર ન કિસીકી તરફસે કોઈ સિફારિશ કબૂલ હો સકતી હૈ ઔર ન કિસીકે તરફસે કોઈ ફિદ્યા (માલી મુઆવઝા) લિયા જા સકતા હૈ ઔર ન ઉનકી કોઈ મદદ કી જાએગી (કે કોઈ અપને ઝોરસે ઉનકે અઝાબકો રોક દે, યહ ના–મુમકિન હૈ). ઈસ આયતે શરીફહમેં ઈઆનતકે જિતને ઝરીએ હો સકતે થે, સબકી નફી ફરમા દી. ઈસ લિએ કે કિસીકી મદદકે ચાર હી તરીકે હો સકતે હૈં : એક યહ કે કોઈ ઝોરદાર શખ્સ બીચમેં હાઈલ હો જાએ ઔર અપને ઝોરસે રોક દે. યહ નુસ્રત હૈ. ઉસકી ભી નફી ફરમા દી. દૂસરે બગૈર ઝોરકે કોઈ શખ્સ અઝાબકો રોક દે. ઉસકી દો કિસ્મેં હૈં : બગૈર કિસી કિસ્મકા મુઆવઝા દીએ રોકે, યહ સિફારિશ હૈ યા કોઈ કિસી કિસ્મકા બદલા દે કર રોકે ઉસકી દો કિસ્મેં હૈં કે જાની બદલા દે દે યા માલી બદલા દે. ઉનકી ભી દોનોંકી નફી ફરમા દી ગઈ. ઈસી તરહ ઔર ભી બહુતસે મવાકિઅમેં યહ મઝમૂન મુખ્તલિફ ઉન્વાનાતસે આયા હૈ. ઉસકે મુતઅલ્લિક યહ બાત ઝહનમેં રખના ચાહિએ કે એક તો કુફ્ફારકા મુઆમલા હૈ. ઉનમેં તો બિલ ઈત્તિફાક યહી સબ ચીઝેં હૈં જો ઉપર ઝિક્ર કર દી ગઈ કે કોઈ નબી યા વલી યા ફરિશ્તા કિતના હી મુકર્રબ ક્યૂં ન હો, કુફ્ફારકે અઝાબકો નહીં હટા સકતા.

---

૧. દુર્રે મન્સૂર.

દૂસરા મુઆમલા ગુનહગાર મુસલમાનોંકા હૈ. ઉનકે બારેમેં ભી ઈસ કિસ્મકી આયાત ઔર અહાદીષ વારિદ હૂઈ હૈં. યહ સબ એક ખાસ વક્તકે એ'તિબારસે હૈ. ઉસકે બા'દ સિફારિશકી ઈજાઝત હો જાએગી, ચુનાન્ચે: કુર્આને પાકમેં મુતઅદદ જગા' યહ મઝમૂન વારિદ હૈ જિનમેંસે એક જગા' ઈરશાદ હૈ : યવ્મઈઝિલ્ લા તન્ફઉશ્શફાઅતુ ઈલ્લા મન્ અઝિ–ન....

(સૂ. તાહા, રુકૂઅ ૬)

તરજુમા : "ઉસ દિન કિસીકો સિફારિશ નફા' ન દેગી, મગર ઐસે શખ્સકો (અમ્બિયાઅ્ ઔર અવલિયાઅ્કી સિફારિશ નફા' દેગી) જિસકે વાસ્તે અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂને સિફારિશકી ઈજાઝત દે દી ઔર ઈસકે વાસ્તે (કિસીકા બોલના) પસંદ કર લિયા હો." ઈસ કિસ્મકે મઝામીન ભી કષરતસે વારિદ હૈં, લેકિન યહ બાત કે કિસકે લિએ સિફારિશકી ઈજાઝત હોતી હૈ વહ કિસીકો માલૂમ નહીં હૈ. ગો હક તઆલા શાનુહૂકે ફઝલસે ઉમ્મીદવાર હર શખ્સકો રહના હી ચાહિએ, લેકિન યકીન કિસીકા ભી નહીં હૈ, ઈસ વજહસે યહ સખ્તતરીન દિન નિહાયત હી ખૌફો–ખતરાકા દિન હૈ. ઈસકી સખ્તીકે વાસ્તે જો કુછ બચાવ કિયા જા સકતા હૈ, વહ આજ હી કિયા જા સકતા હૈ. સદકાકી કષરતકો ઉસ દિનકી શિદ્દત ઔર સખ્તીસે બચાનેમેં ખાસ દખલ હૈ.

હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા મશહૂર ઈરશાદ હૈ કે જહન્નમકી આગસે બચો, ચાહે આધી ખજૂર હી સે ક્યૂં ન હો. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે સદકા ખતાઓંકો ઐસા બુઝા દેતા હૈ જૈસા કે પાની આગકો બુઝા દેતા હૈ.[1] હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે કિયામતકે દિન હર શખ્સ અપને સદકાકે સાયામેં હોગા.[2] યા'ની જિસ કદર આદમીકે સદકાકી મિકદાર બઢી હૂઈ હોગી ઈતના હી ગેહરા સાયા ઈસ સખ્ત દિનમેં હોગા, જિસમેં ગરમીકી શિદ્દતસે મુંહ તક પસીના આયા હુવા હોગા. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે સદકા હક તઆલા શાનુહૂકે ગુસ્સાકો ભી રોકતા હૈ ઔર સૂએ ખાતિમહ (બુરી મૌત)સે ભી હિફાઝતકા સબબ હૈ.[3] હઝરત લુકમાન (અલૈ.)કી અપને બેટેકો વસિય્યત હૈ કે જબ તુઝસે કોઈ ખતા સાદિર હો તો સદકા કિયા કર.[4]

૧. ઈત્તિહાફ, ૨. અયૂઝન, ૩. મિશ્કાત, ૪. ઈહ્યા.

મશહૂર વાકિઅહ હૈ કે એક બદકાર ફાહિશહ ઔરતકી કુત્તેકો પાની પિલાનેસે મગફિરત હો ગઈ. ઉબૈદ ઇબ્ને ઉમૈર (રદિ.) કહતે હૈં કે મૈદાને હશ્રમેં લોગ ઈન્તિહાઈ ભૂકે હોંગે, ઈન્તિહાઈ પ્યાસે ઔર બિલકુલ નંગે હોંગે, લેકિન જિસ શખ્સને અલ્લાહકે વાસ્તે કિસીકો ખાના ખિલાયા હોગા, ઉસકો હક તઆલા શાનુહૂ ખાના ખિલાએંગે ઔર જિસને અલ્લાહકે વાસ્તે કિસીકો પાની પિલાયા હોગા ઉસકો સૈરાબ કરેંગે ઔર જિસને અલ્લાહ તઆલા શાંનુહૂકે વાસ્તે કિસીકો કપડા દિયા હોગા ઉસકો લિબાસ પહનાએંગે.[1]

કિયામતકે દિન જહન્નમી એક સફમેં ખડે કિએ જાએંગે. ઉન પર એક (કામિલ વલી) મુસલમાનકા ગુઝર હોગા. ઉસ સફમેંસે એક શખ્સ કહેગા કે તૂ મેરે લિએ હક તઆલા શાનુહૂકે યહાં સિફારિશ કર દે. વહ પૂછેગા કે તૂ કૌન હૈ ? વહ જહન્નમી કહેગા કે તૂ મુઝે નહીં જાનતા કે મૈંને ફૂલાં વક્ત દુન્યામેં તુઝે પાની પિલાયા થા. દૂસરી હદીષમેં ગુઝરા હૈ કે કિયામતકે દિન જબ જન્નતી ઔર જહન્નમી લોગોંકી સફેં લગ જાએંગી તો જહન્નમી સફોંમેંસે એક શખ્સકી નઝર જન્નતી સફોંમેંસે એક શખ્સ પર પડેગી ઔર વહ યાદ દિલાએગા કે મૈંને દુન્યામેં તેરે સાથ ફુલાં ઈહસાન કિયા થા. ઉસ પર વહ શખ્સ ઉસકા હાથ પકડ કર હક તઆલા શાનુહૂકી બારગાહમેં લે જાએગા ઔર અર્ઝ કરેગા કે યા અલ્લાહ ! ઉસકા મુઝ પર ફુલાં ઇહસાન હૈ. હક તઆલા શાનુહૂકી રહમતસે ઉસકો બખ્શ દિયા જાએગા. એક ઔર હદીષમેં ગુઝરા કે કિયામતકે દિન એ'લાન હોગા કે ઉમ્મતે મુહમ્મદિય્યહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ફકીર લોગ કહાં હૈં ? ઉઠો, ઔર લોગોંકો મૈદાને કિયામતમેંસે તલાશ કર લો. જિસ શખ્સને મેરે લિએ તુમમેંસે કિસીકો એક લુકમા દિયા હો યા મેરે લિએ એક ઘૂંટ ભી પાની પિલાયા હો યા નયા–પુરાના કપડા દિયા હો ઉસકા હાથ પકડ કર જન્નતમેં દાખિલ કર દો. ઉસ પર ફુકરાએ ઉમ્મત ઉઠેંગે ઔર ઉનકો ચુન ચુન કર જન્નતમેં દાખિલ કર દેંગે. એક ઔર હદીષમેં ગુઝરા કે કિયામતકે દિન એક એ'લાન કરનેવાલા એ'લાન કરેગા કે કહાં હૈં વહ લોગ જિન્હોંને ફકીરોંકા ઔર મિસ્કીનોંકા ઈકરામ કિયા ? આજ તુમ જન્નતમેં ઐસી તરહ દાખિલ હો જાઓ કે ન તુમ પર કિસી કિસ્મકા ખૌફ હૈ ઔર ન તુમ ગમગીન હોંગે.

---

૧. ઇહ્યા.

જો શખ્સ કિસી મુસલમાનસે કિસી મુસીબતકો ઝાઈલ કરતા હૈ તો હક તઆલા શાનુહૂ કિયામતકે મસાઈબમેંસે ઉસકી કોઈ મુસીબત ઝાઈલ ફરમા દેંગે ઔર જો શખ્સ કિસી મુસલમાનકી પર્દાપોશી કરતા હૈ તો હક તઆલા શાનુહૂ કિયામતકે દિન ઉસકી પર્દાપોશી ફરમાએંગે.

જો શખ્સ અપને મુઝતર ભાઈકી મદદ કરે હક તઆલા શાનુહૂ ઉસકો ઉસ દિન સાબિતકદમ રખેંગે, જિસ દિન પહાડ ભી અપની જગહ કાઈમ ન રહ સકેંગે (યા'ની કિયામતકે દિન).

કિયામતકે રોઝ બદલા દેના હોગા :

હઝરત આઈશા (રદિ.) ફરમાતીં હૈં કે એક શખ્સ હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા ઔર અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)! મેરે કઈ ગુલામ હૈં જો મુઝસે જૂઠ ભી બોલતે હૈં, ખયાનત ભી કરતે હૈં, કહના ભી નહીં માનતે, મૈં ઉનકો બુરા–ભલા ભી કહતા હૂં ઔર મારતા ભી હૂં. મેરા–ઉનકા કિયામતમેં ક્યા મુઆમલા રહેગા ? હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે કિયામતકે દિન જિતની મિક્દારકી ઉન્હોંને ખયાનત કી હોગી ઔર તેરી નાફરમાની કી હોગી ઔર જૂઠ બોલા હોગા ઉસ સારે મિક્દારકા વઝન કિયા જાએગા (કે વહાં હર ચીઝકા વઝન હોતા હૈ, ચાહે વહ ચીઝ જિસ્મવાલી જૌહર હો યા બેજિસ્મકી અર્ઝ હો) ઔર તૂને જો સઝા ઉન ચીઝોં પર દી હૈં વહ ભી સબ તોલી જાએગી. પસ, અગર તેરી સઝા ઔર ઉનકા જુર્મ બરાબર રહા તબ તો ન લેના–દેના ઔર અગર તેરી સઝા ઉનકે જુર્મસે વઝનમેં કમ હોગી તો જિતની કમી હોગી વહ તુઝે દી જાએગી ઔર અગર સઝા ઉનકે જુર્મસે બઢી હૂઈ હોગી તો ઈસ ઝિયાદતીકા તુઝસે બદલા લિયા જાએગા. વહ શખ્સ અફસોસ કરતે હૂએ ઔર રોતે હૂએ મજલિસસે હટ ગએ.

હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે તુમને કુર્આન શરીફકી યહ આયત વનદ્ઉલ્ મવાઝીનલ્ કિસ્ત (સૂરએ અમ્બિયાઅ, રુકૂઅ ૪) નહીં પઢી ? [જિસકા તરજુમા યહ હૈ કે કિયામતકે દિન હમ મીઝાને અદ્લ કાઈમ કરેંગે (જિસમેં આ'માલકા વઝન કરેંગે) ઔર કિસી પર

ઝરા સા ભી ઝુલ્મ ન કિયા જાએગા ઔર અગર કિસીકા કોઇ અમલ રાઈકે દાનેકે બરાબર ભી હોગા તો હમ ઉસકો વહાં હાઝિર કરેંગે (ઔર ઉનકા વઝન કરેંગે) ઔર હમ હિસાબ લેનેવાલે કાફી હૈં].

ફાયદા : કિયામતકે દિન હિસાબકા મુઆમલા બળા સખ્ત મુઆમલા હે. કુર્આને પાક ઔર અહાદીષમેં બહુત કષરતસે ઉસ પર તમ્બીહ હે ઔર ઉસકી તફસીલેં ઝિક્ર ફરમાઇ ગઇ હૈં. મિષાલકે તૌર પર ચંદ આયાત ઔર અહાદીષ ઇસ જગહ ઝિક્ર કી જાતી હૈં :

(૧) વત્તકૂ યવ્મન્ તુરજઊ–ન ફીહી ઇલલ્લાહિ સુમ્મ તુવફ્ફા કુલ્લુ નફ્સિમ્ મા ક–સબત્ વહુમ્ લા–યુઝ્લમૂન. (સૂ. બકરહ, રુકૂઅ ૩૮) ઔર ઉસ દિનસે ડરતે રહો જિસ દિન તુમ હક તઆલા શાનુહૂકી પેશીમેં લાએ જાઓગે. હર શખ્સકો ઉસકા કિયા હુવા અમલ (યા'ની ઉસકા બદલા) પૂરા પૂરા દિયા જાએગા ઔર ઉન પર કિસી કિસ્મકા ઝુલ્મ ન કિયા જાએગા.

(૨) યવ્મ તજિદુ કુલ્લુ નફ્સિમ્ મા અમિલત્ મિન્ ખયરિમ્ મુહ્દરંવ્ વમા અમિલત્ મિન્ સૂઅ. તવદ્દુ લવ્ અન્ન બયનહા વબયનહૂ અ–મદમ્ બઈદા. વ યુહઝ્ઝિરુકુમુલ્લાહુ નફ્સહૂ, વલ્લાહુ રઊફુમ્ બિલ્ ઇબાદ. (સૂ. આલિ ઇમરાન, રુકૂઅ ૩) જિસ દિન પાએગા હર શખ્સ અપને સામને ઉસ ચીઝકો જો ઉસને કિસી કિસ્મકી ખૈરકી કી હો યા કિસી કિસ્મકી બુરાઇકી કી હો ઔર તમન્ના કરેગા કે કાશ ! ઇસ દિનકે ઔર ઉસકે દરમિયાન બહુત દૂરકી મસાફત હોતી ઔર અલ્લાહ તઆલા ડરાતા હે તુમકો અપને આપસે ઔર અલ્લાહ તઆલા બળા શફીક હે બંદોં પર (ઇસ શફકત હી કી વજહસે ડરાતા હૈ કે તુમ ઉસકે અઝાબમેં મુબ્તલા ન હો જાઓ).

(૩) વમંય્ યગ્લુલ્ યઅ્તિ બિમા ગલ્લ યવ્મલ્ કિયામતિ સુમ્મ તુવફ્ફા કુલ્લુ નફ્સિમ્ મા ક–સબત્ વહુમ્ લા યુઝ્લમૂન. (સૂ. આલિ ઇમરાન, રુકૂઅ ૧૭) ઔર જો શખ્સ ખયાનત કરેગા, વહ અપને ઇસ ખયાનત કી હૂઇ ચીઝકો કિયામતકે દિન (હશ્રકે મૈદાનમેં) લાએગા. ફિર હર શખ્સકો ઉસકે કિએ હૂએકા પૂરા પૂરા બદલા મિલેગા.

(૪) કુલ્લુ નફ્સિન્ ઝાઇકતુલ મવ્તિ વ ઇન્નમા તુવફ્ફવ્ન ઉજૂરકુમ્ યવ્મલ્ કિયામતિ. (સૂ. આલિ ઇમરાન, રુકૂઅ ૧૯) હર શખ્સકો મૌતકા ઝાઇકા

ઝરૂર ચખના હૈ ઔર તુમ્હારે (નેક ઔર બદ) આ'માલકા પૂરા પૂરા બદલા કિયામત હી કે દિન મિલેગા.

(૫) ઈન્નલ્લા–હ સરીઉલ હિસાબ. યહ કલિમા બહુત જગા કુર્આને પાકમેં વારિદ હુવા હૈ કે હક તઆલા શાનુહૂ બહુત જલ્દ હિસાબ કરનેવાલે હૈં (કે હર શખ્સકા હિસાબ–કિતાબ બહુત જલ્દી પૂરા કર દિયા જાએગા ઔર ઉસકે મુવાફિક બદલા દિયા જાએગા).

(૬) વલ્ વઝનુ યવ્મઈઝિનિલ્ હક્ક, ફમન્ ષકુલત્ મવાઝીનુહૂ ફઉલાઈ–ક હુમુલ્ મુફ્લિહૂન. વમન્ ખફ્ફત્ મવાઝીનુહૂ ફઉલાઈકલ્લઝી–ન ખસિરૂ અન્ફુસહુમ્ બિમા કાનૂ બિઆયાતિના યઝ્લિમૂન. (સૂ. અઅરાફ, રૂકૂઅ ૧) ઔર ઉસ દિન (કિયામતકે દિન આ'માલકા) વઝન ઝરૂરી હૈ. બસ, જિસ શખ્સકા (નેક આ'માલકા) પલળા ભારી હોગા તો ઐસે લોગ કામ્યાબ હોંગે ઔર જિસ શખ્સકા (નેક આ'માલકા) પલળા હલકા હોગા યહી લોગ હૈં જિન્હોંને અપના નુકસાન કર લિયા ઈસ વજહસે કે હમારી આયતોંકી હક–તલફી કરતે થે.

(૭) ઈન્ન રુ–સુલ–ના યક્તુબૂ–ન મા તમ્કુરૂન. (સૂ. યૂનુસ, રૂકૂઅ ૩) બેશક, હમારે કાસિદ (ફરિશ્તે) તુમ્હારી સબ શરારતોંકો લિખ રહે હૈં (ઔર ઉન સબકા બદલા તુમકો કિયામતમેં મિલેગા જબ કે યહ લિખા હુવા સામને લાયા જાએગા).

(૮) વલ્લઝી–ન કસબુસ્સય્યિઆતિ જઝાઉ સય્યિઅતિમ્ બિમિષ્લિહા, વતર્હકુહુમ્ ઝિલ્લહ, મા–લહુમ્ મિનલ્લાહિ મિન્ આસિમ. (સૂ. યૂનુસ, રૂકૂઅ ૩) ઔર જિન લોગોંને બુરે કામ કિએ ઉનકી બુરાઈકી સઝા ઉસકે બરાબર મિલેગી ઔર ઉનકો ઝિલ્લત છાએગી ઔર ઉનકો અલ્લાહ તઆલા (કે અઝાબ)સે કોઈ બચાનેવાલા ન હોગા. (ઔર ઉનકે મુંહ ઐસે કાલે હોંગે) ગોયા ઉનકે ચેહરોં પર અંધેરી રાતકે પરત કે પરત લપેટ દીએ ગએ.

(૯) હુનાલિ–ક તબ્લુ કુલ્લુ નફ્સિમ્ મા અસ્લફત્. (સૂ. યૂનુસ, રૂકૂઅ ૩) ઉસ મુકામ પર હર શખ્સ અપને પેહલે કિએ કામોંકો (જો દુન્યામેં કિએ થે) જાંચ લેગા (કે વહ કિસ કિસ્મકે નેક યા બદ કિએ થે, ફિર ઉસકા હિસાબ હો જાએગા).

(૧૦) લિલ્લઝીનસ્ તજાબુ લિરબ્બિહિમુલ્ હુસ્ના, વલ્લઝી–ન લમ્

યસ્તજિબૂ લહૂ લવ્ અન્ન લહુમ્ મા ફિલ્ અર્દિ જમીઅંવ્ વ મિષ્લહૂ મ–અહૂ લફ્તદવ્ બિહી, ઉલાઈ–ક લહુમ્ સૂઉલ્ હિસાબ. (સૂ. રઅદ, રૂકૂઅ ૨) જિન લોગોંને અપને રબકા કહના માન લિયા, ઉનકે વાસ્તે અછૂછા બદલા હૈ ઔર જિન્હોંને ઉસકા કહના ન માના ઉનકે પાસ અગર દુન્યાકી તમામ ચીઝેં હોં (બલ્કે) ઔર ઉસકે સાથ ઉસીકે બરાબર ઔર ભી ચીઝેં હોં તો સબકી સબ અપને ફિદયામેં દે ડાલે (ઔર) ઇનકા સખ્ત હિસાબ હોગા.

(૧૧) ફઇન્નમા અલયૂકલ્ બલાગુ વઅલયૂનલ્ હિસાબ. (સૂ. રઅદ, રૂકૂઅ ૬) પસ, આપકે ઝિમ્મહ તો (અય મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ !) સિર્ફ પહુંચા દેના હૈ (ઔર ઇસી પર અમલ કરને–ન કરનેકા) હિસાબ હમારે ઝિમ્મહ હૈ.

(૧૨) રબ્બનગ્ફિર્લી વલિવાલિદય્ય વલિલ્ મુઅ્મિની–ન યવ્મ યકુમૂલ હિસાબ. (સૂ. ઇબ્રાહીમ, રૂકૂઅ–૬) અય હમારે રબ ! મેરી ઔર મેરે વાલિદૈનકી ઔર સબ મુઅમિનીનકી હિસાબ હોનેકે દિન મગફિરત કર દીજિએ. (યહ હઝરત ઇબ્રાહીમ (અલૈ.)કી દુઆ હૈ.)

(૧૩) વતરલ્ મુજ્રિમી–ન યવ્મઇઝિમ્ મુકર્રની–ન ફિલ્ અસ્ફાદ. સરાબીલુહુમ મિન્ કતીરાનિંવ્ વતગ્શા વુજૂહહુમુન્નાર. લિયજ્ઝિયલ્લાહુ કુલ્લ નફ્સિમ્ મા કસબત્, ઇન્નલ્લા–હ સરીઉલ હિસાબ. (સૂ. ઇબ્રાહીમ, રૂકૂઅ ૭) ઔર તૂ ઉસ દિન મુજરિમોંકો જંઝીરોંમેં જકડા હુવા દેખેગા ઔર ઉનકે કુર્તે કતરાન (ચીળકે દરખ્તકે તેલ)કે હોંગે (કે ઇસ તેલમેં પૈરોંકી તરહસે આગ જલ્દી લગતી હૈ) ઔર ઉનકે ચહેરોં પર આગ લપેટી હૂઇ હોગી (ઔર યહ સારી તકલીફેં ક્યૂં હૈં) તાકે અલ્લાહ તઆલા હર શખ્સકો ઉસકે કિએ હૂએકી સઝા દે દે. બેશક, અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂ બહુત જલ્દ હિસાબ લેનેવાલા હૈ.

(૧૪) વકુલ્લ ઇન્સાન. અલ્ઝમ્નાહૂ તાઇરહૂ ફી ઉનુકિહ, વનુખ્રિજુ લહૂ યવ્મલ્ કિયામતિ કિતાબંય્ યલ્કાહુ મન્શૂરા, ઇકરઅ્ કિતાબ–ક, કફા બિનફ્સિકલ્ યવ્મ અલયક હસીબા. (સૂ. બની ઇસ્રાઇલ, રૂકૂઅ–૨) ઔર હમને હર ઇન્સાનકા અમલ (નેક હો યા બદ હો) ઉસકે ગલેકા હાર બના રખ્ખા હૈ ઔર કિયામતકે દિન હમ ઉસકા આ'માલનામા ઉસકે સામને કર દેંગે જિસકો વહ ખુલા હુવા દેખેગા (ઔર ઉસસે કહા જાએગા) કે અપના આ'માલનામા ખુદ હી પઢ લે. આજ તૂ ખુદ હી અપના મુહાસિબ

કાફી હૈ. (યા'ની ખૂદ હી હિસાબ કર લે, કિસી દૂસરેકી ભી ઝરૂરત નહીં.)

(૧૫) કલ્લા સનક્તુબુ મા યકૂલુ......(સૂ. મરયમ, રુકૂઅ-૫) (જો બાત યહ કાફિર સમઝ રહે હૈં વહ) હરગિઝ નહીં હૈ. હમ હર વહ બાત લિખ લેતે હૈં જો કોઇ ઝુબાનસે કહતા હૈ. (ઉસકે બા'દ કિયામતકે દિન વહ લિખ્ખા હૂવા આ'માલનામા ઉસકે સામને કર દિયા જાએગા).

(૧૬) ઇક્તરબ લિન્નાસિ હિસાબુહુમ વહુમ ફી ગફ્લતિમ્ મુઅ્રિદૂન. (સૂ. અમ્બિયાઅ, રુકૂઅ-૧) લોગોંકે હિસાબકા વક્ત તો કરીબ આ ગયા ઔર યહ અભી તક ગફલત હી મેં પડે હૈં. (ઔર ઉસકી તૈયારીસે) એ'રાઝ કિએ હૂએ હૈં.

(૧૭) ફઇઝા નુફી-ખ ફિસ્સૂરિ ફલા અન્સા-બ બય્નહુમ્ યવ્મઇઝિંવ્ વલા ય-તસાઅલૂન. ફમન્ ષકુલત્ મવાઝીનુહૂ ફઉલાઇ-ક હુમુલ મુફ્લિહૂન. વમન્ ખફ્ફત મવાઝીનુહૂ ફઉલાઇકલ્લઝી-ન ખસિરુ અન્ફુસહુમ ફી જહન્ન-મ ખાલિદૂન. તલફહુ વુજૂહહુમુન્નારુ વહુમ ફીહા કાલિહૂન. (સૂ. મુઅમિનુન, રુકૂઅ-૨) ફિર જબ (કિયામતકે દિન સૂર ફૂંકા જાએગા તો (ઉસ કદર ખૌફ હોગા કે બાહમી રિશ્તે ભી ઉસ દિન ન રહેંગે (યા'ની સબ અજનબી સે બન જાએંગે) બાપ બેટેસે ભાગેગા. યવ્મ યફિર્રુલ્ મરઉ મિન અખીહિ.....ઔર ન કોઇ કિસીકો પૂછેગા (ઔર આ'માલકી તરાઝૂ ખડી કર દી જાએગી) પસ, જિસ શખ્સકા પલળા ભારી હોગા (યા'ની ઉસકી નેકિયાં ઝુક જાએંગી) પસ, ઐસે લોગ તો કામ્યાબ હોંગે ઔર જિસ શખ્સકા પલળા હલકા હોગા પસ, યહ વહ લોગ હોંગે જિન્હોંને અપના નુકસાન કર લિયા ઔર વહ જહન્નમમેં હમેશાકે લિએ રહેંગે. ઉનકે ચેહરોંકો આગ ઝુલસતી હોગી ઔર ઉસમેં ઉનકે મુંહ બિગડે હૂએ હોંગે.

(૧૮) વલ્લઝી-ન કફરૂ અઅ્માલુહુમ કસરાબિમ્ બિકીઅતિંય્ યહ્સબુહુઝ્ ઝમ્આનુ મા-આ, હત્તા ઇઝા જા-અહુ લમ્ યજિદ્હુ શયઅંવ્ વ વજદલ્લાહુ ઇન્દહૂ ફવફ્ફાહૂ હિસાબહ્, વલ્લાહુ સરીઉલ હિસાબ. (સૂ. નૂર, રુકૂઅ-૫) ઔર જો લોગ કાફિર હૈં (ઔર નૂરે હિદાયતસે દૂર હૈં) ઉનકે આ'માલ ઐસે હૈં જૈસા કે એક ચટિયલ મેદાનમેં ચમકતી હૂઇ રેત કે પ્યાસા આદમી ઉસકો (દૂરસે) પાની સમઝતા હૈ. યહાં તક કે જબ (ઉસકે પાસ આયા) તો ઉસકો કુછ ભી ન પાયા ઔર ઉસકે પાસ અલ્લાહ તઆલા

શાનુહૂકો પાયા. જિસને ઉસકા પૂરા પૂરા હિસાબ વહીં કર દિયા ઔર અલ્લાહ તઆલા બહુત જલ્દ હિસાબ કર દેનેવાલે હૈં.

(૧૯) ઈન્નલ્લઝી-ન યદિલ્લુ-ન અન્ સબીલિલ્લાહિ લહુમ અઝાબુન્ શદીદુમ્ બિમા નસૂ યવ્મલ્ હિસાબ. (સૂ. સૉદ, રુકૂઅ-૨) જો લોગ ખુદાકે રાસ્તેસે ભટકે હૂએ હૈં, ઉનકે લિએ સખ્ત અઝાબ હૈં. ઈસ લિએ કે વહ રોઝે હિસાબકો ભૂલે હૂએ હૈં.

(૨૦) અલ્ યવ્મ તુજ્ઝા કુલ્લુ નફસિમ્ બિમા કસબત્ લા ઝુલ્મલ્ યવ્મ, ઈન્નલ્લા-હ સરીઉલ હિસાબ. (સૂ. મુઅમિન, રુકૂઅ-૨) આજ (કિયામત)કે દિન હર શખ્સકો ઉસકે કિએકા બદલા દિયા જાએગા. આજ ઝુલ્મ નહીં હૈ. બેશક, અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂ બહુત જલ્દ હિસાબ લેનેવાલા હૈ.

(૨૧) વ-ત-રા કુલ્લ ઉમ્મતિન્ જાષિયહ, કુલ્લુ ઉમ્મતિન્ તુદ્આ ઈલા કિતાબિહિલ્ યવ્મ તુજ્ઝવ્ન મા કુન્તુમ્ તઅ્મલૂન. હાઝા કિતાબુના યન્તિકુ અલયકુમ્ બિલ્ હક્ક, ઈન્ના કુન્ના નસ્તન્સિખુ મા કુન્તુમ તઅ્મલૂન. (સૂ. જાષિયહ, રુકૂઅ-૪) ઔર આપ (કિયામતકે દિન) હર ફિર્કેકો દેખેંગે કે (વહ લોગ ખૌફકી વજહસે) ઘૂટનોંકે બલ ગિર પડેંગે. હર ફિર્કા અપની કિતાબ (નામ-એ-આ'માલ)કી તરફ લાયા જાએગા (ઔર યહ કહા જાએગા)કે યહ હમારી કિતાબ (જિસમેં તુમ્હારે આ'માલ લિખ્ખે હૂએ હોં) તુમ્હારે આ'માલકો ઠીક ઠીક બતા રહી હૈ. હમ દુન્યામેં ફરિશ્તોંસે તુમ્હારે આ'માલકો લિખવાતે રહતે થે (જો ઈસ વક્ત યહ તુમ્હારે સામને હૈં.)

(૨૨) ઈઝ યતલક્કલ મુતલ્લકિયાનિ અનિલ્ યમીની વઅનિશ્શિમાલિ કઈદ. મા યલ્ફિઝુ મિન્ કવ્લિન્ ઈલ્લા લદયહિ કરીબુન્ અતીદ. (સૂ. કૉફ, રુકૂઅ-૨) જબ દો અખઝ કરનેવાલે (બાતકો જલ્દીસે લેકર લિખનેવાલે ફરિશ્તે) લેતે રહતે હૈં ઔર દાઈં જાનિબ ઔર બાઈં જાનિબ બૈઠે રહતે હૈં વહ (યા'ની આદમી) કોઈ લફ્ઝ ઝુબાનસે નહીં નિકાલતા, મગર એક તાક લગાનેવાલા તૈયાર રહતા હૈ (ઔર વહ ફૌરન્ ઉસકો લિખ લેતા હૈ). યહી આ'માલનામા હૈ.

(૨૩) યવ્મઈઝિન્ તુઅરદૂ-ન લા તખ્ફા મિન્કુમ ખાફિયહ. ફઅમ્મા મન ઉતિ-ય કિતાબહુ બિયમીનિહી, ફયકૂલુ હાઉમુક્ર-ઉ કિતાબિયહ. ઈન્ની ઝનન્તુ અન્ની મુલાકિન્ હિસાબિયહ. ફહુવ ફી ઈશતિરાંદિયહ, ફી જન્નતિન

આલિયહ્‌. કુતૂફુહા દાનિયહ્‌. કુલૂ વશ્રબૂ હનીઅમ્‌ બિમા અસ્લફ્તુમ્‌ ફિલ્‌ અય્યામિલ્‌ ખાલિયહ. વઅમ્મા મન્‌ ઉતિ–ય કિતાબહૂ બિશિમાલિહી ફયકૂલુ યા લયતની લમ્‌ ઉ–ત કિતાબિયહ્‌. વલમ્‌ અદ્‌રિ મા હિસાબિયહ્‌. યા લયતહા કાનતિલ્‌ કાદિયહ. મા અગ્ના અન્ની માલિયહ. હલ–ક અન્ની સુલ્તાનિયહ. ખુઝૂહુ ફગુલ્લૂહુ. સુમ્મલ્‌ જહી–મ સલ્લૂહુ. સુમ્મ ફી સિલસિલતિન્‌ ઝરઉહા સબ્ઊ–ન ઝિરાઅન્‌ ફસ્લુકૂહ. (સૂ. હાક્કહ, રૂકૂઅ ૧) જિસ દિન તુમ (ખુદા તઆલાકે સામને હિસાબકે લિએ) પેશ કિએ જાઓગે, તુમ્હારી કોઈ બાત પોશીદહ ન હોગી. ફિર (નામ–એ– આ'માલ હાથોંમેં દે દીએ જાએંગે) પસ, જિસ શખ્સકા નામ–એ–આ'માલ ઉસકે દાહને હાથમેં દિયા જાએગા વહ તો (ખુશીકે મારે આપસમેં) કહેગા કે લો, મેરા આ'માલનામા પઢ લો. મેરા તો (પેહલેહી સે) એ'તિકાદ થા કે મુઝકો મેરા હિસાબ પેશ આનેવાલા હૈ, (મૈં તો દુન્યા હી મેં ઉસકે લિએ તૈયારી કર રહા થા) પસ, યહ શખ્સ તો પસંદીદહ ઝિંદગી યા'ની બેહિશ્તે બરીંમેં હોગા, જિસકે મેવે ઝુકે હૂએ હોંગે (ઔર ઉનસે કહા જાએગા)કે ખાઓ ઔર પીઓ મઝેકે સાથ ઉન આ'માલકે બદલેમેં જો તુમને ગુઝરે હૂએ ઝમાનેમેં કિએ હૈં ઔર જિસ શખ્સકા નામ–એ–આ'માલ ઉનકે બાએં હાથમેં દિયા જાએગા પસ, વહ (નિહાયત હસરત ઔર ગમસે) કહેગા કે ક્યા હી અછ્‌છા હોતા કે મુઝકો મેરા નામ–એ–આ'માલ હી ન મિલતા ઔર મુઝકો યહ ખબર હી ન હોતી કે મેરા હિસાબ ક્યા હૈ ? કાશ, મૌત (જો આ ચુકી થી. વહી સબ કામ ખાતિમા કર દેતી). અફસોસ મેરા માલ મેરે કુછ કામ ન આયા, મેરી વજાહત ભી મુઝસે જાતી રહી. (ઈસ શખ્સકે લિએ હુકમ હોગા કે) ઉસકો પકડો ઔર ઉસકે ગલેમેં તોક પહેના દો. ફિર જહન્નમમેં ઉસકો દાખિલ કર દો, ફિર ઐસી ઝંજીરમેં જિસકી લંબાઈ સત્તર (૭૦) ગઝ હો, ઉસકો જકડ દો.

(૨૪) વઈન્ન અલયકુમ લ–હાફિઝીન. કિરામન્‌ કાતિબીન. યઅ્‌લમૂન મા તફ્અલુન (સૂ. ઈન્ફિતાર) ઔર તુમ પર (ઐસે ફરિશ્તે જો તુમ્હારે કામોંકો) યાદ રખનેવાલે હૈં, જો મુઅઝ્ઝઝ હૈં (ઔર હર કામકો) લિખનેવાલે હૈં, મુકર્રર હૈં, જો તુમ્હારે સારે અફઆલકો જાનતે હૈં (ઔર લિખતે હૈં. કિયામતકે દિન યહ સબ મજમૂઆ પેશ હોગા).

(૨૫) ફઅમ્મા મન ઉતિ–ય કિતાબહૂ બિયમીનીહી. ફસવ્ફ યુહાસબુ હિસાબંય્‌ યસીરા. વયન્કલિબુ ઈલા અહ્‌લિહી મસ્રૂરા, વઅમ્મા મન

ઉતિ–ય કિતાબહૂ વરા–અ ઝહ્રિહી. ફસવ્ફ યદ્ઉ ષુબૂરા. વયસ્લા સઈરા. ઈન્નહૂ કાન ફી અહ્લિહી મસ્રૂરા. ઈન્નહૂ ઝન્ન અલ્લંય્ યહૂર. (સૂ. ઈન્શિકાક) પસ, જિસ શખ્સકા નામ–એ–આ'માલ ઉસકે દાહને હાથમેં મિલેગા, ઉસસે અન્કરીબ સહલ હિસાબ લિયા જાએગા ઔર વહ (ઉસસે ફારિગ હોકર) અપને મુતઅલ્લિકીનકે પાસ ખુશ ખુશ આએગા ઔર જિસ શખ્સકા નામ–એ–આ'માલ ઉસકે બાએં હાથમેં પીઠકે પીછેસે દિયા જાએગા. સો વહ મૌતકો પુકારેગા (જૈસા કે મુસીબતકે વક્ત પુકારા જાતા હૈ) ઔર જહન્નમમેં દાખિલ હોગા. યહ શખ્સ (દુન્યામેં) અપને ઘર બહુત ખુશ ખુશ રહતા થા. ઉસને ગુમાન કર રખ્ખા થા કે ઉસકો ખુદાકે યહાં જાના હી નહીં હૈ.

(૨૬) ઈન્ન ઈલયૂના ઈયાબહુમ, ષુમ્મ ઈન્ન અલયૂના હિસાબહુમ. (સૂ. ગાશિયહ) બેશક, હમારે હી પાસ ઈન સબકો લોટ કર આના હૈ, ફિર હમારા હી કામ હૈ ઉનસે હિસાબ લેના.

(૨૭) બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ. ઈઝા ઝુલઝિલતિલ અર્દુ ઝિલઝાલ–હા. વઅખ્રજતિલ્ અરદુ અષ્કા–લહા. વકાલલ્ ઈન્સાનુ મા લ–હા, યવ્મઈઝિન્ તુહદ્દિષુ અખ્બાર–હા. બિઅન્ન રબ્બ–ક અવ્હાલહા. યવ્મઈઝિંય્ યસ્દુરુન્નાસુ અશ્તાતલ્ લિયુરવ્ અઅ્માલહુમ. ફમંય્ યઅ્મલ્ મિષ્કાલ ઝર્રતિન્ ખયરંય્ યરહ. વમંય્યઅ્મલ્ મિસ્કાલ ઝર્રતિન શર્રંય્ યરહ. જબ ઝમીન (ઝલઝલાકી વજહસે) અપની પૂરી હરકતસે હિલા દી જાએગી (ઔર જબ સારી દુન્યામેં ઝલઝલા આએ તો ઝાહિર હૈ કે કિતના બડા ઝલઝલા હોગા) ઔર ઝમીન અપને અંદરકે સારે બોઝકો (ખ્વાહ દફીને હોં યા મુર્દે) બાહર નિકાલ કર ફેંક દેગી ઔર આદમી (હક્કા બક્કા હોકર) કહેગા કે ઈસકો ક્યા હો ગયા ઔર ઉસ દિન ઝમીન (જો કુછ ઉસકે ઉપર અચ્છે યા બુરે કામ કિએ ગએ હૈં) સબકી ખબર દે દેગી, ઈસ વજહસે કે આપકે રબકા ઉસકો યહી હુકમ હોગા. ઉસ દિન મુખ્તલિફ જમાઅતેં (કોઈ મુકર્રબીનકી, કોઈ નેક લોગોંકી, કોઈ જહન્નમીયોંકી જમાઅત હોગી ઔર ફિર હર જમાઅતમેં મુખ્તલિફ ગિરોહ હોંગે. ઈસી તરહસે કોઈ જમાઅત સવારોંકી તો કોઈ પૈદલ ચલનેવાલોંકી, કોઈ ઉન લોગોંકી જિનકો મુંહકે બલ ઘસીટા જાએગા. ગર્ઝ હર કિસમકી મુખ્તલિફ જમાઅતેં) હોકર લૌટેગી. તાકે અપને આ'માલકો (જો દુન્યામેં કિએ થે)

દેખ લેં. પસ, જો શખ્સ (દુન્યામેં) ઝર્રા બરાબર ભી નેકી કરેગા વહ ઉસકો વહાં દેખ લેગા ઔર જો શખ્સ ઝર્રા બરાબર ભી કોઈ બુરાઈ કરેગા તો વહ ઉસકો ભી દેખ લેગા.

યહ નમૂનાકે તૌર પર સત્તાઈસ આયાત હિસાબ-કિતાબ ઔર આ'માલકે બદલેકી ઝિક્ર કી ગઈ હૈં. ઈનકે અલાવા સૈંકડોં આયાતમેં મુખ્તલિફ ઉન્વાનાતસે યહ ઔર ઈસી કિસ્મકે મઝામીન વારિદ હૈં. ઈસી તરહ અહાદીષમેં ભી હઝારોં રિવાયાતમેં ઈસ હિસાબકે દિનકે સખ્ત હાલાત ઝિક્ર કિએ ગએ હૈં જિનકા ઈહાતા ભી દુશ્વાર હૈ, લેકિન ઝરૂરી હૈ કે અપને ઉન અવકાતકો જો મહઝ દુન્યા કમાનેમેં ઝાઈઅ્ કિએ જાતે હૈં, થોડા બહુત ઉન કામ આનેવાલી ચીઝોંમેં ભી ખર્ચ કિયા જાએ. અભી વક્ત હૈ કુછ કિયા જા સકતા હૈ. બહુત જલ્દ વહ વક્ત આનેવાલા હૈ કે અફસોસકે સિવા કુછ ભી ન રહેગા.

મૈદાને હશ્રમેં સિફારિશ :

એક હદીષમેં આયા હૈ કે કિયામતકે દિન જહન્નમી આદમી એક સફમેં ખડે કિએ જાએંગે. ઉન પર એક મુસ્લિમ (કામિલ જન્નતી) ગુઝરેગા. ઉસ સફમેંસે એક શખ્સ ઉસસે કહેગા કે તૂ મેરે લિએ અલ્લાહ તઆલાકે યહાં સિફારિશ કર દે. વહ પૂછેગા કે તૂ કૌન હૈ ? વહ જહન્નમી કહેગા કે તૂ મુઝે નહીં પહેચાનતા, તૂને દુન્યામેં એક મરતબા મુઝસે પાની માંગા થા જિસ પર મૈંને તુઝે પાની પિલાયા થા. ઈસ પર વહ સિફારિશ કરેગા (ઔર વહ સિફારિશ કબૂલ હો જાએગી) ઈસી તરહ દૂસરા શખ્સ કહેગા કે તૂને મુઝસે દુન્યામેં ફૂલાં ચીઝ માંગી થી. વહ મૈંને તુઝકો દી થી.[૧] એક ઔર હદીષમેં હૈ કે જહન્નમિયોંકી સફ પર એક જન્નતીકા ગુઝર હોગા તો ઉનમેંસે એક શખ્સ ઉસકો આવાઝ દેકર કહેગા કે તુમ મુઝે નહીં પહેચાનતે ? મૈં વહી તો હૂં જિસને ફુલાં દિન તુમ્હેં પાની પિલાયા થા, ફુલાં વક્ત તુમ્હેં વુઝૂકે લિએ પાની દિયા થા.[૨]

એક ઔર હદીષમેં હૈ કે કિયામતકે દિન જન્નતી ઔર જહન્નમી લોગોંકી જબ સફેં લગ જાએંગી તો જહન્નમી સફોંમેંસે એક શખ્સકી નઝર

૧. કન્ઝ, ૨. મિશ્કાત.

જન્નતી સફોંમેં સે કિસી શખ્સ પર પડેગી ઔર વહ ઉસકો યાદ દિલાએગા કે મૈંને દુન્યામેં તેરે સાથ ફુલાં ઇહસાન કિયા થા. ઈસ પર વહ જન્નતી શખ્સ ઉસકા હાથ પકડ કર હક તઆલા શાનુહૂકી બારગાહમેં અર્ઝ કરેગા કે યા અલ્લાહ ! ઉસકા મુઝ પર ફુલાં ઇહસાન હૈ. અલ્લાહ પાકકી તરફસે ઇરશાદ હોગા કે અલ્લાહ તઆલાકી રહમતકે તુફૈલમેં ઉસકો જન્નતમેં દાખિલ કર દિયા જાએ.[1] એક હદીષમેં હૈ કે ફુકરાઅૂકી જાન–પહેચાન કષરતસે રખ્ખા કરો ઔર ઉનકે ઉપર ઇહસાનાત કિયા કરો. ઇનકે પાસ બળી દૌલત હૈ. કિસીને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! વહ દૌલત ક્યા હૈ ? હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ઇનસે કિયામતકે દિન કહા જાએગા કે જિસને તુમ્હેં કોઇ ટુકડા ખિલાયા હો યા પાની પિલાયા હો યા કપડા દિયા હો ઉસકા હાથ પકડ કર જન્નતમેં પહુંચા દો. એક હદીષમેં હૈ કે હક તઆલા શાનુહૂ કિયામતમેં ફકીરસે ઇસ તરહ મા'ઝિરત કરેંગે જૈસા કે આદમી આદમીસે કિયા કરતા હૈ ઔર ફરમાએંગે કે મેરી ઇઝઝત ઔર જલાલકી કસમ ! મૈંને દુન્યાકો તુઝસે ઇસ લિએ નહીં હટાયા થા કે તૂ મેરે નઝદીક ઝલીલ થા, બલ્કે ઇસ લિએ હટાયા થા કે તેરે લિએ આજ બડા એ'ઝાઝ હૈ. મેરે બંદે ! ઇન જહન્નમી લોગોંકી સફોંમેં ચલા જા, જિસને તુઝે મેરે લિએ ખાના ખિલાયા હો યા કપડા દિયા હો વહ તેરા હૈ. વહ ઇસ હાલતમેં ઉનમેં દાખિલ હોગા કે યહ લોગ મુંહ તક પસીનેમેં ગર્ક હોંગે. વહ પેહચાન કર ઉનકો જન્નતમેં દાખિલ કરેગા.[2] એક હદીષમેં હૈં કે કિયામતકે દિન એક એ'લાન હોગા કે ઉમ્મતે મુહમ્મદિય્યહ (સલ.)કે ફુકરાઅ્ કહાં હૈં ? ઉઠો, ઔર લોગોંકો મૈદાને કિયામતમેં તલાશ કરો. જિસ શખ્સને તુમમેંસે કિસીકો મેરે લિએ એક લુકમા દિયા હો યા મેરે લિએ કોઇ ઘૂંટ પાનીકા દિયા હો યા મેરે લિએ કોઇ નયા યા પુરાના કપડા દિયા હો ઉનકા હાથ પકડ કર જન્નતમેં દાખિલ કર દો. ઉસ પર ફુકરાએ ઉમ્મત ઉઠેંગે ઔર કિસીકા હાથ પકડ કર કહેંગે કે યા અલ્લાહ ! ઉસને મુઝે ખાના ખિલાયા થા. ઉસને મુઝે પાની પિલાયા થા. કોઇ ભી ફુકરાએ ઉમ્મતમેંસે છોટા યા બળા શખ્સ ઐસા ન હોગા જો ઉનકો જન્નતમેં દાખિલ ન કરાએ.[3] એક હદીષમેં આયા હૈ કે જો શખ્સ કિસી જાનદારકો જો ભૂકા હો, ખાના ખિલાએ તો હક તઆલા શાનુહૂ ઉસકો જન્નતકે બેહતરીન ખાનોંમેંસે ખાના ખિલાએંગે.[4] એક હદીષમેં આયા હૈ કે જિસ ઘરસે લોગોંકો ખાના ખિલાયા

૧. કન્ઝ, ૨. રવ્ઝુર્રિયાહીન, ૩. કન્ઝ, ૪. અયઝન્.

જાતા હો, ખૈર ઉસ ઘરકી તરફ એસી તેઝીસે બઢ્હતી હૈ જિતની તેઝીસે છૂરી ઊંટકે કોહાનમેં ચલતી હૈ.[૧] હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારક (રહ.) ઉમદા ઉમદા ખજૂરેં દૂસરોંકો ખિલાતે ઔર યહ કહતે કે જો શખ્સ ઝિયાદહ ખાએગા ઉસકો ખજૂરકે સાથ એક દિરહમ ભી દિયા જાએગા.[૨] એક હદીષમેં હૈ કે કિયામતકે દિન એ'લાન કરનેવાલા એ'લાન કરેગા કે કહાં હૈ વહ લોગ જિન્હોંને ફકીરોં ઔર મિસ્કીનોંકા ઈકરામ કિયા. આજ તુમ જન્નતમેં ઐસી તરહ દાખિલ હો જાઓ કે ન તુમ પર કિસી કિસ્મકા ખૌફ હૈ, ન તુમ ગમગીન હો ઔર એક એ'લાન કરનેવાલા એ'લાન કરેગા કે કહાં હૈં વહ લોગ જિન્હોંને બીમાર ફકીરોં ઔર ગરીબોંકી ઈયાદત કી, આજ વહ નૂરકે મિમ્બરોં પર બૈઠે ઔર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂસે બાતેં કરેં ઔર દૂસરે લોગ હિસાબકી સખ્તીમેં મુબ્તલા હોંગે.[૩] એક હદીષમેં હૈ કે કિતની હૂરેં ઐસી હૈં જિનકા મહર એક મુટ્ઠીભર ખજૂર યા ઈતની હી મિકદાર કોઈ ઔર ચીઝ દેના હૈ.[૪] એક હદીષમેં આયા હૈ કે ભૂકેકો ખાના ખિલાનેસે ઝિયાદહ અફઝલ કોઈ સદકા નહીં.[૫] એક હદીષમેં આયા હૈ કે મગફિરતકે વાજિબ કરનેવાલી ચીઝોંમેં ભૂકોંકો ખાના ખિલાના હૈ.[૬] એક હદીષમેં આયા હૈ કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકે નઝદીક સબ આ'માલસે ઝિયાદહ મહબૂબ કિસી મુસલમાનકો ખુશ કરના હૈ યા ઈસ પરસે ગમકો હટાના હૈ. યા ઉસકા કર્ઝ અદા કર દેના હૈ. યા ભૂકકી હાલતમેં ઉસકો ખાના ખિલાના હૈ.[૭] યાની યહ સબ આ'માલ ઝિયાદહ પસંદીદહ હૈં, જો ભી હો સકે. એક ઔર હદીષમેં હૈ કે મગફિરતકે વાજિબ કરનેવાલી ચીઝોંમેં કિસી મુસલમાનકો ખુશી પહુંચાના હૈ, ઉસકી ભૂકકો ઝાઈલ કરના હૈ, ઉસકી મુસીબતકો હટાના હૈ.[૮] એક હદીષમેં હૈ કે જો શખ્સ અપને કિસી મુસલમાન ભાઈકી દુન્યવી હાજત પૂરી કરતા હૈ તો હક તઆલા શાનુહૂ ઉસકી બહત્તર (૭૨) હાજતેં પૂરી કરતે હૈં, જિનમેંસે સબસે હલકી ચીઝ ઉસકે ગુનાહોંકી મગફિરત હૈ.[૯] યા'ની ઔર હાજતેં મગફિરતસે ભી બઢ્હ કર હૈં.

૧. અયઝન્, ૨. ઈહ્યા, ૩. કન્ઝ, ૪. અયઝન્, ૫. કન્ઝ, ૬. અયઝન્, ૭. અયઝન્, ૮. અયઝન્, ૯. અયઝન્.

ચેહરોં પર બશાશત ઔર ઉદાસી :

મહ્શરમેં સબ હી હાઝિર હોંગે. અલ્લાહકે નેક બંદોંકે ચેહરે સફેદ ઔર હશ્શાસ બશ્શાસ હંસતે–ખેલતે હોંગે ઔર કુફ્ફારો–ફાજિરકે ચેહરોં પર ઉદાસી ઔર ઝિલ્લત છાઇ હોગી. સૂરએ આલિ ઈમરાનમેં ફરમાયા હૈ :

''જિસ રોઝ બા'ઝ ચેહરે સફેદ હોંગે ઔર બા'ઝ સિયાહ હોંગે. સો જિનકે ચેહરે સિયાહ હોંગે ઉનસે કહા જાએગા કે ક્યા તુમ કાફિર હૂએ, બા'દ ઈમાન લાનેકે. પસ, ચખ્ખો અઝાબ બ–વજહે ઈસકે કે તુમ કુફ્ર કરતે થે ઔર જિનકે ચેહરે સફેદ હૂએ સો વહ અલ્લાહ તઆલાકી રહમતમેં હોંગે. વહ ઉસમેં હમેશા રહેંગે.'' બા'ઝકે ચેહરોં પર ઈમાન વ તકવાકા નૂર ચમકતા હોગા ઔર ઈઝઝતો–વક્કારકે સાથ શાદાં ઔર ફરહાં નઝર આએંગે. ઉનકે બરખિલાફ દૂસરોંકે મુંહ કુફ્રો–નિફાકકી સિયાહીસે કાલે હોંગે. સૂરતસે ઝિલ્લતો–રુસ્વાઈ ટપક રહી હોગી. હર એકકા ઝાહિર ઉસકે બાતિનકા આઇના હોગા.

સૂરએ અ–બ–સ મેં ફરમાયા : ''કિતને ચેહરે ઉસ દિન રોશન ઔર હંસતે ઔર ખૂશી કરતે હોંગે ઔર કિતને ચેહરે ઉસ દિન એસે હોંગે કે ઉન પર ગર્દ પડી હોગી ઔર સિયાહી ચઢી હૂઈ હોગી. યહ લોગ કાફિરો–ફાજિર હોંગે.''

ઈમાન ઔર આ'માલે સાલિહાકી વજહસે નેક બંદોંકે ચેહરે રોશન હોંગે, ઉનકી સૂરતોંસે બશાશત ઔર ખૂશી ઝાહિર હો રહી હોગી ઔર જિન નાલાયકોંને દુન્યામેં ખુદાકો ફરામોશ કિયા, ઈમાન ઔર આ'માલે સાલિહાકે નૂરસે અલાહિદા રહે ઔર કુફ્રો–ફુજૂરકી સિયાહીમેં ઘૂસે રહે કિયામતકે દિન ઉનકે ચેહરોં પર સિયાહી ચઢી હોગી. ઝિલ્લત ઔર રુસ્વાઈકે સાથ હાઝિરે મહેશર હોંગે. અપને આ'માલે બદકી વજહસે ઉદાસ હો રહે હોંગે ઔર ખૌફ–ઝદહ હોકર યહ સોચતે હોંગે કે યહાં હમસે બુરા બરતાઉ હોનેવાલા હૈ ઔર વહ આફત આનેવાલી હૈ જો કમર તોડ દેનેવાલી હોગી. (તઝુન્નુ અંય્યુફ્અ–લ બીહા ફાકિરહ).

ઈરશાદ ફરમાયા સરવરે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ

સલ્લમ)ને કે કિયામતકે રોઝ હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)કી ઉનકે બાપ આઝરસે મુલાકાત હો જાએગી. ઉનકે બાપકે ચેહરે પર સિયાહી હોગી ઔર ગિર્દ પડી હોગી. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) અપને બાપસે ફરમાએંગે કે ક્યા મૈંને તુમસે કહા ન થા કે તુમ મેરી નાફરમાની ન કરો. ઉનકા બાપ કહેગા કે આજ મૈં આપકી નાફરમાની ન કરુંગા. ઉસકે બા'દ હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) બારગાહે ખુદાવંદીમેં અર્ઝ કરેંગે કે આપને મુઝસે વાદા' ફરમાયા થા કે કિયામતકે દિન મુઝે આપ રુસ્વા ન કરેંગે. ઉસસે ઝિયાદહ ક્યા રુસ્વાઈ હોગી કે મેરા બાપ હલાક હો રહા હૈ. અલ્લાહ તઆલા ફરમાએંગે કે મૈંને કાફિરોં પર જન્નત હરામ કર દી હૈ (તુમ્હારા બાપ અઝાબસે બચ કર જન્નતમેં ન જા સકેગા). ફિર હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)સે પૂછા જાએગા કે આપકે પાઉંમેં ક્યા હૈ ? વહ નઝર કરેંગે તો એક લિથડા હુવા બિછ્છૂ નઝર આએગા. ફિર ઈસ બિછ્છૂકી ટાંગેં પકડ કર દોઝખમેં ડાલ દિયા જાએગા. (બુખારી) અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂ અપની કુદરતસે આઝરકો બિછ્છૂકી શકલમેં કર દેંગે, તાકે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)કી રુસ્વાઈ ન હો ઔર ઉનકો અપને બાપકી સૂરતકો દેખ કર તર્સ ન આએ. અલ્લાહ અલ્લાહ ! વહ કિસકે બાપકા અંજામ હુવા ? હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)કે બાપકા ! જો નબીયોંકે બાપ હૈં ઔર ખુદાકે દોસ્ત, જિનકી મિલ્લતકા ઈત્તિબાઅ્ કરનેકા હુકમ હઝરત મુહમ્મદુર્રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો હુવા, જિન્હોંને ખાન-એ-કા'બા તા'મીર કિયા. કાફિર બાપકે હકમેં ઉનકી સિફારિશ ભી ન ચલી ! કહાં હૈ વહ પીરો-ફકીર જો નસબ ઔર રિશ્તા પર ફખ્ર કરનેવાલે હૈં ઔર જો બુરે કરતૂતોંકે સાથ રિશ્તોંકી આડ લે કર બખ્શે જાનેકે ઉમ્મીદવાર બને હૂએ હૈં !

આ'માલકા હિસાબ ઔર આ'માલકે તોલનેકા ઝિક :

સબસે પહલે નમાઝકા હિસાબ ઈસ તૌર પર લિયા જાએગા કે અપની તમામ ઉમરમેં કિતની નમાઝેં ઉસને પઢી હૈં ઔર કિતની અપને ઝિમ્મે વાજિબ હૈં ઔર અરકાનો-આદાબ ઝાહિરી વ બાતિની ક્યૂં કર અદા કિએ હૈં ઔર કિસ કદર નવાફિલ પઢે હૈં ઔર અગર ઈસકે ફરાઈઝ[1] તર્ક

---

૧. ઈમામ અહમદ વ અબૂ દાવૂદ.

હૂએ હોં તો એક ફર્ઝકે ઈવઝમેં સત્તર (૭૦) નવાફિલ કાઈમ હો સકેંગે. નમાઝ ઈન્સાની સૂરતમેં હાઝિર હો જાએગી. જો નમાઝેં બિલા ખુશૂઅ્ વ ખુઝૂઅ્ વ ઝિક્રે ઈલાહી વ દુરૂદો-વઝાઈફ પળ્હીં ગઈ હોં, વહ બે-દસ્તો-પા હોંગી. જિન નમાઝોંમેં ઈન ઉમૂરે મઝકૂરહકા લિહાઝ રખ્ખા ગયા હો વહ નિહાયત આરાસ્તા વ પેરાસ્તા હોંગી. ઉસકે બા'દ દીગર ઈબાદાતે બદનીકા ભી મષલન્ રોઝા, હજ, ઝકાત ઔર જિહાદકા ઈસી તૌર પર હિસાબો-કિતાબ હોગા. નીઝ ઝુહદ, હિર્સે દીની ઉલૂમ, ખૂન, ઝખમ, અકૂલ વ શરાબ, નાજાઈઝ ખરીદો-ફરોખ્ત, હુકૂકુલ ઈબાદ વગૈરહ વગૈરહકા હિસાબ હોગા. ઝાલિમોંસે મઝલૂમોંકો ઈસ તૌરસે બદલા દિયા જાએગા કે અગર ઝાલિમને નેકિયાં કી હૈં તો ઉસકે હસ્બે ઝુલ્મ મઝલૂમોંકો દિલવાઈ જાએંગી ઔર અગર નેકિયાં નહીં હૈ તો મઝલૂમકે ગુનાહ હસ્બે અંદાઝ-એ-ઝુલ્મ ઝાલિમકી ગરદન પર ડાલે જાએંગે. અલબત્તા, ઝાલિમોંકા ઈમાન વ અકીદા ન દિયા જાએગા. બા'દ ઐસે આલી હિંમત ભી હોંગે કે ખુદાકે ફઝલો-કરમ પર ભરોસા કરકે અપની નેકિયોંકો બગૈર કિસી ઈવઝકે દૂસરોંકો બખ્શ દેંગે. ચુનાન્ચેઃ એક રિવાયતમેં આયા હૈ કે દો આદમી મકામે મીઝાનમેં ઈસ કિસ્મકે હાઝિર હોંગે કે એકકી નેકિયાં ઔર બુરાઈયાં બરાબર હોંગી. દૂસરા ઐસા હોગા કે જિસકી સિર્ફ એક નેકી હોગી. અવ્વલુઝ્ ઝિક્રકો હુક્મ હોગા કે તૂ કહીંસે અગર એક નેકી માંગ લાએ તો નેકિયોંકા પલળા બળ્હ જાએગા ઔર તૂ જન્નતકા મુસ્તહિક હો જાએગા. વહ બેચારા તમામ લોગોંસે ઈસ્તિદ્આ કરેગા, મગર કહીંસે કામ્યાબી ન હોગી. આખિર મજબૂરન્ વાપસ આએગા. જબ આખિરુઝ્ ઝિક્રકો યહ હાલ માલૂમ હોગા તો કહેગા કે ભાઈ! મેરી તો સિર્ફ એક હી નેકી હૈ ઔર બા-વુજૂદ ઈતની ખૂબિયોંકે તુઝકો એક નેકી ભી કિસીને ન દી, ભલા મુઝકો કૌન દેગા. લે, યહ એક નેકી ભી તૂ હી લે લે, તાકે તેરા કામ તો બન જાએ. મેરા અલ્લાહ માલિક હૈ. ખુદાવંદે કરીમ અપને બે-ઈન્તિહા ફઝલો-કરમસે ઈરશાદ ફરમાએગા કે ઈન દોનોંકો જન્નતમેં લે જાકર એક દરજામેં છોડ દો.

તમામ છોટી-બળી નેકિયાં મીઝાનમેં દાખિલ કર દી જાએંગી, લેકિન

ઉનકા વઝન હસ્બે અકીદા હોગા. યા'ની જિસ કદર અકીદા પુખ્તા વ ખાલિસ હોગા, ઈતની હી ઝિયાદહ વઝની હોંગી. જૈસા કે એક રિવાયતમેં આયા હૈ કે એક શખ્સકી નિન્નાન્વે (૯૯)[1] બુરાઈયાં હોગી ઔર સિર્ફ એક નેકી ઔર યહ તોલતે વક્ત બારગાહે અયઝદીમેં અર્ઝ કરેગા કે અય ખુદાવંદ ! મેરી ઈસ નેકીકી ઈતની બુરાઈયોંકે મુકાબલેમેં ક્યા હકીકત હૈ કે તોલી જાએ ? જબ મૈં દોઝખકે લાઈક હૂં તો બગૈર તોલે મુઝકો ભેજ દે. ઉસ વક્ત ઈરશાદે બારી હોગા કે હમ ઝાલિમ નહીં, યહ ઝરૂર તોલી જાએગી. ચુનાન્ચે: જિસ વક્ત વહ બુરાઈયોંકે મુકાબલેમેં તોલી જાએગી તો ઉસકા પલળા ઝુક જાએગા ઔર વહ મુસ્તહિક્કે જન્નત કરાર પાએગા. (શાહ રફીઉદ્દીન સાહબ રહ. ફરમાતે હૈં કે) મેરે ઈલ્મમેં યહ નેકી શહાદત ફી સબીલિલ્લાહ હૈ, જો તમામ ગુનાહોંકો મિટા દેતી હૈ. વલ્લાહુ અઅ્લમ. અગર્ચે પુલસિરાત ઔર મીઝાનકે મુતઅલ્લિક ઉલમાઅ્કા ઈખ્તિલાફ હૈ, મગર ઈઝહાર યહ હૈ કે મીઝાન બહુત સી હોંગી. ચુનાન્ચે: યહ આયતે કરીમહ વ ન દઉલ્ મવાઝીનલ્ કિસ્ત લિયવ્મિલ કિયામતિ–સે યહી મફહૂમ હૈ. ઈસી તૌરસે યહ ભી કિયાસમેં આતા હૈ કે પુલસિરાત ભી બહુતસે હોંગે, ખ્વાહ હર ઉમ્મતકે લિએ યા હર કૌમકે લિએ. વલ્લાહુ અઅ્લમ.

કબ્લ ઉસકે કે મયદાને મહ્શરસે પુલસિરાત પર ગુઝરનેકા હુક્મ હો, તમામ મયદાને મહ્શરમેં અંધેરા છા જાએગા. પસ,[2] હર ઉમ્મતકો અપને અપને પયગમ્બરોંકે સાથ ચલનેકા હુક્મ હોગા. અહલે ઈમાનકો નૂરકી દો દો મશઅલેં[3] ઈનાયત હોંગી. એક આગે ચલેગી, દૂસરી દાઈં જાનિબ ઔર જો ઉનસે કમતર હોંગે ઉનકો એક એક મશઅલ દી જાએગી ઔર જો ઉનસે કમ હોંગે ઉનકે સિર્ફ પાઉંકે અંગૂઠેકે આસપાસ ખફીફ સી રોશની હોગી ઔર ઉનસે ભી જો ગએ–ગુઝરેં હોંગે ઉનકો તમતમાતે હૂએ ચિરાગકી તરહ રોશની દી જાએગી, જો કભી બુઝેગી[4] ઔર કભી રોશન હોગી. જો મુનાફિક હોંગે, જો ઝાતી નૂરસે બિલકુલ ખાલી

૧. યહ હદીસ આખિર તક તિરમિઝીમેં હૈ. ૨. કૌલે તઆલા : યવ્મ નદ્ઉ કુલ્લ ઉનાસિમ્ બિઈમામિહિમ (સૂ. બની ઈસ્રાઈલ). ૩. કૌલે તઆલા : યસ્આ નૂરુહુમ બયન અયદીહિમ વબિ અયમાનિહીમ (સૂ. હદીદ), ૪. મઆલિમુત્ત-ઝીલ.

હોંગે, બલ્કે દૂસરોં[1] કે નૂરકી મદદસે ચલેંગે. યહાં તક કે જિસ વક્ત યહ સબ લોગ દોઝખકે કિનારેકે કરીબ જા પહુંચેંગે તો દેખેંગે કે દોઝખકે ઉપર પુલસિરાત હૈ, જો બાલસે ઝિયાદહ બારીક ઔર તલવારકી ધારસે ઝિયાદહ તેઝ હૈ. હુક્મ હોગા કે ઈસ પર હોકર જન્નતમેં ચલો.

હાસિલે કલામ જબ મયદાને મહ્શરસે પુલસિરાત પર પહુંચેંગે તો આવાઝ હોગી :

"અય લોગો ! અપની આંખોંકો બંદ કર લો, તાકે ફાતિમા (રદિ.) બિન્તે મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) પુલ પરસે ગુઝર જાએં. ઉસકે બા'દ બા'ઝ લોગ તો બિજલીકી ચમકકી તરહ[2], બા'ઝ હવા, બા'ઝ ઘોડે, બા'ઝ ઊંટ ઔર બા'ઝ મા'મૂલી રફતારકે માનિન્દ પુલસિરાતસે ગુઝર જાએંગે. બા'ઝ લોગ નિહાયત મેહનતો–મશક્કતકે સાથ પુલ પર ચલેંગે. ઈસ વક્ત દોઝખમેંસે બડે બડે આંકુશ નિકલેંગે. જો ઉનમેંસે બા'ઝકો તો છોડ દેંગે, બા'ઝકો કુછ કુછ કાટેંગે ઔર બાઝકો ખીંચકર દોઝખમેં ડાલ દેંગે. ઈસી તરહસે રિશ્તા, અમાનતેં લોગોંકે સાથ હો જાએંગી. પસ, જિન્હોંને ઈનકી રિઆયત ન કી હો ઉનકો દોઝખમેં ખીંચ કર ડાલ દેંગે. ઉસ વક્ત આ'માલે સાલિહા મષલન્ નમાઝ–રોઝા, દુરૂદો–વઝાઈફ વગયરહ લોગોંકે દસ્તગીર હોંગે ઔર ખૈરાત આગકે ઔર[3] ઉનકે દરમિયાન હાઈલ હો જાએગી. કુર્બાની સવારીકા કામ દેગી ઔર ઉસ મકામકે હોલકી વજહસે કિસીકી આવાઝ તક ન નિકલેગી, મગર પયગમ્બરાન ઉમ્મતોંકે હકમેં રબ્બિ સલ્લિમ, રબ્બિ સલ્લિમ ફરમાએંગે.

કિયામતકે રોઝ :

ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે કિયામતમેં દુન્યા ઐસી હાલતમેં

---

૧. કૌલે તઆલા : યવ્મ યકૂલુલ મુનાફિકૂ–ન વલ મુનાફિકાતુ લિલ્લઝી–ન આમનુન્ ઝુરૂના નક્તબીસ્ મિન્ નૂરિકુમ કીલર્જિ–ઊ વરાઅકુમ ફલ્તમિસૂ નૂરા. (સૂ. હદીદ). ૨. તિરમિઝી વ દારમી. ૩. સહીહ બુખારીમેં આયા હૈ : ઈત્તકુન્ના–ર વલવ્ બિ–શક્કિ તમરતિન્.

લાઈ જાએગી કે બહુત બૂઢી ઔરત બદસૂરત, કચૂરી (નીલીં) આંખેં, દાંત આગેકો નિકલે હુએ, લોગોંકે સામને લાકર ખડી કી જાએગી ઔર ઉનસે પૂછા જાએગા કે ઉસકો પહચાનતે હો ? વહ કહેંગે કે ખુદાકી પનાહ ! યહ કયા બલા હૈ ? ઉનસે કહા જાએગા કે યહ વહી દુન્યા હૈ જિસકી બ-દૌલત એકને દૂસરેકો કત્લ કિયા, આપસમેં કતઅ્-રહમી કી, ઉસીકી વજહસે તુમ આપસમેં એક-દૂસરેસે હસદ રખતે થે, બુગ્ઝ રખતે થે ઔર ઈસકે ધોકેમેં પડે રહે. ઉસકે બા'દ ઉસ બૂઢયાકો જહન્નમમેં ફેંક દિયા જાએગા. વહ ચિલ્લાએગી કે મેરે સાથ ઉનકો ભી તો લાઓ, મેરે પીછે લગનેવાલોંકો ભી તો મેરે સાથ કરો. હક તઆલા શાનુહૂકા ઈરશાદ હોગા કે ઈસકે પીછે ચલનેવાલોંકો ભી ઉસકે સાથ કર દો.

ઝકાત અદા ન કરનેવાલેકી સઝા :

"હરગિઝ યહ ખ્યાલ ન કરેં ઐસે લોગ, જો ઐસી ચીઝકે ખર્ચ કરનેમેં બુખ્લ કરતે હૈં જો ઉનકો અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને મહઝ અપને ફઝલસે અતા કી હૈં કે યહ બાત (યા'ની બુખ્લ કરના) ઉનકે લિએ કુછ અચ્છી હોગી (હરગિઝ નહીં), બલ્કે યહ બાત ઉનકે લિએ બહુત બુરી હોગી, ઈસ લિએ કે વહ લોગ કિયામતકે દિન તોક પહેનાએ જાએંગે, ઈસ માલકા જિસકે સાથ બુખ્લ કિયા થા (યા'ની સાંપ બના કર ઉનકી ગરદનોંમેં) ડાલ દિયા જાએગા ઔર અખિરમેં આસ્માનો-ઝમીન (ઔર જો કુછ ઉનકે અંદર હૈ લોગોંકે મર જાનેકે બા'દ) અલ્લાહ હી કા રહ જાએગા. (તુમ અપને ઈરાદાસે ઉસકો દે દો તો સવાબ ભી હો, વરના હૈ તો ઉસીકા) ઔર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ તુમ્હારે સારે આ'માલસે ખબરદાર હૈં." (સૂ. આલિ ઈમરાન, રુકૂઅ : ૧૮)

ફાયદા : બુખારી શરીફમેં હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા પાક ઈરશાદ વારિદ હુવા હૈ કે જિસ શખ્સકો અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને માલ અતા કિયા હો ઔર વહ ઉસકી ઝકાત અદા ન કરતા હો તો વહ માલ કિયામતકે દિન એક ગંઝા સાંપ (જિસકે ઝહરકી કષરત ઔર શિદ્દતકી વજહસે ઉસકે સરકે બાલ ભી જાતે રહે હોં) બનાયા જાએગા,

જિસકે મૂંહકે નીચે દો નુકતે હોંગે (વહ ભી ઝહરકી ઝિયાદતીકી અલામત હૈ) ઔર વહ સાંપ ઉસકે ગલેમેં ડાલ દિયા જાએગા. જો ઉસ શખ્સકે જબડે પકડેગા ઔર કહેગા કે મૈં તેરા ખઝાના હૂં.

અલ્લાહકી રાહમેં ખર્ચ ન કરનેકી સઝા :

"જો લોગ સોના-ચાંદી જમા કરકે ખઝાનાકે તૌર પર રખતે હૈં ઔર અલ્લાહ તઆલાકી રાહમેં ખર્ચ નહીં કરતે આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ઉનકો બળે દર્દનાક અઝાબકી ખુશખબરી સુના દીજિએ. વહ ઇસ દિન હોગા જિસ દિન ઉનકો (સોને-ચાંદીકો) અવ્વલ જહન્નમકી આગમેં તપાયા જાએગા. ફિર ઉનસે ઉન લોગોંકી પેશાનિયોં ઔર પસલિયોં ઔર પુશ્તોંકો દાગ દિયા જાએગા ઔર કહા જાએગા કે યહ વહ હૈ જિસકો તુમને અપને વાસ્તે જમા' કરકે રખ્ખા થા. અબ ઉસકા મઝા ચખ્ખો જિસકો જમા કરકે રખ્ખા થા." (સૂરએ તૌબા, રુકૂઅ ૫)

ફાયદા : ઉલમાઅ્ને લિખ્ખા હૈ કે પેશાનિયોં વગયરહકે ઝિક્રસે આદમીકી ચારોં અતરાફ મુરાદ હૈં. પેશાનીસે અગલા હિસ્સા, પસલિયોંસે દાયાં ઔર બાયાં ઔર પુશ્તસે પીછલા હિસ્સા મુરાદ હૈ ઔર મતલબ યહ હૈ કે સારે બદનકો દાગ દિયા જાના વારિદ હુવા હૈ ઔર બા'ઝ ઉલમાઅ્ને લિખ્ખા હૈ કે ઇન તીન આ'ઝાઅ્કી ખુસૂસિય્યત ઇસ લિએ હૈ કે ઉનમેં ઝરા સી તકલીફ ભી ઝિયાદહ મહસૂસ હોતી હૈ ઔર બા'ઝ ઉલમાઅ્ને લિખ્ખા હૈ કે ઇન તીનકો ઇસ વજહસે ઝિક્ર કિયા કે આદમી જબ ચેહરેસે ફકીરકો દેખતા હૈ તો પેહલૂ બચા કર ઉસ તરફ પુશ્ત કરકે ચલ દેતા હૈ, ઇસ લિએ ઇન તીનોં આ'ઝાઅ્કો ખુસૂસિય્યતસે અઝાબ હૈ.

ગરીબોં પર ખર્ચ ન કરનેકી સઝા :

"ઔર જિસ શખ્સકા નામ-એ-આ'માલ ઉસકે બાએં હાથમેં દિયા જાએગા વહ (નિહાયત હી હસરતસે) કહેગા કે ક્યા અછ્છા હોતા કે મુઝકો મેરા નામ-એ-આ'માલ હી ન મિલતા ઔર મુઝકો ખબર હી ન હોતી કે મેરા હેસાબ ક્યા હૈ. ક્યા હી અછ્છા હોતા કે મૌત હી સબ ખત્મ કર દેતી (કિયામત હી ન આતી. જો હિસાબ-કિતાબ હોતા) મેરા માલ ભી મુઝે કુછ કામ ન આયા. મેરી જાહ (આબરૂ) ભી જાતી રહી. (ઉસકે લિએ ફરિશ્તોંકો હુકમ હોગા) ઇસકો પકડો ઔર ઉસકો તોક પહેના દો. ફિર

જહન્નમમેં ઉસકો દાખિલ કર દો. ફિર એક સત્તર (૭૦) ગઝ લંબી જંઝીરમેં ઉસકો જકડ દો. ઇસ લિએ કે યહ શખ્સ અલ્લાહ તઆલા પર ઇમાન ન રખતા થા. (ઔર ખૂદ તો ક્યા ખિલાતા) દૂસરે આદમિયોંકો ભી ગરીબકો ખિલાનેકી તરગીબ ન દેતા થા. બસ, ન તો આજ ઉસકા યહાં કોઇ દોસ્ત હૈ ઔર ન ઉસકે લિએ કોઇ ચીઝ ખાનેકો હૈ, બ-જુઝ ગિસ્લીન્ કે, જિસકો બ-જુઝ બળે ગુનેહગારોંકે ઔર કોઇ ન ખાએગા.''

ફાયદા : ગિસલીન્કા મશહૂર તરજૂમા ધોવનકા હૈ, યા'ની ઝખ્મોં વગૈરહકે ધોનેસે જો પાની જમા' હો જાએ વહ ગિસલીન્ કહલાતા હૈ. હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે નકલ કિયા ગયા કે ઝખ્મોંકે અંદરસે જો લહુ-પીપ વગયરહ નિકલતી હૈ વહ ગિસલીન્ હૈ. હઝરત અબૂ સઇદ ખુદરી (રદિ.) હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઇરશાદ નકલ કરતે હૈં કે ગિસલીન્કા એક ડોલ અગર દુન્યામેં ડાલ દિયા જાએ તો ઉસકી બદબૂસે સારી દુન્યા સડ જાએ. નૌફ શામી (રહ.)સે નકલ કિયા ગયા કે વહ જંઝીર જો સત્તર (૭૦) ગઝ લંબી હૈ, ઇસકા હર ગઝ સત્તર (૭૦) બાઅ્ હૈ ઔર બાઅ્ ઇતના લંબા હૈ કે મક્કા મુકર્રમહસે કૂફા તક પહુંચે. હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે ઔર દૂસરે મુફસ્સિરીનસે નકલ કિયા ગયા કે યહ જંઝીર પાખાનાકી જગહસે દાખિલ કરકે નાકમેંસે નિકાલી જાએગી ઔર ફિર ઉસ પર લપેટ દી જાએગી જિસસે વહ બિલકુલ જકડા જાએગા. (દુર્રે મન્સૂર) ઇસ આયતે શરીફહમેં મિસ્કીનકો ખાના ખિલાનેકી તરગીબ ન દેને પર ભી ઇતાબ હૈ, ઇસ લિએ આપસમેં અપને અઝીઝોંકો અપને અહબાબકો, મિલનેવાલોંકો ગુરબા-પરવરી પર મસાકીનકો ખિલાને-પિલાને પર ખાસ તૌરસે તરગીબ દેતે રહના ચાહિએ કે દૂસરોંકો તરગીબ દેનેસે અપને અંદરસે ભી બુખ્લકા માદ્દા કમ હોગા.

માલકો અલ્લાહકી રાહમેં ખર્ચ ન કરનેકી સઝા :

''બળી ખરાબી હૈ ઐસે શખ્સકે લિએ, જો પુશ્ત પીછે ઐબ નિકાલનેવાલા હો, મુંહ દર મુંહ તાના દેનેવાલા હો, જો માલ જમા' કરકે રખતા હૈ (ઔર ગાયતે મુહબ્બતસે) ઉસકો બાર બાર ગિનતા હૈ. વહ યહ ગુમાન કરતા હૈ કે ઉસકા યહ માલ ઉસકે પાસ હમેશા રહેગા, હરગિઝ નહીં (યહ માલ હમેશા નહીં રહેગા). ખુદાકી કસમ ! યહ શખ્સ ઐસી

આગમેં ડાલ દિયા જાએગા કે ઈસમેં જો ચીઝ પડ જાએ વહ આગ ઉસકો તોડ ફોડ કર ડાલ દે. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો ખબર ભી હુ કે વહ કૈસી તોડ દેનેવાલી આગ હૈ ? વહ અલ્લાહ તઆલાકી ઐસી આગ હૈ જો દિલોં તક પહુંચ જાએગી (યા'ની દુન્યાકી આગ તો જહાં બદનમેં લગી, આદમી મર ગયા ઔર વહાં ચૂંકે: મૌત નહીં હૈ ઈસ લિએ બદનમેં લગતે હી દિલ તક પહુંચ જાએગી ઔર દિલકી ઝરા સી ઠેસ ભી આદમીકો બહુત મહસૂસ હોતી હૈ) ઔર વહ આગ ઈન લોગોં પર બંદ કર દી જાએગી. ઈસ તરહ પર કે વહ લોગ લંબે લંબે સુતૂનોંમેં ઘિરે હૂએ હોંગે.

હરામકારીકે લિએ બન-સંવર કર નિકલનેવાલોંકી સઝા :

એક મરતબા હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને અપની મેઅરાજકા હાલ બયાન ફરમાતે હૂએ ઈરશાદ ફરમાયા કે મૈંને મુર્દોંકી એક જમાઅત દેખી જિનકે બદન કૈંચિયોંસે કતરે જા રહે થે. મૈંને હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.)સે દરયાફ્ત કિયા કે યહ કૌન લોગ હૈં ? ઉન્હોંને ફરમાયા કે યહ વહ લોગ હૈં જો ઝીનત ઈખ્તિયાર કરતે થે (યા'ની હરામકારીકે લિએ બન–સંવર કર નિકલતે થે). ફિર મૈંને એક કુંવાં દેખા જિસમેં નિહાયત સખ્ત બદબૂ આ રહી થી ઔર ઉસમેં ચિલ્લાનેકી આવાઝેં ભી આ રહી થીં. મૈંને જિબ્રઈલ (અલૈ.)સે પૂછા કે યહ કૌન હૈં ? ઉન્હોંને બતાયા કે યહ વહ ઔરતેં હૈં જો (હરામકારીકે લિએ) બનતી–સંવરતી થીં ઔર નાજાઈઝ કામ કરતી થીં. ફિર મૈંને કુછ મર્દ ઔર ઔરતેં મુઅલ્લક દેખીં, જો પિસ્તાનોંકે ઝરીએસે લટક રહે થે. મૈંને પૂછા કે યહ કૌન હૈં ? જિબ્રઈલ (અલૈ.)ને બતાયા કે યહ તઅન દેનેવાલે–ચુગલખોરી કરનેવાલે હૈં. (દુર્રે મન્સૂર) અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ અપને ફઝલસે ઈન ચીઝોંસે મહફૂઝ રખ્ખે, બડી સખ્ત વઈદેં હૈં.

યતીમોંકા માલ ખાનેવાલોંકી સઝા :

એક હદીષમેં હૈ કે કિયામતકે દિન કુછ લોગ કબ્રોંસે ઐસે ઉઠેંગે કે ઉનકે મુંહમેં આગ ભડક રહી હોગી. કિસીને પૂછા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! યહ કૌન લોગ હોંગે ? તો હુઝૂર

(સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને યહ આયત તિલાવત ફરમાઈ : ઈન્નલ્લઝી–ન યઅ્કુલૂ–ન અમ્‌વાલલ્ યતામા. જિસકા તરજુમા યહ હૈ કે જો લોગ યતીમોંકા માલ ઝુલ્મસે ખાતે હૈં, વહ અપને પેટમેં આગ ભરતે હૈં. શબે મે'રાજમેં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને એક કૌમકો દેખા કે ઉનકે હોંટ ઊંટકે હોટોંકી તરહસે બળે બળે હૈં ઔર ફરિશ્તે ઉન પર મુસલ્લત હૈં કે વહ ઉનકે હોટોંકો ચીડ કર ઉનમેં આગકે બળે બળે પથ્થર ઠોસ રહે હૈં કે વહ આગ મુંહસે દાખિલ હોકર પાખાનાકી જગહસે નિકલતી હૈ ઔર વહ લોગ નિહાયત આહો–ઝારીસે ચિલ્લા રહે હૈં. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.)સે દરયાફ્‌ત કિયા કે યહ કૌન લોગ હૈં ? તો ઉન્હોંને ફરમાયા કે યહ વહ લોગ હૈં જો યતીમોંકા માલ ઝુલ્મસે ખાતે થે, ઉનકો આગ ખિલાઈ જા રહી હૈ. એક હદીષમેં હૈ કે ચાર કિસ્મકે આદમી એસે હૈં જિનકો અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ ન જન્નતમેં દાખિલ ફરમાએંગે, ન જન્નતકી નેઅમતેં ઉનકો ચખના નસીબ હોંગી : એક વહ શખ્સ જો શરાબ પીતા હો. દૂસરા સૂદ–ખ્વાર, તીસરા વહ શખ્સ જો નાહક યતીમકા માલ ખાએ ઔર ચોથા વહ શખ્સ જો વાલિદૈનકી નાફરમાની કરે.

બેઅમલ વાઈઝોંકી સઝા :

હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે કિયામતકે દિન એક શખ્સ (યા'ની એક નૌઅ્ આદમિયોંકી ચાહે ઈસ નૌઅ્કે કિતને હી આદમી હોં) લાયા જાએગા ઔર ઉસકો જહન્નમમેં ફેંક દિયા જાએગા, જિસસે ઉસકી અંતરિયાં નિકલ પળેગી ઔર વહ ઉનકે ગિર્દ ઈસ તરહ ઘૂમેગા જૈસા કે ચક્કીકા ગધા ચક્કીકે ગિર્દ ફિરતા હૈ (યા'ની જૈસા કે જાનવર ગધા–બૈલ વગયરહ આતા પીસનેકી ચક્કીકે ચારોં તરફ ઘૂમતા હૈ). જહન્નમકે લોગ ઉસકે ચારોં તરફ જમા' હો જાએંગે ઔર ઉસસે દરયાફ્‌ત કરેંગે કે તુઝે ક્યા હુવા, તૂ તો હમકો ભી અચ્છી બાતોંકા હુકમ કરતા થા ઔર બુરી બાતોંસે રોકતા થા ? વહ જવાબ દેગા કે મૈં તુમકો તો ઉસકા હુકમ કરતા થા, લેકિન ખૂદ ઉસ પર અમલ નહીં કરતા થા. એક ઔર હદીષમેં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે મૈંને શબે મે'રાજમેં એક જમાઅતકો દેખા કે ઉનકે હોંટ જહન્નમકી આગકી કૈંચિયોંસે કતરે જા રહે હૈં. મૈંને હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.)સે દરયાફ્‌ત કિયા કે યહ કૌન લોગ હૈં ? ઉન્હોંને બતાયા કે યહ આપકી ઉમ્મતકે વહ વાઈઝ

હૈં જો દૂસરોંકો નસીહત કરતે થે ઔર ખૂદ ઉસ પર અમલ નહીં કરતે થે. એક ઔર હદીષમેં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે ઝબાનિય્યહ ઐસે પળ્હે—લિખ્ખોંકો જો ફિસ્કમેં મુબ્તલા હો, કાફિરોંસે ભી પેહલે પકડેંગે. વહ કહેંગે કે યહ ક્યા હુવા કે હમારી પકડ કાફિરોંસે ભી પેહલે હો રહી હૈ ? ઉનકો જવાબ દિયા જાએગા કે આલિમ ઔર જાહિલ બરાબર નહીં હોતે.[1] યા'ની તુમને બા—વુજૂદ જાનનેકે યહ હરકતેં કીં. ઝબાનિય્યહ ફરિશ્તોંકી વહ સખ્તતરીન જમાઅત હૈ, જો લોગોંકો જહન્નમમેં ફેંકને પર મા'મૂર હૈ.

એક ઔર હદીષમેં હૈ કે બા'ઝ આદમી જહન્નમમેં ડાલે જાએંગે, જિનકી બદબૂ ઔર તઅફ્ફુનસે જહન્નમી લોગ ભી પરેશાન હો જાએંગે. વહ લોગ ઉનસે કહેંગે કે તુમ્હારા ક્યા અમલ ઐસા થા, જિસકી યહ નહૂસત હૈ ? હમેં અપની હી મુસીબત જિસમેં હમ મુબ્તલા થે, ક્યા કમ થી. તુમ્હારી ઈસ બદબૂને ઔર ભી પરેશાન કર દિયા. યહ લોગ કહેંગેં કે હમ અપને ઈલ્મસે નફા નહીં ઉઠાતે થે. (તરગીબ)

બેનમાઝીકી સઝા :

એક હદીષમેં આયા હૈ કે જો શખ્સ નમાઝકા ઈહતિમામ કરતા હૈ, હક તઆલા શાનુહૂ પાંચ તરહસે ઉસકા ઈકરામો—એ'ઝાઝ ફરમાતે હૈં : એક યહ કે ઉસ પરસે રિઝ્કકી તંગી હટા દી જાતી હૈ. દૂસરા યહ કે અઝાબે કબ્ર હટા દિયા જાતા હૈ. તીસરા યહ કે કિયામતકો ઉસકે આ'માલનામે દાએં હાથમેં દીએ જાએંગે, જિનકા હાલ સૂરએ અલ—હાક્કહમેં મુફસ્સલ મઝકૂર હૈ કે જિન લોગોંકે નામ—એ—આ'માલ દાહને હાથમેં દીએ જાએંગે વહ નિહાયત ખુશો—ખુર્રમ હર શખ્સકો દિખાતે ફિરેંગે ઔર ચોથા યહ કે પુલસિરાત પરસે બિજલીકી તરહ ગુઝર જાએંગે. પાંચવાં યહ કે હિસાબસે મહફૂઝ રહેંગે ઔર જો શખ્સ નમાઝમેં સુસ્તી કરતા હૈ ઉસકો પંદરહ તરીકેસે અઝાબ હોતા હૈ : પાંચ તરહ દુન્યામેં, તીન તરહ મૌતકે વક્ત, તીન તરહ કબ્રમેં ઔર તીન તરહ કબ્રસે નિકલનેકે બા'દ. દુન્યાકે પાંચ અઝાબ તો યહ હૈં : અવ્વલ યહ કે ઉસકી ઝિંદગીમેં બરકત નહીં રહતી. દૂસરા યહ કે સુલ્હાઅ્કા નૂર ઉસકે ચેહરેસે હટા દિયા જાતા હૈ. તીસરા યહ કે ઉસકે નેક કામોંકા અજ્ર હટા દિયા જાતા હૈ. ચોથા ઉસકી દુઆએં

કબૂલ નહીં હોતીં. પાંચવાં યહ કે નેક બંદોંકી દુઆઓંમેં ઉસકા ઈસ્તિહકાક નહીં રહેતા ઔર મૌતકે વક્તકે તીન અઝાબ યહ હૈં : અવ્વલ યહ કે ઝિલ્લતસે મરતા હૈ. દૂસરા યહ કે ભૂકા મરતા હૈ, તીસરા પ્યાસકી શિદતમેં મૌત આતી હૈ. અગર સમંદર પી લે તો ભી પ્યાસ નહીં બુઝતી. કબ્રકે તીન અઝાબ યહ હૈં : અવ્વલ કબ્ર ઉસ પર ઈતની તંગ હો જાતી હૈ કે પસલિયાં એક–દૂસરેમેં ઘૂસ જાતી હૈં. દૂસરા કબ્રમેં આગ જલા દી જાતી હૈ. તીસરા કબ્રમેં એક સાંપ ઉસ પર ઐસી શકલકા મુસલ્લત હોતા હૈ, જિસકી આંખેં આગકી હોતી હૈં ઔર નાખૂન લોહેકે. ઈતને લંબે કે એક દિન પૂરા ચલ કર ઉનકે ખત્મ તક પહુંચા જાએ, મય્યિતકો ઝખ્મી કરતા હૈ ઔર ફિર કહતા હૈ કે મૈં હૂં ગંજા સાંપ. ઉસકી આવાઝ બિજલીકી કડકકી તરહ હોતી હૈં. વહ યહ કેહતા હૈ કે મુઝે મેરે રબને તુઝ પર મુસલ્લત કિયા હૈ કે તુઝે સુબ્હકી નમાઝ ઝાઈઅ્ કરનેકી વજહસે આફતાબ નિકલને તક મારે જાઉં ઔર ઝુહરકી નમાઝ ઝાઈઅ્ કરનેકી વજહસે અસર તક મારે જાઉં ઔર ફિર અસરકી નમાઝ ઝાઈઅ્ કરનેકી વજહસે ગુરૂબ તક ઔર મગરિબ નમાઝકી વજહસે ઈશા તક ઔર ઈશાકી નમાઝકી વજહસે સુબ્હ તક મારે જાઉં. જબ વહ એક દફા' ઉસકો મારતા હૈ તો ઉસકી વજહસે વહ મુર્દા સત્તર (૭૦) હાથ ઝમીનમેં ધંસ જાતા હૈ. ઈસી તરહ કિયામત તક ઉસકો અઝાબ હોતા રહેગા ઔર કબ્રસે નિકલનેકે બા'દ તીન અઝાબ યહ હૈં : એક હિસાબ સખ્તીસે કિયા જાએગા. દૂસરા હક તઆલા શાનુહૂકા ઉસ પર ગુસ્સા હોગા ઔર તીસરા જહન્નમમેં દાખિલ કર દિયા જાએગા. યહ કુલ મીઝાન ચૌદહ હૂઈ, મુમકિન હૈ કે પંદરહવાં ભૂલસે રહ ગયા હો. ઔર એક રિવાયતમેં યહ ભી હૈ કે ઉસકે ચેહરે પર તીન સતરેં લિખ્ખી હૂઈ હોતી હૈં : પેહલી સતર, અય અલ્લાહકે હકકો ઝાઈઅ્ કરનેવાલે. દૂસરી સતર, અય અલ્લાહકે ગુસ્સેકે સાથ મખ્સૂસ. તીસરી સતર, જૈસા કે તૂને દુન્યામેં અલ્લાહકે હકકો ઝાઈઅ્ કિયા, આજ તૂ અલ્લાહકી રહમતસે માયૂસ હૈ.

મુતકબ્બિરકી સઝા :

(૧) હઝરત ઉમર બિન શુએબ (રદિ.)ને મહબૂબે આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે રિવાયત બયાન કી હૈ કે "મુતકબ્બિર કિયામતમેં ચિયૂંટિયોં (ચીટિયોં)કે મિષ્લ હોંગે, ઉનકો અહલે મહ્શર રોંદતે

હોંગે. આગ ઉનકો ચારોં તરફસે ઘેર લેગી. જહન્નમકે એક ખાસ કૈદખાનામેં ઉનકો અઝાબ કિયા જાએગા, જિસકા નામ "બૂલસ" હૈ. ઉન પર નિહાયત તેઝ આગ જલાઈ જાએગી ઔર ઉનકો દોઝખિયોંકે ઝખ્મોંસે નિકલા હુવા કુછ લહૂ પીનેકો દિયા જાએગા." મુરાદ યહ હૈ કે ઉન બદબખ્તોંકી ઈન્તિહાઈ તઝલીલ કી જાએગી. (તિરમિઝી)

(૨) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)ને ફરમાયા કે એક હદીષે કુદ્સીમેં ઈરશાદ હૈ (હદીષે કુદ્સી જો રબ્બુલ ઈઝઝતકી જાનિબ મન્સૂબ હો) : "અકબર ઔર અઝમત મેરી દો ચાદરેં હૈં, જો ઉનકો મુઝસે છીનતા ઔર ખીંચાતાની કરતા હૈ મૈં ઉસકો જહન્નમમેં ડાલ દૂંગા." યા'ની યહ દો સિફત સિર્ફ મેરે હી લિએ ખાસ હૈં. હર કિસમકી બડાઈ ઔર બુઝુર્ગી મેરે હી લિએ ઝૈબા હૈ. (મુસ્લિમ, અબૂ દાવૂદ, ઈબ્ને માજહ)

(૩) હઝરત હારિષહ બિન વહબ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ક્યા મૈં તુમકો અહલે જહન્નમસે મુત્તલઅ્ ન કર દૂં. હર વહ શખ્સ જિસકા દિલ સખ્ત હો, હરામકે માલસે મોટા હો ગયા હો, તકબ્બુરકા આદી હો. યાદ રખ્ખો ! જિસકે દિલમેં રાઈકે દાનેકે બરાબર ભી ગુરૂર–તકબ્બુર હોગા તો ઉસકો ખુદા તઆલા ઊંધે મુંહ જહન્નમમેં ડાલેગા.[૧] (બુખારી, મુસ્લિમ)

(૪) હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે સરકારે દોઆલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "તકબ્બુરસે બચો, તકબ્બુર હી વહ ગુનાહ હૈ જિસને સબસે પેહલે શયતાનકો તબાહ કિયા. હિર્સસે બચો, હિર્સ ઐસી બુરી ચીઝ હૈ જિસને આદમ (અલૈ.)કો જન્નતસે બાહર નિકાલ ફૈંકા. હસદસે બચો, હસદ વહ બુરી બલા હૈ જિસને કાબિલસે હાબિલકો કત્લ કરા દિયા." (ઈબ્ને અસાકિર) મતલબ યહ હૈ કે શયતાનને

---

૧. બા'ઝ રિવાયતોંમેં મુતકબ્બિરકે સાથ ફકીર ઔર મિસ્કીનકી કૈદ ભી આઈ હૈ. જૈસે "તબરાની"મેં હૈ કે જન્નતમેં તીન શખ્સ દાખિલ નહીં હોંગે : એક વહ ફકીર જો બા–વુજૂદ ગુરબતકે ખુદબીની ઔર તકબ્બુર કરતા હૈ. દૂસરા વહ બૂઢ્ઢા જો બુઢ્ઢાપેમેં ભી ઝિના નહીં છોડતા. તીસરા વહ શખ્સ જો અલ્લાહ તઆલા પર અપની નેકી ઔર ઈબાદતકા ઈહસાન રખતા હૈ. ફકીર ઔર મિસ્કીનકી કૈદ ઈસ લિએ બઢ્હાઈ કે ફકીરી ઔર મુફલિસીકા તકાઝા તો યહ થા કે મુતવાઝિઅ્ હોતા, લેકિન અગર કોઈ બા–વુજૂદ ગુરબત ઔર ઈહતિયાજકે મુતકબ્બિર હો તો ન માલૂમ માલદારીકી હાલતમેં ઈસકા ક્યા હાલ હોગા.

તકબ્બુરકે બાઇષ સિજદહસે ઇન્કાર કિયા ઔર આદમ (અલૈ.)ને હિર્સકી વજહસે શજરે મમનૂઅહકા ફલ ખા લિયા ઔર કાબિલને હસદકે બાઇષ અપને ભાઇકો માર ડાલા.

પેશાબમેં ઇહ્તિયાત ન કરનેવાલેકી સઝા :

(૧) હઝરત શફીઅ ઇબ્ને માતિઅ અસ્બહી (રદિ.) એક તવીલ હદીષકે ઝૈલમેં રસૂલે કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે નકલ કરતે હૈં કે આપ (સલ.)ને ફરમાયા : "દોઝખમેં એક શખ્સ અપની અંતળિયોંકો ખીંચતા હોગા. અહલે દોઝખ ઉસસે પરેશાન હોકર દરયાફ્ત કરેંગે કે તૂ ક્યા અમલ કરતા થા ? વહ કહેગા કે મૈં પેશાબ ઇહ્તિયાતસે નહીં કરતા થા ઔર બેપરવાઇસે હર જગહ પેશાબ કરને બૈઠ જાતા થા."

(તબરાની, કબીર, ઇબ્ને અબિદ્દુન્યા)

રોઝહ-ખૂરકી સઝા :

હઝરત અબૂ ઉમામહ (રદિ.)કી હદીષમેં હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ખ્વાબમેં દેખા કે કુછ લોગ ઉલટે લટકે હૂએ હૈં ઔર ઉનકે જબડે ચિરેં હૂએ હૈં ઔર ઉનસે ખૂન બેહ રહા હૈ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને દરયાફ્ત કિયા કે યહ કૌન લોગ હૈં ? તો આપકો બતાયા ગયા કે યહ લોગ રોઝહ-ખૂર હૈં, જો રમઝાનકે ખત્મ હોનેસે પેશતર હી રોઝોંકો ખત્મ કર દિયા કરતે થે. (ઇબ્ને ખુઝયમહ)

ઝરૂરતસે ઝિયાદહ મકાન બનાનેકી સઝા :

(૧) હઝરત ઇબ્ને મસ્ઊદ (રદિ.)સે તબરાનીકી એક મુન્કતિઅ રિવાયતમેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "જો શખ્સ ઝરૂરતસે ઝિયાદહ મકાન બનાએગા તો કિયામતમેં ઉન મકાનાતકો ઉસ શખ્સ પર લાદનેકા હુકૂમ દિયા જાએગા."

(૨) હઝરત અમ્માર બિન યાસીર (રદિ.)કી રિવાયતમેં હૈ કે સરકારે દો-આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "જબ કોઇ શખ્સ બિલા ઝરૂરતો-હાજત ઔર બિલા ઇકરાહ ગિયારહ ફિટસે ઝિયાદહ ઊંચી તા'મીર લે જાતા હૈ તો ઉસકો "અફસકુલ ફાસિકીન" કહ કર પુકારા જાતા

હૈ ઔર ઉસસે પૂછા જાતા હૈ કે આખિર કહાં તક બુલંદીકા ઈરાદા હૈ.''

(ઈબ્ને અબિદુન્યા)

કિસીકી ઝમીન દબાનેવાલેકી સઝા :

હઝરત યઅ્લા બિન મુર્રહ (રદિ.)કી રિવાયતમેં હૈ કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : ''જિસને કિસી શખ્સકી એક બાલિશ્ત ઝમીન ઝુલ્મસે દબા લી તો યહ ઝમીન કિયામતકે દિન ઉસકે ગલેમેં તોક હોગી ઔર યહ એક બાલિશ્તકી મિક્દાર ભી સાતોં ઝમીનોં તક હોગી.'' યા'ની ઝમીનકે સાતોં હિસ્સે પૂરે કિએ જાએંગે ઔર ઊપરસે લેકર ઝમીનકી ગેહરાઈ તકકા પૂરા હિસ્સા તૌક બનાયા જાએગા ઔર ઉસ ગાસિબકી ગરદનમેં વહ તૌક પહેનાયા જાએગા.'' (બુખારી, મુસ્લિમ)

મુરાદ યહ હૈ કે ઉસકો મજબૂર કિયા ગયા કે ઈસ વઝનકો ઉઠાએ યા ઉસકો ઝમીનમેં ધંસા દિયા જાએગા ઔર ગરદન તક ધંસનેકે બા'દ ઝમીન ખૂદ બ ખૂદ તોકકી તરહ ગરદનમેં આ જાએગી.

ગીબત કરનેવાલોંકી સઝા :

(૧) હઝરત અલા બિન હારિસ (રદિ.) બયાન કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : કિસી બે–ઐબકો ઐબ લગાનેવાલે ઔર ચુગલખોરીકે લિએ ચલને–ફિરનેવાલે ઈન દોનોં જમાઅતોંકા હશ્ર કુત્તોંકી સૂરતમેં હોગા. (અબુ શૈખ)

(૨) હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે સરકારે દોઆલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને શબે મે'રાજમેં દેખા કે એક કૌમ મુરદાર ઔર મરે હુએ જાનવર ખા રહી હૈ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને દરયાફ્ત કિયા કે યહ કૌન લોગ હૈં ? ફરમાયા કે યહ વહ લોગ હૈં જો લોગોંકા ગોશ્ત ખાતે થે, યા'ની ગીબત કરતે થે.

(૩) હઝરત અનસ (રદિ.)સે મરવી હૈ કે સરકારે મદીના (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને મે'રાજમેં કુછ લોગોંકો દેખા કે અપને નાખુનોંસે અપને મુંહ ઔર સીનેકો છીલ રહે હૈં. દરયાફ્ત ફરમાયા કે યહ કૌન લોગ હૈં ? જિબ્રઈલ (અલૈ.)ને અર્ઝ કિયા કે યહ લોગોંકા ગોશ્ત ખાતે થે, યા'ની ગીબત કરતે થે ઔર ઉનકી આબરૂ–રેઝી કરતે થે. (અબૂ દાવૂદ)

(૪) હઝરત રાશિદ બિન સઅદ (રદિ.)કી રિવાયતમેં હૈ કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "મૈંને કુછ લોગોંકો દેખા કે છાતીકે બલ લટકે હૂએ હૈં. મૈંને દરયાફ્ત કિયા કે યહ કૌન લોગ હૈં ? મુઝે બતાયા ગયા કે યહ ઐબ–ચીં ઔર ગીબત કરનેવાલે." (અહમદ)

(૫) હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) બયાન કરતે હૈં કે હમ લોગ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે સાથ થે કે એક બદબૂદાર હવાકા ઝોંકા આયા. ફરમાયા : તુમ જાનતે હો કે યહ હવા કૈસી હૈ ? યહ ઉન લોગોંકી બદબૂ હૈ જો મુસલમાનોંકી ગીબત કિયા કરતે થે.

(અહમદ, ઇબ્ને અબિદુન્યા)

(૬) હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી (રદિ.) ઔર હઝરત જાબિર (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "ગીબત ઝિનાસે ભી સખ્ત હૈ. ઝિના તૌબાસે મુઆફ હો જાતા હૈ, લેકિન ગીબત જબ તક વહ શખ્સ માફ ન કરે જિસકી ગીબત કી ગઈ હૈ, તબ તક માફ નહીં હો સકતી." (ઇબ્ને અબિદુન્યા)

ઈસ્તિહ્ઝાઅ્ બિલ મુસ્લિમ ઔર દો-રૂખી પૉલિસીકી સઝા :

(૧) હઝરત હસન (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે જનાબ નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ : "એક શખ્સકો જન્નતકા દરવાઝા ખોલ કર બુલાયા જાએગા. જબ વહ કરીબ પહુંચેગા તો બંદ કર લિયા જાએગા. ફિર દૂસરે દરવાઝેસે આવાઝ દી જાએગી તો વહાં ભી યહી સુલૂક હોગા. ગર્ઝ યહાં તક કે વહ નાઉમ્મીદ હોકર જાના છોડ દે."

(બયહકી)

યહ ઉસ શખ્સકી સઝા હૈ, જો લોગોંસે મઝાક કિયા કરતા થા ઔર લોગોંકો ધોકા દિયા કરતા થા.

(૨) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)કી રિવાયત હૈ કે રસૂલે મકબૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "બદતરીન ઈન્સાન વહ શખ્સ હૈ જો દો મુંહ રખતા હૈ. એક મુંહસે એકકે પાસ જાતા હૈ ઔર દૂસરે મુંહસે દૂસરેકે પાસ જાતા હૈ." (માલિક, બુખારી, મુસ્લિમ)

(૩) હઝરત સઅદ બિન અબી વક્કાસ (રદિ.)સે મરવી હે કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "જો દુન્યામેં દો મુંહ રખતા હૈ યા'ની કિસીસે કુછ ઔર કિસીસે કુછ કહતા હે તો કિયામતમેં ઉસકે દો મુંહ હોંગે ઔર દોનોં મુંહ આગકે હોંગે." (તબરાની)

(૪) અબૂ દાવૂદકી રિવાયતમેં હૈ કે, "ઉસકે લિએ આગકી દો ઝબાનેં હોંગી."

લવાતત ઔર બહાઈમસે ઝિના વગયરહ :

(૧) હઝરત જાબિર (રદિ.) રિવાયત કરતે હૈં કે સરકારે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "બડા ડર મુઝકો અપની ઉમ્મત પર કૌમે લૂતકે ફે'લકા હૈ." (ઇબ્ને માજહ, તિરમિઝી)

(૨) હઝરત જાબિર (રદિ.)સે યહ ભી રિવાયત હૈ કે નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "જબ કિસી કૌમમેં લવાતતકી કષરત હોતી હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઇસ કૌમસે અપના હાથ ઉઠા લેતા હૈ ઔર ઉસકી કુછ પરવા નહીં કરતા કે યહ કૌમ કિસી જંગલમેં હલાક કર દી જાએ." (તબરાની)

ઇન્તિહાઇ ઇસ્તિગ્ના ઔર બેપરવાઇકા ઇઝહાર ફરમાતા હૈ.

(૩) હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "સાત કિસ્મકે ગુનહગારોં પર સાતોં આસ્માનકે ફરિશ્તે લા'નત કરતે હૈં. યહ લા'નત ભી ઇસ કષરતસે હોતી હૈ કે મલઊનકો તબાહ કરનેકે લિએ કાફી હો જાતી હૈ : (૧) અગ્લામ કરનેવાલા મલઊન હૈ, યહ તીન બાર ફરમાયા. (૨) જો શખ્સ ગયરુલ્લાહકે નામ પર ઝબહ કરે વહ મલઊન હૈ. (૩) જો શખ્સ કિસી જાનવરસે વતી કરે, વહ મલઊન હૈ. (૪) જિસને બીવી ઔર ઉસકી માં યા'ની સાસકો જમા કિયા વહ મલઊન હૈ. (જમા' કરના યા'ની નિકાહમેં યા ઝિનામેં). (૫) માં–બાપકા નાફરમાન મલઊન હૈ. (૬) જિસને ઝમીનકે હુદૂદે અલામાતકો બદલ દિયા વહ મલઊન હૈ. (૭) જિસ ગુલામને અપને આપકો ગૈર મવ્લાકી તરફ મન્સૂબ કીયા વહ મલઊન હૈ.

(તબરાની, બયહકી વગૈરહ)

(૪) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) બયાન કરતે હૈં કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે બદ્દાઈમસે બુરા કામ કરનેવાલા ચોબીસ ઘંટે ખુદાકે ગઝબમેં રહતા હૈ." (તબરાની, બયહકી)

(૫) હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે મરવી હૈ કે નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : "જિસને ઝમીનકે નિશાનાત મિટાએ, ખુદા ઉસ પર લા'નત કરે. જિસને અંધેકો રાસ્તેસે ભટકાયા ખુદા ઉસ પર લા'નત કરે. જિસને વાલિદૈનકો ગાલી દી, ખુદા ઉસ પર લા'નત કરે. જિસને ગૈરે મવ્લા ઔર આકાકી તરફ અપને આપકો મન્સૂબ કિયા તો ખુદા ઉસ પર લા'નત કરે. જિસને લૂતકી કૌમકા સા અમલ કિયા ખુદા ઉસ પર લા'નત કરે." યહ આખિરી બાત આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને તીન બાર ફરમાઈ. (બયહકી)

(૬) હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે યહ ભી રિવાયત હૈ કે આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને જાનવરસે વતી કરનેવાલોંકે લિએ ફરમાયા કે ફાઈલો–મફઊલ દોનોંકો કત્લ કર ડાલો. (અબૂ દાવૂદ)

અગર્ચે જાનવર લાઈકે તવ્બીખ નહીં હૈ, લેકિન ઝજ્રન્ ઐસા કરનેકા હુક્મ દિયા ગયા.

(૭) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) બયાન કરતે હૈં કે સરવરે આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ : "તીન શખ્સોંકા લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહ ભી કબૂલ નહીં : (૧) અગ્લામ કરને ઔર કરાનેવાલા, (૨) વહ દો ઔરતેં જો આપસમેં નાજાઈઝ તઅલ્લુક રખતી હૈં ઔર, (૩) ઝાલિમ બાદશાહ." (તબરાની)

મતલબ યહ હૈ કે ઈન લોગોંકા કલિમ–એ–શહાદત ભી ઈનકો અઝાબસે બચાનેમેં મુફીદ નહીં, જબ તક કે તૌબા ન કરે.

(૮) હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે રિવાયત કરતે હૈં કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "અલ્લાહ તઆલા ઈસ મર્દકી તરફ દેખના ભી પસંદ નહીં કરતા જો કિસી મર્દસે લવાતત કરે યા કિસી ઔરતસે લવાતતકા ઈર્તિકાબ કરે." (તિરમિઝી, નસાઈ, ઈબ્ને હિબ્બાન)

(૯) હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.)કી રિવાયતમેં હૈ કે સરકારે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "ઔરતકે ગૈર–ફિતરી મકામકા ઈસ્તિઅ્માલ લવાતતે સુગરા હૈ." (અહમદ, બઝઝાર)

(૧૦) હઝરત ઉકબહ બિન આમિર (રદિ.) બયાન કરતે હૈં કે હુઝૂરે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે, "ઔરતકે ગૈર–ફિતરી મકામકા ઈસ્તિઅ્માલ કરનેવાલા મલઊન હૈ."[૧] (તબરાની)

(૧૧) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)સે મરવી હૈ કે સરકારે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "ઔરતસે લવાતત કરનેવાલા કાફિર હૈ." (તબરાની)

યા'ની સખ્ત નાફરમાન હૈ કે ફિતરી ચીઝ પર કાદિર હોતે હૂએ ગૈર–ફિતરી ચીઝકા ઈસ્તિઅ્માલ કર રહા હૈ.

(૧૨) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) યહ ભી રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : "જિસને કિસી ઔરતસે હૈઝકી હાલતમેં જિમાઅ કિયા યા ઔરતકે ગૈર–ફિતરી મકામકો ઈસ્તિઅ્માલ કિયા યા કાહિન ઔર નજૂમીકી તસ્દીક કી તો ઉસને કુર્આનકા ઈન્કાર કિયા." (તિરમિઝી, નસાઈ)

(૧૩) હઝરત જાબિર (રદિ.)કી રિવાયતમેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "અલ્લાહસે હયા કરો. અલ્લાહ તઆલા હકકે ઈઝહારસે નહીં શરમાતા. ઔરતકે ગૈર–ફિતરી મકામકા ઈસ્તિઅ્માલ હલાલ નહીં." (દારે કુત્ની)

દો બીવિયોંમેં અ-દ-મે મુસાવાતકી સઝા :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) બયાન કરતે હૈં કે સરવરે કાઈનાત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "જિસ શખ્સકે પાસ દો ઔરતેં હોં ઔર વહ ઉનમેં મુસાવાત ન કરે ઔર અદલો–ઈન્સાફસે જી ચુરાએ તો વહ શખ્સ કિયામતકે દિન ઈસ હાલતમેં હોગા કે ઉસકા નિસ્ફ બદન મફલૂજ હોગા." (તિરમિઝી)

૧. અરબીમેં ઈસ કિસ્મકે ફે'લકો "સહક" ઔર ઉર્દૂમેં "ચપટી" કહતે હૈં.

તીન શખ્સ જન્નતમેં ન જાએંગે :

હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.)સે મરવી હૈ કે સરકારે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : "તીન શખ્સ હૈં જો કભી જન્નતમેં દાખિલ ન હોંગે : એક દય્યૂસ, દૂસરા શરાબકા આદી ઔર તીસરા ઔરતોંકી નકલ ઉતારનેવાલા.[1] લોગોંને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! શરાબકે આદીકો તો હમ સમઝ ગએ, લેકિન "દય્યૂસ" કૌન શખ્સ હૈ ? સરકારે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : "દય્યૂસ" વહ બે-હયા ઈન્સાન હૈ, જિસે ઈસ બાતકી પરવા નહીં કે ઈસકી બીવીકે પાસ કૌન શખ્સ આતા-જાતા હૈ. (તબરાની)

માંકી નાફરમાનીકી દુન્યામેં સઝા :

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબી ઔફા (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે "અલકમહ" નામી એક શખ્સ જો નમાઝ-રોઝાકા બહુત પાબંદ થા, જબ ઉસકે ઈન્તિકાલકા વક્ત કરીબ આયા તો ઉસકે મુંહસે બા-વુજૂદે તલકીનકે કલિમ-એ-શહાદત જારી ન હોતા થા. અલકમહકી બીવીને રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં એક આદમી ભેજ કર ઈસ વાકિઅહકી ઈત્તિલાઅ દી. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને દરયાફ્ત કિયા : અલકમહકે વાલિદૈન ઝિંદા હૈ યા નહીં ? મા'લૂમ હુવા કે સિર્ફ વાલિદહ ઝિંદા હૈ ઔર વહ અલકમહસે નારાઝ હૈ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને અલકમહકી માંકો ઈત્તિલાઅ કરાઈ કે મૈં તુમસે મુલાકાત કરના ચાહતા હૂં, તુમ મેરે પાસ આતી હોં યા મૈં તુમ્હારે પાસ આઉં ? અલકમહકી વાલિદહને અર્ઝ કિયા કે મેરે માંબાપ આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) પર ફિદા હો, મૈં આપકો તકલીફ દેના નહીં ચાહતી, બલ્કે મૈં ખુદ હી હાઝિર હોતી હૂં. ચુનાન્ચે: વહ બૂઢિયા હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં હાઝિર હુઈ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને અલકમહકે મુતઅલ્લિક કુછ દરયાફ્ત ફરમાયા તો ઉસને કહા કે અલકમહ નિહાયત નેક આદમી હૈ, લેકિન વહ અપની બીવીકે મુકાબલેમેં હમેશા મેરી નાફરમાની કરતા હૈ. ઈસ લિએ મૈં ઉસસે નારાઝ હૂં. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે અગર તૂ ઉસકી ખતાકો

---

૧. બા'ઝ રિવાયતોંમેં મર્દકે બ-જાએ ઔરતકા ઝિક્ર કિયા ગયા હૈ, જિસકા મતલબ યહ હૈ કે જિસ તરહ ઔરતકી નકલ ઉતારનેવાલા મર્દ જન્નતમેં ન જાએગા, ઈસી તરહ વહ ઔરત ભી જન્નતસે મહરૂમ રહેગી, જો ઔરત હોકર મર્દોંકી મખ્સૂસ વઝઅ-કતઅ ઈખ્તિયાર કરે.

મુઆફ કર દે તો યહ ઉસકે લિએ બેહતર હૈ, લેકિન ઉસને ઇન્કાર કિયા. તબ આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હઝરત બિલાલ (રદિ.)કો હુકમ દિયા કે લકડિયાં જમા' કરો ઔર અલકમહકો જલા દો. બૂઢ્યા યહ સુન કર ઘબરા ગઈ ઔર ઉસને હૈરતસે દરયાફ્ત કિયા કે ક્યા મેરે બચ્ચેકો આગમેં જલાયા જાએગા ? આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા, હાં ! અલ્લાહકે અઝાબકે મુકાબલેમેં હમારા અઝાબ હલકા હૈ. ખુદાકી કસમ ! જબ તક તૂ ઉસસે નારાઝ હૈ, ન ઉસકી નમાઝ કબૂલ હૈ, ન કોઈ સદકા કબૂલ હૈ. બૂઢ્યાને કહા કે મૈં આપકો ઔર લોગોંકો ગવાહ કરતી હૂં કે મૈંને અલકમહકા કુસૂર મુઆફ કર દિયા. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને લોગોંકો મુખાતબ કરતે હુએ ફરમાયા : ''દેખો, અલકમહકી ઝુબાન પર કલિમ-એ-શહાદત જારી હુવા યા નહીં ?'' લોગોંને બયાન કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! અલકમહકી ઝુબાન પર કલિમ-એ-શહાદત જારી હો ગયા ઔર કલિમ-એ-શહાદતકે સાથ ઉસને ઇન્તિકાલ કિયા. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને અલકમહકે ગુસ્લ વ કફનકા હુકમ દિયા ઔર ખૂદ જનાઝહકે સાથ તશરીફ લે ગએ. અલકમહકો દફન કરનેકે બા'દ આપને ફરમાયા : ''મુહાજિરીન વ અન્સારમેંસે જિસ શખ્સને અપની માંકી નાફરમાની કી યા ઉસકો તકલીફ પહુંચાઇ તો ઉસ પર અલ્લાહકી લા'નત, ફરિશ્તોંકી લા'નત ઔર સબ લોગોંકી લા'નત હોતી હૈ. અલ્લાહ તઆલા ન ઉસકા ફર્ઝ કબૂલ કરતા હૈ, ન નફલ. યહાં તક કે વહ અલ્લાહ તઆલાસે તૌબા કરે ઔર અપની માંકે સાથ નેકી કરે ઔર જિસ તરહ મુમકિન હો ઉસકો રાઝી કરે, ઉસકી રઝા માંકી રઝામંદી પર મૌકૂફ હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલાકા ગુસ્સા ઉસકે ગુસ્સામેં પોશીદહ હૈ.'' (તબરાની)

બેગુનાહ મુસલમાનકે કત્લકી સઝા :

(૧) હઝરત અબૂ સઈદ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઇરશાદ હૈ કે : ''અગર સારે ઝમીનો-આસ્માનવાલે મિલ કર કિસી બેગુનાહ મુસલમાનકો કત્લ કરેંગે તો અલ્લાહ તઆલા કિયામતકે રોઝ ઉન સબકો ઊંધે મુંહ દોઝખમેં ડાલેગા.'' (તબરાની)

(૨) હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ

(સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો યહ ફરમાતે હૂએ સુના હૈ કે કિયામતમેં મક્તૂલકા સર ઉસકે હાથમેં હોગા ઔર દૂસરે હાથમેં કાતિલકા ગિરેબાન પકડે હૂએ હોગા. મકતૂલકી રગોંસે તાઝા ખૂન બેહ રહા હોગા. યહ ઈસી હાલતમેં અર્શકે નઝદીક પહુંચ કર અર્ઝ કરેગા કે ઈલાહી ! મુઝે ઈસને કત્લ કિયા હૈ. હઝરતે હકકી તરફસે કાતિલકો પયગામ હલાકતકા સુનાયા જાએગા ઔર દોઝખમેં દાખિલ કર દિયા જાએગા." (તિરમિઝી)

ખૂદકુશી કરનેવાલેકી સઝા :

(૧) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)સે મરવી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "જિસને અપની જાનકો હલાક કિયા તો કિયામતમેં ઉસકો યહી અઝાબ દિયા જાએગા કે અપની જાનકો હલાક કરતા રહેગા ઔર ફિર જિસ તરહસે અપની જાનકો હલાક કિયા ઈસી તરહ દોઝખમેં હલાક કરતા રહેગા. જિસને અપને આપકો પહાડસે ગિરાયા, વહ પહાડસે ગિરાયા જાતા રહેગા ઔર જિસને ઝહર પિયા વહ ઝહર પિલાયા જાતા રહેગા ઔર જિસને અપને આપકો છુરીસે કત્લ કિયા વહ છુરીસે ઝબહ હોતા રહેગા." (બુખારી, મુસ્લિમ)

મતલબ યહ હૈ કે જિસ ફેલ'સે ખુદકુશીકા વુકૂઅ હુઆ હૈ દોઝખમેં ઉસકા ફેલ ઉસકે સાથ ઈસ્તિઅ્માલ હોતા રહેગા.

(૨) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)સે યહ ભી રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે જિસને અપના ગલા ઘોંટા ઉસકા દોઝખમેં ગલા ઘોંટા જાએગા ઔર જિસને અપને આપકો ઝખમ લગાયા વહ ઝખમ લગાયા જાએગા. (બુખારી)

(૩) હઝરત જાબિર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે એક ઝખ્મી આદમીને અપને ગલેમેં તીર ભોંક કર ખુદકુશી કર લી તો હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસકી નમાઝે જનાઝહ પઢનેસે ઈન્કાર કર દિયા. (ઈબ્ને હિબ્બાન)

(૪) હઝરત જુન્દુબ બિન અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) રિવાયત કરતે હૈં કે નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : એક ઝખ્મી આદમીને અપને આપકો મરનેસે પેહલે કત્લ કર લિયા તો અલ્લાહ

તઆલાને ફરમાયા : "અય મેરે બંદે ! તુને અપની જાન દેનેમેં જલ્દી કી. મૈંને તુઝ પર જન્નતકો હરામ કર દિયા." (બુખારી)

(૫) હઝરત અબૂ કલાબહ (રદિ.) સાબિત બિન દહ્હાક (રદિ.)સે રિવાયત કરતે હૈં કે સરકારે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "જિસને કસમ ખાઈ કુફ્ર પર તો વહ એસા હી હૈ (યા'ની બા'ઝ લોગોંકી આદત હોતી હૈ કે વહ બા-વુજૂદ જૂઠે હોનેકે કહ દિયા કરતે હૈં કે અગર મૈં જૂઠા હૂં તો યહૂદી હો કર યા નસરાની હો કર યા કાફિર હો કર મરૂં તો એસે શખ્સોંકે લિએ ફરમાયા કે ઉસને જૈસા કહા ઉસકે લિએ વૈસા હી હોગા). જિસને અપની જાનકો કત્લ કિયા, કિયામતકે દિન ઉસ પર સખ્ત અઝાબ હોગા. મુસલમાન પર લા'નત કરના ઉસકે કત્લકે હમ-પલ્લા હૈ. કિસી મુસલમાન પર કુફ્રકી તોહમત લગાના ઉસકો કત્લ કર દેનેકે બરાબર હૈ. જિસને અપની જાનકો કિસી ચીઝસે ઝબ્હ કિયા તો વહ કિયામતકે દિન ઉસી ચીઝોંસે ઝબ્હ કિયા જાએગા." (બુખારી)

ઝાલિમ હાકિમકી સઝા :

(૧) હઝરત અનસ (રદિ.) બયાન કરતે હૈં કે સરવરે કાઈનાત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "કિયામતમેં ઝાલિમ હાકિમસે ઉસકી રિઆયા ઝઘડા કરેગી ઔર હુજ્જતો-દલાઈલ બહ્યો-મુબાહસહસે ઉસ પર ગાલિબ આ જાએગી તો ઉસ ઝાલિમકો હુકમ હોગા કે જાઓ, જહન્નમમેં એક ગોશા તુમ્હારે લિએ ખાલી હૈ, ઉસે પુર કર દો."

(બઝ્ઝાર)

(૨) હઝરત અબૂ મૂસા (રદિ.)કી રિવાયતમેં હૈ કે સરકારે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "જહન્નમમેં એક જંગલકા નામ "હબ હબ" હૈ. ઉસ જંગલમેં ઝાલિમ મેજિસ્ટ્રેટ અઝાબ કિએ જાએંગે. અલ્લાહકો યહ હક હૈ કે હર ઝાલિમકો ઉસ જંગલમેં અઝાબ કરે."

(તબરાની)

(૩) હઝરત આયશા (રદિયલ્લાહુ અન્હા) ફરમાતી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને મેરે હુજરેમેં બૈઠ કર ઝાલિમ હાકિમકો બદદુઆ દી હૈ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "અય અલ્લાહ ! જો શખ્સ મેરી ઉમ્મતકા અમીર યા વલી બનાયા ગયા ફિર

ઉસને મેરી ઉમ્મત પર સખ્તી કી તો તૂ ભી ઉસ ઝાલિમ પર સખ્તી કર." (મુસ્લિમ, નસાઈ)

(૪) હઝરત અબૂ અવાનહ (રદિ.)કે અલફાઝ યહ હૈં : "જિસ વાલી ઔર હાકિમને મેરી ઉમ્મત પર સખ્તી કી, ઉસ પર અલ્લાહકી લા'નત." (અબૂ દાવૂદ)

રિશ્વત લેનેવાલેકી સઝા :

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) બયાન કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ કે : "જો શખ્સ કિસી કૌમકા વાલી ઔર કાઝી મુકર્રર હુવા, વહ કિયામતકે દિન ઐસી હાલતમેં પેશ હોગા કે ઉસકા હાથ ગરદનસે બંધા હુવા હોગા, ફિર અગર વહ "રાશી" ન થા ઔર ઉસકે તમામ ફેસલે હક પર મબ્ની થે તો વહ આઝાદ કર દિયા જાએગા, લેકિન અગર વહ રાશી થા ઔર લોગોંસે માલ લે કર હકકે ખિલાફ ફેસલે કરતા થા તો ઉસકો જહન્નમમેં ફેંક દિયા જાએગા ઔર પાંચ સો બરસકી રાહકે મિષ્લ ગેહરાઈમેં જા પડેગા." (તબરાની)

શરાબ પીનેવાલોંકી સઝા :

(૧) હઝરત અબૂ ઉમામહ (રદિ.)કી રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "ઈસ ઉમ્મતકે બા'ઝ અફરાદ રાત–દિન શરાબ ઔર લહ્‌વો–લઈબમેં ગુઝારેંગે તો એક દિન સુબ્હકો યહ લોગ બંદર ઔર સુવ્વરકી સૂરતોંમેં મસખ કર દીએ જાએંગે. ઉનમેં ખસફ ભી હોગા (ઝમીન ધંસા દેના). ઉન પર આસ્માનસે પથ્થર ભી બરસેંગે. લોગ કહેંગે કે આજકી રાત ફુલાં મહલ્લા ધંસ ગયા. આજકી રાત ફુલાં ગાઉં ઝમીનમેં ધંસ ગયા. ઉન પર લૂત (અલૈ.)કી કૌમકી તરહ પથ્થર બરસેંગે ઔર કૌમે આદકી તરહ આંધિયોંસે તબાહ કિએ જાએંગે. ઉસકી વજહ યહ હોગી કે યહ લોગ શરાબ પીએંગે ઔર સૂદ ખાએંગે, રેશમી લિબાસ ઈસ્તિઅ્માલ કરેંગે. ગાનેવાલિયાં ઉનકે પાસ જમા' હોંગી ઔર કત્એ રહિમ (રિશ્તાદારોંસે) તઅલ્લુક તોડના) કરેંગે." (અહમદ, ઈબ્ને અબિદ્દુન્યા)

મતલબ યહ હૈ કે હર કિસ્મકા ફિસ્કો–ફુજૂર ઉનકે યહાં રાઈજ હોગા.

(૨) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)સે મરવી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ

(સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "જિસને ઝિના કિયા યા શરાબ પી તો અલ્લાહ તઆલા ઉસસે ઉસકા ઈમાન છીન લેતા હૈ, જિસ તરહ કિસીસે ઉસકે કપડે ઉતરવા લિએ જાએં." (હાકિમ)

(૩) હઝરત અબૂ મૂસા (રદિ.) બયાન કરતે હૈં કે સરકારે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઈરશાદ હૈ : "તીન આદમી જન્નતમેં નહીં જા સકતે. એક શરાબકા આદી, દૂસરા કાતિએ રહિમ ઔર તીસરા જાદૂકી તસ્દીક કરનેવાલા. જો શરાબસે તૌબા કિએ બગૈર મર જાએગા ઉસકો કિયામતમેં "ગૂતહ"કા પાની પિલાયા જાએગા." કિસીને દરયાફ્ત કિયા કે "ગૂતહ" ક્યા હૈ ? ફરમાયા : "ગૂતહ" એક નહર હૈ, જિસમેં ઝાનિયોંકી શર્મગાહોંકા કુછ લહૂ બેહતા હૈ. શરાબિયોંમેં ઈસ કદર બદબૂ હોગી કે ઉસસે અહલે દોઝખ ભી પરેશાન હો જાએંગે."

(અહમદ, અબૂ યઅ્લા, ઈબ્ને હિબ્બાન)

કુર્આને પાકકો ભુલાનેકી સઝા :

હઝરત સઅદ બિન ઉબાદહ (રદિ.) રિવાયત ફરમાતે હૈં કે હઝરત રસૂલે કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે જિસ શખ્સને કુર્આને પાક પઢા ઔર ફિર ઉસે (ગફલત વ સુસ્તીકી વજહસે) ભુલા દિયા વહ અલ્લાહસે ઈસ હાલમેં મુલાકાત કરેગા કે અજ્ઝમ હોગા. (મિશ્કાત શરીફ)

અજ્ઝમ હોગા યા'ની કોઢ હોગા. ઉસકે હાથકી ઉંગલિયાં ગિરી હુઈ હોંગી ઔર બા'ઝ અકાબિરને ફરમાયા હૈ કે ઈસકા મતલબ યહ હૈ કે ઉસકે દાંત ગિરે હુએ હોંગે (લમ્આત). બ-ઝાહિર યહ આખિરી મઅના હી ઝિયાદહ મુનાસિબ માલૂમ હોતે હૈં, ક્યૂંકે કુર્આન પઢતે રહનેસે યાદ રહતા હૈ ઔર પઢતે રહના ઝુબાન ઔર દાંતોંકા અમલ હૈ. લિહાઝા ઉસકી સઝા દાંતોંકા ન દારદ હોના હી મુનાસિબ હૈ. વલ્લાહુ અઅ્લમ.

એક હદીષમેં હૈ કે આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે મુઝ પર મેરી ઉમ્મતકે ગુનાહ પેશ કિએ ગએ તો મૈંને કોઈ ગુનાહ ઈસસે બઢ કર નહીં દેખા કે કિસીકો કુર્આનકી કોઈ સૂરહ યા આયત યાદ હો ઔર ફિર વહ ઉસે ભૂલ જાએ. (તિરમિઝી)

અહદ તોડનેકી સઝા :

હઝરત સઈદ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે હઝરત રસૂલે કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે કિયામતકે રોઝ હર ગાદિર (યા'ની અહદ તોડનેવાલે)કે લિએ એક ઝંડા હોગા, જો ઉસકે પાખાનેકે મકામ પર લગા હોગા. (મુસ્લિમ શરીફ)

ઝાનિયોંકી સઝા :

ઝાની મરદોંકી શર્મગાહોંકો મીલોં લંબા કર દિયા જાએગા, ફિર ઉન પર સાંપ ઔર બિછ્છૂ મુસલ્લત કર દીએ જાએંગે, જો ઉનકી શર્મગાહોંકો કાટેંગે. પ્યાસકી શિદ્દતસે વહ ચીખેંગે ઔર કહેંગે કે હમેં પાની પિલાઓ, ફિર ઉનકો બદકાર ઔરતોંકી શર્મગાહોંસે નિકલા હુવા પીપ ઔર ખૂન ખૌલતા હુવા પિલાયા જાએગા, જિસકે પીનેસે ઝાનિયોંકી અંતળિયાં કટ કટ કર ઉનકે ચૂતળોંકે રાસ્તેસે બાહર ગિર પડેગી. યહ અમલ ઉનકે સાથ અરસ–એ–દરાઝ તક દુહરાયા જાએગા ઔર ઝાનિયહ ઔરતોંકી શર્મગાહોંમેં આગકે અંગારે ભર દીએ જાએંગે.

પાંચ બુરાઈયોંકી વજહસે યહ ઉમ્મત તબાહ કર દી જાએગી :

હઝરત અનસ (રદિ.)કી રિવાયત હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "જબ મેરી ઉમ્મતમેં પાંચ બાતેં શુરૂઅ હો જાએંગી તો યહ તબાહ કર દી જાએગી : (૧) આપસમેં એક–દૂસરે પર લા'નત કરના. (૨) શરાબકા બ–કષ્રત પીના, (૩) રેશમી કપડોંકા પહનના, (૪) ગાનેવાલિયોંકી કષ્રત ઔર ઉનકા ઈજતિમાઅ, (૫) મર્દોંકા મર્દોં ઔર ઔરતોંકા ઔરતોંસે અપની ખ્વાહિશ પૂરી કર લેના યા'ની લવાતત વ મુસાહકત." (અગ્લામ વ ચપટીબાઝી) (બયહકી)

મુનાફિકીનકી બદહાલી :

જબ મુસલમાન પુલસિરાત પર ચળ્હ જાએંગે તો મુનાફિકીન અંધેરેમેં ગિરિફ્તાર હો કર ફરિયાદ કરેંગે કે ભાઈઓ ! ઝરા ઠહરના કે તુમ્હારે નૂરકે તુફૈલસે હમ ભી ચલેં. વહ જવાબ દેંગે કે ઝરા પીછે ચલે જાઓ.

જહાંસે હમ નૂર લાએ હૈં તુમ ભી વહીંસે લે આઓ. પસ, જબ વહ પીછે જાએંગે તો વહાં બેઇન્તિહા તારીકી ઔર હૌલ દેખેંગે. આખિરકાર નિહાયત બેકરાર હોકર વાપસ લોટેંગે ઔર દેખેંગે કે પુલસિરાતકે સિરે પર એક બહુત બળી દીવાર કાઇમ હૈ ઔર દરવાઝા બંદ હો ગયા હૈ. પસ, નિહાયત હી ગિળગિળા કર મુસલમાનોંકો પુકારેંગે કે ક્યા દુન્યામેં હમ તુમ્હારે સાથ ન થે, જો અબ હમેં છોડ કર ચલે જાતે હો? વહ જવાબ દેંગે કે બેશક, તુમ સાથ તો થે, લેકિન બ-ઝાહિર ઔર દિલમેં શક વ શુબા કરતે હૂએ હમારે હકમેં બુરાઇયાં ઔર કુફ્ફારકી ભલાઇયાં ચાહતે થે, લિહાઝા મુનાસિબ હૈ કે જિનકા સાથ દેતે થે ઉન્હીંસે જા મિલો. ઇસી અષ્નામેં આગકે શો'લે ઉનકો ઘેર કર જહન્નમકે સબસે નીચેકે દરજેમેં પહુંચા દેંગે. વહ મુસલમાન જો બિજલી વ હવાકી રફ્તારકે મુવાફિક પુલ સિરાત પરસે ગુઝરેંગે, વહ પુલકો ઉબૂર કરકે કહેંગે કે હમને તો સુના થા કે રાસ્તેમેં દોઝખ આએગી, લેકિન હમને તો દેખા ભી નહીં ઔર વહ લોગ જો સલામતીકે સાથ ગુઝરેંગે વહ ભી પુલ સિરાતસે ઉતર કર મેદાનમેં ઉનસે જા મિલેંગે. દુન્યામેં જો એક-દૂસરેસે શિકાયત રખતે થે, વહ સબ એક હો જાએંગે.

રસૂલે પાક (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) જન્નતકા કુફ્લ ખોલેંગે :

જનાબ રસૂલે મકબૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) અપને દસ્તે મુબારકસે જન્નતકા કુફ્લ (તાલા) ખોલ કર લોગોંકો દાખિલ ફરમાએંગે. યહાં પહુંચ કર આપ અપની ઉમ્મતકી તફ્તીશે હાલ કરેંગે. ઉસ વક્ત આપકી ઉમ્મત તમામ અહલે જન્નતકા ચહારુમ હિસ્સા હોગી. દરયાફ્તે હાલકે બા'દ જબ આપકો મા'લૂમ હો જાએગા કે અભી મેરી ઉમ્મતમેંસે હઝારહા આદમી દોઝખમેં પડે હૈં તો બ-વજૂહે ઇસકે કે આપ રહમતુલ લિલ આલમીન હૈં, ગમગીન હો કર બારગાહે ઇલાહીમેં અર્ઝ કરેંગે કે, "અય અલ્લાહ ! મેરી ઉમ્મતકો દોઝખસે ખલાસી દે."

હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) સાત રોઝ તક સર બ-સુજૂદ રહ કર અજીબો-ગરીબ હમ્દો-ષના બયાન ફરમાએંગે. તબ બારગાહે ઇલાહીમેં હુકમ હોગા કે જિસકે દિલમેં જવકે દાનેકે બરાબર ઇમાન હો

ઉસકો દોઝખસે નિકાલ લાઓ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો દેખ કર દૂસરે પયગમ્બર (અલૈ.) ભી અપની ઉમ્મતોંકી શફાઅત કરેંગે. પસ, હુઝૂરે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) બ–હુકમે ઈલાહી ફરિશ્તોંકો અપને સાથ લેકર બ–મઈય્યતે ઉમ્મત દોઝખકે કિનારે પહુંચ કર ફરમાએંગે : અપને અપને રિશ્તેદારોં ઔર વાકિફકારોંકો યાદ કરકે ઉનકી નિશાની બતાઓ, તાકે યહ ફરિશ્તે ઉનકો દોઝખસે નિકાલ લેં. ચુનાન્ચે: ઐસા હી હોગા. ઈસકે અલાવહ શુહદાઅ્કો સત્તર (૭૦), હાફિઝોંકો દસ (૧૦), ઉલમાઅ્કો હસ્બે મરાતિબ લોગોંકી શફાઅતકા હક હોગા. જબ આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ઉનકો લેકર જન્નતમેં તશરીફ લાએંગે તો આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ઉમ્મત ઉસ વક્ત તમામ અહલે જન્નતકા તીસરા હિસ્સા હોગી, ફિર પયગમ્બરે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) તફતીશ ફરમાએંગે કે અબ મેરી ઉમ્મતમેંસે કિસ કદર દોઝખમેં બાકી હૈં ? જવાબ હોગા :"હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! અભી તો હઝારહા દોઝખમેં મૌજૂદ હૈ." આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ફિર બ–દસ્તૂરે સાબિક બારગાહે અય્ઝદીમેં શફાઅત કરેંગે. હુક્મ હોગા કે જિસ કિસીકે દિલમેં[1] રાયકે દાનેકે બરાબર ઈમાન હો ઉસકો દોઝખસે નિકાલ લાઓ. બસ, આપ બ–દસ્તૂરે સાબિક ઉલમાઅ્, અવલિયાઅ્, શુહદાઅ્ વગયરહકો દોઝખકે કિનારે લે જાકર ફરમાએંગે કે અપને અપને રિશ્તેદારોં, વાકિફકારોં વગયરહકો યાદ ઔર પહચાન કરકે દોઝખસે નિકલવા લાઓ. ઈસ વક્ત ભી હઝારહા આદમી દોઝખસે રિહા હોકર જન્નતમેં દાખિલ હો જાએંગે. અબ આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી તમામ અહલે જન્નતકા નિસ્ફ હિસ્સા હોગી. ઈસ શફાઅતકે બા'દ આપ ફિર દરયાફ્ત ફરમા કર બ–દસ્તુર્હાએ સાબિક શફાઅત કરેંગે. ઈરશાદે બારી તઆલા હોગા કે જિસકે દિલમેં આધે ઝર્રે[2]કે બરાબર ભી ઈમાન હો ઉસકો દોઝખસે નિકાલ લો. પસ, બ–દસ્તૂરે સાબિક એક બહુત બડી તા'દાદ જહન્નમસે બરઆમદ હોકર જન્નતમેં દાખિલ હોગી. ઈસ વક્ત આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ઉમ્મત તમામ અહલે જન્નતસે દો ચંદ હો જાએગી ઔર મુવહ્હિદીનમેંસે કોઈ શખ્સ દોઝખમેં નહીં રહેગા, મગર વહ મુવહ્હિદીન જિનકો અંબિયાઅ્ (અલૈ.)કા તવસ્સુલ

૧. સહીહ બુખારી. ૨. સહીહ બુખારી વ મુસ્લિમ શરીફ.

હાસિલ ન હો, યા'ની ઉનકો પયગમ્બરોંકે આનેકા ઈલ્મ નહીં હુવા હો, વહ જો પયગમ્બરોંકો મા'લૂમ કરકે મુન્હરિફ હો ગએ હોં, ઉનકે હકમેં હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) શફાઅત કરેંગે, મગર ખુદાવંદે કરીમ ફરમાએગા કે ઉનસે તુમ્હારા કોઈ તઅલ્લુક નહીં, બલ્કે ઉનકો મૈં ખુદ બખ્શૂંગા. ઈસી અષ્નામેં મુશ્રિકીન ઔર ઉન મુવહ્હિદીનમેં નઝાઅ્ હોગા. મુશ્રિકીન બ-તૌરે તા'ના કહેંગે કે તુમ તો તૌહીદ[1]કે મુતઅલ્લિક દુન્યામેં હમસે ઝઘડતે થે ઔર અપને તઈં સચ્ચે બતાતે થે, મગર મા'લૂમ હુવા કે તુમ્હારા ખ્યાલ મહઝ ખામ થા. દેખો, હમ ઔર તુમ યકસાં એક હી બલામેં મુબ્તલા હૈં. પસ, ઉસ વકત ખુદાએ કુદ્દૂસ ફરમાએગા કે ક્યા ઈન્હોંને શિર્ક વ તૌહીદકો યકસાં સમઝ લિયા હૈ. કસમ હૈ ઈઝઝતો-જલાલકી કે મૈં કિસી મુવહ્હિદકો મુશ્રિકકે બરાબર ન કરૂંગા. પસ, ઉન તમામ મુવહ્હિદીનકો ઈસ રોઝકે આખિરમેં જિસકી મિક્દાર પચાસ હઝાર સાલકી હૈ, દોઝખસે અપને દસ્તે કુદરતસે નજાત દેગા. ઉસ વકત ઉન લોગોંકે જિસ્મ કોઈલેકી[2] તરહ સિયાહ હોંગે, લિહાઝા આબે હયાતકી નહરમેં જો જન્નતકે દરવાઝોંકે સામને હૈં ગૌતહ લગા દેંગે, જિસસે ઉનકે બદન સહીહ સાલિમ હોકર તરો-તાઝહ હો જાએંગે ઔર એક મુદ્દતકે બા'દ જન્નતમેં દાખિલ હોંગે, મગર ઉનકી ગરદનોં પર એક સિયાહ દાગ રહેગા ઔર અહલે જન્નતમેં ઉનકા લકબ જહન્નમી હોગા. પસ, વહ એક મુદ્દતકે બા'દ બારગાહે ઈલાહીમેં અર્ઝ કરેંગે : "ખુદાવંદા ! જબ તૂને દોઝખસે હમકો નજાત દી તો ઈસ નિશાન વ લકબકો ભી અપને ફઝલો કરમસે હમસે દૂર કર દે." પસ, ખુદાકી મહરબાનીસે વહ નિશાન ઔર લકબ ભી ઉનસે દૂર હો જાએગા. સબસે[3] આખિરી શખ્સ જો દોઝખસે બરઆમદ હોકર જન્નતમેં દાખિલ કર દિયા જાએગા. એક શખ્સ હોગા કે ઉસકો દોઝખસે નિકાલ કર કિનારહ પર બિઠા દિયા જાએગા. થોડી દેરકે બાદ જબ ઉસકો હોશ આએગા તો કહેગા કે મેરે મુંહકો ઉસ તરફસે ફેર દો. પસ, ઉससे અહદ લિયા જાએગા કે ઈસકે સિવા ઔર કુછ તૂ ન માંગેગા. જબ વહ પુખ્તા અહદ કર લેગા તો ઉસકા મુંહ ફેર દિયા જાએગા. જબ વહ જન્નતકી જાનિબ નઝર કરેગા તો ઉસકો નિહાયત તરો-તાઝહ

1. સહીહ બુખારી વ મુસ્લિમ શરીફ. 2. સહીહ બુખારી વ મુસ્લિમ શરીફ. 3. યહ મઝમૂન આખિર તક સહીહ બુખારી વ મુસ્લિમ શરીફમેં મૌજૂદ હૈ.

દરખ્ત દિખાઈ દેંગે. પસ, વહ શોર મચાએગા કે ઈલાહી ! મુઝકો વહાં પહુંચા દિયા જાએ ઔર ઈસી તરતીબસે ખુશનૂમા દરખ્ત વ ઉમદા મકાનાતકો દેખ કર નફ્ઝે અહદ કરતા હુવા જન્નતકે પાસ પહુંચ જાએગા ઔર જબ વહ જન્નતકી તરો તાઝગી ઔર રોનકકો દેખેગા તો તમામ ઉહૂદે સાબિકહકો તોડકર નિહાયત ગિળૂગિળાકર જન્નતમેં દાખિલ હોનેકા ખ્વાસ્તગાર હોગા, લેકિન જબ ઈસકો જન્નતમેં દાખિલ હોનેકી ઈજાઝત મિલ જાએગી તો ઉસ ખ્યાલમેં પડેગા કે જન્નત તો મા'મૂર હો ચુકી હૈ, અબ મેરે લિએ ઉસમેં મકાનકી ગુંજાઈશ કહાં હોગી. હક તઆલા ફરમાએગા : "જા, વહાં જગહકી કમી નહીં હૈ." અર્ઝ કરેગા કે ખુદાવંદા ! શાયદ તૂ મુઝસે તમસ્ખુર કરતા હૈ, હાલાંકે તૂ રબ્બુલ આલમીન હૈ. ખુદાવંદે કરીમ ફરમાએગા કે જિસ કદર તુઝે માંગના હો, માંગ લે. મૈં તુઝે ઉસસે દો ચંદ અતા કરૂંગા. ચુનાન્ચેઃ ઐસા હી હોગા ઔર યહ અહલે જન્નતમેંસે અદના મરતબાકા હૈ.

અહલે દોઝખ ઔર અહલે જન્નતકી બા-હમ ગુફ્તગૂ :

જબ તમામ અહલે જન્નત અપને અપને મુકામોં પર બરકરાર હો જાએંગે તો મુલાકાતકે વક્ત એક દૂસરેસે કહેંગે કે ફુલાં દોઝખી હમસે હક બાતોંસે ઝઘડતા થા. ન મા'લૂમ અબ વહ કિસ હાલતમેં હૈ. પસ, એક ખિડકી ખોલ દી જાએગી ઔર બિનાઈમેં કુવ્વત અતા કી જાએગી કે જિસસે વહ દોઝખી બહુત આહો–ઝારી કરકે જન્નતકે ખાને ઔર પાનીકી તલબ[1] કરેગા. યહ જવાબ દેંગે કે જન્નતકી નેઅમતોંકો ખુદાને તુમ પર હરામ કર દિયા હૈ, મગર તુમ યહ તો બતાઓ કે અલ્લાહ તઆલાકે વા'દોંકો ક્યૂં કર સચ્ચા પાયા ? ક્યૂંકે હમને તો તમામ વા'દોંકો બે–કમ્મો–કાસ્ત બજા ઔર દુરુસ્ત પાયા. વહ નિહાયત હી પશેમાની ઔર આજિઝી ઝાહિર કરેગા. ઉસકે બા'દ અહલે જન્નત ખિડકી બંદ કર લેંગે.

સરદારોં પર લા'નત :

સૂરએ સબામેં ફરમાયા : કાશ તુમ વહ વક્ત દેખોગે કે જબ ઝાલિમ અપને પરવરદિગારકે પાસ ખડે હૂએ એક–દૂસરે પર બાત ટાલ રહે હોંગે. જો લોગ દુન્યામેં છોટે સમઝે જાતે થે ઉન લોગોંસે કહેંગે કે જો દુન્યામેં

૧. કૌલે તઆલા : વનાદા અસ્હાબુન્નારિ અસ્હાબલ્ જન્નતિ અન્ અફીદૂ અલયના મિનલ્ મા–ઈ અવ્ મિમ્મા રઝકકુમુલ્લાહ. કાલુ ઈન્નલ્લા–હ હર્રમહુમા અલલ કાફિરીન. (સૂ. અઅ્રાફ)

બળે સમઝે જાતે થે અગર તુમ ન હોતે તો હમ યકીનન્ મુઅમિન હોતે. (યહ સુન કર) બળે લોગ છોટે લોગોંસે કહેંગે કે ક્યા હમને તુમકો હિદાયતસે રોકા થા ? જબ તુમ્હારે પાસ હિદાયત આઇ થી, બલ્કે તુમ ખૂદ મહરૂમ હૂએ. વહ બળોંકો જવાબ દેંગે, બલ્કે તુમ્હારે રાત–દિનકે ફરેબ ઔર ચાલબાઝિયોંને હી (હમેં ગુમરાહ કિયા). જબ તુમ હમેં અલ્લાહ પાકકે સાથ કુફ્ર કરને ઔર ઉસકે સાથ શરીક ઠહરાનેકા હુક્મ દેતે થે.

ઇન આયાતમેં બાતિલકે સરગનોં, કુફ્ર વ શિર્કકે લીડરોં ઔર ઉનકી બાત પર ચલનેવાલોંકા આપસમેં જો મુબાહષહ કિયામતકે રોજ હુઝૂરે ખુદાવંદીમેં હોગા ઉસકો નકલ ફરમાયા હૈ. છોટે કહેંગે કે લીડરોં, તુમને હમારા નાસ મારા ઔર ખુદાસે બાગી કિયા. લીડર કહેંગે કે હમને કબ તુમકો કુફ્ર વ શિર્ક પર મજબૂર કિયા ઔર કબ તુમ્હારા હાથ પકડ કર રોકા. તુમને ખુદ હી કુફ્ર કિયા. ખુદ મુજરિમ હો. છોટે કહેંગે કે તુમને ઝબરદસ્તી તો મજબૂર ન કિયા થા, મગર તુમ્હારી ચાલોં ઔર ફરેબકારિયોંને હમકો હક માનને ઔર અલ્લાહકે રસૂલોંકી ઇત્તિબાઅ્સે બા'ઝ રખ્ખા.

સૂરએ સાફ્ફાતમેં ફરમાયા : "ઔર એક–દૂસરેકી તરફ મુતવજ્જેહ હોકર જવાબ વ સવાલ કરને લગેંગે કે જો તાબિઅ થે વહ અપને લીડરોંસે કહેંગે કે હમારે પાસ તુમ્હારી આમદ બળી ઝોરસે હુવા કરતી થી. લીડર કહેંગે, બલ્કે તુમ ખૂદ હી ઇમાન નહીં લાએ થે ઔર હમારા તુમ પર કોઇ ઝોર તો થા હી નહીં, બલ્કે તુમ ખૂદ હી સરકશી કિયા કરતે થે. સો હમ સબ પર હમારે રબકી બાત સાબિત હો ગઇ કે હમકો મઝા ચખના હૈ તો હમને તુમકો બેહકાયા, હમ ખૂદ ભી ગુમરાહ થે."

છોટે ઔર અવામ અપને લીડરોં ઔર સરગનોં પર ઇલ્ઝામ રખ્ખેંગે કે તુમને હમારા નાસ કર દિયા ઔર બળે ઝોરો–શોરસે તુમ હમારે પાસ આતે ઔર તકરીરોં–તહરીરોંસે હમ પર ઝોર ડાલતે ઔર બાતિલકી તરફ બુલાતે ઔર હક કે માનનેસે રોકતે થે. લીડર જવાબમેં કહેંગે કે હમારા તુમ પર ક્યા ઝોર થા જો તુમ્હારે દિલમેં ઇમાન ન ઘૂસને દેતે. તુમ ખૂદ હી અક્લ વ ઇન્સાફકી હદસે નિકલ ગએ કે બે–લૌષ નાસિહીનકા કહના ન માના ઔર હમારે બહકાનેમેં આ ગએ. સમઝ ઔર આકિબત અંદેશીસે કામ લેતે તો હમારી બાતોં પર ક્યૂં કાન ધરતે ઔર ખુદાકે સચ્ચે પયગમ્બરોં ઔર કાસિદોંકી બાતોંસે ક્યૂં મુંહ મોડતે ? હમ તો ખૂદ ગુમરાહ થે. ગુમરાહસે ઔર ક્યા ઉમ્મીદ હો સકતી હૈ, વહ તો ગુમરાહ હી કરેગા. અબ ક્યા બન

સકતા હૈ. અબ હમકો ઔર તુમકો અઝાબ ચખના હૈ. આગે ફરમાયા :

"સો વહ સબ ઉસ દિન અઝાબમેં શરીક હોંગે. હમ મુજરિમોંકે સાથ એૈસા હી કરતે હૈં. દુન્યામેં જબ ઉનસે લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહ કહા જાતા તો તકબ્બુર કરતે ઔર યૂં કહતે થે કે ક્યા હમ છોળ દેંગે અપને મા'બૂદોંકો એક શાઈર દીવાનેકે કહનેસે."

લીડર હોં યા અવામ જિસને ભી લા ઈલા–હ ઈલ્લલ્લાહસે ઈન્કાર કિયા ઔર ખુદાકો મા'બૂદ માનનેકો અપની શાનકે ખિલાફ સમઝા ઔર ખુદાકે રસૂલ (સલ.)કો ઝુટલાયા ઔર શાઈર વ દિવાના ન બતાયા, એૈસે લોગ સબ હી અઝાબમેં ડાલે જાએંગે. યહ ન હોગા કે સિર્ફ ગુમરાહ–કુન લીડરોંકો અઝાબ હો ઔર ઉનકે રાસ્તે પર ચલનેવાલે અવામકો છોળ દીએ જાએ.

લીડરોંકી બેઝારી :

સૂરએ બકરહમેં ફરમાયા : "જિનકે કહને પર દૂસરે ચલતે થે. જબ વહ ઉનસે સાફ બેઝારી ઝાહિર કરેંગે, જિન્હોંને ઉનકા કહના માના થા ઔર અઝાબકો દેખ લેંગે ઔર ઉનકે તઅલ્લુકાત આપસમેં ટૂટ જાએંગે."

કિયામતકે રોઝ ગુમરાહ લીડર ઔર કુફ્રકે સરગને અપને અવામસે બેઝારી ઝાહિર કરેંગે ઔર કોઈ મદદ ન કરેંગે ઔર ન મદદ કર સકેંગે. ઉસ વક્ત ઉનકી બાત પર ચલનેવાલોં ઔર ઉનકી કુફ્ર વ બાતિલકી તજવીઝોં ઔર રીઝોલેશનોં પર હાથ ઉઠાનેવાલોંકો લીડરોં પર જો ગુસ્સા આએગા વહ ઝાહિર હૈ. ઈસી આયતકે આગે અવામકી પરેશાની ઔર પશેમાનીકા તઝકીરહ ફરમાતે હૂએ અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને ફરમાયા :

"ઔર ઉન લીડરાને બાતિલકે અવામ કહેંગે કે કિસી તરહ એક મરતબા ઝરા હમકો દુન્યામેં જાના મિલ જાએ તો હમ ભી ઉનસે સાફ અલગ હો જાએં, જૈસા યહ હમસે (ઈસ વક્ત) સાફ અલગ હો ગએ ઔર ઉનકો દોઝખસે નિકલના નસીબ ન હોગા."

કુર્આને કરીમને સાફ ખોલ કર મૈદાને હશ્રકે વાકિઆત બયાન ફરમાએ હૈં. ક્યા ઠિકાના હૈ હમદર્દી ઔર ખૈરખ્વાહીકા. બદનસીબ હૈં જો ઉસકી દા'વત પર કાન નહીં ધરતે ઔર ઉસકી આયાતે બય્યિનાતસે નસીહત હાસિલ નહીં કરતે.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ط

લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ
મુહમ્મદુર્રસૂલુલ્લાહ
(સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)

અહવાલે જહન્નમ

"લોગો ! અપને આપકો ઔર અપને
અહલો-અયાલકો જહન્નમકી ઉસ
આગસે બચાઓ, જો ઝાલિમોંકે
લિએ તૈયાર કી ગઈ હૈ."

નહ્મદૂહૂ વ નુસલ્લી અલા રસૂલિહિલ કરીમ.

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ.

પેશ લફ્ઝ

અમ્મા બા'દ ! પેશે નઝર અવરાકમેં જહન્નમકે હાલાત આયાતે કુર્આનિય્યહ ઔર અહાદીષે નબવિય્યહ (સલ.)સે અખ્ઝ કરકે સલીસ ઉર્દૂ ઝુબાનમેં કલમબંદ કિએ હૈં. વજ્હે તાલીફ યહ હૈ કે મુસલમાનોંકી ઝુબાન પર યૂં તો દોઝખકા ઝિક્ર આતા હી રહતા હૈ, મગર ઉસસે બચને ઔર મહફૂઝ રહનેકે અહ્વાલ વ આ'માલસે ઈસ લિએ ગાફિલ હૈં કે ઈસકે દિલ હિલા દેનેવાલે અઝાબ ઔર મુસીબતોંસે બેખબર હે, જો દોઝખિયોં પર ગુઝરેગી.

મુઝે યકીન હૈ કે જો મુસલમાન ઈન અવરાકકો ગૌરસે પઢેંગે ઔર આયાતે કુર્આનિય્યહ ઔર અહાદીષે નબવિય્યહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો સચ્ચા જાનતે હૂએ દોઝખકે હાલાતકા મુરાકબા કરેંગે, વહ બ–આસાની ગુનાહોંસે બચ સકેંગે ઔર ફિર ઉનકા નફ્સ નેકિયોંકે કરનેમેં ઝિયાદહ મુઝાહમત ભી ન કરેગા. ખુદા કરે દીનકી દૂસરી કિતાબોંકી તરહ યહ કિતાબ ભી મુસલમાનોંકો દીનદાર બનનેમેં મદદ દે ઔર ઉનમેં ઝિયાદહસે ઝિયાદહ મકબૂલ હો.

નાઝિરીનસે દરખ્વાસ્ત હૈ કે અપની નેક દુઆઓંમેં ઈસ મિસ્કીન ખ્વાજા મુહમ્મદ ઈસ્લામકો ભી યાદ રખ્ખેં.

દોઝખ ઔર દોઝખિયોંકા હાલ

દોઝખકી ગેહરાઈ :

હઝરત અબૂ મૂસા અશઅરી (રદિ.) રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે રિવાયત કરતે હૈં કે આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને (દોઝખકી ગહરાઈ બયાન કરતે હૂએ) ફરમાયા : અગર એક પથ્થર જહન્નમમેં ડાલા જાએ તો દોઝખકી તેહમેં પહુંચનેસે પેહલે સત્તર (૭૦) સાલ તક ગિરતા ચલા જાએગા[૧] ઔર હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)કા બયાન હૈ કે હમ રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતે બા-બરકતમેં બૈઠે હૂએ થે કે હમને કિસી ચીઝકે ગિરનેકી આવાઝ સુની. રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : ક્યા તુમ જાનતે હો કે યહ (આવાઝ) ક્યા હૈ ? હમને અર્ઝ કિયા કે અલ્લાહ ઔર ઉસકા રસૂલ હી ખૂબ જાનતે હૈં. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : યહ એક પથ્થર હૈ, જિસકો ખુદાને જહન્નમકે મુંહ પર (તેહમેં ગિરનેકે લિએ) છોળા થા ઔર વહ સત્તર (૭૦) સાલ તક ગિરતે ગિરતે અબ દોઝખકી તેહમેં પહુંચા હૈ. યહ ઈસકે ગિરનેકી આવાઝ હૈ.[૨]

દોઝખકી દીવારેં :

રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે દોઝખકો ચાર દીવારેં ઘેરે હૂએ હૈં, જિનમેં હર દીવારકા અર્ઝ (ચોળાઈ) ચાલીસ સાલ ચલનેકી મસાફત રખતા હૈ. (તિરમિઝી) યા'ની દોઝખકી દીવારેં ઈતની મોટી હૈં કે સિર્ફ એક દીવારકી ચોળાઈ તય કરનેકે લિએ

---

૧. તરગીબ અન ઇબ્ને હિબ્બાન વગૈરહ. ૨. મુસ્લિમ.

ચાલીસ સાલ ખર્ચ હોં.

દોઝખકે દરવાઝે :

કુર્આન શરીફમેં દોઝખકે દરવાઝોંકે મુતઅલ્લિક ફરમાયા હૈ :

''ઔર ઉન સબસે જહન્નમકા વા'દા હૈ જિસકે સાત દરવાઝે હૈં. હર દરવાઝેકે લિએ ઈન લોગોંકે અલગ અલગ હિસ્સે હૈં.'' (સૂ. હિજ, પારહ ૧૪)

ખૂદ રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે દોઝખકે સાત દરવાઝે હૈં, જિનમેંસે એક ઉસકે લિએ હૈ, જો મેરી ઉમ્મત પર તલવાર ઉઠાએ. (મિશ્કાત)

દોઝખકી આગ ઔર અંધેરી :

રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે દોઝખકો એક હઝાર બરસ તક ધોંકા ગયા તો ઉસકી આગ સુર્ખ હો ગઈ. ફિર એક હઝાર બરસ તક ધોંકા ગયા તો ઉસકી આગ સફેદ હો ગઈ. ફિર એક હઝાર બરસ તક ધોંકા ગયા તો ઉસકી આગ સિયાહ હો ગઈ. ચુનાન્ચે: દોઝખ અબ સિયાહ અંધેરેવાલી હૈ. (તિરમિઝી) એક રિવાયતમેં હૈ કે વહ અંધેરી રાતકી તરહ તારીક હૈ ઔર દૂસરી રિવાયતમેં હૈ કે ઉસકી લપટસે ઉસમેં રોશની નહીં હોતી. (તરગીબ) યા'ની હમેશા અંધેરા હી રહતા હૈ. બુખારી વ મુસ્લિમકી એક રિવાયતમેં હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : તુમ્હારી યહ આગ (જિસકો તુમ જલાતે હો) દોઝખકી આગકા સત્તરવાં (૭૦) હિસ્સા હૈ. સહાબા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે (જલાનેકો તો) યહી બહુત હૈ. આપ (સલ.)ને ફરમાયા : (હા, ઈસકે બા–વુજૂદ) દુન્યાકી આગોંસે દોઝખકી આગકી ગરમી (૬૯) દરજા બઢી હૂઈ હૈ ઔર એક રિવાયતમેં હૈ કે દોઝખી અગર દુન્યાકી આગમેં આ જાએ તો ઉનકો નીંદ આ જાએ. (તરગીબ) ક્યૂંકે બ–નિસ્બત દોઝખકી આગકે દુન્યાકી આગ બહુત હી ઝિયાદહ ઠંડી હૈ, લિહાઝા ઈસમેં ઉનકો દોઝખકે મુકાબલેમેં આરામ મા'લૂમ હોગા.

અઝાબે દોઝખકા અંદાઝા :

રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે

દોઝખિયોંમેં સબસે હલકા અઝાબ ઉસ શખ્સ પર હોગા જિસકી દોનોં જૂટિયાં ઔર તસ્મે આગકે હોંગે, જિનકી વજહસે હાંડીકી તરહ ઉસકા દિમાગ ખૌલતા હોગા. વહ સમઝેગા કે મુઝે હી સબસે ઝિયાદહ અઝાબ હો રહા હૈ, હાલાંકે ઈસકો સબસે કમ અઝાબ હોગા. (બુખારી, મુસ્લિમ)

તબકાતે જહન્નમ ઔર અહલે જહન્નમકે અજસામ ઔર ઉનકી ગિઝાએં :

દોઝખકી આગ યહાંકી આગસે સત્તર (૭૦) હિસ્સે ઝિયાદહ ગરમ હૈ. ઉસકા રંગ શુરૂઅમેં સફેદ થા, ફિર હઝાર બરસકે બા'દ સુર્ખ હો ગયા ઔર અબ સિયાહ હૈ. ઈસકે સાત તબકે હૈં, જિનમેં એક એક બળા ફાટક હૈ. અવ્વલ તબકા ગુનહગાર મુસલમાનોં ઔર ઉન કુફ્ફારકે લિએ જો બા–વુજૂદે શિર્ક પયગમ્બરોંકી હિમાયત કરતે થે, મખ્સૂસ હૈં. દીગર તબકાતે મુશ્રિકીન, આતિશ પરસ્ત, દહરીએ, યહૂદી, નસારા ઔર મુનાફિકીનકે લિએ મુકર્રર હૈં. ઈન તબકોંકે નામ યહ હૈં :

(૧) જહીમ, (૨) જહન્નમ, (૩) સઈર, (૪) સકર, (૫) લઝા, (૬) હાવિયહ, (૭) હુતમહ. ઈન તબકાતમેંસે હર એકમેં નિહાયત વુસ્અત, કિસ્મ કિસ્મકે અઝાબ ઔર રંગબેરંગકે મકાનાત હૈં. મષલન્ એક મકાન હૈ, જિસકા નામ ગય્ય હૈ, જિસકી સખ્તીસે બાકી દોઝખ ભી હર રોઝ ચારસો (૪૦૦) મરતબા પનાહ માંગતી હૈ. એક ઔર મકાન હૈ જિસમેં બેઈન્તિહા સર્દી હૈ, જિસકો ઝમહરીર કહતે હૈં ઔર એક મકાન હૈ જિસકો જુબ્બુલ હુઝ્ન યા'ની ગમકા કુંવાં કહતે હૈં ઔર એક કુંવાં હૈં જિસકો તીનતુલ ખબાલ યા'ની ઝહર વ પીપકા કીચડ કહતે હૈં. એક પહાડ હૈ જિસકો સઊદ કહતે હૈં. ઉસકી મસાફત સત્તર (૭૦) સાલકી મસાફતકે બરાબર હૈ, જિસ પર કુફ્ફારકો ચઢ્હા કર નારે દોઝખકી તેહમેં ફેંકા જાએગા. એક તાલાબ હૈ જિસકા નામ આબે હમીમ હૈ. પાની ઈસકા ઈતના ગરમ હૈ કે લબોં તક પહુંચનેસે ઉપરકા હોંટ ઈસ કદર સૂઝ જાતા હૈ કે નાક ઔર આંખેં તક ઢક જાતી હૈં ઔર નીચેકા લબ સૂઝ કર સીના વ નાફ તક પહુંચતા હૈ, ઝુબાન જલ જાતી હૈ ઔર મુંહ તંગ હો જાતા હૈ. હલકસે નીચે ઉતરતે હી ફેફરે મે'દે ઔર અંતળિયોંકો ફાડ દેતા હૈ. એક ઔર તાલાબ હૈ જિસકો ગસ્સાક કહતે હૈં. ઉસમેં કુફ્ફારકા પસીના, પીપ ઔર લહૂ

બોહ કર જમા' હોતા હૈ. એક ચશ્મા હૈ જિસકા નામ ગિસ્લીન હૈં. ઈસમેં કુફ્ફારકા મૈલ–કુચૈલ જમા હોતા હૈ. ઈસ કિસમકે ઔર ભી બહુતસે ખૌફનાક મનાઝિર હૈં. અહલે દોઝખકે બહુત ચોળે–ચુકલે જિસ્મ બના દીએ જાએંગે, તાકે સખ્તીએ અઝાબ ઝિયાદહ હો ઔર ઉનકે હર એક રગો–રેશાકો ઝાહિરન્ ઔર બાતિનન્ તરહ તરહકે અઝાબ પહુંચાએંગે. મષલન્ જલાના, કુચલના, સાંપ–બિછ્છૂઓંકા કાટના, કાંટોંકા ચુભના, ખાલકા ચીડના, મખ્ખીયોંકા ઝખમ પર બિઠાના વગૈરહ વગૈરહ. બ–સબબે શિદ્દતે ગરમી વ આગકે પહુંચતે હી ઉનકે જિસ્મ જલ કર નએ જિસ્મ પૈદા હો જાયા કરેંગે. યહાં તક કે એક ઘડીમેં સાત સો (૭૦૦) જિસ્મ બદલતે રહેંગે, મગર યહ વાઝિહ રહે કે જિસ્મકે અસ્લી આ'ઝાઅ્ બરકરાર રહેંગે, સિર્ફ ગોશ્ત વ પોશ્ત જલ કર દો બારહ પૈદા હોતા રહેગા ઔર ગમ, હસરત, નાઉમ્મીદી, ખલલે શિકમ વગયરહ તકલીફાત બ–કદ્રે જસામત બરદાશ્ત કરેંગે. બા'ઝ કાફિરોંકી ખાલ બયાલીસ બયાલીસ ગઝ મોટી હોગી. દાંત પહાડોંકી માનિન્દ, બૈઠનેમેં તીન તીન મંઝિલકી મસાફતકે બરાબર જગા ઘેરેંગે. મુદ્દતે દરાઝકે બા'દ સિવાએ દીગર અઝાબકે ભૂકકા અઝાબ ઈસ કદર સખ્ત કર દિયા જાએગા કે જો તમામ અઝાબોંકે મજ્મૂએકે બરાબર હોગા. આખિરકાર નિહાયત બેચેન ઔર બેકરાર હોકર ગિઝા તલબ કરેંગે. હુકમ હોગા કે દરખ્ત ઝક્કૂમકા ફલ જો નિહાયત તલ્ખ, ખારદાર ઔર સખ્ત હૈ ઔર ઝહીમકી તેહમેં પૈદા હોતા હૈ, ઈનકો ખાનેકો દે દો. જબ ઈસકો ખાના શુરૂઅ કરેંગે તો ગલેમેં ફસ જાએગા. પસ, કહેંગે કે દુન્યામેં જબ હમારે ગલોંમેં લુક્મા અટક જાતા થા તો પાનીસે નિગલ લિયા કરતે થે, લિહાઝા તાલિબે આબ હોંગે. હુક્મ હોગા કે જહીમસે પાની લા દો. પાનીકે મુંહ તક પહુંચતે હી હોંટ જલ કર ઈતને સૂજ જાએંગે કે પેશાની ઔર સીના તક પહુંચ જાએંગે, ઝુબાન સુકળ જાએગી, હલક ટુકડે ટુકડે હો જાએગા, અંતળિયાં ફટ કર પાખાનેકે રાસ્તેસે નિકલ પળેંગી. ઈસ હાલતસે બેકરાર હોકર સરદારે જહન્નમકે સામને આહો–ઝારી કરેંગે કે હમકો તૂ માર દે, તાકે ઈન મસાઈબસે નજાત પા લેં. હઝાર સાલકે બા'દ વહ જવાબ દેગા કે તુમ તો હમેશા ઈસીમેં રહોગે. ફિર હઝાર સાલકે બા'દ ખુદાવંદે કરીમસે દુઆ કરેંગે કે અય ખુદાએ કુદ્દૂસ ! હમારી જાન લે લે ઔર અપની રહમતસે ઈસ અઝાબસે નજાત દે દે. હઝાર સાલકે બા'દ બારગાહે અય્ઝદીસે જવાબ ઈરશાદ હોગા કે ખબરદાર ! ખામોશ રહો,

હમસે ઈસ્તિદ્આ ન કરો, તુમકો યહાંસે નિકલના નસીબ ન હોગા. આખિર મજબૂર હોકર કહેંગે કે આઓ ભાઈ, સબ્ર કરો, ક્યૂંકે સબ્રકા ફલ અછ્છા હૈ ઔર ખુદાવંદે કરીમકો તઝર્રુઅ્ વ આહો-ઝારીકે સાથ એક હઝાર બરસ તક યાદ કરેંગે. આખિર બિલકુલ નાઉમ્મીદ હોકર કહેંગે કે બેકરારી વ સબ્ર હમારે હકમેં બરાબર હૈ. ઈસી તરહ શક્લે નજાત નઝર નહીં આતી. ઈનકો સરકે બલ ખડા કિયા જાએગા. ઈનકે જિસ્મ મસ્ખ હોકર કુત્તોં, ગધોં, ભેળિયોં, બંદરોં, સાંપોં ઔર દીગર હય્વાનાત વગૈરહકી શકલમેં હો જાએંગે. દુન્યામેં જો લોગ તકબ્બુર કરતે હૈં ઉનકો મયદાને હશ્રમેં લેટા કર પાઉંમેં રોંદ દિયા જાએગા. યહ કાફિરોંકી હાલતકા બયાન હૈ.

દોઝખકા ગૈઝો-ગઝબ, ચીખના-ચિલ્લાના ઔર દોઝખિયોંકો આવાઝ દેકર બુલાના ઔર દોઝખિયોંકો તંગ જગહોંમેં ડાલા જાના :

"ઔર જો લોગ અપને રબકા ઈન્કાર કરતે હૈં ઉનકે લિએ દોઝખકા અઝાબ હૈ ઔર વહ બુરી જગહ હૈ. જબ યહ લોગ ઈસમેં ડાલે જાએંગે તો ઉસકી એક બળી ઝોરકી આવાઝ સુનેંગે ઔર વહ ઈસ તરહ જોશ મારતા હોગા જૈસે અભી ગુસ્સાકી વજહસે ફટ પડેગા." (સૂ. મુલ્ક, પારહ ૨૯)

હઝરત હકીમુલ ઉમ્મત કુદ્દિ-સ સિર્રુહૂ બયાનુલ કુર્આનમેં લિખતે હૈં કે યા તો અલ્લાહ તઆલા ઈસમેં ઈદરાક (સમઝ) ઔર ગુસ્સા[1] પૈદા કરેગા. મગઝૂબીને હક પર ઉસકો ભી ગુસ્સા આએગા ઔર યા મિષાલ દેકર સમઝાના મકસૂદ હૈ કે ઐસા મા'લૂમ હોગા કે જૈસે દોઝખકો ગુસ્સા આ રહા હૈ.

"જબ વહ (દોઝખ) ઉનકો દૂરસે દેખેગા તો (વહ દેખતે હી ઈસ કદર ગઝબનાક હોકર જોશ મારેગા કે) વહ લોગ (દૂર હી સે) ઉસકા જોશો-ખરોશ સુનેંગે ઔર જબ વહ ઉસકી કિસી તંગ જગહમેં હાથ-પાઉં જકડ કર ડાલ દીએ જાએંગે તો વહાં મૌત હી મૌત પુકારેંગે." (સૂ. ફુરકાન)

ફાયદા : અભી જહન્નમ દોઝખિયોંસે સો સાલકે ફાસલા પર હોગા કે

---

૧. દૂસરી બહુત સી રિવાયાતસે ભી મા'લૂમ હોતા હૈ કે દોઝખ ઔર જન્નતકો અલ્લાહપાક સમઝ દેંગે. વલ્લાહુ તઆલા અઅ્લમ.

ઇસકી નઝરેં ઉન પર પળેંગી ઔર ઉનકી નજરેં ઇસ પર પળેંગી. વહ દેખતે હી પૈચોતાબ ખાએગા ઔર જોશો-ખરોશસે આવાઝેં નિકાલેગા, જિનકો વહ સુન લેંગે ઔર જબ ઉસમેં ધકેલ દીએ જાએંગે તો મૌતકો પુકારેંગે. યા'ની જૈસે દુન્યામેં કિસી મુસીબતકે વક્ત કહતે હૈં કે હાય મર ગએ.

ઇબ્ને અબી હાતિમકી એક રિવાયતમેં હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને "ઈઝા રઅતુહુમ્"કો તિલાવત ફરમા કર દોઝખકી દો આંખેં સાબિત ફરમાઈ. (ઇબ્ને કષીર)

અગર્ચે દોઝખ બહુત બળી જગહ હૈ, લેકિન અઝાબકે લિએ દોઝખિયોંકો તંગ તંગ જગહોંમેં રખ્ખા જાએગા. બા'ઝ રિવાયાતમેં ખૂદ રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે ઇસકી તફસીર મન્કૂલ હૈ કે જિસ તરહ દીવારમેં કીલ ગાળી જાતી હૈ, ઈસી તરહ દોઝખિયોંકો દોઝખમેં ઠોંસા જાએગા. (ઇબ્ને કષીર)

"દોઝખ ઉસ શખ્સકો (ખૂદ) બુલાએગા, જિસને (દુન્યામેં હકસે) પીઠ ફેરી હોગી ઔર ઈતાઅતસે બેરુખી કી હોગી ઔર (માલ) જમા' કિયા હોગા. ફિર ઉઠા ઉઠા કર રખ્ખા હોગા." (સૂ. મઆરિજ)

ઇબ્ને કષીરમેં હૈ કે જિસ તરહ જાનવર દાનહ તલાશ કરકે ચુગતા હૈ ઇસી તરહ દોઝખ મયદાને હશ્રસે બુરે લોગોંકો એક એક કરકે દેખભાલકે ચુન લેગા. ઈસ આયતમેં માલ જમા' કરનેવાલોંકા ઝિક્ર હૈ. હઝરત કતાદહ (રદિ.) ઈસકી તફસીરમેં ફરમાતે થે કે જિસને માલ જમા' કરનેમેં હલાલો-હરામકા ખ્યાલ ન રખ્ખા ઔર ફરમાને ખુદાવંદીકે બા-વુજૂદ ખર્ચ ન કિયા ઈસસે વહ શખ્સ મુરાદ હૈ.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન હકીમ ઇસ આયતકે ખૌફકી વજહસે કભી થેલીકા મુંહ હી બંદ ન કરતે થે. હઝરત હસન બસરી (રહ.) ફરમાતે થે કે અય ઇબ્ને આદમ ! તૂ ખુદાકી વઈદ સુનતા હૈ ઔર ફિર માલ સમેટતા હૈ ?! રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા :

"કિયામતકે દિન ઇન્સાનકો બકરીકે બચ્ચેકી તરહ (યા'ની ઝિલ્લતકી હાલતમેં) લા કર ખુદાકે સામને ખળા કર દિયા જાએગા. અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ ઈસસે ફરમાએંગે કે ક્યા મૈંને તુઝકો માલ નહીં દિયા, મવેશી ઔર

ગુલામો–ખાદિમ નહીં દિએ, તુઝ પર ઈન્આમાત નહીં કિએ ? બતા, તૂને (ઈસકે શુક્રિયહમેં) ક્યા કિયા ? ઈસ પર વહ જવાબ દેગા કે અય મેરે પરવરદિગાર ! મૈંને જમા' કિયા ઔર ખૂબ બળ્હાયા ઔર જિતના થા ઉસસે કહીં ઝિયાદહ છોડા. લિહાઝા મુઝે ઈજાઝત દીજિએ કે ઈસ સબકો લે આઉં. હાસિલ યહ કે વહ બંદા ઐસા હોગા કે ઉસને કુછ ખૈર આગે ન ભેજી હોગી. લિહાઝા ઉસકો દોઝખમેં પહુંચા દિયા જાએગા. (તિરમિઝી)

નીઝ, ઈરશાદ ફરમાયા કે દુન્યા ઉસકા ઘર હૈ, જિસકા કોઈ ઘર નહીં હૈ ઔર ઉસકા માલ હૈ જિસકા કોઈ માલ નહીં ઔર દુન્યાકે લિએ વહ જમા' કરતા હૈ જિસકે પાસ કુછ ભી અક્લ ન હો. (મિશ્કાત)

બયહકીને શુઅ્બુલ ઈમાનમેં મરફૂઅ હદીષ નકલ કી હૈ કે જબ મરનેવાલા મર જાતા હૈ તો ફરિશ્તે કહતે હૈં કે ઉસને આખિરતમેં ક્યા ભેજા હૈ ઔર ઈન્સાન કહતે હૈં કે ઉસને દુન્યામેં ક્યા છોડા હૈ.

દોઝખકે સાંપ ઔર બિછ્છૂ :

રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે બેશક, દોઝખમેં બળી લંબી ગરદનોંવાલે ઊંટોંકે બરાબર સાંપ હૈં. (જિનકે ઝહરીલે માદ્દહકી હકીકત યહ હૈ કે) એક બાર જબ ઈનમેંસે એક સાંપ ડસેગા તો દોઝખી ચાલીસ સાલ તક ઉસકી સોઝિશ મહસૂસ કરતા રહેગા. (ફિર ફરમાયા) ઔર બેશક દોઝખમેં પાલાનસે લડે હૂએ ખચ્ચરોંકી તરહ બિછ્છૂ હૈં (જિનકે ઝહરીલે માદ્દહકી હકીકત યહ હૈ કે) એક બાર જબ ઈનમેંસે એક બિછ્છૂ ડસેગા તો દોઝખી ચાલીસ સાલ તક ઉસકી સોઝિશ મહસૂસ કરતા રહેગા. (અહમદ)

કુર્આન શરીફમેં હૈં : ''ઝિદ્નાહુમ અઝાબન્ ફવ્કલ્ અઝાબ.... (યા'ની હમ ઉનકે લિએ અઝાબ પર અઝાબ બળ્હા દેંગે, ઉસ શરારતકે બદલે જો વહ કરતે થે.)''

હઝરત ઈબ્ને મસ્ઊદ (રદિ.)ને ઈસ આયતકી તફસીરમેં ફરમાયા કે આગકે આમ અઝાબકે અલાવહ ઈનકે લિએ યહ અઝાબ બળ્હા દિયા જાએગા કે ઈન પર બિછ્છૂ મુસલ્લત કિએ જાએંગે, જિનકે બળે બળે દાંત લંબી લંબી ખજૂરોંકે બરાબર હોંગે.

☆ દોઝખિયોંકા ખાના-પીના ☆

ઝરીઅ યા'ની આગકે કાંટે :

"દોઝખિયોંકો ખૌલતે હૂએ ચશ્મેકા પાની મિલેગા ઔર સિવાએ ઝાડ-કાંટોંવાલે ખાનેકે ઉનકે લિએ કુછ ખાના ન હોગા. જો ન તાકત દેગા, ન ભૂકકો દૂર કરેગા."

સાહિબે મિરકાત લિખતે હૈં કે ઝરીઅ હિજાઝમેં એક કાંટેદાર દરખ્તકા નામ હૈ, જિસકી ખબાસતકી વજહસે જાનવર ભી પાસ નહીં ભટકતે. અગર જાનવર ઉસકો ખા લે તો મર જાએ. ફિર લિખતે હૈં કે યહાં ઝરીઅસે આગકે કાંટે મુરાદ હૈં, જો એલવેસે કડવે, મુરદહસે ઝિયાદહ બદબૂદાર ઔર આગસે ઝિયાદહ ગરમ હોંગે ઔર જિનકો બહુત ઝિયાદહ ખાનેકે બા'દ ભી ભૂક દૂર ન હોગી.

ગિસ્લીન, ઝખ્મોંકા ધોવન :

"આજ ઈસકા કોઈ દોસ્ત નહીં ઔર ન કુછ ખાનેકો હી હૈ, ઝખ્મોંકે ધોવનકે સિવા, જિસકો સિર્ફ ગુનહગાર ખાતે હૈં." (સૂ. હાક્કહ)

ઝક્કૂમ (સેંધ) :

"બેશક, ગુનહગારકી ગિઝા પિગલે હૂએ તાંબે જૈસા ઝક્કૂમકા દરખ્ત હૈ, જો પેટોંમેં ગરમ પાનીકી તરહ ખોલેગા. ફિર અય ઝુટલાનેવાલે ગુમરાહ લોગો ! તુમ ઝક્કૂમકે દરખ્ત ખાઓગે ઔર ઈસસે અપના પેટ ભર લોગે. ફિર ઉપરસે ખોલતા હુવા પાની પીઓગે, જૈસે પ્યાસે ઊંટ પીતે હૈં. કિયામતકે રોઝ ઈસ તરહ ઉનકી મહમાની હોગી." (સૂ. વાકિઅહ)

"દર અસ્લ વહ (ઝક્કૂમ) એક દરખ્ત હૈ જો દોઝખકી જડમેંસે નિકલતા હૈ. ઈસકે ફલ ઐસે હૈં જૈસે સાંપોંકે ફન." (સૂ. સાફ્ફાત)

ફાયદા : ઝક્કૂમકા તરજુમા સેંધ કિયા જાતા હૈ. જો મશ્હૂર કડવા દરખ્ત હૈ, લેકિન યહ સિર્ફ સમઝાનેકે લિએ હૈં, ક્યૂંકે વહાંકી હર ચીઝ કડવાહટ ઔર બદબૂમેં યહાંકી ચીઝોંસે કહીં ઝિયાદહ બદતર હૈ ઔર ક્યા હી બુરા મંઝર હોગા, જબ કે ઈસ દરખ્તસે ખાએંગે ઔર ફિર ઊપરસે ખોલતા હુવા

પાની પીએંગે ઔર વહ ભી થોળા બહુત નહીં, બલ્કે પ્યાસે ઊંટોંકી તરહ ખૂબ હી પીએંગે.

અઆઝનલ્લાહુ તઆલા મિનઝ્ઝક્કૂમિ વલ્ હમીમિ વ સાઈરિ અન્વાઈ અઝાબિલ્ જહીમ.

રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : અગર ઝક્કૂમકા એક કતરહ ભી દુન્યામેં ટપકા દિયા જાએ તો વહ યકીનન્ તમામ દુન્યાવાલોંકી ગિઝાએં બિગાડ ડાલે (યા'ની સબ કડવી હો જાએં). અબ બતાઓ ઈસકા ક્યા હાલ હોગા જિસકી ખોરાક હી ઝક્કૂમ હોગી. (તિરમિઝી, ઈબ્ને હિબ્બાન)

હાકિમકી રિવાયતમેં હૈ કે ખુદાકી કસમ ! અગર ઝક્કૂમકા એક કતરહ દુન્યાકે દરિયાઓંમેં ડાલ દિયા જાએ તો વહ યકીનન્ તમામ દુન્યાવાલોંકી ગિઝાએં કડવી કર દે, તો ઉસકા ક્યા હાલ હોગા, જિસકા ખાના હી ઝક્કૂમ હોગા. (તરગીબ)

ગસ્સાક :

"વહ ઈસ દોઝખમેં ખોલતે હૂએ પાની ઔર ગસ્સાકકે અલાવહ કિસી ઠંડક ઔર પીનેકી ચીઝકા મઝા તક ન ચખ સકેંગે." (સૂ. નબા)

રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : અગર ગસ્સાકકા એક ડોલ દુન્યામેં ડાલ દિયા જાએ તો તમામ દુન્યાવાલે સડ જાએં. (તિરમિઝી વ હાકિમ)

ગસ્સાક ક્યા ચીઝ હૈ ? ઈસકે મુતઅલ્લિક અકાબિરે ઉમ્મતકે મુખ્તલિફ અક્વાલ હૈં. સાહિબે મિરકાતને ચાર કૌલ નકલ કિએ હૈં :

(૧) દોઝખિયોંકી પીપ ઔર ઉનકા ધોવન હૈ.

(૨) દોઝખિયોંકે આંસૂ મુરાદ હૈં.

(૩) ઝમહરીર યા'ની દોઝખકા ઠંડકવાલા અઝાબ મુરાદ હૈ.

(૪) ગસ્સાક સળી હૂઈ ઔર ઠંડી પીપ હૈ, જો ઠંડકકી વજહસે પી ન જા સકેગી (મગર ભૂકકી વજહસે મજબૂરન્ પીની પડેગી). બહરહાલ, ગસ્સાક બળી બુરી ચીઝ હૈ. અલ્લાહુમ્મ અઈઝ્ના મિન્હૂ.

માઈનૂ કલ્ મુહ્લિ (કીટ) :

"ઔર અગર પ્યાસસે તડપ કર ફરિયાદ કરેંગે તો ઉનકો ઐસા પાની દિયા જાએગા જો તેલકી તલછટ (કીટ)કી તરહ હોગા. જો ચેહરોંકો ભૂન ડાલેગા. ક્યા હી બુરા પાની હોગા ઔર દોઝખ ક્યા હી બૂરી જગહ હૈ." (સૂ. કહફ)

માઈનૂ સદીદ (પીપકા પાની) :

"ઈસ (દોઝખી)કો પીપકા વહ પાની પિલાયા જાએગા, જિસકો વહ ઘૂંટ ઘૂંટ કરકે પીએગા ઔર ઉસકો ગલેસે મુશ્કિલસે ઉતાર સકેગા ઔર ઉસકો હર તરફસે મૌત (આતી હૂઈ) નઝર આએગી, મગર વહ મરેગા નહીં." (સૂ. ઈબ્રાહીમ)

યા'ની હર તરફસે તરહ તરહકે અઝાબ દેખ કર સમઝેગા કે અબ મૈં મરા, અબ મરા, મગર વહાં મૌત ન હોગી કે મર કર હી પાપ કટ જાએ ઔર અઝાબસે રિહાઈ હો સકે.

હમીમ (ખોલતા હુવા પાની) :

"ઔર દોઝખિયોંકો ખોલતા હુવા પાની પિલાયા જાએગા જો ઉનકી આંતોંકે ટુકડે ટુકડે કર ડાલેગા." (સૂ. મુહમ્મદ)

તઆમુન ઝી ગુસ્સતિન (ગલેમેં અટકનેવાલા ખાના) :

"બેશક, (ઈન કાફિરોંકે લિએ) હમારે પાસ બેડિયાં ઔર આગકા ઢેર ઔર ગલેમેં અટક જાનેવાલા ખાના ઔર દર્દનાક અઝાબ હૈ."

(સૂ. મુઝ્ઝમ્મિલ)

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે થે કે તઆમુન ઝી ગુસ્સતિન્– એક કાંટા હોગા જો ગલેમેં અટક જાએગા. ન બાહર નિકલેગા, ન નીચે ઉતરેગા. (તરગીબ)

હઝરત અબૂ દરદાઅ્ (રદિ.) રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે રિવાયત ફરમાતે હૈં કે આપ (સલ.)ને ફરમાયા : દોઝખિયોંકો (ઈતની ઝબરદસ્ત) ભૂક લગા દી જાએગી, જો અકેલે હી ઈસ અઝાબકે

બરાબર હોગી. જો ઉનકો ભૂકકે અલાવહ હો રહા હોગા, લિહાઝા વહ ખાનેકે લિએ ફરિયાદ કરેંગે ઈસ પર ઉનકો ઝરીઅકા ખાના દિયા જાએગા, જો ન મોટા કરે ઔર ન ભૂકકો દફા' કરે. ફિર દો બારહ ખાના તલબ કરેંગે તો ઉનકો તઆમુન્ ઝી ગુસ્સતિન્ (ગલેમેં અટકનેવાલા ખાના) દિયા જાએગા, જો ગલોંમેં અટક જાએગા. ઉસકો ઉતારનેકે લિએ તદબીરેં સોચેંગે તો યાદ કરેંગે કે દુન્યામેં પીનેકી ચીઝોંસે ગલેકી અટકી હૂઈ ચીઝેં ઉતારા કરતે થે, લિહાઝા પીનેકી ચીઝ તલબ કરેંગે. ચુનાન્ચે: ખોલતા હુવા પાની લોહેકી સંડાસિયોંકે ઝરીએ ઉનકે સામને કર દિયા જાએગા. વહ સંડાસિયાં જબ ઈનકે ચેહરોંકે કરીબ હોંગી તો ઉનકે ચેહરોંકો ભૂન ડાલેગી. ફિર જબ પ્રાની પેટોંમેં પહુંચેગા તો પેટકે અંદરકી ચીઝોં (યા'ની આંતોં વગયરહ)કે ટુકળે ટુકળે કર ડાલેગા. (મિશ્કાત)

હઝરત અબૂ ઉમામહ (રદિ.) રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને "યુસ્કા મિમ્ માઈન્ સદીદિંય્ ય-તજર્રઉહૂ" પળ્હ કર ફરમાયા : માઈન સદીદ (પીપકા પાની) જબ દોઝખી મુંહકે કરીબ લે જાએગા તો વહ ઉસસે નફરત કરેગા. ફિર ઔર કરીબ કિયા જાએગા તો ચેહરેકો ભૂન ડાલેગા ઔર ઉસકે સરકી ખાલ ગિર પળેગી. ફિર અબ ઉસે પીએગા તો અંતળિયાં કાટ ડાલેગા ઔર બિલ્ આખિર પાખાનેકે મકામસે બાહર નિકલ જાએગા. ઉસકે બા'દ રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને યહ આયતેં તિલાવત ફરમાઈ.

☆ અઝાબકે મુખ્તલિફ તરીકે ☆

દોઝખકી આગ ઔર ઉસકી સખ્ત ગરમી, સાંપ, બિછ્છૂ, ખાને-પીનેકી ચીઝેં, અંધેરા-યહ સબ કુછ અઝાબ હી અઝાબ હોગા, મગર યહ જો કુછ અબ તક ઝિક્ર કિયા ગયા વહ દોઝખકે અઝાબકા થોડા સા હિસ્સા હૈ. કુર્આનો-હદીષસે મા'લૂમ હોતા હૈ કે ઈન તરીકોંકે અલાવહ ઔર ભી બહુતસે તરીકોંસે અઝાબ દિયા જાએગા. જિનમેંસે ચંદ ઝૈલમેં લિખ્ખે જાતે હૈં.

સહ્ર (ગરમ પાની સર પર ડાલા જાએગા) :

"ઉનકે સરોં પર જલતા જલતા પાની ડાલા જાએગા, જિસકી તેઝીસે

ઉનકે પેટમેંસે ઔર ખાલમેંસે સબ કુછ ગલ કર બાહર નિકલ આએગા.''

(સૂ. હજ્જ)

રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે બેશક, ખોલતા હુવા પાની ઝરૂર દોઝખિયોંકે સરોં પર ડાલા જાએગા, જો ઉનકે પેટોંમેં પહુંચ કર ઉન તમામ ચીઝોંકો કાટ દેગા, જો ઉનકે પેટોંકે અંદર હૈં ઔર આખિરમેં કદમોંસે નિકલ જાએગા. ઈસકે બા'દ ફિર દોઝખીકો વૈસા હી કર દિયા જાએગા જૈસા પેહલે થા. ફિર ઈરશાદ ફરમાયા કે આયતમેં જો લફ્ઝ ''યુસ્હરુ'' હૈ ઉસકા યહી મતલબ હૈ.

(તિરમિઝી, બયહકી)

મકામિઅ (ગુર્ઝ) :

''ઔર દોઝખિયોં (કે મારને)કે લિએ લોહેકે ગુર્ઝ હૈં. વહ લોગ જબ ભી દોઝખકી ઘુટનસે નિકલના ચાહેંગે ફિર ઉસીમેં ધકેલ દીએ જાએંગે ઔર ઉનસે કહા જાએગા કે તુમ જલનેકા અઝાબ ચખતે રહો.'' (સૂ. હજ્જ)

રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે (દોઝખકા) લોહેકા એક ગુર્ઝ ઝમીન પર રખ દિયા જાએ તો અગર ઉસકો તમામ જિન્નાત ઔર ઈન્સાન મિલ કર ઉઠાના ચાહે તો ભી નહીં ઉઠા સકતે. (રવાહુ અહમદ વ અબૂ યઅલા) ઔર એક રિવાયતમેં હૈ કે જહન્નમકે લોહેકા ગુર્ઝ અગર પહાડ પર માર દિયા જાએ તો વહ યકીનન્ રેઝા' રેઝા' હોકર રાખ હો જાએગા. (તરગીબ)

ખાલ પલટ દી જાએગી :

''જબ એક દફા' ઉનકી ખાલ જલ ચુકેગી તો હમ ઉસકી જગહ દૂસરી નઈ ખાલ પૈદા કર દેંગે, તાકે અઝાબ ચખતે હી રહેં.'' (સૂ. નિસાઅ)

હઝરત હસન બસરી (રહ.)સે મન્કૂલ હૈ કે દોઝખિયોંકો રોઝાનહ સત્તર (૭૦) હઝાર મરતબા આગ જલાએગી. હર મરતબા આગ જલાએગી તો કહા જાએગા કે જૈસે થે વૈસે હી હો જાઓ. ચુનાન્ચે: વહ હર બાર વૈસે હી હો જાએંગે.૧

૧. તરગીબ વ તરહીબ.

શરાબ પીનેવાલોંકા હશ્ર :

હઝરત જાબિર (રદિ.) કહતે હૈં કે એક શખ્સ યમનસે આયા ઔર ઉસ શરાબકા હુક્મ દરયાફ્ત કિયા જો ઉસકે મુલ્કમેં પી જાતી થી. યહ શરાબ જુવારકી બનતી થી ઔર ઉનકો મુઝર કહા જાતા થા. નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને દરયાફ્ત ફરમાયા કે ક્યા વહ શરાબ નશા લાતી હૈ ? ઉસને અર્ઝ કિયા કે હાં. આપને ફરમાયા : હર વહ ચીઝ જો નશા લાએ હરામ હૈ ઔર ખુદાવંદ તઆલાકા અહદ હૈ કે જો શખ્સ નશાકી ચીઝ પીએગા વહ ઉસકો તીનતુલ ખબાલ પિલાએગા. સહાબા (રદિ.)ને પૂછા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! તીનતુલ ખબાલ ક્યા હૈ ? ફરમાયા કે દોઝખિયોંકા પસીના યા દોઝખિયોંકી પીપ ઔર લહૂ." (મુસ્લિમ)

તીન આદમિયોં પર જન્નત હરામ હૈં :

ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) કહતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે તીન આદમિયોં પર ખુદાને જન્નતકો હરામ કર દિયા હૈ. એક વહ શખ્સ હૈ જિસને હમેશા શરાબ પી. દૂસરા વહ શખ્સ જિસને માં-બાપકી નાફરમાની કી ઔર તીસરા દય્યૂસ જો અપને ઘરવાલોંસે નાપાક કામ કરાએ યા'ની ઝિના. (અહમદ)

મુતકબ્બિરોંકા અંજામ :

ઉમર બિન શુએબ (રદિ.) અપને વાલિદસે ઔર વહ અપને દાદાસે રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે કિયામતકે દિન તકબ્બુર કરનેવાલોંકો છોટી છોટી ચિયૂંટિયોંકી તરહ જમા' કિયા જાએગા, મર્દોંકી સૂરતમેં યા'ની ઉનકી શક્લો-સૂરત તો મર્દોંકી સી હોગી, લેકિન જિસ્મ-જુષ્ષહ ચિયૂંટિયોંકી માનિન્દ. ઝિલ્લતો-ખ્વારી ચારોં તરફસે ઉનકો ઘેરે હૂએ હોગી ઔર ઉનકો જહન્નમકે એક કૈદખાનેકી તરફ જિસકા નામ બોલ્સ હૈ, હાંકા જાએગા. ઉનકે ઊપર આગોંકી આગ હોગી ઔર ઉનકો દોઝખિયોંકા નિચોડ યા'ની ખૂન, પીપ વગયૂરહ પિલાયા જાએગા, જિસકા નામ તયૂનતુલ્ ઝિબાલ હૈ.

(તિરમિઝી)

દોઝખવાલોંકી દો કિસ્મેં :

અબૂ હુરયરહ (રદિ.) કહતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે દોઝખવાલોંકી દો કિસ્મેં હૈં, જિનકો મૈં નહીં દેખૂંગા. એક તો વહ લોગ જિનકે પાસ ગાયોંકી દૂમોંકે માનિન્દ કોળે હોંગે, જિનસે વહ લોગોંકો મારેંગે ઔર દૂસરે વહ ઔરતેં જો બ–ઝાહિર કપડે પહને હૂએ હૈં, લેકિન હકીકતમેં નંગી હૈં (યા'ની નિહાયત બારીક કપડા પહનનેવાલી ઔરતેં) ઔર લોગોંકે દિલોંમેં ખ્વાહિશ પેદા કરનેવાલી ઔરતેં (યા'ની નિહાયત તકલ્લુફ ઔર બનાવ–સિંગારસે રહનેવાલી ઔરતેં). ઉનકે સર યા'ની ઉનકે સરકી ચોટિયાં ઐસી બુલંદ હોંગી જૈસે નજદી ઊંટકે કોહાન. યહ ઔરતેં ન તો જન્નતમેં દાખિલ હોંગી, ન તો જન્નતકી બૂ પાએંગી ઔર જન્નતકી ખૂશ્બૂ ઈતની ઈતની દૂરસે આતી હૈ યા'ની બહુત દૂરકી મસાફતસે. (મુસ્લિમ)

સૂદખૂરોંકા અંજામ :

રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે મે'રાજકી રાત મેરા ગુઝર એક કૌમ પર હુવા, જિનકે પેટ ઘડોંકી માનિન્દ થે, યા'ની બડે બડે ઔર ઉનકે પેટોંમેં સાંપ ભરે હૂએ થે, જો પેટોંકે બાહરસે નઝર આતે થે. મૈંને દરયાફ્ત કિયા કે જિબ્રઈલ ! યહ કૌન હૈં ? કહા કે યહ લોગ સૂદખોર હૈં. (અહમદ, ઈબ્ને માજહ)

સઊદ (આગકા એક પહાડ) :

કુર્આન શરીફમેં હૈં :

''અનકરીબ મૈં ઉસકો સઊદ પર ચળ્હાઉંગા.'' (જો દોઝખમેં આગકા એક પહાડ હૈ).

રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે ''સઊદ'' આગકા એક પહાડ હૈ, જિસ પર દોઝખીકો સત્તર (૭૦) સાલ તક ચળ્હાયા જાએગા. ફિર સત્તર (૭૦) સાલ તક ઊપરસે ગિરાયા જાએગા. યા'ની સત્તર (૭૦) સાલ તો વહ ઊપર ચળ્હા કર અબ સત્તર (૭૦) સાલ તક ગિરતે ગિરતે નીચે પહુંચેગા ઔર હમેશા ઉસકે સાથ ઐસા હી હોતા રહેગા. (તિરમિઝી)

સિલસિલહ (બહુત લંબી ઝંજીર) :

કુર્આન શરીફમેં હૈ :

"(ફરિશ્તોંકો હુકમ હોગા કે) ઈસકો પકડો, ફિર ઉસકો તોક પહના દો, ફિર દોઝખમેં દાખિલ કર દો, ફિર ઐસી ઝંજીરમેં જકડ દો, જિસકી પયમાઈશ સત્તર (૭૦) ગઝ હૈ." (સૂ. અલ હાક્કહ)

હઝરત હકીમુલ ઉમ્મત કુદ્દિ–સ સિર્રુહૂ બયાનુલ કુર્આનમેં લિખતે હૈં કે ઈસ ગઝકી મિકદાર ખુદાકો હી મા'લૂમ હૈ, ક્યૂંકે યહ ગઝ વહાંકા હોગા. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : અગર રાંગકા એક ટુકળા ઝમીનકી તરફ આસ્માનસે છોડ દિયા જાએ તો રાતકે આનેસે પેહલે ઝમીન તક પહુંચ જાએ, જો પાંચસો (૫૦૦) સાલકી મસાફત હૈ ઔર અગર વહ ટુકળા દોઝખીકી ઝંજીરકે સિરેસે છોળા જાએ તો દૂસરે તક પહુંચનેસે પેહલે ચાલીસ સાલ તક ચલતા રહેગા. (તિરમિઝી)

ઈસસે મા'લૂમ હુવા કે દોઝખિયોંકો જકડનેકી ઝંજીરેં આસ્માન ઔર ઝમીનકે દરમિયાની ફાસલેસે ભી લંબી હોંગી.

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે થે કે યહ ઝંજીર ઈસકે જિસ્મમેં પરો દી જાએગી. પાઈખાનેકે રાસ્તેસે ડાલી જાએગી, ફિર ઉસે આગમેં ઈસ તરહ ભૂના જાએગા કે જૈસે સીખમેં કબાબ ઔર તેલમેં ટિડ્ડી ઔર ભૂની જાતી હૈ. (ઈબ્ને કષીર)

તૌક :

અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકા ઈરશાદ હૈ :

"ઔર હમને કાફિરોંકે લિએ ઝંજીરેં, તૌક ઔર દહકતી આગ તૈયાર કર રખ્ખી હૈ." (સૂ. દહર)

સૂરએ મુઅમિનમેં હૈ : "ઉનકો અભી મા'લૂમ હો જાએગા જબ કે તૌક ઉનકી ગરદનોંમેં હોંગે ઔર (ઈન તૌકોંમેં) ઝંજીરેં (પળી હૂઈ હોંગી ઔર ઈસ તરહ વહ) ઘસીટે હૂએ ગરમ પાનીમેં લે જાએ જાએંગે. ફિર આગમેં ઝોંક દીએ જાએંગે."

ઈબ્ને અબી હાતિમકી એક મરફૂઅ હદીષમેં હૈ કે એક જાનિબસે

સિયાહ અબર ઉઠેગા, જિસે દોઝખી દેખેંગે. ઉનસે પૂછા જાએગા કે તુમ ક્યા ચાહતે હો? વહ દુન્યા પર કિયાસ કરકે કહેંગે કે હમ યહ ચાહતે હૈં કે અબર બરસે. ચુનાન્ચે: ઈસમેંસે તૌક, ઝંજીરેં ઔર આગકે અંગારે બરસને લગેંગે, જિનકે શોઅલે ઉન્હેં જલાએંગે ઔર ઉનકે તૌકોં ઝંજીરોંમે ઔર ઈઝાફા હો જાએગા. (ઈબ્ને કષીર)

જિસ ખોલતે પાનીમેં દોઝખી ડાલે જાએંગે ઈસકે મુતઅલ્લિક હઝરત કતાદહ (રદિ.) ફરમાતે થે કે ગુનહગારકે બાલ પકળ કર ઈસ પાનીમેં ગૌતહ દિયા જાએગા તો ઉસકા તમામ ગોશ્ત ગલ કર ગિર જાએગા ઔર હડ્ડિયોંકે ઢાંચે ઔર દો આંખોંકે સિવા કુછ ન બચેગા.

ગંધકકે કપળે :

સૂરએ ઈબ્રાહીમમેં ઈરશાદ હૈ :

''ઉનકે કુર્તે ગંધકકે હોંગે ઔર ઉનકે ચેહરોં પર આગ લિપ્ટી હૂઈ હોગી.''

ફાયદા : હઝરત હકીમુલ ઉમ્મત (રહ.) લિખતે હૈં કે ચીડકે તેલકો કતિરાન કહતે હૈં (જિસકા તરજુમા ગંધક કિયા ગયા હૈ) ઔર ઉસકે કુર્તોંકા મતલબ યહ હૈ કે સારે બદનકો કતિરાન લિપ્ટી હૂઈ હોગી, તાકે ઉસમેં જલ્દી ઔર તેઝીકે સાથ આગ લગ સકે. (બયાનુલ કુર્આન)

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે થે કે 'કતિરાન'' પિઘલે હૂએ તાંબેકો કહતે હૈં. ઈસ તાંબેકે દોઝખિયોંકે લિબાસ હોંગે, જો સખ્ત ગરમ આગ જૈસે હોંગે. (ઈબ્ને કષીર)

મુસ્લિમ શરીફમેં હૈ કે રસૂલે.ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : મય્યિત પર ચીખ–પુકાર કરનેવાલી ઔરત અગર મૌતસે પેહલે તૌબા ન કરેગી તો કિયામતકે દિન ઈસ હાલમેં ખડી કી જાએગી કે ઉસકા એક કુર્તા કતિરાન (ગંધક યા પિઘલે હૂએ તાંબે)કા હોગા ઔર એક ખુજલીકા હોગા, યા'ની ઈસકે જિસ્મ પર ખારિશ પેદા કર દી જાએગી ઔર ઊપરસે કતિરાન લપેટ દિયા જાએગા. સૂરએ હજમેં ઈરશાદ હૈ :

''સો જો લોગ કાફિર થે ઉનકે (પહનનેકે લિએ) આગમેં કપળે તરાશે જાએંગે.''

દારોગ્હાએ દોઝખકે તા'ને :

કિસ્મ કિસ્મકી જિસ્માની તકલીફોં ઔર મુખ્તલિફ અઝાબકે તરીકોંકે અલાવહ એક બહુત બળી રૂહાની અઝિય્યત દોઝખિયોંકો યહ પહુંચેગી કે દોઝખકે દારોગહ ઉનકો તા'ને દેંગે, જિસકો કુર્આને કરીમમેં મુખ્તલિફ ઉન્વાનોંસે તા'બીર ફરમાયા ગયા હૈ, ચુનાન્ચેઃ સૂરએ સિજદહ પારહ ૨૧ મેં ઈરશાદ હૈ :

''ઔર ઉનસે કહા જાએગા કે અબ ચખ્ખો ઉસ આગકા અઝાબ, જિસકો તુમ જુટલાતે થે.''

દોઝખિયોંકી બદસૂરતી :

''ઔર જિન લોગોંને બુરે કામ કિએ, બદીકી સઝા ઈસ બુરાઈકે બરાબર મિલેગી ઔર ઉન પર ઝિલ્લત છા જાએગી, ઉનકો અલ્લાહ (કે અઝાબ)સે કોઈ ન બચા સકેગા. (ઉનકી બદસૂરતીકા યહ આલમ હોગા કે) ગોયા ઉનકે ચહેરોં પર અંધેરી રાતકે પરત કે પરત લપેટ દીએ ગએ હૈં.'' (સૂ. યુનૂસ)

ઈસ આયતે શરીફહસે મા'લૂમ હુવા કે દોઝખિયોંકે ચેહરે ઈન્તિહાઈ સિયાહ હોંગે. હદીષ શરીફમેં હૈ કે હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર (રદિ.)ને ફરમાયા : અગર દોઝખિયોંમેંસે કોઈ શખ્સ દુન્યાકી તરફ નિકાલ દિયા જાએ તો ઉસકી વહ્શી સૂરતકે મંઝર ઔર બદબૂકી વજહસે દુન્યાવાલે ઝરૂર મર જાએં. ઉસકે બા'દ હઝરત અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) બહુત રોએ.

(તરગીબ)

સૂરએ મુઅમિનૂનમેં હૈં : ''આગ ઉનકે ચેહરોંકો ઝુલસતી હોગી ઔર ઉસમેં ઉનકે મુંહ બિગડે હોંગે.''

રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ''કાલિહૂન''કી તફસીર ફરમાતે હૂએ ઈરશાદ ફરમાયા કે દોઝખીકો આગ જલાએગી, જિસકી વજહસે ઉસકા ઊપરકા હોંટ સુકળ કર બીચ સર તક પહુંચ જાએગા ઔર નીચેકા હોંટ લટક કર નાફ તક પહુંચ જાએગા. (તિરમિઝી)

દોઝખિયોંકે આંસૂ :

હઝરત અનસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હઝરાતે સહાબા (રદિ.)સે ફરમાયા : અય લોગો ! રોઓ ઔર રો ન સકો તો રોનેકી સૂરત બના લો, ક્યૂંકે દોઝખમેં દોઝખી ઈતના રોએંગે કે ઉનકે આંસૂ ઉનકે ચહેરોંમેં નાલિયાં સી બના દેંગે, રોતે રોતે આંસૂ નિકલને બંદ હો જાએંગે તો ખૂન બહને લગેગા, જિસકી વજહસે આંખેં ઝખ્મી હો જાએંગી. (અલ હાસિલ આંસૂ ઔર ખૂનકી ઈતની કષરત હોગી કે) અગર ઉનમેં કશ્તિયાં છોળ દી જાએં તો ભી ચલને લગેં.

(શર્હુસ્સુન્નહ)

દોઝખિયોંકી ઝુબાન :

રસૂલેં ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "બેશક, કાફિર અપની ઝુબાન તીન કોસ ઔર છે કોસ તક ખીંચ કર બાહર નિકાલ દેગા. લોગ ઈસકો કદમોંસે રોંદેંગે, યા'ની ઉસ પર ચલેંગે." (તિરમિઝી)

ફાયદા : એક ફરસખ તીન મીલકા હોતા હૈ. મા'લૂમ હુવા કે કાફિરકી ઝુબાન ઈતની લંબી હો જાએગી.

દોઝખિયોંકે જિસ્મ :

રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા :

"દોઝખમેં કાફિરકે દોનોં મૂંઢોંકે દરમિયાનકા હિસ્સા તીન દિનકે રાસ્તેકે બરાબર હોગા, જબ કે કોઈ તેઝ રફ્તાર સવાર ચલ કર જાએ ઔર કાફિરકી દાઢ ઉહુદ પહાડકે બરાબર હોગી ઔર ઉસકી ખાલકી મોટાઈ તીન દિનકે રાસ્તેકે બરાબર હોગી. (મુસ્લિમ શરીફ)

તિરમિઝીકી એક રિવાયતમેં હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "કાફિરકી દાઢ કિયામતકે દિન ઉહુદ પહાડકે બરાબર હોગી ઔર ઉનકી રાન બયૂઝા પહાડકે બરાબર હોગી ઔર દોઝખમેં ઉસકે બૈઠનેકી જગહ તીન દિનકે રાસ્તેકે બરાબર લંબી–ચોળી હોગી. જિતની દૂર મદીનાસે ઝુબ્દહ ગાઉં હૈ. (મિશ્કાત શરીફ) ઔર એક રિવાયતમેં હૈ કે દોઝખીકે બૈઠનેકી જગહ ઈતની લંબી હોગી કે જિતના મક્કા ઔર મદીનાકે દરમિયાનકા ફાસલા હૈ. (મિશ્કાત)

ફાયદા : બા'ઝ રિવાયાતમેં હૈ કે કાફિરકી ખાલકી મોટાઈ ૪૨ હાથ હોગી ઔર મુસ્લિમ શરીફકી રિવાયાતમેં ગુઝર ચુકા હૈ કે તીન દિનકી મસાફતકે બરાબર હોગી, મગર યહ કોઈ મુશ્કિલ બાત નહીં, ક્યૂંકે મુખ્તલિફ કાફિરોંકો મુખ્તલિફ સઝાએં હોંગી, કિસીકો કમ, કિસીકો ઝિયાદહ.

બા'ઝ રિવાયાતમેં હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : "મેરી ઉમ્મતકે બા'ઝ શખ્સ દોઝખમેં ઈતને બળે કર દીએ જાએંગે કે એક હી શખ્સ દોઝખકે પૂરે કોનેકો ભર દેગા." (તરગીબો–તરહીબ)

હઝરત મુજાહિદ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મુઝસે હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)ને ફરમાયા કે ક્યા તુમ જાનતે હો કે દોઝખ કિતના ચૌળા હૈ ? મૈંને કહા, નહીં. ફરમાયા : હા, ખુદાકી કસમ ! ખુદાકી કસમ ! તુમ નહીં જાનતે. બેશક, દોઝખીકે કાનકી લવ ઔર મૂંઢેકે દરમિયાન સત્તર (૭૦) સાલ ચલનેકા રાસ્તા હોગા, જિસમેં ખૂન ઔર પીપકી વાદિયાં (નાલે) જારી હોંગી." (તરગીબ)

કૈફિયતે દાખિલહ :

કુર્આન શરીફકી આયાતમેં દોઝખિયોંકે દાખિલાકી કૈફિયત કઈ જગહ બયાન કી ગઈ હૈં, જિનમેં યહ ભી હૈ કે દોઝખી પ્યાસકી હાલતમેં જહન્ન–મરસીદ કિએ જાએંગે ઔર દોઝખમેં જાનેસે પેહલે દરવાઝે પર ખળા કરકે ઉનસે ફરિશ્તે સવાલો–જવાબ ભી કરેંગે. ઝૈલકી આયાતસે યહ મઝામીન ખૂબ વાઝિહ તૌર પર સમઝમેં આ જાતે હૈં.

"ઔર હમ મુજરિમોંકો દોઝખકી તરફ પ્યાસા હાંકેંગે." (સૂ. મરયમ)

"જિસ રોઝ મુજરિમીન મુંહકે બલ જહન્નમમેં ઘસીટે જાએંગે, તો ઉનસે કહા જાએગા કે દોઝખકી આગકા મઝા ચખ્ખો." (સૂ. કમર)

"ફિર વહ ઔર ગુમરાહ લોગ ઔર ઈબ્લીસકા લશ્કર સબકે સબ દોઝખમેં ઊંધે મુંહ ડાલ દીએ જાએંગે." (સૂ. શુઅરા)

"મુજરિમ લોગ અપને હુલિયાસે પહચાને જાએંગે (ક્યૂંકે ઉનકે ચેહરે સિયાહ ઔર આંખેં નીલી હોંગી). ફિર ઉનકે સરકે બાલ ઔર પાઉં પકડ

લિએ જાએંગે (ઔર ઉનકો ઘસીટ કર જહન્નમમેં ડાલ દિયા જાએગા.)"

(સૂ. રહમાન)

"અત્તરગીબ વત્તરહીબ"મેં હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)કા કૌલ ઇસ આયતે શરીફહકી તફસીરમેં નકલ કિયા ગયા હૈ કે મુજરિમકે હાથ ઔર પૈર મોડ કર ઈકટ્ઠે કર દીએ જાએંગે, ફિર લકડીયોંકી તરહ તોડ–મોડ દિયા જાએગા (ઔર જહન્નમમેં ઝોંક દિયા જાએગા).

"(ફરિશ્તોંકો હુકમ હોગા કે) જમા' કર લો ઝાલિમોંકો ઔર ઉનકે હમ મશરબોંકો ઔર ઉનકે મા'બૂદોંકો જિનકો વહ લોગ ખુદાકો છોળ કર પૂજા કરતે થે. ફિર ઉન સબકો દોઝખકા રાસ્તા દિખાઓ (ઔર ફિર હુકમ હોગા કે અછ્છા ઝરા) ઉનકો ઠેહરાઓ. ઉનસે સવાલ કિયા જાએગા. (ચુનાન્ચે: યહ સવાલ હોગા) કે અબ તુમકો ક્યા હુવા કે એક–દૂસરેકી મદદ નહીં કરતે ? (ઈસ પર ભી વહ એક–દૂસરેકી કુછ મદદ ન કરેંગે), બલ્કે સબકે સબ સર ઝુકાએ ખળે રહેંગે." (સૂ. સાફ્ફાત)

"જિસ રોઝ ઉનકે ચેહરે દોઝખમેં ઉલટ–પુલટ કિએ જાએંગે તો વહ યૂં કહતે હોંગે કે કાશ ! હમને અલ્લાહકી ઈતાઅત કી હોતી ઔર હમને રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ઈતાઅત કી હોતી."

(સૂ. અહઝાબ)

અહ્લે દોઝખસે શયતાનકા ખિતાબ :

ઉધર તો દોઝખી ઈત્તિબાએ શયતાન પર પછતાતે હોંગે ઔર બારગાહે ખુદાવંદીસે ખિતાબે બાલાકે ઝરીઅહ ઉન પર ડાંટ પળેગી, ઈધર શયતાન ઈસ તકરીરસે ઉનકો લતાળેગા :

"ઔર (કિયામતકે દિન) જબ સબ મુકદ્દમાત ફૈસલ હો ચુકેંગે તો શયતાન કહેગા કે (મુઝે બુરા–ભલા કહના નાહક હૈ, ક્યૂંકે) બિલા શુબા' અલ્લાહને તુમસે સચ્ચે વા'દે કિએ થે. સો મૈંને વહ વા'દે ખિલાફ કિએ થે ઔર તુમ પર મેરા ઈસસે ઝિયાદહ ઝોર ચલતા ન થા કે મૈંને તુમકો (ગુમરાહીકી) દા'વત દી. સો તુમને (ખૂદ હી) મેરા કહના માન લિયા. તુમ મુઝ પર મલામત મત કરો ઔર અપને આપકો મલામત કરો. ન મૈં તુમ્હારા મદદગાર હૂં ઔર ન તુમ મેરે મદદગાર હો. મૈં તુમ્હારે ફે'લસે

ખૂદ બેઝાર હૂં કે તુમ ઈસસે પહલે (દુન્યામેં) મુઝે (ખુદાકા) શરીક કરાર દેતે થે, યકીનન્ ઝાલિમોંકે લિએ દર્દનાક અઝાબ હૈ." (સૂ. ઈબ્રાહીમ)

દોઝખિયોંકો વાકિઈ બળી હસરત હોગી, જબ કે શયતાન અપની બરાઅત ઝાહિર કરેગા ઔર હર કિસ્મકી ઈઆનત વ મદદ ઔર તસલ્લીસે દસ્ત–બરદાર હો જાએગા. ઈસ વક્ત દોઝખિયોંકે ગૈઝો–ગઝબકી જો હાલત હોગી વહ ઝાહિર હૈ.

ગુમરાહ કરનેવાલોં પર દોઝખિયોંકા ગુસ્સા :

જો લોગ ગુમરાહ કરનેવાલે થે ઉન પર દોઝખિયોંકા ગુસ્સા આએગા ઔર ઉનસે કહેંગે : "હમ તુમ્હારે તાબિઅ થે તો ક્યા તુમ ખુદાકે અઝાબકા કુછ હિસ્સા હમસે હટા સકતે હો ?" (સૂ. ઈબ્રાહીમ)

વહ જવાબ દેંગે : "(તુમ્હેં ક્યા બચાએં, હમ તો ખૂદ હી નહીં બચ સકતે) અગર અલ્લાહ હમકો બચનેકી કોઈ રાહ બતાતા તો તુમકો ભી વહ રાહ બતા દેતે. હમ સબકે હકમેં દોનોં સૂરતેં બરાબર હૈં, ખ્વાહ હમ પરેશાન હોં, ખ્વાહ ઝબ્ત કરેં. હમારે બચનેકી અબ કોઈ સૂરત નહીં."

(સૂ. ઈબ્રાહીમ)

વહ ફર્તે બુગ્ઝ ઔર શિદ્દતે ગૈઝકી વજહસે ગુમરાહ કરનેવાલોંકે બારેમેં બારગાહે ખુદાવંદીમેં અર્ઝ કરેંગે. સૂરએ હા–મીમ સિજદહમેં હૈ :

"અય હમારે પરવરદિગાર ! હમેં વહ શયતાન ઔર ઈન્સાન દિખા દે જિન્હોંને હમેં ગુમરાહ કિયા. હમ ઉનકો પૈરોંકે નીચે કુચલ ડાલેં, તાકે વહ ખૂબ ઝલીલ હોં."

દારોગ્હાએ દોઝખ ઔર માલિકસે અર્ઝે મઅરૂઝ :

દોઝખી અઝાબસે પરેશાન હોકર મઅરૂઝાત ઔર ગુઝારિશાતકી સિલ્સિલ–એ–જુમ્બાની શુરૂઅ્ કરેંગે. ચુનાન્ચે: દારોગ્હાએ દોઝખસે કહેંગે કે "તુમ હી અપને પરવરદિગારસે દુઆ કરો કે કિસી એક દિન તો હમસે અઝાબ હલકા કર દે."

વહ જવાબ દેંગે : "ક્યા તુમ્હારે પાસ તુમ્હારે પયગમ્બર મુઅજિઝાત

લેકર નહીં આતે રહે થે ઔર દોઝખસે બચનેકા તરીકા નહીં બતલાતે થે.''
(સૂ. મુઅમિન)

ઈસ પર દોઝખી જવાબ દેંગે કે બલા યા'ની હાં, આતે તો થે, લેકિન હમને ઉનકા કહના ન માના. ફરિશ્તે જવાબમેં કહેંગે :

તરજુમા : ''તો ફિર (હમ) તુમ્હારે લિએ દુઆ નહીં કર સકતે, તુમ હી દુઆ કર લો (ઔર વહ ભી બેનતીજા હોગી), ક્યૂંકે કાફિરોંકી દુઆ (આખિરતમેં) બિલકુલ બેઅષર હૈ.'' (સૂ. મુઅમિન)

ઈસકે બા'દ માલિક યા'ની દોઝખકે અફસરકી જનાબમેં દરખ્વાસ્ત પેશ કરકે કહેંગે : યા માલિકુ લિયકૂદિ અલયના રબ્બુક. તરજુમા : ''યા'ની અય માલિક ! (તુમ હી દુઆ કરો કે) તુમ્હારા પરવરદિગાર (હમકો મૌત દે કર) હમારા કામ તમામ કર દે.''

વહ જવાબ દેંગે : ઈન્નકુમ મા–કિષૂન. ''તુમ હમેશા ઈસી હાલમેં રહોગે (ન નિકલોગે, ન મરોગે).

હઝરત અઅ્મશ (રહ.) ફરમાતે થે કે મુઝે રિવાયત પહુંચી હૈ કે માલિક અલયહિસ્સલામકે જવાબ ઔર દોઝખિયોંકી દરખ્વાસ્તમેં હઝાર બરસકી મુદ્દતકા ફાસલા હોગા.

ઈસકે બા'દ કહેંગે કે આઓ, અપને રબસે બરાહે રાસ્ત હી દરખ્વાસ્ત કરેં ઔર ઈસસે દુઆ કરેં, ક્યૂંકે ઉસસે બળ્હ કર કોઈ નહીં હૈ. ચુનાન્ચે: અર્ઝ કરેંગે :

''અય હમારે રબ ! (વાકિઈ) હમારી બદબખ્તીને હમકો ઘેર લિયા થા ઔર હમ ગુમરાહ લોગ થે. અય હમારે રબ ! હમકો ઈસસે નિકાલ દીજિએ. ફિર હમ અગર દો–બારહ (ઐસા) કરેં તો હમ બેશક કુસૂરવાર હૈં.''

અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ જવાબમેં ફરમાએંગે : ઈખ્સ–ઊ ફીહા વલા તુકલ્લિમૂનિ. તરજુમા : ''ઈસીમેં ફિટકારે હૂએ પળે રહો ઔર મુઝસે બાત ભી ન કરો.''

હઝરત અબૂ દરદાઅ્ (રદિ.) ફરમાતે થે કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકે

ઈસ ઈરશાદ પર વહ હર કિસ્મકી ભલાઈસે નાઉમ્મીદ હો જાએંગે ઔર ગધોંકી તરહ ચીખને—ચિલ્લાને ઔર હસરતો—વાવેલામેં લગ જાએંગે.
(મિશ્કાત)

ઈબ્ને કષીરમેં હૈ કે ઉનકે ચેહરે બદલ જાએંગે, સૂરતેં મસ્ખ હો જાએંગી, હત્તા કે બા'ઝ મુઅમિન શફાઅત લેકર આએંગે, લેકિન દોઝખિયોંમેંસે કિસીકો પેહચાનેંગે નહીં. દોઝખી ઉનકો દેખ કર કહેંગે કે મૈં ફુલાં હૂં, મગર વહ કહેંગે કે તુમ ગલત કહતે હો, હમ તુમકો નહીં પહચાનતે.

"ઈખ્સ—ઊ ફીહા"કે જવાબકે બા'દ દોઝખકે દરવાઝે બંદ કર દીએ જાએંગે ઔર વહ ઈસીમેં સડતે રહેંગે.

દોઝખિયોંકી ચીખ-પુકાર :

સૂરએ હૂદમેં અલ્લાહ તઆલાકા ઈરશાદ હૈ :

"જો લોગ શકી—બદબખ્ત હૈં વહ દોઝખમેં ઈસ હાલમેં હોંગે કે ગધોંકી તરહ ચિલ્લાતે હોંગે."

"કામૂસ"મેં હૈ કે ઝફીર ગધેકી શુરૂઅકી આવાઝકો કહતે હૈં ઔર શહીક ઈસકી આખરી આવાઝકો કહતે હૈં.

☆ ખાતિમહ ☆

દોઝખસે બચનેકી ચંદ દુઆએં :

(૧) હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) જિસ તરહ સહાબા (રદિ.)કો કુર્આનકી સૂરત સિખાતે થે ઈસી તરહ યહ દુઆ ભી સિખાતે થે : અલ્લાહુમ્મ ઈન્ની અઊઝુબિ—ક મિન્ અઝાબિ જહન્ન—મ વઅઊઝુબિ—ક મિન્ અઝાબિલ્ કબ્રિ વ અઊઝુબિ—ક મિન્ ફિત્નતિલ્ મસીહિદ્દજ્જાલિ વ અઊઝુબિ—ક મિન્ ફિત્નતિલ્ મહ્યા વલ્ મમાત. (તરગીબ અન મુસ્લિમ)

(૨) હઝરત અનસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) અકષર યહ દુઆ ફરમાયા કરતે થે : રબ્બના આતિના

ફિદ્દુન્યા હ-સ-નતંવ્ વ ફિલ્ આખિરતિ હ-સ-નતંવ્ વ કિના અઝાબન્નાર. (બુખારી)

(૩) હઝરત રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને એક સહાબી મુસ્લિમ (રદિ.)કો બતલાયા થા કે મગરિબકી નમાઝસે ફારિગ હોકર કિસીસે બાત કરનેસે પહલે સાત મરતબા અલ્લાહુમ્મ અજિર્ની મિનન્નાર પઢા કરો. અગર ઉસકો પઢ લોગે ઔર અગર ઉસી રાતમેં મર જાઓગે તો દોઝખસે તુમ્હારી ખલાસી કર દી જાએગી ઔર જબ સુબ્હકી નમાઝ પઢ ચુકો ઔર ઉસકો ઈસી તરહ (સાત મરતબા કિસીસે બોલનેસે પહલે) પઢ લોગે ઔર ઉસી દિન મર જાઓગે તો દોઝખસે તુમ્હારી ખલાસી ઝરૂર કર દી જાએગી. (અબૂ દાવૂદ)

(૪) રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે જો શખ્સ તીન મરતબા અલ્લાહસે જન્નતકા સવાલ કરે તો જન્નત ઉસકે લિએ અલ્લાહસે દુઆ કરતી હૈ કે અલ્લાહુમ્મ અદ્ખિલ્હુલ્ જન્ન-ત (અય અલ્લાહ ! ઈસકો જન્નતમેં દાખિલ કર દે) ઔર જો શખ્સ તીન મરતબા દોઝખસે પનાહ ચાહે તો દોઝખ ઉસકે લિએ અલ્લાહસે દુઆ કરતા હૈ : અલ્લાહુમ્મ અજિર્હૂ મિન્નાર (અય અલ્લાહ ! ઈસકો દોઝખસે બચા).

(તરગીબ)

☆ ફિક્ર વ એ'તિબાર ☆

દોઝખ ઔર દોઝખિયોંકે હાલાત જો અબ તક આપને પઢે, યહ ઈસ લિએ નહીં લિખ્ખે ગએ કે સરસરી નઝરસે પઢ કર કિતાબ અલમારીકે સુપુર્દ કર દી જાએ ઔર દોઝખ ઔર દોઝખિયોંકે હાલાતકો પઢ કર દીગર કિસ્સોં ઔર અફ્સાનોંકી તરહ ભુલા દિયા જાએ.

દર હકીકત ગુઝિસ્તા વાકિઆત વ અહવાલ જો બયાન કિએ ગએ હૈં, ચૂંકે: આયાતે કુર્આનિય્યહ ઔર અહાદીષે નબવિય્યહકા તરજુમા હૈ, ઈસ લિએ બિલા શક સહીહ ઔર વાકિઈ હૈં. અગર ઉનકો બાર બાર પઢા જાએ ઔર અપની બદઆમાલિયોં પર નઝર કી જાએ તો સખ્તસે સખ્ત દિલવાલા ઈન્સાન ભી અપની ઝિંદગીકો બહુત આસાનીસે પલટ સકતા હૈ ઔર અપને નફ્સકો દોઝખકે હાલાત સમઝા કર નેકિયોંકે રાસ્તે પર ડાલ

સકતા હૈ. બશર્તે કે ખુદાવંદે આલમ ઔર ઉસકે રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો સચ્ચા સમઝતા હો ઔર ઉનકે બતાએ હૂએ અહવાલે દોઝખકો સહીહ ઔર વાકિઈ માનતા હો. મુઅમિન બંદે હમેશા અપની ઝિંદગીકા હિસાબ કરતે રહતે હૈં ઔર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકી બારગાહમેં દોઝખસે પનાહમેં રહનેકી દુઆ કરતે રહતે હૈં. ભલા હો સકતા હૈ કે જો શખ્સ ઈન હાલાતકો સહીહ સમઝતા હો, વહ અપની ઝિંદગીકો દુન્યાકી લઝ્ઝતોં ઔર ફના હો જાનેવાલી ઈઝ્ઝત ઔર દૌલતકે હાસિલ કરનેમેં ગંવા દે ? રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે દોઝખ લઝ્ઝતોંમેં છુપા દિયા ગયા હૈ ઔર જન્નત ના-ગવારિયોંમેં છુપા દી ગઈ હૈ. (બુખારી વ મુસ્લિમ)

યા'ની લઝ્ઝતોંમેં પડ કર ઝિંદગી ગુઝારનેવાલે વહ કામ કર રહે હૈં જિનકે પર્દામેં દોઝખ હૈ ઔર નફ્સકો નાગવારિયોંમેં ફંસા કર અચ્છે અમલ કરનેવાલે વહ કામ કર રહે હૈં, જિનકે પર્દામેં જન્નત હૈ. આહ ! ઈન લોગોંકો જહન્નમકે હાલાતકા પતા હી નહીં, જો ખુદકુશી કરકે યહ સમઝતે હૈં કે મુસીબતસે છુટકારા હો જાએગા ઔર જો દુન્યાકી સખ્તી ઔર મશક્કતસે ઘબરા કર યૂં કહ દેતે હૈં કે ક્યા અલ્લાહકે યહાં મેરે લિએ દોઝખમેં ભી જગા' નહીં હૈ.

હકીકત યહ હૈ કે અગર દોઝખકી આગ, ઈસકે સાંપ, બિચ્છૂ, આગકે કપડે, અઝાબકે તરીકે ઔર દોઝખકા ખોરાક વગયૂરહકા ધ્યાન રહે તો મ્યૂનિસિપલ્ટી ઔર એસેમ્બલીકી કુર્સિયોંકે એ'ઝાઝ હાસિલ કરનેવાલે, રૂપિયા જમા' કરને ઔર બિલ્ડિંગ વ જાઈદાદ બનાનેવાલે હરગિઝ હરગિઝ ઈન ચીઝોંમેં પડ કર ઔર બળે બળે ગુનાહોંમેં મુબ્તલા હોકર અપની આખિરત ખરાબ નહીં કર સકતે.

ભલા, જિસે દોઝખકી ભૂકકી ખબર હો વહ રોઝહ છોળ સકતા હૈ ? ઔર દોઝખકી બેચૈનીસે વાકિફ હો વહ ઝરા સી નીંદ ઔર ફાની આરામકે લિએ નમાઝકો બરબાદ કર સકતા હૈ ? ઔર જો દોઝખકે સાંપ-બિચ્છૂઓંકે ડંસનેકી સોઝિશસે બા-ખબર હો, વહ યૂં કહ સકતા હૈ કે દાળ્હી રખનેસે ખુજલી હોતી હૈ ? જિન્હેં જુબ્બુલ્ હઝ્નકી ખબર હો વહ રિયાકારીકે લિએ ઈબાદત કૈસે કર સકતા હૈ ઔર જિનકો તસ્વીર-કશીકે અંજામકા પતા હો વહ તસ્વીર બના સકતે હૈં ? જિનકો યહ યકીન હો કે

શરાબ પીનેકી સઝામેં દોઝખિયોંકે જિસ્મોંકા ધોવન યા નિચોડ પીના પડેગા, વહ શરાબકે પાસ જા સકતે હૈં ? હરગિઝ નહીં, હરગિઝ નહીં.

હકીકત યહ હૈ કે જન્નત ઔર દોઝખકે હાલાત સિર્ફ ઝુબાનોં તક હી મહદૂદ રહ ગએ હૈં ઔર યકીનકે દરજામેં નહીં રહે, ડરના બળે ગુનાહસે તો દર કિનાર, છોટે ગુનાહોંકે પાસ જાના ભી બઈદ અઝ તસવ્વુર હોતા. હઝરત અલી કર્રમલ્લાહુ વજ્હહૂ ફરમાતે થે કે અગર જન્નત ઔર દોઝખ મેરે સામને રખ દીએ જાએં તો મેરે યકીનમેં ઝરા સા ભી ઈઝાફા' ન હોગા, યા'ની મેરા ઈમાન બિલ્ ગૈબ ઈસ કદર મઝબૂત હૈ કે આંખોંસે દેખ કર ભી ઈતના હી યકીન હો સકતા હૈ જિતના બગૈર દેખે હૈ. જિનકો દોઝખકે હાલાતકી ખબર હો વહ ગુનાહ તો ક્યા કરતે, ઈસ દુન્યામેં ન હંસતે, ન ખુશી મનાતે. "અત્તરગીબ વત્તરહીબ"મેં એક રિવાયત નકલ કી હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.)સે દરયાફ્ત ફરમાયા કે ક્યા બાત હૈ કે મૈંને મીકાઈલ (અલૈ.)કો હંસતે હૂએ નહીં દેખા ? અર્ઝ કિયા કે જબસે દોઝખકી પૈદાઈશ હૂઈ હૈ તબસે મીકાઈલ (અલૈ.) કભી નહી હંસે. (રવાહુ અહમદ)

સહીહ મુસ્લિમકી એક રિવાયતમેં હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને એક મરતબા ઈરશાદ ફરમાયા કે ઉસ ઝાતકી કસમ જિસકે કબઝેમેં મેરી જાન હૈ, અગર તુમને વહ મંઝર દેખા હોતા જો મૈંને દેખા હૈ તો તુમ ઝરૂર કમ હંસતે ઔર ઝિયાદહ રોતે ! સહાબા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે આપને ક્યા દેખા ? ઈરશાદ ફરમાયા : મૈંને જન્નત ઔર દોઝખ દેખે. (તરગીબ)

હઝરત ઈબ્ને મસ્ઊદ (રદિ.) ફરમાતે થે કે મુઝે તઅજ્જુબ હૈ કે લોગ હંસતે હૈં, હાલાંકે ઉનકો દોઝખસે બચનેકા યકીન નહીં હૈ. હઝરત અબૂ સઈદ ફરમાતે હૈં કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) એક બાર (મકાનસે) બાહર તશરીફ લાએ ઔર દેખા કે લોગ ખિલખિલાકર હંસ રહે હૈં. યહ દેખ કર આપને ફરમાયા કે અગર તુમ લઝ્ઝતોંકો ખત્મ કર દેનેવાલી ચીઝ (યા'ની મૌત)કો કષ્રતસે યાદ કરતે તો તુમ્હેં ઉસકી ફુરસદ ન મિલતી જિસ હાલમેં તુમકો દેખ રહા હૂં. (મિશ્કાત)

અલ હાસિલ હોશિયાર વહી હૈ જો અપને આખિરતકી ઝિંદગી

બનાએ ઔર દો–ચાર રોઝ માલ–દૌલત, ઈઝ્ઝત–આબરૂ, જાહો–હુકૂમતકે ફંદોંમેં પડ કર અપની જાનકો દોઝખકે હવાલે ન કરે, જબ અઝાબમેં મુબ્તલા હોગા તો પછતાને ઔર યા લયૂતહા કા–નતિન્ કાદિયહ્", મા અગ્ના "અન્ની માલિયહ્, હ–લ–ક અન્ની સુલ્તાનિયહ્." (સૂ. અલ હાક્કહ) (તરજુમા : હાય, કાશ ! વહ મૌત હી ખત્મ કર દેતી, મેરે કામ કુછ ન આયા મેરા માલ, જાતી રહી મેરી હુકૂમત). કહને ઔર હાથ મલનેસે કુછ હાસિલ ન હોગા. જન્નત જૈસી આરામકી જગહકી તલબસે લા પરવાહી ઔર દોઝખ જૈસે બેમિષ્લ દારુલ અઝાબસે બચનેકી ફિક્સે ગફલત, બેઅક્લોંકા હી કામ હો સકતા હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે જન્નતકો તલબ કરો, જિતના તુમસે હો સકે ઔર દોઝખસે ભાગો જિતના તુમસે હો સકે.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ط

લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ
મુહમ્મદુર્રસૂલુલ્લાહ
(સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)

જન્નતકે નઝ્ઝારે

"જન્નત નેક કામ કરનેવાલોંકે લિએ મુઝય્યન કી ગઈ હૈ. લોગો ! નેક કામ કરકે જન્નતમેં અપના ઠિકાના બના લો.''

☆ નઝમ ☆

શાઇરે ઇસ્લામ હઝરત મુઝતર ગુજરાતી (બી.એ.)

વા'દા હૈ મુઅમિનોંસે ખુદાએ કરીમકા
ઉનકે લિએ મકામ હૈ ખુલ્દે નઈમકા

કુર્આંકી ઈસ્તિલાહમેં જન્નત કહેં જિસે
ઈક લા–ઝવાલ દારે મસર્રત કહેં જિસે

નહ્રેં રવાં હૈં જિસમેં શરાબે તહૂરકી
શીરે લઝીઝ વ શહદે મુસફ્ફાકી, નૂરકી

તસ્નીમ વ સલસબીલકે ચશ્મોંકી સરઝમીં
જિનકી નઝીર ગુલશને આફાકમેં નહીં

ગુલહાએ રંગારંગકે તખ્તે ખિલે હૂએ
પત્તોંકી લરઝિશોંમેં તરાને મિલે હૂએ

શીરીં ફલોંકે બોઝસે શાખેં ઝુકી હૂઈ
સાહિલ પે જૈસે નકરઇ મોજેં રૂકી હૂઈ

બાગોંમેં મોતિયોંકે તરાશે હૂએ ખયામ
જિનમેં જમાલ–આફરીં હૂરોંકા હૈ કિયામ

ઐસે ખયામ જિનકા તસવ્વુર મહાલ હૈ !
હૂરેં વહ જિનકા હુસ્ન ફકીદુલ મિષાલ હૈ

ઝીનત–દેહ કુસૂર હૈં, ગિલ્માને પાક–રૂ
સાગરબ–કફ, સલામબ–લબ, નગ્મા દર ગુલૂ

જન્નતકી કોઇ ચીઝ ઝવાલ આશ્ના નહીં
શાઇસ્તહ બકા હૈ, વબાલ આશ્ના નહીં !

ઈસ ઘરમેં જબ ખુદાકે પરસ્તાર જાએંગે,
આંખોંમેં નૂર, દિલમેં નયા કૈફ પાએંગે.

नहमदूहु व नुसल्ली अला रसूलिहिल करीम.

बिस्मिल्लाहिर्रहमानिर्रहीम.

જન્નતકે મઅ્ના

ઢકના, પર્દા કરના, છુપાના. ઉસકે બા'દ સાયાદાર દરખ્તોંકો કહને લગે. ફિર સાયાદાર દરખ્તોંકે બાગકો ભી જન્નત કહને લગે ઔર ફિર ઈસ્લામી ઈસ્તિલાહમેં ઈસ મકામકા નામ રખ દિયા ગયા, જહાં પર અછ્છે અમલ કરનેવાલે અલ્લાહકે ફરમાંબરદાર બંદે કિયામતકે બા'દ હમેશા હમેશાકે લિએ ઠહરેંગે.

વજ્હે તસ્મિય્યહ :

જન્નતકો જન્નત ક્યૂં કહતે હૈં ? ઈસ લિએ કે યહ મકામ લોગોંકી નઝરોંસે ઈસ દુન્યામેં પોશીદહ ઔર છુપા હુવા હૈ ઔર ઈન આંખોંસે ઈસકો કોઈ નહીં દેખ સકતા ઔર ન કોઈ શખ્સ અપને ઈન કાનોંસે ઉસકી પૂરી હકીકત સુન સકતા હૈ.

"ઔર અલ્લાહ તઆલાને વહાંકી રાહતેં ઔર હર કિસ્મકી આસાઈશેં ઔર ઈન્આમાત મખ્લૂકકી નઝરોંસે છુપા રખ્ખે હૈં :" લા અય્નુન્ રઅત્ વલા ઉઝ્નુન્ સમિઅત્. (બુખારી)

"ફલા તઅ્લમૂ નફ્સુમ્ મા ઉખ્ફિ–ય લહુમ્ મિન કુર્રતિ અઅ્યુન્."

(સૂ. સિજદહ, પારહ ૨૧)

જન્નતકી લંબાઈ-ચોળાઈ :

(૧) જન્નતકે અર્ઝકે મુતઅલ્લિક કુર્આનકા ફેસલા હૈ કે ઉસકી ચોળાઈ ઝમીન ઔર આસ્માનકે બરાબર હૈં :

"વજન્નતિન્ અર્દુહસ્સમાવાતુ વલ્ અર્દુ ઉઈદ્દત લિલ્ મુત્તકી–ન."

(પારહ ૪)

(૨) ઔર ઈસકી લંબાઈકા મુસ્લિમ શરીફકી હદીષસે ઈતના પતા ચલતા હૈ કે અદના દરજાકે જન્નતીકો જન્નતમેં જો રક્બહ દિયા જાએગા વહ તમામ દુન્યાકે રક્બહસે દસ ગુના ઝિયાદહ હોગા.

(૩) દૂસરી જગા' ઈરશાદ હૈ કે જન્નતમેં એક દરખ્ત ઈતના ફૈલા હુવા હૈ કે અગર કોઈ સવાર ઉસકે સાએમેં સો સાલ તક ચલે તો ઉસકા સાયા ખત્મ ન હો ઔર તુમ્હારી કમાન રખનેકી જગા' મશ્રિકો–મગરિબસે બેહતર હોગી. (બુખારી)

(૪) ઔર એક અલ્લાહસે ડરનેવાલેકો દો–દો બાગ ઈતને બળે બળે મિલેંગે જિનકી લંબાઈ ઔર ચોળાઈ ઈતની હોગી કે અગર ઉસકે પૂરે હિસ્સેમેં ઘૂમના ચાહે તો સો બરસમેં ખત્મ હો.

(જવાહિરુત્તફાસીર, સૂ. સૉદ ૩૯૪)

(૫) હર મુઅમિનકે લિએ જન્નતમેં એક મોતિકા બના હુવા ખૈમા હોગા, જિસકી લંબાઈ સાઠ (૬૦) મીલકી હોગી ઔર ઉસ ખૈમાકે એક એક કોનેમેં ઉસકી બીવિયાં ઈસ તરહ કિયામ કરેગી કે એકકો દૂસરી ન દેખ સકે. (બુખારી વ મુસ્લિમ)

(૬) જન્નતકે એક એક દરવાઝેકી દો ચોખટોં (બાઝૂઓં)કે દરમિયાન ઈતની ચોળાઈ હોગી કે અગર કોઈ શખ્સ ઉસકે અર્ઝમેં ચલે તો પૂરે ચાલીસ સાલમેં ઉસકી ચોળાઈ ખત્મ હો. (મુસ્લિમ શરીફ)

(૭) જન્નતમેં સો મંઝિલેં હૈં. હર દો મંઝિલકે દરમિયાન ઈતના ફાસલા હૈ કે જિતના ઝમીન ઔર આસ્માનકે દરમિયાન, યા'ની પાંચસો બરસકા ફાસલા હૈ ઔર ફિરદૌસ સબસે ઊપરકે દરજેકા નામ હૈ ઔર ઉસીસે જન્નતકી ચારોં નહરેં નિકલતી હૈં ઔર જન્નતુલ ફિરદૌસકે ઉપર અર્શે ઈલાહી હૈ. જબ તુમ અલ્લાહસે માંગો તો જન્નતુલ ફિરદૌસકો માંગો. (તિરમિઝી શરીફ)

(૮) જન્નતવાલે અપને ઊપરવાલોંકો બુલંદીકે બાઈષ ઈસ તરહ દેખેંગે કે જિસ તરહ તુમ ઉસ ચમકદાર સિતારેકો દેખતે હો, જો બાકી

રહા હો આસ્માનકે મશ્રિકી યા મગરિબી હિસ્સેમેં. સહાબા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! યહ તો પયગમ્બરોંકી મંઝિલેં હૈં. પયગમ્બરોંકે સિવા વહાં પર ઔર કૌન પહુંચ સકતા હૈ ? આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ક્યૂં નહીં, કસમ હૈ ઉસ ઝાતકી જિસકે કબ્ઝેમેં મેરી જાન હૈ, વહ લોગ (વહાં પર) ઝરૂર પહુંચેગે, જો ઈમાન લાએ અલ્લાહકે સાથ ઔર તસ્દીક કી ઉસકે રસૂલોંકી. (બુખારી–મુસ્લિમ)

(૯) જન્નતમેં સો દરજે (મંઝિલેં) હૈં ઔર એક એક મંઝિલ ઈતની બળી હૈ કે અગર સારે જહાંકે લોગ ઉસમેં જમા' હો જાએં તો ઉનકે લિએ તહી એક દરજા કાફી હો જાએ.

સવાલ : ઈતની બળી જન્નત કહાં હોગી ?

જવાબ : સાતોં આસ્માનોંકે ઉપર, અર્શે ઈલાહીકે નીચે ઔર અર્શે ઈલાહી જન્નતકી ઈસ તરહ છત હોગા, જિસ તરહ આસ્માનોં–ઝમીનકી છત બના હુવા હૈ.

સવાલ : ઈસ વક્ત યહ આસ્માન હોગા યા નહીં ?

જવાબ : નહીં, બલ્કે આસ્માન ખોલ દિયા જાએગા ઔર ઉસમેંસે હી જન્નતમેં જાનેવાલે રાસ્તે પૈદા કર દીએ જાએંગે.

સવાલ : જબ યહ સૂરજ બેનૂર કર દિયા જાએગા ઔર ઉસમેં કોઈ રોશની ન હોગી તો જન્નતમેં અંધેરા રહેગા યા કોઈ રોશની ભી હોગી ?

જવાબ : હાં, વહાં પર અર્શે ઈલાહીસે ખાસ કિસ્મકા નૂર પહુંચાયા જાએગા ઔર જબ રાતકા વક્ત હોગા તો પર્દે ડાલ દીએ જાએંગે, જિસસે જન્નતી લોગ સમઝ જાએંગે કે અબ આરામકા વક્ત આ ગયા હૈ ઔર સુબ્હ હોતે હી પર્દે હટા લિએ જાએંગે, જિસસે જન્નતી લોગ યહ સમઝેંગે કે અબ સુબ્હ હો ગઈ ઔર સૈરો–તફરીહકે લિએ અપની અપની આરામગાહોંસે નિકલ આએંગે.

જન્નતકા મુસાલહા :

સહાબએ કિરામ (રદિ.)ને હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે

દરયાફ્ત કિયા કે જન્નતકી ઈમારત કિસ ચીઝસે બનાઈ ગઈ ? આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ઉસકી એક એક ઈંટ સોનેકી હૈ ઔર એક એક ચાંદીકી, કંકરિયાં મોતિયોં ઔર યાકૂતકી હૈં ઔર ઉસકી મિટ્ટી ઝઅફરાનકી બની હૂઈ ઝર્દ ઔર ખૂશ્બૂદાર હોગી. જો કોઈ ઉસમેં દાખિલ હોગા ચૈન વ આરામમેં રહેગા ઔર હમેશા હમેશા ઝિંદા રહેગા. વહાં પર ઉસકો કભી ભી મૌત ન આએગી, ન ઉસકે કપળે કભી પુરાને હોંગે, ન ઉસકી જવાની કભી ફના હોગી, બલ્કે વહાં પર હમેશા હમેશા વહ જવાન હી રહેગા. (મુસ્નદે અહમદ, તિરમિઝી શરીફ)

સવાલ : જન્નત કબ મિલેગી ?

જવાબ : જબ યહ સારા જહાં ફના હો જાએગા તો અલ્લાહ તઆલાકે હુક્મસે કિયામત કાઈમ હોગી ઔર તમામ લોગ દો–બારહ ઝિંદા કિએ જાએંગે ઔર ફિર મીઝાને અદ્લકે પાસ ઉનકો જમા' કિયા જાએગા ઔર વહાં પર હર શખ્સકા હિસાબ–કિતાબ કરકે નેક લોગોંકો જન્નતમેં દાખિલ કિયા જાએગા ઔર બદકારોંકો જહન્નમમેં.

જન્નતકી બાબત એક શુબા' :

બ–ઝાહિર કુર્આનો–અહાદીષસે મા'લૂમ હોતા હૈ કે જન્નત ઈન્સાનકી નેકી ઔર અલ્લાહકે હુક્મોંકી ફરમાંબરદારીકા બદલા હૈ તો હમારી સમઝમેં નહીં આતા કે અમલ યહાં પર કરે ઔર ઉસકા બદલા આખિરતકે ઉધાર પર રખ્ખા જાએ. કબ મરેં, કબ કિયામત હો, કબ હિસાબ હો ઔર કબ જન્નતમેં જાએં ? આખિર ઈસ દુન્યા હી મેં નેકીકા બદલા ક્યૂં નહીં મિલતા ? ક્યા અલ્લાહ તઆલા ઈસ દુન્યામેં બદલા દેને પર કાદિર નહીં ?

જવાબ : હાં, અલ્લાહ તઆલા દુન્યામેં બદલા દેને પર કાદિર હૈં, લેકિન અલ્લાહ તઆલા હિકમતવાલે ભી હૈં ઔર ઉસકી હિકમત ચાહતી હૈ કે હર શખ્સકી જઝા (નેકીકા બદલા) જન્નત ઔર સઝા (બદીકા બદલા) દોઝખ દેનેમેં કિયામતકા ઈન્તિઝાર કિયા જાએ. ઈસ ઈજમાલકી તફસીર યહ હૈ કે ઈન્સાનકે તીન હાલ હૈં :

અવ્વલ દુન્યાકા હાલ :

ઈસ ઝિંદગીમેં હર ઈન્સાન પર તીન કિસ્મકે હુકૂક હૈં. મષલન્ ખાને–પીને, સોને ઔર આરામ કરને ગર્ઝ યહ કે સૈંકડો કિસ્મકી ઝરૂરિય્યાતે ઝિંદગીમેં ફંસા હુવા હૈ, ઉસકો હુકૂકુન્નફ્સ કહતે હૈં.

દૂસરી કિસ્મ :

જૈસે મિયાં–બીવીકા તઅલ્લુક યા દોસ્તોં ઔર માં–બાપ, બેટા–બેટી વગૈરહકી કરાબતી ઝિમ્મહદારિયોંમેં ઘિરા હુવા હૈ. કિસીકી ખૂશીમેં શરીક હોના, કિસીકી ગમીમેં શિર્કત કરની ઝરૂરી, કિસીકા ખાના–પીના ઔર ઈખ્રાજાત ઉસકે ઝિમ્મે ઝરૂરી, ઈસ કિસ્મકો હુકૂકુલ ઈબાદ કહતે હૈં.

તીસરી કિસ્મ :

માલિકે અસલી ખુદાવંદ તઆલાકી ઈતાઅત ઔર ઉસકી ઈબાદતકી ઝિમ્મહદારી કહીં નમાઝ હૈ, કભી રોઝાકા હુક્મ હૈ, કભી હજ, કભી જિહાદ ઔર કભી ઝકાત વગૈરહકી કદમ કદમ પર પાબંદિયાં હૈં. ગર્ઝ યહ કે ઈસ હાલમેં ઈન્સાન હર તરહસે પાબંદ હી પાબંદ હૈ ઔર ફારસીકે ઈસ મિસ્રકે મિસ્દાક બને હૂએ હૈં :

દમ બ–દમ પા બસ્તા દામે તૂ અમ

ગર્ઝ યહ કે કોઈ વક્ત એસા નહીં જિસમેં બેચારહ ઈન્સાન હર તરહસે આઝાદ ઔર બેફિક્ર હો ઔર ઈસી બિના પર ઈસ જહાનકો દારુલ અમલ, દારુલ મિહ્ન તકલીફ ઔર મશક્કતકા ઘર કહતે હૈં.

જન્નતકી કહાની, અલ્લાહકી ઝુબાની :

(૧) જિસ જન્નતકા મુત્તકિયોં ઔર ફરમાંબરદારોંસે વા'દા કિયા ગયા હૈ ઉસકી કૈફિયત યહ હૈ કે ઉસમેં બહુત સી નહરેં તો ઐસે પાનીકી હૈં, જિસમેં ઝરા ભી તગય્યુર ન હોગા ઔર બહુત સી નહરેં દૂધકી હૈં જિનકા ઝાઈકા ઝરા ભી બદલા હુવા ન હોગા ઔર બહુત સી નહરેં શરાબકી હૈં, જો પીનેવાલોંકો બહુત લઝીઝ ઔર મઝેદાર મા'લૂમ હોંગી ઔર બહુત સી નહરેં શહદકી હૈં જો બિલકુલ સાફ હોગા ઔર જન્નતી લોગોંકે વાસ્તે હર કિસ્મકે ફલ હોંગે. (સૂ. મુહમ્મદ, પારહ ૨૬)

(૨) જો શખ્સ કિયામતકી પેશીકા ખૌફ રખ કર અલ્લાહકી ઈતાઅત કરેગા ઉસકે લિએ દો જન્નતેં હોંગી : એક અલ્લાહકે ખૌફકા બદલા ઔર દૂસરે ગુનાહોંકે છોડનેકા બદલા. ઈન દોનોંમેં મેવા'દાર દરખ્ત કષરતસે હોંગે ઔર હર દરખ્તમેં કિસ્મ કિસ્મકે ફલ હોંગે ઔર ઉન બાગાતકી લંબાઈ ઈતની હોગી કે જિસમેં દરમિયાનહ રફ્તારસે અગર કોઈ આદમી ચલે તો સો સાલમેં ઉસકી લંબાઈ ખત્મ હો સકે ઔર ઉનમેં આ'લા દરજેકે મકાનાત હોંગે ઔર ઉન દોનોં બાગોંમેં દો ચશ્મે જારી હોંગે. એકકા નામ તસ્નીમ ઔર દૂસરેકા નામ સલસબીલ ઔર દોનોં ચશ્મોંમેં ખુસૂસિય્યત યહ હોગી કે જન્નતમેં રહનેવાલા શખ્સ જહાં ચાહે ઔર અપને મકાનકે જિસ દરજેમેં ચાહે ઉસી જગા બેતકલ્લુફ પાની લે લે. ઈન દોનોં બાગોંમેં એક ખુસૂસિય્યત યહ હોગી કે ઈનમેં દો કિસ્મકે ફલ હોંગે. એક કી સૂરત દુન્યવી ફલોંકી તરહ ઔર દૂસરેકી સૂરત નઈ હોગી. જો ન કભી દેખી હોગી ઔર ન સુની હોગી ઔર યહ લોગ જન્નતમેં તકિયે લગાએ હૂએ ઐસે બિસ્તરોં પર આરામ કરેંગે જિનકે અસ્તર રેશમી કપડોંકે હોંગે ઔર ઉનકે અબ્ર નૂરકે હોંગે ઔર ઉનકે ફલોંકી યહ ખુસૂસિય્યત હોગી કે ઉનકી શાખેં ઝુકી હૂઈ હોંગી ઔર ઉનકે ફલ જબ ભી જી ચાહેગા ફૌરન્ ખૂદ બ ખૂદ ટૂટ કર મુંહમેં ગિર પળેંગે ઔર ઉન દોનોં બાગોંમેં નીચી નઝરવાલી શર્મીલી દોશીઝહ લડકિયાં હોંગી, જિનકો ઉનકે શવહરોંકે અલાવહ કિસીને ભી હાથ લગાયા ન હોગા ઔર વહ ઔરતેં ઈસ કદર ખૂબસૂરત હોંગી જૈસે કે મૂંગે ઔર લઅલકી તરાશી હૂઈ તસ્વીરેં. ગર્ઝ યહ કે યહ દોનોં જન્નતેં સોનેકી બની હૂઈ હોંગી ઔર ઉનકા તમામ સામાન ભી સોનેકા હોગા. (બુખારી–મુસ્લિમ) જો સાબિકીનકે હિસ્સેમેં આએંગી ઔર ઉન દોનોંકે અલાવહ દો જન્નતેં ચાંદીકી હોંગી ઔર ઉનકા સારા સામાન ભી ચાંદીકા હોગા. (બુખારી–મુસ્લિમ) ઔર ઉનકા રંગ ઐસા ગહરા સબ્ઝ હોગા કે દેખનેસે આંખોંમેં નૂર ઔર દિલમેં ફરહત વ તાઝગી બળ્હેગી ઔર ઉનમેં જોશ મારતે હૂએ દો ચશ્મે હોંગે ઔર કષ્રતસે ફલ ખુસૂસન્ ખજૂરેં ઔર અનાર ભી હોંગે, જો ખુશઝાઈકા હોનેકે સાથ ગિઝા ભી હૈં ઔર દવા ભી હૈં ઔર ઉન ચારોં બાગોંમેં ઐસી ઔરતેં હોંગી જો ખૂબસૂરત ભી હોંગી ઔર નેકસીરત ભી હોંગી. જો મોતિયોંકે તરાશે હૂએ ખેમોંમેં બૈઠી હૂઈ હોંગી. જિનકો ઉનકે શવહરોંસે પહલે કિસીને હાથ ભી લગાયા ન હોગા ઔર ઈસ જન્નતકે રહનેવાલે સબ્ઝ કાલીનોં ઔર કીમતી બિસ્તરોં પર

તકિયા લગાએ હૂએ બૈઠે હોંગે ઔર યહ દોનોં જન્નતેં અસ્હાબુલ યમીનકે હિસ્સેમેં આએંગી.

સૂરએ વાકિઅહમેં ઇરશાદ હૈ :

(૩) ઔર સબ સાબિકીન જડાઉ તખ્તોં પર તકિયા લગા કર આમને-સામને બૈઠે હૂએ હોંગે. ઉનકી ખિદમતગુઝારીકે લિએ લડકે ફિરતે હોંગે, જો હમેશા બચ્ચે હી રહેંગે. ઉનકે હાથોંમેં સાફ શરાબકે પ્યાલે ઔર આબખૂરે હોંગે ઔર વહ શરાબ ભી ઐસી હોંગી જિસસે ન દર્દે સર હોગા ઔર ન ઉસસે બદહવાસીકી બાતેં હોગી ઔર ઉન બચ્ચોંકે સાથ ફલ ભી હોંગે, જો દિલકો ભાએંગે ઔર ઉનકે પાસ પરિન્દોંકે ગોશ્ત જો ઉનકી તબીઅતકે મુવાફિક હોંગે, વહ સબ મૌજૂદ હોંગે ઔર વહાં પર હૂરેં હોંગી જિનકી આંખેં બળી બળી નિહાયત લતીફ આબદાર મોતિકી તરહ હોંગી. બ-જુઝ સલામતીકે કોઇ બેહૂદા ઔર લગ્વ બાત ન સુનેંગે ઔર અસ્હાબુલ યમીન બેરિયોંકે બાગમેં રહેંગે, જો દુન્યાકી તરહ કાંટેદાર ન હોંગી ઔર ફલોંસે લડે હૂએ કેલોં ઔર હમેશા રહનેવાલે સાએ ઔર બહતે હૂએ પાની ઔર કિસ્મ કિસ્મકે ફલોંમેં જો ઇસ વક્ત તક ટૂટે ન હોંગે ઔર ન ઉનકે ઇસ્તિઅ્માલ પર કિસી કિસ્મકી પાબંદી હોગી ઔર વહાં પર કીમતી બિસ્તર હોંગે ઔર દુન્યાકી ઔરતેં નએ તૌરસે પૈદા કરકે ઔર ઉનકો કુંવારી ઔર નાઝનીન ઔર મુનાસિબ ઉમરેં દેકર અસ્હાબુલ યમીનકી દિલ-જોઇ ઔર દિલ-બસ્તગીકા સામાન કરેંગે. (સૂ. વાકિઅહ, પારહ ૨૭)

(૪) ઔર ઉનકી પુખ્તગી ઇસ્લામકે બદલેમેં કુશાદહ ઔર પુર ફિઝા જન્નત હૈ, જિસકા અર્ઝ (ચોળાઇ) ઝમીનો-આસ્માનકે બરાબર. ઉનકો પહનનેકે લિએ બઢિયા કિસ્મકા રેશમી લિબાસ દિયા જાએગા ઔર યહ મસહરિયોં પર આરામ વ ઇઝ્ઝતસે તકિયા લગાએ હૂએ જલવા- અફરોઝ હોંગે. મોસમ ઇસ કદર ફર્હત-બખ્શ હોગા કે ન ગરમીકી શિદ્દત, ન ઝાડેકી ઝિયાદતી ઔર જન્નતકે દરખ્ત ઉન પર ઝુકે હૂએ હોંગે ઔર ઉન ફલદાર દરખ્તોંકે ખોશે ઉસ તનાસુબસે નઝદીક હોંગે કે અગર કોઇ જન્નતી ઉનકો તોડના ચાહે તો ચાહે બૈઠ કર, ચાહે લેટ કર, ચાહે ખડે હો કર, ગર્ઝ યહ કે જિસ તરહ ઉસકા જી ચાહે આરામસે તોડ લે ઔર ઉનકે પાસ ચાંદીકે બરતન ઔર ચાંદીકે બને હૂએ આબખૂરે ઇતને સફફાફ ઔર હલકે કે દેખનેસે શીશેકે મા'લૂમ હોં ઔર આબખૂરોંકા અંદાઝ ઔર ઉનકી

બનાવટ ઈતની સહીહ હોગી કે પીનેવાલોંકી પ્યાસ ઔર ખોરાકકે મુવાફિક હોંગે. ન કુછ ઝિયાદહ ઔર ન કુછ કમ ઔર ઉસકે અલાવહ ઉન લોગોંકો એસી શરાબકા જામ પિલાએંગે જિસમેં સૂંઠ મિલી હૂઈ હોગી ઔર ઈસ શરાબકો ખુશ–ઝાઈકા ઔર મઝેદાર કર દેગી, લેકિન વહ દુન્યાકી સૂંઠ ન હોગી, બલ્કે એક ચશ્મા જિસકા નામ સલસબીલ હૈ ઉસકા કુછ હિસ્સા લે કર ઉસ શરાબમેં મિલા દેંગે ઔર ઉનકી ખિદમતકે લિએ કુછ લડકે મુકર્રર કિએ જાએંગે, જિનકી ખુસૂસિય્યાત યહ હૈં : (૧) વહ હમેશા લડકપન હી કી ઉમરમેં રહેંગે, કભી જવાન યા બૂઢે ન હોંગે. (૨) વહ નિહાયત હી હસીનો–જમીલ નાઝુક હોંગે. રંગ ઈતના પાકીઝહ કે દેખનેવાલા ઉનકી નઝાકત ઔર આબ દેખ કર ગુમાન કરેગા કે મોતીકે દાને બિખરે હૂએ હૈં ઔર જબ તુમ ઉસ મકામકો દેખો તો ખ્યાલ કરો કે વહાં પર કિસમ કિસ્મકી બેઈન્તિહા નેઅમતેં હૈં ઔર લા ઝવાલ સલ્તનત હે. ઉનકે ઊપરકે કપડે બારીક ઔર નિહાયત હી ચમકદાર રેશમકે બને હૂએ ઔર દબીઝ રેશમકે કપડે ભી હોંગે, જિનકા રંગ સબ્ઝ હોગા ઔર શાહી મુકર્રબ ઔર દરબારિયોંકી નિશાની ઝાહિર કરનેકે લિએ ઉનકે હાથોંમેં ચાંદીકે કંગન હોંગે ઔર ઉન સબ નેઅમતોંમેં સબસે બઢ કર યહ દૌલત મિલેગી કે રબ્બુલ આલમીન ખૂદ અપને હાથસે પાક કરનેવાલી શરાબ પિલાએગા (જિસકી કૈફિયત ગસ્સાકસે પૂછો) ઔર ફરમાતે હોંગે કે યહ તુમ્હારા નેક· કામોંકા ઈન્આમ હે, ક્યૂંકે તુમ્હારી મેહનત હમકો પસંદ આ ગઈ.

(સૂ. દહ્ર, પારહ ૨૯)

(૫) બેશક ડરનેવાલોંકો મુરાદ મિલતી હૈ ઔર ઉનકા દરજા બુલંદ ઔર મુમતાઝ હોતા હૈ કે ઉનકે લિએ ફલોંસે લદે હૂએ ચાર દીવારીકે બાગ હૈં ઔર ઉન બાગાતમેં અંગૂરકી ટટ્ટીયોંકે સાયબાન હૈં ઔર નવજવાન હસીન કુંવારી ૧૭–૧૮ સાલકી લડકિયાં હૈં ઔર શરાબકે છલકતે હૂએ પ્યાલે ઔર ઉસકી મહફિલમેં કોઈ બેહૂદા ઔર જૂઠી બાત ન હોગી. યા'ની યહ નશાસે પાક વ સાફ હોંગી ઔર યહ બદલા હે તેરે રબકી તરફસે જો ઉસને અપને ફઝલસે તેરે હિસાબકે મુવાફિક અતા ફરમાયા હે.

(સૂ. નબા, પારહ ૩૦)

નોટ : હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે જન્નતકી ચીઝોંકે નામ દુન્યાકી ચીઝોંકી તરહ હૈં, લેકિન ઉનકી હકીકતેં દુન્યાકી ચીઝોંસે

બિલકુલ મુખ્તલિફ હોંગી, ક્યૂંકે દુન્યાકી ચીઝોંકા માદ્દહ મિટ્ટી જૈસી ગલીઝ ચીઝ હૈ ઔર જન્નતકી અશ્યાઅ્કા માદ્દહ નૂર હૈ, જો ઇન્તિહાઇ લતીફ હૈ.

(૬) બેશક, નેક લોગ આરામમેં હોંગે ઔર હર કિસ્મકી નેઅમતોંસે સરફરાઝ હોંગે ઔર સોનેકે જડાવ તખ્તોં પર બૈઠ કર જન્નતકી બહારેં ઔર વહાંકે નઝ્ઝારે બિલા તકલ્લુફ અપની અપની જગહસે દેખેંગે ઔર ઉનકે ચહેરોં પર ઇન્આમ ઔર રાહતોંકે બાઇષ ખાસ કિસ્મકી તરો–તાજગી હોગી. ઉનકો પીનેકે લિએ મુશ્ક વ ખાસ મુહર કી હૂઇ (સીલ કી હૂઇ) શરાબ મિલેગી, તાકે ઉસ મુશ્કકી ખૂશ્બૂ ઉસ શરાબમેં બસ જાએ ઔર પીનેવાલેકે દિમાગકો ખુશ ઔર મુઅત્તર કર દે ઔર અગર ઉસમેં મિલાનેકો જી ચાહેગા તો (સોડા નહીં) બલ્કે તસ્નીમકી આમેઝિશ કી જાએગી ઔર તસ્નીમ જન્નતકા એક ખાસ ચશ્મા હૈ, જિસકી ખાલિસ શરાબ અલ્લાહકે ખાસ ખાસ બંદોંકો હી દી જાએગી, લેકિન ઇસમેં કુછ હિસ્સા બ–તૌરે ખૂશ્બૂકે અબરાર યા'ની નેક બંદોંકો ભી દિયા જાએગા. પસ, ચાહિએ કે (દોડેં) ઔર રગબત કરે (રગબત કરનેવાલે).

નોટ : હદીષમેં આતા હૈ કે ઉસ મુશ્કકી ખૂશ્બૂ ઇસ કદર તેઝ હોગી કે અગર કોઇ શખ્સ ઇસમેં હાથ ડિબો કર નિકાલે તો દુન્યાકી તમામ જાનદાર મખ્લૂક ઉસકી ખૂશ્બૂસે મસ્ત ઔર બેખૂદ હો જાએ.

(૭) બહુતસે ચેહરે ઉસ દિન તરો–તાઝહ ઔર અપની કમાઇકે બાઇષ સુર્ખ રૂ હોંગે. ઊંચી ઊંચી જન્નતોંમેં નિહાયત ચૈન ઔર આરામસે હોંગે ઔર ઉસ જગહ રંજ પહુંચાનેવાલી કોઇ બાત ન સુનેંગે ઔર ઉસમેં એક ચશ્મા જારી હોગા, જિસકા પાની બરફસે ઝિયાદહ ઠંડા ઔર શહદસે ઝિયાદહ શીરીં ઔર મીઠા હોગા ઔર વહાં પર ઊંચે ઊંચે તખ્ત ઔર ઉન તખ્તોં પર આબખૂરે કરીનેસે રખ્ખે હૂએ હોંગે ઔર મખ્મલી કાલીન હર તરફ ફૈલે હૂએ હોંગે. યા'ની ફાલતૂ પડે હૂએ હોંગે, તાકે જહાં જન્નતવાલોંકી તબીઅત ચાહે ઉનકો બિછા સકે. (સૂ. ગાષિયહ, પારહ ૩૦)

(૮) તમામ દુન્યવી દોસ્ત ઉસ રોઝ યા'ની કિયામતકો એક–દૂસરેકે દુશ્મન હો જાએંગે, અલબત્તા ખુદાસે ડરનેવાલે અસ્હાબકી દોસ્તી દુન્યાકી તરહ અબ ભી કાઇમ રહેગી, જિસ તરહ દુન્યામેં યહ લોગ એક–દૂસરેકે

કામ આતે થે, ઈસ આડે વક્તમેં ભી ઈસી તરહ કામ આએંગે ઔર ફરમાંબરદારોંકો અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે એક આવાઝ દી જાએગી, જિસકા મતલબ યહ હોગા : (૧) અય મેરે બંદો ! તુમ પર આજ કિસી કિસ્મકા કોઈ ખૌફ વ અંદેશા નહીં ઔર ન આઈન્દહ હી કિસી કિસ્મકા તુમ પર કોઈ ગમ હોગા. (૨) અય હમારી આયતોં પર ઈમાન લા કર હમારી તાબેદારી કરનેવાલો ! તુમ અપની બીવિયોંકો અપને સાથ લેકર ખુશ બ ખુશ જન્નતમેં દાખિલ હો જાઓ. (૩) તુમ્હારે ખિદમતગુઝાર તુમ્હારે પાસ સોનેકી રકાબિયાં ઔર ગ્લાસ લેકર આતે રહેંગે. (૪) ઔર મુખ્તસર યહ કે જન્નતમેં હર વહ ચીઝ દસ્તયાબ હોગી, જિસકો દિલ ચાહેગા ઔર જિનકે દેખનેમેં આંખોંકો લઝ્ઝત હાસિલ હોગી. ગર્ઝ યહ કે તુમ વહાં પર હમેશા હમેશા એક હી હાલતમેં રહોગે. ન બીમારી આએગી ઔર ન વહાં પર કભી કોઈ નેઅમત ઝાઈલ હોગી. ન વહાં પર (દુન્યવી માલદારોંકી તરહ) કિસી કિસ્મકી દુશ્મની ઔર અદાવત હોગી. ન બૂઢાપા આએગા ઔર ન કિસીકો મૌત આએગી.

બેહિશ્ત ઈસ જગા'કા નામ હૈ, જહાં પર ન કિસી કિસ્મકી તકલીફ હોગી, ન કિસી કિસ્મકા ઝઘડા હોગા ઔર ન લડાઈ.

જન્નતકી કહાની, નબીકી ઝુબાની :

(૧) હઝરત અનસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે અર્ઝ કિયા કે હુઝૂર ! આપ મેરી સિફારિશ કિયામતકે રોઝ ફરમાએંગે ? આપને ફરમાયા : મૈં ઝરૂર તેરી સિફારિશ કરૂંગા. ઈસ પર મૈંને આપસે અર્ઝ કિયા કે હુઝૂર ! મૈં આપકો કહાં તલાશ કરૂં ? આપને ફરમાયા કે સબસે પહલે પુલસિરાત પર દેખના. મૈંને અર્ઝ કિયા કે અગર વહાં પર આપ ન મિલેં તો ? આપને ફરમાયા : તો ફિર મીઝાનકે પાસ દેખના. મૈંને ફિર દરયાફ્ત કિયા કે અગર આપ વહાં પર ભી ન મિલેં તો ? ઈસ પર આપને ફરમાયા કે તો મુઝે હૌઝે કવષરકે પાસ ઢૂંઢ લેના. મૈં ઈન તીનોં જગહોંમેંસે કિસી એક જગહ પર ઝરૂર હી તુમકો મિલૂંગા. (તિરમિઝી વ કા—લ હદીષુન્ ગરીબુન્)

મૌતકી મૌત :

(૨) હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ

ફરમાયા : જબ જન્નતી જન્નતમેં પહુંચ જાએંગે ઔર જહન્નમી જહન્નમમેં તો મૌતકો (દુંબાકી શકલમેં) લાયા જાએગા ઔર જન્નત ઔર દોઝખકે દરમિયાન ઉસકો ઝબહ કર દિયા જાએગા ઔર ફિર એક આવાઝ દેનેવાલા આવાઝ લગાએગા કે અય જન્નતવાલો ! અબ મૌત નહીં. અય દોઝખવાલો ! અબ કિસીકો મૌત ન આએગી. યહ મંઝર દેખ કર જન્નતિયોંકી ખુશી દો ચંદ હો જાએગી ઔર દોઝખવાલોંકે ગમોંમેં ઈઝાફા હો જાએગા. (બુખારી–મુસ્લિમ)

જન્નતકી ઔરત :

(૩) આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : અલ્લાહકે રાસ્તેમેં સુબ્હકો યા શામકો નિકલના દુન્યા ઔર ઉસકી તમામ ચીઝોંસે બેહતર હૈ ઔર અગર જન્નતવાલોંકી કોઇ ઔરત ઝમીનકી તરફ ઝાંક લે તો ઉસકી ખૂબસૂરતીકે બાઈષ મશ્રિકો–મગરિબ રોશન હો જાએં ઔર મશ્રિકસે મગરિબ તક તમામ ફિઝાકો ખૂશ્બૂસે મહકા દે ઔર ઉસકી ઓઢની (સર પર ઓઢનેકા કપડા) દુન્યા ઔર મા–ફીહાસે બેહતર હૈ.

નોટ : ફી સબીલિલ્લાહ અલ્લાહકે રાસ્તેસે મુરાદ જિહાદ, તલબુલ ઈલ્મ ઔર તરજુમ–એ–કુર્આન શરીફકે લિએ યા તબ્લીગકે લિએ ઘરસે નિકલના હૈ. [જૈસે રાયવંદ ઝિલા લાહોરકે તબ્લીગી મરકઝસે તબ્લીગી જમાઅતેં નિકલતી હૈં.]

(૪) હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : પેહલી જમાઅત જો જન્નતમેં દાખિલ હોગી, ઉનકી સૂરતેં ચૌદહ્વીં રાતકે ચાંદકી તરહ ચમકદાર હોંગી ઔર યહ સૂરત અમ્બિયાએ અલયહિમુસ્સલામકી હોગી ઔર દૂસરી જમાઅતકી શકલેં ચમકદાર સિતારોંકી તરહ હોંગી. હર એક આદમીકે વાસ્તે દો–દો બીવિયાં હોંગી. જિનકી આંખોંકી સફેદી ઈન્તિહાઇ સફેદ ઔર ઉનકી પુતલી ઈન્તિહાઇ સિયાહ હોગી ઔર ઉનકી આંખેં ઈન્તિહાઇ ફરાખ હોંગી. હર બીવીકે ઊપર સત્તર (૭૦) હુલ્લે (જન્નતી લિબાસ) હોંગે. ઉનકી પિંડલિયોં અંદરકા ગુદા નઝાકત ઔર લતાફતકી વજહસે હડ્ડી ઔર ગોશ્તકે બાહર નઝર આએગા. હમેશા સુબ્હો–શામ યહ બેહિશ્તી લોગ અલ્લાહ તઆલાકો યાદ

કરેંગે. ન વહ બીમાર હોંગે, ન પેશાબ–પાખાના કરેંગે, ન થૂકેંગે ઔર ન નાક સાફ કરનેકી ઝરૂરત પેશ આએગી, ઉનકે બરતન સોને ઔર ચાંદીકે હોંગે. ઉનકી અંગેઠિયોંકા કોયલા ઊદ (અગર) હોગા ઔર ઉનકે પસીનેકી ખૂશ્બૂ મુશ્કકી માનિન્દ હોગી. સબકે સબ આપસમેં બા–અખ્લાક હોંગે ઔર ઉનકી સૂરત અપને બાપ હઝરત આદમ (અલૈ.)કી સી હોગી ઔર ઉનકે કદ આસ્માનમેં સાઠ (૬૦) હાથકે હોંગે. (બુખારી વ મુસ્લિમ શરીફ)

(૫) ફરમાયા હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે જન્નતમેં એક મજલિસ હોગી, જિસમેં હૂરેં ઐસી ખુશ–આવાઝસે ગાએંગી કે ઇસ તરહકી આવાઝ મખ્લૂકને ઉસસે પહલે કભી ભી ન સુની હોગી ઔર ઉનકે ગીત યહ હોંગે :

(તરજુમા) : હમ હમેશા હમેશા રહેંગી, કભી હલાક ન હોંગી. હમ હૈં આરામ ઉઠાનેવાલી. પસ, કભી તંગ ન હોંગી. હમ હૈ રાઝી–ખુશી રહનેવાલી ઔર નાખુશ ન હોગી. મુબારકબાદી હૈ ઉસ શખ્સકે વાસ્તે, જિસકે લિએ હમ હૈં ઔર વહ હમારે લિએ હૈં. (તિરમિઝી)

હૂર ઉસ ઔરતકો કહતે હૈં, જિસકી આંખકી સફેદી નિહાયત ચમકતી ઔર પુતલી ઇન્તિહાઇ ગહરી સિયાહ હો. ઇનકે મઅ્ના ફરાખ–ચશ્મ યા'ની બળી બળી આંખોંવાલી.

(૬) ફરમાયા હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે જન્નતી મર્દ જન્નતમેં સત્તર (૭૦) તકિયોં પર ઇસ તરહ આરામ કરેગા કે એક પેહલૂસે જબ દૂસરા પેહલૂ બદલેગા તો ઇસ અરસેમેં કિસ્મ કિસ્મકે સરતકિયે લગાએગા. ઇસી અષ્નામેં એક ઔરત આએગી ઔર નાઝ કરતે હૂએ ઉસ મર્દકે કંધોં પર (અચાનક) હાથ મારેગી. વહ મર્દ મુંહ મોડ કર જો દેખેગા તો ઉસ ઔરતકા રુખ્સાર આયનાસે ઝિયાદહ ચમકદાર ઔર સાફ હોગા ઔર ઉસ શખ્સકો ઉસકે મુંહમેં અપની સૂરત નઝર આએગી ઔર ઉસ ઔરતકા લિબાસકા યહ હાલ હોગા કે ઉસમેં જો મોતી લગે હૂએ હોંગે, ઉનમેં અદના દરજાકે મોતિકી યહ કૈફિયત હોગી કે અગર વહ મોતી દુન્યામેં કભી મવજૂદ હો તો અપની ચમકકી વજહસે મશ્રિકસે લેકર મગરિબ તકકો રોશન કર દે ઔર ફિર સૂરજકી ઝરૂરત ન રહે. ઇસ વક્ત યહ ઔરત ઉસ જન્નતી મર્દકો સલામ કરેગી. યહ મર્દ ઉસકી

સલામકા જવાબ દેકર દરયાફ્ત કરેગા કે તૂ કૌન હૈ ? વહ જવાબ દેગી કે અલ્લાહ તઆલાને જન્નતકી બાકી નેઅમતોંકે અલાવહ ઈસ નાચીઝકો આપકી ખિદમતકે લિએ ભેજા હૈ. જિસ કદર આપકા હક થા વહ તો આપકો મિલ હી ગયા. અબ અલ્લાહ તઆલાને મઝીદ મુઝે દિયા હૈ ઔર ઈસ ઔરતકે ઉપર રંગ રંગકે સત્તર (૭૦) કપળે ઈસ તરહ બારીક હોંગે કે ઉસ મર્દકી નઝર ઉન કપળોંસે ગુઝર કર ઔરતકે જિસ્મ પર ઈસ તરહ પડેગી, જૈસે કે નંગે જિસ્મ પર નઝર પડતી હૈ ઔર ઉસ ઔરતકે જિસ્મકી ઔર ખાલકી નઝાકતકા યહ આલમ હોગા કે ઉસકી પિંડલીકા ગુદા (ગલી) ઉન કપળોંકે અંદરસે નઝર આએગા ઔર ઉસ ઔરતકે સર પર ઐસા બેશ–કીમત તાજ હોગા, જિસકા અદના દરજાકા મોતિ તમામ જહાનકો રોશન કર દે. (મુસ્નદે અહમદ)

સવાલ : અવ્વલ તો સત્તર (૭૦) કપળે, ફિર ખાલ, ફિર ગોશ્ત ઔર ફિર હડ્ડીકે દરમિયાનસે ગુદા કિસ તરહ નઝર આએગા ?

જવાબ : આજકલ એક આલા' ચલા હૈ જિસકો ડૉક્ટર લોગ એક્સ–રે કહતે હૈં, ઉસકો લગા કર જિસ્મકે અંદરકી તમામ ચીઝ હડ્ડી ઔર ઉસકા ગુદા તક નઝર આ જાતા હૈ, તો ક્યા અલ્લાહ તઆલા દુન્યાકે ઈન્સાનોંસે ભી આજિઝ હૈં.

જન્નતી મર્દકી મર્દાનગી :

(૭) આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે જન્નતી મર્દકો જન્નતમેં ઈતની કુવ્વત દી જાએગી (જો બહત્તર (૭૨) ઔરતોંકે લિએ કાફી હોગી). સહાબએ કિરામ (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! ઈતની ઔરતોંસે સોહબત કરનેકી ઉસ મર્દમેં તાકત હોગી ? આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે જબ ઉસકો સો (૧૦૦) મર્દોંકી કુવ્વત દી જાએગી તો ફિર ઈતની ઔરતોંસે સોહબત કરનેકી તાકત ક્યૂં ન હોગી ? (તિરમિઝી શરીફ)

(૮) જનાબ રસૂલે મકબૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : અગર જન્નતકી ચીઝોંમેંસે નાખુનકી મિક્દાર દુન્યામેં ઝાહિર હો જાએ તો તમામ રૂએ ઝમીનકો મુઝય્યન (આરાસ્તા વ પેરાસ્તા) કર દે ઔર અગર એક જન્નતી આદમી દુન્યામેં ઝાંકે ઔર ઉસકે

કપળે દુન્યામેં ઝાહિર હો જાએં તો ઉસકી રોશની સૂરજકી રોશનીકો મિટા દે ઔર સૂરજ ઉસકી રોશનીમેં ઈસ તરહ ગાઈબ હો જાએ કે જિસ તરહ સૂરજ નિકલ કર સિતારોંકો ગાઈબ કર દેતા હૈ ઔર સિતારોંકી રોશની સૂરજ નિકલતે હી ગાઈબ હો જાતી હૈ.

(૯) ફરમાયા હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે જન્નતી મર્દોંકે ચેહરોં પર દાળ્હી ન હોગી. જિસ તરહ નઈ નઈ જવાનીમેં રુખ્સારોં (કુલ્લોં) પર બાલ નહીં નિકલતે, ઉનકી આંખેં કુદરતી સર્મગીં હોંગી. ઉનકી જવાની ફના ન હોગી. ઉનકે કપળે પુરાને ઔર મૈલે ન હોંગે.

(તિરમિઝી શરીફ, દારમી)

ક્યૂંકે હદીષમેં કુહ્લીકા લફ્ઝ આયા હૈ ઔર મક્હલ ઉસકો કહતે હૈં જિસકી પલકોંકી જડેં કુદરતી સિયાહ હોં ઔર દેખનેવાલેકો મા'લૂમ હો કે ઉસને સુરમા લગાયા હુવા હૈ ઔર ઝુર્દુનકે મઅ્ના યહ હૈ કે ઉનકે બદન પર બિલકુલ બાલ ન હોંગે ઔર મુર્દુનકે મઅ્ના વહ લડકે હૈ, જિનકી દાળ્હી ન આઈ હો.

(૧૦) હઝરત મુઆઝ બિન જબલ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હુઝૂર સરદારે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે જન્નતી લોગ જન્નતમેં ઈસ તૌરસે દાખિલ હોંગે કે ઉનકે બદનકે ઉપર કોઈ બાલ ન હોગા, બલ્કે તમામ બદનકી ખાલ સાફ હોગી. યા'ની બદનકે કિસી હિસ્સે પર ભી બાલ ન હોંગે. ન સીના પર, ન બગલોંમેં, ન ઔર કહીં ઔર ચેહરોં પર દાળ્હી ન આઈ હોગી. આંખેં કુદરતી સર્મગીં (સુરમા લગી હૂઈ) મા'લૂમ હોંગી. ઉનકી ઉમર તીસ (૩૦)સે તેંતીસ (૩૩) સાલકી હોગી. યહાં પર હઝરત મુઆઝ (રદિ.) ભૂલ ગએ કે આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને તીસ (૩૦) સાલકી ઉમર ફરમાઈ યા તેંતીસ (૩૩) સાલકી. (તિરમિઝી)

અદના દરજાકા જન્નતી :

(૧૧) ફરમાયા હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે અદના દરજાકા જન્નતી વહ શખ્સ હોગા કે ઉસકે લિએ અસ્સી (૮૦) હઝાર ખિદમતગુઝાર હોંગે ઔર બહત્તર (૭૨) બીવિયાં હોંગી ઔર ઉસકે વાસ્તે એક ખૈમા લગાયા જાએગા, જો મોતિ ઔર ઝબરજદ ઔર યાકૂતકા

બના હુવા હોગા ઔર ઈસ ખૈમાકા તૂલ વ અર્ઝ યા'ની લંબાઈ–ચોળાઈ ઈતની હોગી જિતની જાબિયહસે લેકર સન્આ તક. જાબિયહ એક શહર હૈ શામમેં ઔર સન્આ યમનમેં એક મકામ હૈ. ગોયા કે અદના દરજેકે જન્નતીકા ખૈમા લંબાઈ ઔર ચોળાઈમેં ઈતના હોગા કે જિતના યમન ઔર શામકે દરમિયાન ફ઼ાસલા હૈ. (તિરમિઝી શરીફ઼)

અદના જન્નતીસે રબ્બુલ આલમીનકે તીન ખિતાબ :

(૧૨) ફરમાયા જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે જન્નતમેં અદના મરતબા યહ હોગા કે અલ્લાહ તઆલા ઉસ જન્નતીસે ફરમાએંગે : જો તેરી મુરાદ હો માંગ. અબ યહ શખ્સ જિસ કદર ભી ઉસકી મુરાદેં હોંગી વહ સબ કુછ હી માંગ લેગા. ઉસ પર અલ્લાહ તઆલા દો બારહ ફરમાએંગે કે જન્નતી ! જો તેરી મુરાદેં થીં, તૂને માંગ લીં. વહ અર્ઝ કરેગા કે અય અલ્લાહ ! મૈં સબ કુછ માંગ ચુકા. તીસરી મરતબા અલ્લાહ તઆલા ફિર ફરમાએંગે કે તેરે લિએ તમામ વહ ચીઝેં હૈં, જિસકી તૂને તમન્ના કી, બલ્કે ઈસકે સાથ સાથ ઉતની હી ઔર ભી હમારી તરફસે યા'ની એક તેરે માંગને પર ઔર એક હમને અપની તરફસે શામિલ કરકે ઉનકો દૂગના કર દિયા. (મુસ્લિમ શરીફ઼)

(૧૩) ફરમાયા આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે અદના દરજેકા જન્નતી વહ શખ્સ હોગા જો અપને બાગોં, અપની ઔરતોં, અપની નેઅમતોં ઔર અપને ખિદમતગુઝારોંકો, અપને આરામ કરનેકે તખ્તોંકો એક હઝાર સાલકી મસાફતસે દેખેગા. યા'ની અદના દરજાકે જન્નતીકી મિલકિય્યત જન્નતમેં ઈતની વસીઅ હોગી, જિસકા રકબહ એક હઝાર સાલકા હોગા. (તિરમિઝી શરીફ઼)

જન્નતકા બાઝાર :

(૧૪) ફરમાયા જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે જન્નતમેં એક બાઝાર લગાયા જાએગા ઔર જન્નતી લોગ હર જુમ્અહકો ઉસ બાઝારમેં આયા કરેંગે ઔર જિસ જિસ વક્ત યહ લોગ બાઝારમેં આએંગે તો શિમાલી હવા ચલ કર ઉનકે ચેહરોં ઔર કપડોં પર કિસ્મ કિસ્મકી ખૂશ્બૂએં છિળક દેગી ઔર ઉસ હવાકી ખાસ તા'ષીર યહ હોગી કે ઉસ હવાકે લગનેકે બા'દ જન્નતી લોગ પેહલેસે ઝિયાદહ ખૂબસૂરત

હસીનો–જમીલ હો જાએંગે ઔર જબ યહ લોગ યહાંસે ફારિગ હોકર અપને અપને મકાનોંમેં વાપસ જાએંગે તો ઘરવાલે તઅજ્જુબકે સાથ ઉન લોગોંસે કહેંગે કે આપ તો યહાંસે જાકર બહુત હી ખૂબસૂરત હો ગએ હો (આખિર ઉસકી ક્યા વજહ ?). યહ લોગ કહેંગે કે અલ્લાહકી કસમ ! હમારી ગેરહાઝિરીમેં તુમ્હારા હુસ્નો–જમાલ ભી બેહદ દિલકશ હો ગયા (ઉસકી ક્યા વજહ હૈ ?). ઘરવાલોંકી ખૂબસૂરતીકા સબબ ભી ગાલિબન્ વહી હવા હોગી, જિસને મર્દોંકો ખૂબસૂરત બના દિયા થા. (મુસ્લિમ શરીફ)

(૧૫) હઝરત અલી (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે જન્નતમેં એક બાઝાર હોગા, લેકિન ઉસમેં કિસી કિસ્મકી ખરીદો–ફરોખ્ત ન હોગી. ઉસમેં મર્દોંકી શકલોં–સૂરતોંકે સિવા ઔર કુછ નહીં હોગા. પસ, જબ કિસીકો કોઈ સૂરત અચ્છી મા'લૂમ હોગી તો વહ જન્નતી ઉસમેં દાખિલ હો જાએગા યા ઉસકા મતલબ યહ હૈ કે જો સૂરત ભી ઉસકો પસંદ હોગી, વૈસી સૂરત ઉસકી કર દી જાએગી. (તિરમિઝી શરીફ)

(૧૬) સઈદ ઈબ્ને મુસય્યિબ (રદિ.)ને હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)સે મદીના મુનવ્વરહકે બાઝારમેં મુલાકાત કી. ઈસ પર અબૂ હુરયરહ (રદિ.)ને ફરમાયા કે અય સઈદ ! મૈં દુઆ કરતા હૂં કે અલ્લાહ તઆલા તેરી ઔર મેરી ઈસી તરહ જન્નતકે બાઝારમેં મુલાકાત કરાએ ઔર હમ દોનોંકો વહાં પર જમા' કરા દેં. ઈસ પર હઝરત સઈદ (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે ક્યા જન્નતમેં ભી બાઝાર હોગા ? અબૂ હુરયરહ (રદિ.)ને ફરમાયા : હાં, ઝરૂર હોગા. ખબર દી મુઝકો રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે અહલે જન્નત જબ જન્નતમેં દાખિલ હોંગે તો અપને અપને અમલોંકે મુતાબિક ઉસકી મંઝિલોંમેં ફિરો–કશ ઔર કિયામ પઝીર હોંગે. જિસકે અમલ ઝિયાદહ ઔર બેહતર હોંગે ઉનકે દરજે ભી બુલંદ ઔર આ'લા હોંગે. ફિર હર હફ્તા જુમ્આકે રોઝ ઉન લોગોંકો હુકમ દિયા જાએગા કે અપને અપને મકામસે નિકલેં. યહ લોગ હુકમ પાતે હી અપની અપની મંઝિલોંસે બાહર નિકલેંગે ઔર અપને રબકી ઝિયારતસે શર્ફઅંદોઝ હોંગે ઔર ઉસ રોઝ અલ્લાહ તઆલા અપને લુત્ફ ઔર ખાસ ઈનાયાતસે ઉનકો માલામાલ ફરમાએંગે ઔર અલ્લાહ તઆલા જન્નતકે સબસે બળે બાગમેં દરબાર કરેંગે ઔર વહાં પર હસ્બે હૈષિયત મુખ્તલિફ

કિસમકી કુર્સિયાં લગાઈ જાએંગી. કુછ તો નૂરકી બની હૂઈ હોંગી, કુછ મોતિયોંકી બની હૂઈ ઔર કુછ યાકૂતકી બની હૂઈ, કુછ ઝુમુર્રુદકી ઔર કુછ સોનેકી ઔર કુછ ચાંદીકી બની હૂઈ હોંગી ઔર અપને અપને દરજેકે મુતાબિક હર જન્નતી ઉન કુર્સિયોં પર બૈઠેગા ઔર સબસે અદના દરજેકે જન્નતી મુશ્ક ઔર કાફૂરકે ટીલોં પર બૈઠેંગે ઔર ખૂબી યહ હોગી કે ટીલોં પર બૈઠનેવાલી કૌમકો યહ ખ્યાલ ભી ન આએગા કે કુર્સિયોં પર બૈઠનેવાલે લોગ હમસે આ'લા દરજેમેં હૈં યા હમ. ક્યૂંકે જન્નતમેં હર કોઈ શખ્સ અપને અપને મકામ ઔર મરતબે પર રાઝી ઔર શુક્રગુઝાર હોગા ઔર ઉસસે ઊંચે દરજેકી ખ્વાહિશ ભી ન કરેગા. ઉસકે બા'દ હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે અર્ઝ કિયા કે હમ અપને પરવરદિગારકો દેખેંગે ? આપને ફરમાયા : હા, ઝરૂર દેખોગે. ક્યા તુમ સૂરજ ઔર ચૌદહ્વીં રાતમેં ચાંદકે દેખનેમેં શક કરતે હો ? મૈંને અર્ઝ કિયા કે નહીં. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ઈસી તરહ શક ન કરોગે, તુમ અપને પરવરદિગારકે દેખનેમેં, ઔર ઉસ મજલિસમેં કોઈ ભી ઐસા ન હોગા જિસસે અલ્લાહ તઆલા બિલા વાસ્તા ગુફ્તગૂ (બાતચીત) ન ફરમાએ ઔર આમને–સામને બિલકુલ બે–હિજાબ તશરીફ ફરમા હોંગે ઔર ઉસ દૌરાનમેં એક આદમીસે ફરમાએંગે કે અય ફુલાંકે બેટે ફુલાં ! ક્યા તુઝકો વહ દિન યાદ હે જિસમેં તૂને યહ ફુલાં ફુલાં બાત કહી થીં ? ઔર ફિર અલ્લાહ તઆલા ઉસ શખ્સકો ઉસકી બા'ઝ વહ અહદ–શિકનિયાં યાદ દિલાએગા જો ઉસને દુન્યામેં કી થીં. પસ, યહ અર્ઝ કરેગા કે અય અલ્લાહ ! ક્યા તૂને મેરે ગુનાહ માફ નહીં કર દીએ ? ઈરશાદ હોગા કે ક્યૂં નહીં, મેરી મગફિરતકી વુસ્અત ઔર ફસખીકે બાઈષ હી તૂ ઈસ મરતબામેં પહુંચા. ઈસી અષ્નાઅ્મેં ઉન પર એક બાદલ આએગા ઔર ઐસી ખૂશ્બૂકી બારિશ બરસાએગા કે ઈસ વક્ત તક કભી ઐસી ખૂશ્બૂ ન સૂંઘી હોગી ઔર ઉસ બારિશકે દરમિયાન ઈરશાદ હોગા કે ખળે રહો ઔર આઓ, ઉસ ચીઝકી તરફ જો મૈંને તુમ્હારે લિએ તૈયાર કર રખ્ખી થી ઔર જિસ ચીઝકો તુમ્હારા દિલ ચાહે બેતકલ્લુફ ઉસકો લે લો. ઈસ ઈરશાદકે સુનતે હી હમ એક બાઝારમેં આએંગે, જિસકે ચારોં તરફ ફરિશ્તે ખળે હૂએ હોંગે ઔર ઈસ બાઝારમેં હમ ઐસી ઐસી ચીઝેં દેખેંગે, જો ઈસ વક્ત તક ન આંખોંને દેખી હોંગી ઔર ન કાનોંને સુની હોંગી ઔર ન દિલોં પર ઉસકા

ખયાલ ગુઝરા હોગા ઔર ઉસકે બા'દ હમારી પસંદકી ચીઝેં હમકો મુફ્ત દે દી જાએંગી, ક્યૂંકે ઈસ બાઝારમેં ખરીદો–ફરોખ્ત ન હોગી ઔર ઈસ બાઝારમેં જન્નતવાલે એક–દૂસરેસે મુલાકાતેં કરેંગે ઔર એક ઊંચે મરતબેવાલા શખ્સ અપનેસે કમ દરજેકે જન્નતીસે મુલાકાત કરેગા ઔર ઉસકો અપના લિબાસ ઈસ અદના દરજેકે જન્નતીકે મુકાબલેમેં અછ્છા માલૂમ ન હોગા, લેકિન ફૌરન હી મા'લૂમ હોગા કે મેરા ખ્યાલ ગલત હૈ ઔર ઉસસે ઝિયાદહ કુછ ખૂબસૂરત નહીં ઔર યહ ખ્યાલકી તબદીલી ઈસ વજહસે હોગી તાકે ઈસકો કિસી કિસ્મકા ગમ ન હો. મેરે નાકિસ ખ્યાલમેં ઉસકી યહ સૂરત મા'લૂમ હોતી હૈ કે અદના દરજેકે જન્નતીકા જો લિબાસ હોગા, ગાલિબન્ ફૌરન્ હી ઉસકે લિબાસકો દૂસરે શખ્સકી તરહ કર દિયા જાએગા, તાકે ઉસકો ગમ ન હો ઔર દૂસરેકો બડાઈ ન હો, ઉસકે બા'દ હમ અપને અપને ઘરોંમેં પહુંચેંગે તો હમારી ઔરતેં હમસે મુલાકાત કરકે કહેંગી કે મરહબંવ્ વ અહ્લા. તુમ ઈસ કદર ખૂબસૂરત હોકર કૈસે આએ હો. જબ તુમ હમારે પાસસે ગએ થે તો ઉસ વક્ત તો તુમ પર ઈસ કદર હુસ્નો–જમાલ ન થા. ઈસકે જવાબમેં હમ લોગ કહેંગે કે હમકો આજ અલ્લાહકે કુર્બકી સઆદત હાસિલ હૂઈ હૈ. પસ, ઉસકા કુર્બ ઔર સુહબત ઉસકે લાઈક હૈ કે હમ ઉસી ખૂબસૂરત હાલતમેં તુમ્હારે પાસ વાપસ હોં.

(તિરમિઝી, ઈબ્ને માજહ શરીફ)

જન્નતી મર્દ ઔર ઔરતેં :

(૧૭) ફરમાયા જનાબે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે જન્નતમેં પહુંચ કર જન્નતવાલે મર્દ ઔર ઔરત જન્નતમેં ખાએંગે–પીએંગે, લેકિન ખાનેકે બા–વુજૂદ યહ લોગ ન થૂકેંગે, ન પેશાબ કરેંગે, ન પાખાના કરેંગે, ન ઉનકો નાક સાફ કરનેકી ઝરૂરત પેશ આએગી. સહાબા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે તો ખાનેકે ફુઝુલાત (બદનસે) કિસ તરહ પર ખારિજ હોંગે ? આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : ઈસકી દો સૂરતેં હોંગી. અવ્વલ ડકાર આએગી. દૂસરે ઉનકો મુશ્કકી તરહ ખૂશ્બૂદાર પસીના આએગા ઔર ફુઝુલાત ઈન દોનોંકે ઝરીએ બદનસે ખારિજ હો જાએંગે ઔર ઉન લોગોંસે તસ્બીહો–તમહીદ ઈસ તરહસે બેઈખ્તિયાર જારી હોગી, જિસ તરહ સાંસ બગૈર કિસી મશક્કતકે ખૂદ બ ખૂદ નિકલતા રહતા હૈ. (મુસ્લિમ શરીફ)

જન્નતવાલોંસે ચાર બાતેં :

(૧૮) જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : (જબ જન્નતમેં જન્નતી લોગ પહુંચ જાએંગે) તો એક આવાઝ દેનેવાલા ઉનકો આવાઝ દેગા : (૧) અય જન્નતવાલો ! તુમ લોગ હમેશા હમેશા તંદુરસ્ત રહોગે ઔર કભી ભી બીમાર ન હોગે. (૨) ઔર તુમ ઝિંદા રહોગે ઔર તુમ પર કભી ભી મૌત ન આએગી. (૩) ઔર તુમ લોગ હમેશા હમેશા જવાન રહોગે, કિસી વક્ત ભી બૂઢ્હે ન હોંગે. (૪) તુમ્હારે લિએ ફેસલા હૈ કે તુમ હમેશા ચૈન ઔર આરામમેં રહો ઔર કભી તકલીફ ઔર મુસીબત ન દેખો. (મુસ્લિમ શરીફ)

જન્નતમેં દાખિલ હોનેવાંલોંકે દિલ :

(૧૯) જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : જન્નતમેં બહુત સી કૌમેં ઈસ તરહકી દાખિલ હોંગી કે ઉનકે દિલ પરિન્દોંકે દિલકી માનિન્દ નરમ ઔર સાફ યા'ની બે–કીના ઔર હર કિસ્મકે ખોટસે પાક હોંગે. (મુસ્લિમ શરીફ)

જન્નતવાલોંસે અલ્લાહકી ખાસ બાતેં :

(૨૦) એક દફા' ફરમાયા જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે અલ્લાહ તઆલા જન્નતી મર્દોં ઔર ઔરતોંકો પુકાર કર કહેંગે કે અય જન્નતવાલો ! ઉસકે જવાબમેં જન્નતવાલે "લબ્બૈક" કહેંગે યા'ની અય હમારે રબ ! હમ તેરે દરબારમેં હાઝિર હૈં ઔર ભલાઈ તેરે કબ્ઝા વ કુદરતમેં હૈ. જિસકો ચાહે તૂ ઈનાયત ફરમા દે ઔર જિસકો ચાહે ન દે. ક્યૂંકે તૂ માલિક હૈ. ઉસ વક્ત અલ્લાહ તઆલા ઉન જન્નતવાલોંસે ઈરશાદ ફરમાએગા : "ક્યા તુમ લોગ હમસે ખુશ હો ? જન્નતી લોગ અર્ઝ કરેંગે કે અય હમારે રબ ! તુઝસે ખુશ ન હોંગે તો ફિર કિસસે ખુશ હોંગે ? ક્યૂંકે તૂને તો હમકો વહ ચીઝેં અપને ફઝલો કરમસે અતા કીં, જો અપની મખ્લૂકમેંસે કિસીકો ભી નહીં દીં." ઉસ પર અલ્લાહ તઆલા ઈરશાદ ફરમાએગા : ક્યા ઉસસે બેહતર ઔર આ'લા ચીઝ તુમકો ન દે દૂં ? જન્નતવાલે અર્ઝ કરેંગે કે અય હમારે રબ ! ઉન નેઅમતોંસે ઝિયાદહ કૌન સી ચીઝ બેહતર હોગી (જો તૂને હમકો જન્નતમેં દે રખ્ખી

9

હૈ. યા'ની હર કિસ્મકી ખાનેકી ચીઝેં, ઉમદાસે ઉમદા લિબાસ, આ'લાસે આ'લા મકાનાત ઔર બાગાત વગૈરહ). ઈસ પર હક તઆલા શાનુહૂ ઈરશાદ ફરમાએંગે : અછ્છા મૈં તુમકો અપની ખુશનૂદીકા પરવાના અતા કરતા હૂં ઔર અબ કભી ભી તુમસે નારાઝ ઔર નાખુશ ન હૂંગા. ગોયા અલ્લાહ તઆલાકી રઝામંદીકા પરવાના ઈતના કીમતી હૈ કે જન્નતકી તમામ નેઅમતેં ઉસકે મુકાબલેમેં હેચ ઔર બે–કદ્ર હૈં. (બુખારી વ મુસ્લિમ શરીફ)

(૨૧) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે જિસ વક્ત જન્નતી લોગ અપની નેઅમતોંમેં મશ્ગૂલ હોંગે, અચાનક ઉનકે વાસ્તે એક નૂર ઝાહિર હોગા તો યહ લોગ અપને સરોંકો ઉઠાએંગે, તાકે ઈસ નૂરકો દેખેં. પસ, દેખેંગે કે રબ્બુલ આલમીનને ઊપરસે ઈન લોગોં પર અપની તજલ્લી ડાલી હૈ. ઉસ વક્ત અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતકા પેહલા જુમલા યહ હોગા : અસ્સલામુ અલયકુમ યા અહ્લલ્ જન્નહ ઔર યહ વહી સલામ હોગા જિસકા વા'દા કુર્આન શરીફમેં ઈસ તરહસે કિયા ગયા : સલામુન્ કવ્લમ્ મિર્રબ્બિર્રહીમ. (સૂ. યાસીન, પારહ ૨૩)

ઉસકે બા'દ ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફિર અલ્લાહ તઆલા ઉન લોગોંકી તરફ (મુહબ્બતસે) દેખેગા ઔર (ઈસી તરહ) યહ લોગ ભી ખુલ્લમ ખુલ્લા બગૈર કિસી પરદેકે અલ્લાહ તઆલાકો દેખેંગે ઔર ઈસ દીદારે ઈલાહીકા ઈન લોગોં પર યહ અષર હોગા કે જબ તક ઉનકી નઝરોંકે સામને ખુદાકા દીદાર રહેગા, જન્નતકી કિસી નેઅમતકી તરફ બિલકુલ હી તવજ્જુહ ન કરેંગે, બલ્કે દીદારે ઈલાહીમેં (ઐસે) મહ્વ ઔર મુસ્તદરક હો જાએંગે કે જન્નતકી સારી નેઅમતેં ભૂલ જાએંગે. ઉસકે બા'દ અલ્લાહ તઆલા અપને નૂર યા'ની અપની ઝાતકે દરમિયાન ફિર પર્દા ડાલ લેંગે ઔર ઉન લોગોંકી નઝરોંસે પોશીદહ હો જાએંગે, લેકિન ઈસ નૂરકા અષર ઔર મુશાહદેકી કૈફિયત વ લઝ્ઝત અબ ભી બાકી રહેગી. (ઈબ્ને માજહ)

સવાલ : હમેશા હમેશા ઈનકો મુશાહદ–એ–જમાલ ક્યૂં કર રહેગા, જબ કે વહ સબ નેઅમતોંસે ઝિયાદહ આ'લા નેઅમત હોંગી ?

જવાબ : યહ ભી અલ્લાહ તઆલાકા બહુત બળા ઈહસાન હૈ, ક્યૂંકે બા–વુજૂદ જન્નતકી લતાફતકે ફિર ભી અલ્લાહ તઆલાકા જમાલ બિલા

વાસ્તા દેખનેકી ઈન્સાનોંમેં તાકત હોગી, ઈસ લિએ થોળી દેરકે લિએ અપના દીદાર દિખાયા, ફિર જન્નતકી નેઅમતોંમેં લગાયા, તાકે હર મરતબા નઈ લઝ્ઝત ઉનકો હાસિલ હો. સૂરજ રોજ નિકલતા હૈ, ઉસકો કોઈ ભી શૌકકે સાથ નહીં દેખતા, લેકિન ઈદકા ચાંદ સાલમેં એક દફા' નિકલતા હૈ તો કિતને શૌકસે ઉસકો દેખતે હૈં.

જન્નતકા ઉડનેવાલા ઘોડા :

(૨૨) હઝરત અબૂ અય્યૂબ અનસારી (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે પાસ એક દેહાતી આકર કહને લગા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ.) ! મૈં ઘોડોંકા બહુત શૌકીન હૂં, ક્યા જન્નતમેં ઘોડે ભી હોંગે ? આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : અગર તૂ જન્નતમેં દાખિલ હુવા તો તુઝકો યાકૂતકા બના હુવા એક ઘોડા દિયા જાએગા ઔર ઉસકે દો પળ હોંગે. ફિર તુઝકો ઉસ પર સવાર કરાયા જાએગા ઔર ફિર તૂ જિસ જગહ ચાહેગા વહ તુઝકો ઉડાકે લે જાએગા. (તિરમિઝી શરીફ)

ગોયા કે યહ ઘોડા જન્નતકા હવાઈ જહાઝ હોગા, લેકિન હમારે યહાંકે હવાઈ જહાઝકી સૂરત મછલીકી તરહ હોતી હૈ ઔર જન્નતકે હવાઈ જહાઝકી શકલ ઘોડેકી તરહ હોગી. યહ હવાઈ જહાઝ અલમૂનિયમકા બના હુવા હોતા હૈ, વહ જહાઝ યાકૂતકા હોગા, ફિર તઅજ્જુબ કિસ ચીઝકા ! બા'ઝ દહરિયોંકો ઈસ હદીષકા મતલબ સમઝમેં નહીં આતા થા ઔર કિસ્મ કિસ્મકે એ'તિરાઝાત હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) પર કિયા કરતે થે, લેકિન હવાઈ જહાઝકી ઈજાદને ઉન ઝાહિર પરસ્તોંકો ખામોશ કર દિયા.

જન્નતકે દરખ્ત :

(૨૩) ફરમાયા જનાબે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે જન્નતમેં કોઈ દરખ્ત ભી ઐસા નહીં, જિસકા તના સોનેકા ન હો. (તિરમિઝી શરીફ) ઔર હર દરખ્તકી શાખેં–તેહનિયાં મુખ્તલિફ હૈં. કિસીકી સોનેકી, કિસીકી ચાંદીકી, કિસીકી યાકૂતકી ઔર કિસીકી ઝુમુર્રુદકી ઔર કિસીકી મોતીકી ઔર કિસ્મ કિસ્મકે ખોશોં ઔર તરહ તરહકે ફલોંસે ઉનકો સજાયા ગયા હૈ ઔર હર દરખ્તકે નીચે નહર ચલતી

હોગી. (મઝાહિરે હક્ક, જિલ્દ ૪, સફા ૪૩૮)

(૨૪) હઝરત અબૂબક્ર સિદ્દીક (રદિ.)કી સાહિબઝાદી હઝરત અસ્મા (રદિ.) ફરમાતીં હૈં કે એક મરતબા હુઝૂરે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી મજલિસે મુબારકમેં સિદ્રતુલ મુન્તહાકા ઝિક્ર આયા તો આપ (સલ.)ને ફરમાયા : વહ ઈતના બડા હૈ કે અગર તેઝ રફતાર સવાર ઉસકી શાખોં–તેહનિયોંકે સાએમેં ચલે તો સો (૧૦૦) સાલમેં ઉસકે સાએકો ખત્મ કરે ઔર ઈસ દરખ્ત પર સોનેકી ટિડ્ડિયાં હૈં. શાયદ ઈન ટિડ્ડિયોંસે મુરાદ નૂરાની ફરિશ્તે હોં જો ઈસ દરખ્ત પર અલ્લાહ તઆલાકી તસ્બીહો–તકદીસમેં મશ્ગૂલ રહતે હૈં ઔર ઉનકે ચમકદાર પળોંકો સોનેકી ટિડ્ડિયોંસે તસ્બીહ દી ગઈ હો ઔર ઉસકે ફલ ઈતને બળે હૈં જિતને મટકે હોતે હૈં. (તિરમિઝી શરીફ)

સિદ્રતુલ મુન્તહા એક દરખ્તકા નામ હૈ, જિસકી ઈબ્તિદા છટે આસ્માનસે હૈ ઔર ઉસકી ઈન્તિહા સાતવેં આસ્માનમેં હૈ. ગોયા કે સિદ્રતુલ મુન્તહાકી લંબાઈ પાંચસો (૫૦૦) બરસકી રાહ હૈ ઔર ઈસી મકામ પર અવ્વલીન વ આખિરીનકા ઈલ્મ ખત્મ હો જાતા હૈ ઔર ઉસકે ઉપરકા મખ્લૂકમેંસે કિસીકો ભી ઈલ્મ નહીં ઔર ન વહાંસે ઊપર કોઈ ફરિશ્તા જા સકતા હૈ ઔર યહી જિબ્રઈલ (અલૈ.)કા મકામ હૈ. ઉસકે ઊપર વહ ભી નહીં પહુંચ સકતે, લેકિન હમારે સરકાર મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ઈસ મકામસે ભી ઊંચે ઔર એસી જગહ પહુંચે, જહાં ન કોઈ પયગમ્બર પહુંચા, ન કોઈ ફરિશ્તા પહુંચા. વ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ.

(૨૫) જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે દોઝખી મુસલમાન ફકીરોંકી તરહ જન્નતવાલોંકે રાસ્તેમેં સફ બાંધ કર (લાઈન બના કર) ખળે હોંગે. ઈત્તિફાકસે ઉનકે સામનેસે એક જન્નતી શખ્સકા ગુઝર હોગા. ઉસકો દેખ કર એક દોઝખી ગુનહગાર મુસલમાન શોર મચાને લગેગા કે અય ફુલાં ! યા'ની ઉસકા નામ લેકર ઉસકો આવાઝ દેગા કે ક્યા આપ મુઝકો નહીં જાનતે ? મૈં વહ શખ્સ હૂં જિસને એક મરતબા આપકો દુન્યામેં પાની પિલાયા થા ઔર કોઈ યહ કહેગા કે મૈં વહ શખ્સ હૂં જિસને આપકો વુઝૂ કરનેકે લિએ પાની દિયા થા. યહ જન્નતી ઉસકા એ'તિરાફ કરેગા ઔર ઉસ ઈહસાનકે બદલેમેં

વહ જન્નતી મુસલમાન અલ્લાહ તઆલાસે ઉસકી શફાઅત કરેગા ઔર ઉસકો જન્નતમેં દાખિલ કરા દેગા. યા'ની અગર દુન્યામેં કોઈ ફાસિક ગુનહગાર અહ્‌લે તકવા દીનદારોં ઔર ઉલમાઅ્ વ સુલહાઅ્કી ખિદમત કરેગા તો યહ લોગ ઈસ ખિદમતકા ફલ કિયામતકે બા'દ યહ પાએંગે કે ઉન હઝરાતકી સિફારિશસે જન્નતમેં દાખિલ હોંગે ઔર ઈસ હદીષમેં હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને મુસલમાનોંકો રગબત દિલાઈ હૈ કે ઉલમાઅ્ વ સુલહાઅ્કી ખિદમત કિયા કરો. શાયદ તુમ અપને આ'માલકે બાઈષ જહન્નમમેં પહુંચ જાઓ તો તુમ્હારી ખિદમત ઉસ વક્ત કામ આ જાએ ઔર ઉન લોગોંકી ખિદમતકે બાઈષ તુમ ભી જન્નતમેં પહુંચ જાઓ ઔર ઉન લોગોંકી સુહબત ઈખ્તિયાર કરો ઔર ઉલમાઅ્કી મુહબ્બત દિલસે કિયા કરો, ક્યૂંકે ઈન લોગોંકી સુહબત ઔર મુહબ્બત દુન્યાકી ઝીનત હૈ ઔર આખિરતકી નજાત ઔર નૂરાનિય્યતકા સબબ હૈ. (ઈબ્ને માજહ શરીફ)

જન્નતમેં ખેતી :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં ગાઉંકે રહનેવાલે એક સહાબી બૈઠે થે ઔર આપ (સલ.) યહ બાત ફરમા રહે થે કે જન્નતિયોંમેંસે એક શખ્સ અપને પરવરદિગારસે ખેતી કરનેકી ઈજાઝત તલબ કરેગા. ખુદાવંદ તઆલા ફરમાએંગે કે ક્યા તૂ ઈન (ભરપૂર) નેઅમતોંમેં નહીં હૈ જો હસ્બે ખ્વાહિશ તુઝે મિલી હૂઈ હૈં ? વહ અર્ઝ કરેગા કે હાં, (હૈ તો સબ કુછ) મગર મેરા દિલ ચાહતા હૈ (ચુનાન્ચેઃ ઉસકો ઈજાઝત દે દી જાએગી). વહ ઝમીનમેં બીજ ડાલેગા તો પલક ઝપકનેસે કબ્લ હી સબ્ઝા ઉગ જાએગા ઔર બઢ્હ જાએગા ઔર ખેત તૈયાર હોકર કટ જાએગા ઔર પહાડોંકે બરાબર અંબાર લગ જાએંગે. અલ્લાહ તઆલા ફરમાએંગે કે અય આદમ (અલૈ.)કે બેટે ! યહ તો લે લે, તેરી હિર્સકા પેટ કોઈ ચીઝ નહીં ભરતી. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા યહ ઈરશાદ સુન કર ગાઉંવાલે સહાબીને અર્ઝ કિયા કે ખુદાકી કસમ ! વહ શખ્સ કુરૈશી યા અન્સારી હોગા. ઈસ લિએ કે યહી લોગ ઝરાઅત—પેશા હૈં. હમારા પેશા તો ઝરાઅત નહીં હૈ. (ભલા) હમ ક્યૂં ઐસી દરખ્વાસ્ત કરને લગે. યહ બાત સુન કર રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો હંસી આ ગઈ.

જન્નતકે પરિન્દે :

અહલે જન્નતકો ખાનેકે લિએ પરિન્દોંકા ગોશ્ત ભી મિલેગા. જૈસા કે સૂરએ વાકિઅહમેં વલહ્‌મિ તયૂરિમ્ મિમ્મા યશ્તહૂન ફરમાયા હૈ. હઝરત અનસ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે બિલા શુબા' જન્નતમેં લંબી લંબી ગરદનોંવાલે ઊંટોકે બરાબર પરિન્દે હૈં, જો જન્નતકે દરખ્તોંમેં ચરતે–ફિરતે હૈં. હઝરત અબૂબક્ર (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! વહ તો બળી હી અછ્છી ઝિંદગીમેં હૈં. આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ઉનકે ખાનેવાલે ઉનસે ઝિયાદહ બેહતરીન ઝિંદગીમેં હોંગે. તીન બાર યૂં હી ફરમાયા (ફિર હઝરત અબૂબક્ર (રદિ.)કો બશારત દેતે હૂએ ઈરશાદ હુવા કે) મૈં ઉમ્મીદ કરતા હૂં કે તુમ ઉન લોગોંમેંસે હોંગે જો ઈન પરિન્દોંસે ખાએંગે.[1] હઝરત અબૂ ઉમામહ (રદિ.)ને ફરમાયા કે (જબ) કિસી જન્નતીકો પરિન્દા ખાનેકી ઈસ્તિહા હોગી તો (ખુદ બ ખુદ) પરિન્દા ઉસકે સામને આ કર ગિર જાએગા, જો પકા હુવા હોગા ઔર ઉસકે ટુકળે બને હૂએ હોંગે. એક હદીષમેં હૈ કે પરિન્દા જન્નતીકે દસ્તરખ્વાન પર ખુદ બ ખુદ ગિર પડેગા જો બગૈર આગ ઔર ધૂંએકે (ભૂના ઔર પકા હુવા) હોગા. જન્નતી ઉસમેં ઈસ કદર ખાએગા કે ઉસકા પેટ ભર જાએગા. બા'દમેં વહ પરિન્દા ઉડ જાએગા.[2]

અહલે જન્નતકી દિલ્લગી :

સૂરએ તૂરમેં ફરમાયા :

"વહાં આપસમેં જામે શરાબકી છીનાઝપટી કરેંગે. ઈસ શરાબમેં (નશા ન હોગા, લિહાઝા ઉસકે પીનેસે) બકબક ન હોગી ઔર ન કોઈ બેહૂદા બાત (અક્લ વ મતાનતકે ખિલાફ નિકલેગી)."

યહ છીનાઝપટી બતૌરે ખુશ–તબઈ ઔર દિલ્લગીકે હોગી. ક્યૂંકે વહાં કિસીકે લિએ કુછ ભી કિસી ચીઝકી કમી ન હોગી. દોસ્તોંમેં છીનઝપટ

---

૧. રવાહુ અહમદ બિ–અસ્નાદિ જય્યિદ, ૨. કઝા ફિત્તરગીબ અનિબ્નિ અબીદુન્યા વ હુ–વ હદીષુન્ ઝઈફુન્.

કર ખાનેસે લુત્ફ દો–બાલા હો જાતા હૈ. જૈસે ઈજતિમાઈય્યતકે ખૂગર જાનતે હૈં.

હૂરે ઈનકી એક ખાસ દુઆ ઔર શવહરોંસે હમદર્દી :

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે બિલા શુબા' રમઝાનકે લિએ શુરૂઅ્ સાલસે ખત્મે સાલ તક જન્નત સજાઈ જાતી હૈ. પસ, જબ રમઝાનકા પહલા દિન હોતા હૈ તો અર્શકે નીચે હૂરે ઈન પર જન્નતકે પત્તોંકી હવા ચલતી હૈ, જિસસે મુતઅષ્ષિર હોકર વહ યૂં દુઆ કરતી હૈં કે અય હમારે પરવરદિગાર ! અપને બંદોંસે હમારે લિએ ઐસે શવહર મુકર્રર ફરમા જિનસે હમારી આંખેં ઠંડી હોં. (બયહકી ફી શુઅબિલ ઈમાન) હઝરત મુઆઝ (રદિ.)કા બયાન હૈ કે રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે દુન્યામેં જો કોઈ ઔરત અપને શવહરકો તકલીફ દેતી હૈ તો હૂરે ઈનમેંસે ઉસકી બીવી ઉસે કહતી હૈં કે તેરા બુરા હો, ઉસકો તકલીફ ન દે, ક્યૂંકે વહ તેરે પાસ ચંદ દિનકા મહેમાન હૈ. અનકરીબ તુઝસે જુદા હોકર હમારે પાસ પહુંચ જાએગા. (તિરમિઝી)

ઈન દોનોં હદીષોંસે મા'લૂમ હુવા કે જિસ તરહ જન્નત ઔર ઉસકી દૂસરી નેઅમતેં ઉસ વકત મવજૂદ વ મખ્લૂક હૈં, હૂરે ઈન ભી મવજૂદ વ મખ્લૂક હૈં. હાફિઝ મુન્ઝરી (રહ.)ને અત્તરગીબ વત્તરહીબમેં ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.)સે એક તવીલ રિવાયત નકલ કી હૈ જિસમેં યહ ભી હૈ કે હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! (જન્નતમેં) દુન્યાવાલી (મુઅમિન) ઔરતેં અફઝલ હોગીં યા હૂરે ઈન ? આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને જવાબમેં ઈરશાદ ફરમાયા કે દુન્યાવાલી (મુઅમિન) ઔરતેં હૂરે ઈનસે ઈસ કદર અફઝલ હોંગી જૈસે (લિહાફકા) ઊપરકા કપડા ઉસકે અંદરવાલે અસ્તરસે બેહતર હોતા હૈ. હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! યહ કિસ વજહસે ? આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : ઈસ લિએ કે દુન્યાવાલી ઔરતેં નમાઝેં પઢતી હૈં ઔર રોઝે રખતી હૈં ઔર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકી ઈબાદત કરતી હૈં !

હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! બા'ઝ મરતબા એક ઔરત દુન્યામેં (યકે બા'દ દીગર) દો યા તીન યા ચાર મર્દોંસે નિકાહ કર લેતી હૈં, ફિર ઉસે મૌત આ જાતી હૈં. વહ જન્નતમેં દાખિલ હોંગી ઔર ઉસકે શવહર ભી ઉસકે સાથ જન્નતમેં હોંગે તો (ઈસ સૂરતમેં) ઉનમેંસે ઉસકા શવહર કૌન હોગા ? આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને જવાબ દિયા કે અય ઉમ્મે સલમા (રદિ.) ! ઉસકો ઈખ્તિયાર દે દિયા જાએગા, જિસકે સાથ ચાહે રહે, લિહાઝા વહ ઉસકો ઈખ્તિયાર કર લેગી, જો ઉનમેં અખ્લાકકે એ'તિબારસે સબસે અછ્છા થા ઔર કહેગી કે અય રબ ! દુન્યાકે અંદર યહ ઉન સબસે ઝિયાદહ મેરે સાથ બાઅખ્લાક થા, ઈસીકો મેરા જોડા બના દીજિએ. યહ ફરમા કર આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે અય ઉમ્મે સલમા (રદિ.) ! ખુશ ખુલ્કી દુન્યા વ આખિરતકી ભલાઈ લે ઉડી.[૧]

યહ રિવાયત સનદકે એ'તિબારસે કવી નહીં હૈ. બા'ઝ રિવાયાતમેં યહ ભી મિલતા હૈ કે દુન્યામેં જિસ ઔરતને પહલે શવહરકે બા'દ નિકાહ કર લિયા વહ જન્નતમેં આખિરી શવહરકો મિલેગી. જો ભી સૂરત હો બહરહાલ યહ હક્ક હૈ કે જન્નતી મર્દોં ઔર ઔરતોંમેં કોઈ ઐસા ન હોગા જો બગૈર જોડેકે રહ જાએ. [બા'ઝ લોગ અકષર પૂછતે ફિરતે હૈં કે દો શવહરોંવાલીકા ક્યા હોગા ? ઈસ મસ્અલા પર મદારે ઈમાન તો હૈ નહીં, જો મઅ્રિકતુલ્ આરા બના લિયા જાએ. અલ્લાહ તઆલા જો તજવીઝ ફરમાએંગે સબકે હકમેં બેહતર હી હોગા.]

જન્નતમેં હૂરે ઈનકા તરાના :

હઝરત અલી મુર્તઝા (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : જન્નતમેં હૂરે ઈનકે જમા' હોનેકી એક જગા હૈ, જિસમેં આવાઝેં બુલંદ કરતી હૈં ઔર યહ કહતી હૈં કે હમ હમેશા રહનેવાલી હૈં, કભી હલાક ન હોંગી. હમ હમેશા ચૈન વ આસાઈશમેં રહેંગી, કભી મોહતાજ ન હોંગી. હમ (અપને શવહરોંસે હમેશા) ખુશ રહેંગી, કભી નારાઝ ન હોંગી. ઉસકા ક્યા કહના

૧. હાઝિહિર્રિવાયતુ ઝઈફતુન્ ઝઈફત શદીદતુઝ્ ઝુઅ્ફ......

જો હમારે લિએ હૈં ઔર હમ ઉસકે લિએ હૈં. યહ તરાના ઐસી દિલકશ આવાઝમેં ગાતી હૈં કે ઐસી આવાઝેં મખ્લૂકમેં સે કિસીને નહીં સુનીં.[૧]

મર્દોંકે લિએ કષરતે ઈઝ્દિવાજ :

જન્નતમેં એક મર્દકો કિતની બીવિયાં મિલેંગી ઈસકે મુતઅલ્લિક બહુત સી રિવાયાત વારિદ હૂઈ હૈં. બુખારી શરીફકી એક રિવાયતમેં હૈ કે :

લિકુલ્લિ મ્રિઈમ્ મિન્હૂ ઝવજતાનિ મિનલ્ હૂરલ્ ઈન (યા'ની હૂરે ઈનમેંસે હર શખ્સકી દો બીવિયાં હોંગી). હાફિઝ ઈબ્ને હજર (રહ.)ને ફત્હુલ બારીમેં ઈસ પર મુફસ્સલ બહષ કી હૈ ઔર બહુત સી રિવાયાત જમા' કી હૈં. મુસ્નદે અહમદકી એક રિવાયત નકલ કી હૈ કે અદના જન્નતીકે લિએ દુન્યવી બીવિયોંકે અલાવહ બહત્તર (૭૨) બીવિયાં હોંગી. અબૂ યઅ્લાકી એક રિવાયતમેં હૈ કે દો બીવિયાં બની આદમમેંસે હોંગી ઔર બહત્તર બીવિયાં વહ હોંગી જિનકી તખ્લીક અલ્લાહ તઆલા (ઉસ આલમમેં) ફરમાએંગે.

ઈબ્ને માજહકી એક રિવાયતમેં હૈ કે બહત્તર (૭૨) બીવિયાં હૂરે ઈનસે ઔર બહત્તર (૭૨) દુન્યાકી ઔરતોંમેંસે મિલેંગી. ઉનકે અલાવહ ઔર ભી ચંદ રિવાયાત સાહિબે ફત્હુલ બારીને નકલ કી હૈં. ઈસ સિલસિલાકી રિવાયાત સનદન્ કવી ભી હૈં ઔર ઝઈફ ભી હૈં. મજમૂઈ તૌર પર યહ ઝરૂર મા'લૂમ હોતા હૈ કે જન્નતિયોંકો દૂસરી નેઅમતોંકે સાથ કષરતે અઝવાજકી નેઅમતસે ભી નવાઝા જાએગા ઔર ઐસા તો કોઈ ભી ન હોગા જિસકો કમ અઝ કમ દો બીવિયાં ન મિલેં. કમા કાલલ્ હાફિઝ ફી આખિરિ બહ્ષિ વલ્લઝી યઝ્હરુ અન્નલ્ મુરા–દ અન્ન અકલ્લ મા લિકુલ્લિંવ્ વાહિદિમ્ મિન્હુમ ઝવ્જતાન. બાકી રહા ઈખ્તિલાફે અઅ્દાદ સુયા તફાઝુલ આ'માલ પર મહમૂલ કિયા જા સકતા હૈ, યા'ની યૂં કહ સકતે હૈં કે અપને અપને આ'માલે સાલિહાકે બ–કદ્ર જો દરજાતમેં ઈખ્તિલાફ હોગા ઈસ ઈખ્તિલાફે દરજાતકી વજહસે અઝવાજકી તા'દાદ ભી મુખ્તલિફ હોગી. વલ્લાહુ તઆલા અઅ્લમુ બિસ્સવાબ.

બા'ઝ લોગ યહ ભી સવાલ કિયા કરતે હૈં કે એક મર્દકો બહુત સી

---

૧. તિરમિઝી શરીફ.

બીવિયાં મિલેંગી તો એક ઔરતકો કિતને મર્દ મિલેંગે ? યહ સવાલ બહુત બેહૂદા હૈ, ક્યૂંકે મર્દકે લિએ બહુત સી બીવિયાં હોના નેઅમત હૈ ઔર ઔરતકે લિએ બહુતસે શવહર હોના શરીફોં, હયાદારોં ઔર ગયૂરતમંદોંકે નઝદીક સખ્ત મઉયૂબ હૈ, જબ કે ઐસી બે–ગયૂરતી દુન્યામેં ગવારા નહીં કી જાતી તો જન્નતમેં કૌન ગવારા કરેગા ? જન્નતી ઔરતોંકી સિફત કુર્આન શરીફમેં : કાસિરાતુત્તરફિ બયાન હૂઈ હૈ. વહ નઝરેં પસ્ત રખનેવાલી ઔર અપને શવહરકે અલાવહ દૂસરે પર નઝર ડાલનેસે ગુરૈઝ કરનેવાલી હોંગી. યૂં કહિએ કે વહ તો એક હી શવહર પર રાઝી હોંગી ઔર દિલો–જાનસે નિષાર હોંગી ઔર યહાંકે લોગ ખ્વાહ મ–ખ્વાહ ઈનકો ઝિયાદહ શવહર દિલાનેકી વકાલત કર રહે હૈં જબ કે એક શવહરસે જી ભરા હુવા હૈ ઔર દિલ લગા હુવા હૈ તો દૂસરે શવહરકી હાજત હી ક્યા ? અફસોસ કે નાદાન મુઅતરિઝીનને જન્નતી ઔરતોંકો ફાહિશહ ઔરતોં પર ઔર પૂરબકી જદીદ તેહઝીબવાલી હર–જાઈ લેડિયોં પર કિયાસ કર લિયા. ચાહિએ તો યહ થા કે જન્નતી ઔરતોંકે તર્ઝ પર અપને યહાંકી ઔરતોંકો પર્દેમેં બિઠા કર કાસિરાતુત્તર્ફ ઔર મકસૂરાતિમ્ ફિલ્ ખિયામ બનાતે, મગર નાદાનોંને હૂરોંસે પર્દાકા સબક લેનેકે બ–જાએ ઉલટા યહ કિયા કે જન્નતી ઔરતોંકે લિએ બે–ગયૂરતી તજવીઝ કર દી.

અહલે જન્નતકે તાજ :

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે અહલે જન્નતકે સરોં પર તાજ હોંગે, જિનમેંસે અદના મોતિ (કી ચમક) ઈસ કદર હોગી કે વહ મશરિક વ મગરિબકે દરમિયાન (કે ખલા)કો રોશન કર સકતા હૈ.૧ યા'ની ઈન તાજોંમેંસે અગર અદના મોતિ ઈસ દુન્યામેં આ જાએ તો પૂરબસે પછ્છમ તક પૂરી ફિઝાકો રોશન કર દે.

જન્નતકી નહર યા'ની કવષરકી હકીકત :

ફરમાયા સરકારે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને (હૌઝે કવષર ઈતના હોગા, જિતના કે અદન ઔર અમ્માનુલ બલકાઅ યા'ની

૧. તિરમિઝી શરીફ.

યમન ઔર શામકે દરમિયાન ફાસલા હે. ઉસકા પાની દૂધસે ઝિયાદહ સફેદ ઔર શહદસે ઝિયાદહ શીરીં ઔર મીઠા હે ઔર ઉસકે આબખૂરોંકી તા'દાદ ઈતની હૈ જિતની કે આસ્માનકે સિતારોંકી. જો ઉસકા પાની એક દફા' પી લેગા વહ કભી ભી પ્યાસા ન હોગા ઔર સબસે પેહલે ઉસ નહરકે પાસ પાની પીનેકે લિએ ફકીર મુહાજિરીન આએંગે (યા'ની જો લોગ મક્કા મુકર્રમહસે મદીના મુનવ્વરહ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ઝમાનેમેં હિજરત કરકે તશરીફ લે ગએ થે), જિનકી ગુરબતકી વજહસે સરકે બાલ બિખળે હૂએ, કપડે મૈલે–કુચૈલે થે, જિનસે માલદાર ઔરતેં નિકાહ ન કરતી હોં ઔર જબ કિસીકે દરવાઝે પર પહુંચ જાએં તો ઉનકે લિએ દરવાઝે ન ખોલે જાએં. યા'ની દુન્યાદારોંકે ઘરોં પર અગર ચલે જાએં તો વહ લોગ ઉનકી તરફ તવજ્જુહ ન કરેં. જિસ તરહ ગરીબ ઔર મુફલિસ લોગોંસે ઈસ ઝમાનેમેં ઉમરાઅ સુલૂક કરતે હૈં. (મુસ્નદે અહમદ)

ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે જબ મૈં શબે મે'રાજમેં બેહિશ્તકે અંદર પહુંચા તો મૈં સેર કરતે કરતે એક નહર પર પહુંચા, જિસકે દોનોં કિનારોં પર ખોખલે, મોતિકે ગુંબદ બને હૂએ હૈં યા'ની વહ અંદરસે ખાલી હૈં. તાકે જન્નતી લોગ ઉનમેં રહ સકેં. મૈંને જિબ્રઈલ (અલૈ.)સે કહા કે યહ ક્યા હૈ ? જિબ્રઈલ (અલૈ.)ને કહા કે યહ વહ કવષર હે જો તુમ્હારે રબને તુમકો ઈનાયત ફરમાઇ હૈ. ઈસ નહરકી મિટ્ટીકો જો મૈંને દેખા તો વહ નિહાયત તેઝ ઔર ખૂશ્બૂદાર મુશ્કકી તરહ ખૂશ્બૂદાર થીં. (બુખારી શરીફ)

નોટ : અલ્લામહ કુર્તુબી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે હમારે હુઝૂર સરકારે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો દો હૌઝ ઈનાયત હોંગે. પેહલા હૌઝ તો હશ્રકે મૈદાનમેં દિયા જાએગા, તાકે જો લોગ અપની કબ્રોંસે પ્યાસે નિકલેં વહ અપની પ્યાસ આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી સબીલ પર બુઝા સકેં ઔર ઈસી તરહ હર પયગમ્બરકો એક એક હૌઝ દિયા જાએગા. તાકે ઉનકી ઉમ્મતવાલે ઈસ હૌઝસે પાની પી સકેં ઔર વહ પયગમ્બર આપસમેં ફખ્ર કરેંગે કે દેખેં, કિસકે હૌઝ પર ઝિયાદહ લોગ આતે હૈં. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ફરમાતે હૈં કે મૈં ઉમ્મીદ કરતા હૂં કે મેરે હૌઝ પર સબસે ઝિયાદહ લોગ હોંગે ઔર દૂસરા હૌઝ જન્નતમેં ખાસ કર આપકો દિયા જાએગા, જો કિસી ઔર પયગમ્બરકો

નહીં દિયા ગયા ઔર દોનોં હૌઝોંકો કવષર કહતે હૈં.

ફરમાયા જનાબે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે મેરે હૌઝકી લંબાઇ–ચોળાઇ એક મહીનેકી મસાફતકે બરાબર હૈ. ઉસકા પાની દૂધસે ઝિયાદહ સફેદ ઔર ઉસકી ખુશ્બૂ મુશ્કે ખાલિસસે ઝિયાદહ ખુશ્બૂદાર હૈ ઔર ઉસકે આબખૂરે યા પાની પીનેકે બરતન સિતારોંકી માનિન્દ ચમકદાર હૈં. જો શખ્સ ભી ઇસ હૌઝસે એક દફા' પાની પી લેગા તો કભી ભી પ્યાસા ન હોગા. (બુખારી વ મુસ્લિમ શરીફ)

સવાલ : જબ હૌઝે કવષરકા પાની પી કર કભી પ્યાસ ન લગેગી તો જન્નતકે દૂધ, શહદ ઔર શરાબકી નહરેં ફુઝૂલ હૂઇ.

જવાબ : જન્નતમેં ઉન સબ નહરોંકી ચીઝેં ઇસ્તિઅ્માલ કરેગા, લેકિન પ્યાસકી વજહસે નહીં, બલ્કે લઝ્ઝતકી વજહસે હોગા. ક્યૂંકે જન્નતમેં ન કોઇ ભૂકા હોગા, ન પ્યાસા હોગા, ન નંગા હોગા ઔર ન ધૂપકી ગરમી પાએગા.

જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે મેરે હૌઝકા દરમિયાની ફાસલા સાહિલે શામ ઔર અદન સાહિલે યમનકે દરમિયાની ફાસલેસે બળ્હા હુવા હૈ. ઇસ હૌઝકા પાની બરફસે ઝિયાદહ ઠંડા ઔર ઉસ શહદસે ઝિયાદહ શીરીં હૈ જો દૂધકે સાથ મિલા હુવા હો ઔર ઉસકે પીનેકે બરતન સિતારોંકી તા'દાદસે ઝિયાદહ હૈં ઔર મૈં ગૈર લોગોંકો ઇસ હૌઝસે ઇસ તરહ રોકૂંગા કે જિસ તરહ કોઇ આદમી અપને હૌઝસે ઓર લોગોંકે ઊંટોંકો રોક દેતા હૈ. સહાબા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! હમ આપકો ઉસ દિન ભી પહચાનેંગે ? આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : તુમ્હારે અંદર ઐસી ખાસ અલામતેં ઔર નિશાનિયાં હોંગી જો ઓર લોગોંકે અંદર ન હોંગી. આઓગે તો તુમ મેરે પાસ ઇસ હાલતમેં કે તુમ્હારી પેશાની ઔર હાથ–પાઉં વુઝૂકી નૂરાનિય્યતસે ચમકદાર હોંગે. (મુસ્લિમ શરીફ)

નોટ : હૌઝે કવષરકે દરમિયાન મુખ્તલિફ ફાસ્લે ઇરશાદ ફરમાએ હૈં. બા'ઝ જગહ અદનસે અમ્માન બિલ ગાર તક ફરમાયા ઔર બા'ઝ જગહ એક માહકી મસાફત બતાઇ, કિસી જગહ અદનસે એલીયા તકકા ફાસ્લા બતાયા. યહ હર શખ્સકે સમઝાનેકે વાસ્તે ઉસ મૌકાકા લિહાઝ

ફરમાતે હૂએ ફાસ્લા બતા દિયા, વરના હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસકી હકીકત હુદૂદે અર્‌બઅહ બયાન નહીં ફરમાઇ, લિહાઝા અબ કોઇ એ'તિરાઝ બાકી ન રહા.

ફરમાયા હુઝૂરે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે મૈં હૌઝે કવષર પર તુમ્હારા અમીરે સામાન હૂંગા, યા'ની તુમ્હારી ઝરૂરિય્યાતકે લિએ તુમસે પેહલે હી હૌઝે કવષર પર મૌજૂદ હૂંગા. જો શખ્સ મેરે પાસસે ગુઝરેગા, વહ ઉસકા પાની પીએગા ઔર જો ઉસકા પાની પી લેગા તો વહ કભી ભી પ્યાસા ન હોગા. અલબત્તા મેરી ઉમ્મતમેંસે બહુત સી કૌમેં મેરે સામને આએંગી, મૈં ઉનકો પહચાનૂંગા ઔર વહ મુઝકો પહચાનેંગે. ફિર મેરે ઔર ઉનકે દરમિયાન આડ કર દી જાએગી. પસ, મૈં કહૂંગા કે યહ લોગ મેરી ઉમ્મતસે હૈં. તબ મુઝસે કહા જાએગા કે તુમ નહીં જાનતે કે આપકે બા'દ ઉન લોગોંને ક્યા ક્યા બિદઅતેં ઔર નઇ નઇ રસ્મેં તુમ્હારે બા'દ દીનમેં અપની તરફસે પૈદા કર લીં. ઇસ બાતકો સુન કર મૈં કહૂંગા કે દૂર હો જાઇએ ઔર દફા' હો જાઇએ, વહ લોગ જિન્હોંને મેરી વફાતકે બા'દ મેરે દીન ઔર મેરે તરીકેકો બદલ દિયા ઔર અપની તરફસે નઇ નઇ બાતેં યા'ની બિદઅતેં ઇખ્તિયાર કર લીં. (બુખારી વ મુસ્લિમ શરીફ) ગોયા કે બિદઅતી લોગ બિદઅતકી નહૂસત ઔર પલીદીકે બાઇષ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે હૌઝે કવષરસે મહરૂમ રહેંગે, ઇસ લિએ હમકો હર કિસ્મકી બિદઆતસે બચના ચાહિએ ઔર હુઝૂરે અનવર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી મુબારક સુન્નતોં પર અમલ કરના ચાહિએ.

હઝરત અનસ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે દરયાફ્ત કિયા ગયા કે કવષર ક્યા હૈ ? આપ (સલ.)ને ફરમાયા :

(૧) વહ એક નહર હૈ, જો અલ્લાહ તઆલાને મુઝકો જન્નતકે અંદર ઇનાયત ફરમાઇ હૈ.

(૨) ઉસકા પાની દૂધસે ઝિયાદહ સફેદ હૈ.

(૩) ઉસકા પાની શહદસે ઝિયાદહ શીરીં ઔર લઝીઝ હૈ.

(૪) ઉસકે કિનારે પર ઐસે પરિન્દે હૈં, જિનકી ગરદનેં ઇતની લંબી

હૈં કે જૈસે જન્નતી ઊંટોંકી હોતી હૈં.

હઝરત ઉમર (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે વહ પરિન્દે મોટે–તાઝે હોંગે હુઝૂરે અનવર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઇરશાદ ફરમાયા કે ઉનકે ખાનેવાલે ઉનસે ભી ઝિયાદહ મોટે–તાઝે હોંગે. (તિરમિઝી શરીફ)

આખિરી જન્નતી :

ફરમાયા જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે મુસલમાનોંકી એક જમાઅત મેરી શફાઅતકી વજહસે જહન્નમસે નિકાલી જાએગી ઔર ઇનકો જન્નતમેં દાખિલ કર દિયા જાએગા, લેકિન વહાં પર ઉન લોગોંકો જહન્નમી યા'ની જહન્નમવાલે કહા જાએગા. (બુખારી શરીફ)

ફરમાયા જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે મૈં જાનતા હૂં ઉસ શખ્સકો જો સબસે આખિરમેં જહન્નમસે નિકલેગા ઔર મૈં જાનતા હૂં ઉસ શખ્સકો જો સબસે આખિરમેં જન્નતમેં દાખિલ કિયા જાએગા. એક આદમી હોગા જો નિકલેગા દોઝખસે ઘૂટનોં ચલ કર (યા'ની જિસ તરહ બચ્ચા અપને ઘૂટનોંકે બલ ચલતા હૈ). પસ, અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા કે જા, ઔર જન્નતમેં દાખિલ હો જા. યહ દોઝખી અલ્લાહ તઆલાકે ફરમાનેસે જન્નતમેં આએગા તો ઉસકે ખ્યાલમેં યહ બાત આએગી કે જન્નત તો ભરી હૂઇ હૈ ઔર ઉસમેં કોઇ જગહ ઐસી નહીં જિસ જગહમેં મૈં ઠહર જાઉં. યહ શખ્સ અલ્લાહ તઆલાસે અર્ઝ કરેગા કે અય અલ્લાહ ! જન્નત તો ભરી હૂઇ હૈ, ઉસમેં જગહ કહાં હૈ ? જો મૈં ભી વહાં કિયામ કરૂં. ઉસ પર હક તઆલા ફરમાએંગે કે જા, તૂ જન્નતમેં દાખિલ હો જા ઔર તેરે લિએ દુન્યાકે રકબહસે દસ ગુના ઝિયાદહ રકબહ હૈ. ઇસકો સુન કર યહ બંદા અલ્લાહ તઆલાકી જનાબમેં અર્ઝ કરેગા કે અય અલ્લાહ ! તૂ બાદશાહ હો કર મેરે સાથ મઝાક કરતા હૈ ? ઇબ્ને મસઊદ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે ઇસ જુમ્લાકે ફરમાનેકે બા'દ આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ખૂબ હંસે ઔર હંસીકી વજહસે આપકી કુચલિયાં ઝાહિર હો ગઈ ઔર યહ શખ્સ જન્નતમેં અદના દરજેકા હોગા. (બુખારી વ મુસ્લિમ)

હઝરત અબૂ ઝર (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે મૈં અચ્છી તરહ જાનતા હૂં ઉસ

આદમીકો જો સબસે આખિરમેં જન્નતમેં જાએગા ઔર ઉસકો ભી જાનતા હૂં કે જો સબસે આખિરમેં જહન્નમસે નિકલેગા. એક આદમી હોગા ઉસકો કિયામતકે રોઝ બુલાયા જાએગા ઔર ઉસસે કહા જાએગા કે ઈસ પર ઉસકે છોટે ગુનાહોંકો પેશ કરો ઔર ઉસકે બળે ગુનાહકો રોકે રખ્ખો, ચુનાન્ચે: ઉસ શખ્સકે સામને ઈસકે છોટે છોટે ગુનાહ પેશ કિએ જાએંગે ઔર ઉસસે કહા જાએગા કે ફુલાં રોઝ તૂને ઐસા કિયા થા ? ઔર ફુલાં રોઝ તૂને યહ કામ કિયા થા ? તો યહ શખ્સ ઉસકે જવાબમેં ઈકરાર કરેગા ઔર ઈન ગુનાહોંસે યહ ઈન્કાર ન કર સકેગા ઔર ઉસકો ખૌફ હોગા કે કહીં ઐસા ન હો કે બળે બળે ગુનાહ મેરે ઉપર પેશ કિએ જાએં ઔર ઉન પર ખુદા જાને કિતના બળા અઝાબ દિયા જાએગા. ઈસી હાલમેં રબ્બુલ આલમીનકી તરફસે ઈરશાદ હોગા કે જાઓ, હમને તુમ્હારી એક એક બદીકો એક એક નેકીમેં બદલ દિયા હૈ. હક તઆલા શાનુહૂકા યહ ઈરશાદ સુન કર યહ ગુનેહગાર ઈન્સાન અર્ઝ કરેગા કે અય અલ્લાહ ! અભી તો મેરે બળે બળે ગુનાહ ભી બાકી હૈં. વહ ગુનાહ તો ઉસ આ'માલનામેમેં મવજૂદ હી નહીં. હઝરત અબૂ ઝર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને ઈસ હદીષકે બયાન કરનેકે બા'દ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો દેખા કે આપ બહુત હંસે. યહાં તક કે આપકી કુચલિયાં ઝાહિર હો ગઈ. (મુસ્લિમ)

હઝરત અનસ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે આખિરી ચાર આદમી દોઝખસે નિકાલે જાએંગે ઔર ઉનકો હક તઆલાકે સામને પેશ કિયા જાએગા. ઉસ વક્ત અલ્લાહ તઆલા હુકમ ફરમાએંગે કે ઈનકો જહન્નમમેં દો બારહ દાખિલ કર દિયા જાએ. ઉસ વક્ત ઉનમેંસે એક આદમી અલ્લાહકી તરફ મુતવજ્જેહ હોગા ઔર અર્ઝ કરેગા કે અય મેરે રબ ! જબ આપને મુઝકો ઈસ દોઝખસે એક દફા' નિકાલ દિયા તો આપકી રહમતસે મુઝે કવી ઉમ્મીદ હૈ કે આપ મુઝે દૂસરી દફા' ઉસમેં દાખિલ ન કરેંગે. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલા ઉસકી યહ દરખ્વાસ્ત સુન કર ઉસકો નજાત દે દેંગે ઔર જન્નતમેં દાખિલ કર દેંગે. (મુસ્લિમ શરીફ)

જન્નત વ દોઝખકી બહષ :

ફરમાયા જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને (એક

મરતબા) જન્નત ઔર દોઝખને આપસમેં બહષ કી. પસ, દોઝખ બોલી કે મેરે અંદર બળે બળે તકબ્બુર કરનેવાલે ફિરઔન, શદાદ, નમરૂદ જૈસે ઝાલિમ શહનશાહ, કારૂન, અબૂ જહલ, અબૂ લહબ જૈસે બળે બળે સરમાએદાર કિયામ કરેંગે. જન્નત અફસોસકે સાથ કહને લગીં કે ઉમૂમન્ મેરે અંદર ઝઈફ, કમઝોર, હકીર, ગુમનામ ઔર લોગોંકી નઝરોંસે ગિરે હૂએ બેઈઝ્ઝત ઔર ભૂલે હૂએ લોગ દાખિલ હોંગે. તબ અલ્લાહ તઆલાને ઈરશાદ ફરમાયા કે અય જન્નત ! તૂ મેરી રહમતકા મકામ હૈ, મૈં જિસ પર રહમત કરના ચાહૂંગા ઉસકો તેરે અંદર દાખિલ કર દૂંગા ઔર દોઝખસે ફરમાયા કે અય દોઝખ ! તૂ મેરે અઝાબકી જગહ હૈ. જિસ પર અઝાબ કરના ચાહૂંગા ઉસકો તેરે અંદર દાખિલ કર દૂંગા ઔર તુમ દોનોંકા પેટ ભરુંગા, લેકિન દોઝખ નહીં ભરેગી, જબ તક કે રબ્બુલ ઈઝ્ઝત અપના પાઉં ઉસમેં ન રખ્ખેંગે. ઉસકે બા'દ દોઝખ અર્ઝ કરેગી કે બસ, બસ. પસ, ઉસ વક્ત ભર જાએગી. ઉસકે બા'ઝ અજઝાઅ્ બા'ઝ અજઝાઅ્સે મિલ જાએંગે ઔર વહ સિમટ જાએગી ઔર તંગ હો જાએગી ઔર અલ્લાહ તઆલા નહીં ઝુલ્મ કરતા અપની મખ્લૂક પર ઔર જન્નત ભરનેકે લિએ અલ્લાહ તઆલા મખ્લૂક પૈદા કરેંગે. (બુખારી, મુસ્લિમ)

શઅ્વાનહ આબિદહ જન્નતમેં :

મુહમ્મદ બિન મુઆઝ (રહ.) કહતે હૈં કે મુઝસે એક ઈબાદતગુઝાર ઔરતને બયાન કિયા કે મૈંને ખ્વાબમેં દેખા કે મૈં જન્નતમેં દાખિલ હોનેકો જા રહી હૂં. વહાં દેખા કે સારે આદમી જન્નતકે દરવાઝે પર ખડે હૈં. મૈંને પૂછા કે યહ ક્યા બાત હૈ, યહ સબકે સબ દરવાઝે પર ક્યૂં જમા' હો ગએ ? કિસીને બતાયા કે એક ઔરત આ રહી હૈં જિસકે આનેકી વજહસે જન્નતકો સજાયા ગયા હૈ. યહ સબ ઉસકે ઈસ્તિકબાલકે વાસ્તે બાહર આ ગએ હૈં. મૈંને પૂછા કે વહ ઔરત કૌન હૈ ? કહને લગે કે અયૂકહકી રહનેવાલી એક સિયાહ બાંદી હૈં, જિનકા નામ શઅ્વાનહ (રહ.) હૈં. મૈંને કહા કે ખુદાકી કસમ ! વહ તો મેરી બહન હૈં. ઈતનેમેં દેખા કે શઅ્વાનહ (રહ.) એક નિહાયત ઉમદા ખુશ્નૂમા અસીલ ઊંટની પર બૈઠી હૂઈ હવામેં ઉડતી હૂઈ આ રહી હૈં. મૈંને ઉનકો આવાઝ દી કે અય મેરી બહન ! તુમ્હેં અપના ઔર મેરા તઅલ્લુક મા'લૂમ હૈ, અપને રબસે દુઆ કરો કે મુઝે ભી તુમ્હારે સાથ કર દે. વહ યહ સુન કર હંસી ઔર કહને લગીં કે અભી

તુમ્હારે આનેકા વક્ત નહીં આયા, લેકિન મેરી દો બાતેં યાદ રખના. (આખિરતકે) ગમકો અપને સાથ નિપટા લો ઔર અલ્લાહ તઆલાકી મુહબ્બત અપની હર ખ્વાહિશ પર ગાલિબ કર દો ઔર ઉસકી પરવા ન કરો કે મૌત કબ આએગી, યા'ની હર વક્ત ઉસકે લિએ તૈયાર રહો.

જન્નતમેં અલ્લાહકે દોસ્તોંકે મરતબે :

હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) એક મરતબા સહાબએ કિરામ (રદિ.)કે મજમા'મેં તશરીફ ફરમા થે. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે મૈંને આજ રાત જન્નતકો ઔર ઉસમેં તમામ લોગોંકે મરતબોંકો દેખા હૈ. ઉસકે બા'દ હઝરત અબૂબક સિદ્દીક (રદિ.)કી તરફ મુતવજ્જેહ હોકર ફરમાયા કે મૈંને એક શખ્સકો દેખા કે વહ જન્નતકે જિસ દરવાઝે પર ભી જાતા થા વહાંસે મરહબા મરહબા (તશરીફ લાઈએ, તશરીફ લાઈએ)કી આવાઝેં આતી થીં (હર નેક અમલકે લિએ જન્નતમેં એક ખાસ દરવાઝા હૈ, હર દરવાઝેસે દરખ્વાસ્તકા મતલબ યહ હૈ કે હર નેક અમલમેં ઉસકા પાયા બહુત બઢા હુવા હૈ). હઝરત સલમાન (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! જિસ શખ્સકા યહ મરતબા હૈ વહ તો કોઈ બહુત હી બુલંદ–પાયા શખ્સ હૈ. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે યહ શખ્સ અબૂબક્ર (રદિ.) હૈં. ફિર હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હઝરત ઉમર (રદિ.)કી તરફ તવજ્જુહ ફરમા કર ઈરશાદ ફરમાયા કે મૈંને જન્નતમેં સફેદ મોતિકા એક ઘર દેખા, જિસમેં યાકૂત જડે હૂએ થે. મૈંને પૂછા કે યહ મકાન કિસકા હૈ ? મુઝે બતાયા ગયા કે યહ કુરૈશકે એક નવજવાનકા હૈ. (ઉસ મકાનકી નિહાયત ઉમ્દગી, ચમક, રોનક ઔર અપને સય્યિદુલ મુરસલીન (સલ.) હોનેકી વજહસે) મુઝે યહ ખયાલ હુવા કે યહ મકાન મેરા હી હૈ. મૈં ઉસમેં દાખિલ હોને લગા તો મુઝે બતાયા ગયા કે યહ ઉમર (રદિ.)કા હૈ. ફિર હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હઝરત ઉસ્માન (રદિ.), હઝરત અલી (રદિ.) વગૈરહ મુતઅદદ હઝરાતકે મરાતિબ ઈરશાદ ફરમાએ. ઉસકે બા'દ હઝરત અબ્દુર્રહમાન ઈબ્ને ઔફ (રદિ.)કી તરફ મુતવજ્જહ હો કર ઈરશાદ ફરમાયા કે મેરે સાથિયોંમેંસે તુમ બહુત દેરમેં મેરે પાસ પહુંચે. મુઝે તો તુમ્હારે મુતઅલ્લિક યહ ડર હો ગયા થા કે કહીં હલાક તો નહીં હો

ગએ ઔર તુમ પસીના પસીના હો રહે થે. મૈંને તુમસે પૂછા કે ઈતની દેર આનેમેં કહાં લગ ગઈ થી? તો તુમને જવાબ દિયા થા કે મૈં અપને માલકી કષરતકી વજહસે હિસાબમેં મુબ્તલા રહા. મુઝસે ઉસકા હિસાબ હુવા કે માલ કહાંસે કમાયા ઔર કહાં ખર્ચ કિયા. હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ (રદિ.) અપને મુતઅલ્લિક યહ સુન કર રોને લગે ઔર અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)! રાત હી મેરે પાસ મિસરકી તિજારતસે સો ઊંટ આએ હૈં. યહ મદીના મુનવ્વરહકે ફુકરાઅ્ ઔર યતામા પર સદકા હૈ. શાયદ અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ ઈસીકી વજહસે ઉસ દિનકે હિસાબમેં મુઝ પર તખ્ફીફ ફરમા દે.[1]

એક હદીષમેં હૈ કે એક મરતબા હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે અબ્દુર્રહમાન તુમ મેરી ઉમ્મતકે ગની લોગોંમેં હો ઔર જન્નતમેં ઘસીટ કર જાઓગે (પાઉં પર ખડે હોકર ન જાઓગે). તુમ અલ્લાહ તઆલા શાનુહૂકો કર્ઝ દો, તાકે તુમ્હારે પાઉં ખૂલ જાએં. હઝરત અબ્દુર્રહમાન (રદિ.)ને પૂછા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ.)! ક્યા ચીઝ કર્ઝ દૂં? હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે અપના સારા માલ. યહ સુન કર ફૌરન ઉઠે, તાકે અપના સબ માલ લા કર હાઝિર કરેં. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉનકે પીછે કાસિદ ભેજ કર ઉનકો બુલાયા ઔર યહ ઈરશાદ ફરમાયા કે હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.)ભી આએ ઔર યહ પયામ દે ગએ કે અબ્દુર્રહમાનસે કહ દીજિએ કે મહમાન–નવાઝી કિયા કરેં, ગરીબોંકો ખાના ખિલાયા કરેં, સવાલ કરનેવાલોંકા સવાલ પૂરા કિયા કરેં ઔર જો ઉનકે અયાલ હૈં ઉનસે સદકામેં ઈબ્તિદા કિયા કરેં. યહ ચીઝેં ઉનકે તઝ્કિયહ (દુરુસ્ત હોને)કે લિએ કાફી હૈં.[2]

યહ હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ (રદિ.) બળે જલીલુલ કદ્ર સહાબી, બળે ફઝાઈલ ઔર મફાખિરકે માલિક હૈં. અશ્રએ મુબશ્શરહમેં ઉનકા શુમાર હે. યા'ની ઉન દસ (૧૦) સહાબ–એ–કિરામમેં જિન્કો દુન્યા હી મેં હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) જન્નતકી ખુશખબરી દે ગએ. નીઝ, ઉન છેઃ (૬) હઝરાતમેં હૈં જિન પર હઝરત ઉમર (રદિ.)ને

૧. તરગીબ. ૨. હાકિમ.

અપની શહાદતકે વક્ત ખલીફા બનાનેકા દારો–મદાર રખ્ખા થા ઔર યહ કહા થા કે ઈન હઝરાતસે હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) રાઝી હો કર દુન્યાસે તશરીફ લે ગએ હૈં ઔર ફિર ઉન છેઃ (૬) હઝરાતમેંસે બકિય્યહ પાંચ (૫) હઝરાતમેં બિલ આખિર ઉન્હીંકી રાય પર ખલીફાકે ચુનનેકા મદાર રખ્ખા થા ઔર ઉનકી તજવીઝસે હઝરત ઉસ્માન (રદિ.) ખલીફ–એ–ષાલિષ મુકર્રર હૂએ થે. સાબિકીન વ અવ્વલીનમેં ઉન્કા શુમાર હૈ, જિનકે મુતઅલ્લિક અલ્લાહ પાકને ફરમાયા :

વસ્સાબિકૂનલ્ અવ્વલૂ–ન મિનલ્ મુહાજિરી–ન વલ્ અન્સારિ....

(સૂ. તૌબા, રુકૂઅ ૧૨)

તરજુમા : "ઔર જો મુહાજિરીન ઔર અન્સાર ઈમાન લાનેમેં ઉમ્મતસે સાબિક ઔર મુકદ્દમ હૈં ઔર જો લોગ ઈખ્લાસસે ઈનકે પૈરૂ હૈં, અલ્લાહ તઆલા ઉન સબસે રાઝી હુવા ઔર યહ સબ અલ્લાહ તઆલાસે રાઝી હૂએ. અલ્લાહ તઆલાને ઉન્કે લિએ ઐસે બાગ તૈયાર કર રખ્ખે હૈં જિનકે નીચે નહરેં જારી હોંગી, જિનમેં યહ હમેશા રહેંગે."

ઈસકે અલાવહ હઝરત અબ્દુર્રહમાન ઈબ્ને ઔફ (રદિ.)ને દોનોં હિજરતેં કીં. ગઝવએ બદર ઔર સબ ગઝવોંકે શરીક હૈં. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ઝમાના હી મેં અહલે ઈલ્મ ઔર અહલે ફતાવામેં ઉનકા શુમાર હૈ. મહઝ ઉનકી રાય પર હઝરત ઉમર (રદિ.)ને બા'ઝ ઉમૂરકો ઈખ્તિયાર કિયા. હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને એક મરતબા સફરમેં સુબ્હકી નમાઝ ઉનકા મુક્તદી બન કર અદા ફરમાઈ કે હુઝૂરે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ઝરૂરતકે લિએ તશરીફ લે ગએ. સહાબા (રદિ.)ને મિલ કર ઉનકો ઈમામ ચુના થા. જબ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) વાપસ તશરીફ લાએ તો નમાઝ હો રહી થી ઔર એક રકા'ત હો ચુકી થી. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉનકી ઈક્તિદામેં નમાઝ પઢી. જબ હઝરત ઉમર (રદિ.) ખલીફા બને તો પેહલે સાલમેં અપના કાઈમ મુકામ અમીરે હજ બના કર ઉનકો ભેજા.[1]

૧. ઈસાબહ.

ગર્ઝ બેઈન્તિહાઈ ફઝાઈલકે બા–વુજૂદ ઉસ માલકી કષરતને ઉનકો અપને મરતબેકે લોગોંમેં પીછે કર દિયા ઔર માલ ભી મહઝ હક તઆલા શાનુહૂકે ફઝલ ઔર ઉસકી અતા ઔર ઉસકે ઇન્આમ હી સે મિલા થા, વરના બહુત ગરીબ થે. હિજરતકી ઈબ્તિદામેં હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને જબ મુહાજિરીન ઔર અન્સારકા આપસમેં ભાઈચારા કિયા થા, તાકે ફુકરાએ મુહાજિરીનકી ઈઆનત ઔર મદદ ખુસૂસી તઅલ્લુક પર અન્સાર કરતે રહે તો ઉનકો હઝરત સઅદ બિન રબીઅ અન્સારી (રદિ.)કા ભાઈ બનાયા થા. હઝરત સઅદ (રદિ.)ને ઉનસે કહા થા કે મદીનામેં સબસે ઝિયાદહ માલ ઔર દૌલત અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને મુઝે અતા ફરમા રખ્ખા હૈ. મૈં સબ માલમેંસે આધા આધા તુમ્હેં દેતા હૂં ઔર મેરી દો બીવિયાં હૈં ઉનમેંસે જો તુમ્હેં પસંદ હોં મૈં ઉસકો તલાક દે દૂંગા. ઈદ્દતકે બા'દ તુમ ઉસસે નિકાહ કર લેના. ઉન્હોંને ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારે માલમેં બરકત અતા ફરમાએ, મુઝે ઉસકી ઝરૂરત નહીં હૈ. મુઝે તો તુમ યહાંકે બાઝારકા રાસ્તા બતા દો. બાઝાર ગએ ઔર ખરીદો–ફરોખ્ત શુરૂઅ્ કી ઔર શામકો નફા'મેં થોડા સા ઘી ઔર પનીર બચા કર લાએ. ઈસી તરહ રોઝાનહ જાતે ઔર કુછ હી દિન ગુઝરે થે કે બચત ઈતની હો ગઈ કે નિકાહ કર લિયા.[૧]

ફિર વહ વક્ત ભી આયા કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને એક મરતબા સદકાકી તરગીબ દી તો અપને સારે માલકા આધા હિસ્સા સદકા કિયા ઔર માલકી કષરતકા અંદાઝા ઉસસે હો સકતા હૈ, જો અભી ગુઝરા કે સિર્ફ મિસરકી તિજારતસે સો (૧૦૦) ઊંટ સામાનકે લદે હૂએ આએ થે, જો સદકા કર દીએ ઔર ઉસકે બા'દ એક મરતબા ચાલીસ હઝાર દીનાર (અશરફિયાં) સદકા કીં. એક મૌકા પર પાંચસો ઘોડે, પાંચસો ઊંટ જિહાદકે લિએ દીએ ઔર તીસ હઝાર ગુલામ આઝાદ કિએ ઔર એક રિવાયતમેં હૈ કે તીસ હઝાર ઘરાને આઝાદ કિએ.[૨] હર ઘરાનામેં ન મા'લૂમ કિતને મર્દ–ઔરત ઔર બડે–બચ્ચે હોંગે. એક મરતબા એક ઝમીન ચાલીસ હઝાર અશરફિયોંમેં ફરોખ્ત કી ઔર સબકી સબ ફુકરાએ મુહાજિરીન ઔર અપને રિશ્તેદારોં ઔર અઝવાજે મુતહ્હરાત પર તકસીમ કર દી.[૩] ઔર અપને ઈન્તિકાલકે વક્ત જો વસિય્યત કી, ઉસમેં

૧. બુખારી. ૨. મુસ્તદરક. ૩. અયઝન.

હર ઉસ શખ્સકો જો બદ્રકી લડાઈમેં શરીક થા, ફી આદમી ચારસો દીનાર (અશરફિયાં)કી વસિય્યત કી થી. ઉસ વક્ત અહલે બદ્રમેંસે સો (૧૦૦) આદમી ઝિંદા થે.[1] ઔર એક બાગકી વસિય્યત અઝવાજે મુતહ્હરાતકે લિએ, જો ચાલીસ હઝાર અશરફિયોંમેં ફરોખ્ત હુવા.[2] ઔર ખૂદ અપના હાલ યહ થા કે એક મરતબા ગુસલ કરકે ખાના ખાનેકે લિએ બૈઠે તો એક પ્યાલામેં રોટી ઔર ગોશ્ત (ષરીદ) સામને રખ્ખા ગયા. ઉસકો દેખ કર રોને લગે. કિસીને રોનેકી વજહ પૂછી તો ફરમાયા કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઐસી હાલતમેં વિસાલ હુવા કે જવકી રોટી ભી પેટ ભર કર ન મિલતી થી. હમેં યહ હાલત જો અપને સામને હૈ, કુછ અપને લિએ ખૈર નહીં મા'લૂમ હોતી.[3] યા'ની અગર વુસ્અત કુછ ખૈરકી ચીઝ હોતી તો હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે લિએ ભી હોતી. જબ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે લિએ યહ ચીઝેં ન થી તો કુછ ખૈરકી ચીઝેં મા'લૂમ નહીં હોતીં. ઉન કમાલાત પર વહ મુહાસબા હૈ, જો ઉપર બયાન કિયા ગયા હૈ.

નેક લોગોંકે લિએ જામે શરાબ હોંગે :-

બેશક, નેક લોગ (જન્નતમેં) ઐસે જામે શરાબ પીએંગે, જિનમેં કાફૂરકી આમેઝિશ હોગી. ઐસે ચશ્મોંસે ભરે જાએંગે જિનસે અલ્લાહકે ખાસ બંદે પીતે હૈં. (ઉન ચશ્મોંમેં યહ અજીબ બાત હોગી)કે વહ જન્નતી લોગ ઉન ચશ્મોંકો જહાં ચાહેંગે લે જાએંગે (યા'ની યહ ચશ્મે ઉનકે ઈશારોંકે તાબિઅ્ હોંગે). યહ ઐસે લોગ હૈં જો મન્નતોંકો પૂરા કરતે હૈં (ઔર ઈસી તરહ દૂસરે વાજિબાતકો) ઔર ઐસે દિનસે ડરતે હૈં જિસ દિનકી સખ્તી ફૈલી હૂઈ હોગી (યા'ની આમ હોગી કે હર શખ્સ ઉસ દિન કુછ ન કુછ પરેશાનીમેં મુબ્તલા હોગા). યહ વહ લોગ હૈં જો અલ્લાહ તઆલાકી મુહબ્બતમેં ખાના ખિલાતે હૈં મિસ્કીનકો ઔર યતીમકો ઔર કૈદીકો (બાવજૂદ યહ કે વહ કૈદી કાફિર ઔર લડાઈમેં બર–સરે પયકાર હોતે થે) ઔર વહ લોગ (અપને દિલમેં યા ઝુબાનસે કહતે હૈં કે હમ તુમકો સિર્ફ અલ્લાહકે વાસ્તે ખિલાતે હૈં. ન તો હમ ઉસકા તુમસે કુછ બદલા ચાહતે હૈં ઔર ન ઉસકા શુક્રિયહ ચાહતે હૈં, (બલ્કે ઈસ વજહસે ખિલાતે હૈં) કે હમ અપને રબકી તરફસે એક સખ્ત ઔર તલ્ખ દિનકા (યા'ની કિયામતકે દિનકા) ખૌફ રખતે હૈં. પસ, અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ ઉનકો ઉસ દિનકી સખ્તીસે મહફૂઝ રખ્ખેગા

ઔર ઉનકો તાઝગી ઔર સુરૂર અતા કરેગા ઔર ઉનકો ઉસ પુખ્તગીકે બદલેમેં જન્નત ઔર રેશમી લિબાસ અતા કરેગા. ઈસ હાલતમેં કે વહ જન્નતમેં મસહરિયોં પર તકિયા લગાએ બૈઠે હોંગે. ન વહાં ગરમીકી તપિશ પાએંગે, ન સરદી (બલ્કે મુઅતદિલ મૌસમ હોગા) ઔર દરખ્તોંકે સાએ ઉન લોગોં પર ઝુકે હૂએ હોંગે ઔર ઉનકે ખોશે ઉનકે મુતીઅ્ હોંગે (કે જિસ વક્ત જિસકો પસંદ કરેંગે વહ કરીબ આ જાએગા) ઔર ઉનકે પાસ (ખાને–પીનેકે લિએ) ચાંદીકે બરતન ઔર શીશેકે આબખૂરે લાએ જાએંગે. ઐસે શીશે જો ચાંદીકે હોંગે (યા'ની વહ શીશે બ–જાએ કાંચકે ચાંદીકે બને હૂએ હોંગે, જો ઉસ આલમમેં દુશ્વાર નહીં) ઔર ઉનકો ભરનેવાલોંને સહીહ અંદાઝાસે ભરા હુવા હોગા (કે ન ઝરૂરતસે કમ, ન ઝિયાદહ) ઔર વહાં (કાફૂરી શરાબકે અલાવહ) ઐસી શરાબકે જામ ભી પિલાએ જાએંગે જિનમેં સૂંઠકી આમેઝિશ હોગી (જૈસા કે ઝંજીરકી બોટલમેં હોતા હૈ). યહ ઐસે ચશ્મેસે ભરે જાએંગે જિસકા નામ સલસબીલ હૈ. (કાફૂર ઠંડા હોતા હૈ ઔર સૂંઠ ગરમ) મકસદ યહ હૈ કે વહાં મુખ્તલિફુલ મિઝાજ શરાબેં હૈં ઔર ઉસકો ઐસે લડકે લે કર આતે–જાતે રહેંગે જો હમેશા લડકે હી રહેંગે ઔર ઐસે (હસીન)કે અગર તૂ ઉનકો દેખે તો યહ ગુમાન કરે કે યહ મોતિ હૈં જો બિખળે હૂએ હૈં (ઔર જો ચીઝેં ઉપર ઝિક્ર કી ગઈ યહી ફકત નહીં, બલ્કે) જબ તૂ ઉસ જગહકો દેખેગા તો વહાં બળી બળી નેઅમતેં ઔર બહુત બળા મુલ્ક નઝર આએગા ઔર ઉન લોગોં પર વહાં બારીક રેશમકે સબ્ઝ કપડે હોંગે ઔર મોટે રેશમકે ભી (ગર્ઝ મુખ્તલિફ અનૂવાઅ્કે બેહતરીન લિબાસ હોંગે) ઔર હાથોંમેં ચાંદીકે કંગન પહનાએ જાએંગે ઔર હક તઆલા શાનુહૂ ઉનકો ઐસી શરાબ પિલાએંગે કે જો નિહાયત પાકીઝહ હોગી ઔર યહ કહા જાએગા કે યહ તુમ્હારે આ'માલકા બદલા હૈ ઔર તુમને જો કોશિશ દુન્યામેં કી થીં વહ કાબિલે કદ્ર હૈ.

ફાયદા : ઈસ કલામે પાકમેં શરાબકા તીન જગહ ઝિક્ર આયા હૈ. તીનોં જગહ નૌઇય્યતે શરાબ ઔર તરીક–એ–ઈસ્તિઅ્માલ જુદા હૈ. પેહલી જગહ ઉનકા પીના મઝકૂર હૈ, દૂસરી જગહ ખુદામકે પિલાનેકા તઝકિરહ હૈ ઔર તીસરી જગહ ખૂદ રબ્બુલ આલમીન માલિકુલ મુલ્કકી તરફસે પિલાનેકી નિસ્બત હૈ. ક્યા બઈદ હૈ કે યહ અબરારકી તીન કિસ્મોં અદના, અવસત ઔર આ'લાકે એ'તિબારસે હો. ઈન આયાતમેં જિતને ફઝાઈલે

ઈકરામ ઔર એ'ઝાઝ નેક કામ કરનેવાલોંકે બિલ ખુસૂસ અલ્લાહકી રઝામેં ખિલાનેવાલોંકે ઝિક્ર કિએ ગએ હૈં, અગર હમમેં ઈમાનકા કમાલ હુવા તો ઉન વા'દોંકે બા'દ કૌન શખ્સ ઐસા હો સકતા હૈ, જો હઝરતે સિદ્દીકે અકબર (રદિ.)કી તરહ કોઈ ચીઝ ભી ઘરમેં અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલે પાક (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે નામકે સિવા છોડે. ઈન આયાતમેં ચંદ ઉમૂર કાબિલે ગૌર હૈં :

(૧) પેહલે ચશ્મોંકે બારેમેં ઝિક્ર હુવા હૈ કે જન્નતી લોગ ઉન ચશ્મોંકો જહાં ચાહેંગે લે જાએંગે. મુજાહિદ (રહ.) ઉસકી તફસીરમેં કહતે હૈં કે વહ ઉન ચશ્મોંકો જહાં ચાહેંગે ખીંચ લેંગે. કતાદહ (રહ.) કહતે હૈં કે ઉનકે લિએ કાફૂરકી આમેઝિશ હોગી ઔર મુશ્કકી મુહર ઉન પર લગી હૂઈ હોગી ઔર વહ ઈસ ચશ્મેકો જિધર ચાહેંગે ઉધરકો ઉસકા પાની ચલને લગેગા. ઈબ્ને શોઝબ (રહ.) કહતે હૈં કે ઉન લોગોંકે પાસ સોનેકી છુરિયાં હોંગી, વહ અપની છુરિયોંસે જિસ તરફ ઈશારા કરેંગે ઉસી તરફકો વહ નહરેં ચલને લગેંગી.

(૨) મન્નતોંકે પૂરા કરનેકે મુતઅલ્લિક કતાદહ (રહ.)સે નકલ કિયા ગયા કે અલ્લાહકે તમામ અહકામકો પૂરા કરનેવાલે લોગ હૈં. ઈસી વજહસે શુરૂઅમેં ઉનકો અબરારસે તા'બીર કિયા ગયા. મુજાહિદ (રહ.) કહતે હૈં કે ઉસસે વહ મન્નતેં મુરાદ હૈં જો અલ્લાહકે હકમેં કી ગઈ હોં (યા'ની કોઈ શખ્સ રોઝોંકી નઝર કર લે, એ'તિકાફકી નઝર કર લે. ઈસી તરહ ઈબાદાતકી નઝર કર લે.) ઈકરિમહ (રદિ.) કહતે હૈં કે શુક્રાનેકી મન્નતેં મુરાદ હૈં. હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે નકલ કિયા ગયા કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં એક શખ્સ હાઝિર હૂએ ઔર અર્ઝ કિયા કે મૈંને યહ મન્નત માન રખ્ખી થી કે અપને આપકો અલ્લાહકે વાસ્તે ઝબહ કર દૂંગા. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) કિસી ચીઝમેં મશ્ગૂલ થે, ઈલ્તિફાત નહીં ફરમાયા. યહ સાહિબ હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે સુકૂતસે ઈજાઝત સમઝે ઔર (હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે અર્ઝ કર દેનેકે બા'દ) ઉઠે, દૂર જાકર અપને આપકો ઝબહ કરને લગે. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો ઉસકા ઈલ્મ હુવા તો હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે અલ્લાહકા શુક્ર હૈ કે ઉસને મેરી ઉમ્મતમેં ઐસે લોગ પૈદા કિએ, જો મન્નતકે પૂરા કરનેકા

ઇસ કદર ઇહતિમામ કરે. ઉસકે બા'દ (ઉનકો અપને ઝબહ કરનેસે મના' ફરમાયા ઔર) ઉનસે ફરમાયા કે અપની જાનકે બદલેમેં સો ઊંટ અલ્લાહકે નામ પર ઝબહ કરેં (ઇસ લિએ કે અપની જાનકો ઝબહ કરના નાજાઇઝ હૈ ઔર જાનકા ફિદયા દિય્યતમેં સો ઊંટ હૈં).

(૩) કૈદિયોંકે ખિલાનેસે આયતે શરીફહમેં મુશ્રિક કૈદી મુરાદ હૈં, ઇસ લિએ કે ઉસ ઝમાનેમેં મુશ્રિક કૈદી હી હોતે થે, મુસલમાન કૈદી ઉસ વક્ત ન થે ઔર જબ કાફિરોંકે ખિલાને પર યહ સવાબ હૈ તો મુસલમાન કૈદી ઉસમેં બ–તરીકે અવલા આ ગએ. મુજાહિદ (રહ.) કહતે હૈં કે જબ હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) બદ્રકે કૈદિયોંકો (જો કાફિર થે) પકડ કર લાએ તો સાત હઝરાત સહાબ–એ–કિરામ (રદિ.) હઝરત અબૂબકર (રદિ.), ઉમર (રદિ.), અલી (રદિ.), ઝુબૈર (રદિ.), અબ્દુર્રહમાન (રદિ.), સઅદ (રદિ.), અબૂ ઉબૈદહ (રદિ.)ને ઉન પર ખાસ તૌરસે ખર્ચ કિયા. જિસ પર અન્સારને કહા કે હમને તો અલ્લાહકે વાસ્તે ઉનસે કિતાલ કિયા થા, તુમ ઇતના ઝિયાદહ ખર્ચ કર રહે હો. ઉસ પર "ઇન્નલ અબરાર"સે ઉન્નીસ (૧૯) આયતેં ઇન હઝરાતકી તા'રીફમેં નાઝિલ હૂઈ. હઝરત હસન (રદિ.) કહતે હૈં કે જબ યહ આયતેં નાઝિલ હૂઈ ઉસ વક્ત કૈદી મુશ્રિકીન થે. હઝરત કતાદહ (રદિ.) કહતે હૈં કે જબ અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને ઉન આયાતમેં કૈદીકે સાથ ઇહસાન કરનેકા હુકમ ફરમાયા હૈ, હાલાંકે ઉસ વક્ત કૈદી મુશ્રિક થે તો મુસલમાન કૈદીકા હક તુઝ પર ઔર ભી ઝિયાદહ હો ગયા. ઇબ્ને જુરૈજ (રહ.) કહતે હૈં કે ઉસ ઝમાનામેં મુસલમાન કૈદી ન થે. મુશ્રિક કૈદિયોંમેં યહ આયતે શરીફહ નાઝિલ હૂઈ. હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ઉનકી ખૈરખ્વાહીકા હુકમ ફરમાતે થે. અબૂ રઝીન (રહ.) કહતે હૈં કે મૈં શકીક બિન સલમા (રદિ.)કે પાસ થા. ચંદ મુશ્રિક કૈદી વહાંસે ગુઝરે તો શકીક (રદિ.)ને મુઝે ઉન પર સદકા કરનેકા હુકમ દિયા ઔર યહ આયતે શરીફહ તિલાવત કી.

(૪) "ન ઇસકા બદલા ચાહતે હૈં, ન ઇસકા શુક્રિયહ ચાહતે હૈં"–કા મતલબ યહ હૈ કે યહ હઝરાત ઉસકો ભી ગવારા ન કરતે થે કે ઇનકે ઇહસાનકા કોઇ બદલા ચાહે શુક્રગુઝારી ઔર દુઆ હી કે કબીલસે હો, ઉનકો દુન્યામેં મિલે. યહ અપના સબ કુછ આખિરત હી મેં લેના ચાહતે

થે. હઝરત આઇશા (રદિ.) ઔર હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.)કા મા'મૂલ નકલ કિયા ગયા હૈ કે જબ વહ કિસી ફકીર ઝરૂરતમંદકે પાસ કુછ ભેજતે તો કાસિદસે કહતે કે ચુપકેસે સુનના કે વહ ઇસ પર ક્યા અલફાઝ કહતા હૈ ઔર જબ કાસિદ વહ અલફાઝ દુઆ વગૈરહકે આકર નકલ કરતા તો ઇસી નો'અ્કી દુઆએં વહ ફકીરકો દેતે ઔર યહ કહતે કે ઉસકી દુઆઓંકા યહ બદલા હૈ, તાકે હમારા સદકા ખાલિસ આખિરતકે વાસ્તે રહ જાએ. હઝરત ઉમર (રદિ.) ઔર ઉનકે સાહિબઝાદા હઝરત અબ્દુલ્લાહ (રદિ.)કા ભી ઇસી નો'અ્કા મા'મૂલ નકલ કિયા ગયા.[1] હઝરત ઝયનુલ આબિદીન (રહ.)કા ઇરશાદ હૈ કે જો શખ્સ માલ ખર્ચ કરનેકે વાસ્તે તલબ કરનેવાલેકા ઇન્તિઝાર કરે વહ સખી નહીં. સખી વહ હૈ જો અલ્લાહકે હુકૂકકો અઝ ખૂદ ઉસકે નેક બંદોં તક પહુંચાએ ઔર ઉનસે શુક્રિયહકા ઉમ્મીદવાર ન રહે, ઇસ લિએ કે ઉસકો અલ્લાહકે સવાલ પર કામિલ યકીન હો.[2]

(૫) ''જન્નતકે ખોશે ઉનકે મુતીઅ્ હોંગે''–કા મતલબ વહ ઉનકી ખ્વાહિશકે તાબિઅ હોંગે. હઝરત બરાઅ્ ઇબ્ને આઝિબ (રદિ.) કહતે હૈં કે જન્નતી લોગ જન્નતકે ફલોંકો ખડે, બૈઠે ઔર લેટે જિસ હાલમેં ચાહેંગે ખા સકેંગે. મુજાહિદ (રહ.) કહતે હૈં કે વહ લોગ અગર ખડે હોંગે તો વહ ફલ ઉપરકો હો જાએંગે ઔર વહ લોગ અગર બેઠેંગે તો વહ ઝુક જાએંગે ઔર અગર વહ લેટેંગે તો વહ ઔર ઝિયાદહ ઝુક જાએંગે. દૂસરી રિવાયતમેં ઉનસે નકલ કિયા ગયા હૈ કે જન્નતકી ઝમીન ચાંદીકી હૈ ઔર ઉસકી મિટ્ટી મુશ્ક હૈ ઔર ઉસકે દરખ્તોંકી જડેં સોનેકી હૈં ઔર ઉનકી તેહનિયાં ઔર પત્તે મોતિયોંકે ઔર ઝબરઝદકે હૈં, જિનકે દરમિયાન ફલ લટકે હૂએ હૈં. અગર વહ ખડે હૂએ ખાના ચાહેંગે તો કોઇ દિક્કત નહીં, બૈઠ કર યા લેટ કર ખાના ચાહેંગે તો વહ ઉસકે બ–કદ્ર ઝુક જાએંગે.

(૬) ચાંદીકે શીશોંકા મતલબ યહ હૈ કે ચાંદીસે ઐસે બનાએ જાએંગે જૈસે કે શીશા હોતા હૈ. હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે અગર દુન્યામેં તો ચાંદીકો લેકર ઇસ કદર બારીક કરે કે મખ્ખીકે પર્કે બરાબર કર દે તબ ભી ઉસકે અંદરકા પાની નઝર ન આએગા, લેકિન જન્નતકે

---

૧. ઇહ્યા. ૨. ઇહ્યા.

આબખૂરે ચાંદીકે હોકર શીશેકી તરહ સાફ હોંગે. દૂસરી રિવાયતમેં હૈ કે જન્નતકી હર ચીઝકા નમૂના દુન્યા હૈ, લેકિન ચાંદીકે ઐસે આબખૂરોંકા નમૂના દુન્યામેં નહીં હૈ. કતાદહ (રદિ.) કહતે હૈં કે અગર સારી દુન્યાકે આદમી જમા' હોકર ચાંદીકા ઐસા બરતન બના દેં, જિસમેં શીશેકી તરહસે અંદરકી ચીઝ નઝર આએ તો નહીં બના સકતે.

જન્નત ઔર ઉસકી નેઅમતેં :

દુન્યાકી હર રાહતો-લઝ્ઝત જન્નતકા નમૂના હો ચુકા હૈ ઔર ઉસકે આગે ઐસી નેઅમતેં હૈં જિનકો ન કિસી આંખને દેખા, ન કિસી કાનને સુના ઔર ન કિસી ઇન્સાનકે દિલમેં ઉનકા તસવ્વુર આયા. બેહિશ્તકે સો (૧૦૦) દરજાત હૈં જિનમેં સોને-ચાંદીકે મહલ્લાત હૈં. ઇસી તરહ દુન્યામેં જો દુખ ઔર તકલીફ હૈં વહ દારે આખિરતકા નમૂના હૈ ઔર ઉસકે બા'દ ઐસે રંગારંગકે અઝાબ હૈં જિનકો અક્લ નહીં સમઝતી. ગર્ઝ દોઝખકે તમામ દુખ દોઝખિયોંકે લિએ અલ્લાહકે ગઝબસે ઔર જન્નતકી તમામ નેઅમતેં જન્નતિયોંકે લિએ અલ્લાહકી રહમતસે હાસિલ શુદા હૈં. જો બંદા દુન્યાકી ચીઝોંમેંસે મુબાહ (નેઅમત)કો અલ્લાહકા શુક્ર કરેગા, ઉસકો ઇસકે ઇવઝ જન્નતમેં ઐસી નેઅમત મિલેગી કે ઉસકે મુકાબલેમેં વહ નેઅમત બહુત હકીર હૈ ઔર જો દુન્યાકી મમનૂઅહ (નેઅમત)કો ખાએગા વહ આખિરતકે દરજાતસે અપને નફ્સકો મહરૂમ કર દેગા ઔર જો આખિરતકો સચ્ચા નહીં સમઝેગા વહ અપને નફ્સકો જન્નતકી હર નેઅમતસે મહરૂમ બના દેગા. જન્નતવાલોંકે લિએ ખાને તીન કિસ્મકે હોંગે. કુછ અરાઇસ હોંગે. કુછ વલીમે, કુછ મહેમાનિયાં. અરાઇસ તો વહ દા'વતી તઆમ હોગા, જિસકે લિએ અલ્લાહ તમામ અહલે બહિશ્તકો દારુસ્સલામકે અંદર બુલાએગા, તાકે ઉનકે અજ્સામકો તરો-તાઝહ ઔર ઉમરેં ગૈરફાની હો જાએં. વલીમે બીવિયોંકે હોંગે ઔર મહેમાનિયાં બ-વક્તે મુલાકાત. ક્યૂંકે અહલે જન્નતકી બા-હમ મુલાકાતેં ભી હોંગી.

મકામે ઉલફતમેં બા-હમી બાતેં કરનેકી જગહેં ભી હોંગી. તૂબાસે બાહર ઉનકા ઇજતિમાઅ ભી હોગા, જહાં પયગમ્બરોંકી ઝિયારત ઔર મુલાકાત હોગી ઔર આપસમેં ફરિશ્તોંકે જલસે ભી હોંગે. અલ્લાહકી તરફસે અવકાતે નમાઝમેં તોહફે ભી મિલા કરેંગે. સુબ્હો-શામ કિસ્મ કિસ્મકે

ખાને–પીનેકી ચીઝેં ઔર ફલ ભી મિલેંગે. ઉનકા મુકર્રરહ રિઝ્ક જારી રહેગા ઔર રોઝાનહ અલ્લાહકી તરફસે ઝિયાદતી હોતી ચલી જાએગી.

નહ્રે કવષરકે કિનારે પર બાગોંમેં ઉનકી તફરીહગાહ ભી હોગી, જહાં વહ જાયા કરેંગે. નહ્રે કવષરકે કિનારે મોતીકે ખૈમે લગે હોંગે. હર ખૈમા સાઠ (૬૦) મીલ લંબા ઔર ઈતના હી ચૌડા હોગા ઔર એક મોતીકા બના હુવા હોગા. ઉસકા કોઈ દરવાઝા ન હોગા. ઉસકે અંદર મહકતી હૂઈ ખૂશ્બૂવાલી બાંદિયાં હોંગી જિનકો ન કિસી ફરિશ્તેને દેખા હોગા, ન કિસી ખાદિમને. ઉન ખૈમોંકે અંદર આ'લા ખૂબસૂરત અવરતેં હોંગી. જબ અલ્લાહને ખૂબસૂરત ફરમાયા હૈ તો કૌન ઉનકે હુસ્નકો બયાન કર સકતા હૈ. ઉન્હીંકે મુતઅલ્લિક અલ્લાહને ફરમાયા હૈ : ખૈમોંકે અંદર હૂરેં હોંગી મહફૂઝ. યા'ની હર શખ્સકી નઝર ઔર છૂનેસે મહફૂઝ યા નીચી નઝરવાલિયાં જિનકી નઝરેં સિર્ફ અપને જન્નતી શવહરોં પર મકસૂદ હોંગી. વહ અલ્લાહકી મુન્તખબ કર્દહ હોંગી. તમામ સૂરતોંમેં અલ્લાહને ખૂબસૂરત શકલોંકા ઈન્તિખાબ ફરમાયા હૈ. ઉનકી પૈદાઈશ અબ્રે રહમતસે હોગી. અબ્રે રહમત અલ્લાહકી મશિય્યતકે મુતાબિક ખૂબસૂરત નવજવાન લડકિયોંકો બરસાએગા. ઉનકે ચેહરોંકા નૂર અર્શસે મકસૂદ હોગા. ઉનકે લિએ મોતિયોંકે ખૈમે નસીબ હોંગે. જબસે અલ્લાહને ઉનકો પૈદા કિયા હૈ, કિસીને ઉનકો નહીં દેખા. પસ, વહ સિર્ફ અપને શવહરોંકે લિએ ખૈમોંકે અંદર મહફૂઝ હોંગી. અહલે જન્નત મહલોંકે અંદર અપની બીવિયોંકે સાથ રાહતઅંદોઝ હોંગે ઔર જબ તક અલ્લાહ ચાહેગા ઉસ નેઅમતમેં રહેંગે. જબ હસ્બે મશિય્યત ખુદાએ પાક નેઅમત વ તફરીહકી તજદીદકા દિન આએગા તો બેહિશ્તકે દરજાતમેં ઉનકો નિદા દી જાએગી : યહ તફરીહ ખુશી, સેર ઔર ઝીનતકા દિન હૈ, અપની તફરીહગાહકી તરફ નિકલો. લોગ મોતી ઔર યાકૂતકે ઘોડોં પર સવાર હોકર અપને શહરોંકે દરવાઝોંસે નિકલ કર ઉન મૈદાનોંકી તરફ જાએંગે, ફિર મૈદાનોંકી સેર કરતે હૂએ ઉન બાગોંકી તરફ પહુંચેંગે, જો નહ્રે કવષરકે કિનારે પર હોંગે. અલ્લાહ ઉનકો ઉનકી ફિરોગાહોંકા રાસ્તા બતા દેગા. હર શખ્સ અપને ખૈમેકે પાસ જા કર ઉતરેગા. ખૈમાકા કોઈ દરવાઝા ન હોગા. ઉસ વક્ત અલ્લાહકે દોસ્તકી નઝરકે સામને ખૈમા ફટ કર દરવાઝા બન જાએગા, તાકે ઉસકો મા'લૂમ હો જાએ કે જો ઔરત ખૈમાકે અંદર હૈ, ઉસકો કિસીને નહીં દેખા. યહ ઉસ

વા'દાકી તકમીલ હો ગઈ, જો અલ્લાહને ઈસ દુન્યામેં કિયા થા. યા'ની જન્નાતિયોંસે પેહલે ઉન હૂરોંકો ન કિસી ઈન્સાનને છૂઆ હોગા, ન જિન્નને. જન્નતી લોગ હૂરોંકે સાથ તફરીહકે તખ્ત પર મસેહરી પર બૈઠેંગે ઔર ઉનકે સામને વલીમેકા ખાના લાયા જાએગા. જબ ખાના ખા ચુકેંગે તો અલ્લાહ ઉનકો પાકીઝહ શરબત પિલાએગા ઔર તાઝા ફલ ખાએંગે, જો અલ્લાહ ઉનકો અતા ફરમાએગા. ઝેવર ઔર લિબાસકે જોળે ભી અલ્લાહકી તરફસે પહનાએ જાએંગે ઔર ખૂબસૂરત બીવિયોંસે શુગ્લ ભી કરેંગે. અપની હાજત ઉનસે પૂરી કરેંગે. ફિર ઉન બાગોંમેં નહ્રોંકે કિનારે રંગારંગકી ઝીનતકારી કી હૂઈ નફીસ નશિસ્તગાહોંકી તરફ આએંગે. વહાં આ કર સબ્ઝ મોટે નરમ ગદ્દોં પર બૈઠ જાએંગે ઔર ઉનસે સહારા લગાએંગે. જબ જન્નતી નરમ સફોં પર બૈઠ જાએંગે તો હઝરત ઈસ્રાફીલ (અલૈ.) ગાના શુરૂઅ્ કરેંગે. હઝરત ઈસ્રાફીલ (અલૈ.)સે ઝિયાદહ ખુશ આવાઝ અલ્લાહકે ફરિશ્તોંમેંસે કિસીકી ભી નહીં. હઝરત ઈસ્રાફીલ (અલૈ.) જબ ગાના શુરૂઅ્ કરેંગે તો સાતોં આસ્માનવાલોંકી નમાઝેં ઔર તસ્બીહેં ખત્મ હો જાએંગી. હઝરત ઈસ્રાફીલ (અલૈ.) અલ્લાહકી તસ્બીહ વ તક્દીસકે રંગારંગકે ગાને ગાએંગે ઔર ઉનકે ગાનેકે વક્ત જન્નતકા હર દરખ્ત ફૂલદાર ઔર ફલદાર ઔર હર પરદા ઔર દરવાઝા ગૂંજ જાએગા ઔર ખુલ જાએગા. દરવાઝાકી હર ઝંજીર તરહ તરહસે બજને લગેગી. સોને ઔર ચાંદીકી ઝાડિયોંકે નેસ્તાનોંકો જબ ઈસ્રાફીલ (અલૈ.)કી આવાઝકી સરસરાહત પહુંચેગી તો ઉનસે કિસ્મ કિસ્મકે ઝમઝમે પૈદા હોંગે. ઉસ વક્ત હર હૂર અપને રાગમેં ઔર હર પરિન્દા અપની આવાઝમેં ગાને લગેગા. અલ્લાહપાક મલાઈકહકો હુક્મ દેગા કે તુમ ભી ઉનકો જવાબ દો ઔર મેરે ઉન બંદોંકો ગાના સુનાઓ, જિન્હોંને દુન્યામેં શયતાનોંકે બાજોંસે અપને કાનોંકો પાક રખ્ખા થા. ફરિશ્તે જવાબન્ રૂહાની નગ્મે ઔર રાગ ગાએંગે ઔર તમામ આવાઝેં મિલ કર એક ગૂંજ સી હો જાએંગી. ઉસ વક્ત અલ્લાહ હુકમ દેગા : દાવૂદ (અલૈ.) ઉઠો ! ઔર સાકે અર્શકે પાસ ખળા હો કર મેરી બુઝુર્ગી બયાન કર. હઝરત દાવૂદ (અલૈ.) અલ્લાહકી બુઝુર્ગી ઔર હમ્દ ઐસી બયાન કરેંગે કે આપકી આવાઝ તમામ આવાઝોં પર છા જાએગી ઔર સબકો નિખાર દેગી. ઉસ વક્ત લઝ્ઝત ચંદ દર ચંદ હો જાએગી ઔર ખૈમોંવાલે અપને સોફોં પર મુતમક્કિન હોંગે. રંગારંગકી લઝ્ઝતેં ઔર રાગ–ગાને ઈનકો ઘેરે હોંગે !

અહલે જન્નતકે બા'ઝ મજલિસી તઝકીરે :

સૂરએ સાફ્ફાતમેં ઈરશાદ હૈ :

"પસ, (જબ વહ હમ–મજલિસ હોંગે તો) એક–દૂસરેકી તરફ મુતવજજેહ હો કર બાતચીત કરેંગે. ઉનમેંસે એક કહનેવાલા કહેગા કે (દુન્યામેં) મેરા એક મુલાકાતી થા, જો મુઝસે (બ–તૌરે તઅજજુબ યૂં) કહતા થા કે ક્યા તૂ ભી કિયામતકે માનનેવાલોંમેંસે હૈ ? ક્યા જબ હમ મર જાએંગે ઔર મિટ્ટી ઔર હડ્ડિયાં બન જાએંગે તો ક્યા અપને કામોંકે બદલે પાએંગે ?"

"(ફિર) વહ જન્નતી અપને હમ–મજલિસોંસે કહેગા : ક્યા તુમ ઉસે (દોઝખમેં) ઝાંક કર દેખના ચાહતે હો ? ફિર (ખૂદ હી) ઝાંકેગા ઔર અપને મુલાકાતીકો દોઝખકે દરમિયાન દેખ લેગા."

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ (રદિ.)ને ફરમાયા હૈ કે જન્નતમેં રોશનદાનકી તરહ ઝરોખે હોંગે જિનમેંસે અહલે જન્નત અહલે દોઝખકો દેખેંગે ઔર જન્નતી શખ્સ અપને મુલાકાતીકો દોઝખમેં દેખ કર કહેગા કે :

"ખુદાકી કસમ ! તૂ મુઝકો તબાહ કરને હી કો થા ઔર અગર મેરે રબકા ફઝલ ન હોતા તો મૈં (ભી તેરી તરહ) દોઝખમેં હાઝિર કર દીએ જાનેવાલોંમેં હોતા."

સૂરએ તૂરમેં અહલે જન્નતકી એક ગુફ્તગૂ ઈસ તરહ નકલ ફરમાઈ હૈ :

"ઔર વહ એક દૂસરેકી તરફ મુતવજજેહ હો કર બાતચીત કરેંગે. કહેંગે કે હમ ઈસસે પેહલે (દુન્યવી) ઘરબારમેં રહતે હૂએ (અંજામે કારસે) બહુત ડરા કરતે થે. સો અલ્લાહપાકને હમ પર ઈહસાન ફરમાયા ઔર હમકો દોઝખકે અઝાબસે બચા લિયા. ઈસસે પેહલે હમ ઉસસે દુઆ માંગા કરતે થે, વાકિઈ વહ બળા મુહસિન ઔર મહરબાન હૈ."

તહિય્યતુહુમ ફીહા સલામુન.... :-

સૂરએ યૂનુસમેં ઈરશાદ ફરમાયા :

''બિલા શુબા' જો લોગ ઈમાન લાએ ઔર નેક અમલ કિએ ઉનકે ઈમાનકે સબબ ઉનકા રબ ઉન્હેં ઉનકે મકસદકો (યા'ની જન્નતમેં) પહુંચા દેગા.'' ઉનકે નીચે નહરેં જારી હોંગી. આરામકે બાગાતમેં (ઔર વહ) જન્નતમેં (દાખિલ) હોંગે તો દફ્અતન્ અજાઈબાતે જન્નતકો દેખ કર વહાં (બેસાખ્તા) યૂં કહેંગે કે સુબ્હાનલ્લાહ (ક્યા નેઅમતેં હૈં ઔર કૈસી ઉમદા જગહ હૈ ઔર ફિર એક–દૂસરેકો વહાં દેખેંગે તો) ઉનકા બા–હમી સલામ ''અસ્સલામુ અલયકુમ'' હોગા ઔર જબ ઈત્મીનાનસે વહાં જા બૈઠેંગે ઔર પુરાને મસાઈબ વ મતાઈબકા ઉસ વક્તકે ગૈર મુકદ્દર દાઈમી ઐશસે મુવાઝના કરેંગે તો ઉનકી (ઉસ વક્તકી) આખિરી બાત યહ હોગી કે અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ આલમીન (યા'ની સબ તા'રીફેં અલ્લાહ હી કે લિએ ખાસ હૈં, જો તમામ જહાનોંકા પરવરદિગાર હૈ.)

તરજુમાસે જો ઇસ આયતકી તફસીર વાઝિહ હો રહી હૈ યહ સાહિબે બયાનુલ કુર્આનકી તફસીર હૈ ઔર સાહિબે મઆલિમુત્તન્ઝીલ ઉસકી તફસીરમેં લિખતે હૈં કે અહલે જન્નત જબ ખાનેકી ખ્વાહિશ કરેંગે તો સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ કહ દેંગે. ઉસ કલિમાકો સુન કર ઉનકે ખુદ્દામ દસ્તરખ્વાનોં પર ખાને લગા દેંગે. જબ ખા કર ફારિગ હો જાએંગે તો અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ આલમીન કહેંગે ઔર ''તહિય્યતુહુમ્ ફીહા સલામુન્''કી તફસીર કરતે હૂએ લિખ્ખા હૈ કે જન્નતી હઝરાત મુલાકાતકે વક્ત એક–દૂસરેકો સલામ કરેંગે ઔર યહ કૌલ ભી નકલ કિયા હૈ કે ફરિશ્તે અહલે જન્નતકો સલામ કરેંગે ઔર યહ ભી નકલ કિયા હૈ કે ફરિશ્તે ઉનકે પાસ અલ્લાહકા સલામ લે કર આએંગે. તીનોં તરહ ''તહિય્યતુહુમ્ ફીહા સલામુન્''કી તફસીર હો સકતી હૈ.

મુફસ્સિર ઈબ્ને કષીર ઈબ્ને જુરૈજસે નકલ ફરમાતે હૈં કે અહલે જન્નતકે પાસ જબ કોઈ પરિન્દા ગુઝરેગા તો વહ સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ કહેંગે. ઉસ પર ફરિશ્તે ઉનકી ખ્વાહિશકે મુતાબિક (પરિન્દેકો) લે કર આએંગે ઔર સલામ કરેંગે જિસકા વહ જવાબ દેંગે, ''તહિય્યતુહુમ્ ફીહા સલામુન્''મેં ઈસીકા ઝિક્ર હૈ. જબ ખા કર ફારિગ હો જાએંગે તો અલ્હમ્દુલિલ્લાહ કહેંગે, જિસકા વ આખિરુ દઅ્વાહુમ્ અનિલ્ હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ આલમીનમેં ઝિક્ર હૈ. ઉસકે બા'દ ઈબ્ને કષીર લિખતે હૈં કે સુફયાન સૌરી (રહ.)ને ફરમાયા હૈ કે જન્નતી જબ કિસી ચીઝકે

મંગાનેકા ઈરાદા કરેગા તો સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ કહ દેંગે (પસ, વહ હાઝિર હો જાએગી). ઈસસે મા'લૂમ હુવા કે ઇબ્ને જુરૈજને આયતકી તફસીર ફરમાતે હૂએ જો પરિન્દેકા ઝિક્ર કિયા હૈ બ–તૌરે તમષીલ હૈ, વરના હર નેઅમતકી ખ્વાહિશકે ઈઝહારકે લિએ જન્નતી હઝરાત સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ કહેંગે. યહ જો ફરમાયા કે પરિન્દાકો ફરિશ્તા લે કર હાઝિર હોગા. મા'લૂમ હોતા હૈ કે યહ બા'ઝ અવકાતકી બાત હૈ, ક્યૂંકે રિવાયાતમેં પહલે ગુઝર ચુકા હૈ કે પરિન્દા ખૂદ અહલે જન્નતકે સામને આ ગિરેગા.

નુઅ્માએ જન્નતકી પૂરી કૈફિયત ઔર કમ્મિય્યત દુન્યામેં નહીં સમઝી જા સકતી હૈ ! !

જન્નતકે મુતઅલ્લિક જો કુછ સુન કર ઔર પઢ કર સમઝમેં આતા હૈ, જબ જન્નતમેં જાએંગે તો ઉસસે બહુત બુલંદ ઔર બાલા પાએંગે. અવ્વલ તો ઈસ વજહસે કે જન્નતકી જિન નેઅમતોંકા તઝકિરહ કુર્આનો–હદીષમેં મવજૂદ હૈં વહાં ઉનકે અલાવહ બહુત ઝિયાદહ નેઅમતેં હૈં. દૂસરે ઈસ વજહસે કે કિસી ચીઝકે દેખને ઔર ઈસ્તિઅ્માલ કરનેસે જો પૂરી વાકિફિય્યત હાસિલ હોતી હૈ વહ મહઝ સુનનેસે હાસિલ નહીં હોતી, લિહાઝા ઈસ દુન્યામેં રહતે હૂએ નુઅ્માએ જન્નતકી વાકિઈ હકીકત ઔર કૈફિયતકા ઈદરાક નહીં હો સકતા હૈ.

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ ઈરશાદ ફરમાતે હૈં કે મૈંને અપને નેક બંદોંકે લિએ વહ ચીઝેં તૈયાર કર રખ્ખી હૈં, જિનકો ન કિસી આંખને દેખા, ન કિસી કાનને સુના ઔર ન કિસી ઈન્સાનકે દિલ પર ઉનકા ગુઝર હુવા. ફિર આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે (કુર્આનસે) ઈસ બાતકી તસ્દીક કરના ચાહો તો યહ આયત પઢ લો : ફલા તઅ્લમુ નફ્સુમ્ મા ઉખ્ફિ–ય લહુમ્ મિન્ કુર્રતિ અઅ્યુન્.[1]

મુસ્લિમ શરીફકી એક રિવાયતમેં હૈ કે હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉપરવાલા મઝમૂન ઈરશાદ ફરમા કર આખિરમેં ફરમાયા કે

---

૧. બુખારી વ મુસ્લિમ શરીફ.

બલ્ક મત્લઅકુમુલ્લાહુ અલયહિ, યા'ની અલ્લાહ તઆલાને બ-ઝરીઅ-એ આયાતે કુર્આની યા નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ઝુબાની જિન નુઅૂમાએ જન્નતકા તઝકિરહ ફરમા દિયા હૈ ઉનકે અલાવહ જો નેઅમતેં હૈં વહ બહુત ઝિયાદહ હૈં. (કાલન્નવવી ફલ્લઝી લમ્ યુત્તલિઅ-કુમ્ અલયહિ અઅ્ઝમ).

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે જન્નતમેં એક કોળેકી જગહ સારી દુન્યાસે ઔર દુન્યામેં જો કુછ હૈ સબસે બેહતર હૈ. (બુખારી વ મુસ્લિમ શરીફ) નીઝ ફરમાયા કે જન્નતી જગહમેં આધી કમાન રખ્ખી જાતી હૈ. જન્નતમેં ઈતની સી જગહ ઉન સબ ચીઝોંસે બેહતર હૈ જિન પર સૂરજ તુલૂઅ યા ગુરૂબ હોતા હૈ. (બુખારી શરીફ)

જબ સવારીસે સવાર ઉતરને લગતા હૈ તો જગા પર કબઝા કરનેકે લિએ પેહલે અપના કોળા (યા'ની ચાબુક) ઝમીન પર ગિરા દેતા હૈ ઔર પૈદલ ચલનેવાલા જબ બૈઠને લગતા હૈ તો પહલે અપની કમાન ડાલ દેતા હૈ. ફિર બૈઠતા હૈ. આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને જન્નતકી અઝમત ઔર કીમત સમઝાનેકે લિએ ઈરશાદ ફરમાયા કે જન્નતકી ઈતની સી જગા જિસમેં એક કોળા યા આધી કમાન રખ્ખી જા સકે, વહ સારી દુન્યાકી અરીઝ, તવીલ ઔર વસીઅ જગહસે અફઝલ હૈ). યે જાએ કે સારી જન્નત જિસકી વુસ્અતકે સામને હઝારહાં દુન્યાકી વુસ્અત ભી હેચ દર હેચ હૈ.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)ને ફરમાયા હૈ કે દુન્યાકી ચીઝોંમેંસે કોઈ ચીઝ ભી જન્નતમેં નહીં હૈ. સિર્ફ નામોંકી મુશાબહત હૈ. (રવાહુલ્ બયહકી બિ-અસ્નાદિ જય્યિદિન્ કઝા ફિત્તરગીબ)

મતલબ યહ હૈ કે જન્નતકી નેઅમતોંકે તઝકિરેમેં જો સોના-ચાંદી, મોતિ, રેશમ, દરખ્ત, ફલ, મેવે, તખ્ત, ગદ્દે ઔર કપડે વગૈરહ આએ હૈં, યહ ચીઝેં વહાંકી ચીઝેં હોંગી ઔર ઉસી આલમકે એ'તિબારસે ઉનકી ખૂબી ઔર બેહતરી હોગી. દુન્યાકી કોઈ ભી ચીઝ જન્નતકી કિસી ભી ચીઝકે પાસંગ નહીં હૈ.

ફહલ્ મિમ્ મુશ્તમિરિલ્ લહા ? ક્યા કોઈ જન્નતકે લિએ તય્યારી કરનેવાલા હૈ ?

જન્નતકે અહવાલ આપને પઢ લિએ, વહાંકી નેઅમતોંકી તફસીલાત મા'લૂમ કર લીં. વહાં રહનેકો દિલ ભી ચાહતા હોગા. બારહા દુખૂલે જન્નતકે લિએ અલ્લાહ તઆલાસે આપને દુઆ ભી કી હોગી ઔર બિલા શુબા' હર મુસલમાનકે દિલમેં જન્નતકા શૌક ઔર વહાં જાએ કિયામ મિલનેકી તડપ હોના ઝરૂરી હૈ, લેકિન તડપ ઔર તલબ ઔર ઝૌક વ શૌકકે સાથ આ'માલે સાલિહાકી પૂંજીકા ઈહતિમામ કરના ભી લાઝિમ હૈ. જન્નત જૈસી ચીઝકી તલબ રખનેવાલા આ'માલે સાલિહાસે ખાલી નહીં હો સકતા. બેવકૂફ હૈં વહ લોગ જો જન્નતકી તમન્ના તો કરતે હૈં, મગર ગુનાહોંમેં લત-પત હૈં ઔર આ'માલે સાલિહાકે સરમાયાસે ગાફિલ હૈં. હસ્બે તશરીહે કુર્આને પાક અલ્લાહ તઆલાને જન્નતકે બદલે મુઅમિનીનસે ઉનકી જાનોં ઔર માલોંકો ખરીદ ફરમા લિયા હૈ, લિહાઝા મુઅમિન બંદોં પર લાઝિમ હૈ કે શરીઅતકે તકાઝોં પર જાન વ માલ લગા કર મુસ્તહિક્કે જન્નત બનેં : ઈન્નલ્લા-હશ્તરા મિનલ્ મુઅ્મિની-ન અન્ફુસહુમ વ અમ્વાલહુમ્ બિઅન્ન લહુમુલ્ જન્નહ. નમાઝકે લિએ મુઅઝ્ઝિન પુકારે તો સોતે રહ જાએં યા કારોબાર પર નમાઝકો કુર્બાન કર ડાલેં, ઝકાતકા હુક્મ આઈદ હો તો જાન ચુરાને લગે, રમઝાન આએ તો રોઝે ખા જાએં, હજ ફર્ઝ હો તો માલકી મુહબ્બતમેં બગૈર હજ કિએ મર જાએં. કારોબારમેં હરામ-હલાલકા ઝરા ભી ખ્યાલ ન કરેં. તેરા-મેરા રૂપિયા માર લેનેકો કમાલ જાને. કુર્આનો-હદીષ પઢને-પઢાનેકો ઐબકા કામ સમઝે, ઝઈફોં પર ઝુલ્મ કરેં, તંગદસ્તોંસે બેગારી લેં. રિશ્વતોંકે લેન-દેનકો ફર્ઝ સમઝે, યતીમોંકા માલ ખા જાએ ઔર મીરાષ શરીઅતકે મુતાબિક તકસીમ ન કરે. નવાફિલકી અદાઈગીસે ઘબરાએં ઔર ઝિક્રુલ્લાહસે ગુરેઝ કરેં ઔર ફિર જન્નતકે બુલંદ દરજાતકી તમન્ના કરેં તો યહ તો બહુત બળી નાદાની હૈ. જન્નતકે બુલંદ મરાતિબકે લિએ નફસકો કાબૂમેં કરના પડતા હૈ. અહકામે શરીઅત પર અમલ કરનેમેં નફસકો જો ના-ગવારી હોતી હૈ ઉસે સેહના પડતા હૈ. હદીષ શરીફમેં ઈરશાદ હૈ કે : ''દોઝખકો ખ્વાહિશોંસે ઘેર દિયા ગયા હૈ ઔર જન્નતકો ના-ગવારિયોંસે ઘેર દિયા ગયા હૈ.''

મતલબ યહ હૈ કે ઈબાદાતમેં મેહનત કરને ઔર બરાબર ખુદાવંદે કુદ્દૂસકા ફરમાંબરદાર રહને ઔર હરામ ખ્વાહિશોંસે પરહેઝ કરનેમેં જો નફ્સકો ના–ગવારી હોતી હૈ ઉસી ના–ગવારીકે પીછે જન્નત હૈ. ના–ગવારીકો બરદાશ્ત કરના જન્નતમેં પહુંચનેકા ઝરીઅહ હૈ ઔર બર–અક્સ ઉસકે, જો શખ્સ નફ્સકી ખ્વાહિશોંકા પાબંદ બન ગયા ઔર હરામ વ હલાલકે સવાલસે બેનિયાઝ હો ગયા તો શહવતેં ઔર ખ્વાહિશેં ઉસે દોઝખમેં પહુંચા દેંગી.

એક હદીષમેં ઈરશાદ હૈ :

"હોશિયાર વહ હૈ જો અપને નફ્સ પર કાબૂ કર લે ઔર મૌતકે બાદકે લિએ અમલ કરે ઔર બેવકૂફ વહ હૈ, જો અપને નફ્સકો ખ્વાહિશોંકે પીછે લગાએ રહે ઔર બગૈર અમલકે અલ્લાહસે ઉમ્મીદેં રખ્ખે." (તિરમિઝી)

જિસે દોઝખસે બચને ઔર જન્નતમેં પહુંચનેકા ફિક્ર હો વહ દુન્યાકો આખિરત પર તરજીહ નહીં દેગા ઔર જાનો–માલકો જન્નતકે મુકાબલેમેં અઝીઝ ન જાનેગા. જિતની નેકિયાં કરેગા કમ સમઝેગા ઔર અપને દરજાત બઢ્હાનેકે લિએ ફરાઈઝ વ નવાફિલકા ઈહતિમામ કરેગા. દર હકીકત આખિરતકી ફિક્ર રહી હી નહીં. જન્નત જૈસી બેનઝીર ઔર અનમોલ ચીઝકા યકીન હોતે હૂએ તાઅત વ ઈબાદતમેં કોતાહી કરના બળી ના સમઝી હૈ. ફરમાયા રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને કે :

"દોઝખ જૈસી ચીઝ મૈંને નહીં દેખી, જિસકે (અઝાબ વ મુસીબતસે) ભાગ કર બચનેવાલા સો રહે ઔર (ઈસી તરહ) જન્નત જૈસી રગબત ઔર લઝ્ઝતકી ચીઝ મૈંને નહીં દેખી, જિસકા તલબગાર સોતા રહે."

(તિરમિઝી)

મતલબ યહ હૈ કે દોઝખકે મસાઈબ વ તકાલીફકા યકીન કરને પર દોઝખ હી કે કામ કરતા ચલા જાએ ઔર જન્નતકી રગબત રખનેવાલા ગફલતકી નીંદ સોયા કરે ઔર આ'માલે સાલિહાકી ફિક્ર ન કરે. યહ બળે તઅજ્જુબકી બાત હૈ. યૂં દુન્યામેં ઐસે લોગ ભી હૈં, જો સુસ્તીકી વજહસે તકલીફ઼ ઉઠાતે હૈં ઔર અપની મરગૂબાત હાસિલ કરનેસે મહરૂમ હૈં, લેકિન દોઝખસે બચનેકા ઈરાદા રખનેવાલા ગફલતમેં પડા રહે ઔર જન્નતકા તાલિબ સુસ્તીમેં ઉમર ગુઝાર દે યહ બહુત ઝિયાદહ હૈરતનાક હૈ.

દુન્યાકી ઝિંદગી એક સફર હૈ, જિસકી આખિરી મંઝિલ મુઅમિન બંદોંકે લિએ જન્નત હૈ, મગર જન્નતકે લિએ મેહનતકી ઝરૂરત હૈ, ક્યૂંકે જો ચીઝેં જિસ કદર ઉમદહ ઔર બેહતરીન હોતી હૈં, ઈસી કદર બેશ-કીમત હોતી હૈં. હદીષ શરીફમેં ઈરશાદ હૈ કે :

"જિસ શખ્સકો (સફરકી દૂરી ઔર દુશ્વારીસે) ખતરા હો વહ શુરૂઅ્ રાત હી મેં રવાના હો જાતા હૈ ઔર જો શખ્સ શુરૂઅ્ રાતમેં રવાના હોતા હૈ વહ મંઝિલકો પહુંચ જાતા હૈ. ખબરદાર ! અલ્લાહકા સૌદા મહેંગા હૈ, ખબરદાર ! અલ્લાહકા સૌદા જન્નત હૈ (જિસકે ખરીદાર બંદે હૈં)."

દુન્યવી ઝરૂરતોંકે લિએ જબ કિસી અહમ સફર પર જાના હોતા હૈ તો કાફી પહલેસે ચલ દેતે હૈં ઔર આરામ વ રાહતકો કુર્બાન કરકે ઠીક વક્ત પર, બલ્કે વક્તસે પહલે મંઝિલકો જા લેતે હૈં. મુસાફિરે આખિરતકો ઈસસે સબક લેના ચાહિએ ઔર નફ્સકી ફરમાંબરદારીકે બ-જાએ અહકામે શરીઅતકી ખૂબ અછ્છી તરહ પાબંદી કરકે આખિરતકે સફરકો ઝિયાદહસે ઝિયાદહ કામ્યાબ બનાના ચાહિએ. તાકે મહંગા (મહેંગા) સૌદા યા'ની જન્નત હાથસે જાને ન પાએ. દુન્યાકે સાઝો-સામાન ઔર મકાન-દુકાન પર કિતની રકમેં લગતી હૈં ઔર કૈસી કૈસી જવાનિયાં ફના હોતી હૈં ઔર કૈસે કૈસે સિહ્હતમંદ વ તનોમંદ ઈન્સાન બરબાદ હોતે હૈં. એક ઔરતસે નિકાહ કરનેકે લિએ કિસ કદર ખટરાગ કિએ જાતે હૈં ઔર કિતની દૌલતેં લૂટાઈ જાતી હૈં. જબ હકીર દુન્યાકે લિએ દૌલત વ ષરવત, સિહ્હત વ જવાની બરબાદ હો રહી હૈ ઔર બળે બળે મુજાહદે કિએ જા રહે હૈં. હાલાંકે વહ ફાની હૈ ઔર ઉસે છોળ કર ચલ દેના હૈ, તો જન્નત જૈસે "દારુલ મકામહ"કે લિએ ઔર વહાંકી નેઅમતોં ઔર લઝ્ઝતોંકી તહસીલકે લિએ તો બહુત ઝિયાદહ જાની વ માલી કુરબાની ઔર હિંમત વ મહેનતકી ઝરૂરત હૈ :

બહ્રે ગફલત યહ તેરી હસ્તી નહીં, દેખ જન્નત ઇસ કદર સસ્તી નહીં,
રહ ગુઝર દુન્યા હૈ યહ બસ્તી નહીં, જાએ ઐશો-ઇશ્રતો-મસ્તી નહીં.

દુન્યાકો જન્નત બનાનેવાલો અપને બાપકી જન્નતકા હાલ દેખ લો :

કૌમે આદમેં દો બાદશાહ હૂએ : શદીદ, શદાદ. ઈનકા પાય-એ-તખ્ત મુલ્કે યમનમેં અદનકે નઝદીક થા. યહ દોનોં બાદશાહ તમામ રૂએ ઝમીન

પર સલ્તનત કરતે થે. ઈનકે પાસ બેઈન્તિહા ફૌજ ઔર બેશુમાર ખઝાના થા, લેકિન શદીદકે મરનેકે બા'દ ઝમામે સલ્તનત ઉસકે ભાઈ શદાદને સંભાલી ઔર વહ તખ્ત–નશીન હુવા. શદાદને હુકૂમત સંભાલતે હી હુકૂમતકો ઔર ભી તરક્કી દી ઔર ઉસકો ઈન્તિહાઈ ઉરૂજ પર પહુંચા દિયા. યહાં તક કે દુન્યામેં જિસ કદર ભી બાદશાહ ઔર હુક્મરાન થે કોઈ શખ્સ ભી ઉસકે ખિલાફ દમ મારનેકી તાકત ન રખતા થા, ઈસી બિના પર ઉસને ખુદાઈકા દા'વા કિયા. ઉસ પર ઝમાનેકે આલિમોં ઔર વાઈઝોંને ઉસકો બહુત કુછ સમઝાયા, બહુત રોકા. ઉલમાઅ્ કહતે થે કે તૂ ખુદાકા ખૌફ કર, ઉસકી ઈબાદત કર. ઉસકી ઈબાદતમેં યહ યહ ફાઈદે હૈં. ઈસ કમબખ્તને જવાબ દિયા કે જો દૌલત ઔર ષરવત વ હુકૂમત ઔર ઈઝ્ઝત મુઝકો અબ હાસિલ હૈ, અલ્લાહકી ઈબાદત કરનેમેં ઉસસે ઝિયાદહ ઔર ક્યા ચીઝ મિલેગી ઔર જો શખ્સ કિસીકી ગુલામી કરતા હૈ ઉસકી દો વુજૂહાત હોતી હૈ : (૧) યા તો ઓહદાકી તરક્કીકે વાસ્તે. (૨) યા દૌલત હાસિલ કરનેકે વાસ્તે. ઔર તુમ લોગોંકો મા'લૂમ હૈ કે આજ જો મેરા ઓહદા હૈ, દુન્યામેં ઉસસે બઢ કર કોઈ ઓહદા નહીં ઔર જિતની મેરે પાસ દૌલત હૈ ઉસસે ઝિયાદહ કિસી શખ્સકે પાસ કોઈ દૌલત નહીં. ઈન હાલાતમેં મુઝે ક્યા ઝરૂરત હૈ કે મૈં કિસીકી ઈતાઅત–ગુલામી ઔર ચાકરી કરું. ઉલમાને જવાબ દિયા કે યહ સલ્તનત, દૌલત ઔર હુકૂમત સબ ફાની હૈં. સબ પર ઝવાલ આએગા, કોઈ ચીઝ ભી તેરે પાસ ન રહેગી. અગર તૂ અલ્લાહ તઆલાકી ઈબાદત કરેગા તો ઉસકે બદલેમેં હમેશા રહનેવાલી ઐસી જન્નત ઈન્આમ પાએગા કે જો તમામ દુન્યાકી હુકૂમત ઔર ઈન ખઝાનોંસે બેહતર હૈ. યહ સુન કર ઉલમાસે મુન્દરઝ–એ–ઝૈલ ગુફ્તગૂ કી.

શદાદ : ઈસ જન્નતમેં ક્યા ક્યા ચીઝેં હોંગી ?

ઉલમાને ઉસકી તા'રીફેં ઔર ઉસકી ખૂબિયાં જો અંબિયાઅ્ અલયહિમુસ્સલામસે સુની થીં, વહ સબ ઉસકે સામને બયાન કર દીં કે ઉસકે દરખ્ત ઐસે હોંગે, ઉસકી નહરેં ઐસી હોંગી, ઉસકી તા'મીર, ઉસકે લિબાસ, ઉસકી ઔરતોંકી કૈફિયત ગર્ઝ કે જો કુછ ઉનકી મા'લૂમાત થીં સબ કુછ શદાદકો તફસીલસે બતા દીં. ઈસ તફસીલકો સુન કર શદાદને કહા કે વાહ ! મૈં તો સમઝતા થા કે જાને વહ જન્નત કૈસી હોગી. અગર તુમ્હારે ખુદાકી યહી જન્નત હૈ તો મુઝકો ઉસ જન્નતકી ઝરૂરત નહીં, ક્યૂંકે

મૈં ભી ઐસી જન્નત અપની સલ્તનતમેં તૈયાર કરા સકતા હૂં. ઉલમાઅ્ ઈસ બકવાસકો સુન કર ખામોશ હો ગએ ઔર સમઝ ગએ કે યહ નહીં માનેગા, ફિર મઝીદ ઉસસે કોઇ બાત કેહની ફુઝૂલ ઔર બેકાર હૈ, ચુનાન્ચે: અપને ઘર ચલે આએ ઔર શદાદને ખુદાસે મુકાબલેકી સ્કીમ શુરૂઅ્ કર દી.

જન્નતકી તય્યારીકા હુક્મ :

શદાદને અપને મુઅતબર સરદારોંમેંસે ઈસ કામકે લિએ સો (૧૦૦) આદમિયોંકો મુન્તખબ કિયા ઔર હર એકકી મા–તહ્‌તીમેં એક એક હઝાર આદમી દીએ. ગોયા કે જન્નતકી તય્યારીકે લિએ એક જદીદ મહકમા બનાયા, જિસકે મુલાઝિમાનકી તા'દાદ એક લાખસે ઝિયાદહ થી. કિસી અફસરકે ઝિમ્મહ સપ્લાયકા કામ મુકર્રર કિયા. કિસીકે ઝિમ્મહ એન્જિનિયરીંગ ઔર નકશોંકી તય્યારી વગૈરહ. કિસીકે ઝિમ્મહ હિસાબો–કિતાબ વગૈરહ લગા દીએ ગએ ઔર દુન્યાકે હર મુલ્ક ઔર સૂબેમેં શાહી તૌરસે અહકામ રવાના કિએ. જિસ કદર ભી સોના–ચાંદી દસ્તયાબ હો સકે ઉસકી ગંગા–જમની ઈંટે બનવા કર હમારે પાય–એ–તખ્તકો રવાના કર દી જાએં ઔર જિસ કદર ભી સોના–ચાંદી ઔર જવાહિરાત ખઝાનોંમેં મવજૂદ હોં, ઉનકો નિકલવા લિયા જાએ ઔર હુકમ પહુંચતે હી તમામકા તમામ રવાના કર દિયા જાએ. મહકમ–એ–તા'મીરકો હુકમ દિયા કે અદન પહાડકે નઝદીક ચાલીસ કોસ મુરબ્બા રકબહ લિયા જાએ ઔર ઈસ મકામ પર જન્નતકી દાગબેલ ડાલી જાએ ઔર ઇસકી બુન્યાદેં ઈસ કદર ગહરી ખોદી જાએં કે વહ બુન્યાદેં પાનીકે કરીબ પહુંચ જાએં ઔર ઉનકો સંગે સુલયમાનીસે ભર દિયા જાએ. જબ (બુન્યાદેં) ભર ચુકે ઔર ઝમીનકે બરાબર હો જાએં તબ ઈન બુન્યાદોં પર ઈસ તરહ પર ચુનાઇ શુરૂઅ્ કી જાએ કે એક ઈંટ ચાંદીકી ઔર એક ઈંટ સોનેકી રખ્ખી જાએ. ચુનાન્ચે: ઉસકી મન્શાકે મુતાબિક તા'મીરકા કામ શુરૂઅ્ હુવા. બુન્યાદેં ભરી ગઈ. દીવારોંમેં સોને–ચાંદીકી ઈંટે લગાઇ ગઈ ઔર દીવારકી બુલંદી ઉસ ઝમાનેકે ગઝોંસે પાંચસો ગઝકી રખ્ખી ગઈ ઔર દીવારેં ઈસ કદર ખૂબસૂરત ઔર ચમકદાર થીં કે જબ સૂરજ નિકલતા થા તો ઉસકી ચમકસે દીવારોં પર નઝર નહીં ઠહરતી થી. ફિર ઈસ ચાર દીવારીમેં હઝાર મહલ તય્યાર કરાએ ગએ ઔર હર મહલમેં એક એક હઝાર સુતૂન રખ્ખે ગએ ઔર હર સુતૂનમેં જવાહિરાતસે મીનાકારી કરાઇ ગઇ ઔર ઉસ ઇહાતેકે

અંદર એક નહર બનવાઈ ઔર હર એક મહલમેં હૌઝ ઔર ચો–બચ્ચે (છોટે હૌઝ) તૈયાર કરાએ ગએ ઔર ઇસ નહરસે હર હર મહલકે નીચે એક એક નહર જારી કરાઇ, તાકે હર મકાનમેં હમેશા હમેશા ફવ્વારે ઉબલતે રહેં, હૌઝ ઔર ચો–બચ્ચે (છોટે હૌઝ) હર વક્ત પાનીસે ભરે રહેં ઔર ઇન નહરોંકા દરમિયાની હિસ્સા યાકૂત ઔર ઝુમુર્રદ, મરજાન ઔર નીલમસે ભર દિયા ગયા ઔર ઉન નહરોંકે કિનારોં પર મસ્નૂઇ દરખ્ત લગાએ ગએ, જિનકી જડેં સોનેકી ઔર શાખેં ઔર પત્તે ઝુમુર્રદકે ઔર ફૂલો–ફલ સચ્ચે મોતિયોં ઔર સુર્ખ યાકૂત ઔર દૂસરે કિસ્મ કિસ્મકે જવાહિરાતકે બના કર લટકાએ ગએ. દુકાનોં ઔર દીવારોંકો મુશ્ક વ ઝા'ફરાન, અંબર ઔર ગુલાબકે સાથ મખ્લૂત કરકે સચ્ચીકારી કરાઇ ગઇ ઔર સોનેકે પાનીકે સાથ ઉસકી મીનાકારી કરાઇ ગઇ ઔર ખૂબસૂરત ઔર ખૂશઆવાઝ જાનવર ઉસ જન્નતમેં છોડે ગએ ઔર ઉસ જન્નતકે ચારોં તરફ એક હઝાર સોને ઔર ચાંદીકે ચબૂતરે બનવાએ, તાકે ચોકીદાર ઉન પર બૈઠ કર અપની અપની બારીસે ચોકીદારી કિયા કરેં ઔર જબ ઇસ જન્નતકી તા'મીર હો ચુકી તો હુકમ દિયા ગયા કે તમામ જન્નતમેં કાલીન ઔર રેશમી ઝર્દોઝીકે ફર્શ બિછાએ જાએં ઔર સોને–ચાંદીકે પ્યાલે ઔર રકાબિયાં વગૈરહ સબ મકાનાતમેં તરતીબસે ચુન દીએ જાએં ઔર કિસી નહરમેં મીઠા પાની ઔર કિસીમેં શરાબ ઔર કિસીમેં દૂધ ઔર કિસીમેં શહદ જારી કરવાયા જાએ ઔર બાઝાર ઔર દુકાનોંકો કમખ્વાબ ઔર ઝર બફ્તકે પર્દોંસે સજા દિયા જાએ ઔર હર પેશાવાલેકો હુકમ દિયા ગયા કે અપને અપને પેશામેં હર શખ્સ મશ્ગૂલ રહે ઔર જો ચાહે કરે ઔર તમામ કલમ રૂમેં હુકમ ભેજા કે હર હર જગહસે હર મોસમમેં આ'લા કિસ્મકે ફલ ઔર કિસ્મ કિસ્મકે ઉમદા ઉમદા ગિઝાએં યહાં પર રવાના કી જાએં. ગર્ઝ કે એક લાખસે ઝાઇદ આદમિયોંને તીનસો સાલમેં ઇસ શાનો–શૌકતકે સાથ યહ જન્નત તય્યાર કી. ઇસકી તય્યારીકે બા'દ અપને તમામ અરાકીને સલ્તનત વુઝરાઅ્ ઔર ઉમરા ઔર રઇસોંકો હુકમ દિયા કે સબ લોગ નિહાયત ઝૈબો–ઝીનત ઔર શાનો–શૌકતકે સાથ મેરી જન્નતમેં જા કર રહેં ઔર ખૂદ ભી અપની જન્નતમેં ઠહરનેકી ગર્ઝસે અપની ફૌજ ઔર સિપાહિયોંકો અપને સાથ લે કર ઇન્તિહાઇ ગુરૂર ઔર તકબ્બુરકે સાથ અપને અસલી દારુલ ખિલાફહસે કુચ કિયા ઔર અપને સાથ ઉન આલિમોંકો ભી લિયા, જો ઉસકો ખુદાકી જન્નતકા લાલચ દેતે થે ઔર ઉનકો બેબાકી ઔર બદઝબાનીસે

રોકતે થે. રાસ્તેમેં ઈન આલિમોંસે કહને લગા કે તુમ ઈસી બેહિશ્તકી ખાતિર મુઝકો કહતે થે કે કિસી દૂસરેકે સામને સર ઝુકાઉંગા ઔર ઝલીલ હો જાઉંગા ઔર અબ મેરી કુદરત ઔર તુમ્હારે ખુદાસે બેનિયાઝી તુમ લોગોંકો અચ્છી તરહસે મા'લૂમ હો જાએગી, ચુનાન્ચેઃ ઈસી શાનો–શૌકતકે સાથ ઈસ જન્નતકે કરીબ પહુંચા. જન્નતવાલે ઉસકે ઈસ્તિકબાલકે લિએ જન્નતસે બાહર નિકલે, સોને–ચાંદી ઔર જવાહિરાત ઉસ પર કુરબાન કરને લગે ઔર નઝરાને જો કિસ્મ કિસ્મકે થે ઉસકી ખિદમતમેં પેશ કિએ ગએ. શદાદ ઈસ ગુરૂર ઔર તકબ્બુરકે સાથ અપની જન્નતકી તરફ ચલા જા રહા થા. જબ જન્નતકે દરવાઝે પર પહુંચા તો ઉસકે પીછે લાખોં–કરોંડો તમાશાઈ થે, આગે આગે શદાદકી સવારી ચલ રહી થી. શાદીયાને બજ રહે થે. નફીરી (શહનાઈ)કી આવાઝ મસ્ત કર રહી થી. શદાદકા ચેહરા ખુશીકે બાઈષ ફૂલકી તરહ ખીલ રહા થા, લેકિન ઈસ સાઝો–સામાન, શાનો–શૌકતકે સાથ જૂં હી શદાદને જન્નતકે દરવાઝે પર કદમ રખ્ખા, ઉસી વક્ત આસ્માનકી તરફસે એક ઐસી કડક ઔર સખ્ત આવાઝ આઈ કે તમામ સાથી હલાક હો ગએ ઔર શદાદ ભી ઈસી કડકકી હૈબતનાક આવાઝ સુન કર બેહોશ હો કર ઘોડે પરસે ગિર ગયા ઔર નવ સો (૯૦૦) સાલકી ઉમરમેં લાખોં હસરતોંકે સાથ હલાક હો ગયા ઔર અપની બનાઈ હૂઈ જન્નતકે દેખનેકી કરોડોં તમન્નાએં દિલકી દિલ હી મેં લે ગયા ઔર ઉસકી લાખોં તમન્નાઓં ઔર કરોડોં હસરતોંકો ખાકમેં મિલા દિયા ગયા. યહાં તક ઈઝરાઈલ (અલૈ.)ભી હુક્મે ઈલાહીસે ઉસકી જાન કબ્ઝ કર રહે થે, લેકિન દિલમેં રિક્કત ઔર આંખોંસે આંસૂ જારી થે, ચુનાન્ચેઃ એક મરતબા હઝરત ઈઝરાઈલ (અલૈ.)ને હક તઆલાસે અર્ઝ કિયા કે મુઝે કિસીકી જાન નિકાલતે હૂએ કભી રહમ ન આયા, અલબત્તા દો શખ્સોંકી જાન નિકાલતે હૂએ બળા હી રહમ આયા. અગર આપકા હુકમ ન હોતા તો મૈં હરગિઝ હરગિઝ ઉનકી જાન ન નિકાલતા. એક તો ઉસ બચ્ચા પર જિસકી માં કશ્તીકે તખ્તે પર રહ ગઈ થીં ઔર વહ નવ્–ઝાઈદહ બચ્ચા અપની માંકે સાથ ઉસ તખ્તે પર રહ ગયા ઔર તેરા હુકમ હુવા કે ઉસકી માંકી જાન કબ્ઝ કર લે, ઉસ વક્ત મુઝકો તર્સ આયા કે ઈસ બચ્ચેકી ખબરગીરી કૌન કરેગા ? દૂસરા એક વહ બાદશાહ જિસને બળી બળી આરઝૂઓંકે સાથ એક બેમિષાલ જન્નત તય્યાર કરાઈ ઔર જબ વહ તય્યાર હો ગઈ ઔર ઉસકે દેખનેકે વાસ્તે વહ આયા, જિસ વક્ત ઉસને અપના કદમ દરવાઝેમેં

રખ્ખા તો હુકમ હુવા કે જા, ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કર, ઉસ વક્ત ભી મુઝે બહુત રિક્કત આઈ કે તૂ હી જાનતા હૈ કે ઉસકી ક્યા ક્યા હસરતેં દિલકી દિલ હી મેં રહ ગઈ. હક તઆલાને ઉસકે જવાબમેં ઈરશાદ ફરમાયા કે બાદશાહ વહી લડકા થા જિસકો હમને બગૈર માં-બાપકે પરવરિશ કરાકે ઉસ દરજેકો પહુંચાયા થા. લિહાઝા અય ઈઝરાઈલ (અલૈ.) ! તૂને સારી મખ્લૂકાતમેં દોનોં મરતબા શદ્દાદ હી પર રહમ ખાયા.

(તફસીરે ફત્હુલ અઝીઝ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ط

રબ્બના ઝલમ્ના અન્ફુસ-ના વ
ઈલ્ લમ્ તગ્ફિ-ર લના વ તરહમ્ના
લ-નકૂનન્ન મિનલ ખાસિરીન.

ઈમાન પર
અખ્લાકી
જરાઈમકા અષર

"યાદ રખીએ !

તબલેકી થાપ પર,

બાજેકી આવાઝ પર,

સુરંગીકી ચીં ચીં પર,

ઘુંઘરૂઓંકી ઝંકાર પર,

રંડિયોંકે ગાનેકી આવાઝ પર,

ઝૂમનેવાલી માઓંકે બતનસે તારિક બિન ઝિયાદ (રહ.) મુહમ્મદ બિન કાસિમ (રહ.), ખાલિદ બિન વલીદ (રદિ.) પૈદા નહીં હોતે, બલ્કે ઉનકે બતનસે બદકાર લોગ પૈદા હોતે હૈં."

-ખ્વાજા મુહમ્મદ ઈસ્લામ

નહ્‌મદૂહુ વ નુસલ્લી અલા રસૂલિહિલ કરીમ.

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ.

ઈઝહારે હકીકત

અલ્હમ્દુલિલ્લાહિ રબ્બિલ આલમીન. વસ્સલાતુ વસ્સલામુ અલા સય્યિદિલ અવ્વલી-ન વલ આખિરીન ખાતમિલ અમ્બિયાઇ વલ મુરસલી-ન મુહમ્મદિંવ્‌ વ આલિહી વ અસ્હાબિહીત્તય્યિબીનત્તાહિરીન.

આજસે તક્‌રીબન્‌ પોને ચૌદહસો સાલ કબ્લ જબ આજકી તરહ દુન્યા કુફ્રો–ઝલાલત, જહાલત વ સફાહતકી તારીકિયોંમેં ઘિરી હુઈ થી, બતહાકી સંગલાખ પહાડોંસે રુશ્દો–હિદાયતકા માહતાબ નમૂદાર હુવા ઔર મશ્‌રિકો–મગરિબ, શિમાલો–જુનૂબ, ગર્ઝ દુન્યાકે હર હર ગોશાકો અપને નૂરસે મુનવ્વર કિયા ઔર તેઈસ (૨૩) સાલકે કલીલ અરસામેં બની નૌ'એ ઇન્સાનકો ઉસ મેઅરાજે તરક્કી તક પહુંચાયા કે તારીખે આલમ ઉસકી નઝીર પેશ કરનેસે કાસિર હૈ ઔર રુશ્દો–હિદાયત, સલાહો–ફલાહકી વહ મશ્અલ મુસલમાનોંકે હાથમેં દી, જિસકી રોશનીમેં વહ હમેશા શાહરાહે તરક્કી પર ગામઝન રહે ઔર સદિયોં ઇસ શાનો–શૌકતસે દુન્યા પર હુકૂમત કી કે હર મુખાલિફ કુવ્વતકો ટકરા કર પાસ પાસ હોના પડા. યહ એક હકીકત હૈ જો નાકાબિલે ઇન્કાર હૈ, લેકિન ફિર ભી એક પારીનહ દાસ્તાન હૈ, જિસકા બાર બાર દોહરાના તસલ્લી–બખ્શ હૈ ઔર ન કાર–આમદ ઔર મુફીદ. જબ કે મવજૂદહ મુશાહદાત ઔર વાકિઆત ખૂદ હમારી સાબિકહ ઝિંદગી ઔર હમારે અસ્લાફકે કારનામોં પર બદનુમા દાગ લગા રહે હૈં. મુસલમાનોંકી તેરહ સો સાલહ ઝિંદગીકો જબ તારીખકે અવરાકમેં દેખા જાતા હૈ તો મા'લૂમ હોતા હૈ કે હમ ઇઝ્ઝતો–અઝમત, શાનો–શૌકત, દબદબા હશ્મતકે તન્હા માલિક ઔર ઇજારહદાર હૈં,

લેકિન જબ ઈન અવરાકસે નઝર હટા કર મવજૂદહ હાલાતકા મુશાહદહ કિયા જાતા હૈ તો હમ ઈન્તિહાઈ ઝિલ્લતો–ખ્વારી, ઈફલાસો–નાદારીમેં મુબ્તલા નઝર આતે હૈં. ન ઝોરે કુવ્વત હૈ, ન શાનો–શૌકત હૈ, ન બા–હમી ઉખુવ્વત વ ઉલ્ફત, ન આદાત અછ્છી, ન અખ્લાક અછ્છે, ન આ'માલ અછ્છે, ન કિરદાર અછ્છે, હર બુરાઈ હમમેં મવજૂદ ઔર હર ભલાઈસે કોસોં દૂર. આજ જબ કે હાલત બદસે બદતર હો ચુકી ઔર આનેવાલા ઝમાના મા સ–બ–કસે ભી ઝિયાદહ ખતરનાક ઔર તારીક નઝર આ રહા હૈ, હમારા ખામોશ બૈઠના ઔર અમલી જદ્દો–જહદ ન કરના એક નાકાબિલે તલાફી જુર્મ હૈ ઔર વૈસે ભી અમ્ર બિલ મઅરૂફ વ નહ્ય અનિલ મુન્કરકે અહમતરીન ફરીઝાકો તર્ક કરના ખુદાએ વહ્દહૂ લા શરી–ક કી લા'નત ઔર ગઝબકો દા'વત દેના હૈ ઔર ઈસમેં કુછ શક ભી નહીં કે અમ્ર બિલ મઅરૂફ વ નહ્ય અનિલ મુન્કર દીનકા એક ઐસા ઝબરદસ્ત રૂક્ન હૈ, જિસસે દીનકી તમામ ચીઝેં વાબસ્તા હૈં. ઈસકો અંજામ દેનેકે લિએ અલ્લાહ પાકને તમામ અંબિયાએ કિરામ (અલૈ.)કો મબઊષ ફરમાયા. અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તા ઉસકો બાલાએ તાક રખ દિયા જાએ ઔર ઉસકે ઈલ્મો–અમલકો તર્ક કર દિયા જાએ તો દયાનત જો શરાફતે ઈન્સાનીકા ખાસ્સહ હૈ મુઝમહિલ ઔર અફસુરદહ હો જાએગી. કાહિલી ઔર સુસ્તી આમ હો જાએગી. ગુમરાહી ઔર ઝલાલતકી શાહરાહેં ખુલ જાએંગી. જહાલત આલમગીર હો જાએગી. તમામ કામોંમેં ખરાબી આ જાએગી. આપસમેં ફૂટ પડ જાએગી. આબાદિયાં ખરાબ હો જાએંગી. મખ્લૂક તબાહો–બરબાદ હો જાએગી ઔર ઉસકી તબાહી વ બરબાદીકી ઉસ વક્ત ખબર હોગી જબ કે રોઝે મહ્શર ખુદાએ બાલા વ બરતરકે સામને પેશી ઔર બાઝ પુર્સ હોગી. અફસોસ સદ્અફસોસ ! જો ખતરા થા સામને આ ગયા, જો ખટકા થા આંખોંસે દેખ લિયા. ઉસ સરસબ્ઝ સુતૂનકે ઈલ્મો–અમલકે નિશાનાત મિટ ચુકે. ઈસકી હકીકત વ રુસૂમકી બરકતેં નેસ્તો–નાબૂદ હો ગઈ. લોગોંકી તહકીર વ તઝલીલકા સિક્કા કુલૂબ પર જમ ગયા. ખુદાએ પાકકે સાથ કલ્બી તઅલ્લુક મિટ ચુકા ઔર નફ્સાની ખ્વાહિશાતકે ઈત્તિબાઅ્મેં કુત્તોંકી તરહ બેબાક હો ગએ. રૂએ ઝમીન પર ઐસે સાદિક મુઅમિનકા મિલના દુશ્વાર વ કમયાબ હી નહીં,

બલ્કે મા'દૂમ હો ગયા, જો ઈઝહારે હકકી વજહસે કિસીકી મલામત ગવારા કરે. અગર કોઈ મર્દે મુઅમિન ઈસ તબાહી વ બરબાદીકે ઈઝાલામેં સઈ કરે ઔર ઈસ સુન્નતકે ઈહ્યામેં કોશિશ કરે ઔર ઈસ મુબારક બોઝકો લે ખડા હો ઔર આસ્તીનેં ચળ્હા કર ઈસ સુન્નતકે ઝિંદા કરનેકે લિએ મૈદાનમેં આએ તો યકીનન્ વહ શખ્સ તમામ મખ્લૂકમેં એક મુમતાઝ ઔર નુમાયા હસ્તીકા માલિક હોગા.

ઈમાન પર અખ્લાકી જરાઈમકા અષર

અખ્લાક ઔર કુર્આન :

''બેશક, અલ્લાહ તઆલાને તુમકો ઈન્સાફ, ઇહસાન ઔર અહલે કરાબતકો દેનેકા હુક્મ ફરમાયા હૈ ઔર બે–હયાઈઓં, બેહૂદા બાતોં ઔર ઝુલ્મસે મના' ફરમાયા હૈ. અલ્લાહ તઆલા તુમ્હેં ઈસ લિએ નસીહત ફરમાતા હૈ કે તુમ નસીહત કબૂલ કર લો.'' (અલ કુર્આન)

ઈસ આયતમેં ઈજમાલી તૌર પર અમ્ર બિલ મઅરૂફ, ઈન્સાફ, એહસાન, અહ્લે કરાબતકી ઈમદાદ ઔર નહ્ય અનિલ મુન્કર– બે–હયાઈઓં, બેહૂદા બાતોં ઔર ઝુલ્મકે અંદાઝમેં ઈન તીન અખ્લાકી ફઝીલતોં ઔર તીન અખ્લાકી રઝાઈલકી નિશાન–દહી કર દી ગઈ હૈ, જો અખ્લાક ઔર બદ અખ્લાકીકી બુનિયાદેં કરાર દી જા સકતી હૈં. ફઝાઈલે અખ્લાકકે હિફ્ઝ વ બકાકે લિએ મઅરૂફસે તમસ્સુક ઔર મુન્કરસે ઈજતિનાબ અશદ ઝરૂરી હૈ ઔર ઉનકા તઅલ્લુક હુકૂકુલ ઈબાદસે હૈં, લેકિન હુકૂકુલ ઈબાદકી અદાઈગીકી ફઝીલતકા યકીન ઔર ઉનસે સર્ફે નઝરસે નુકસાનાતકા ઈહસાસ અલ્લાહ તઆલા પર કવી ઈમાનકે બગૈર ના મુમકિન હૈ. હઝરત શૈખ અબ્દુલ કાદિર જીલાની (રહ.)કા મકોલા ઉન મઅ્નોંકી ખૂબ તરજુમાની કરતા હૈ કે ''હક કે સાથ ઈસ તરહ તઅલ્લુક રખો કે મખ્લૂક દરમિયાનમેં હાઈલ ન હો ઔર ખુદાકી મખ્લૂકકે સાથ ઈસ તરહ વાબસ્તગી રખો કે નફ્સ બીચમેં હાઈલ ન હો.''

ઈસી અખ્લાકી તા'લીમકે લિએ રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ

વ સલ્લમ)કો "ખુલ્કે અઝીમ" બના કર ભેજા ગયા થા, તાકે આપ અખ્લાકે કરીમાનહકો ઉનકી આખરી બુલંદિયોં પર પહુંચાએ, ઈસી લિએ આપકા અખ્લાક હમા-તન કુર્આન થા. જિસ પર ખુદ કુર્આન શાહિદ હૈ. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) પર ઈમાન લાનેકા મતલબ યહ હૈ કે આપ (સલ.)કે કામિલ ઈત્તિબાઅ્કે ઝરીએ પૂરી ઝિંદગી ઈતાઅતે ઈલાહીકા નમૂના બન જાએ ઔર હુકૂકે ઈલાહિય્યહ વ હુકૂકુલ ઈબાદકી કમા હક્કહૂ અદાઈગી હો જાએ. અગર ઈન દો હુકૂકસે કિસી વકત ભી તગાફુલ બરતા ગયા તો ઉસસે તૌહીદ વ રિસાલત પર ઈમાનમેં ઝુઅ્ફ પૈદા હોના લાઝિમી હૈ, ઈસ લિએ કે ઈસ્લામમેં હર અખ્લાકી ફઝીલત પર કારબંદ હોના ઔર બુરે ઉમૂરસે બચના ઈસ લિએ ઝરૂરી નહીં કે ઈસમેં કોઈ મસ્લિહત મુઝમર હૈ, બલ્કે ઈસ લિએ કે અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઐસા કરનેકા હુકમ દિયા હૈ, જો ઝરૂર કિસી ન કિસી મસ્લિહત પર મબ્ની હૈ. ચુનાન્ચે: અગર હમ જૂઠસે બચતે હૈં ઔર સચકો અપનાતે હૈં તો મહઝ ઈસ લિએ કે હમ અઝ રૂએ કુર્આન ઐસા કરનેકે મુકલ્લફ "વજ્તનિબૂ કવ્લઝ્ઝૂરિ -ઔર જૂઠી બાતોંસે કિનારા-કશ રહો." (અલ કુર્આન) ખ્વાહ બ-ઝાહિર જૂઠ બોલનેમેં ફાયદા હી નઝર આએ ઔર સચસે નુકસાનકા ઈહતિમાલ હી ક્યૂં ન હો.

જરાઈમકા અષર :

અખ્લાકે ઝમીમહ ઈમાન પર કિસ તરહ અષર અંદાઝ હોતે હૈં ઉસકે મુતઅલ્લિક હઝરત અલી (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે, "ઈન્સાનકે દિલમેં ઈમાન શુરૂઅ્મેં એક સફેદ નુક્તાકી તરહ ઝાહિર હોતા હૈ ઔર જૂં જૂં ઈમાનમેં તરક્કી હોતી હૈં સફેદ નુક્તા આહિસ્તા આહિસ્તા ફૈલતા જાતા હૈ ઔર જબ વહ કામિલુલ ઈમાન હો જાતા હૈ તો તમામ કલ્બ નૂરાની ઔર રોશન હો જાતા હૈ ઔર નિફાક એક સિયાહ નુક્તાકી શકલમેં નમૂદાર હોતા હૈ. ઈસકી સિયાહી બઢતી જાતી હૈ ઔર જબ વહ મુનાફિક કામિલ હો જાતા હૈ તો તમામ કલ્બ સિયાહ ઔર તારીક બન જાતા હૈ ઔર વહ ઈરતિકાબે જૂર્મ પર ઉતર આતા હૈ."

આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી યહ હદીષ ભી ઈન

હી મઅ્નાકી ગમ્માઝી કરતી હૈ કે "ઝાની ઈરતિકાબે ઝિનાકે વક્ત મુઅમિન નહીં રહતા. ચોર ચોરી કરતે વક્ત મુઅમિન નહીં રહતા ઔર શરાબી શરાબ પીતે વક્ત ઈમાન પર કાઈમ નહીં રહતા." (બુખારી, મુસ્લિમ) ગોયા ઝિના, લવાતત, ચોરી, શરાબ–નોશી, તર્કે નમાઝ ઔર ઈસી કિસમકે દૂસરે દીની ફરાઈઝકી ખિલાફ–વર્ઝી ઔર ગુનાહે કબીરહ કરતે વક્ત વહ સિફતે ઈમાનસે વહ મુત્તસિફ નહીં રહતા ઔર ઈરતિકાબે જુર્મકે બા'દ વહ દો હાલતોંસે બાહર નહીં હોતા–યા તો બિલા અમદ સરઝદ હોનેવાલે રઝીલ અખ્લાકી જુર્મ પર નાદિમ હો કર ખુલૂસે નિય્યતસે અલ્લાહ તઆલાસે માફીકા ખ્વાસ્તગાર હો જાએ. ઈસ સૂરતમેં ઈમાન ઉસકી જાનિબ લૌટ આતા હૈ ઔર યા વહ ઈસ જુર્મકો બ–નઝરે ઈસ્તિહ્સાન દેખને લગ જાએ, જિસસે વહ કસાવતે કલ્બીકા શિકાર હો કર અપને રબ ઔર દીનકો ફરામોશ કર દેતા હૈ ઔર ઘટિયા અખ્લાકી જરાઈમ ઔર શહ્વાતે ફાસિદહ ઈસકે નફ્સ પર મુસલ્લત હો જાતે હૈં ઔર વહ ઈસકે ઈરતિકાબકા આદી બન જાતા હૈ ઔર અગર કિસી વજહસે વહ ઉસસે મહરૂમ રહ જાએ તો ઉસ નાકામીકે સબબ જઝઅ્ વ ફઝઅ્ કરને લગ જાતા હૈ ઔર ઈસે હરામ ઠહરાનેવાલે ઔર મના કરનેવાલે અલ્લાહકે ખૌફકો નઝરઅંદાઝ કરકે ઈસકે હુસૂલમેં કોશાં રહતા હૈ. ઈસ હાલતમેં ઉસકા ઈમાન ઉસકી તરફ લૌટ કર નહીં આતા ઔર જબ વહ ઈસી હાલત પર ઈસરાર કરતે હૂએ મૌતસે હમ–આગોશ હો જાએ તો વહ હમેશાકે લિએ દોઝખકી આગમેં ચલા જાતા હૈ.

ઈન હી મઆનીકે હામિલ દૂસરી શરીહ અહાદીષ મવજૂદ હૈં કે, "જબ કોઈ શખ્સ ઝિનાકા મુરતકિબ હો તો ઉસસે ઉસકા ઈમાન ખારિજ હો કર એક સાયાકે માનિન્દ ઉસ પર છાયા રહતા હૈ ઔર જબ વહ ઈસ કામસે હટ જાતા હૈ તો ઉસકી જાનિબ લૌટ આતા હૈ." (અબૂ દાવૂદ) ઈસ ઝિમ્નમેં દૂસરી હદીષ યહ હૈ કે, "બેશક, ઈમાન એક લિબાસકી માનિન્દ હૈ. અલ્લાહ જિસે ચાહતા હૈ ઉસસે આરાસ્તા કર દેતા હૈ. પસ, જબ ઈન્સાન ઝિનામેં મુબ્તલા હોતા હૈ તો ઈમાનકા લિબાસ ઉસસે ઉતર જાતા હૈ ઔર અગર વહ ઈસ ફે'લસે તૌબા કરે તો ઈમાનકા લિબાસ દો બારહ ઉસકી તરફ લૌટ આતા હૈ." (બયહકી)

તૌબાકા તરીકા :

ઈન દો હદીષોંસે યહ બાત વાઝિહ હો જાતી હૈ કે ઈરતિકાબે જુર્મકે દૌરાન ઈમાન ખારિજ હો જાતા હૈ ઔર ઈસ જુર્મસે તૌબા કિએ બગૈર વાપસ નહીં આતા. બ–શર્તે કે વહ જુર્મ સિર્ફ હુકૂકે ઈલાહિય્યહકે ઝિયાઅ્સે મુતઅલ્લિક હો, જૈસા કે શરાબ–નોશી ઔર તર્કે ફરાઈઝ. તો ઉનસે તૌબાકી સૂરત યહ હૈ કે ઉનકા મુરતકિબ મુહર્રમાતે મઝકૂરહસે યકસર મુંહ મોડ લે ઔર ઉનકી તરફ દો બારહ રુજૂઅ ન કરનેકા મુસમ્મમ ઈરાદા કરે ઔર અગર જુર્મકા તઅલ્લુક હુકૂકુલ ઈબાદસે હો તો ઉસસે તૌબાકા તરીકા યહ હૈ કે ગસબ–કર્દહ હુકૂક યા તો મુતઅલ્લિકહ અફરાદકો વાપસ કિએ જાએઁ યા ઉનસે ઈસ સિલસિલેમેં માફી માંગી જાએ.

લેકિન તૌબાકા યહ તરીકા ઈસ્મત–દરીકે જુર્મમેં મુતહક્કિક નહીં હો સકતા, ઈસ લિએ કે અગર કિસી શખ્સને કિસી દૂસરેકી બીવીસે ઝિના કિયા હૈ તો યહ બાત કિસી તરહ ભી મા'કૂલ દિખાઈ નહીં દેતી કે વહ મુતઅલ્લિકહ શખ્સસે ઈસ ઝિમ્નમેં રુજૂઅ્ કરે ઔર ઈસી તરહ યહ બાત ભી કરીને–દાનિશ નહીં કે મુજરિમ ઉસ શખ્સસે માફીકા તાલિબ હો. ઐસે જુર્મકા ઝિક્ર કરના હરગિઝ ઝરૂરી નહીં, બલ્કે માફી માંગતે વક્ત ઈસ અમ્રકી નિય્યત કરના હી કિફાયત કરેગા. અલબત્તા અગર વહ ઈસ અમ્રકા એ'તિરાફ કરકે ઝિનાકી મુકર્રરહ સઝા ભુગતકર અપને નફ્સકો પાકીઝહ કરનેકા મુતમન્ની હો તો ઈસ સૂરતમેં ઔરતકે ખાવિન્દસે તલબ વ અફ્વકી ઝરૂરત નહીં, બલ્કે વહ સિર્ફ મઝકૂરહ બાલા તરીકેસે સઝા દેનેવાલેકે સામને અપને જુર્મકા એ'તિરાફ કરે.

ગુનાહ ઔર સઝા :

ઈસ સિલસિલેમેં દૂસરી રાય યહ હૈ કે અખ્લાકી જરાઈમ ઈન્સાનકો કિસી સૂરતમેં ભી ઈમાનસે આરી નહીં કરતે. અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) પર ઈમાન લાનેવાલા કિસી અખ્લાકી જુર્મસે લથડા હુવા મર જાએ તો વહ ઈસ જુર્મકે બાઈષ ઈમાનસે ખારિજ નહીં હોતા, બલ્કે ગુનહગાર મરતા હૈ ઔર ઉસ પર અલ્લાહ તઆલાકે ઈસ કૌલકા ઈત્લાક હોતા હૈ કે ''અલ્લાહ તઆલા મુશ્રિકકો નહીં બખ્શતા ઔર ઉસકે અલાવહ જિસે ચાહે બખ્શ દેતા હૈ.'' (અલ કુર્આન)

ઇન મઅ્નોંકી તાઇદમેં બહુત સી અહાદીષ હૈં ઔર ઉનમેંસે એક સહીહ હદીષ યહ હૈ કે અગર મુકલ્લફકી મૌત હાલતે ઈમાન પર આએ તો વહ જન્નતમેં દાખિલ હોગા. ખ્વાહ વહ ચોરી ઔર ઝિનાકા મુરતકિબ હી ક્યૂં ન રહા હો, લેકિન ઉસમેં ઔર ઉન અહાદીષમેં જો ગુનહગારોંકો સઝા દેને યા ઉનકે ઝિયાએ ઈમાનકે સિલસિલેમેં વારિદ હુઇ હૈં, કોઇ તઆરુઝ નહીં. જહાં તક અવ્વલુઝ્ઝિક્કા તઅલ્લુક હૈ કબીરહ ગુનાહોંકે લિએ વક્તી અઝાબ દિયા જાએગા ઔર એસે જુર્મકા મુરતકિબ કાફિરકી માનિન્દ હમેશાકે લિએ દોઝખકી આગમેં નહીં રહેગા ઔર યહ એને મુમકિન હૈ કે અલ્લાહ તઆલા અખ્લાકી જરાઇમકે મુજરિમોંકો ઉનકે કિસી અછ્છે ફે'લકી બ-દૌલત બખ્શ દેં ઔર બિલકુલ સઝા ન દેં.

રહા મુઅખ્ખરુઝ્ ઝિક્કા મુઆમલા તો ઈમાન ઈબારત હૈ તૌહીદો-રિસાલત પર યકીનસે ઔર ઈસ અકીદહમેં બા-વુજૂદે ઈરતિકાબે જુર્મ ઈમાનકી કત્ઈ નફી નહીં હોતી ઔર ઉલમાઅ્કા કૌલ હૈ કે હર શખ્સ જિસે ઈસ અમ્રકા યકીને મુહકમ હૈ કે ઈસ સુરાખમેં અઝદહા હૈ તો વહ કભી ભી જાનબૂઝ કર ઈસમેં હાથ ડાલનેકી જસારત ન કરેગા. યહ બાત તો દુરુસ્ત હૈ, લેકિન ઝેરે બહષ મવઝૂઅ પર ઉસકા ઈત્લાક નહીં હોતા ઔર ઉસકી વજહ યહ હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને ઈરતિકાબે જુર્મકી સઝાકા એક વક્ત મુઅય્યન કર રખ્ખા હૈ ઔર ફરમાયા હૈ કે જિસ કિસીને અપને જુર્મસે તૌબા કી, ઉસસે ઉસ જુર્મકા અષર મિટા દિયા ગયા ઔર ઉસકે ગુનાહોંકો નેકિયોંમેં બદલ દિયા જાએગા. પસ, તૌહીદ ઔર જઝા વ સઝા પર ઈમાનકી ઈસ જુર્મસે નફી નહીં હોતી, જિસે તૌબાકે બા'દ કલ્અદમ હો જાના હો, ઈસ લિએ કે જિસ વક્ત ઈસસે કોઇ અખ્લાકી જુર્મ સરઝદ હોતા હૈ તો ઉસકા ઈસ અલ્લાહ પર ઈમાન હોતા હૈ, જો અપને બંદોંકી તૌબા કબૂલ ફરમા કર ઉનકે ગુનાહોંકો માફ કર દેતા હૈ. હા, અગર કોઇ શખ્સ અપને ગુનાહોંસે તૌબા કિએ બગૈર એક તવીલ મુદ્દત તક ઈન પર ડટા રહે ઔર ફિર તૌબા કરનેસે પેશતર ફૌત હો જાએ તો અઝાબ દેના યા માફ કર દેના અલ્લાહ તઆલાકી મરઝી પર મુન્હસિર હૈ.

અમલે સાલિહકી નફી :

ઔર યહ જો ઇન દો હદીષોં ઔર ઇન જૈસી દૂસરી અહાદીષમેં મઝકૂર

હૈ કે અખ્લાકી જરાઈમસે ઈમાનકી નફી હો જાતી હૈ તો ઈસસે મુરાદ કામિલ ઈમાનકી નફી હૈ. બ–અલ્ફાઝે દીગર ઈસે અમલે સાલિહકી નફી ભી કહા જા સકતા હૈ ઔર નેક અમલ ઈમાનકી હકીકતકા નતીજા નહીં હૈ, બલ્કે ઉસકે મુતહક્કક હોનેકી શર્ત હૈ. ઈસકી મિષાલ યહ હૈ કે અગર કિસીને સિદ્કે દિલસે કલિમ–એ–તય્યિબહ તો પઢ્હા, મગર કભી ભી અમલે સાલિહ ન કિયા તો ઈસ શર્તકે ફુકદાનકે સબબ ઉસકા ઈમાન મુતહક્કક નહીં હુવા ઔર યહ રહા ઉસકા અમલ ખ્વાહ થોળા હી ક્યૂં ન હો ઔર યહી મઅ્ના અહાદીષે મઝકૂરહકે વાઝિહ હોતે હૈં. ઈસ લિએ આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા યહ કૌલ કે "કોઈ ઝાની ઈરતિકાબે ઝિનાકે વક્ત મુઅમિન નહીં રહતા," ઈન મઆનીકા હામિલ હૈ કે વહ ઈમાને કામિલ જો અમલકી શર્ત ઠહરી, ઈસસે મુસ્તહક્કક નહીં હો પાયા. ઈસકી વજહ યહ હૈ કે ઝિના વહ અખ્લાકી જુર્મ હૈ જિસસે શારિઅ્ (અલૈ.)ને મના' ફરમાયા. પસ, ઈસકે ઈરતિકાબસે અકીદહકી નફી હો જાતી હૈ. ઈસી પર દૂસરી સૂરતોંકા કિયાસ કર લેં ઔર ઈસીકી માનિન્દ આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા યહ કૌલ હૈ કે "જબ કોઈ શખ્સ ઝિનાકા મુરતકિબ હો તો ઉસસે ઈમાન ખારિજ હો કર એક સાયાકી માનિન્દ ઉસ પર છાયા રહતા હૈ ઔર જબ વહ ઈસ કામસે હટ જાતા હૈ તો ઉસકી જાનિબ લૌટ આતા હૈ." યહાં ઈમાનસે મુરાદ વહ કામિલ ઈમાન હૈ, જો મઝકૂરહ બાલા બયાનકે મુતાબિક અમલે સાલિહકી શર્ત ઠહરી. ઈસ સહીહ અહાદીષ ઔર અલ્લાહકે કૌલ કે "અલ્લાહ તઆલા મુશ્રિકકો હરગિઝ નહીં બખ્શતા ઔર ઉસકે અલાવહ વહ જિસે ચાહે બખ્શ દેતા હૈ" કે મા બય્ન કોઈ તઆરુઝ નહીં. ઈસ આયતે કરીમહસે બિલકુલ વાઝિહ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા મુશ્રિકકી કત્અન્ મગફિરત નહીં કરતા ઔર દૂસરે કબીરહ ગુનાહોંકા ફૈસલા ઉસકી મરઝી પર મુન્હસિર હૈ ચાહે ઉન્હેં બખ્શ દે, ચાહે ઉનકો અઝાબ દે. અંદરીં હાલાત અગર અખ્લાકી જરાઈમકા મુરતકિબ તૌબા કિએ બગૈર મર જાએ તો વહ કાફિર નહીં હોતા, ઈસ લિએ કે અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને બ–ઝરીઅ–એ–નસ્સે કુર્આની ઈસ અમ્રસે આગાહ કર દિયા કે વહ કાફિરકો કતઈ તૌર પર અપની મગફિરતસે નહીં નવાઝેંગે ઔર ઉસકે અલાવહ તમામકો અપની રઝા પર છોડ દિયા હૈ.

હુકૂકુલ ઈબાદકી માફી :

જહાં તક હુકૂકુલ ઈબાદકા તઅલ્લુક હૈ, વહ ગો સિર્ફ બંદોંસે મખ્સૂસ હૈ, મગર હક તઆલા ઈસ બાતકી કુદરત રખતે હૈં કે અસ્હાબે હુકૂકસે કી ગઈ ઝિયાદતી ઔર ઝુલ્મકે ઈવઝ ઉન્હેં ઈન નેઅમતોંસે માલામાલ કર દેં, જો ઉનકે ખ્વાબો-ખયાલમેં ભી ન હો. જિસ પર અકષર ઉલમાએ કિરામકા ઈત્તિફાક હૈ.

ઈસ ઝિમ્નમેં યહ બાત ભી પેશે નઝર રખના ઝરૂરી હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને હસ્બે ઝરૂરત નો'એ ઈન્સાનકી હિદાયતકે લિએ અપને પયગમ્બર ભેજે, ઉન પર કુતુબે સમાવી નાઝિલ કીં ઔર આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ઉમ્મતકી કુર્આને હકીમકે ઝરીએ તખ્સીસ કી, જિસમેં અવામિરો-નવાહી, પંદો-નસાઈહ ઔર હિકાયાતકે અલાવહ જુમ્લા' ફઝાઈલકે ઈકૃતિસાબકા હુકૂમ દિયા ઔર તમામ રઝાઈલસે મના ફરમાયા ઔર ઈન્સાનોંકે લિએ ઐસે કાનૂન નાફિઝ કિયા, જિસમેં ઉનકી દુન્યવી વ ઉખ્રવી ફલાહકા રાઝ મુઝમર હૈ. ઉસને આમિલ મુઅમિનોંસે દાઈમી ઔર અબદી સઆદત વ કામરાનીકા વા'દા કિયા હૈ ઔર ગુનહગારોં ઔર બાગિયોંકો ઐસે શદીદ ઔર દર્દનાક અઝાબસે ડરાયા હૈ, જિસે બરદાશ્ત કરનેકી ઈન્સાનોંમેં હિમ્મત નહીં. બા'ઝ કુર્આની આયાતમેં તો કુછ મુજરિમોંકો દાઈમી સઝાકા હુકમ સાદિર ફરમાયા કે, ''જો કોઈ જાન બૂઝ કર કિસી મુઅમિનકો કતલ કરે ઉસકી સઝા દાઈમી જહન્નમ યા અલ્લાહકા ગઝબ ઔર ઉસકી લા'નતકી સૂરત હોગી.''

ઈસમેં ભલા ક્યા શક હૈ કે અલ્લાહ તઆલાકી બાત સચ્ચી હૈ ઔર વહ અપને કૌલકી કભી ભી ખિલાફ-વર્ઝી નહીં કરતા, જબ કે વહ ઈરાદ-એ-કામિલ ઔર કુદરતે મુત્લકાસે મુત્તસિફ હૈ. અફ્વો-દરગુઝર ઔર સઝા ઔર ઉકૂબતમેં ન કોઈ કુવ્વત ઉસકો મના' કર સકતી હૈ ઔર ન કોઈ શય ઉસકે ઈરાદહકી તકમીલમેં હાઈલ હો સકતી હૈ. વહ અપને બંદોં પર હર તરહ ગાલિબ હૈ, લેકિન ઉસને અપને બંદોંકે લિએ ફલાહો-કામરાનીકે રોશન તરીકે મુતઅય્યન કરકે ઉનકે હુસૂલકે લિએ મા'કૂલ ઔર જાઈઝ ઝરાઈઅ્ બહમ પહુંચાએ હૈં. ખુશબખ્તી ઔર બદબખ્તીકી રાહોંકે અંજામ વ અવાકિબસે આગાહ કરનેકે બા'દ ઈસ દુન્યામેં ગુનાહોંકી માફીકા

તરીકા, તૌબા ઔર ઈનસે કિનારા—કશીકી સૂરતમેં વાઝિહ કિયા. હાં, તો અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા :

"અલ્લાહ ઉસે નહીં બખ્શતા કે ઉસકા શરીક ઠહરાયા જાએ ઔર ઉસસે નીચે જો કુછ હૈ જિસે ચાહે વહ માફ ફરમા દેતા હૈ." (સૂ. નિસાઅ)

"ક્યા તુઝે ખબર નહીં કે અલ્લાહહી કે લિએ હૈ આસ્માનો—ઝમીનકી બાદશાહી. તો જિસે ચાહેગા બખ્શેગા ઔર જિસે ચાહેગા સઝા દેગા ઔર અલ્લાહ હર ચીઝ પર કાદિર હૈ."

લેકિન ઈન મુહકમ આયાતે કુર્આનીકે બા—વુજૂદ કૈસે હત્મી તૌર પર યહ કહનેકી જુરઅત હો સકતી હૈ કે વહી ઐસા હૈ જિસકે લિએ અલ્લાહકી રઝામેં મગફિરત મુઝમર હૈ ઔર વહ ઉસકે દરગુઝરકા મુસ્તહિક હૈ ઔર ઈસે બિલા તૌબા મગફિરત હાસિલ હો જાએગી. જબ કે દૂસરી આયાત ઈસ અમ્ર પર સરીહન્ દલાલત કરતી હૈ કે ઉસસે મગફિરત સિર્ફ ખુલૂસે દિલસે તૌબા કરનેવાલોંકે લિએ મખ્સૂસ હૈં.

અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને ફરમાયા :

"ઔર વહ જો અલ્લાહકે સાથ કિસી દૂસરે મા'બૂદકો નહીં પૂજતે ઔર ઉસ જાનકો જિસકી અલ્લાહને હુરમત રખ્ખી, નહીં મારતે ઔર બદકારી નહીં કરતે ઔર જો યહ કામ કરે સઝા પાએગા. કિયામતકે દિન ઉસ પર અઝાબ બઢાયા જાએગા ઔર હમેશા ઈસમેં ઝિલ્લતસે રહેગા, મગર જો તૌબા કરે ઔર ઈમાન લાએ તો ઐસોંકી બુરાઈયોંકો અલ્લાહ તઆલા ભલાઈયોંસે બદલ દેગા." (૭૦–૬૮) "ઔર બેશક મૈં બહુત બખ્શનેવાલા હૂં, ઉસે જિસને તૌબા કી ઔર ઈમાન લાયા ઔર અચ્છા કામ કિયા. ફિર હિદાયત પર રહા." (સૂ. તાહા–૮૨) "ઔર હર જાનકો ઉસકી કમાઈ પૂરી ભર દી જાએગી." (સૂ. બકરહ–૨૮૧) "(તેઝ—૨૫) ઝમાનેકી કસમ, બેશક આદમી ઝરૂર નુકસાનમેં હૈ, મગર જો ઈમાન લાએ ઔર અચ્છે કામ કિએ." (સૂ. અસ્ર)

ઈસી નો'અકી ઔર બહુત સી આયાત હૈં, જો ઈસ અમ્રકી નિશાન—દહી કરતી હૈં કે ઈન્સાનકે લિએ અપને નેક યા બદ આમાલકી જઝા વ સઝા પાના ઝરૂરી હૈ. જૈસા કે આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને

ફરમાયા : "લોગોંકો ઉનકે આ'માલકા બદલા દિયા જાએગા. નેકીકે લિએ નેક (જઝા) ઔર બુરાઈકે લિએ બુરી (સઝા)" ઔર અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂને ફરમાયા : "તૂ જો એક ઝર્રહભર ભલાઈ કરેગા ઉસે દેખ લેગા ઔર જો એક ઝર્રહભર બુરાઈ કરેગા તો ઉસે ભી દેખ લેગા." (સૂ. ઝિલઝાલ) જિસસે યહ બાત સાફ અયાં હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને અપને બંદોં પર તૌહીદો–રિસાલત પર ઈમાન ઔર અમલે સાલિહ ફર્ઝ ઠહરાએ હૈં ઔર અગર વહ ઈસ સિલસિલેમેં કોતાહી કરે તો કિયામતકે રોઝ ઉન્હેં ઉસકી સઝાકે તૌર પર દર્દનાક અઝાબ ભુગતના હોગા. અગર કોઈ શખ્સ એક કામ તો નેક કરે ઔર દૂસરા બદ તો ઉસકી નેકિયાં અલ્લાહકે યહાં જમા' નહીં રહતીં, બલ્કે વહ ઉન્હીંસે અપને ગુનાહોંકા બદલા ચુકાતા રહતા હૈ. યહ ઔર બાત હૈ કે વહ ઉનકે સબબ અલ્લાહ તઆલાકી મગફિરતસે ઝિયાદહ કરીબ હોગા. જૈસા કે અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા : "કુછ ઔર લોગ હૈં, જો અપની ખતાકે મુકિર હો ગએ, જિન્હોંને મિલે જુલે અમલ કિએ થે. કુછ ભલે ઔર કુછ બુરે. સો'અલ્લાહસે ઉમ્મીદ હૈ કે ઉનકે હાલ પર રહમતકે સાથ તવજ્જુહ ફરમાએંગે."[૧] (અલ કુર્આન)

યહ આયત ઉસ જમાઅતકે બારેમેં ઉતરી, જો રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે હમરાહ જિહાદ કરનેસે પીછે રહ ગએ થે. હાલાંકે વહ આપકા સાથ દેને પર હર તરહ કુદરત રખતે થે. બા'દમેં ઉન્હોંને ઈસ લગઝિશ પર નદામતકા ઈઝહાર કરકે અપને જુર્મકા એ'તિરાફ કિયા ઔર ઈસ ગુનાહકે કફ્ફારેકે તૌર પર અલ્લાહકી રાહમેં માલ–દૌલત ખર્ચ કિયા. અલ્લાહ તઆલાને ઉનકી તૌબા કબૂલ ફરમાઈ. આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી મઈય્યતમેં શરીકે જંગ ન હોનેવાલોંમેં સાત અફરાદ અપને કિએ પર ઈતને નાદિમ હૂએ કે ઉન્હોંને ખૂદકો મસ્જિદકે સુતૂનોંસે બાંધ દિયા. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) જબ સફરસે વાપસ તશરીફ લાએ તો હસ્બે મા'મૂલ મસ્જિદમેં દાખિલ હો કર દો રકા'ત નમાઝ પઢી ઔર લોગોંકો બંધા હુવા દેખ કર ઉનકે બારેમેં દરયાફ્ત ફરમાયા તો આપકો બતાયા ગયા કે ઈન લોગોંને ઈસ વજહસે ખૂદકો બાંધ રખ્ખા હૈ ઔર કસમ ખાઈ હૈ કે જબ તક ઉનકો રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ન ખોલેંગે વહ ઈસી તરહ બંધે રહેંગે, જિસ પર આપ (સલ.)ને

ફરમાયા : ''મૈં ભી ઈસ અમ્રકી કસમ ખાતા હૂં કે જબ તક મુઝે ઈસ બારેમેં અલ્લાહ તઆલાસેં હુકમ ન મિલે, મૈં ઉન્હેં હરગિઝ નહીં ખોલુંગા.'' ઈસ પર યહ આયત નાઝિલ હૂઈ : ''વ આખરુનઅ્તરફૂ બિઝુનૂબિહીમ''–કે ''કુછ લોગ ઐસે હૈં જો અપની ખતાકે ઈકરારી હૈં જિન્હોંને મિલે જુલે અમલ કિએ. કુછ ભલે ઔર કુછ બુરે. સો અલ્લાહસે ઉમ્મીદ હૈ કે ઈનકે હાલ પર રહમતકે સાથ તવજ્જુહ ફરમાએંગે. બિલા શુબા' અલ્લાહ તઆલા બળી મગફિરતવાલે હૈં.'' (અલ કુર્આન) ઈસ પર ઉન્હેં ખોલ દિયા ગયા. ઉસમેં કોઈ શક નહીં કે ઉનકા યહ ફે'લ ઉનકી ઝાહિરી તૌબા પર દલાલત કરતા હૈ. ઉનકે બળે ગુનાહ ઉનકી તૌબાસે મિટા દીએ ગએ. ઈસ લિએ કે ખુલૂસે નિય્યતસે કી હૂઈ તૌબા ગુનાહોં ઔર જુર્મોંકો કલ્અદમ કર દેતી હૈ.

લેકિન ઈસ મકામ પર મુહતાજે ઈલ્તિફાત બાત યહ હૈ કે અખ્લાકી જરાઈમ મિષ્લે ઝિના, ચોરી વગયરહસે મુરુવ્વત ઔર શરાફતકા ખાતિમહ હો જાતા હૈ, તો ઉસકે મુરતકિબકે લિએ ઉનકા અલાનિય્યહ બયાન કરના કિસી તરહ ભી દુરુસ્ત નહીં, બ–શર્તે કે વહ પાકીઝગી–એ–નફ્સકે લિએ ઝરૂરી સઝાકા ખ્વાહિશમંદ હો. પસ, માલે મસ્રૂકહ વાપસ કરતે વક્ત માલકે માલિકસે યહ કહનેકી હરગિઝ ઝરૂરત નહીં કે મૈંને ઈસ માલકો ચુરાયા થા, બલ્કે ઈતના કહના હી કાફી હોગા કે યહ તુમ્હારા વહ માલ જો મુઝે હાથ લગ ગયા હૈ. પસ, ઈસે લે લે ઔર યહી હાલ ઈન તમામ જરાઈમકા હૈ, જો બળી રાઝદારી ઔર પોશીદહ તૌર પર કિએ ગએ હોં. પસ, મુરતકિબે જરાઈમ પર લાઝિમ હૈ કે અગર ઉનમેં અલ્લાહ તઆલાકે હુકૂકકા ઝિયાઅ્ હો તો અલ્લાહ તઆલાસે ખુલૂસે નિય્યતસે તૌબા કરે ઔર દો બારહ ઈન ગુનાહોંકી તરફ રુજૂઅ ન કરે ઔર અગર લૌટાએ જાનેકે કાબિલ હો તો ઉનકે માલિકોંકો લૌટા દે યા ઉનસે માફીકા તાલિબ હો. ગર્ઝ કે કબીરહ ગુનાહોંકો તૌબા ઔર અમલે સાલિહકે સિવા ઔર કોઈ શય નહીં મિટા સકતી ઔર ઈસ ઝિમ્નમેં જો કુછ કિતાબુલ્લાહ ઔર સુન્નતે રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે આયા હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ગુનાહે કબીરહ ભી બખ્શ દેંગે તો વહ ઈસ બાત પર મશ્રૂત હૈ કે ઈન્સાન અપને જુર્મસે તૌબા કરે.

બાકી રહા યહ કૌલ કે કબીરહ ગુનાહોંકા મુરતકિબ કાફિર હો કર

આગકી દાઈમી ઝિંદગીકા મુસ્તહિક હોગા, ઈસ આયતે કરીમહકી રોશનીમેં દુરુસ્ત મા'લૂમ નહીં હોતા કે જો કોઇ ઝર્રહ બરાબર નેકી કરેગા તો ઉસે ભી દેખ લેગા ઔર જો કોઇ ઝર્રહ બરાબર ભી બુરાઇ કરેગા ઉસે ભી દેખ લેગા. (સૂ. ઝિલઝાલ) યહ બાત કિસી તરહ ભી મા'કૂલ નહીં દિખાઇ દેતી કે અલ્લાહ, ઉસકે રસૂલોં ઔર ઉસકી કિતાબોં પર ઈમાન લાનેવાલા મુઅમિન, ઉસ કાફિરકે મુસાવી હો, જો અપને ખાલિકકા હી મુન્કિર હૈ ઔર ઉસકે સાથ કુફ્રકા શીવહ ઈખ્તિયાર કરતા હૈ. પસ, વહ તો ઝરૂર આગકે અઝાબમેં દવામી ઝિંદગી બસર કરેગા, લેકિન ઉસસે ભી ઈન્કાર નહીં, જૈસા કે બહુત સી સહીહ અહાદીષમેં મઝકૂર હૈ કે મુઅમિનોંસે બગાવત કરનેવાલોંકો ઉનકે બુરે આ'માલકી નિસ્બતસે સઝા દી જાએગી ઔર જબ ઉનકી ઈસ્લાહ હો ચુકેગી તો ઉન્હેં દોઝખસે નિકાલ કર જન્નતમેં દાખિલ કર દિયા જાએગા.

અખ્લાકી જરાઇમકે નુકસાનાત :

રહે વહ નુકસાનાત જો કિસીકી 'ઈઝ્ઝત ઔર અમવાલ પર ડાકા ડાલનેસે વાકિઅ હોતે હૈં, વહ સઝા પર હી ખત્મ નહીં હો જાતે, બલ્કે ઉનકા ઝરર ઔર બુરે નતાઈજ નસ્લોંકા નુકસાન ઔર અવલાદસે કાનૂની જુર્મકી શકલમેં ભી રૂનુમા હોતે હૈં. અગર ઝાનિયોંકો ઈસ અમ્રકા હિસાબ હોતા કે ઉનકી વક્તી લઝ્ઝતસે કિસ કદર બળે શર ઔર ફસાદકે દરવાઝે ખુલતે હૈં તો ઉન્હેં ઈસ શર્મનાક જુર્મકે ઈરતિકાબકી નિસ્બત અપને વુજૂદકો ફના કર દેના આસાન દિખાઇ દેતા. બિલ ખુસૂસ જબ કે ઉનકે ઈસ અમલે કબીહકા નતીજા ઈસ બચ્ચેકી સૂરતમેં નમૂદાર હોતા હૈ, જિસે એક અય્યાશ ઔર બદમઆશ ઔરત કભી તો ઉસકે પિંગોળે (ઝૂ'લા)મેં હી ઉસકા ગલા ઘોંટ દેતી હૈ ઔર કભી હાલતે જનીનમેં ઈસ્કાત કરવા કર જાન છુડવા લેતી હૈ ઔર કભી ઉસે વઝ્એ હમલકે બા'દ ઝિંદગીકી મુશ્કિલાત ઔર ઝમાનેકે મસાઈબ ઝેલને લિએ લાવારિષ ફેંક દેતી હૈ. ઉસ મા'સૂમકો અપની માં મા'લૂમ નહીં હોતી, જો ઉસ પર મહરે માદરી નિછાવર કરતી ઔર વહ અપને બાપકો નહીં જાનતા, જો ઉસકે સર પર દસ્તે શફકત રખતા ઔર ઉસે ઈત્તિફાકાતે ઝમાના કિસી ઐસે શખ્સકે સુપુર્દ કર દેતે હૈં, જો ઉસકી તરબિયત ઐસે દીનકે મુતાબિક કરતા હૈ, જો ઉસકે માં–બાપકા દીન નહીં હોતા યા વહ ઐસે હાથોંમેં આ જાતા હૈ, જિનકી તરબિયતસે વહ અખ્લાક

બાખ્તા' બન જાતા હૈ ઔર ઐસા બચ્ચા સોસાઈટીકે લિએ એક ઝરર–રસાં (નુકસાન–દેહ) ઉઝ્વ બન કર બહુત બળી મુસીબતકા બાઈષ બનતા હૈ.

અગર કોઈ ઝાની ઔરત શાદીશુદા હો તો વહ ઔર ભી શદીદ ખયાનત ઔર શર્મનાક ગુનાહકી મુરતકિબ હોતી હૈ. ઈસ લિએ કે વહ અપને ખાવિન્દસે ધોકા કરકે અપની સહીહ ઔર જાઈઝ અવલાદમેં એક અજનબી ઉન્સુર દાખિલ કર લેતી હૈ ઔર બિલ આખિર ઉસકા યહ ફે'લ પૂરે ખાનદાનકે લિએ બદબખ્તીકા બાઈષ બનતા હૈ. ક્યૂંકે કુદરતી તૌર પર ઐસા બચ્ચા અખ્લાક વ આદાતમેં અપને હકીકી (ઝાની) બાપકે નકશે કદમ પર ચલ કર ઉસકે બુરે અખ્લાકકા ઈત્તિબાઅ્ કરેગા ઔર ઈસ તરહ સોસાઈટીમેં ઝિનાકી બીમારી ફૈલાએગા.

મુમકિન હૈ કે કોઈ ફાસિક યહ કહે કે ઈસ ખતરાકો માનિએ હમલ તરીકોંસે રોકા જા સકતા હૈ, લેકિન નૌ'એ ઈન્સાનકે લિએ યહ હરકત ઔર ભી ઝિયાદહ બુરી ઔર નુકસાનદેહ હૈ, ક્યૂંકે ઐસા કરના નસ્લોંકા અઝ ખુદ સફાયા કરના ઔર કૌમકો તેઝીસે તબાહીકે કિનારે લે જાના હૈ ઔર અફરાદકી તદરીજી કમીસે કૌમકો ઝિલ્લતો–નકૂબતસે દોચાર કરના હૈ ઔર હયવાનાતસે કમ અકલ હોનેકા સુબૂત દેના હૈ, ક્યૂંકે હયવાનાત ભી રઝાએ ઈલાહીકે મુતાબિક એક મુદતે મુઅય્યનહ તક અફ્ઝાઈશે નસલકે લિએ કુશાં રહતે હૈં. ઈસસે બળી ખયાનત ઔર ક્યા હો સકતી હૈ કે ઈન્સાન હર કિસમકે ગમો–ફિક્રસે આઝાદ હો કર સિર્ફ હયવાની ખ્વાહિશાતકી તસ્કીનકે દર પે રહે ઔર વહ ન તો ઈસ ખ્વાહિશકે વદીઅત કિએ જાનેકી ગર્ઝો– ગાયતકી મઅરિફત હાસિલ કરે ઔર ન હી ગલત ઈસ્તિઅ્માલકે નતીજાકા શુઊર હો. જબ યહ એક વાઝિહ હકીકત હૈ કે ઈસ ખ્વાહિશકી તખ્લીકકા વાહિદ મકસદ નૌ'એ ઈન્સાનીકી બકા થા, જબ ઈન્સાનમેં એક ઈન્સાન–નુમા વહશી મવજૂદ હો જિસે ન તો ઈન્સાનકી કદર હો, ન પરવા, તો જબ વહ દૂસરે ઈન્સાનોંકી ખરાબીકા બાઈષ હો–બલ્કે બિલ આખિર ખૂદ અપને ઘરકી ઔરતોં, અપની બેટિયોં ઔર અપને અહલો–અયાલકે અખ્લાકકી તખ્રીબકા સબબ બને. ઈસ લિએ કે વહ ભી ઈસકે અખ્લાકે રઝીલહકી પૈરવી કરેંગે તો ફિર ઐસે તબાહ–કુન ખતરેસે હિફ્ઝો–અમાનમેં રહનેકા કૌન સા વસીલા હો સકતા હૈ ?

ઝિનાકા દુન્યવી અંજામ :

એક ઝાની ઔર ઝાનિયહ ઐસે શર્મનાક ફે'લકે ઈલ્ઝામસે કબ્લ ઈસ બાતકા તસવ્વુર કરે કે અગર ઉનકે ઈસ મુઆમલાકા રાઝ અફશા હો જાએ ઔર ઝાનિયહકા બાપ, ખાવિન્દ યા ભાઈ ઈસકો ઐને ઈરતિકાબે ફે'લકી હાલતમેં દેખ લે તો ઉસ વક્ત ઉન પર ક્યા ગુઝરેગી. ક્યા ઈસ ઈન્કિશાફકો ખાતિરમેં લાનેકે બગૈર ઈન્હેં શહવતકા ગલબા ઔર જોશ બાકી રહેગા યા ઉનકે ઈસ બુરે ઈરાદેમેં ઝુઅ્ફ વાકિઅ હો કર ઉનકે દિલ ધડકને લગેંગે ઔર ઉનકી શહવત ઈસી તરહ કલ્અદમ હો જાએગી, જૈસા કે ઉનમેં યહ ચીઝ વદીઅત હી ન કી ગઈ થી. ફિર ઉસ ગરીબ ખાવિન્દ પર ક્યા ગુઝરેગી ઔર ઈસ ઝાનિયહકે બાપ ઔર ભાઈ પર ક્યા બીતેગી. ક્યા ઈસ મંઝરે શનીઅહકો દેખ કર ઉસે હર શયકી કુર્બાની કરના આસાન મા'લૂમ ન હોગા ઔર અકષર લોગ ઐસે કરીહ મંઝરસે મુશ્તઈલ હો કર ઝાની ઔર ઝાનિયહકો કયફરે કિરદાર તક પહુંચા કર ખુદ ભી બે જાને–બુઝે ખુદકુશીકા ઈરતિકાબ કર લેતે હૈં ઔર ઈસ બાતકા ફર્ઝ ઔર તકદીરસે કુછ વાસ્તા નહીં, બલ્કે ઐસે વાકિઆત ઈન્સાનોંમેં અકષર વુકૂઅ–પઝીર હોતે રહતે હૈં.

ઝિનાકા ઉખ્રવી ખસારા :

હમારા ફર્ઝ હૈ કે હમ ઝાનિયોંકો ઉખ્રવી ઝિલ્લતસે નજાત દિલાએં કે વહ નહીં જાનતે કે ઉન્હેં આખિરતમેં ઝિલ્લતકા સામના કરના પડેગા. ઉન્હેં અસ્હાબે હુકૂકકો અપને ઉન બુરે કરતૂતોંકી મહેંગી કીમત અદા કરની પડેગી. ક્યા ઉન્હેં વહ દિન યાદ નહીં જબ ઝાલિમોંસે ઉનકે ઝુલ્મો–સિતમકે બારેમેં પુર્સિશ હોગી ઔર અપને લિએ કિસીકો દોસ્ત ઔર મદદગાર ન પાએંગે. ક્યા ઉન્હેં ઈસ બાતકા ઈલ્મ નહીં કે અગર ઉન્હોંને અપને આપકો લોગોંકી નઝરોંસે પોશીદહ રખ્ખા, અલ્લાહ તઆલા તો ઉનકે હાલ ઔર બુરે અફ્આલસે પૂરી તરહસે આગાહ હૈ ઔર બેશક, વહ હુકૂકુલ ઈબાદમેંસે એક ઝર્રહ બરાબર નહીં છોડેગા, બલ્કે ઈન મુજરિમોંકો અપને જુર્મકા પૂરા પૂરા બદલા અપની નેકિયોંમેંસે દેના હોગા. બ–શર્તે કે ઉનકે કોઈ નેક આ'માલ હૂએ ઔર ઉનકે નામ–એ–આ'માલમેં નેકિયોંકા કોઈ ઈન્દિરાજ ન હુવા તો ઉન્હેં અપને ગુનાહોંકે અલાવહ અસ્હાબે હુકૂકકે

ગુનાહોંકો ભી ઉઠાના હોગા. ક્યૂંકે ઉસ દિન કિસીકે હુકૂકસે રાઇ બરાબર ઝાઇઅ્ નહીં હોગા.

ઝિના ઔર ઈન્ફિરાદી વ ઈજતિમાઈ ઝવાલ :

જબ ઈન્સાનોંકા એક ઐસા ગિરોહ પૈદા હો જાએ. જો કસાવતે કલ્બીકા શિકાર હો ગએ હોં, જિનકી બસીરતેં અંધી હો ચૂકી હોં, જો હુકૂકુલ ઈબાદકે ઇહસાસસે આરી હોં ઔર જો અલ્લાહ તઆલાસે હયા ન કરતે હોં ઔર અલ્લાહકે યવ્મે હિસાબકે ખૌફકો ખાતિરમેં ન લાતે હોં તો ક્યા ઉનકે લિએ વાજિબ નહીં કે વહ અપની અઝવાજ ઔર અવલાદકા મુહાસબા કરેં. ઈસ લિએ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ફરમાનકે મુતાબિક એક ઝાની અપને અહલો-અયાલ ઔર બેટિયોંકે લિએ બહુત બુરા નમૂના હૈ. "ઇફફૂ તઇફફ નિસાઉકુમ" (ખૂદ બચો ઔર અપની ઔરતોંકો બચાઓ). પસ, જબ ઈન્સાનોંમેં કોઈ ફરીક અપની નસલકી પરવા ન કરે ઔર અપની ઈઝઝતકા ખયાલ ન રખ્ખે ઔર અપની ઔરતોં ઔર અવલાદમેં ફસાદે અખ્લાકસે બે-ઈઅ્તિનાઈ બરતે ઔર ન હી દૂસરે લોગોં ઔર ઉનકે અવલાદકે અખ્લાક ખરાબ હોનેકો ચંદાં અહમ્મિય્યત દે તો ઐસા ગિરોહ જંગલી ગધોં ઔર બંદરોં ઔર દૂસરે હૈવાનાતકે મરતબેસે ભી ગિર જાતા હૈ, જો અપની ઈનાષ પર હમલે કરતે હૈં. પસ, જબ અકવામે આલમમેંસે કોઈ કૌમ ઝિના ઔર બદકારીકો જાઈઝ મુતસવ્વર કરકે ઉસમેં મુબતલા હો જાએ તો ઉસ કૌમકે ઝવાલ-પઝીર હોને ઔર સફ્હ-એ-હસ્તીસે મિટનેકે આષાર બળી સુરઅતસે પૈદા હો જાતે હૈં ઔર અલાવહ ઈસકે, વહ ગઝબે ઈલાહીકે બાઈષ દાઈમી અઝાબકે મુસ્તહિક હો જાતે હૈં.

ઈસમેં ક્યા શક હૈ કે ખાલી યહી બાત ઝિનાસે નફ્સકો જઝ્ર વ તૌબીખકે લિએ કાફી વ વાફી હૈ ઔર ઈસ અમ્રકી કોઈ ઝરૂરત નહીં કે ઝાનિયોંકે બા-હમી ઈખ્તિલાતસે પૈદા હોનેવાલે ખતરનાક અખ્લાકી વ જિસ્માની અમરાઝસે બચનેકી લોગોંકો તાકીદ કી જાએ ઔર ન હી ઉસકી હાજત હૈ કે હરામ કર્દહ કામોંકે ઈરતિકાબસે જો જુરઅત ઔર માલી નુકસાન હોતા હૈ ઉસકા ઝિક્ર કિયા જાએ. હમને બહુતસે લોગોંકો દેખા હૈ, જિન્હોંને એક બદકાર ઔરતકી ખાતિર અપના માલો-મનાલ ઝાઈઅ્ કિયા ઔર હકીરો-ઝલીલ હૂએ ઔર ઐસોંકી ભી કમી નહીં હૈ, જો કિસી ઝાની

ઔરતકે જૂનૂનમેં ઈસ તૌર અખ્લાક બાખ્તા' હો ગએ કે વહ કૌમકે જિસ્મમેં એક ઉઝ્વે ફાસિદકી હૈષિયત ઈખ્તિયાર કર ગએ.

ઝિનાકા નુકસાન બહુત વાઝિહ હોનેકે બા–વુજૂદ ઝાની દીનકી પરવાહ નહીં કરતે. ન ઉસકી ફઝીલતકા શુઊર રખતે હૈં ઔર ન હી ઉસકે મુહર્રમાતકો પહચાનતે હૈં ઔર ન આંખોંકી ખયાનત જાનનેવાલે અલ્લાહકી અઝમતકો કદરો–મંઝલતકી નઝરોંસે દેખતે હૈં. પસ, વહ ચોપાયોંકી માનિન્દ હૈં. નહીં, બલ્કે ઉનસે ભી ઝિયાદહ ગુમરાહ !

ઝિના ઔર શરીઅતે ઈસ્લામી :

ઈસી સબબસે શરીઅતે ઈસ્લામિય્યહને ઝિનાકે મામલેમેં બેહદ તશ્વીશકા ઈઝહાર કિયા હૈ, ચુનાન્ચેઃ અલ્લાહ તઆલાને કિતાબે અઝીઝમેં ઈસે બેહયાઈકા કામ ઔર બદતરીન નતાઈજકા ઝિમ્મહદાર ઠહરાયા હૈ : ''ઝિનાકે કરીબ ન જાઓ. બેશક, વહ બેહયાઈ હૈ ઔર બહુત હી બુરા રાસ્તા.'' (સૂ. બની ઈસ્રાઈલ–૩૨) દૂસરી જગા' ઈરશાદ ફરમાયા : ''ઔર જો અલ્લાહકે સાથ કિસી દૂસરે મા'બૂદકો નહીં પૂજતે ઔર ઉસ જાનકો જિસકી અલ્લાહને હુરમત રખ્ખી, નાહક નહીં મારતે ઔર બદકારી નહીં કરતે ઔર જો યહ કામ કરે સઝા પાએગા. કિયામતકે દિન ઉસ પર અઝાબ બઢ઼ાયા જાએગા ઔર હમેશા ઈસમેં ઝિલ્લતસે રહેગા, મગર જો તૌબા કરે.'' (સૂ. ફુરકાન–૬૮–૭૦)

યહ આયત ઈસ ઝિમ્નમેં વાઝિહ હૈ કે કિસી નફ્સકા નાહક કતલ કરના ઔર ઝિના ઉન જરાઈમમેંસે હૈં, જિનકે લિએ આગકી દાઈમી સઝા હૈ ઔર અગર ઝિનાકા મુરતકિબ અપને ગુનાહસે તૌબા ન કરે તો ઝિનાકે ખિલાફ યહ ઝજ્રો–તૌબીખ બહુત કાફી હૈ ઔર જિસે યહ ખયાલ હો કે ઝિનાકી સઝા આસાન હૈ, ઈસ લિએ કે હદ કાઈમ કરનેકે લિએ ઝિનાકા ઈષ્બાત નામુમકિન હૈ. પસ, ઉસે ઈસ બાતકા તસવ્વુર કરના ચાહિએ કે અગર વહ દુન્યાકે અઝાબસે બચ ગયા તો ક્યા હુવા, કિયામતકે દિન વહ અપને સામને કઈ ગુના ઝિયાદહ હમેશા રહનેવાલા અઝાબ પાએગા.

ઈસી સબબસે અહ્દે નબવીમેં મો'મિન કિયામતકે દિન અલ્લાહકે દાઈમી અઝાબસે નજાત પાનેકે લિએ દુન્યવી સઝાકો તરજીહ દેતે થે ઔર ઉન્હીં નેક હસ્તીયોંકા કહના હૈ : ''એક ખરાબ ઔર ઘટિયા શહવતસે

પરહેઝ કરો, જો ફિલફૌર ખતમ હો જાતી હૈ, લેકિન ઉસકી કમ અઝ કમ સઝા મૌત હૈ.''

અખ્લાકી જરાઈમ ઔર શરઇ હુદૂદ :

ઇસ સારી બહષસે શરીઅતે ઇસ્લામિય્યહકા મકસદ અખ્લાકી જરાઈમકે ખિલાફ મુત્તહિદહ મહાઝ કાઈમ કરના હૈ ઔર ઉનકે દુન્યવી ઔર ઉખ્રવી નુકસાનાતકે પેશે નઝર મુસલમાનોંકો ઉનસે બાઝ રેખનેકે લિએ ઇબ્રતનાક સઝાએં મુકર્રર કી હૈં. બ–સૂરતે ઇકરાર અયની શહાદત યા હમલ કરાર પાને પર ઝિનાકાર મર્દ ઔર ઔરતકે લિએ સંગસારી ઔર કોળે લગાનેકી સઝા મુકર્રર કી. અમલે કૌમે લૂત ગૈર–ફિતરીકી સઝા ભી ઝિનાસે કિસી તરહ કમ નહીં, ઇસ લિએ કે ઉનસે કબ્લ યહ રઝીલ હરકત ઇન્સાનોંસે તો દરકિનાર, કુત્તોંસે ભી સરઝદ નહીં હૂઇ થી. ચોરકે લિએ ચોરીકે ઇષ્બાતકી સૂરતમેં હાથ કાટનેકી સઝા નિહાયત મવઝૂં હૈ, ઇસ લિએ કે ચોર દૂસરોંકે ખૂન પસીનેકી કમાઇ પર રાતકી તારીકી યા દિનકી રોશનીમેં હાથ સાફ કરતા હૈં, જિસકા ઉસે કિસી તરહ હક નહીં પહુંચતા. શરાબકે રસિયાકો બુતપરસ્ત ઔર મુશ્રિકકે મુસાવી બતાયા હૈ.

અગર કોઇ યહ કહે કે ઇસ્લામને અખ્લાકી જરાઇમકી સઝાઓંમેં બહુત ઝિયાદહ તશદ્દુદ રવા રખ્ખા હૈ તો ઉસે ઇસ બાતસે સર્ફે નઝર નહીં કરના ચાહિએ કે ઇસ્લામી સોસાઇટીકા સાદા તસવ્વુર યહ હૈ કે એક મુસલમાનકે હાથોં દૂસરે મુસલમાન ભાઇઓંકી જાન–માલ ઔર ઇઝ્ઝત મહફૂઝ રહે ઔર અગર ઐસી મિષાલી સોસાઇટીમેં કોઇ ઐસા ઉન્સુર પૈદા હો જાએ, જિસસે પૂરી સોસાયટીકે ગંદા હોનેકા અંદેશા હો તો ઇસ્લામકે નઝદીક ઉસકા બેહતરીન ઇલાજ યહ હૈ કે ઐસે ગલીઝ ઔર નાપસંદીદહ અનાસિરકો હમેશાકે લિએ ખત્મ કરકે તમામ સોસાઇટીકો ઉસકે બુરે અષરાતસે બચા લિયા જાએ ઔર ઇસ્લામી હુદૂદકે કિયામમેં ગરીબ ઔર અમીર, અદના ઔર આ'લાકી તમીઝ રવા ન રખ્ખી જાએ.

હિફ્ઝે નામૂસ, માલ ઔર જાન ઔર કિયામે અમનકે લિએ યહી વહ ઇસ્લામી તરીકા હૈ, જિસસે દુન્યવી ઝિંદગીમેં જન્નતકા મુશાહદહ કિયા જા સકતા હૈ.

* * *

હુઝૂરે અકદસ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં સહાબા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! ક્યા હમ ઐસી હાલતમેં હલાક હો જાએંગે, જબ કે હમમેં સુલહાઅ્ લોગ મવજૂદ હોં ? આપને ઈરશાદ ફરમાયા કે હાં, જબ ખબાષત ગાલિબ આ જાએગી. ઈસી તરહ એક રિવાયતમેં આયા હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.)કો એક ઐસી બસ્તીકે ઉલટ દેનેકા હુકમ દિયા. હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.)ને અર્ઝ કિયા કે ઈસ બસ્તીમેં ફુલાં બંદા ઐસા હૈ, જિસને કભી ભી ગુનાહ નહીં કિયા. ઈરશાદ હુવા કે સહીહ હૈ, મગર યહ મેરી નાફરમાની હોતે હૂએ દેખતા રહા ઔર કભી ભી ઉસકી પેશાની પર બલ નહીં પડા. હર ઉસ શખ્સકે ઝિમ્મહ હૈ જો નાજાઈઝ બાતકો હોતે હૂએ દેખે ઔર ઉસ પર રોકનેકી કુદરત હો તો રોકે. જબ ગુનાહ મખ્ફી તૌર પર કિએ જાતે હૈં તો ઉસકા વબાલ સિર્ફ કરનેવાલોં પર હોતા હૈ, લેકિન જબ ખુલ્લમ ખુલ્લા કિએ જાએં ઔર ઉનકો રોકા ન જાએ તો ઉસકા વબાલ આમ હોતા હૈ. આપને કસમ ખા કર ઈરશાદ ફરમાયા કે તુમ અછ્છે કામોંકી દઅવત દેતે રહો ઔર બુરે કામોંસે મના' કરતે રહો ઔર ઝાલિમકો ઝુલ્મસે રોકતે રહો ઔર હક બાતકી તરફ ખીંચ કર લાતે રહો, વરના તુમ્હારે કુલૂબ ભી ઈસી તરહ ખલત કર દિએ જાએંગે, જિસ તરહ ઉન લોગોંકે કર દીએ ગએ ઔર ઈસી તરહ તુમ પર ભી લા'નત હોગી, જિસ તરહ બની ઈસ્રાઈલ પર લા'નત હૂઈ.

આપકી ખિદમતમેં એક શખ્સ હાઝિર હુવા ઔર દરખ્વાસ્ત કી કે ''મુઝે ઝિનાકી ઈજાઝત દે દેં.'' આપ (સલ.)ને ફરમાયા : ''કરીબ હો જા ઔર ફિર ફરમાયા કે ક્યા તૂ યહ ચાહતા હૈ કે કોઈ તેરી માંકે સાથ ઝિના કરે. અર્ઝ કિયા કે નહીં ચાહતા. આપ (સલ.)ને ફરમાયા કે ઈસી તરહ ઔર લોગ ભી નહીં ચાહતે કે ઉનકી માંઓંકે સાથ ઝિના કિયા જાએ. ફિર ફરમાયા કે તૂ યહ પસંદ કરતા હૈ કે કોઈ તેરી બેટીકે સાથ ઝિના કરે. અર્ઝ કિયા કે નહીં. ફરમાયા કે ઈસી તરહ ઓર લોગ ભી નહીં ચાહતે કે ઉનકી બેટિયોંસે ઝિના કિયા જાએ. ગર્ઝ કે બહન, ફૂફી, ખાલાકા દરયાફ્ત ફરમા કર આપને અપના દસ્તે મુબારક ઉસ શખ્સકે સીના પર રખ કર દુઆ ફરમાઈ કે અય અલ્લાહ ! ઉસકે ગુનાહકો માફ ફરમા ઔર ઉસકી શર્મગાહકો મહફૂઝ ફરમા. રાવી કહતે હૈં કે ઉસકે બા'દ ઉસ શખ્સને તૌબા કી.

મુજરિમકી ભી બુરાઈ ન કરો :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) કહતે હૈં કે માગર અસ્લમી (રદિ.) નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા ઔર ઈસ અમ્રકા ઈકરાર કિયા કે ઉસને એક ઔરતસે હરામ કામ કિયા હૈ. ચાર મરતબા રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસસે એ'રાઝ કિયા, યા'ની મુંહ ફેર લિયા કે વહ ખામોશ હો કર ચલા જાએ, લેકિન જબ ઉસને પાંચવીં મરતબા એ'તિરાફ કિયા તો આપ (સલ.)ને દરયાફ્ત કિયા કે ક્યા તૂને મુહબ્બત કી હૈ ઉસ ઔરતસે ? ઉસને કહા કે હાં. ફિર આપને દરયાફ્ત ફરમાયા કે તેરા ઉઝ્વે મખ્સૂસ ઉસકી ઉસમેં યા'ની (અંદામે નિહાનીમેં) દાખિલ હુવા ? અર્ઝ કિયા કે હાં. ફિર આપને પૂછા કે તેરા ઉઝ્વે મખ્સૂસ ઉસકી અંદામે નિહાની (શર્મગાહ)મેં ઈસ તરહ ગાઈબ હૂવા જિસ તરહ સલાઈ સુરમા–દાનીમેં ગાઈબ હો જાતી હૈ ઔર રસ્સી કુંવેંકે અંદર ચલી જાતી હૈ ? ઉસને અર્ઝ કિયા કે હાં. આપને દરયાફ્ત ફરમાયા કે તૂ જાનતા હૈ, ઝિના કિસકો કહતે હૈં ? અર્ઝ કિયા કે હાં, મૈં ઉસ ઔરતસે ઈસ તરહ હરામકા મુરતકિબ હુવા, જિસ તરહ કોઈ શખ્સ અપની બીવીસે હલાલ તરીકેસે મુહબ્બત કરતા હૈ. આપને ફરમાયા કે ઈસ કૌલસે તેરા મકસદ ક્યા હૈ ? અર્ઝ કિયા કે મૈં યહ ચાહતા હૂં કે આપ મુઝે ઈસ ગુનાહસે પાક કર દેં. ચુનાન્ચે: આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસકો સંગસાર કરનેકા હુકમ દે દિયા ઔર ઉસકો સંગસાર કર દિયા ગયા. ઉસકે બા'દ આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને સહાબા (રદિ.)મેંસે દો શખ્સોંકો યહ ગુફ્તગૂ કરતે હૂએ સુના કે એકને ઉનમેંસે કહા કે ઉસ શખ્સકી તરફ દેખો કે અલ્લાહ તઆલાને ઉસકી પર્દાપોશી કી થી, લેકિન ઉસને અપને નફ્સકી ખ્વાહિશકો ન છોડા. યહાં તક કે સંગસાર કિયા ગયા, કુત્તેકી માનિન્દ સંગસાર કિયા જાના. આપ (સલ.) યહ સુન કર ખામોશ હો ગએ ઔર થોડી દેર ગુઝરી થી કે આપ એક મરે હૂએ ગધેકે કરીબસે ગુઝરે, જિસકા પેટ ફૂલ ગયા થા ઔર એક પાઉં ઉપર ઉઠા હુવા થા. આપને ઉસકો દેખ કર ફરમાયા કે ફુલાં ફુલાં શખ્સ કહાં હૈં ? ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા કે હમ હાઝિર હૈં યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! આપ (સલ.)ને ફરમાયા કે આઓ ઔર ઉસ મુરદાર ગધેકા ગોશ્ત ખાઓ. ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા કે ખુદાકે નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) !

ઉસકા ગોશ્ત કૌન ખા સકતા હૈ ? આપ (સલ.)ને ફરમાયા કે તુમને અભી અભી અપને ભાઈકી જો આબરૂ-રેઝી કી હૈ, વહ ઈસ ગધેકા ગોશ્ત ખાનેસે ભી ઝિયાદહ બુરી હૈ. કસમ હૈ ઉસ ઝાતકી જિસકે કબઝેમેં મેરી જાન હૈ કે ઈસ વક્ત વહ જન્નતકી નહ્રોંમેં ગોતે લગાતા હોગા. (અબૂ દાવૂદ)

ગુનાહોંકી સઝામેં ખુદ પેશ હોના :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) ઔર હઝરત ઝૈદ બિન ખાલિદ (રદિ.) કહતે હૈં કે દો શખ્સ નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે પાસ લડતે-ઝઘડતે આએ, ઉનમેંસે એકને કહા કે હમારે દરમિયાન કિતાબુલ્લાહકે મુવાફિક હુકમ કીજિએ ઔર મુઝકો વાકિઅહ અર્ઝ કરનેકી ઈજાઝત દીજિએ. આપને ફરમાયા કે બયાન કરો. ઉસને કહા, મેરા બેટા ઈસ શખ્સકે યહાં મઝદૂરી કરતા થા. ઉસને ઉસકી બીવીસે ઝિના કિયા. લોગોંને મુઝસે કહા કે તેરે બેટેકો સંગસાર કિયા જાએગા. મૈંને ઉસકે બદલેમેં સો બકરિયાં ઔર એક લૌંડી દે દી. ફિર મૈંને ઉલમાઅ્સે મસ્અલા પૂછા. ઉન્હોંને કહા કે તેરે બેટેકો સો (૧૦૦) દુર્રે લગાએ જાએંગે ઔર એક સાલકે લિએ જિલા વતન કિયા જાએગા ઔર સંગસારીકી સઝા ઉસકી ઔરતકો મિલેગી, ઈસ લિએ કે વહ શાદીશુદા' હૈ.

રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને યહ વાકિઅહ સુન કર ફરમાયા કે ખબરદાર ! કસમ હૈ ઉસ ઝાતકી જિસકે હાથમેં મેરી જાન હૈ, મૈં તુમ્હારે દરમિયાન કિતાબુલ્લાહકે મુવાફિક ફૈસલા કરૂંગા. તેરી લૌંડી ઔર તેરી બકરિયાં તુઝકો વાપસ મિલેંગી ઔર તેરે બેટેકો સો કોળોંકી સઝા દી જાએગી ઔર એક સાલકે લિએ જિલા વતન કિયા જાએગા. ફિર ફરમાયા : અય ઉનૈસ ! તૂ ઈસકી ઔરતકે પાસ જા અગર વહ જુર્મકા એ'તિરાફ કરે તો ઉસકો સંગસાર કર દે. ઔરતને ઈકરાર કિયા ઔર ઉનૈસને ઉસકો સંગસાર કિયા. (બુખારી, મુસ્લિમ)

ઉમર (રદિ.) કહતે હૈં કે અલ્લાહ તઆલાને મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો હકકે સાથ ભેજા હૈ ઔર ઉન પર અપની કિતાબ નાઝિલ કી હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલાને જો અહકામ નાઝિલ ફરમાએ હૈં ઉનમેં સંગસારીકી આયત ભી હૈ. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને રજ્મ વ સંગસાર કિયા હૈ ઔર આપકે બા'દ હમને ભી રજ્મ

કિયા હૈ ઔર રજ્મ ખુદાકી કિતાબમેં મુકર્રર હૈ, ઈસ શખ્સ પર જો ઝિના કરે ઔર વહ ગૈર શાદીશુદા હો. ખ્વાહ મર્દ હો યા ઔરત, જબ કે શાહિદ મવજૂદ હો યા હમલ પાયા જાએ યા જુર્મકા એ'તિરાફ. (બુખારી, મુસ્લિમ)

શાદીશુદા ઔર ગૈર શાદીશુદા ઝાનિયોંકી સઝા :

હઝરત ઉબાદહ ઈબ્ને સામિત (રદિ.) કહતે હૈં કે નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે મુઝસે (ઝાની વ ઝાનિયહકી બાબત) હુકમ હાસિલ કર લો. (હાં) મુઝસે (ઉનકી બાબત) હુક્મ લે લો. અલ્લાહ તઆલાને ઔરતોંકે લિએ એક તરીકા મુકર્રર કર દિયા હૈ. કુંવારી ઔરત અગર કુંવારે મર્દસે ઝિના કરે તો ઉસકો સો (૧૦૦) દુર્રે લગાએ જાએં ઔર એક સાલકે લિએ જિલા વતન કિયા જાએ ઔર શાદીશુદા મર્દ અગર શાદીશુદા ઔરતસે ઝિના કરે તો સો (૧૦૦) કોળે મારે જાએં ઔર (દોનોંકો) સંગસાર કિયા જાએ. (મુસ્લિમ)

ઝાનિયોંકો સંગસાર કર દો :

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) કહતે હૈં કે યહૂદીકી એક જમાઅતને નબીએ કરીમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં હાઝિર હો કર અર્ઝ કિયા કે ઉનકી કૌમમેંસે એક મર્દ ઔર ઔરતને ઝિના કિયા હૈ. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉનસે ફરમાયા કે તૌરાતમેં રજ્મકી બાબત ક્યા લિખ્ખા હૈ ?

ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા કે હમ ઝિના કરનેવાલોંકો ઝલીલ ઔર રુસ્વા કરતે હૈં ઔર ઉનકો દુર્રે લગાએ જાતે હૈં. અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને સલામ (રદિ.)ને કહા કે તુમ જૂઠે હો. તૌરાત લાઓ, ઉસમેં ભી રજ્મકા હુકમ હૈ. ચુનાન્ચે: વહ તૌરાત લાએ ઔર ઉનમેંસે એક શખ્સને તૌરાતકી આયતે રજ્મ પર હાથ રખ કર છુપા લિયા ઔર આગે–પીછેકી આયતોંકો પળહતા રહા. અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને સલામ (રદિ.)ને કહા કે અપના હાથ હટા લે. વહાં દેખા તો રજ્મકી આયત મવજૂદ થી. યહૂદીને કહા કે અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને સલામ (રદિ.)ને સચ કહા કે ઈસમેં રજ્મકી આયત મવજૂદ હૈ. ફિર રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉન દોનોં ઝાનિયોંકો રજ્મકા હુકમ દિયા ઔર ઉનકો સંગસાર કિયા ગયા ઔર એક રિવાયતમેં યહ અલફાઝ હૈં કે અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને સલામ (રદિ.)ને ફરમાયા : અપના

હાથ હટા. ઉસને હાથ હટાયા તો વહાં રજ્મકી આયત મવજૂદ થી. હાથ રખનેવાલેને કહા કે મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) તૌરાતમેં રજ્મકી આયત મવજૂદ હૈ. હમ ઉસકો છૂપાતે હૈં. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને દોનોંકો સંગસારીકા હુકમ દે દિયા ઔર દોનોંકો સંગસાર કર દિયા ગયા. (બુખારી, મુસ્લિમ)

ઝિનાકારીકે એક જુર્મકા વાકિઅહ :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) કહતે હૈં કે નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) મસ્જિદમેં તશરીફ ફરમા થે કે એક શખ્સને હાઝિર હો કર અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! મૈંને ઝિના કિયા હૈ. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસકી તરફસે મુંહ ફેર લિયા. વહ શખ્સ ફિર આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે સામને આયા ઔર કહા કે મૈંને ઝિના કિયા હૈ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફિર મુંહ ફેર લિયા. જબ ઉસને ચાર મરતબા યહી અલફાઝ કહે ઔર શહાદત કામિલ હો ગઈ તો નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસકો અપને કરીબ બુલાયા ઔર ફરમાયા કે ક્યા તૂ દીવાના હૈ ? ઉસને અર્ઝ કિયા કે નહીં. ફરમાયા કે ક્યા તુને શાદી કી હૈ ? ઉસને અર્ઝ કિયા કે હાં, યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ). ફરમાયા કે ઉસકો લે જાઓ ઔર સંગસાર કર દો.

ઈસ હદીષકે એક રાવી ઈબ્ને શિહાબકા બયાન હૈ કે મુઝસે ઉસ શખ્સને બયાન કિયા હૈ કે જિસને જાબિર ઈબ્ને અબ્દુલ્લાહ (રદિ.)સે યહ સુના થા કે હમને યા'ની જાબિર (રદિ.)ને ઉસકો સંગસાર કિયા. મદીનાકે અંદર જબ ઉસકે જિસ્મ પર પથ્થર જા કર લગે તો વહ ભાગા. યહાં તક કે હમને ઉસકો મદીનાકે સંગિસ્તાનમેં જા કર પકડા ઔર ફિર સંગસારી શુરૂઅ્ કર દી, યહાં તક કે વહ મર ગયા. (બુખારી, મુસ્લિમ) ઔર બુખારીકી રિવાયતમેં જો જાબિર (રદિ.)સે મન્કૂલ હૈ, યહ અલફાઝ હૈં કે જબ ઉસ શખ્સને અપના શાદીશુદા હોનેકા એ'તિરાફ કિયા તો આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસકો સંગસાર કિએ જાનેકા હુકમ દે દિયા. ચુનાન્ચેઃ ઉસકો ઈદગાહમેં સંગસાર કિયા ગયા. જબ ઉસકે જિસ્મ પર પથ્થર જા કર લગે તો વહ ભાગા. ઉસકો પકડ લિયા ગયા ઔર ફિર

સંગસાર કિયા ગયા. યહાં તક કે વહ મર ગયા. ઉસકે મરનેકે બા'દ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસકી તારીફ કી, ઉસકે જનાઝહ પર નમાઝ પઢી ઔર ઉસકે લિએ દુઆ કી.

વાકિઅ-એ-ઝિનાકી તહકીક :

•હઝરત બુરૈદહ (રદિ.) કહતે હૈં કે માઇઝ બિન માલિકને નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં હાઝિર હો કર અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! મુઝકો પાક કીજિએ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે અફસોસ હૈ તુઝ પર, વાપસ જા, ખુદાસે ઈસ્તિગફાર કર ઔર તૌબા કર. વહ ચલા ગયા ઔર થોડી દૂર જા કર ફિર વાપસ આયા ઔર અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! મુઝકો પાક કીજિએ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફિર વહી અલફાઝ દોહરાએ, જો પેહલે ફરમાએ થે. ચાર મરતબા ઈસી તરહ હુવા. ચોથી મરતબા રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસસે પૂછા : ''કિસ ચીઝસે પાક કરૂં મૈં તુઝકો.'' અર્ઝ કિયા કે ઝિનાસે. નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને સહાબા (રદિ.)સે દરયાફ્ત ફરમાયા કે ક્યા યહ દીવાના હૈ ? અર્ઝ કિયા ગયા કે દીવાના નહીં હૈ. ફિર આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને દરયાફ્ત ફરમાયા કે ક્યા ઉસને શરાબ પી હૈ ? એક શખ્સને ખડે હો કર ઉસકા મુંહ સૂંઘા, લેકિન શરાબકી બૂ ન પાઈ. ફિર આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને માઇઝસે પૂછા કે ક્યા તૂને ઝિના કિયા હૈ ? અર્ઝ કિયા કે હાં. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસકી સંગસારીકા હુકમ દે દિયા ઔર ઉસકો સંગસાર કર દિયા ગયા. દો–તીન રોઝ ઈસી તરહ ગુઝર ગએ. યા'ની માઇઝકી સંગસારીકા ઝિક્ર આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે હુઝૂરમેં ન આયા. એક રોઝ હસ્બે મા'મૂલ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) તશરીફ લાએ ઔર ફરમાયા કે માઇઝ બિન માલિકકી મગફિરતકી દુઆ કરો, ઉસને ઐસી તૌબા કી હૈ કે અગર ઉસકો સારી ઉમ્મત પર તકસીમ કિયા જાએ તો ઉસકા સવાબ સબકે લિએ કાફી હો.

એક ઔરતકા ગુનાહકી સઝાકે લિએ અપને આપકો પેશ કરના :

એક ઔરત જો કબીલ–એ–અઝ્દકી શાખ ગામિદસે થી, રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં હાઝિર હૂઈ ઔર અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! મુઝકો પાક કીજિએ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે તુઝ પર અફસોસ હૈ. તૂ વાપસ જા ઔર ખુદાસે તૌબા વ ઈસ્તિગફાર કર. ઔરતને અર્ઝ કિયા કે આપ યેહ ચાહતે હૈં કે જિસ તરહ આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને માગિરકો વાપસ કર દિયા થા, મુઝકો ભી વાપસ કર દેં. વહ તો ઝિનાકે નુત્ફાસે હામિલા હૈ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે તૂ હામિલા હૈ ? અર્ઝ કિયા કે હાં. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ઠહર, યહાં તક કે તૂ પેટકે બચ્ચેકો જને. રાવીકા બયાન હૈ કે એક અન્સારીને ઉસ ઔરતકી કફાલત કી. યહાં તક કે ઉસને બચ્ચા જના. ફિર કુછ અરસાકે બા'દ વહ અન્સારી હાઝિર હુવા ઔર અર્ઝ કિયા કે ઉસ ઔરતને બચ્ચા જન લિયા હૈ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા. હમ અભી ઉસ ઔરતકો સંગસાર નહીં કરેંગે ઔર ઉસકે બચ્ચેકો ઈસ હાલમેં રહને ન દેંગે કે કોઈ ઉસકો દૂધ પિલાનેવાલા ન હો. એક અન્સારીને ખડે હો કર અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! ઉસકી રઝાઅતકા મૈં ઝિમ્મહદાર હૂં. નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસકો સંગસાર કરનેકા હુકમ દે દિયા ઔર એક રિવાયતમેં યહ અલફાઝ હૈં કે જબ ઉસ ઔરતને અપને હમલકા ઈઝહાર કિયા તો આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : વાપસ જા ઔર ઠહર, જબ તક કે તૂ બચ્ચા જને. ફિર જબ ઉસને બચ્ચા જન લિયા તો નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસકો ફરમાયા કે બચ્ચેકો દૂધ પિલા ઔર ઠહર, જબ તક કે ઉસકા દૂધ છુડાએ. જબ ઉસને દૂધ છુડા લિયા તો વહ બચ્ચેકો લે કર આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં હાઝિર હૂઈ. બચ્ચેકે હાથમેં રોટીકા ટૂકડા થા. ઉસને કહા કે અય ખુદાકે નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! ઈસ બચ્ચેકા દૂધ મૈંને છુડા દિયા હૈ ઔર અબ યહ રોટી ખાને લગા હૈ. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને બચ્ચેકો એક મુસલમાનકે હવાલે કર

દિયા ઔર ફિર હુકમ દિયા કે ઔરતકે લિએ એક ઘળ્હા ખોદા જાએ સીને તક ઔર ફિર લોગોંકો ઉસકે સંગસાર કિએ જાનેકા હુકમ દિયા, ચુનાન્ચે: સંગસારી શુરૂઅ્ કી ગઈ. ખાલિદ બિન વલીદ (રદિ.)ને એક પથ્થર ઉસકે સર પર મારા ઔર ઉસકે સરકા ખૂન ખાલિદ (રદિ.)કે મુંહ પર આ કર પડા. ખાલિદ (રદિ.)ને ઉસકો બુરા કહા. નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ખાલિદ (રદિ.) ખામોશ રહો. કસમ હૈ ઉસ ઝાતકી જિસકે હાથમેં મેરી જાન હૈ, ઉસને ઐસી તૌબા કી હૈ કે અગર ઐસી તૌબા મહસૂલ યા ઉશ્ર લેનેવાલે કરેં તો ઉસકે ઝુલ્મો–સિતમકો બખ્શ દિયા જાએ. ફિર આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હુકમ દિયા કે ઉસકે જનાઝહકી નમાઝ પળ્હી જાએ ઔર દફન કર દિયા જાએ.

ઝબરદસ્તી ઝિના કરનેવાલેકી સઝા :

હઝરત વાઈલ બિન હજર (રહ.) કહતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ઝમાનેમેં એક ઔરત નમાઝકે ઈરાદહસે બાહર નિકલી. એક મર્દને ઉસકો પકડ લિયા ઔર ઉસ પર કપડા ડાલ કર ઉસસે અપની હાજત પૂરી કર લી (યા'ની ઉસકે સાથ ઝિના કિયા). વહ ઔરત ચિલ્લાઈ ઔર મર્દ ઉસકો છોડ કર ચલા ગયા. મુહાજિરીનકી એક જમાઅત ઉસ ઔરતકે કરીબસે ગુઝરી. ઔરતને ઉનસે કહા કે ફુલાં શખ્સને મેરે સાથ ઐસા ઐસા કિયા હૈ. ઉન્હોંને ઉસ મર્દકો પકડ લિયા ઔર ઉસકો રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં લાએ. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઔરતસે ફરમાયા કે તૂ જા, ખુદાને તુઝકો બખ્શ દિયા. ઈસ લિએ કે તૂને અપની ખ્વાહિશસે યહ કામ નહીં કિયા ઔર ઉસ મર્દકી નિસ્બત જિસને ઝિના કિયા થા, યહ ફરમાયા કે ઉસકો લે જાઓ ઔર સંગસાર કર દો, ચુનાન્ચે: ઉસકો સંગસાર કર દિયા ગયા. (તિરમિઝી, અબૂ દાવૂદ)

અમલે કૌમે લૂતકી સઝા :

હઝરત ઈકરિમહ (રદિ.) ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે જિસ શખ્સકો કૌમે લૂતકા અમલ કરતે હૂએ પાઓ, ફાઈલ ઔર મફ્ઊલ

દોનોંકો માર ડાલો. (તિરમિઝી, ઈબ્ને માજહ)

જાનવરોંસે બદફે'લીકી સઝા :

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કહતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે જો શખ્સ જાનવરસે બદફે'લી કરે ઉસ શખ્સકો ઔર ઉસ જાનવર દોનોંકો માર ડાલો. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)સે પૂછા ગયા કે જાનવરકા ઈસમેં કયા કુસૂર હૈ ?

ઉન્હોંને કહા કે ઉસકી નિસ્બત મૈંને રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે કુછ નહીં સુના. અલબત્તા મેરા ખયાલ હૈ કે ઐસે જાનવરકા ગોશ્ત ખાના યા ઉससે નફા' ઉઠાના (યા'ની ઉસકા દૂધ વગૈરહ પીના જિસકે સાથ બદફે'લી કી ગઈ હૈ, મકરૂહ હૈ). (તિરમિઝી, ઈબ્ને માજહ)

ઝિના ઔર તોહમતે ઝિનાકી સઝા :

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કહતે હૈં કે કબીલ–એ–બિન બક્ર બિન લૈષકા એક શખ્સ નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં હાઝિર હુવા ઔર ઈકરાર કિયા કે ઉસને એક ઔરતસે ચાર મરતબા ઝિના કિયા હૈ. નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસકો દુર્રે લગવાએ, ઈસ લિએ કે વહ કુંવારા થા. ફિર ઔરતકે ખિલાફ શહાદતેં હાસિલ કીં. ઔરતને કહા કે ખુદાકી કસમ ! યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! યહ શખ્સ જૂઠા હૈ. નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉસ શખ્સકો દૂસરી સઝા તોહમતકી દી ઔર કોડે લગવાએ.

(અબૂ દાવૂદ)

લૂતી મલઊન હૈ :

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ઔર અબૂ હુરયરહ (રદિ.) કહતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે જો શખ્સ કૌમે લૂતકા અમલ કરે વહ મલઊન હૈ. રઝીન ઔર ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.)કી રિવાયતમેં યહ અલફાઝ હૈં કે હઝરત અલી (રદિ.)ને લવાતતકે ફાઈલ વ મફ્ઊલકો જલવા દિયા ઔર અબૂબક્ર (રદિ.)ને ઉન પર દીવાર ગિરા દી. (અહમદ)

આદી ચોરકી સઝા :

હઝરત અબૂ સલમા (રદિ.) હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)સે રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે ચોર જબ ચોરી કરે તો ઉસકા દાયાં હાથ કાટો ઔર ફિર ચોરી કરે તો બાયાં પાઉં કાટ દો ઔર ફિર ચોરી કરે તો બાયાં હાથ કાટ દો ઔર ફિર ચોરી કરે તો દાયાં પાઉં કાટ દો. (શર્હુસ્સુન્નહ)

ચોરકા હાથ કાટનેકે બા'દ ક્યા કિયા જાએ ? :

હઝરત ફુઝાલહ બિન ઉબૈદ (રદિ.) કહતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં એક ચોરકો લાયા ગયા ઔર આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે હુક્મસે ઉસકા હાથ કાટા ગયા. ફિર આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે ઈસકા કટા હુવા હાથ ઉસકી ગરદનમેં બાંધ દો, તાકે લોગ ઉસકો દેખેં ઔર ઈબ્રત હાસિલ કરેં. (તિરમિઝી, અબૂ દાવૂદ, નસાઇ, ઇબ્ને માજહ)

મુર્તદકી સઝા :

કબીલ–એ–અકીલકે ચંદ આદમી નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ખિદમતમેં હાઝિર હૂએ ઔર ઈસ્લામ કબૂલ કિયા, લેકિન મદીનહકી હવા ઉનકો મુવાફિક ન આઈ. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉનકો હુક્મ દિયા કે વહ ઝકાતકે ઊંટોંકે રહનેકી જગહ ચલે જાએં, વહીં રહેં ઔર ઊંટનિયોંકે દૂધમેં ઉનકા પેશાબ મિલા કર પીએં, ચુનાન્ચે: ઉન્હોંને એૈસા હી કિયા ઔર વહ અછ્છે હો ગએ. ફિર વહ દીને ઈસ્લામસે ફિર ગએ ઔર ઊંટોંકે મુહાફિઝોંકો કત્લ કરકે ઊંટોંકો હાંક કર લે ગએ. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઉનકે પીછે સવારોંકો રવાના કિયા. વહ ઉનકો પકડ લાએ ઔર ઈસ જુર્મમેં ઉનકે હાથ ઔર પાઉં કાટ ડાલે ગએ ઔર ઉનકી આંખેં ફોળી ગઈ ઔર ફિર ઉનકે હાથ–પાઉંકા ખૂન બંદ કરનેકે લિએ ઉનકો ગરમ તેલમેં ડાઘ દિયા ગયા. યહાં તક કે વહ મર ગએ, ઔર એક રિવાયતમેં

યહ અલફાઝ હૈં કે ઉનકી આંખોંમેં ગરમ સલાખેં ડાલી ગઈ ઔર એક રિવાયતમેં ઈસ તરહ હૈ કે નબી (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને સલાખોંકે ગરમ કરનેકા હુકમ દિયા. જબ વહ ગરમ હો ગઈ તો ઉનકો ઉનકી આંખોંમેં ફેરા ગયા ઔર ફિર ઉનકો મદીનાકે રેગીસ્તાનમેં ડાલ દિયા ગયા ઔર વહ પાની માંગતે થે તો ઉનકો પાની ભી ન દિયા જાતા થા. યહાં તક કે વહ મર ગએ. (બુખારી, મુસ્લિમ)

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ ط

લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ
મુહમ્મદુર્રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ
અલયહિ વ સલ્લમ)

અલામાતે કિયામત

"લોગો ! મૌતસે પહલે પહલે રોઝે કિયામતકે લિએ નેક અમલ કર લો, ફિર યહ વક્ત હાથ નહીં આએગા."

નહ્મદૂહુ વ નુસલ્લી અલા રસૂલિહિલ કરીમ.

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ.

પેશ લફ્ઝ

અમ્મા બા'દ ! પેશે નઝર રિસાલા'મેં સય્યિદે આલમ હઝરત મુહમ્મદ મુસ્તફા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે વહ ઈરશાદાત જમા' કિએ ગએ હૈં, જિનમેં આપને આઈન્દહ ઝમાનામેં પેશ આનેવાલે વાકિઆતસે બા–ખબર ફરમાયા થા. ઈનકે પઢ્હનેસે આં હઝરત (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે બેઈન્તિહા ઉલૂમકા અંદાઝા હોગા ઔર મા'લૂમ હોગા કે આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને જો કિયામતકી નિશાનિયાં બયાન ફરમાઈ થીં, વહ હર્ફ બ હર્ફ આજ પૂરી હો રહી હૈં.

અહકરને ઈન ઈરશાદાતકો જમા' કરનેકા ખાસ લિહાઝ રખ્ખા હૈ. જો દૌરે હાઝિરમેં વાકિઅ્ હો રહે હૈં ઔર હર્ફ બ હર્ફ સહીહ સાબિત હો રહે હૈં યા આઈન્દહ વાકિઅ્ હોનેવાલે હાલાતકે લિએ તમ્હીદકી માનિન્દ હૈં.

હમારે ગૈર મુસ્લિમ ભાઈયોંકો ભી ઈન વાકિઆતસે નફા' પહુંચેગા ઔર વહ પઢ્હ કર યકીન કર લેંગે કે દાઈ–એ–ઈસ્લામ અલયહિસ્સલાતુ વસ્સલામ દર હકીકત ઉન સબ ઈન્સાનોંકે સરદાર થે, જિન્હેં ઉસ માલિકે હકીકીસે ખુસૂસી તઅલ્લુક થા. ક્યૂંકે તેરહ સો બરસ પહલે આઈન્દહ ઝમાનેકે આનેવાલે ફિત્નોં ઔર ગુમરાહકુન લીડરોં ઔર આલમગીર

હવાદિષ વ બલિય્યાતસે બા–ખબર કર દેના ઔર ઈસ વુષૂક ઔર યકીનકે સાથ બયાન કરના, ગોયા આંખોંસે દેખ કર બયાન કર રહે હૈં, ઈસી અલ્લાહકે દોસ્તકા કોઈ કામ હો સકતા હૈ, જિસે અલ્લાહ હી ને ઈલ્મકી દૌલતસે નવાઝા હો. હાદિ–એ–આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી એક પેશીનગોઈ ભી આજ તક ગલત સાબિત નહીં હૂઈ ઔર ક્યૂં કર હો સકતી હૈ, જબ કે **"વમા યન્તિકુ અનિલ્ હવા ઇન્ હુ-વ ઇલ્લા વહ્યુંય્ યૂહા"** આપકી શાન હૈ.

અલામાતે કિયામત

કિયામત કિન લોગોં પર કાઈમ હોગી :

હાફિઝ ઇબ્ને હજર (રહ.)ને ફત્હુલ બારીમેં એક રિવાયત તબરાનીસે નકલ કી હૈ, જિસમેં ઇસ બેહયાઈકા તફસીલી નકશા ભી મઝકૂર હૈ, જિસકા તરજુમા યહ હૈ કે કિયામત ઉસ વક્ત તક કાઈમ ન હોગી જબ તક ઐસા ન હો કે એક ઔરત મર્દોંકે મજમા' પરસે ગુઝરેગી ઔર ઉનમેંસે એક શખ્સ ખડા હો કર ઉસકા દામન ઉઠાએગા (જૈસે દુંબેકી દુમ ઉઠાઇ જાતી હૈ) ઔર ઉસસે ઝિના કરને લગેગા. (યહ હાલ દેખ કર) ઉનમેંસે એક શખ્સ કહેગા કે ઉસકો દીવારકે પીછે હી છુપા લેતા તો અછ્છા થા. (ફિર ફરમાયા કે) યહ શખ્સ ઉનમેં ઐસા (મુકદ્દસ બુઝુર્ગ) હોગા, જૈસે તુમમેં અબૂબક (રદિ.) વ ઉમર (રદિ.) હૈં.

ઉમ્મતે મુહમ્મદિય્યહ (સલ.) યહૂદો-નસારા ઔર ફારિસો-રૂમકા ઈત્તિબાઅ કરેગી :

હઝરત અબૂ સઈદ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે તુમ યકીનન્ અપનેસે પેહલોંકા બાલિશ્ત બ બાલિશ્ત ઔર ઝિરાઅ્ બ ઝિરાઅ્ ઈત્તિબાઅ કરોગે. (જિસ ચીઝકી તરફ વહ જિસ કદર બઢહતે થે તુમ ભી ઈસી કદર બઢહોગે. જિસ ચીઝકી તરફ વહ એક બાલિશ્ત બઢહે થે તુમ ભી એક બાલિશ્ત બઢહોગે ઔર જિસ ચીઝકી તરફ વહ એક ઝિરાઅ્ યા'ની એક હાથ બઢહતે થે તુમ ભી ઈસી કદર બઢહોગે) હત્તા કે અગર વહ ગોહકે સુરાખમેં દાખિલ

હૂએ થે તો તુમ ભી દાખિલ હોંગે. સવાલ કિયા ગયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! ક્યા પેહલોંસે આપકી મુરાદ યહૂદો-નસારા હૈં ? ઈરશાદ ફરમાયા કે તો ઔર કૌન હૈં ? (બુખારી, મુસ્લિમ)

દૂસરી રિવાયતમેં હે, જો હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર (રદિ.)સે મરવી હૈ કે આપ (સલ.)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે યકીનન્ મેરી ઉમ્મત પર વહ ઝમાના આએગા જો બની ઈસ્રાઈલ પર ગુઝરા થા. જિસ તરહ (એક પૈરકા) જૂતા દૂસરે (પાઉંકે) જૂતેકે બરાબર હોતા હે, ઈસી તરહ હૂબહૂ હત્તાકે અગર ઈન (બની ઈસ્રાઈલ)મેંસે કિસીને અલાનિય્યહ અપની માંસે ઝિના કિયા હોગા તો મેરી ઉમ્મતમેં ભી ઐસા કરનેવાલે હોંગે. (ફિર ફરમાયા કે) બિલા શુબા' બની ઈસ્રાઈલકે બહત્તર (૭૨) મઝહબી ફિર્કે હો ગએ થે ઔર મેરી ઉમ્મતકે તહત્તર (૭૩) મઝહબી ફિર્કે હોંગે, જો એકકે અલાવહ સબ દોઝખમેં જાએંગે. સહાબા (રદિ.)ને અર્ઝ કિયા કે વહ (જન્નતી) કૌન સા હોગા ? ઈરશાદ ફરમાયા કે (જો ઈસ તરીકા પર હોગા) જિસ પર મૈં ઔર મેરે સહાબા (રદિ.) હૈં. (મિશ્કાત)

જૂઠે નબી હોંગે :

હઝરત સવબાન (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે જબ મેરી ઉમ્મતમેં તલવાર રખ દી જાએગી (યા'ની ઉમ્મત આપસમેં ખાનાજંગી કરને લગેગી) તો કિયામત તક તલવાર ચલતી રહેગી ઔર કિયામત ઉસ વક્ત તક કાઈમ ન હોગી જબ તક મેરી ઉમ્મતકે બહુતસે કબીલે મુશ્રિકીનમેં દાખિલ ન હો જાએં ઔર જબ તક મેરી ઉમ્મતકે બહુતસે કબીલે બુતોંકો ન પૂજેં. (ફિર ફરમાયા કે) 'બિલા શુબા' મેરી ઉમ્મતમેં તીસ (૩૦) કઝ્ઝાબ હોંગે, જિનમેંસે હર એક અપનેકો નબી બતાએગા. હાલાંકે મૈં ખાતમુન્નબિય્યીન હૂં. મેરે બા'દ કોઈ નબી નહીં હો સકતા. (મિશ્કાત શરીફ)

ઝાલિમકો ઝાલિમ કહના, નેકિયોંકી રાહ બતાના ઔર બુરાઈયોંસે રોકના છૂટ જાએગા :

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને (મુઝસે) ફરમાયા કે જબ તૂ મેરી

ઉમ્મતકો ઈસ હાલમેં દેખેગા કે ઝાલિમકો ઝાલિમ કહનેસે ડરને લગે તો ઉનસે રુખ્સત હો જાના (યા'ની ઉનકી મજલિસોં ઔર મેહફ઼િલોંમેં શિર્કત ન કરના). (રવાહુલ હાકિમ)

નંગી ઔરતેં મર્દોંકો અપની તરફ માઈલ કરેંગી :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે દોઝખિયોંકે દો ગિરોહ પૈદા હોનેવાલે હૈં, જિન્હેં મૈંને નહીં દેખા (ક્યૂંકે વહ અભી પૈદા નહીં હૂએ). ફ઼િર ઉસકી તશ્રીહ કરતે હૂએ ફરમાયા કે એક ગિરોહ તો ઐસા પૈદા હોગા, જો બેલોંકી દુમોંકી તરહ (લંબે લંબે) કોળે લિએ ફ઼િરેંગે ઔર ઉનસે લોગોંકો મારેંગે. સુબ્હ–શામ અલ્લાહકે ગુસ્સા ઔર નારાઝગી વ લા'નતમેં ફ઼િરા કરેંગે. દૂસરા ગિરોહ ઐસી ઔરતોંકા પૈદા હોગા, જો કપડે પહને હૂએ ભી નંગી હી હોંગી. (ગૈર મર્દોંકો) અપની તરફ માઈલ કરેંગી ઔર ખુદ ભી (ઉનકી તરફ) માઈલ હોંગી. ઉનકે સર ઊંટોંકી ઝુકી હૂઈ પુશ્તોંકી તરહ હોંગે. ન જન્નતમેં દાખિલ હોંગી ઔર ન જન્નતકી ખુશ્બૂ સૂંઘેગી. હાલાંકે બિલા શક વ શુબા' ઉસમેં ખુશ્બૂ ઈતની ઈતની દૂરસે આતી હૈ.[૧]

(મુસ્લિમ)

ઈસ હદીષમેં દો પેશીનગોઈયાં મઝકૂર હૈં. એક ઝાલિમ ગિરોહકે બારેમેં હૈ કે કુછ લોગ કોળે લિએ ફ઼િરેંગે ઔર લોગોંકો ઉનસે પિટા કરેંગે, યા'ની ઈક્તિદારકે નશેમેં ઝઈફ઼ોં ઔર બે–કસોં પર ઝુલ્મ કરેંગે ઔર બિલા વજહ ખ્વાહ મ–ખ્વાહ આમ પબ્લીકકો સતાએંગે.

દૂસરી પેશીનગોઈ ઔરતોંકે હકમેં ઈરશાદ ફરમાઈ હૈ કે આઈન્દહ ઝમાનેમેં ઐસી ઔરતેં મવજૂદ હોંગી જો કપડે પહને હૂએ હોંગી, લેકિન ફ઼િર ભી નંગી હોંગી, યા'ની ઈસ કદર બારીક કપડે પહનેંગી કે ઉનકે પહનનેસે જિસ્મ છુપાનેકા ફાઈદા હાસિલ ન હોગા યા કપડા બારીક તો ન હોગા, મગર ચુસ્ત હોને ઔર બદનકી સાખ્ત પર કસ જાનેકી વજહસે ઉસકા પહનના ઔર ન પહનના બરાબર હોગા ઔર આજકલ તો ચુસ્ત હોનેકે સાથ બદનકા હમરંગ હોના ભી દાખિલે ફેશન હો ચુકા હૈ, ચુનાન્ચે:

---

૧. યા'ની બરસહા બરસકી મસાફતસે.

ગંદુમી રંગકે ઐસે મોઝે દાખિલે લિબાસ હો ચુકે હૈં, જિનકા પૈરસે ઊપરકા હિસ્સા પિંડલી પર ખાલકી તરહ ચિપકા હુવા હોતા હૈ.

બદન પર કપડા હોને ઔર ઉસકે બા–વુજૂદ ભી નંગા હોનેકી એક સૂરત યહ ભી હૈ કે બદન પર સિર્ફ થોળા સા કપડા હો ઔર બદનકા બેશતર હિસ્સા ઔર ખુસૂસન્ વહ આ'ઝાઅ્ ખુલે રહેં, જિનકો બા–હયા ઔરતેં ગૈર મર્દોંસે છૂપાતી હૈં. જૈસા કે પૂરબ (ઔર એશિયાકે બા'ઝ શહરોં મષલન્ બમ્બઈ, રંગૂન, સિંગાપુર, લાહોર ઔર કરાચી વગૈરહ)મેં ઐસા લિબાસ પહનનેકા રિવાજ હૈ કે સિર્ફ ઘુટનોં તક કમીઝ હોતી હૈ. આસ્તીનેં મૂંઢેસે સિર્ફ દો ચાર ઈંચ હી બળ્હી હૂઈ હોતી હૈં. પિંડલિયાં બિલકુલ નંગી હોતી હૈં ઔર સર ભી દુપટ્ટાસે ખાલી હોતા હૈ. અલ્લાહકી લા'નત હો ઐસી ઔરતોં પર, જો તૌબા ન કરે.

ફિર ફરમાયા કે યહ ઔરતેં ગૈર મર્દોંકો અપની તરફ માઈલ કરેંગી ઔર ખુદ ઉનકી તરફ માઈલ હોંગી, યા'ની નંગા હોનેકા રિવાજ મુફલિસીકી વજહસે ન હોગા, બલ્કે ઉનકી નિય્યત મર્દોંકો બદન દિખાના ઔર ઉનકા દિલ લુભાના મકસૂદ હોગા ઔર લુભાનેકા દૂસરા તરીકા યહ ઈખ્તિયાર કરેંગી કે અપને સરોંકો (જો દૂપટ્ટોંસે ખાલી હોંગે, મટકા કર ચલેંગી, જિસ તરહ ઊંટકી પુશ્તકા બાલાઈ હિસ્સા તેઝ રફતારીકે વક્ત ઝમીનકી જાનિબ ઝુકા કરતા હૈ). ઊંટકી પુશ્તસે તશ્બીહ દેનેસે યહ ભી બતાયા કે બાલ ફૈલા ફૈલા કર અપને સરોંકો મોટા કરેંગી. ફિર ફરમાયા કે ઐસી ઔરતેં જન્નતમેં દાખિલ ન હોંગી, બલ્કે ઉસકી ખુશ્બૂ તક ન સૂંઘ સકેંગી. શરીઅતે ઈસ્લામિય્યહને ઝિનાકારીસે ભી રોકા હૈ ઔર ઐસી ચીઝોંસે ભી રોકા હૈ, જો ઝિનાકી તરફ બુલાનેવાલી હૈં, હત્તા કે ઉસકો ભી ઝિના ફરમાયા હૈ કે કોઈ ઔરત તેઝ ખુશ્બૂ લગા કર મર્દોં પર ઈસ લિએ ગુઝરે કે મર્દ ઉસકી ખુશ્બૂ સૂંઘ લેં. (તરગીબ)

સુર્ખ આંધી ઔર ઝલઝલે આએંગે ઔર સૂરતેં મસ્ખ હો જાએંગી ઔર આસ્માનસે પથ્થર બરસેંગે :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)કા બયાન હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે જબ માલે ગનીમતકો (ઘરકી) દૌલત સમઝા જાને લગે ઔર અમાનત ગનીમત સમઝ કર દબા લી જાયા

કરે ઔર ઝકાતકો તા'વાન સમઝા જાને લગે ઔર (દીની) તા'લીમ દુન્યાકે લિએ હાસિલ કી જાએ ઔર ઈન્સાન અપની બીવીકી ઈતાઅત કરને લગે ઔર માંકો સતાએ ઔર દોસ્તકો કરીબ કરે ઔર બાપકો દૂર કરે. મસ્જિદોંમેં (દુન્યાકી બાતોંકા) શોર હોને લગે, કબીલા (ખાનદાન)કે સરદાર બદદીન લોગ બન જાએં. કમીને કૌમકે સરદાર હો જાએં. ઈન્સાનકી ઈઝ્ઝત ઈસ લિએ કી જાએ, તાકે વહ શરારત ન ફેલાએ (યા'ની ખૌફકી વજહસે), ગાને–બજાનેવાલી ઔરતેં ઔર ગાને–બજાનેકે સામાનકી કષરત હો જાએં, શરાબેં પી જાને લગેં ઔર બા'દમેં આનેવાલે લોગ ઉમ્મતકે પિછલે (નેક) લોગોં પર લા'નત કરને લગેં તો ઉસ ઝમાનેમેં સુર્ખ આંધી ઔર ઝલઝલોંકા ઈન્તિઝાર કરો, ઝમીનમેં ધંસ જાને ઔર સૂરતેં મસ્ખ હો જાનેં ઔર આસ્માનસે પથ્થર બરસનેકે ભી મુન્તઝિર રહો ઔર ઉન અઝાબોંકે સાથ દૂસરી ઉન નિશાનીયોંકા ભી ઈન્તિઝાર કરો. જો પૈ–દર–પૈ ઈસ તરહ ઝાહિર હોંગી, જૈસે કિસી લળીકા તાગા ટૂટ જાએ ઔર પૈ–બ–પૈ દાને ગિરને લગેં. (તિરમિઝી શરીફ)

કત્લકી અંધેરગર્દી હોગી :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ખુદાકી કસમ ખા કર ઈરશાદ ફરમાયા કે ઉસ વક્ત તક દુન્યા ખત્મ ન હોગી, જબ તક કે લોગોં પર ઐસા દિન ન આ જાએ કે કાતિલકો યહ ઈલ્મ ભી ન હોગા કે મૈંને ક્યૂં કતલ કિયા ઔર મકતૂલ યહ ન જાનેગા કે મૈં ક્યૂં કતલ હુવા. કિસીને અર્ઝ કિયા કે ઐસા ક્યૂં હોગા ? ઈરશાદ ફરમાયા કે ફિત્નોંકી વજહસે કત્લ (બહુત હી ઝિયાદહ હોગા). ફિર ઈરશાદ ફરમાયા : (ઈન ફિત્નોંમેં) કતલ કરનેવાલા ઔર કતલ હોનેવાલા દોનોં જહન્નમમેં દાખિલ હોંગે. (મુસ્લિમ શરીફ)

આજકલ જિસ કદર કતલ વાકિઅ્ હો રહે હૈં ઉમૂમન્ ઉનકી વજહ ફિત્નોંકે સિવા કુછ નહીં હોતી. કૌમી અસ્બિય્યત ઔર ફિર્કા પરસ્તીકે બાઈષ હઝારોં જાનેં ખત્મ હો જાતી હૈં ઔર કાતિલકો મકતૂલકી ખબર નહીં હોતી, ન મકતૂલકો કાતિલકા પતા ચલતા હૈ. દૂસરે ફિર્કેકા જો શખ્સ હાથ લગા ખત્મ કર ડાલા ઔર ઉસકે ખત્મ કરનેકે લિએ બસ યહી દલીલ કાફી હૈ કે વહ કાતિલકે ફિર્કેમેંસે નહીં હૈ. ચંદ ઈન્સાનોંકે નઝિરીયોંકી જંગને

એસે એસે આલાતે જંગ તૈયાર કર લિએ હૈં કે શહરકે શહર ઝરા દેરમેં ફનાકે ઘાટ ઉતરતે ચલે જાતે હૈં. ફિર તઅજ્જુબ યહ હૈ કે હર ફરીક યહ ભી કહતા હૈ કે હમ અમન ચાહતે હૈં. સરદારે દો આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફિર્કા–વારાના' કત્લો–કિતાલકે હકમેં ફરમાયા હૈ :

"જિસને એસે ઝંડેકે નીચે જંગ કી જિસકા હક યા બાતિલ હોનેકા ઈલ્મ ન હો ઔર અસ્બિય્યતકી હી ખાતિર ગુસ્સા હોતા હો ઔર અસ્બિય્યત હી કે લિએ દા'વત દેતા હો, અસ્બિય્યત હી કી મદદ કરતા હો તો અગર વહ મક્તૂલ હુવા તો જાહિલિય્યતકી મૌત કતલ હુવા. દૂસરી રિવાયતમેં હૈ કે વહ હમમેંસે નહીં જો અસ્બિય્યતકી દા'વત દે ઔર અસ્બિય્યતકે લિએ જંગ કરે ઔર અસ્બિય્યત પર મર જાએ.

(મિશ્કાત શરીફ)

એક સહાબી (રદિ.)ને દરયાફ્ત કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ (સલ.) ! અસ્બિય્યત ક્યા હૈ ? ઈરશાદ ફરમાયા કે ઝુલ્મ પર અપની કૌમકી મદદ કરના. (મિશ્કાત શરીફ)

મર્દોંકી કમી, શરાબખોરી ઔર ઝિનાકી કષ્રત હોગી :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે કિયામતકી નિશાનિયોંમેંસે યહ ભી હૈ કે ઈલ્મ ઉઠ જાએગા, જહાલત બઢ જાએગી, ઝિનાકી કષ્રત હોગી, શરાબ બહુત પી જાએગી, મર્દ કમ હો જાએંગે, ઔરતેં ઈસ કદર ઝિયાદહ હો જાએંગી કે પચાસ (૫૦) ઔરતોંકી ખબરગીરીકે લિએ એક હી મર્દ હોગા. (બુખારી, મુસ્લિમ)

નએ અકીદે ઔર નઈ હદીષેં રાઈજ હોંગી :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે આખિરી ઝમાનેમેં બળે બળે મક્કાર ઔર જૂટે પૈદા હોંગે, જો તુમ્હેં વહ બાતેં સુનાએંગે જો ન કભી તુમને સુની હોંગી ઔર ન તુમ્હારે બાપ–દાદાને. તુમ ઉનસે બચના ઔર ઉન્હેં અપનેસે બચાના. વહ તુમ્હેં ગુમરાહ ન કર દેં ઔર ફિત્નામેં ન ડાલ દેં. (મુસ્લિમ શરીફ)

સાહિબે મિરકાત ઈસકી તશરીહમેં ફરમાતે હૈં કે, "યહ લોગ જૂટી જૂટી બાતેં કરેંગે ઔર નએ નએ અહકામ જારી કરેંગે, ગલત અકીદે ઈજાદ કરેંગે." ઈસ કિસ્મકે લોગોંમેંસે બહુતસે ગુઝર ચુકે હૈં, જિનમેંસે એક ગુલામ અહમદ કાદિયાની થા, જિસને હઝરત ઈસા (અલૈ.)કો મુર્દા બનાયા, ખત્મે નુબુવ્વતસે ઈન્કાર કિયા ઔર ખુદકો નબી બનાયા. ઉસકે અલાવહ ઉસકી બહુત સી ખુરાફાત મશહૂર હૈં. મિલ્લતે ઈસ્લામિય્યહકે લિએ એક બહુત બળા ફિત્ના યહ હૈ કે જો કોઈ બાતિલ જમાઅત અકાઈદે ફાસિદહ લે કર ખળી હોતી હૈ તો ઉસકે હમનવા કુર્આનો-હદીષસે ઉન ગલત અકાઈદકા ઈષ્બાત કરને લગતે હૈં, ચુનાન્ચેઃ આજ કલ કમ્યૂનિઝમ કુર્આન શરીફસે સાબિત કિયા જા રહા હૈ ઔર મવજૂદહ જમહૂરિય્યતકો ઈસ્લામકી જમહૂરિય્યતકે મુતાબિક બનાયા જા રહા હૈ.

હર બા'દકા ઝમાના પેહલેસે બુરા હોગા :

હઝરત ઝુબૈર બિન અદી (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હમ હઝરત અનસ બિન માલિક (રદિ.)કી ખિદમતમેં હાઝિર હુએ ઔર હિજાઝકે ઝુલ્મકી શિકાયત કી. હઝરત અનસ (રદિ.)ને શિકાયત સુન કર ફરમાયા કે સબર કરો (મા'લૂમ નહીં કે આગે ક્યા હો), ક્યૂંકે કોઈ ઝમાના ભી તુમ પર એૈસા ન આએગા કે ઉસકે બા'દ વાલા ઝમાના ઉસસે ઝિયાદહ બુરા ન હો. જબ તક તુમ અપને રબસે મુલાકાત ન કર લો (યા'ની મરતે દમ તક એૈસા ન હોગા કે આનેવાલા ઝમાના પેહલેસે ઔર મવજૂદહ ઝમાનેસે અચ્છા આ જાએ). યહ બાત મૈંને રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે સુની થી. (બુખારી શરીફ)

મા'લૂમ હુવા કે ઝમાનેકી ઔર ઝમાનેવાલોંકી શિકાયત ફુઝૂલ હૈ ઔર આઈન્દહ ઝમાનેમેં અચ્છે હાકિમોંકી ઉમ્મીદ ભી ગલત હૈ. લિહાઝા જિતના ભી વકત મિલે ઔર ઉમરકા જો ભી સાંસ મિલ જાએ, ઉસે ગનીમત સમઝે, આ'માલે સાલિહાકે ઝરીએ અલ્લાહસે ઉમ્મીદેં બાંધે ઔર ઉસીકે કહર વ ગઝબસે ડરતા રહે.

ફુફકી ભરમાર હોગી :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે અંધેરી રાતકે ટુકડોંકી તરહ

આનેવાલે (સિયાહ) ફિત્નોંસે પેહલે (નેક) અમલ કરનેમેં જલ્દી કરો, (ઉસ ઝમાનેમેં) ઈન્સાન સુબ્હકો મો'મિન હોગા ઔર શામકો કાફિર હોગા ઔર શામકો મો'મિન હોગા, સુબ્હકો કાફિર હોગા. ઝરા સી દુન્યાકે બદલે અપને દીનકો બેચ ડાલેગા. (મુસ્લિમ શરીફ)

એક જમાઅત ઝરૂર હક પર કાઈમ રહેગી ઔર મુજદ્દિદ આતે રહેંગે :

હઝરત મુઆવિયહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે સુના હૈ કે મેરી ઉમ્મતમેં હમેશા એક ઐસી જમાઅત રહેગી, જો ખુદાકે હુકમ પર કાઈમ હોગી. મૌત આને તક વહ ઉસી હાલ પર રહેંગે. ઉનકી મુખાલફત ઔર અદમે મુઆવનત ઉન્હેં કુછ નુકસાન ન પહુંચાએગી (યા'ની ઉન્હેં ઈસકી પરવા હરગિઝ ન હોગી કે ઝમાનેવાલોંકા રવૈયા ક્યા હૈ ઔર ઝમાનેવાલે હમારે મુખાલિફ હૈં યા મુવાફિક હૈં.

ઈસ્લામકા નામ રહ જાએગા ઔર કુર્આનકે અલફાઝ રહ જાએંગે ઔર ઉલમાએ સૂઅ્ પૈદા હોંગે :

હઝરત અલી (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે અનકરીબ લોગોં પર ઐસા ઝમાના આએગા કે ઈસ્લામકા સિર્ફ નામ બાકી રહ જાએગા ઔર કુર્આનકી સિર્ફ રસ્મ બાકી રહ જાએગી. ઉનકી મસ્જિદેં (નક્શો-નિગાર, ટાઈલ, બરકી પંખોં વગૈરહસે) આબાદ હોંગી ઔર હિદાયતકે એ'તિબારસે વેરાન હોંગી, ઉનકે ઉલમાઅ્ આસ્માનકે નીચે રહનેવાલોંમેં સબસે ઝિયાદહ બુરે હોંગે. ઉન ઉલમાઅ્સે ફિત્ને પૈદા હોંગે ઔર ફિર ઉનમેં વાપસ આ જાએંગે. (બયહકી)

"ઈસ્લામકા સિર્ફ નામ બાકી રહેગા" યા'ની ઈસ્લામી ચીઝોંકે નામ હી લોગોંમેં રહ જાએંગે ઔર ઉનકી હકીકત બાકી ન રહેગી, જૈસા કે આજ-કલ નમાઝ, રોઝા, ઝકાત, હજ વગૈરહકે બસ નામ હી બાકી હૈં ઔર ઉનકી હકીકત ઔર રૂહ ઔર અદાઈગીકે વહ તરીકે ઔર કૈફિયતેં બાકી નહીં હૈં, જો રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે મન્કૂલ હૈં ઔર કરોડોં મુસલમાન ઉનસે કોરે હૈં. કુર્આન શરીફ સિર્ફ રસ્મન્ હી પઢા

જાતા હૈ. ઈસકે અલફાઝ ઔર ખુશ–ઈલહાનીકા તો ખયાલ હૈ, મગર ઉસકે મઆની પર ગૌર કરના ઔર ઉસકી મના કી હૂઈ ચીઝોંસે બચના તો મુસલમાનકે તસવ્વુરમેં ભી નહીં રહા. મસ્જિદેં ઝૈબો–ઝીનતસે ખૂબ આરાસ્તા હૈં. દિલકશ ફર્શ, કીમતી ગાલીચે, દીદહ–ઝૈબ ફાનૂસ ઔર આરામ વ રાહતકી ચીઝેં મસ્જિદોંમેં મવજૂદ હૈં, મગર હિદાયતસે ખાલી હૈં. મસ્જિદોંમેં દુન્યાકી બાતેં, તાને, ગીબતેં બેધડક હોતી હૈં ઔર ઈમામ વ મુઅઝ્ઝિન તો મસ્જિદોંકો ઘર હી સમઝતે હૈં. ઈસકી મઝીદ તવઝીહ આઈન્દહ હદીષકી તશરીહમેં કી જાએગી.

ઉલમાઅ્કે બારેમેં જો યહ ઈરશાદ ફરમાયા કે ઉલમાઅ્સે ફિતના નિકલેગા ઔર ઉનમેં વાપસ આ જાએગા, ઈસકા મતલબ યહ હૈ કે ઉલમાઅ્ બિગડ જાએંગે ઔર રુશ્દો–હિદાયતકી રાહ છોળ દેંગે તો આલમમેં ફસાદ હોગા ઔર ફિર ઈસકી ઝદમેં ઉલમાઅ્ ભી આ જાએંગે ઔર યહ ભી મતલબ હો સકતા હૈ કે ઉલમા–દુન્યાદારોં ઔર ઝાલિમોંકી મદદ કરેંગે ઔર પૈસે એંઠનેકે લિએ દુન્યાદારોંકી મરઝીકે મુવાફિક મસ્અલે બતાએંગે ઔર ફિર દુન્યાદાર હી ઉનકા મિઝાજ ઠિકાને લગાએંગે.

ઈબ્ને માજહકી એક રિવાયતમેં હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા : મેરી ઉમ્મતમેં આઈન્દહ ઐસે લોગ હોંગે કે જો દીનકી સમઝ હાસિલ કરેંગે ઔર કુર્આન પઢેંગે (ફિર સરમાયાદારોંકે પાસ જાએંગે ઔર) કહેંગે કે હમ સરમાયાદારોંકે પાસ જાતે હૈં ઔર ઉનસે દુન્યા હાસિલ કરતે હૈં ઔર અપના દીન બચા કર ઉનસે અલગ હો જાતે હૈં. (ફિર ઈરશાદ ફરમાયા કે) હાલાંકે ઐસા હો નહીં સકતા (કે દુન્યાવાલોંકે પાસ જા કર દીન સાલિમ રહ જાએ) જિસ તરહ કતાદ[1]કે દરખ્તસે કાંટોંકે સિવા કુછ નહીં લિયા જા સકતા. ઈસી તરહ સરમાયાદારોંકે કરીબસે ગુનાહોંકે અલાવહ કુછ હાસિલ નહીં હો સકતા.

જો ઉલમાઅ્ સરમાયાદારોંકે પાસ જાતે હૈં વહ ઉમૂમન્ ઉલમાએ સૂઅ્ હી હૈં. ચંદ ટિક્કોંકે લિએ ઉનકે પાસ જાતે હૈં ઔર અપના વકાર ખો બૈઠતે હૈં. હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસઊદ (રદિ.) ફરમાતે થે કે અગર અહલે ઈલ્મ

૧. "કતાદ" એક કાંટેદાર દરખ્તકા નામ હૈ. ઈસ કિસ્મકે મવાકિઅમેં અહલે અરબ ઉસે મિષાલકે તૌર પર પેશ કરતે હૈં.

અપને ઈલ્મકો મહફૂઝ રખતે ઔર ઉસે સલાહિય્યતવાલે ઈન્સાનોંમેં ખર્ચ કરતે તો ઝમાનેકે સરદાર બન જાતે, લેકિન દુન્યા હાસિલ કરનેકે લિએ ઉન્હોંને ઈલ્મકો દુન્યાવાલોંકે લિએ ખર્ચ કિયા, જિસકી વજહસે ઝમાનેવાલોંકી નઝરોંમેં ઝલીલ હો ગએ. (મિશ્કાત શરીફ)

દૂસરે ઈન્સાનોંકી તરહ આજ–કલકે ઉલમાઅ્ ભી ફિક્રે આખિરતસે ખાલી હો ગએ હૈં ઔર ઈસ ફાની ઝિંદગીકો અપને ઈલ્મકા મકસદ બના રખા હૈ. સિયાસી લીડર બનને, શોહરત હાસિલ કરને, રૂપિયા કમાને વ જોડનેકી ધુનમેં સરગર્દાં હૈ ઔર મવજૂદહ ઝમાનેકે ઉલમાઅ્મેં ખાસ ખાસ હી ઐસે હૈં, જો ઈસ્લામકી તબ્લીગ કરતે હોં, વરના આજ તો ઉલમાઅ્કી યહ હાલત હો ગઈ હૈ કે જલ્સોંમેં નેશનલિઝ્મ, સોશ્યાલિઝ્મ ઔર કમ્યૂનિઝ્મકી ઈશાઅત કરતે હૈં ઔર ઈરશાદાતે નબવિય્યહકી બ–જાએ મખ્લૂકકે ખુદ–સાખ્તા નિઝામોંકી તરફ દા'વત દેતે હૈં.

મસ્જિદેં સજાઈ જાએંગી ઔર ઉનમેં દુન્યાકી બાતેં હૂવા કરેંગી :

હઝરત અનસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે કિયામતકી નિશાનિયોંમેં એક યહ ભી હૈ કે લોગ મસ્જિદેં બના કર ફખ્ર કરેંગે. (અબૂ દાવૂદ વગયરહ)

આજ કલ યહી હાલ હૈ ઔર બ–કૌલ હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કે, "તુમ ઝરૂર મસ્જિદોંકો યહૂદ વ નસારાકી તરહ સજાઓગે." (અબૂ દાવૂદ)

દિલકો મુન્તશિર કરનેવાલે રંગ બેરંગકે ટાઈલ, ઝાળ, ફાનૂસ, હાંડિયાં, દિલફરેબ ફર્શ ઔર બેશ–બહા પર્દે ઔર દૂસરી ઝૈબો–ઝીનત ઔર આરામો–રાહતકી ચીઝેં મસ્જિદોંમેં મવજૂદ હૈં ઔર દુન્યવી ચીઝોંને મસ્જિદોંમેં પહુંચ કર અવકાતે નમાઝકે અલાવહ મસ્જિદોંકો મુકફ્ફલ કરને પર મજબૂર કર દિયા હૈ ઔર હિફાઝતકે લિએ મુસ્તકિલ નિગરાનોં ઔર ચોકીદારોંકી ઝરૂરત પૈદા કર દી હૈ. મસ્જિદેં ઈન દુન્યવી ચીઝોંસે આબાદ હૈં ઔર નમાઝિયોંસે ખાલી હૈં. જો નમાઝી હૈં વહ મસ્જિદોંમેં દુન્યાકી બાતોંમેં મશગૂલ રહતે હૈં. મસ્જિદોંમેં ન ખુશૂઅ્વાલી નમાઝ હૈં, ન તાલીમી હલકે હૈં, ન દીની મશ્વરે હૈં ઔર ન ઝિક્ર–તિલાવતસે આબાદ હૈં. હાલાંકે મસ્જિદ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)

ઔર હઝરાતે ખુલફાએ રાશિદીનકે ઝમાનેમેં દીન ઔર દીનિયાતકી તરક્કીકે કામોં ઔર ઉસકે મુતઅલ્લિક મશ્વરોંકા મરકઝ થીં. "કન્ઝુલ ઉમ્માલ"કી એક રિવાયતમેં હૈ કે જબ તુમ અપની મસ્જિદોંકો સજાને લગો ઔર કુર્આનોંકો દીદહ–ઝૈબ બનાને લગો તો સમઝ લો કે તુમ્હારી હલાકતકા વક્ત કરીબ હૈ.

"બયહકી"કી રિવાયતમેં હૈ જો "શુઅ્બુલ ઈમાન"મેં મરવી હૈ કે રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા હૈ કે એક ઝમાનામેં ઐસે લોગ હોંગે, જિનકી દુન્યવી બાતેં ઉનકી મસ્જિદોંમેં હુવા કરેંગી. તુમ ઉનકે પાસ ન બૈઠના, ક્યૂંકે અલ્લાહકો ઉનકી કોઈ ઝરૂરત નહીં હૈ.

હરામી બચ્ચોંકી કષ્રત હોગી :

હઝરત મયમૂના (રદિ.) ફરમાતી હૈં કે હુઝૂરે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઈરશાદ ફરમાયા કે યહ ઉમ્મત હમેશા ખૈરિયતસે રહેગી ઔર ઉન પર હમેશા ખૈર સાયા–ફગન હોગી, જબ તક ઉનમેં વલદુઝ્ ઝિનાકી કષરત ન હોગી. જબ હરામકી ઔલાદ કષ્રતસે પૈદા હોને લગેગી તો ફિર અંદેશા હૈ કે તમામ ઉમ્મત પર અઝાબ નાઝિલ હો જાએ. (બુખારી)

હઝરત મયમૂના (રદિ.)કી રિવાયતમેં અબૂ યઅ્લાને ઈતના ઔર ઈઝાફા કિયા હૈ કે જબ ઝિના ફૈલ જાએગા તો ફક્રો–મસ્કનત ઔર ઝિલ્લત ભી આમ હો જાએગી. (અબૂ યઅ્લા)

યહ પેશીનગોઈ આજ કલ બિલકુલ સાદિક હૈ. મુસલમાનોંકી ઝિલ્લતકે અસબાબમેંસે એક હરામકારી ભી હૈ, જિસકા રિવાજ આજકલ અલલ એ'લાન હૈ.

હઝરત મુત્રિફ બિન અબ્દુલ્લાહ (રહ.)કે ઘરકી દીવાર એક તરફકો ઝુક ગઈ તો લોગોંને કહા : "આપ ઉસે મરમ્મત ક્યૂં નહીં કરાતે ?" આપને ફરમાયા : "ઘરવાલા હમેં ઈસમેં રહને નહીં દેગા કે હમ ઉસકો મરમ્મત કરેં." ફિર ફરમાયા કે હઝરત નૂહ (અલૈ.)ને બા–વુજૂદ ઈસ કદર તવીલ ઉમરકે, ખજૂરકી છાલકી એક ઝોંપડી બના રખી થી. લોગોંને કહા કે અગર

આપ અપને લિએ ઘર બના લેં તો અછ્છા હો. આપને ફરમાયા : ''જો ચંદ રોઝ તક મર જાએગા ઉસકે વાસ્તે ઈતના હી બહુત હૈ.'' ફરમાયા : ''લોગોં પર એક ઝમાના આએગા કે દીનકો પસ્ત કરેંગે ઔર ઈમારતોંકો બુલંદ બનાએંગે.''

કિયામતકે કરીબ :

જબ તમામ અહલે ઈમાન ઈસ જહાંસે કુચ કર જાએંગે તો અહલે હબ્શકા ગલબા હોગા ઔર તમામ મમાલિકમેં ઉનકી સલ્તનત ફૈલ જાએગી. ખાન–એ–કા'બાકો ઢા દેંગે. હજ મવકૂફ હો જાએગા. કુર્આન શરીફ દિલોં, ઝબાનોં ઔર કાગઝોંસે ઉઠા લિયા જાએગા. ખુદા–તરસી, હક–શનાસી ઔર ખૌફે આખિરત લોગોંકે દિલોંસે મઅદૂમ હો જાએગા. શર્મો–હયા જાતી રહેગી. બરસરે રાહ ગધોં ઔર કુત્તોંકી તરહ ઝિના કરેંગે. હુક્કામકા ઝુલ્મ વ જહલ ઔર રિઆયાકી એક–દૂસરે પર દસ્તદરાઝી રફ્તા રફ્તા બળ્હ જાએગી. પસ, દેહાત વેરાન હો જાએંગે. બળે બળે કસ્બે ગાઉંકે માનિન્દ ઔર બળે બળે મા'મૂલી કસ્બોંકે માનિન્દ હો જાએંગે. કહત, વબા ઔર ગારતગીરીકી આફતેં પૈ–દર–પૈ નાઝિલ હોને લગેગી. જિમાઅ્ ઝિયાદહ હોગા ઔર અવલાદ કમ. રુહઝાનિયત આલિલ હક્ક દિલોંસે ઉઠ જાએગી. જહાલત ઈસ કદર બળ્હ જાએગી કે કોઇ લફ્ઝે અલ્લાહ તક કહનેવાલા ન રહેગા. ઈસ અષ્નામેં મુલ્કે શામમેં અમ્નો–અરઝાની નિસ્બતન્ ઝિયાદહ હોગી. પસ, દીગર મમાલિકસે હર કિસ્મકે લોગ આફતોંસે તંગ આ કર મ–અ અયાલો–અતફાલકે મુલ્કે શામકી તરફ ચલને શુરૂઅ્ હો જાએંગે. કુછ અરસાકે બા'દ એક બહુત બળી આગ જુનૂબકી તરફસે નમૂદાર હો કર લોગોં પર બળ્હેગી, જિસસે લોગ બે–તહાશા ભાગેંગે. આગ ઉનકા તઆકુબ કરેગી. જબ લોગ દો–પહરકે વકત થક થકા કર પડ જાએંગે તો આગ ભી ઠહર જાએગી. જબ ધૂપ તેઝ નિકલ આએગી તો આગ ફિર ઉનકા પીછા કરેગી. જબ શામ હો જાએગી તો ઠહર જાએગી ઔર આદમી ભી આરામ લેંગે. સુબ્હ હોતે હી આગ ફિર તઆકુબ કરેગી ઔર આદમી ઉસસે ભાગેંગે. ઈસ તરહ કરતે કરતે મુલ્કે શામ તક પહુંચા દેગી. ઉસકે બા'દ આગ લૌટ કર ગાઈબ હો જાએગી. બા'દ અઝાં કુછ લોગ હુબ્બે વતને અસલીકી વજહસે અપને મુલ્કોંકી તરફ રવાના હોંગે, મગર બ–હેષિયતે મજમૂઇ બળી આબાદી મુલ્કે શામમેં રહેગી. કુર્બે કિયામતકી યહ આખિરી અલામાત

હૈં. ઈસકે બા'દ કિયામે કિયામતકી અવ્વલ અલામત યહ હોગી કે લોગ તીન–ચાર સાલ તક ગફલતમેં પડે રહેંગે ઔર દુન્યવી નેઅમતેં, અમ્વાલ ઔર શહ્‌વત–રાનિયાં બ–કષ્‌રત હો જાએંગી કે જુમ્આકે દિન જો યવ્મે આશૂરહ ભી હોગા.–સુબ્હ હોતે હી લોગ અપને અપને કામોંમેં મશગૂલ હો જાએંગે કે ના–ગહાં એક બારીક લંબી આવાઝ આદમિયોંકો સુનાઈ દેગી, યહી નફ્ખે સૂર હોગા. તમામ અતરાફકે લોગ ઉસકે સુનનેમેં યકસાં હોંગે ઔર હૈરાન હોંગે કે યહ આવાઝ કૈસી હૈ, કહાંસે આતી હૈ. પસ, રફ્તા રફ્તા યહ આવાઝ માનિન્દ કળક–બિજલીકે સખ્ત વ બુલંદ હોતી જાએગી. આદમિયોંમેં ઈસકી વજહસે બળી બેચૈની ઔર બે–કરારી ફૈલ જાએગી. જબ વહ પૂરી સખ્તી પર આ જાએગી તો લોગ હયબતકી વજહસે મરને શુરૂઅ્‌ હો જાએંગે. ઝમીનમેં ઝલઝલા આએગા, જિસકે ડરસે લોગ ઘરોંકો છોળ કર મૈદાનોંમેં ભાગેંગે ઔર વહ્‌શી જાનવર ખાઈફ હો કર લોગોંકી તરફ મેલ (ઝુકાઉ) કરેંગે. ઝમીન જા બ–જા શક હો જાએગી. સમંદર ઉબલ કર કુર્બો–જવારકે મુવાઝઆત પર ચળ્હ જાએંગે. આગ બૂઝ જાએગી. નિહાયત મુહકમ વ બુલંદ પહાડ ટુકળે ટુકળે હો કર તેઝ હવાકે ચલનેસે રેતકે મુવાફિક ઉળેંગે. ગર્દો–ગુબારકે ઉઠને ઔર આંધિયોંકે આનેકે સબબ જહાં તીરો–તાર હો જાએગા, વહ આવાઝ દમ બ દમ સખ્ત હોતી જાએગી. યહાં તક કે ઉસકે નિહાયત હૌલનાક હોને પર આસ્માન ફટ જાએંગે, સિતારે ટૂટ ટૂટ કર રેઝા' રેઝા' હો જાએંગે.

હઝરત હુઝયફા (રદિ.) કહતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે કિયામત ઉસ વક્ત તક કાઈમ ન હોગી, જબ તક કે દુન્યામેં સબસે ઝિયાદહ નસીબાવર ઔર દૌલતમંદ વહ શખ્સ ન બન જાએગા, જો અહમક હૈ ઔર અહમકકા બેટા હૈ (યા'ની બદ અસલ ઔર બદ સીરત અશ્ખાસ દુન્યવી જાહોજલાલ ઔર દૌલતકે માલિક ન હો જાએંગે). (મિશ્કાત શરીફ)

હઝરત અબૂ ઉબૈદહ (રદિ.) ઔર મુઆઝ ઈબ્ને જબલ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ કે યહ અમ્ર (યા'ની દીન) ઝાહિર હુવા હૈ નુબુવ્વત ઔર રહમતકે સાથ (યા'ની દીનકા ઈબ્તિદાઈ ઝમાના વહી (વહ્‌ય) ઔર રહમત થા). ફિર ખિલાફત ઔર રહમતકા ઝમાના હોગા, ફિર ઝાલિમ બાદશાહોંકા અહ્‌દ હોગા ઔર

ઉસકે બા'દ યહ અમ્ર હોનેવાલા હૈ. તકબ્બુર, કહર, ગલબા ઔર ફસાદ ફિલ અર્દ (યા'ની ઝમીનમેં ફિત્ના ઔર ફસાદાત પૈદા હો જાએંગે). ઉસ વક્ત લોગ રેશમકે કપડોંકો હલાલ સમઝેંગે. ઔરતોંકી શર્મગાહોં ઔર શરાબકો જાઈઝ કરાર દેંગે ઔર બા–વુજૂદ ઉસકે ઉનકો રિઝ્ક દિયા જાએગા ઔર ઉનકી મદદ કી જાએગી, યહાં તક કે વહ ખુદાસે જા મિલેંગે (યા'ની રોઝે જઝામેં ખુદાકે સામને પેશ હોંગે). (મિશ્કાત શરીફ)

કિયામતકી નિશાનિયાં અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતને અપને રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ઝબાની બંદોં તક પહુંચા દી હૈં ઔર ઉસકે આનેકા ઠીક વક્ત ખુદ સરવરે આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો ભી નહીં બતાયા. અલબત્તા, ઈબ્ને માજહ ઔર મુસ્નદે અહમદકી રિવાયતમેં ઈતના ઝરૂર હૈ કે કિયામત જુમ્આકે દિન આએગી ઔર યહ ભી ફરમાયા કે તમામ મુકર્રબ ફરિશ્તે ઔર હર એક આસ્માન, હર એક ઝમીન, હર હવા, હર પહાડ ઔર હર દરિયા ડરતા હૈ કે કહીં આજ હી કિયામત ન હો. ગર્ઝ યહ કે કિયામતકા ઠીક વક્ત અલ્લાહકે સિવા કિસીકો પતા નહીં. બા'ઝ લોગોંને અટકલસે કિયામતકે આનેકા વક્ત બતાયા હૈ, મગર વહ મહઝ અટકલ ઔર ઈન્ હુમ ઈલ્લા યખ્રુસૂન–કે દરજેમેં હૈં. જબ લોગોંને સરવરે આલમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે કિયામતકા વક્ત પૂછા તો અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂકી જાનિબસે હુક્મ હુવા કે "તુમ કહ દો કે ઉસકા ઈલ્મ સિર્ફ મેરે પરવરદિગાર હી કો હૈ, વહી ઉસકે વક્ત પર ઉસે ઝાહિર કરેગા. વહ આસ્માનોં ઔર ઝમીનોં પર ભારી હોગી. અચાનક હી તુમ પર આ પહુંચેગી."

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ط

લા ઈલા-હ ઈલ્લલ્લાહુ
મુહમ્મદુર્રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ
અલયહિ વ સલ્લમ)

સચ્ચે મોતી

સચ્ચે મોતી

● અલ્લાહકે નેક બંદોંકે અક્વાલ સચ્ચે મોતી હૈં.

● ખૈરકા હર લફ્ઝ મર્દે મુઅમિનકી મીરાષ હૈ, જહાંસે મિલે ઉઠા લે.

● જબ કિસી કૌમકા બુઝુર્ગ તુમ્હારે પાસ આએ તો ઉસકી ઈઝ્ઝત કરો.

● શરીરકી બદકારિયાં ઉસકો પકડ લેગી ઔર વહ અપને હી ગુનાહોંકી રસ્સિયોંસે જકડા જાએગા.

● ખુદાવંદ તઆલા ઈન છેઃ (૬) ચીઝોંકો નાપસંદ કરતા હૈ : ૧. ઊંચી આંખેં, ૨. ઝૂટી ઝુબાન, ૩. વહ હાથ જો બેગુનાહકો ઈઝા પહુંચાએ, ૪. વહ દિલ જો બુરે મન્સૂબે બાંધતા હૈ, ૫. વહ પાઉં જો જલ્દ બુરાઈકી તરફ દૌડતે હૈં, ઔર ૬. વહ ગવાહ જો ઝૂટ બોલતા હૈ ઔર વહ જો ભાઈયોંકે દરમિયાન ઝઘડે બરપા કરતા હૈ.

● કલામકી કષ્રતમેં કુછ ન કુછ ગુનાહ હોગા, મગર વહ જો અપને લબોંકો રોકે રહતા હૈ, બળા દાના હૈ.

● ખુદા તઆલાકી રાહ સીધે લોગોંકે લિએ તવાનાઈ ઔર બદકારોંકે લિએ હલાકત હૈ.

● કોઈ ઈન્સાન શરારતસે પાયદાર નહીં રહ સકતા, લેકિન સાદિકોંકી બુન્યાદકો કભી જુંબિશ ન હોગી.

● થોડા જો ખુદાવંદકે ખૌફકે સાથ હો, ઉસ બળે ગઝસે જો રંજકે

સાથ હો, બેહતર હૈ.

● બેટેકી તા'દીબસે દસ્ત–બરદાર ન હો. છળી (લકડી) મારનેસે વહ મર ન જાએગા, લેકિન તૂ જહન્નમસે ઉસકી જાન બચા લેગા.

● મુબારક હૈં વહ જો દિલકે ગરીબ હૈં, ક્યૂંકે વહ બેહિશ્તકે હકદાર હોંગે. મુબારક હૈં વહ જો દિલકે ગમગીન હૈં, ક્યૂંકે વહ તસલ્લી પાએંગે. મુબારક હૈં વહ જો રહમદિલ હૈં, ક્યૂંકે ઉન પર રહમ કિયા જાએગા. મુબારક હૈં વહ જો રાસ્તબાઝીકે સબબ સતાએ ગએ હૈં, ક્યૂંકે આસ્માનકી બાદશાહત ઉન્હીંકી હૈ. લોગોંને ઉન નબિયોંકો ભી જો તુમસે પેહલે થે, ઈસી તરહ સતાયા થા.

● જવકી રોટી ખાના, સાફ પાની પીના ઔર ખુલે મેદાનમેં સો રહના મરનેવાલેકે લિએ બહુત હૈ.

● સફર દો કિસ્મકા હૈ : દુન્યા ઔર આખિરતકા. દોનોંકે વાસ્તે તોશા દરકાર હૈ. દુન્યાકે સફરમેં તોશા હમરાહ રખના ચાહિએ ઔર સફરે આખિરતમેં રવાનગીસે પહલે ભેજ દેના ચાહિએ.

● દુન્યામેં દો ચીઝેં પસંદીદહ હૈં : સખુને દિલ–પઝીર ઔર દિલે સખુન–પઝીર.

● એક બુઝુર્ગકા એક દોસ્ત થા, મગર નાદાન. ઉસને આપસે દરખ્વાસ્ત કી કે મુઝકો ઈસ્મે આ'ઝમ સિખા દીજિએ. હર ચંદ ઈન્કાર કિયા ઔર સમઝાયા કે તૂ ઈસ કાબિલ નહીં હૈ. ન માના ઔર નિહાયત ઈસરાર કિયા. ના–ચાર બતા દિયા ઔર ઈમ્તિહાન ભી કરા દિયા, લેકિન મના' કિયા કે આઈન્દહ તૂ ઉસકો કામમેં ન લાના, વરના તેરે લિએ અચ્છા ન હોગા. યહ ફરમા કર આપ ચલ દીએ. ઈસકે દિલમેં ખયાલ આયા કે ભલા, અબ દેખૂં કે ઈસ્મે આ'ઝમ તાષીર કરતા હૈ યા નહીં. કુછ હડ્ડિયાં નઝર આઈ તો ઉન પર ઈસ્મે આ'ઝમ પળ્હા. ફૌરન્ એક શેર ઝિંદા હો કર ગર્રાતા હુવા આયા ઔર ઉસકો ફાડ ખાયા. હઝરત ઈસ રાહસે વાપસ આએ તો દેખા કે વહ મરા પડા હૈ ઔર શેર ઉસકો ખા રહા હૈ. શેરસે પૂછા કે તૂને ઉસે ક્યૂં મારા ? જવાબ દિયા : ''યહ શખ્સ મેરા ખાલિક તો બના, મગર રાઝિક ન બન સકા ઔર રિઝ્કકી ફિક્ર ન કી, ઈસ લિએ મૈંને ઉસકો ખા લિયા.''

● દુન્યાદારોંકે મકાનોં, માલોં ઔર બાગોંકો દેખના હિર્સે દુન્યાકી તહરીક દિલાતા હૈ ઔર તકવાસે બઈદ હૈ.

● જો ચીઝ બાહરસે આદમીકે અંદર જાતી હૈ, વહ નાપાક નહીં કર સકતી, ઈસ લિએ કે વહ ઉસકે દિલમેં નહીં, બલ્કે પેટમેં જાતી હૈં ઔર પાખાનેસે નિકલ જાતી હૈ, બલ્કે જો આદમીસે નિકલતા હૈ વહી આદમીકો નાપાક કરતા હૈ. ક્યૂંકે અંદરસે યા'ની આદમીકે દિલસે બુરે ખયાલ, હરામકારિયાં, ચોરિયાં, ખૂનરેઝિયાં, ઝિનાકારિયાં, લાલચ, બદી, મક્ર, શહવત–પરસ્તી, બદ નઝરી, બદગોઈ, શેખી ઔર બેવકૂફી નિકલતી હૈ. યહ સબ બાતેં અંદરસે નિકલ કર આદમીકો નાપાક કરતી હૈં.

● નહીં હાસિલ હોતી દૌલત સાથ આરઝૂકે, નહીં હાસિલ હોતી જવાની સાથ ખિઝાબકે ઔર નહીં હાસિલ હોતી સિહ્હત સાથ દવાઓંકે.

● ઈબાદત એક પેશા' હૈ, દુકાન ઉસકી ખલવત હૈ, રા'સુલ માલ ઉસકા તકવા હૈ ઔર નફા' ઉસકા જન્નત હૈ.

● ઔરતોંકો સોનેકી સુર્ખી ઔર ઝઅફરાનકી ઝર્દીને હલાક કર રખ્ખા હૈ.

● બદબખ્ત હૈ વહ શખ્સ, જો ખુદ તો મર જાએ ઔર ઉસકા ગુનાહ ન મરે, યા'ની કોઈ બુરી બાત જારી કર જાએ. મષલન્ કોઈ ખોટા સિક્કા બનાના, બુરા ખેલ જારી કરના, બુરી કિતાબકી ઈશાઅત કરના વગૈરહ.

● મુકદ્દમાતકા જલ્દ તસ્ફિય્યહ કરના ચાહિએ, તાકે દા'વા કરનેવાલા દેરકે સબબસે કહીં અપને દા'વેસે મજબૂરન્ દસ્તબરદાર ન હો જાએ.

● બદ–ખૂ (આદમી)કી દોસ્તીસે ઇહતિરાઝ લાઝિમ હૈ, ક્યૂંકે વહ અગર ભલાઈ ભી કરના ચાહતા હૈ તો ભી ઉસસે બુરાઈ સરઝદ હો જાતી હૈ.

● કમ બોલના હિકમત હૈ, કમ ખાના સિહ્હત હૈ, કમ સોના ઈબાદત હૈ ઔર અવામસે કમ મિલના આફિયત હૈ.

● ઝાઈઅ્ હૈ વહ આલિમ, જિસસે (લોગ) ઇલ્મકી બાત ન પૂછેં, વહ હથિયાર જિસકો ઈસ્તિઅ્માલ ન કિયા જાએ, વહ માલ જો કારે ખૈરમેં

ખર્ચ ન કિયા જાએ, વહ ઇલ્મ જિસ પર અમલ ન કિયા જાએ, વહ મસ્જિદ જિસમેં નમાઝ ન પઢી જાએ, વહ નમાઝ જો મસ્જિદમેં ન પઢી જાએ, વહ અચ્છી રાય જિસકો કબૂલ ન કિયા જાએ, વહ મસ્હફ જિસકી તિલાવત ન કી જાએ, વહ ઝાહિદ જો ખ્વાહિશે દુન્યા દિલમેં રખ્ખે, વહ લંબી ઉમર જિસમેં તોશા ન લિયા જાએ. અગર આંખેં રોશન હૈં તો હર રોઝ, રોઝે હશ્ર હૈ.

● ઉમદા લિબાસકે હરીસ કફનકો યાદ રખ. ઉમદા મકાનકે શયદાઇ ! કબરકા ઘઢા મત ભૂલ. ઉમદા ગિઝાઓંકે દિલ–દાદહ ! કીડે–મકોડોંકી ગિઝા બનના યાદ રખ.

● જો કામ લોગોંકે સામને કરના મુનાસિબ નહીં, મુનાસિબ હૈ કે ઉસકો છુપ કર ભી ન કિયા જાએ.

● શરીર ઔરતોંસે બિલકુલ બરકિનાર રહો ઔર જો ભલી માનૂસ હોં ઉનસે ભી હોશિયાર રહો.

● રહમકે ઝિયાદહ મુસ્તહિક યહ તીન શખ્સ હૈં : ૧. વહ આલિમ જિસ પર જાહિલકા હુક્મ ચલે, ૨. વહ શરીફ જિસ પર કમીના હાકિમ હો, ઔર ૩. વહ નેકોકાર જિસ પર કોઇ બદકાર મુસલ્લત હો.

● બેશક ઝમીનકા પેટ મુર્દા ઔર ઉસકી પુશ્ત બીમાર હૈ (યા'ની પેટમેં મુર્દે દફન હૈં ઔર પુશ્ત પર જો ઝિંદા હૈં વહ ગિરિફ્તારે મુસીબત હૈં).

● બેશક દુન્યા ઔર આખિરતકી મિષાલ ઐસી હૈ, જૈસે કિસી શખ્સકી દો બીવિયાં હોં કે જબ એક કો રાઝી કરતા હૈ તો દૂસરી નાખુશ હો જાતી હૈ.

● હઝરત અલી (રદિ.)કી સખાવત યહાં તક થી કે ખુદ ફાકા'–કશી કરકે ગુરબાઊકી ઇમ્દાદ ફરમાતે. એક રોઝ મહનત–મઝદૂરી કરકે આપ દો દિરહમ લે કર શામકો ઘર પહુંચે તો દરવાઝે પર એક સાઇલ ખડા થા. આપને દો દિરહમમેંસે એક સાઇલકો દે દિયા. સાઇલને બહુત ગૌરકે સાથ ઉસકો જાંચા. એક શખ્સને કહા કે ક્યા તુમને કોઇ ચીઝ ફરોખ્ત કી હૈ, જો ઇસ કદર જાંચ–પરખ કર રહે હો ? ઉસને કહા કે હાં, મૈંને અપની આબરૂ ફરોખ્ત કી હૈ. આપને યહ સુન કર દૂસરા દિરહમ ભી ઉસકો દે

દિયા ઔર મઅઝિરત ચાહી કે મૈં આબરૂકી પૂરી કીમત નહીં અદા કર સકા. તીન રોઝ મુતવાતિર ઐસા હી વાકિઅહ પેશ આતા રહા કે મશક્કત કરકે જો કુછ લાતે, નઝરે સાઈલ હો જાતા ઔર આપ મ–અ અહલો–અયાલકે મુસલસલ તીન રોઝ મુબ્તલાએ ફાકા'–કશી રહે.

● કુદરતે ઈન્તિકામ રખતે હૂએ ગુસ્સેકો પી જાના અફઝલ–તરીન જિહાદ હૈ.

● રહાઈશકે કાબિલ ઘર, બદન ઢાંપનેકે કદર કપડા, પેટભર રોટી ઔર બીવી દુન્યા નહીં હૈ, બલ્કે દુન્યા યહ હૈ કે દુન્યાકી તરફ મુંહ હો ઔર ખુદા તઆલાકી તરફ પુશ્ત.

● મુઅમિનકો નીંદ કરના ઝૈબા નહીં, જબ તક અપના વસિય્યતનામા' અપને સિરહાને ન રખ લે.

● તુમ મશ્ગૂલ હો ઐસી ચીઝકે જમા' કરનેમેં જિસકો ખા ન સકોગે. આરઝૂ રખતે હો ઐસી ચીઝોંકી જિનકો પા ન સકોગે. તા'મીર કરતે હો ઐસે મકાન જિસમેં બસ ન સકોગે. યહ સારી ચીઝેં તુમકો તુમ્હારે રબકે મકામસે મહજૂબ કરતી હૈં.

● છોડ દો તકબ્બુરકો ખાલિક ઔર મખ્લૂક પર, અપની હકીકતકો પહચાનો ઔર તવાઝુઅ્ ઈખ્તિયાર કરો અપને નફ્સોંમેં. તુમ્હારી ઈબ્તિદા એક નુત્ફા હૈ જિસસે ઘિન આએ, દરમિયાની હિસ્સા ઝિંદગી ગલાઝતકી પોટ ઔર ઈન્તિહા એક મુરદાર હૈ, જિસકો ફેંક દિયા જાતા હૈ.

● અગર ઈન્સાન ચાલીસ સાલકી ઉમર તક પહુંચ કર ભી ગુનાહ ન છોડે ઔર અપની સરકશીસે તાઈબ ન હો તો શયતાન ઉસકે ચેહરે પર હાથ ફેરતા હૈ કે નજાત ન પાનેવાલે ચેહરે પર મૈં ફિદા હૂં.

● મુઅમિન દરખ્તે ખુરમા લગાતા હૈ ઔર ડરતા હૈ કે કહીં ઉસકા ફલ કાંટેં ન હોં. મુનાફિક કાંટેં બોતા હૈ ઔર ખ્વાહિશ કરતા હૈ કે ઉનમેં છુહારે લગેં.

● કિસી બુઝુર્ગને હારૂન રશીદસે ફરમાયા કે અગર નજાત ચાહતા હૈ તો રિઆયાકે ઝઈફુલ ઉમર મુસલમાનોંકો અપના બાપ, જવાનોંકો અપના ભાઈ, છોટોંકો અપના ફરઝંદ ઔર ઔરતોંકો માં–બહન સમઝ ઔર

ઉનસે ઈસ તરહ મુઆમલા કર, જૈસે અપને માં-બાપ ઔર ભાઈ-બહનસે મુઆમલા કરતા હૈ.

● મુઅઝ્ઝિન મુનાદી-એ-રહમાન હૈ ઔર ગવૈયા મુનાદી-એ-શયતાન.

● ઔરતકા નામહરમ મર્દસે મુલાયમ ગુફ્તગૂ કરના ભી દાખિલે બદકારી હૈ ઔર ઉસકા બારીક કપડે પહનના નંગી હોનેકે હુક્મમેં હૈ.

● ફરમાયા : સબસે ઝિયાદહ વહ દિલ રોશન હૈ કે ઉસમેં ખલ્ક ન હો ઔર સબસે ઝિયાદહ સિયાહ દિલ વહ હૈ જિસમેં ખુલ્ક ન હો ઔર સબસે બેહતર કામ વહ હૈ કે ઉસમેં અંદેશા મખ્લૂકકા ન હો ઔર સબસે હલાલ વહ લુકમા હૈ કે જો અપની કોશિશસે હો.

● જો શખ્સ કષરતે ખ્વાહિશાતસે અપને દિલકો મુર્દા બનાએ ઉસકો લા'નતકે કફનમેં લપેટો, નદામતકી ઝમીનમેં દફન કર દો ઔર જો નફ્સકો ખ્વાહિશાતસે બા'ઝ રખતા હૈ, ઉસકો રહમતકે કફનમેં લપેટો ઔર સલામતીકી ઝમીનમેં દફન કરો.

● ખામોશી ઈબાદત હૈ બગૈર મહેનતકે, હૈબત હૈ બગૈર સલ્તનતકે, કિલ્આ' હૈ બગૈર દીવારકે, ફતહ્યાબી હૈ બગૈર હથિયારકે, આરામ હૈ કિરામન કાતિબીનકા, કિલ્અહ હૈ મુઅમિનીનકા, શેવા હૈ આજિઝોંકા, દબદબા હૈ હાકિમોંકા, મખઝન હૈ હિકમતોંકા, જવાબ હૈ જાહિલોંકા.

● જો શખ્સ અઝાબે કબ્રસે આઝાદ રહના ચાહતા હૈ, વહ દુન્યાસે સિર્ફ ઈતના તઅલ્લુક રખ્ખે, જિતના બયતુલ ખલાસે રફ્એ હાજતકે વક્ત રખતા હૈ.

● અકષર તા'ખીરે નિકાહ ભી સબબે ઝિના બન જાતી હૈ ઔર વબાલ વાલિદૈન પર હોતા હૈ.

● તૂ ઈસ દુન્યામેં દારે આખિરતકી તરફ ચલનેવાલા એક મુસાફિર હૈ. તેરે સફરકી ઈબ્તિદા મહદ ઔર ઈન્તિહા લહદ હૈ. તેરી ઉમરકા હર બરસ મંઝિલ, હર મહીના ફરસંગ, હર દિન મીલ ઔર હર સાંસ કદમ હૈ.

● બાઝારકે અંદર ઝિક્રે ઈલાહીમેં મસ્રૂફ શખ્સ મુર્દોમેં ઝિંદાકી મિષાલ, મા'ઝૂરોંમેં ગાઝીકી મિષાલ ઔર ખુશ્ક દરખ્તોંમેં સરસબ્ઝકી મિષાલ હૈ.

● વહ બુનિયાદ જો કભી વેરાન ન હો, અદ્લ હૈ. વહ તલ્ખી કે જિસકા આખિર શીરીની હો, સબ્ર હૈ. વહ શીરીની જિસકા આખિર તલ્ખ હો, શહ્વત હૈ. બીમારી જો કે ઈલાજ–પઝીર ન હો, અબ્લહી (બે–વકૂફી) હૈ. વહ બલા જિસસે લોગોંકો ભાગના ચાહિએ, ઐશ હૈ.

હઝરત શકીક બલ્ખી (રહ.)સે એક શખ્સને વસિય્યત ચાહી તો ફરમાયા કે અગર યાર ચાહતા હૈ તો તુઝે ખુદાએ અઝ્ઝ વ જલ્લ કાફી હૈ. અગર હમરાહ ચાહતા હૈ તો કિરામન્ કાતિબીન કાફી હૈ. અગર મૂનિસ ચાહતા હૈ તો કુર્આને પાક કાફી હૈ. અગર કામ ચાહતા હૈ તો ઈબાદત કાફી હૈ. અગર વઅઝ ચાહતા હૈ તો મર્ગ (મૌત) કાફી હૈ. જો કુછ કહા ગયા અગર પસંદ નહીં હૈ તો તુઝે દોઝખ કાફી હૈ.

● બંદગી કર અલ્લાહ તઆલાકી બ–કદ્ર અપની હાજતકે. લે દુન્યાસે બ–કદ્ર અપની ઉમરકે. ગુનાહ કર અલ્લાહ તઆલાકા બ–કદ્ર તાકતે અઝાબ સહનેકે. તોશા લે દુન્યાસે બ–કદ્ર કબ્રમેં ઠહરનેકે. અમલ નેક કર બ–કદ્ર જન્નતમેં રહનેકી ખ્વાહિશકે.

● હવા એક કુતુબખાના હૈ, જિસમેં હર ઈન્સાનકે અલફાઝ વ આ'માલ લિખે રખે હૈં.

● ખુદા તઆલા રઝ્ઝાક હૈ. બંદા કઝ્ઝાક હૈ. મર્દકા ઈમ્તિહાન ઔરતસે, ઔરતકા ઈમ્તિહાન રૂપિયે–પૈસેસે ઔર રૂપિયેકા ઈમ્તિહાન આગસે હોતા હૈ. દર્દે સરકા ઈલાજ તાજસે નહીં હોતા.

● સુલતાને ગૈર આદિલ પર, ઉસ મુતમવ્વિલ પર જો હુસ્ને તદબીર ન રખતા હો, ઉસ વઝીર પર જિસકા સિદ્કે કલામ મા'લૂમ ન હો, ઉસ બખ્શિશ કરનેવાલે પર જો માલકો બે–મૌકા સર્ફ કરતા હો, ઉસ સાહિબે ફઝીલત પર જો રાએ સાઈબ ન રખતા હો –(ઈન સબ પર) તઅસ્સુફ કરના ચાહિએ કે અનકરીબ ઉનકા કામ તબાહ હો જાએગા.

● બુઝુર્ગ ઈતાઅતસે, હમસર ખુલ્કસે, ખુર્દ લુત્ફો–કરમસે ઔર હાસિદ ઝવાલે નેઅમતસે ખુશ હોતે હૈં. ઈતના નરમ ન બન કે નિચોડ લિયા જાએ ઔર ન ઈતના ખુશ્ક કે તોડ લિયા જાએ.

● કમ ગો, કમ ખૂર ઔર બે–આઝાર હમેશા સલામત, ખુશ ઔર મુસીબતોંસે મહફૂઝ રહતા હૈ.

● ઈમાનકા દુશ્મન ઝૂટ, ઈઝ્ઝતકા દુશ્મન સવાલ, અક્લકા દુશ્મન ગુસ્સા ઔર દૌલતકી દુશ્મન બદદિયાનતી હૈ. હર એક બાત જો ઝિક્રસે ખાલી હો, લગ્વ હૈ. હર એક ખામોશી જો ફિક્રસે ખાલી હો, સહ્વ હૈ ઔર હર એક નઝર જો ઈબ્રતસે ખાલી હો, લહ્વ હૈ.

● હઝરત ખ્વાઝા હસન બસરી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે કુત્તેમેં દસ બળી ઉમદા ખસલતેં હૈં :

(૧) વહ ભૂકા રહતા હૈ, યહ (ખસ્લત) આદાબે સાલિહીનસે હૈ ઔર થોળી ચીઝ પર કનાઅત કરતા હૈ, યહ અલામતે સાબિરીનસે હૈ.

(૨) ઈસકા કોઈ મકાન નહીં હોતા. યહ અલામતે મુતવક્કીલિનસે હૈ.

(૩) વહ રાતકો બહુત હી કમ સોતા હૈ. યહ સિફાતે શબ–બેદારાં ઔર અલામાતે મુહિબ્બીનસે હૈ.

(૪) જબ મરતા હૈ તો કોઈ મીરાષ નહીં છોડતા. યહ સિફાતે ઝાહિદીનસે હૈ.

(૫) યહ અપને માલિકકો નહીં છોડતા. ગો વહ ઉસ પર જફા કરે ઔર ઉસકો મારે. યહ અલામતે મુરીદાને સાદિકીનસે હૈં.

(૬) યહ અદના જગા પર હી રાઝી હો જાતા હૈ. યહ અલામતે મુતવાઝિઈનસે હૈ.

(૭) ઉસકી જાએ રહાઈશ પર કોઈ ગાલિબ હો જાતા હૈ તો ઉસકો છોડ દેતા હૈ ઔર દૂસરી જગા ચલા જાતા હૈ. યહ નિશાને રાઝિય્યીનસે હૈં.

(૮) ઉસકો મારે ઔર ફિર ટુકડા ડાલે તો ફૌરન આ જાતા હૈ. મારકા કીના નહીં રખતા. યહ અલામતે ખાશિઈનસે હૈ.

(૯) ખાના સામને રખ્ખા હુવા દેખતા હૈ તો દૂર બૈઠા હુવા તિકતા હૈ. યહ અલામતે મસાકીનસે હૈ.

(૧૦) કિસી મકાનસે કુચ કર જાતા હૈ તો ફિર ઉસકી તરફ ઈલ્તિફાત નહીં કરતા. યહ અલામતે મહઝૂનીનસે હૈ.

અય અઝીઝ ! કનાઅતકા સબક કુત્તેસે હાસિલ કર. તૂને અકષર

દેખા હોગા કે શિકારી કુત્તોંકો જબ ગલી–કુચોંકે કુત્તે દેખતે હૈં તો ઉન પર ભોંકતે હૈં ઔર કહતે હૈં કે અય મિસ્કીનો ! જબ તુમને ઉમદા ઉમદા ઔર લઝીઝ ખાનોંકી તરફ રગબત કી તો તુમ ઝંજીરોંકે સાથ કૈદ કિએ ગએ. અગર તુમ ભી ગિરી–પડી ઔર રુખી–સૂખી ચીઝોં પર કનાઅત કરતે તો હમારી તરહ ખુલે ઔર આઝાદ ઝિંદગી બસર કરતે.

● હઝરત અબૂ હાઝિમ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે તેરા ક્યા ઝરર હે કે અગર તુઝે કોઈ ન પહચાને, જબ કે તૂ અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક મઅરૂફો–મકબૂલ હૈ ? તેરા ક્યા નુકસાન હૈ કે અગર તેરી તા'રીફ ન કી જાએ, જબ કે તૂ અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક મહમૂદ હૈ ? તુઝે ક્યા ખૌફ હૈ કે અગર તૂ દુન્યવી હાલાતમેં શિકસ્ત ખાતા હૈ, જબ કે તૂ અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક મુઝફ્ફર વ મન્સૂર હૈ. તેરા ક્યા બિગાડ હૈ કે અગર તુઝસે નફરત કી જાતી હૈ, જબ કે તૂ અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક મહબૂબ હૈ.

● હઝરત કઅબે અહબાર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે આખિરી ઝમાનેમેં ઉલમાઅ્ કુર્બે ઉમરાઅ્ પર લડેંગે, જિસ તરહ કે મર્દ ઔરતોં પર લડતે હૈં. યહ લોગ બદતરીન મખ્લૂક હોંગે.

● હઝરત ઝહ્હાક બિન મુઝાહિમ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મૈં એક રાત કામિલ ઐસા લફ્ઝ તલાશ કરતા રહા, જિસસે બાદશાહ રાઝી હો ઔર અલ્લાહ તઆલા ખફા ન હો, લેકિન ન મિલા.

● હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન સલામ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે એક નબીને મુસીબતકી શિકાયત અલ્લાહ તઆલાકે પાસ કી. અલ્લાહ તઆલાને વહી ફરમાઈ : "તૂ કબ તક મેરી શિકાયત કરેગા ? મૈં શિકાયત વ મઝમ્મતકે કાબિલ નહી હૂં. તેરે કામકી ઈબ્તિદાઅ્ આલિમુલ ગૈબમેં ઈસી તરહ થી. પસ, તૂ ક્યૂં મેરે આ'લા ઈન્તિઝામ પર નારાઝ હોતા હૈ ? ક્યા તૂ ચાહતા હૈ કે તેરે ખાતિર દુન્યાકો બદલ દૂં ઔર લવ્હે મહફૂઝમેં રદો–બદલ કર દૂં ઔર જો તૂ ચાહતા હૈ પૂરા કર દૂં ઔર અપની મરઝી ન બરતૂં ? જૈસે તૂ ચાહે વહ હો જાએ ઔર જો મૈં ચાહૂં વહ ન હો ? મુઝે અપની ઈઝ્ઝતકી કસમ હૈ કે અગર તેરે સીનેમેં ફિર યહ બાત ખટકે તો મૈં તુઝે નુબુવ્વતસે મહરૂમ કર દૂંગા ઔર તુઝે દોઝખમેં ડાલ દૂંગા ઔર મુઝે કુછ પરવા નહીં હૈ."

● મુસ્લિમ નહ્હાષ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે જબ દિરહમ વ દીનાર પર મુહર લગાઈ જાતી હૈ તો શયતાન ઉસકો બોસા દેતા હૈ ઔર કહતા હૈ કે જો તુઝસે મુહબ્બત કરે તો વહ મેરા સચ્ચા ગુલામ હૈ.

● હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.)કે પાસ એક કનીઝ થીં. એક સુબ્હકો ઉઠનેકે બા'દ કહને લગીં કે રાતકો આલમે રુઅ્યામેં દેખા કે દોઝખકી આગ રોશન કી ગઈ ઔર પુલસિરાત આરાસ્તા કરકે ખુલફાઅ્કો વહાં ઉબૂર કરનેકે લિએ બુલાયા ગયા, ચુનાન્ચે: ખલીફા અબ્દુલ મલિક બિન મરવાન પુલસિરાત પરસે ગુઝરા ઔર નીચે ગિર ગયા. ખલીફાને કહા કે જલ્દી કહો, ફિર ક્યા હુવા ? કનીઝને કહા કે ફિર વલીદ બિન અબ્દુલ મલિકકો પુલસિરાત પરસે ગુઝારા ગયા ઔર ઉસકા ભી યહી હશ્ર હુવા. ઉસકે બા'દ સુલયમાન બિન અબ્દુલ મલિકકો લાયા ગયા. વહ ભી ઈસી તરહ ગિર ગએ. ઉસકે બા'દ આપકો લાયા ગયા. અભી કનીઝ યહ કહ રહી થીં કે ખલીફા બેહોશ હો કર ગિર ગએ. કનીઝ ચિલ્લાઈ કે બ-ખુદા આપ પુલસિરાતસે બ-સલામત ગુઝર ગએ. વહ ચિલ્લા રહી થીં ઔર આપ ઝમીન પર તડપ રહે થે.

● ઈસ બદનસીબ દુન્યામેં કરોડોં ઈન્સાનોંકી રોટીકા દારોમદાર ઔર રોઝીકા ઈહ્તિસાર મુઆશરતી બુરાઈયોં ઔર બિદઅતોં પર કાઈમ રહતા હૈ. શરાબખોરી ઔર ઝિનાખોરીકી લા'નત પર લાખોં ખાનદાન પલ રહે હૈં. જરાઈમકી બ-દૌલત હઝારોં મહકમે ચલ રહે હૈં, હત્તા કે પાદરિયોંકા રોઝગાર ભી ગુનહગાર મુહય્યા કરતે હૈં.

● પાનીસે આગ બુઝ જાતી હૈં, છત્રીસે ધૂપ રુક સકતી હૈ, આંકુસ (આંકળા)સે મસ્ત હાથી મુતીઅ્ હો સકતા હૈં, લકડીસે દૂસરે જાનવર કાબૂમેં આ સકતે હૈં. હર બીમારીકે લિએ એક દવા હૈં, હર ગુનાહકી તલાફીકે લિએ કોઈ તરીક હૈં, લેકિન અહમકોંકી હમાકત કિસી તરહ દૂર નહીં હો સકતી.

● ઝાહિરે સૂરત પર એ'તિબાર કરના બસા અવકાત બાઈષે પશેમાની હોતા હૈ, ક્યૂંકે બા'ઝ ગંદુમ-નુમા જવ્-ફરોશ અપને ચલન પર પર્દા ડાલનેકે લિએ ઝહરે હલાહલકી બોતલ પર જવ્હરે હયાત લિખ દેતે હૈં.

● બૂઢ્ઢે ખાવિન્દકો જવાન બીવી કબ્ર તક પહુંચાનેમેં ઘોડેકી ડાક હૈ.

● જો દરવાઝા ગરીબોંકે લિએ નહીં ખુલતા, વહ દરવાઝા ડાક્ટરકે લિએ ખુલતા હૈ.

● એક હસીન ઔર બા-ઈસ્મત ખાતૂન ખુદાએ કુદ્દૂસકી સન્અતે કામિલહકા નમૂના, ફરિશ્તોંકી હકીકી શાનો-શવકત, ઝમીનકા નાદિર મુઅજિઝહ ઔર દુન્યાકી અજીબતરીન ચીઝ હૈ.

● ઝરૂરતસે ખ્વાહિશ, ખ્વાહિશસે કોશિશ, કોશિશસે હુસૂલ ઔર હુસૂલસે નતીજા પૈદા હોતા હૈ.

● મવજૂદહ નસલ ફિઝામેં પરવાઝ કર સકતી હૈ, વાયરલેસકે ઝરીએસે ગુફ્તગૂ કર સકતી હૈ. ઐટમી તાકતસે ફાયદા ઉઠા સકતી હૈ, લેકિન બચ્ચોંકી તરબિયત ઔર પરવરિશસે આરી હૈ.

● અમન દો જંગોંકી દરમિયાની વકફેમેં એક-દૂસરેકો ફરેબ દેનેકા નામ હૈ.

● જંગકે બા'દ મુલ્કમેં તીન કિસ્મકી ફૌજ રહ જાતી હૈં : ઝખ્મિયોં ઔર અપાહજોંકી ફૌજ, માતમ કરનેવાલોંકી ફૌજ ઔર ચોરોંકી ફૌજ.

● જબસે મર્દને ઔરતકા રૂપ ધારા હૈ વહ ઉસકે પીછે લગી હૂઈ હૈ.

● હઝરત શૈખ હિજોરી (રહ.)ને હઝરત જુનૈદ બગદાદી (રહ.)કે કૌલકી તાઈદમેં ફરમાયા હૈ કે :

તસવ્વુફકી બુન્યાદ આઠ ખસ્લતોં પર હૈ, જિનસે આઠ પયગમ્બરોંકી પૈરવી હોતી હૈં :

યા'ની તસવ્વુફમેં સખાવત હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)કી હો.

રઝા હઝરત ઈસ્માઈલ (અલૈ.)કી હો.

સબ્ર હઝરત ઐયૂબ (અલૈ.)કા હો.

ઈશારાત હઝરત ઝકરિય્યા (અલૈ.)કે હોં.

ગુરબત હઝરત યહયા (અલૈ.)કી હો.

સિયાહત હઝરત ઈસા (અલૈ.)કી હો.

લિબાસ હઝરત મૂસા (અલૈ.)કા હો ઔર–

ફક્ર ખાતમુલ અમ્બિયાઅ્ સરવરે દો આલમ મહબૂબે ખુદા હઝરત મુહમ્મદ મુસ્તફા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા હો.

● ઈબ્ને મુબારક (રહ.)સે કિસીને પૂછા કે ઈન્સાનકો સબસે બેહતર ક્યા શય્ અતા હૂઈ હૈ ? ઉન્હોંને કહા કે અક્લ. ઉસને કહા કે અગર અક્લ ન હો તો ? ફરમાયા કે અદબે ખૂબ. ઉસને કહા કે અગર યહ ભી ન હો તો ? ફરમાયા : સુકૂતે તવીલ. ઉસને કહા કે અગર યહ ભી ન હો તો ? ઉન્હોંને કહા : હર મર્દે ઝી–સલાહ, જિસસે મશ્વરા કર લિયા કરે. ઉસને કહા કે અગર યહ ભી ન હો તો ? ઉન્હોંને કહા કે તો ફિર મૌત, જો બિલા તા'ખીર આ પહુંચે.

બા'ઝ સહાબા (રદિ.)ને ઈન્સાનકી ઈસ તરહ તૌસીફ કી હૈ કે ઉસકી દોનોં આંખેં ઉસકી રહનુમા હૈં. ઉસકે દોનોં કાન ઝર્ફ હૈં. ઉસકી ઝુબાન તરજુમાન હૈ. ઉસકે દોનોં હાથ ઉસકે બાઝૂ હૈં. ઉસકા જિગર બાઈષે રહમત હૈ. ઉસકા ફેફળા દમ હૈ. ઉસકી તિહાલ (તિલ્લી) હંસી હૈ ઔર ગુર્દે ફિક્ર હૈં ઔર દોનોં પૈર કાસિદ હૈં.

● કોઈ મુલ્ક હરગિઝ ગુલામ નહીં બનાયા જા સકતા, તા વક્તે કે ખુદ ઉસ મુલ્કકે બાશિન્દે હમલાવરકી મુઆવનત ન કરે. લુકમાન (અલૈ.)કા કૌલ હૈ કે લૌહેકા કુલ્હાળા લકડીકે જંગલસે એક છિલકા તક નહીં ઉતાર સકતા, જબ તક ઉસકે સાથ ખુદ લકડીકા દસ્તા શામિલ ન હો.

● દો શખ્સોંકો કમરમેં પથ્થર બાંધ કર દરયામેં ગર્ક કર દેના ચાહિએ : એક તો ઐસે દૌલતમંદકો જો અપની દૌલતમેં મુસ્તહિક લોગોંકો શરીક ન કરે ઔર દૂસરે ઐસે મુફલિસકો જો બા–વુજૂદ ઈફ્લાસકે અલ્લાહ તઆલાકી ઈબાદત ન કરે.

● રાસ્તીસે નેકીકી, મુતાલઅહસે ઈલ્મકી, નેક–રવીસે હુસ્નકી, નેક–તરીકસે ખાનદાનકી, નાપ–તોલસે ગલ્લાકી, ફિરનેસે ઘોડેકી, ગૌર વ પરદાખ્તસે જાનવરોંકી ઔર સાદા' લિબાસસે ઔરતકી ઈસ્મતકી હિફાઝત હોતી હૈ.

● જુબલા નામી શામકા એક મશહૂર રઈસ મુસલમાન હો ગયા થા. કા'બાકે તવાફકે વક્ત ઉસકી ચાદરકા એક ગોશા' એક શખ્સકે પાઉંકે નીચે આ ગયા. જુબલાને ઉસકે મુંહ પર થપ્પડ મારા. ઉસને ભી બરાબરકા

જવાબ દિયા. જુબલા ગુસ્સેસે બેતાબ હો ગયા ઔર હઝરત ઉમર (રદિ.)કે પાસ આયા. હઝરત ઉમર (રદિ.)ને ફરમાયા કે તુમને જો કિયા ઉસકી સઝા પા લી. ઉસને કહા કે હમ ઉસ રુત્બાકે શખ્સ હૈં કે હમસે જો ગુસ્તાખી કરે ઉસકી સઝા કતલ હૈ. હઝરત ઉમર (રદિ.)ને ફરમાયા કે જાહિલિય્યતમેં ઐસા હી થા, લેકિન ઈસ્લામને પસ્ત વ બુલંદ એક કર દિયા.

● સુલતાનુલ મશાઈખ મહબૂબે ઈલાહી હઝરત નિઝામુદ્દીન અવલિયાઅ્ (રહ.) ફરમાતે હૈં : "અગર કિસીને તેરી ઈઝાકે લિએ રાસ્તેમેં કાંટેં રખ્ખે હૈં તો તૂ ઈન્હેં રાસ્તેસે હટા દે ઔર અગર તૂને ભી ઈસકે જવાબમેં ઈસકે રાસ્તેમેં કાંટેં રખ્ખે તો ફિર તમામ દુન્યામેં કાંટેં હી કાંટેં હો જાએંગે.

● હઝરત યહ્યા બિન મુઆઝ (રહ.) ફરમાતે હૈં : "ખ્વાહિશાતે નફ્સકી મુતાબઅત કરનેવાલા દુન્યા વ આખિરત દોનોંમેં ગિરિફ્તારે અઝાબ રહતા હૈ, દુન્યામેં બ–વજ્હે ઉસકી તલાશકે ઔર આખિરતમેં બ–વજ્હે હિસાબકે. યાદ રહે કે જિસકી ખોરાક ઝિયાદહ હૈ, ઉસકે પેટકા ગોશ્ત ભી ઝિયાદહ હોગા ઔર જિસકે પેટકા ગોશ્ત ઝિયાદહ હૈ, ઉસકી ખ્વાહિશાત ભી બહુત ઝિયાદહ હોંગી ઔર જિસકી શહવાત ઝિયાદહ હોંગી ઉસકે ગુનાહ ઝિયાદહ હોંગે ઔર ઉસકા દિલ ભી સખ્ત હોગા ઔર જિસકા દિલ સખ્ત હોગા વહ મઆશી વ આફાતમેં ગર્ક હોગા. વહ આગમેં દાખિલ હોગા."

● હઝરત રબીઅ બિન અનસ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે, "મછૂછર (મચ્છર) જબ તક ભૂકા હૈ ઝિંદા રહતા હૈ. સૈર હો જાએ તો મોટા હો જાતા હૈ ઔર જબ મોટા હો જાએ તો મર જાતા હૈ. ઐસા હી ઈન્સાન કે જબ મોટા હો જાતા હૈ તો ઉસકા દિલ મર જાતા હૈ."

● હઝરત હાતિમે અસમ (રહ.) ફરમાતે હૈં : "શયતાન મુઝસે સવાલ કરતા હૈ કે તેરા ખાના ક્યા હૈ ? લિબાસ ક્યા હૈ ઔર સુકૂનત કહાં હૈ ?" "મૈં જવાબ દેતા હૂં કે મેરી ગિઝા મૌત હૈ, મેરા લિબાસ કફન હૈ ઔર મેરા મસ્કન કબ્ર હૈ."

● લોગોંને એક દફા' હઝરત અદહમ બલ્ખી (રહ.)સે સવાલ કિયા કે ક્યા વજહ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા હમારી દુઆએં કબૂલ નહીં ફરમાતા ? આપને ફરમાયા કે ઈસ વજહસે તુમ અલ્લાહકો જાનતે ઔર માનતે

હો, મગર ઉસકી ઈતાઅત નહીં કરતે. રસૂલુલ્લાહ (સલલલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો પહચાનતે હો, મગર ઉનકી પૈરવી નહીં કરતે. કુર્આને કરીમ પઢતે હો, મગર ઉસ પર અમલ નહીં કરતે. અલ્લાહ તઆલાકી નેઅમતેં ખાતે હો, મગર શુક્ર નહીં કરતે. જાનતે હૂએ ભી કે બેહિશ્ત ઈતાઅત કરનેવાલોંકે લિએ હૈં, મગર ઉસકી તલબ નહીં કરતે. જાનતે હો કે દોઝખ ગુનહગારોંકે લિએ હૈ, મગર ઉસસે નહીં ડરતે. શયતાનકો દુશ્મન સમઝતે હો, મગર ઉસસે નહીં ભાગતે, બલ્કે ઉસસે દોસ્તી કરતે હો. ખ્વેશ વ અકારિબકો અપને હાથોં ઝમીનમેં દફન કરતે હો, મગર ઈબ્રત નહીં પકડતે. મૌતકો બરહક જાનતે હો, મગર આકિબતકા કોઈ સામાન નહીં પકડતે, બલ્કે દુન્યાકા સામાન જમા' કરતે હો. અપની બુરાઈઓંકો તર્ક નહીં કરતે, લેકિન દૂસરોંકી ઐબ-જોઈ કરતે હો. ભલા, ઐસે શખ્સકી દુઆ કૈસે કબૂલ હો ?''

● નમાઝમેં કલ્બકી, મજલિસમેં ઝુબાનકી, ગુસ્સેમેં હાથકી ઔર દસ્તરખ્વાન પર શિકમકી હિફાઝત કર.

● વહ ગિના હાસિલ કરના ચાહિએ-જો ફના ન હો, વહ ઝિંદગી જિસકો તગય્યુર ન હો, વહ મુલ્ક જો બે-ઝવાલ હો ઔર વહ બકા જિસમેં ઈઝ્મિહલાલ ન હો.

● ખુશખુલ્કી ફાઈદામંદ તિજારત હૈ. કનાઅત ખઝાના હૈ. દુન્યાકી મુહબ્બતમેં ગિરિફ્તાર ન રહેના આબરૂ હૈ. તવક્કુલ પનાહ હૈ ઔર અકૂલ કરિત-એ-નજાત નજાત હૈ.

● ઈન્સાફ રાહત હૈ, સિહ્હત બઝાઅત, કાહિલી ઈઝાઅત, રાસ્તી અમાનત ઔર દરોગ-ગોઈ ખયાનત હૈ. ઈલ્મકા દુશ્મન તકબ્બુર, અકૂલકા દુશ્મન ગુસ્સા, સબ્રકા દુશ્મન લાલચ ઔર રાસ્તીકા દુશ્મન દરોગ-ગોઈ હૈ.

● દૌલત બ મુકાબલ-એ ઈઝ્ઝત, શૌકત બ મુકાબલ-એ હિકમત, સલ્તનત બ મુકાબલ-એ ઈબાદત, સૂરત બ મુકાબલ-એ સીરત ઔર શુજાઅત બ મુકાબલ-એ સખાવત હૈચ હૈ.

● તૌરાતકા મા-હસલ યહ હૈ કે જો કોઈ રાઝી હો અલ્લાહકે દીએ

(હૂએ) પર, આરામ પાયા ઉસને દુન્યા વ આખિરતમેં. ઝબૂરકા મા–હસલ યહ હૈ કે જિસને કિનારા–કશી કી આદમિયોંસે, ઉસને નજાત પાઈ દુન્યા વ આખિરતમેં. ઈન્જીલકા મા–હસલ યહ હૈ કે જિસને ઢાયા ખ્વાહિશોંકો, ઈઝ્ઝત પાઈ ઉસને દુન્યા વ આખિરતમેં. કુર્આન શરીફકા મા–હસલ યહ હૈ કે મુતીએ ખાલિક વ શફીકે મખ્લૂક રહ કર નિગાહ (મહફૂઝ) રખ્ખા જિસને ઝુબાનકો, વહ સલામત રહા દુન્યા વ આખિરતમેં.

● દૌલત એક માશૂક હૈ બેવફા. ઉમર એક હરીફ હૈ ગુરૈઝ–પા. ન ઉસકો કિયામ, ન ઉસકો દવામ.

● વહ શખ્સ જિસકા સિતારા ઈકબાલ પર ન હો, ઉસકે તમામ હુનર ખલ્કમેં ના–મકબૂલ હોતે હૈં. ઉસકી શુજાઅત દીવાનગી કહલાતી હૈ. ઉસકી ફસાહત હશ્વ, ઉસકી કરીમી ફસાદો–નમૂદ, ઉસકા ફઝલ ફુઝૂલ ઔર ઉસકા હર કામ બેઉસૂલ શુમાર હોતા હૈ.

● ચાર નેકિયાં અફઝલતરીન હૈં. ગુસ્સાકે વક્ત દરગુઝર, તન્હાઈમેં પારસાઈ, તંગદસ્તીમેં સખાવત ઔર તાકતકે બા–વુજૂદ ઈન્કિસારી.

● માલદારકો બુખ્લ, હાકિમકો તમઅ્, જવાનકો સુસ્તી, આબિદકો ગુરૂર ઔર સખીકો અફસોસ ખરાબ કરતા હૈ.

● ઝુબાન અગર્ચે તલવાર નહીં, પર તલવારસે ઝિયાદહ તેઝ હૈં. બાત અગર્ચે તીર નહીં, મગર તીરસે ઝિયાદહ ઝખ્મી કરતી હૈ. ગુસ્સા અગર્ચે શેર નહીં, લેકિન શેરસે ઝિયાદહ ખૌફનાક હૈ. નશા અગર્ચે સાંપ નહીં, મગર સાંપસે ઝિયાદહ ખતરનાક હૈ ઔર ગુનાહ અગર્ચે ઝહર નહીં, લેકિન ઝહરસે ઝિયાદહ મુહ્લિક હૈ.

● આલિમે બેઅમલ, મોમે બેઅસલ, સખી–એ–બેઝર, દરખ્તે બેષમર, હરઝહ ગો આદમી, બોલતા હુવા જાનવર, અહમક ઈન્સાન, નાતિક હૈવાન, તેગે બેજૌહર, બેમસ્રફ વ નાચીઝ, આલિમે બદકાર, સોતા હુવા સવાર, જાહિલ પરહેઝગાર, પ્યાદહ તેઝ રફ્તાર, હાકિમે બેઅદલ, અંધા કુંવાં, માલદાર બખીલ, અબરે બેબારાં, મુન્ઈમે બેકરમ, દોનોં જહાંમેં રૂ સિયાહ.

● દસ ચીઝેં દસ ચીઝોંકો ખા જાતી હૈં : (૧) નેકી બદીકો,

(૨) તકબ્બુર ઈલ્મકો, (૩) તૌબા ગુનાહકો, (૪) ઝૂટ રિઝ્કકો, (૫) અદલ ઝુલ્મકો, (૬) ગમ ઉમરકો, (૭) સદકા બલાકો, (૮) ગુસ્સા અક્લકો, (૯) પશેમાની સખાવતકો ઔર (૧૦) ગીબત નેક આ'માલકો.

● દસ ખસલતેં દસ શખ્સિયતોંસે અલ્લાહ તઆલાકો નાપસંદ હે :

(૧) બુખ્લ માલદારોંસે, (૨) તકબ્બુર ફકીરોંસે, (૩) તમઅ્ આલિમોંસે, (૪) બેશર્મી ઔરતોંસે, (૫) હુબ્બે દુન્યા બૂઢ્હોંસે, (૬) સુસ્તી જવાનોંસે, (૭) ઝુલ્મ બાદશાહોંસે, (૮) નામર્દી ગાઝિયોંસે, (૯) ખુશપસંદી ઝાહિદોંસે ઔર (૧૦) રિયાકારી આબિદોંસે.

● પાંચ ચીઝેં તકલીફદેહ હે : (૧) જુઝામકા મર્ઝ (૨) બૂઢ્હેકા કર્ઝ, (૩) હાકિમે સિતમગાર, (૪) બિગડા ગંવાર ઔર (૫) જાહિલ ઓહ્દેદાર ઔર હમસાયા બદકાર.

● બેલુત્ફ હે સૈરે બોસ્તાં બગૈર દોસ્તાં. ઉમરે બે–શબાબ. શરબતે બેગુલાબ. ઝૈને બેરિકાબ. તબીઅતે બે–જવદત. સખુને બે–હિકમત. માલે બે–તિજારત. દિલે બે–સખાવત. મર્દે બે–જુરઅત. ઝને બે–ઈસ્મત ઝોરે બે–હકમ. દવાએ બે–પરહેઝ. ઝિંદગિ–એ–બેઅમલ. અમલે બેઈલ્મ ઔર ઈલ્મે બેઅમલ.

● આઠ ચીઝેં સેર નહીં હોતીં : (૧) આંખ દેખનેસે, (૨) ઝમીન બારિશસે, (૩) ફાહિશા ઔરત મર્દસે, (૪) આલિમ ઈલ્મસે, (૫) સાઈલ સવાલસે, (૬) હરીસ જમ્એ માલસે, (૭) દરયા પાનીસે ઔર (૮) આગ લકડિયોંસે. (હદીષ)

● તીન શખ્સ સબસે ઝિયાદહ મગ્દૂબ હૈં : (૧) ફકીરે મુતકબ્બિર (૨) બૂઢ્હા ઝાની ઔર (૩) બદકાર આલિમ. (અલી રદિ.)

● ઔરતકી ખૂબી દો બાતોંમેં હૈં : (૧) ઉસકો કોઈ નામહરમ ન દેખે. (૨) વહ કિસી નામહરમકો ન દેખે. (ખાતૂને જન્નત રદિ.)

● ઔરતસે ચાર ચીઝેં ચાહો : (૧) ઉસકે દિલમેં નેકી હો, (૨) ઉસકે ચેહરેમેં હયા હો. (૩) ઉસકી ઝુબાનમેં શીરીની હો ઔર (૪) ઉસકે હાથ કામમેં લગે રહેં.

● લોગોંસે કિનારા–કશ રેહ, તીન બરકતેં હાસિલ હોંગી : (૧) રાહતે જિસ્માની, (૨) કુવ્વતે રૂહાની, (૩) હિફાઝતે ઈમાની.

● બાદશાહોંકે જાહોજલાલ વ શાનો–શવકત, ઉમરાઅ્કે દૌલત વ માલો–હશ્મત વ ષરવત ઔર હસીનોંકે હુસ્નો–જમાલ ઔર ઝૈબો–ઝીનત હી કો ન દેખો, બલ્કે બ–નઝરે ઈબ્રત યહ દેખો કે કિતની જલ્દી જલ્દી ચલે જાતે હૈં.

● ઔરતસે ખલવત કરના હી મઅ્સિય્યત હે, અગર્ચે ઝિના ન કરે, બલ્કે ઐસી જગા ખડા હોના ભી ગુનાહ હે, જો ઔરતોંકી ગુઝરગાહ હે.

● દુન્યામેં શઅર એક નૌહ–એ–માતમ, મૂસીકી એક ફુગાને યા'સ, ફૂલ એક મુન્જમિદ કતર–એ–ગિરિયાં, રોશની એક ઉમ્મીદે ગુરૈઝાંકે અલાવહ ઔર કુછ ભી નહીં.

● દુન્યા પરસ્તો ! તુમકો દુન્યાકી કિસ ચીઝને મા'ઝૂર બના રખા હે ? હાલાંકે યહ ઐસા ઘર હે કે ઉસમેં ભલાઈ બહુત કલીલ, ઉસમેં તરહ તરહકે શર મવજૂદ. ઉસકી નેઅમતેં સરીઉલ ઝવાલ ઔર મસ્લૂબ, ઉસસે સુલહ રખનેવાલા મગલૂબ, ઉસકા માલિક દર હકીકત મમલૂક ઔર ઉસકા સામાન આખિરકાર મતરૂક હે. (હઝરત અલી રદિ.)

● અગર તૂ તમામ દુન્યાકો ભી છાન ડાલે તો બહુત કમ લોગોંકો કાબિલે સુહબત પાએગા, વરના અવામ કલ્અન્આમકા યહ હાલ હૈ કે કાઈલે અકવાલે બેહૂદહ, ફાઈલે અફ્આલે ગુનાહ–આલૂદહ, મવાઈઝો–નસાહિઅ્મેં સબ લુકમાને ઝમાન ઔર બદ કિરદારીમેં બેતકલ્લુફ શયતાન. છોટે બુઝુર્ગોંકે સાથ બ–ખુશ, હમસાયાકે સાથ બ–ખરોશ, તમામ વઝીઓ–શરીફ હકપોશ ઔર નાહક કોશ, ઈઝહારે હકસે ખામોશ, ગલીમે શકાવત બરદોશ, શયતાનકા હલક–એ–બંદગી બ–ગોશ. સબકો રોઝે જઝા ફરામોશ. બાદ–એ–મકરો–ફરેબસે મદહોશ, ગંદુમ–નુમા જવ–ફરોશ, નાકિસાને દહ્ર ઔર સિતમ–પેશા, શાહિદ મુરાદસે હમઆગોશ, ફિક્રે ફરદા ન ઝિક્રે દોશ. હુસૂલે મઆશ વ ફિક્રે નાનસે આઝાદ, મસ્રૂફે નાઉ નોશ, બખિલાફે અઝીં અહ્લે ઈલ્મો–હુનર વ તબ્ક–એ–નેકાં સીન–એ–બિર્યાં વ ચશ્મ ગિર્યાં, હમા–તન ઉરયાં યા બોરિયા–પોશ, બે–ખાનાં યા ખાના બ–દોશ, ફર્ઝાનહ વ ખિર્દમંદકો ઈફ્લાસ વ પરેશાની, બે–ખિર્દ ઔર નાલાઈકોંકો આસૂદગી વ તન આસાની. બૂળ્હે બેઈન્સાફ, જવાન બેહયા ઔર બેબાક ઔર છોટે ગુસ્તાખ. તબ્ક–એ–નેકાં રંજૂર, ગિરોહે બદાં

મસ્રૂર, હક શિકસ્ત–ખુર્દહ, વ મકહૂર, બાતિલ મુઝફ્ફર વ મન્સૂર, ભીળોંકે લિબાસમેં ભેળીએ ખૂંખ્વારી કર રહે હૈં. ઉનકી યારી ગોયા બે–કસી હૈ ઔર ઉનકી હમરાહી બ–મંઝિલ–એ–વાપસી, દુઆકે બ–જાએ દગા ઉનકા પેશા, મુહબ્બત એક દવા હૈ જો તબ્ક–એ–અત્તારે રોઝગારમેં નહીં પાઈ જાતી ઔર વફા એક જૌહર હૈ જો ઝમાન–એ–નાહંજારકે ખઝાનેમેં મવજૂદ નહીં. મુરુવ્વત મિષ્લે સીમુર્ગકે હૈં, જિસસે સિવાએ નામકે કુછ હાસિલ નહીં ઔર ઈન્સાફ માનિન્દે કીમિયા હૈ, જિસકા કહીં નિશાન નહીં......

અગર મૌત આએ ન રંજૂર હો,	જો છુટ્ટી હો મઝદૂર મસ્રૂર હો,
બદલ જાએ જીનેકા દુઃખ ચૈનસે,	જો મર જાએ સો જાએ સુખ-ચેનસે,
મિલા મરનેવાલોંકો આરામ વહ,	કે ઉઠનેકા લેતે નહીં નામ વહ.

અય અહલે દુન્યા ! જાન લો કે તુમકો ભી એક દિન મરના હૈ. મૌતકે બા'દ ઉઠના હૈ ઔર અપને નેક વ બદ આ'માલકી જઝા ઔર સઝાકો પહુંચના હૈ. પસ, દુન્યાકે ચંદ રોઝ જીને પર મત ફૂલો ઔર મૌતકો કભી ન ભૂલો. દુન્યા મુસીબતકા ઘર હૈ. ફના હોના ઉસકા મશહૂર ઔર ધોકા દેના ઉસકા શિઆર હૈ. ઉસકી હર એક ચીઝકા અંજામ ઝવાલ હૈ ઔર ઉસકા હમેશા કિસીકે પાસ રહના મહાલ હૈ. જબ આદમીકો ઉસમેં થોડા આરામ મિલતા હૈ તો ઉસકે ઈવઝ બરસોંકા રંજ સામને આ જાતા હૈ. મૌત હર એકકે સર પર કાઈમ હૈ ઔર ઉસકા ઝાઈકા ચખના સબકો લાઝિમ હૈ. ખુદા તઆલાકે બંદો ! આજ તુમ્હારા દુન્યામેં ઐસા હાલ હૈ, જૈસા કે તુમસે પેહલે લોગોંકા થા. જો તુમસે ઉમરમેં ઝિયાદહ, તાકતમેં કવી, આબાદીમેં કષીર ઔર મકાનાતમેં આ'લા થે, મગર ઝમાનાકે ઈન્કિલાબસે આજ ઉનકી આવાઝ ભી નહીં નિકલતી. ઉનકે જિસ્મ કબરોંમેં સડ ગએ, શહર ઉજડ ગએ ઔર મકાનાત ગિર ગએ. યા વહ મહલ્લાત, આલીશાન ગાઉ–તકિએ ઔર મખમલી ફર્શ થે યા અબ પથ્થર ઔર ઈંટેં, ખાકે ગૌર ઔર ગોશ–એ–લહદ હૈ. ક્યા તુમ્હેં કુછ શુબા' હૈ કે જૈસા ઉનકા હાલ હુવા વહી હાલ તુમ્હારા ન હોગા ? વહી તન્હાઈ ન હોગી ઔર વહી ખાકમેં યહ જિસ્મ કીડોંકા ખોરાક ન હોગા ?

સંવરતે થે કે ઈક આલમકી આંખેં હમકો દેખેંગી,
ખબર ક્યા થી હમારી મજલિસે માતમકો દેખેંગી,
સિતમ હૈ જામ-એ-હસ્તીકા ઈસ તનસે જુદા હોના,
લિબાસે તંગ હૈ ઉતરેગા આખિર ધજ્જિયાં હો કર,
જિતની બળ્હતી હૈ ઈતની ઘટતી હૈ,
ઝિંદગી આપ હી આપ કટતી હૈ,
નઝરે ગૌરસે જો દુન્યાકી હાલત દેખી,
હમને બરપા યહીં હરરોઝ કિયામત દેખી.

● હઝરત અલી (રદિ.)સે કિસીને પૂછા કે ઈલ્મ બેહતર ચીઝ હૈ યા દૌલત ? આપને ફરમાયા : ઈલ્મ દૌલતસે બેહતર હૈ, ઈસ લિએ કે દૌલત કારૂન વ ફિરઔનકો મિલતી હૈ ઔર ઈલ્મ પયગમ્બરોંકો મિલતા હૈ. ઈન્સાનકો દૌલતકી હિફાઝત કરની પડતી હૈ, મગર ઈલ્મ ઈન્સાનકી હિફાઝત કરતા હૈ. દૌલતવાલે આદમીકે દુશ્મન બહુત હોતે હૈં, મગર ઈલ્મવાલે આદમીકે દોસ્ત ઝિયાદહ. દૌલત ખર્ચ કરનેસે ઘટતી હૈ ઔર ઈલ્મ ખર્ચ કરનેસે બળ્હતા હૈ. દૌલતમંદ બખીલ ઔર ઈલ્મવાલા સખી હોતા હૈ. દૌલતકો ચોર ચુરા સકતે હૈં, મગર ઈલ્મકો નહીં ચુરા સકતે. દૌલત ગુરૂર સિખાતી હૈ ઔર ઈલ્મ હિલ્મ સિખાતા હૈ. દૌલતકી હદ હોતી હૈ, લેકિન ઈલ્મકી કોઈ હદ નહીં હોતી.

● નેક દિલ ઈન્સાન દુશ્મનોંકે સાથ ભી નેકી કરનેસે નહીં ચુકતે. સંદલ ઉસ કુલ્હાડેકા મુંહ ભી ખુશ્બૂદાર કર દેતા હૈ, જો ઉસે કાટતા હૈ.

● એક શખ્સ કિસી નામી કઝ્ઝાક (લુટેરા–ડાકૂ)કે પાસ ગયા ઔર કહા કે મુઝે નોકર રખ લો. કઝ્ઝાકને પૂછા : "પેહલે તુમને કહાં કહાં નોકરી કી હૈ ?" ઉસને કહા : "દો બરસ એક વકીલકે પાસ ઔર એક બરસ પોલીસમેં રહા હૂં." કઝ્ઝાકને ઉસે નોકર રખ લિયા.

● તવારીખમેં મઝકૂર હૈ કે એક શહઝાદેને અપને બાપસે કહા કે મૈં ચાહતા હૂં કે મુઝે આખિરતમેં કામ્યાબી નસીબ હો. બાપને હિદાયત કી કે તુમ ફુલાં બાદશાહકે પાસ જાઓ. ચૂંકે તાલિબે સાદિક થા, મનાઝિલ તય્ કરકે બાદશાહકે દરવાઝે પર પહુંચ ગયા ઔર દરબાનોંસે કહા કે બાદશાહકો મેરે આનેકી ઈત્તિલાઅ્ દે દો કે ફુલાં બાદશાહકા લડકા આયા

હૈ. બાદશાહને કહા કે અછ્છા ખડા રહને દો. તીન રોઝકે બા'દ ફિર ઈત્તિલાઅ્ કી તો કહા કે અછ્છા દૂસરે દરવાઝે પર લાઓ. વહાં ભી તીન રોઝ ખડા રહા. તીસરી બાર ઈત્તિલાઅ્ કી તો કહા કે આને દો. શેહઝાદા અંદર ગયા તો દેખા કે તમામ ઠાઠ દુન્યાદારીકા મવજૂદ હૈ. દિલમેં ખયાલ કિયા કે યહ તો ખૂદ જગતકા બ્યાપારી હૈ. મુઝકો ક્યા તાલીમ કરેગા ? બાદશાહકો યહ વસવસા મુન્કશિફ હો ગયા. ઉસકો ઠહરાયા ઔર દૂસરે દિન શહરકે તમામ અતરાફમેં ઔર ગલી–કૂચોંમેં નાચ–રંગ ઔર જા–બ–જા તમાશા કરાયા ગયા. ફિર શહઝાદેકો તલબ કિયા ઔર એક કટોરા દૂધસે લબરેઝ ઉસકે હાથ પર રખ્ખા ઔર કહા કે જાઓ, શહરે જંકકી પૂરી પૂરી સૈર કરો, મગર ખબરદાર ! દૂધ ગિરને ન પાએ ઔર દો સિપાહી શમશીરે બ–રહ્ના' ઉસકે હમરાહ કિએ કે અગર એક કતરા ભી ઉસમેંસે ગિરે તો શહઝાદેકે પુરઝે ઉડા દો. ઈસી તૌરસે જૈસા ઉસકો હુકમ હુવા થા, વહ દોનોં સિપાહી શહઝાદેકો શહરમેં ફિરા કર લે આએ. બાદશાહને પૂછા કે દૂધ તો નહીં ગિરા ? સિપાહીયોંને અર્ઝ કિયા કે હુઝૂર ! અગર ઐસા હોતા તો યહ આપકે પાસ સલામત કૈસે પહુંચતે, કતલ ન કર દીએ જાતે ? ફિર બાદશાહ શેહઝાદેકી જાનિબ મુતવજ્જહ હુવા ઔર દરયાફ્ત કિયા કે આજ તુમને તમાશા તો ખૂબ દેખા હોગા. જા–બ–જા નાચ–તમાશેકી ધૂમધામ થી. ઉસને જવાબ દિયા કે જનાબ ! મુઝકો ઈસ કટોરેકી હિફાઝત બલાએ જાન હો રહી થી. હર દમ યહી ખૌફ થા કે અગર દૂધકા એક કતરા ભી ગિરા તો મૈં ફૌરન્ મારા જાઉંગા. ભલા, ઈસ હાલતમેં મૈં તમાશા ક્યા દેખતા, મુઝકો તો બ–જુઝ્ દૂધકે ઔર કોઈ ચીઝ નઝર નહીં આઈ.

ઉસ વક્ત બાદશાહને ફરમાયા કે જિસ તરહ તુમ પર યહ એક દિન ગુઝરા હમારા તો હર વક્ત યહી હાલ રહતા હૈ. ઈસ દૌલત વ હશ્મતે તમતરાક ઔર માલો–જાહકી કર્રોફર હમારી નઝરમેં સબ હેચ હૈ. હમારી તવજ્જુહ કિસી તરફ નહીં. તુમને ઝાહિરી સલ્તનત વ હુકૂમત ઔર દૌલત વ ષરવત દેખ કર હમારી હાલતકો કિયાસ કિયા. અય શહઝાદે ! ઈસ વાકિઅહસે જો તુમ પર ગુઝરા સમઝ લો કે સિપાહી મલકુલ મૌત હૈ. તન કટોરા, મન દૂધ ઔર રાગ–રંગ જો હો રહા થા, વહ દુન્યાએ ફાનીકા સૈરો–તમાશા હૈ. ઈસી તરહ હમને ભી દુન્યાકે ધંધેમેં દિલ નહીં લગાયા

કે ઐસા ન હો કે દૂધ ગિર જાએ ઔર દિલ યાદે ઈલાહીસે ચુક જાએ ઔર મારા જાએ. ઉસકે બા'દ બાદશાહને શહઝાદેકો ઈસકે હૌસલેકે મુવાફિક તાલીમ દે કર રુખ્સત કર દિયા.

● નદામત ચાર કિસ્મકી હોતી હૈ : (૧) નદામત એક દિનકી, જબ કોઈ શખ્સ ઘરસે બિલા ખાના ખાએ ચલા જાએ. (૨) નદામત સાલ ભરકી, ઝિરાઅતકા વક્ત ગફલતમેં ગુઝર જાએ. (૩) નદામત ઉમર ભરકી, જબ બીવીસે મુવાફકત ન હો. (૪) નદામત અબદી કે ખુદાએ બરતર નાખુશ હો.

● વક્ત રૂઈકી ગાલોંકે માનિન્દ હૈ. અક્લ વ હિકમતકે ચરખેમેં કાત કર ઉસકે કીમતી પારચાત બના લો, વરના જહાલતકી આંધિયાં ઉસે ઉડા કર કહીં કા કહી ફેંક દેગી.

● સૂફી ઝમીનકી માનિન્દ હૈ, જિસ પર નાપાક ચીઝેં ફેંકી જાતી હૈં, લેકિન જિતની ચીઝેં ઉસમેંસે નિકલતી હૈં વહ નફીસ વ પાક હોતી હૈં.

● સૂફી વહ હૈ જિસકો જાનવરોંકી આવાઝમેં, હર એક સોઝો–સાઝમેં, ચીડિયોંકી ચહકમેં, ફૂલોંકી મહકમેં, સબઝેકી લહકમેં, જવાહિરાતકી દમકમેં, સૂરજકી ચમકમેં, સમા વ સમકમેં, દરખ્તોંકે રંગમેં, શીશા વ સંગમેં, આહંગે રબાબ વ ચંગમેં, ઝમઝમ વ ગંગમેં, પથ્થરકી સખ્તીમેં, ખુશહાલી વ બદબખ્તીમેં, ઝમીનકી નરમીમેં, આતિશકી ગરમીમેં, દરયાકી રવાનીમેં, કવાકિબે આસમાનીમેં, પહાડકે ઉભારમેં, બયાબાન વ મુર્ગઝારમેં, ખિઝાં વ બહારમેં એક ના–દીદહ બસ્તીકા જલવા નઝર આએ.

● સારી દુન્યાકે ઈન્સાનો ! રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી પૈરવી કરો, અલ્લાહકે અહકામ પર ચલો, દીનમેં નઈ બાત ન નિકાલો, નાફરમાની મત કરો, સબ્ર રખો, બેસબ્રી ન કરો, કુશાઈશકા ઈન્તિઝાર કરો, નાઉમ્મીદ ન હો, અલ્લાહકે ઝિક્ર પર સબ મુત્તફિક હો જાઓ, આપસમેં ફૂટ પૈદા ન કરો, તૌબા કરકે ગુનાહોંસે પાક હો જાઓ, મઅ્સિય્યતકી ગંદગીસે આલૂદહ ન હોં ઔર અપને મવલાકે દરવાઝેસે ન હટો, ફરાઈઝકે બા'દ અચ્છે કામોંમેં સબસે અચ્છે કામ મોહતાજોં ઔર મહમાનોંકો ખાના ખિલાના હૈ ઔર ખાસ વ આમકે સાથ ખુશખુલ્કી કરનેસે

બેહતર કોઈ કામ નહીં, અય મિસ્કીન ! જો કુછ તેરે પાસ હૈ વહ સબ દીનકે તાલિબે આલિમોં ઔર ફુકરાઅ્ ઔર મસાકીન પર સદકા કર દે યા દીની દર્સગાહ બનવા કર આખિરતમેં અપને રબસે અજ્ર લે લે, પીછે કુછ ન છોળ, જિસ અલ્લાહને તુઝે દિયા થા, વહ તેરી ઔલાદકો ભી દેગા, અગર તેરી ઔલાદ નેક હોગી તો નેકિયોંકા વહ ખુદ વારિષ હૈ ઔર અગર બદકાર હોગી તો તુઝે ઉનકી ઝરૂરત નહીં.

● અલ્લાહકે હો જાઓ, તકવા ઝરૂરી સમઝો, અપને નફ્સકા સાથ ન દો, સબ્રકા દામન થામ લો, અલ્લાહકે તલબગાર બન જાઓ, ગુરૂરસે બાઝ આ જાઓ, ઝાહિરકી આરાસ્તગી પર ઈક્તિફા ન કરો, તરહ તરહકી ગિઝાઓંકો ખાઓ, મગર ઝુહ્દકે હાથસે, ન કે રગબતકે હાથસે, કિસ્મ કિસ્મકા ખાના ખા, મગર તેરા દિલ હક તઆલાકે સાથ રહે તો ખાનોંકી ખરાબીસે મહફૂઝ રહેગા અગર તબીબકે હાથસે ખાએગા.

● દોસ્તો ! હમારે દિલ કિસ કદર સખ્ત હો ગએ. હમ અમાનત ખો બૈઠે, હમારે દરમિયાનસે રહમત વ શફકત ઉઠ ગઈ. શરીઅતકે અહકામ હમારે પાસ અમાનત થે, જિનકો હમને છોળ દિયા. અફસોસ અગર હમ અમાનતકી હિફાઝતકો ઝરૂરી ન સમઝેંગે તો અનકરીબ હમારી આંખોંમેં પાની ઉતર આએગા. અલ્લાહપાક અપની રહમતકા દરવાઝા હમ પર કર દેગા. દોસ્તો ! અપને સરોંકો અલ્લાહકે સિવા દૂસરોંકે સામને ઝુકાનેસે મહફૂઝ રખ્ખો. અંધેપન ઔર ગફલતસે લોગોંકે સાથ મેલજોલ ન રખો, બલ્કે બસીરત ઔર ઈલ્મ ઔર બેદારીકે સાથ ઉનસે મિલો. અગર ઉનસે કોઈ અછ્છી બાત મિલે તો ઈખ્તિયાર કર લો. બુરી બાત હો તો ઉસસે ખુદ ભી ઈજ્તિનાબ કરો ઔર ઉનકો ભી રોક લો. અફસોસ તૂ કિસ કદર તા'વીલેં કરતા હૈ ઔર વુજૂહે જવાઝ ઢૂંઢતા હૈ. અપને ના–રવા ફે'લકી તા'વીલેં કરનેવાલા બદ અહદ બાગી હૈ.

● અઝીમત જાતી રહી ઔર ઈસકે અહ્લ ભી જાતે રહે. યહ ઝમાના રુખ્સતોંકા રહ ગયા, ન કે અઝમતોંકા. યહ ઝમાના દોગલી બાત, નિફાક ઔર દૂસરોંકા માલ લેનેકા રહ ગયા. બહુત લોગ હૈં જો નમાઝ, રોઝહ, હજ, ઝકાત ઔર તમામ નેક કામ મખ્લૂકકે લિએ કરતે હૈં, ખાલિકકે લિએ નહીં કરતે. ઈસ દુન્યાકા બળા હિસ્સા મખ્લૂક હી મખ્લૂક બન ગયા.

દોસ્તો ! હમ સબ મુરદહ દિલ હૈં. ઝિંદહ નફ્સ હૈં, ઝિંદહ ખ્વાહિશવાલે હૈં, તાલિબે દુન્યા હૈં. દિલકી ઝિંદગી ઈસમેં હૈ કે મખ્લૂકકે ખ્યાલસે નિકલ જાએં ઔર બાતિની તૌર પર અલ્લાહ તઆલાસે વાબસ્તા હો જાએં. યહાં સૂરતકા એ'તિબાર નહીં, કલ્બકી ઝિંદગી હક તઆલાકે હુક્મકી તા'મીલ, મુમાનઅત પર પાબંદ રહને ઔર મસાઈબ પર સબ્ર રખનેસે હાસિલ હોતી હૈ. માલદાર બનનેકી તમન્ના ન કરો. બુલ્ હવસ ન બનો. ઈલ્મ બગૈર અમલકે મુફીદ નહીં ઔર અમલ બગૈર ઈખ્લાસકે ના–મુકમ્મલ હૈ. કમાઓ ઔર ખાઓ ઔર ઉસસે દૂસરોંકી ગમખ્વારી ભી કરો.

અલ્લાહકા શિકવા બંદાસે ન કરો. અલ્લાહસે ડરના કામ્યાબીકી કુંજી હૈ.

● ગનીમત સમઝ ઝિંદગીકે દરવાઝાકો જબ તક વહ ખુલા હુવા હૈ. લોગો ! બના લો જો કુછ તોડ ચુકે હો. ધો લો જિસકો ગંદા કર ચુકે હો. સંવાર લો જિસકો બિગાડ ચુકે હો. સાફ કર લો જિસકો મૈલા કર ચુકે હો. લૌટા દો જો કુછ લે ચુકે હો. વાઈઝ બનના ઝૈબા નહીં, જબ તક અપને બાતિનકે એ'તિબારસે સબકો છોળ ન દે. કાહિલ હમેશા મહરૂમ રહતા હૈ, પશેમાનીકી રસ્સી ઉસકી ગરદનમેં હોતી હૈ. બદકારોંકી મુહબ્બતસે પરહેઝ કરો. અલ્લાહસે શરમાઓ. ગફલતમેં ન પળે રહો.

● શરીઅત પર અમલ કરનેસે હી રૂહાની તરક્કી હાસિલ હોતી હૈ. તલબ કરો યા ન કરો, રિઝ્ક મુકદ્દર ઝરૂર મિલેગા. અહમકકી સુહબત બળી નુકસાનદેહ હૈ. અગર તૂ જાહિલોંકી સુહબત ઈખ્તિયાર કરેગા તો ઉનકી જહાલત તુઝ તક ભી પહુંચેગી. અપની હકીકતકો પહચાનો.

● કલ્બકે અમલકે બગૈર ઝુબાની ઈલ્મ તુઝકો હકકી તરફ એક કદમ ભી ન ચલા સકેગા. રફતાર કલ્બ હી કી રફતાર હૈ, બ–શર્તે કે આ'ઝાઅ્સે શરીઅતકી હુદૂદકી મુહાફઝત હો. જિસને અપને આ'માલ મખ્લૂકકે લિએ કિએ ઉસકા કોઈ અમલ નહીં. આ'માલ ખલ્વતોંમેં હી હોતે હૈં, જલ્વતોંમેં નહીં હોતે. બ–જુઝ્ ફરાઈઝકે કે ઉનકા ઝાહિર કરના ઝરૂરી હૈ.

● અગર યકીનકી બુન્યાદકો મઝબૂત કરનેમેં કોતાહી હો ચુકી તો ઊપરકી ઈમારતકી મઝબૂતી બે–સૂદ હૈ. અગર બુન્યાદ મઝબૂત હો ઔર ઊપરકી તા'મીરમેં ખરાબી આ જાએ તો તા'મીરકી તલાફી હો સકતી હૈ.

આ'માલકી બુન્યાદ તૌહીદ વ ઈખ્લાસ હૈ. જિસકે પાસ તૌહીદ વ ઈખ્લાસ ન હો, ઉસકે પાસ કોઈ અમલ નહીં.

● રિયાકારકા કપળા સાફ હૈ, દિલ ગંદા. મુબાહ ચીઝોંકો તર્ક કરકે ઝાહિર બનતા ઔર કમાઈ કરનેસે કાહિલ રહતા હૈ. દીનકે ઝરીએસે દુન્યા ખાતા હૈ ઔર કિસી ચીઝસે પરહેઝ નહીં કરતા. અવામસે ઉસકી હાલત પોશીદહ હૈ, મગર ખવાસસે મખ્ફી નહીં. ઉસકા સારા ઝાહિર ઔર સારી તાકત ઝાહિરીમેં હૈ. ઉસકા ઝાહિર આબાદ હૈ ઔર બાતિન વેરાન. અલ્લાહકી ઈતાઅત કલ્બસે હોતી હૈ, સિર્ફ કાલિબસે નહીં.

● તેરી ઝુબાન પરહેઝગાર હૈ, મગર તેરા દિલ બદકાર. તેરા ઝાહિર મુસલમાન હૈ, મગર દિલ કાફિર. તેરા બૈરૂન મુવહ્હિદ હૈ, મગર બાતિલ મુશ્રિક. તેરા ઝુહ્દ ઝાહિરમેં હૈ, તેરા દીન ઝાહિરમેં હૈ, લેકિન બાતિલ ખરાબ હૈ, જૈસે બયતુલ ખલા પર કલઈ. મુઅમિન અવ્વલ અપના બાતિન આબાદ કરતા હૈ, ફિર ઝાહિરકો બનાતા હૈ, જૈસે મકાન બનાનેવાલા પેહલે બૈરૂની હિસ્સા બનાતા હૈ ઔર ફિર અંદરૂની તા'મીરસે ફારિગ હો કર દરવાઝા બનાતા હૈ. ઈમાનદારોંકી આઝમાઈશ હોતી હૈ.

● ખિદમત કરો, મખ્દૂમ બન જાઓગે. ઈબાદતમેં તકલ્લુફ ન બરતો.

● અફસોસ કે તૂ હાફિઝે કુર્આન બનતા હૈ ઔર ઉસ પર અમલ નહીં કરતા. સુન્નતે રસૂલુલ્લાહકા હાફિઝ બનતા હૈ ઔર ઉસકી અમલી મુવાફકત નહીં કરતા. દૂસરોંકો હુકમ દેતા હૈ ઔર ખુદ નહીં કરતા. તુમ ક્યૂં કહતે હો ઐસી બાત જો ખુદ નહીં કરતે. તુમકો શર્મ નહીં આતી. ક્યૂં દા'વા કરતે હો ઈમાનકા, હાલાં કે તુમ ખુદ મો'મિન નહીં. બગૈર અમલકે તહસીલે ઈલ્મમેં ઉમર ઝાઈઅ્ ન કરો.

● શરીઅતકી હુદૂદકી હિફાઝત કરો. આરિફ મુસીબતોંમેં રહ કર ભી દમ નહીં મારતા. શરીઅત પર અમલ કરનેસે હી હકીકી તસવ્વુફ હાસિલ હોતા હૈ. અવ્વલ ઝાહિરી ફિકહ હાસિલ કરો, ફિર બાતિની ફિહકી તહસીલકે લિએ ઉઝલત ઈખ્તિયાર કરો. તવંગરીકી તલબ છોડ દો, તવંગર બન જાઓગે. અય ઈલ્મકા દા'વા કરનેવાલે મૌલવી ! અલ્લાહકે ડરસે તેરા રોના કહાં ગયા ? તેરી તરફસે ગુનાહોંકા ઈકરાર કહાં ગયા ? શબો–રોઝ અલ્લાહકી ઈતાઅતમેં બસર હોના ક્યા હૂવા ? તેરી અપને નફ્સકો અદબે

મૂઝી કિધર ગઇ ? તેરી તવજ્જુહકા પૂરા મરકઝ કુર્તા, અમામહ, ખાના-પીના, નિકાહ-મકાન, દુકાન ઔર દુન્યાકે સાથ તઅલ્લુક હી હો કર રહ ગયા હૈ. અપની તવજ્જુહકો ઉન તમામ ચીઝોંસે અલગ કર લે. અગર ઇનમેંસે કોઇ ચીઝ તેરે નસીબકી હોગી તો અપને વક્ત પર ખૂદ તેરે પાસ આ જાએગી. ઉલમાઅ્, સુલહાઅ્ ઔર અવલિયાઅ્ પહાડોંકી તરહ હૈં, જિનકો આફાત વ મસાઇબકી આંધિયાં ન હિલા સકતી હૈં, ન ઉખાડ સકતી હૈં. વહ તૌહીદકે મકામસે હિલતે હી નહીં. માલદાર ઔર ફકીરકે દરમિયાન ઇમ્તિયાઝ ન રખો, આમિલ બન જાઓ. જાન-બૂઝ કર જાહિલ ન બનો. આલિમે બા-અમલ અલ્લાહકા નાઇબ હૈ.

● બંદાકે દિલકી આબાદી ઇસ્લામ હૈ. તુમ નફ્સકી દુન્યાકે ખ્વાહિશકે બંદે હો. ઇબાદત પર ઘમંડ ન કરો. તુમ્હારે અક્વાલ હૈં, અફ્આલ નહીં. અફ્આલ હૈં તો ઉનમેં તૌહીદ ઔર ઇખ્લાસ નહીં. દુન્યાસે કુછ ભી મુહબ્બત રખોગે તો કુછ ભી ફલાહ નસીબ ન હોગી. જિહાદે બાતિન જિહાદે ઝાહિરસે ઝિયાદહ સખ્ત હૈ.

● મુસલમાનો ! હમારા રોઝહદાર બન કર દિનભર ભૂકા-પ્યાસા રહના ઔર શામકો માલે હરામસે ઇફતાર કરના ક્યા કારઆમદ હોગા. હરામખોરો ! તુમ દિનમેં અપને આપકો પાની પીનેસે રોકતે હો ઔર ઇફતારકા વક્ત આતા હૈ તો મુસલમાન ભાઇકે ખૂનસે ઇફતાર કરતે હો. તુમ સૈર હો કર ખાતે હો, હાલાં કે તુમ્હારે પડોસી ભૂકે હોતે હૈં ઔર દા'વા કરતે હો મુસલમાન હોનેકા ? મૈં કહેતા હૂં કે યા તો ઇસ્લામકી જુમ્લા' શરાઇતકે પાબંદ બનો, વરના મુસલમાન હોનેકા ઝુબાની દા'વા મત કરો. તુમ મખ્લૂકકી ગમખ્વારી કરો, અલ્લાહ તુમ્હારી ગમખ્વારી કરેગા. તુમ ઝમીનવાલોં પર રહમ કરો, આસ્માનવાલા તુમ પર રહમ કરેગા.

● તુઝે એ'તિમાદ હૈ અપને નફ્સ પર, મખ્લૂક પર, રૂપિયા પર, તિજારત પર ઔર શહરકે હાકિમ પર. જિસ ચીઝ પર તેરા એ'તિમાદ હો વહ તેરે મા'બૂદ હૈં. જિસસે તુઝે ખૌફ યા તમઅ્ હૈ વહી તેરા મા'બૂદ હૈ. જિસકો નફા' પહુંચાનેવાલા સમઝે વહી તેરા મા'બૂદ હૈ. વાઇઝ મત બન, ઝાહિરકો ખૂબસૂરત બના, જબ કે તેરા બાતિન બિગડા હુવા હૈ. રિયાકાર મુનાફિક ઝુબાનસે દુન્યા કમાયા કરતે હૈં ઔર બા-વુજૂદ ના-અહલ હોનેકે નેકોંકી સી સૂરત બનાતા, ઉન જૈસી બાતેં કરતા ઔર ઉન જૈસા લિબાસ પહનતા હૈ, હાલાંકે ઉન જૈસે કામ નહીં કરતા. કોશિશ તો કર, મદદ કરના

અલ્લાહકા કામ હૈ. ઈસ સમંદરમેં હાથ–પાઉં મારો, મૌજેં તુમ્હેં ઉઠા કર ઔર પલટે દે કર કિનારહ તક લે હી આએંગી. નસીહત વહી કારગર હોતી હૈ, જો અમલકી ઝુબાનસે હો.

દુન્યાકી મકરૂહાત ઔર ઉનસે નજાતકા રાસ્તા :

જિસકો ભી નજાત મિલી ઉસકો બગૈર ઉસકે નજાત નહીં કે ઉસને સચ્ચાઈકે સાથ અલ્લાહકી તરફ રુજૂઅ કિયા ઔર ઉસસે પનાહ લી. અલ્લાહને ફરમાયા : ઔર અલ્લાહને રહમત ફરમાઈ ઉન તીનોં પર, જો પીછે છોડ દીએ ગએ થે; યહાં તક કે જબ બા–વુજૂદ કુશાદહ હોનેકે ઝમીન ઉન પર તંગ હો ગઈ ઔર વહ ખુદ અપની જાનોંસે તંગ આ ગએ ઔર ઉનકો યકીન હો ગયા કે સિવા ઉસકે કે અલ્લાહ હી કી તરફ રુજૂઅ કિયા જાએં, ઉસસે બચનેકા ઔર કોઈ તરીકા નહીં ઔર જિસને ભી નજાત પાઈ ઉસને બગૈર સિદ્‌ક ઔર તકવાકે નજાત નહીં પાઈ. અલ્લાહને ફરમાયા : અલ્લાહ અહ્‌લે તકવાકો ઉનકી કામ્યાબીકે સાથ નજાત દેતા હૈ ઔર જિસને ભી નજાત પાઈ બગૈર વફાએ અહ્‌દકી નિગહ્‌દાશ્તકે નહીં પાઈ. અલ્લાહને ફરમાયા : વહ લોગ જો અલ્લાહકે અહ્‌દકો પૂરા કરતે હૈં ઔર પયમાનકો નહીં તોડતે ઔર જિસને ભી નજાત પાઈ બગૈર તકમીલે હયાકે નહીં પાઈ.

અલ્લાહને ફરમાયા : ક્યા ઈસકો ઈલ્મ નહીં હુવા કે અલ્લાહ દેખતા હૈ ઔર મૈં કહતા હૂં કે બગૈર હુકમે ઈલાહી ઔર કઝાએ સાબિકકે, જિસસે પેહલે હી અલ્લાહ વાકિફ થા, કિસી નજાત પાનેવાલેને નજાત નહીં પાઈ. અલ્લાહને ફરમાયા હૈ : જિનકે લિએ હમારી તરફસે પેહલે હી ભલાઈ મુકદ્દર હો ચુકી હૈ, વહ દોઝખસે દૂર રખ્ખે જાએંગે. દુન્યા ઔર અહ્‌લે દુન્યાસે રૂ–ગરદાની કિએ બગૈર કિસી નજાત પાનેવાલેને નજાત નહીં પાઈ. અલ્લાહને ફરમાયા હૈ : દુન્યવી ઝિંદગી તો બસ ખેલ ઔર ભુલાવા હૈ.

રસૂલુલ્લાહ (સલ.)ને ભી ઈરશાદ ફરમાયા હૈ કે દુન્યાકી મુહબ્બત હર ખતાકી જડ હૈ. કુરબત હાસિલ કરનેવાલોંકે લિએ હુસૂલે કુર્બકા ઝરીઅહ અદાએ ફર્ઝસે બેહતર ઔર કોઈ નહીં. યહ ભી હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા કે જબસે અલ્લાહને દુન્યાકો પૈદા કિયા હૈ તબસે કભી ભી પસંદીદગીકી નઝરસે ઉસકો નહીં દેખા. દુન્યા અલ્લાહકી નઝરમેં મકરૂહ હૈ ઈસ લિએ ચશ્મે રહમતસે ભી કભી ઉસકી તરફ નહીં દેખા. યહ દુન્યા બંદે ઔર ખુદાકે દરમિયાન બડા હિજાબ હૈ. યહી

ખરે–ખોટેકી કસોટી હૈ. જિસ પર દુન્યાકા કોઈ અષર બાકી હો ઉસકો મુનાજાતે ઈલાહીકી શીરીની મિલ નહીં સકતી, ક્યૂંકે અલ્લાહ ઔર ઉસકી મહબૂબ ચીઝોંકી દુન્યા ઝિદ હૈ. અલ્લાહને સવાબકા વા'દા કિયા ઔર અઝાબકી ધમકી દી. જન્નત વ રાહતકી રગબત દિલાઈ. દોઝખસે ડરાયા. ઈસ તરહ મખ્લૂકકો અપની તૌહીદ ઔર ઈતાઅતકી તરફ બુલાયા. પસ, ઉસને ડરાયા–ધમકાયા, ખૌફ દિલાયા, તમ્બીહ કી, તાકે મખ્લૂકકો કોઈ ઉઝર બાકી ન રહે ઔર હુજ્જત પૂરી હો જાએ.

અલ્લાહને ફરમાયા : અલ્લાહને ખુશખબરી દેનેવાલે ઔર ડરાનેવાલે પયગમ્બરોંકો ભેજા, તાકે પયગમ્બરોંકે બા'દ લોગોંકો અલ્લાહકે ખિલાફ કોઈ હુજ્જત બાકી ન રહે. અલ્લાહને ફરમાયા : અગર ઈસસે પેહલે હમ ઉનકો અઝાબસે હલાક કર ડાલતે તો કિયામતકે દિન વહ કહતે કે અય પરવરદિગાર ! તૂને હમારે પાસ પયગમ્બરોંકો ક્યૂં નહીં ભેજા કે ઝલીલ ઔર રુસ્વા હોનેસે પેહલે હમ તેરે અહકામકા ઈત્તિબાઅ કરતે. અલ્લાહને ફરમાયા : બગૈર પયગમ્બરકો ભેજે હમ અઝાબ દિયા નહીં કરતે. અલ્લાહને ફરમાયા કે લોગો ! તુમ્હારે રબકી તરફસે તુમ્હારે પાસ નસીહત ઔર દિલકી બીમારિયોંકી શિફા ઔર ઉમૂમી હિદાયત ઔર મુઅમિનોંકે લિએ ખુસૂસી રહમત પહુંચ ગઈ, યા'ની કુર્આને પાક. અલ્લાહને અઝાબસે ડરાને ઔર ખૌફ દિલાનેકે લિએ ફરમાયા કે અલ્લાહ તુમકો અપને ઝાતી અઝાબસે ડરાતા હૈ ઔર ખુદા બંદોં પર બળા શફકત કરનેવાલા હૈ. અલ્લાહને ફરમાયા કે જાન લો કે અલ્લાહ તુમ્હારી બાતોંસે ખૂબ વાકિફ હૈ.

અલ્લાહને ફરમાયા : અકલમંદો ! મુઝસે ડરો. ઉસ દિનસે ડરો, જબ તુમકો બારગાહે ખુદાવંદીકી તરફ લૌટાયા જાએગા. ફિર હર શખ્સકો ઉસકા કિયા પૂરા મિલેગા ઔર કિસીકી હક–તલફી નહીં કી જાએગી. ઉસ દિનસે ડરો, જબ કે કોઈ કિસીકે કામ નહીં આએગા ઔર ન ઉસકા બદલા કબૂલ કિયા જાએગા ઔર ન કોઈ સિફારિશ ઉસકે લિએ સૂદમંદ હોગી.

લોગો ! અપને રબસે ડરો ઔર ઉસ દિનકા ખૌફ કરો કે કોઈ બાપ અપની ઔલાદકે ઔર કોઈ ઔલાદ અપને બાપકી તરફસે બદલા ન દે સકેગી. બિલા શુબા' અલ્લાહકા વા'દા સચ્ચા હૈ. પસ, તુમકો દુન્યવી ઝિંદગી ફરેબ–ખુર્દહ ન બના દે ઔર શયતાન અલ્લાહકે મુતઅલ્લિક તુમકો ધોકેમેં ન રખે. લોગો ! અપને રબસે ડરો. બિલા શુબા' ઝલઝલ–એ–કિયામત

બહુત સખ્ત ચીઝ હૈ.

લોગો ! અપને ઉસ માલિકસે ડરો, જિસને તુમકો એક શખ્સસે પૈદા કિયા. જિસકી સૂરત યહ હૂઈ કે પેહલે આદમ (અલૈ.)કો બનાયા, ઉસસે ઉસકે જોડેકો પૈદા કિયા ઔર ફિર દોનોંસે બહુત મર્દો ઔર ઔરતોંકો પૈદા કિયા ઔર ઉસ અલ્લાહસે ડરતે રહો, જિસકે નામ પર તુમ બા–હમ માંગતે હો ઔર રિશ્તેદારિયોંકો મુન્કતિઅ્ કરનેસે ડરતે હો. કોઇ શક નહીં કે અલ્લાહ તુમ્હારા નિગરાન હૈ. ઈમાનવાલો ! અલ્લાહસે ડરો ઔર સચ્ચી બાત કહો. ઈમાનવાલો ! અલ્લાહસે ડરો ઔર હર શખ્સ દેખતા રહે કે કલ કિયામતકે લિએ ઉસને ક્યા ભેજા હૈ ઔર અલ્લાહસે ડરતે રહો. અલ્લાહ તુમ્હારે આ'માલસે બાખબર હૈ. અલ્લાહસે ડરો, અલ્લાહકા અઝાબ બહુત સખ્ત હૈ. અપની જાનોંકો ઔર અપને ઘરવાલોંકો ઉસ આગસે બચાઓ જિસકા ઈંધન આદમી ઔર પથ્થર હૈં. ક્યા તુમ યહ ખયાલ કરતે હો કે હમને તુમકો બેકાર પૈદા કિયા હૈ ઔર તુમકો હમારે પાસ લૌટા કર નહીં લાયા જાએગા. ક્યા ઈન્સાન યહ ખયાલ કરતા હૈ કે ઉસકો યૂં હી બેકાર છોડ દિયા જાએગા. ક્યા બસ્તીયોંવાલોંકો ડર નહીં કે રાતકો સોતેમેં હમારા અઝાબ ઉન પર આ પહુંચે યા બસ્તીયોંવાલે ઈસ બાતસે બેખૌફ હૈં કે હમારા અઝાબ દિન ચઢે ઉન પર આ પહુંચે, જબ કે વહ ખેલતે હોં.

અય મિસ્કીન ! ઈન સબ બાતોંકા તેરે પાસ ક્યા જવાબ હૈ ઔર ઉનકે મુવાફિક તેરા ક્યા અમલ હૈ. ઉન નાપાક ખ્વાહિશાતે નફ્સસે તૂ ક્યૂં બાઝ નહીં રહેતા, જો દોનોં જહાનમેં તુઝે દુ:ખ પહુંચાનેવાલી ઔર ઈસ બદબખ્તી ઔર ઝિલ્લતકે મુકામ પર તુઝે ઉતારનેવાલી હૈં, જિસકી આગ તુઝે જલાએગી, જિસકે સાંપ તુઝે નોચેંગે ઔર ડસેંગે, જિસકે બિછ્છૂ ઔર કીડેં તુઝે કાટેંગે, જહાંકે કીડે–મકોડે તુઝે ખાએંગે, જહાંકે ફરિશ્તે ઔર ચોકીદાર તુઝે મારેંગે ઔર રોઝાનહ નવ–બ–નવ કિસ્મ કિસ્મકે અઝાબ તુઝે દીએ જાએંગે. જહાં ફિરઔન, હામાન ઔર શયતાનોંકે સાથ તૂ બરાબર હોગા. અલ્લાહને ફરમાયા કે જો અલ્લાહસે ડરતા હૈ અલ્લાહ ઉસકે લિએ નિકાસકા રાસ્તા પૈદા કર દેતા હૈ ઔર ઐસી જગહસે ઉસકો રિઝ્ક પહુંચાતા હૈ, જો ઉસકે ગુમાનમેં ભી નહીં હોતા. જો અલ્લાહસે ડરતા હૈ અલ્લાહ ઉસકે ગુનાહ સાકિત કર દેતા હૈ ઔર ઉસકા અજર બડા કરતા હૈ. અય ઈન્સાન ! તુઝે તેરે ઈસ માલિકે કરીમકે મુતઅલ્લિક કિસ

ચીઝને ફરેબ દે રખા હૈ, જિસને તુઝે બનાયા ઔર ઠિક કિયા ઔર દુરુસ્ત કિયા.

ક્યા અભી અહ્‌લે ઈમાનકે લિએ વક્ત નહીં આયા કે ઉનકે દિલ અલ્લાહકી યાદકી વજહસે નરમ પડ જાઐં. અલ્લાહને તુઝે તકવાકે રાસ્તે પર ચલ કર, તકવાકા પાબંદ હો કર ઔર તકવા પર હમેશા કાઈમ રહ કર અપને ફઝલકી, રહમતે વસીઅકી, પાકીઝહ રિઝ્કકી, અપને પાસ રાહત–પઝીર ઔર તમાનિયત–અંદોઝ હોનેકી તરગીબ દી હૈ ઔર તેરે લિએ ઉસકા રાસ્તા વાઝિહ કર દિયા હૈ ઔર હુજ્જત બયાન કર દી હૈ ઔર ઉસકે બા'દ તેરે ગુનાહ માફ કર દેનેકા ઔર ખતાઓંકો સાકિત કર દેનેકા ઔર અજ્રો–સવાબ બખ્શનેકા ઝિમ્મા લિયા હૈ ઔર ફરમાયા હૈ. ફિર તુઝે ગફલત, ખ્વાબ ઔર રાહે ખુદાકી તરફસે અંધા બન જાને ઔર અલ્લાહકે અહકામ, નસાહિઅ્ ઔર તમ્બીહી મવાઈઝકો સુનનેકે બા–વુજૂદ અનસુના બના દેને પર તમ્બીહ ફરમાઈ હૈ. તાકે ઉસકે મુઆમલેમેં તૂ બેરગબત ન હો જાએ. ઉસકે બા'દ ઉસને બયાન કિયા કે અલ્લાહને તુઝે પૈદા કિયા. નેસ્તસે હસ્ત બનાયા. પહલે તૂ કુછ ભી ન થા, ફિર તુઝે ઝિંદગી બખ્શી. ફકીરીકે બા'દ માલદાર કિયા. કમઝોરીકે બા'દ તાકત અતા કી. ના–બિનાઈકે બા'દ તુઝે અપની ઈસ્લાહી ચીઝોંકો દેખનેકે લિએ બસારત દી. જહાલતકે બા'દ ઈલ્મ દિયા. ગુમરાહીકે બા'દ હિદાયત મરહમત ફરમાઈ. પસ, અય ગાફિલ ! તૂ ક્યૂં ઉસકે ફઝલે વસીઅકો તલબ કરનેસે બૈઠ રહા હૈ ઔર ક્યૂં ઉસકી ઈતાઅતકી પાબંદીસે સુસ્તી કર રહા હૈ. ઉસકી ઈતાઅત તો તુઝે દુન્યામેં મુઅઝ્ઝઝ બના દેગી ઔર આખિરતમેં તુઝે સઆદતમંદ કર દેગી ઔર તેરે બુલંદ દરજાત ઊંચે કર દેગી. ક્યા તુઝે હયાતે દુન્યવી હી પસંદ હૈ ઔર બેહતરકે ઈવઝ હકીરકો તૂ લેના ચાહતા હૈ ઔર દુન્યાકો, દુન્યાવાલોંકો ઔર ઈસ ઝાહિરી ઝીનતકો જો ફના–પઝીર હૈ, તૂને ફિરદૌસે આ'લા પર, પયગમ્બરોં, સિદીકોં ઔર શહીદોંકી રફાકત પર તરજીહ દે રખ્ખી હૈ. ક્યા તૂને નહીં સુના કે અલ્લાહને ફરમાયા હૈ : ક્યા તુમને બ–જાએ આખિરત હયાતે દુન્યવીકો પસંદ કર લિયા હૈ. હયાતે દુન્યાકા સામાન તો આખિરતમેં હકીર હોગા, બલ્કે તુમ દુન્યવી ઝિંદગીકો પસંદ કરતે હો, હાલાંકે આખિરત બેહતર ઔર લા–ઝવાલ હૈ. પસ, જિસને સરકશી કી ઔર હયાતે દુન્યવીકો તરજીહ દી ઉસકા ઠિકાના દોઝખ હૈ. જાન લો કે જહન્નમમેં દાખિલા કુફ્રકી વજહસે

હોગા ઔર અઝાબકી ઝિયાદતી તબકાતે જહન્નમકી તકસીમ બુરે આ'માલ વ અખ્લાકકે મુતાબિક હોગી ઔર જન્નતમેં દાખિલા ઈમાનકી વજહસે હોગા ઔર ઐશકી ઝિયાદતી ઔર દરજાતે જન્નતકી તકસીમ અછ્છે આ'માલ ઔર અછ્છે ખસાઈલકે મુતાબિક હોગી. અલ્લાહને જન્નતકો પૈદા કિયા હૈ ઔર અહ્‌લે જન્નતકો સવાબ દેનેકે લિએ નેઅમતોંસે ઉસકો ભર દિયા હૈ ઔર દોઝખકો પૈદા કરકે દોઝખિયોંકો સઝા દેનેકે લિએ ઉસકો અઝાબસે ભર દિયા હૈ ઔર દુન્યાકો પૈદા કરકે આઝમાઈશ ઔર ઈમ્તિહાનકે લિએ ઉસકો દુઃખ–સુખસે ભર દિયા હૈ. ફિર મખ્લૂકકો પૈદા કિયા તો જન્નત ઔર દોઝખ ઉનસે પોશીદહ હૈં. ઉનકી નઝરોંકે સામને નહીં. (હાં) દુન્યવી દુઃખ–સુખ આખિરતકા નમૂના હૈં. ઔર આખિરતકી રાહત વ તકલીફકા ચસ્કા હૈં. અલ્લાહને ઈસ ઝમીન પર અપને બા'ઝ બંદોંકો બાદશાહ બનાયા, લોગોંકે દિલોંમેં ઉનકા રો'બ ડાલા, ઉનકો તસલ્લુત અતા કિયા ઔર ઈસ તસલ્લુતકે સાથ લોગોંકે હુકમરાં બના દિયા. અલ્લાહકી તદબીર હુકમરાની ઔર ઈજ્‌રાએ અમ્રકી યહ એક મિષાલ ઔર નમૂના હૈ ઔર ઈસ સબકી ખબર કુર્આને મજીદમેં દે દી ઔર અપની હુકૂમત, ઈક્તિદાર, ઈન્તિઝામ, ઈહસાન ઔર મન્ફઅતકી હાલતકા ભી ઝિક્ર કર દિયા ઔર મિષાલેં ભી બયાન કર દીં. ઉસકે બા'દ અલ્લાહને ફરમાયા : હમ યહ મિષાલેં (કહાવતેં) લોગોંકી ઈસ્લાહકે લિએ બયાન કરતે હૈં. ઈનકો સમઝતે સિર્ફ આલિમ હી હૈં. પસ, અલ્લાહકો જાનનેવાલે અલ્લાહકી બયાન–કર્દહ મિષાલોંકો સમઝતે હૈં, ક્યૂંકે મિષ્લકા મઅ્ના હૈ કે દેખી હૂઈ ચીઝકી હાલતસે તુમ બિન દેખી હૂઈ ચીઝકી હાલતકો જાન લો ઔર જિસ ચીઝકો આંખોંસે દેખ રહે હો, ઉસસે ઈસ ચીઝકો પહચાન લો, જો આંખોંકે સામને નહીં હૈ. ઈસ તરહ તુમ્હારા દિમાગ ઉન ચીઝોંકો દેખ લેગા, જો આંખોંસે નઝર નહીં આતીં ઔર મિષાલકો સમઝ કર તુમ્હારા દિલ ઈસ કલામકો સમઝ જાએગા, જિસમેં આલમે મલકૂતકી દુન્યા ઔર દીનકી ઔર શહનશાહ (અલ્લાહ તઆલા)કી ઈત્તિલાઅ્ હોગી.

મઆશી બદહાલીકે ખતરાકો મહસૂસ કરનેવાલે હઝરાતકે લિએ :

મેરે ભાઈઓ ! શયતાન હમેં બદકારી ઔર બદમઆશીકી દા'વત

દેતા હૈ. વહ હમારે દિલમેં તરહ તરહકે વસવસે ડાલ કર અલ્લાહ પાકકી નાફરમાની પર ઉકસાતા હૈ. અગર હમ ઈસ્લામકે બતાએ હૂએ સુનહરી ઉસૂલોં પર અમલ કરનેકા કસ્દ કરતે હૈં તો વહ મઆશી બદહાલી ઔર બયનુલ અક્‌વામી બદનામીકે મવહૂમ ખતરાતસે હમેં ડરાતા હૈ. હમેં ચાહિએ કે હમ ઐસે બદખ્વાહકે ચક્‌મોંમેં આ કર અલ્લાહ પાકકી નાફરમાની ન કરેં ઔર ઉસકે ચક્કરસે બચનેકા આસાન રાસ્તા યહી હૈ કે હમ અલ્લાહકી રાહમેં નિકલ કર અલ્લાહકે દીનકે કામમેં લગ જાએં.

દીન પર ન ચલનેવાલોંકે લિએ :

મુસલમાનો ! અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતને જો ઈઝ્ઝત ઔર અમાનત અપને અહકામ પર ચલનેકી હમેં સોંપી વહ હમસે પહલે ભી કઈ કૌમોંકો દી ગઈ, લેકિન જબ ઉન્હોંને ઉસકી કદર ન કી ઔર ઉસકા ગલત ઈસ્તિઅ્‌માલ શુરૂઅ્‌ કર દિયા તો દુન્યવી ઈઝ્ઝત ઉનસે છીન લી ગઈ ઔર દીને હકકી અમાનત ઉનસે વાપસ લે લી ગઈ ઔર ઉન્હેં ઝલીલો-રુસ્વા કર દિયા ગયા. મુસલમાનો ! અગર હમને ભી અલ્લાહ પાકકે અહકામ પર અમલ ન કિયા ઔર ઈમાનકી જો નેઅમત હમેં અલ્લાહ પાકને અતા ફરમાઈ હૈ ઉસ નેઅમતકા શુક્ર અદા ન કિયા ઔર ઉસકા સહીહ ઈસ્તિઅ્‌માલ કરકે અપને લિએ ઔર દૂસરોંકે લિએ હિદાયતકી રાહ હમવાર ઔર રોશન ન કર દી, તો યાદ રખ્ખો કે હમારા અંજામ ભી વૈસા હી હોગા. અગર મિષાલ દેખના ચાહો તો તુમ્હેં કદીમ કુતુબખાનોંકી વરક ગરદાની કરને ઔર પુરાને ખંડરાતમેં સાલહા સાલ ભર સર બ-ગરેબાં મહ્‌વે ફિક્ર ખડા રહનેકી ઝરૂરત નહીં. યહ જો બની ઈસ્રાઈલકી કૌમ ઈસી દુન્યામેં બસ રહી હૈ ઉસસે પૂછ લો કે વહ અપની કજ્‌-બહ્‌ષી ઔર હકપોશીકી પુરાની આદતકે બા-વુજૂદ ઉન તારીખી વાકિઆતકા ઈન્કાર નહીં કર સકતી.

હકાઈકકો છુપાનેવાલે હઝરાતકી ખિદમતમેં :

મુઅઝ્ઝઝ હઝરાત ! દેખિએ, અલ્લાહ પાકને હમ સબકે લિએ એક હી કુર્આને પાક નાઝિલ ફરમાયા ઔર ઈસીકો આપ હઝરાત જાનતે ઔર સમઝનેવાલોંને ઈસ કિતાબકો માનનેવાલી ઉમ્મતકો ટુકળા ટુકળા કર દિયા. આપકા બા-હમી ઈખ્તિલાફ ઔર ફિર્કાબંદી હુસ્ને નિય્યતકી વજહસે

નહીં હૈ, બલ્કે હસદ ઔર ઇનાદ ઔર સરકશીકા જઝબા હૈં, જિસકી વજહસે મિલ્લતકી વહ્દત પારહ પારહ હો ચુકી હૈ, આ'માલ પર અમલકી દા'વતકા કામ ખત્મ હો ચુકા. મુસલમાન એક જિસ્મ હૈં, એક કૌમ હૈં. મુસલમાન સિર્ફ મુસલમાન હૈં. જૈસા કે હઝરત ઇબ્રાહીમ (અલૈ.)ને ફરમાયા ઔર જૈસા તમામ અમ્બિયાઅ્ (અલૈ.)ને ફરમાયા ઔર જૈસા સહાબા (રદિ.)ને ફરમાયા કે હમ સબ મુસલમાન હૈં. અબ ભી વક્ત હૈ કે આપ હઝરાત ઇખ્તિલાફ ઔર ફિર્કાબંદીસે અપના દામન બચાઇએ. બની ઇસ્રાઇલકે ઉલમાઅ્ને ભી હકીકી બાતોંકો છુપાયા થા. આજ આપ હઝરાત ભી ગૌર કરેં. આપ હઝરાતમેં ભી ઐસે લોગ શામિલ હો ચુકે હૈં, જો હક બાતકો દબાએ હૂએ હૈં ઔર વહ લોગ અપને ઝાતી વકાર ઔર નામવરીકે લિએ કુર્આનકે નામ પર મિલ્લતકે ઇત્તિહાદકો પારહ પારહ કર રહે હૈં. અવામકો ઇસ જાલમેં ફંસનેસે બચાઓ. અગર આપ હઝરાત ઇસ ખુશફહમીમેં મુબ્તલા હૈં કે ઇસ્લામમેં દાખિલ હો જાનેકે બા'દ અબ તુમ પર જન્નતકે દરવાઝે ખોલ દીએ ગએ હૈં તો ઇસ ખામ ખ્યાલસે બાઝ આ જાઓ. ખૂબ કાન ખોલ કર ગૌરસે સુન લો. હોશ-રુબા મુસીબતેં, કળી આઝમાઇશેં ઔર લર્ઝહ-ખેઝ ઇમ્તિહાનાત આપકી રાહ દેખ રહે હૈં. ઉસ વક્ત અગર આપ હઝરાતને અપને ઇખ્તિલાફાત ખત્મ કરકે તમામ મુસલમાનોંકો એક સ્ટેજ પર ખડા કરને ઔર ઉનમેં ફિર્કાબંદીકો ખત્મ કરનેકે લિએ કોશિશ કી ઔર ફિર આપ સાબિત-કદમ ભી રહે ઔર સબકા દામન ભી મઝબૂતીસે પકડે રખ્ખા તો અલ્લાહ પાકકી મદદ આપકી દસ્તગીરીકો યકીનન્ આએગી. અય ઇસ્લામકે નામસે બિડકનેવાલે બુઝુર્ગો ! જિન બુઝુર્ગોંકે નામોં પર આપ હઝરાત અલગ અલગ મઝહબોંકી બુન્યાદેં ઉસ્તુવાર કર રહે હોં, ઉન સબકા દીન તો ઇસ્લામ હી થા ઔર વહ સબ મુસલમાન હી કહલાતે થે ઔર ઉન સબકા કામ દીનકી ઇશાઅત હી થા. અલ્લાહ તઆલાકે હબીબ (સલ.)ને જિસ દીનકી ખાતિર અપના ખૂન બહાયા થા, વહ દીન આજ હમારી આંખોંકે સામને મિટ રહા હૈ ઔર હમ ઇત્મીનાનસે ઘરોંમેં બૈઠે હૂએ હૈં. આઓ, અલ્લાહ તઆલાકે હબીબ (સલ.)કે ગમમેં હિસ્સાદાર બનો ઔર દીનકી દા'વતકા કામ કરો.

તાજિરોંકી ખિદમતમેં :

મેરે દોસ્તો ઔર બુઝુર્ગો ! યહૂદી જબ આપસમેં લેન-દેન ઔર

ખરીદો—ફરોખ્ત કરતે તો ઉસ વક્ત અહકામે ખુદાવંદી પર કમો—બેશ અમલ કરતે, લેકિન અહ્‌લે અરબ ખુસૂસન્ મુસલમાનોંકે સાથ ઉનકા બરતાઉ અજીબ કિસ્મકા થા. ઉનસે ખરીદો—ફરોખ્ત કરતે વક્ત ધોકા કરતે, વા'દા કરકે ફિર જાતે ઔર અમાનતોંમેં ખયાનતસે બાઝ ન આતે. ગર્ઝ યહ કે ઉનકે સાથ મુઆશરતમેં અખ્લાક ઔર દીનકે કિસી ઝાબિતા'કી પાબંદી ન કરતે ઔર અગર ઉન્હેં ઈસ ખયાનત, અહ્‌દ—શિકની ઔર બદ મુઆમલગી પર મલામત કી જાતી તો બ—જાએ નાદિમ હોનેકે યહ જવાબ દેતે કે હમેં અપની કિતાબને અરબકે ઉન બેઅમલોંકે માલકો ખુર્દબુર્દ કરનેકી ઈજાઝત દે દી હૈ ઔર યહ ઉન લોગોંકા બુહ્‌તાને અઝીમ થા. અલ્લાહ પાક તો ઉન્હીં લોગોંકો દોસ્ત રખતા હૈ, જો હર કિસીસે મુઆમલા કરતે વક્ત દયાનતદારી, ઈફાએ અહ્‌દ ઔર સચ બોલનેકે ઉસૂલોં પર કારબંદ રહે. ઉસસે હમેં ભી યહ સબક મિલતા હૈ કે હમ જિસ કિસીસે મુઆમલા કરેં ખ્વાહ વહ મુસલમાન હો યા કાફિર, નેક હો યા બદ, અપના હો યા બેગાના' ઉસસે રાસ્તબાઝી ઔર દયાનતદારીસે મુઆમલા કરેં, તો બતાઓ ફિર અબ ભી તાજિર હઝરાત અપને કારોબારમેં અલ્લાહકે અહકામકા ખ્યાલ રખેંગે યા નહીં ?

તમામ મુસલમાનોંકી ખિદમતમેં :

દોસ્તો ઔર બુઝુર્ગો ! રહમતે આલમ (સલ.)કી તશરીફ—આવરીસે કબ્લ અરબકે જઝીરહ—નુમાકી ક્યા હાલત થી. વહ આપસમેં ઉન્સ વ મુહબ્બત ઔર શફકત ઔર રહમત કરનેવાલે ઈન્સાનોંકા મુલ્ક નહીં થા, બલ્કે એક કોહે આતિશ—ફશાં થા, જિસસે હર લહઝા' ઔર હર લમહા' બુગ્ઝ વ ઈનાદકી આગ બરસતી રહતી થી ઔર દૂર દૂર તક આબાદિયાં જલ કર રાખ હો જાયા કરતી થીં. હર કબીલા દૂસરે કબીલેસે બર—સરે પયકાર થા. હર ઈલાકા દૂસરે ઈલાકેસે જંગ—આઝમા થા. જઝબાત ઈતને બેકાબૂ ઔર મુશ્તઈલ થે કે ઝરા ઝરા સી બાત પર ખૂનકી નદિયાં બહ જાયા કરતી થીં. એક બાર અગર જંગકી આગ સુલગ પડતી તો સદિયોં તક ઉસકે શો'લે ભડકતે રહતે થે. ઔસ ઔર ખઝરજમેં લડાઈકા સિલસિલા એકસો બીસ સાલ તક જારી રહા. કિસીકી જાન ઔર કિસીકા માલ મહફૂઝ ન થા. યહાં તક કે ઈસ્લામકા બાદલ આયા ઔર રહમતે ખુદાવંદી બન કર બરસા. હુઝૂર (સલ.)કા ઝુહૂર હુવા તો અરબકે ઉજળે દયારમેં બહાર આ

ગઇ. અદાવતકી જગા' મુહબ્બતને, વહ્શતકી જગા' ઉન્સને, ઇન્તિકામકી જગા' અફ્વને, ખુદ-ગર્ઝીકી જગા' ઇખ્લાસ વ ઇષારને ઔર ગુરૂર વ તકબ્બુરકી જગા' તવાઝુઅ વ ઇન્કિસારીને લે લી. યહ વહ ઇન્કિલાબ થા, જિસને અરબકી કાયા પલટ દી. જિસકી બરકતસે અરબકે સહ્રા-નશીનોંને તારીખે આલમકા રૂહ મોડ દિયા. અલ્લાહ તઆલાને અપના ઇહસાને અઝીમ કરકે ઇસ તરહ અપને મહબૂબ (સલ.)કી બરકત ઔર ફૈઝે નિગાહસે ટૂટે હૂએ દિલોંકો જોડ દિયા ઔર સબકો ભાઇ ભાઇ બના દિયા ઔર ઝિલ્લત વ રુસ્વાઇકી પસ્તિયોંસે નિકાલ કર તરક્કી વ ઇઝ્ઝતકી શાહરાહ પર ગામઝન કર દિયા. લોગ દોઝખકે કિનારે ખડે થે. બસ, આંખ બંદ કરનેકી દેર થી ઔર લોગ ઉસ ગઢ્હેમેં ગિર પડતે, લેકિન રહમતે ઇલાહીને દસ્તગીરી ફરમાઇ ઔર જહન્નમકી આગસે બચનેકે લિએ ઇન્સાનોંકો અપને હબીબ (સલ.)કે ઝરીએ હિદાયતકા રાસ્તા દિખાયા.

હમેં ભી ચાહિએ કે અલ્લાહ પાકકે ઉન ઇહસાનોંકો યાદ કરેં, જો હમ પર કિએ ગએ હૈં ઔર હમેં કુર્આને પાકકો પઢ્હના, સમઝના ઔર ઉસ પર અમલ કરના ચાહિએ, તાકે હમારી સફોંમેં ઇન્તિશાર પૈદા ન હો ઔર ન હી હમ લોગ ફિર્કોંમેં તકસીમ હોં. યહ દીને કય્યિમ જિસને આલમે બશરિય્યતકી તકદીર બદલ દી, ઉસકી તબ્લીગો-ઇશાઅત એક અહમતરીન ફરીઝા હૈ. અગર ઇસ મિલ્લતમેં ઐસે અફરાદ ન હોં જો ઇસ પયગામે રહમતકો દુન્યાકે ગોશા ગોશા તક પહુંચાનેકે લિએ અપને આપકો વકફ કર દેં, તો યહ આલમગીર પયગ઼ામે હિદાયત ચંદ મુલ્કોંમેં મહદૂદ હો કર રહ જાએગા ઔર યહ ઉસ પયગામસે ભી નાઇન્સાફી હોગી ઔર ઉન કૌમોં પર ભી ઝુલ્મે અઝીમ હોગા, જો ખૂબ અંધેરોંમેં ભટક રહી હૈં, જિનકી ઝિંદગીકી તારીક રાત કિસી રોશન ચિરાગકે લિએ તરસ રહી હૈ. નીઝ વહ કૌમ ઔર મુલ્ક જિસને દીને ઇસ્લામકો કબૂલ કર લિયા હૈ, ઉસકે આઇન-એ-દિલમેં ભી ગફલતકી ગર્દ પળ સકતી હૈ. ઉનકી ગરમીએ અમલ ભી સુસ્તીકા શિકાર હો સકતી હૈ ઔર ઇર્દ ગિર્દકે ગુમરાહકુન તઅષ્ષુરાતસે વહ ભી મુતઅષ્ષિર હો સકતે હૈં. અગર ઐસી હસ્તિયાં ન હોં, જિનકા કામ હી ઇસ્લામકે હકીમાનહ અંદાઝસે લોગોંકો ખ્વાબે ગફલતસે બેદાર કરના, ઉનકી ગરમીએ અમલકો બાકી રખના ઔર ખારજી ઔર અજનબી તઅષ્ષુરાત વ તહરીકાતસે ઉનકે દિલો-દિમાગકો મહફૂઝ રખના હો તો બહુત સી ગુમરાહિયાં ખુદ ઇસ કૌમમેં રાહ પા સકતી હૈં,

જો ઈસ દીનકી અલમબરદાર હૈ.

યહ દોનોં કામ યા'ની મિલ્લતે ઈસ્લામિય્યહકો શાહરાહે ઈસ્લામ પર સાબિત કદમ રખના ઔર ગૈર મુસ્લિમ અક્વામ તક યહ પયગામે રુશ્દો-હિદાયત પહુંચાના જિતના ઝરૂરી હૈ, ઉતના ઔર કોઇ કામ અહમ નહીં. ઈસ લિએ ઈસ વક્તમેં એક ઐસી જમાઅતકે સાથ તઆવુન ન કરના, જો દીનકા કામ કર રહી હો, ગુનાહે અઝીમ હૈ. ઈસ વક્ત હમ સબકા ફર્ઝ હૈ કે હમ સબ કુછ વક્ત તબ્લીગી જમાઅતકે સાથ લિખાએં ઔર સાથ સાથ ઐસી જમાઅત તૈયાર કરને પર મહનત કરેં, જિસ જમાઅતકા ઈલ્મ વ અમલ, ઝાહિર વ બાતિન, સીરત વ કિરદાર રસૂલે કરીમ (સલ.)કા મઝહરે કામિલ હો. ઉનમેં ઉલૂમે ઈસ્લામિય્યહકે સાથ સાથ સીરતકી પાકીઝગી, કિરદારકી પુખ્તગી પર ઝાહિર વ બાતિનકી યકસાઇ પૈદા કરના ઈન્તિહાઇ ઝરૂરી હૈ. ઉસકે લિએ જિસ બળીસે બળી માલી કુરબાની, ઈમાની ફિરાસત, કલ્બી બસીરત ઔર રૂહાની તરબિયતકી ઝરૂરત હૈ વહ પૂરી હોની ચાહિએ. અગર હમ લોગ ઈસ અહમતરીન ફરીઝહકો અદા ન કરેંગે તો અલ્લાહ તઆલાકી બારગાહમેં હમેં અપની કોતાહીકે લિએ જવાબદેહ હોના પડેગા. તારીખ શાહિદ હૈ, જબ તક ઐસે અફરાદ તૈયાર હોતે રહે ગુલશને ઈસ્લામમેં ફસલે બહાર રહી. જબ તક મદારિસે ઈસ્લામિય્યહ ગઝાલી, રાઝી, સઅદી ઔર બયઝાવી ઔર ખાનકાહેં રૂમી, હિજ્વેરી, અજમેરી, ઝકરિય્યા મુલતાની, શૈખ સરહિન્દી (રહ.) ઐસી ફખ્રે રોઝગાર હસ્તિયાં તૈયાર કરતી રહીં. કુફ્રકે ઝુલ્મત કદે ઈસ્લામકે નૂરસે રોશન હોતે રહે, હકકી કુવ્વત બાતિલકે કિલ્ઓંકો મુસખ્ખર કરતી રહી, લેકિન આજ હમ ખુદ અપના ચેહરા દેખ લેં, ઉસ પર હમારી હિરમાં નસીબોંકી દાસ્તાન કન્દહ હૈ. મેરા હાલ પૂછો નહીં. યહ ઈતના દર્દઅંગેઝ હૈ કે ન મુઝમેં બયાન કરનેકી તાકત હૈ ઔર ન આપમેં સુનનેકી તાબ. અલ્લાહ તઆલા અબ ભી હમારે હાલ પર રહમ ફરમા દે ઔર હમેં દીનકી તબ્લીગકા કામ દીનકી મહનત કરનેવાલોંકે સાથ કરનેકી તૌફીક અતા ફરમા દે, આમીન !

ગિરોહબંદીસે બચનેકા એક હી રાસ્તા :

મુસલમાનો ! ગિરોહબંદી ઔર ઈખ્તિલાફસે બચો ઔર ઉન ઈખ્તિલાફકી લા'નતમેં ગિરિફ્તાર સાબિકહ કૌમોંકી દાસ્તાનકો અપને સામને રખો.

યહૂદો–નસારાને અપને દીનકે ઉસૂલોંકો પશે પુશ્ત ડાલ દિયા થા ઔર ફુરૂઈ ઔર જુઝ્વી મસાઈલકો ઉન્હોંને ઈતની અહમ્મિય્યત દે રખ્ખી થી કે ઉન્હીં કી વજહસે કુફ્રકે ફતવે લગાએ જાતે ઔર મિલ્લતકી વહ્દતકો ઈસ તરહ ઈન્તિહાઈ બે–દર્દીસે પારહ પારહ કર દિયા જાતા. આજ હમ ભી ઈસી મકામ પર ખળે હૈં. એક ખુદા, એક રસૂલ, એક કિતાબ, એક કા'બા રખનેવાલી કૌમને અપને આપકો ઈતને ફિર્કોંમેં બાંટ રખ્ખા હે ઔર કુછ પેટ પરસ્તોંને ઉનકે દરમિયાન નફરત વ અદાવતકી ઈતની બુલંદ દીવારેં ખડી કર દી હૈં કે અબ ઉનકા આપસમેં મિલ બૈઠનેકી કોઈ સૂરત નઝર નહીં આતી. નબીએ કરીમ (સલ.)કે ફઝાઈલ વ કમાલાત પર જબ બહષ હોને લગી ઔર મુનાઝરોંકી ઝરૂરત મહસૂસ હોને લગી તો અબ વહ કૌનસી ચીઝ હે, જો હમેં ઈકઠ્ઠા રખ સકતી હૈ.

કિયામતકે રોઝ દિલકી કૈફિયત ચેહરોં પર અયાં હોગી. જિનકે દિલ નૂરે ઈમાનસે મુનવ્વર હૈં, કિયામતકે દિન ઉનકે ચેહરે આફતાબકી તરહ રોશન હોંગે ઔર જિનકે બાતિનમેં દૂસરોંકો અલ્લાહકી રાહમેં રોકનેકે બાઈષ ગુમરાહીકી તારીકી જમી હૂઈ હૈ, ઉસ રોઝ ઉનકે ચેહરે સિયાહ હોંગે. કામ્યાબી ઉસીમેં હે કે હમ અલ્લાહકે કલિમહકો બુલંદ કરનેકે લિએ અપના સબ કુછ કુરબાન કરકે અલ્લાહકી રાહમેં નિકલેં. તાકે હમેં ભી અલ્લાહ પાક રોશન ચેહરોંવાલોંકે સાથ મિલા દે. કિયામતકે રોઝ બા'ઝ પર ઈન્આમો–ઈકરામકી બારિશ ઔર બા'ઝ પર ગઝબ વ નારાઝગીકી ફિટકાર બિલા વજહ નહીં હોગી, બલ્કે હર એકકે અપને આ'માલકા યહ નતીજા હોગા. અલ્લાહ તઆલાકી ઝાતે પાક ઈસસે બુલંદ ઔર પાક હૈ કે વહ કિસી પર ઝિયાદતી કરે યા ઉસકે આ'માલકો ઝાઈઅ્ કર દે. અલ્લાહ તો કિસી પર ઝુલ્મ નહીં કરતા. હાં, હમ ખૂદ જાનબૂઝ કર અપને આપ પર ઝુલ્મ કરતે હૈં ઔર અપને આ'માલે બદસે અપને નામ–એ–આ'માલકી સિયાહીમેં ઈઝાફા' કરતે રહતે હૈં ઔર અલ્લાહકે દીનકી દા'વતકા કામ છોળ કર હમ ખુદ અપને ઉપર ઝુલ્મ કર રહે હૈં. હમ નબીએ કરીમ (સલ.)કે ઉમ્મતી હૈં ઔર હમેં અલ્લાહ તઆલાને ખયરુલ ઉમમકે જલીલુલ કદ્ર લકબસે સરફરાઝ કિયા હે. હમસે પેહલે જિતની ભી ઉમ્મતેં સફ્હ–એ–હસ્તી પર ઝાહિર હૂઈ હૈં, ઉન સબસે હમેં બેહતર કહા ગયા હે, ક્યૂંકે હમારી ઝિંદગીકા મકસદ બળા પાકીઝહ ઔર બહુત બુલંદ હે. હમેં ઈસ લિએ ઝિંદા રહના હૈ કે હકકા બોલબાલા હો. હિદાયતકી રોશની ફૈલે,

ગુમરાહીકી ઝુલ્મત કાફૂર હો, બાતિલકા તિલિસ્મ ટૂટે ઔર અખ્લાકે હસનહકો કબૂલિય્યત હાસિલ હો. આજકે હયવાની રસ્મો–રિવાજ, જિન્હોંને તાકતવરકો ઝાલિમ ઔર ચીરહ–દસ્ત ઔર કમઝોરકો મઝલૂમ વ ફાકા–મસ્ત બના રખ્ખા હૈ, મિટ જાએં ઔર ઉસકે સાથ સાથ સબસે બળી સદાકત (યા'ની તૌહીદ) પર જબ હમ ખુદ ભી ઈમાન લા ચુકે હૈં તો ફિર હમારે ઝિમ્મે યહ ફર્ઝ હૈ કે હમ દૂસરોંકો ભી ઉસકે કબૂલ કરનેકી દા'વત દેં, અગર્ચે પેહલી ઉમ્મતેં ભી અછ્છે કામોંકી દા'વત ઔર બુરે કામોંસે મના' કરતી થીં ઔર ઈમાન બિલ્લાહસે મુશર્રફ થીં. હમેં ચાહિએ કે હમ હિમ્મત, ખુલૂસ ઔર સરફરોશીકા જઝ્બા લે કર અલ્લાહકે દીનકી દા'વતકે લિએ ઉઠેં ઔર દુન્યાકે કોને કોનેમેં અલ્લાહકે દીનકો પહુંચા દેં. અલ્લાહ પાકને અકૂવામે આલમકી ભરી મહફિલમેં હમારે સર પર ફઝીલતકા તાજ રખ્ખા હૈ. દૂસરી કૌમોંકે ફયૂઝાને હિદાયતસે એક મહદૂદ ઈલાકા, એક મખ્સૂસ કૌમ, એક મુકર્રરહ વક્ત તક મુસ્તફીઝ હો સકતી થી, લેકિન અલ્લાહકે દીનકી દા'વતકા કામ કરનેવાલે મુસલમાનોંકા અબ્રે કરમ બહ્રો બર, નશેબો–ફરાઝ, સિયાહ વ સફેદ, નઝદીક વ દૂર–હર ખિત્તા' પર બરસતા રહા ઔર હર ખિત્તાકે પ્યાસોંકી પ્યાસ બુઝતી રહી. દીનકા કામ કરનેવાલે મુસલમાનોંકી બરકતેં સિર્ફ અપને લિએ ઔર સિર્ફ અપનોંકે લિએ નહીં, બલ્કે સબકે લિએ હૈં. આઓ, આજ હમ ભી ફિર અપને અસલી કામકો અપના કર અલ્લાહ પાકકે યહાં અપને ફર્ઝસે સુર્ખ–રૂ હોં.

અબ ગિરોહ–બંદિયોંસે બચનેકે લિએ રાસ્તા હમારે સામને હૈ. મૈં હર પીર સાહિબસે, હર બુઝુર્ગસે, હર હાકિમસે, હર તાજિરસે ઔર હર ઝમીનદારસે નિહાયત હી અદબસે અર્ઝ કરતા હૂં કે આપ સબ અપને હલ્ક–એ–અષર લોગોંકો દીનકી તબ્લીગમેં લગા કર ખુદ ભી સુર્ખ–રૂ હોં ઔર ઉનકો ભી સુર્ખ–રૂ કરેં.

યહ તબ્લીગકા કામ ઈસ દૌરમેં હઝરત નૂહ (અલૈ.) વાલી કશ્તીકી મિષાલ રખતા હૈ. જો ઈસ કશ્તીમેં સવાર હો ગયા વહ ઈન્શા અલ્લાહ મંઝિલકો સામને પાએગા. તબ્લીગકા કામ કરનેવાલે હઝરાત મદ્રસ–એ–અરબિય્યહ રાયવંડમેં આપકો મિલેંગે. ઉનકે પાસ તશરીફ લે જાએં ઔર તબ્લીગકા કામ કરકે જન્નતમેં બુલંદ મકામ હાસિલ કરેં ઔર ઈસ મિસ્કીન ખ્વાજા મુહમ્મદ ઈસ્લામકો ભી અપની દુઆઓંમેં યાદ ફરમાએં કે અપનેસે ઝિયાદહ દુન્યામેં કિસીકો મુહતાજ નહીં પાતા.

★ નુસ્ખ-એ કીમિયા બરાએ રૂહાની અમરાઝ ★

હઝરત શિબ્લી (રહ.)ને એક હકીમસે કહા :

"મુઝે ગુનાહોંકા મર્ઝ હૈ. અગર ઈસકી દવા ભી આપકે પાસ હો તો ઇનાયત કીજિએ."

યહાં યહ બાતેં હો રહી થીં ઔર સામને મૈદાનમેં એક શખ્સ તિનકે ચુનનેમેં મસ્રૂફ થા. ઉસને સર ઉઠા કર કહા :

"જો તુઝસે લવ લગાતે હૈં વહ તિનકે ચુનતે હૈં."

"શિબ્લી ! યહાં આઓ, મૈં ઈસકી દવા બતાતા હૂં. હયાકે ફૂલ, સબ્ર–શુક્રકે ફલ, અઝીઝ વ નિયાઝકી જડ, ગમકી કુંપલ, સચ્ચાઇકે દરખ્તકે પત્તે, અદબકી છાલ, હુસ્ને અખ્લાકકે બીજ–યહ સબ લે કર રિયાઝતકે હાવન–દસ્તા'મેં કૂટના શુરૂઅ્ કરો ઔર અશ્કે પશેમાનીકા અર્ક ઉનમેં રોઝ મિલાતે રહો. ઉન સબકો દિલકી દેગચીમેં ભર કર શૌકકે ચૂલ્હે પર પકાઓ. જબ પક કર તૈયાર હો જાએ તો સફાએ કલ્બકી સાફીમેં છાન લેના ઔર શીરીં ઝુબાનકી શક્કર મિલા કર મુહબ્બતકી તેઝ આંચ દેના. જિસ વક્ત તૈયાર હો કર ઉતરે તો ઉસકો ખૌફે ખુદાકી હવાસે ઠંડા કરકે ઈસ્તિઅ્માલ કરના."

હઝરત શિબ્લી (રહ.)ને નિગાહ ઉઠા કર દેખા તો વહ દીવાના ગાઈબ હો ચુકા થા.

વહ જો બેચતે થે દવાએ દિલ,
વહ દુકાન અપની બઢા ગએ.

સય્યિદુલ મુર્સલીન, ખાતમુન્નબિય્યીન, રહમતુલ્ લિલ્ આલમીન, સરકારે દો આલમ, સરવરે કાઈનાત હઝરત મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા

આખરી ખુત્બા

નવ (૯) ઝિલહજ્જહ ૧૦ હિજરીકો હુઝૂરે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને વહ તા'રીખી ખુત્બા ઈરશાદ ફરમાયા, જો "અલ

વદાઅ ખુત્બા'' કહલાતા હૈ ઔર જિસકો પઢ કર કિયામત તક મુસલમાનોંકે દિલ ઈમાનસે મુનવ્વર હોતે રહેંગે. હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા :

''લોગો ! મેરી બાત સુનો. મા'લૂમ નહીં કે મૈં ઔર તુમ ફિર કભી ઈસ જગા ઈકઠે હોંગે યા નહીં.''

લોગો ! તુમ્હારી જાનેં ઔર તુમ્હારે માલ ઔર ઈઝ્ઝતેં યકીનન્ એક–દૂસરેકે લિએ ઈસ તરહ ઈહતિરામકે લાઈક હૈં, જૈસા કે તુમ આજકે દિન ઈસ શહરકા ઔર ઈસ મહીનેકા ઈહતિરામ કરતે હો.

તુમ્હેં અન્કરીબ ખુદાકે સામને હાઝિર હોના હૈં ઔર વહ તુમસે તુમ્હારે આ'માલકી નિસ્બત સવાલ ફરમાએગા. લોગો ! ઔરતોં પર તુમ્હારે હુકૂક હૈં ઔર તુમ પર ઔરતોંકે હુકૂક હૈં. ઔરતોંકે સાથ મહરબાની ઔર મુહબ્બતસે પેશ આઓ, ક્યૂંકે ખુદાકે નામકી ઝિમ્મહદારીસે તુમને ઉનકો બીવી બનાયા ઔર ખુદાકે કલામસે તુમને ઉનકા જિસ્મ અપને લિએ હલાલ કિયા હૈ.

અપની અમાનતોંમેં દયાનતદાર રહો ઔર ગુનાહસે બચતે રહો, સૂદ હરામ હૈ. આજકે બા'દ મકરૂઝ સિર્ફ અસલ અદા કરેગા ઔર સબસે પહલે મૈં ખુદ અપને ખાનદાનસે અબ્બાસ બિન અબ્દુલ મુત્તલિબકા સૂદ માફ કરતા હૂં.

ઝમાન–એ–જાહિલિય્યતકે તમામ ઝઘડે (આજ) મિટાએ જાતે હૈં ઔર સબસે પહલે મૈં ખુદ રબીઅ બિન હારિષ બિન અબ્દુલ મુત્તલિબકા ખૂન માફ કરતા હૂં.

અપને ગુલામોંકા ખયાલ રખ્ખો, ઉન્હેં વહી ખાના ખિલાઓ જો તુમ ખુદ ખાતે હો, વહી પહનાઓ જો તુમ ખૂદ પહનતે હો ઔર અગર ઉનસે કોઈ ઐસા કુસૂર સરઝદ હો, જો તુમ માફ ન કર સકો તો ઉનકો જુદા કર દો, ક્યૂંકે વહ ખુદાકે બંદે હૈં ઔર ઝુલ્મકે લિએ પૈદા નહીં કિએ ગએ. લોગો ! મેરી બાત ગૌરસે સુનો, જાન લો કે સબ મુસલમાન એક–દૂસરેકે લિએ ભાઈ ભાઈ હૈં. જો ચીઝ એક ભાઈકી મિલ્કિય્યત હૈ, વહ દૂસરા નહીં લે સકતા, જબ તક કે વહ ખુદ બ–ખુશી ઉસકો ન દે. અપને આપકો બેઈન્સાફીસે બચાએ રખો.

જો લોગ મવજૂદ હૈં વહ ઉન લોગોંકો જો મવજૂદ નહીં હૈં, યહ અલફાઝ પહુંચા દેં. મુમકિન હૈ કે વહ લોગ જો મવજૂદ નહીં, ઉન લોગોંસે ઝિયાદહ યાદ રખનેવાલે હોં જિન્હોંને અપને કાનોંસે સુના હૈ.

ઉસકે બા'દ હુઝૂરે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હાઝિરીનસે દરયાફ્ત ફરમાયા કે કયા મૈંને તુમ તક અલ્લાહકા પયગામ પહુંચા દિયા હૈ ?

હર શખ્સને જવાબ દિયા કે હાં, પહુંચા દિયા. તીન બાર આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને યહી સવાલ કિયા ઔર ઇસ્બાતમેં જવાબ સુન કર આસ્માનકી તરફ મુંહ કરકે ફરમાયા :

"અય અલ્લાહ ! ગવાહ રહના, મૈંને તેરા પયગામ તેરે બંદોં તક પહુંચા દિયા ઔર અપને કામકો પૂરા કર દિયા."

દુઆએ ખૈરકા મોહતાજ :

મિસ્કીન ખ્વાજા મુહમ્મદ ઇસ્લામ

નવમ્બર–૧૯૭૬

وهذا آخر السطور من هذا الكتاب المسطور والحمد لله الخالق العليم بذات الصدور

والصلوٰة على سيد رسله الذى جاء بهداية الاسلام والنور وعلى آله وصحبه الذين اتبعوا فى المكره والسرور

دعائے خیر کا محتاج: مسکین خواجہ محمد اسلام

نومبر ۷۶ء

✪ સમાપ્ત ✪

☆ નમ્ર ગુઝારિશ ☆

મુસ્લિમ બિરાદરોમાં ઈસ્લામનું જ્ઞાન અને સમજ વધારવાની નેક નિય્યતે કેટલાક મુસ્લિમ બિરાદરોએ પોતાના ખર્ચે છપાવી આ મૂલ્યવાન કિતાબ નજીવા હદિયામાં આપના હાથમાં મૂકી છે. તેમની આ તબ્લીગી પ્રવૃત્તિ જો આપને પસંદ પડી હોય તો આપ પણ આ યોજનામાં અથવા આ પ્રકારની બીજી કોઈ યોજનામાં યથાશક્તિ ફાળો આપી સવાબે જારિયહમાં સહભાગી બની શકો છો અથવા કમસે કમ આપના હાથમાંની જ આ કિતાબ બીજા ભાઈઓને વાંચવા આપી સવાબમાં શરીક બની શકો છો. આ રીતે આપ પણ તબ્લીગે દીનમાં સહાયક બની, દારૈનની કામિયાબીના મુસ્તહિક બનો. એ જ વિનંતી.

